סדר התפילה · הגדה

הגדה של פסח – אור דניאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגדה של פסח – אור דניאל

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגדה-של-פסח-אור-דניאל/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
הלכות חדש ניסן 8
הלכות שבת הגדול 25
דיני בדיקת חמץ 29
סדר בדיקת חמץ 37
סדר בעור חמץ 39
סדר קרבן פסח 41
הגדה של פסח 68
סימני הסדר 68
קדש 71
ורחץ 73
כרפס 73
יחץ 74
מגיד 76
רחצה 145
מוציא 145
מצה 146
מרור 146
כורך 146
שלחן עורך 149
צפון 157
ברך 160
הלל 166
נרצה 179
אדיר 181
אחד מי יודע 181
חד גדיא 185
שיר השירים 191
מילואים - אסופת אמרים" 199

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - **אסור בשימוש מסחרי**

נוסח עדות המזרח
ליקוט יקר דרשות וחידושים בלשון בהירה משולבים במעשיות ומשלים נאים
מותר להעתיק ולפרסם שלא למטרת מסחר ובתנאי לציון מקור ההעתקה
ניתן להשיג את הסדרה אצל המחבר: דניאל אוחיון טל' 03-5528988 , 050-4131728
הרב דניאל אוחיון שליט"א - שנת תש"ע

הקדמה

יִתְבָּרַךְ הַיּוֹצֵר וְיִשְׁתַּבַּח הַבּוֹרֵא עַל אֲשֶׁר הִגְדִּיל וְהִפְלִיא אֶת חֲסָדָיו עִמָּנוּ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְהַבְּרָכָה וְזִכַּנִי בְּמַתְּנַת חִנָּם לְחַבֵּר חִבּוּרִי בְּשֵׁם "**אוֹר דָּנִיאֵל**" - **בָּרֶךְ מוֹעֲדִים**, חֵלֶק **שֵׁנִי עַל** "**הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח**".

בַּסֵּפֶר שִׂיחוֹת וְרַעְיוֹנוֹת, מָשָׁל וּמְלִיצָה, סִפּוּרִים וְדִבְרֵי אַגָּדָה, דְּבָרִים שֶׁהֵשְׁמִעוּ בְּקַהַל עַם וְהֶעֱלִיתִים עַל הַכְּתָב לְחָקְקָם בְּעֵט בַּרְזֶל וְעוֹפֶרֶת.

יוֹדֵעַ אֲנִי עֶרְכִּי וּמְעוּטִי בַּתּוֹרָה וְאוֹמֵר אֲנִי כִּי אֵינִי רָאוּי וְאֵינִי כְּדַאי לִהְיוֹת חוֹבֵר חֶבֶר וְלֹא לְהוֹרוֹת אֶת הַדֶּרֶךְ לַאֲחֵרִים, וְסָהַדִי בַּמְרוֹמִים שֶׁכָּל רְצוֹנִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאִי וּלְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים.

כָּל הַפְּרוּשִׁים - חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים - לִקַּטְתִּי מִסְּפָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל גְּדוֹלֵי הַדּוֹרוֹת כְּפִי מַסַּת הַיָּד, הַמְדַבְּרִים אֶל לִבָּם שֶׁל בְּנֵי דּוֹרֵנוּ וְהַמְחַזְּקִים אֶת הָאֱמוּנָה בָּהּ.

הָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה פ"ז ה"א) כּוֹתֵב: "מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה לְסַפֵּר בְּנִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם בְּלֵיל חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן, שֶׁנֶּאֱמַר 'זְכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם' (שְׁמוֹת יג, ג)... **וְכָל הַמַּאֲרִיךְ בַּדְּבָרִים שֶׁאֵרְעוּ וְשָׁהָיוּ - הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח**". וְכֵן "אֲפִלּוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים חַיָּבִים לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. **וְכָל מַה שֶּׁיּוֹסִיף**... **יִהְיֶה יוֹתֵר טוֹב**". אָמְנָם יֵשׁ גְּבוּל לִידִיעַת סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה, אֲבָל אֵין גְּבוּל לְשֶׁבַח וְהוֹדָיָה, אֲבָל הַמַּרְבֶּה לְהוֹדוֹת - הֲרֵי זֶה מְשֻׁתַּבָּח בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

הָרַמְבַּ"ם בְּסוֹף פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת לְמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת כּוֹתֵב: "כְּשֶׁיָּבוֹא זֵכֶר דָּבָר בְּעִנְיַן הָאֱמוּנָה לְבָאֵר בּוֹ מְעַט, **כִּי יָקָר בְּעֵינַי לְלַמֵּד עִקַּר מַעֲקְרֵי הַדָּת וְהָאֱמוּנָה יוֹתֵר מִכָּל אֲשֶׁר אֲלַמְּדֵהוּ**". סֵפֶר זֶה יָצָא לְאַחַר שֶׁרַבִּים הֵם הָאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם בְּקִיאִים מִלְּקַיֵּם כָּרָאוּי אֶת מִצְוַת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ", וּפְרָט לְקִרְיַאת הַהַגָּדָה כִּלְשׁוֹנָהּ אֵינָם יְכוֹלִים לְסַפֵּר אוֹ לְהוֹסִיף נֹפֶךְ מִשֶּׁלָּהֶם.

בְּהַגָּדָה זוֹ נִיתַּן מִשְׁקָל רָב לִשְׁאֵלוֹת הַיְלָדִים, שֶׁגַּם הֵם יוּכְלוּ לְהַבִּיעַ עַצְמָם וְלִהְיוֹת שֻׁתָּפִים מֻרְכָּזִיִּים בְּלֵיל הַסֵּדֶר. עַל כֵּן הוֹסַפְנוּ אֶת הַחֵלֶק שֶׁל "**שְׁאַל בְּנִי**" - שְׁאֵלוֹת קְצָרוֹת וּתְשׁוּבוֹת

תַּמְצִיתִיּוֹת בָּהֶן יוּכְלוּ הַיְלָדִים לִשְׁאֹל וְאַף לְהָשִׁיב עַל קֻשְׁיוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ מִפִּי גְּדוֹלֵי רַבּוֹתֵינוּ וּבְכָךְ יוּכְלוּ "לְהַחֲיוֹת" אֶת אֲמִירַת הַהַגָּדָה.

וְאֵין לְךָ נַחַת רוּחַ גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִבֵּן הַשׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב, מַקְשֶׁה וּמְתָרֵץ וְאוּלַי זֶה מְעַט מִן הַשָּׂכָר בּוֹ יְכוֹלִים לְזְכוֹת הָאָב וְהָאֵם לְאַחַר חֹדֶשׁ שֶׁל "עֲבָדוּת" בַּהֲכָנוֹת לְפֶסַח.

וְאַף אִם יוֹדְעִים אֶת הַשְּׁאֵלוֹת וְאוּלַי גַּם אֶת חֶלְקָם שֶׁל הַסְּפוּרִים, חָשׁוּב לִשְׁמֹעַ זֹאת גַּם בַּשֵּׁנִית, כְּפִי שֶׁהוּבָא בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ: "הַמֵּסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה!"

לָכֵן, "וַאֲפִלּוּ שֶׁאָנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים, כֻּלָּנוּ זְקֵנִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה - מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח".

בַּעַל "**שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב**" בְּפֵרוּשׁוֹ לְהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח "**דִּבְרֵי שָׁאוּל**" מְבָאֵר עַל דִּבְרֵי חֲזַ"ל "אֲפִלּוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים", שֶׁהַחִדּוּשׁ הוּא שֶׁגַּם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים חַיָּבִים בִּזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם אַף שֶׁלֹּא הָיוּ בְּשִׁעְבּוּד הַגּוּף בְּפֹעַל וְנִפְטְרוּ מִכָּל עֹל, אַךְ מִכָּל מָקוֹם, חַיָּבִים לְהוֹדוֹת עַל שֶׁיְּצָאוּ מִשִּׁעְבּוּד מִצְרַיִם.

וְהִנֵּה מִצְוָה מְיֻחֶדֶת זוֹ שֶׁל "וְהַגַּדְתָּ לְבִנְךָ" לֹא מָצִינוּ כְּדֻגְמָתָהּ בִּשְׁאָר יָמִים טוֹבִים אֶלָּא בְּפֶסַח בִּלְבַד, דִּבְחַג הַמַּצּוֹת יֵשׁ צִוּוּי מְיֻחָד שֶׁהַזְּהִירָה הַתּוֹרָה כַּמָּה פְּעָמִים כִּי הֶמְשֵׁךְ הַקִּיּוּם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּתוֹר עַם הוּא עַל יְדֵי הַבָּנִים, וּכְדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַבִּנְיָן נִמְשָׁךְ הָלוֹךְ וְגָדֵל, זְקוּקִים אָנוּ לְדוֹר הֶעָתִיד שֶׁיֵּלֵךְ בְּדַרְכֵי הָאָבוֹת וְיַמְשִׁיךְ קִיּוּם הָעָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת.

וְאֵין סָפֵק, שֶׁאַחַד הַדְּבָרִים הַנִּקְלָטִים בְּלֵב הַבֵּן לְחִנּוּכוֹ בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת וּבְקִיּוּמָן הִיא הַדֻּגְמָא הָאִישִׁית שֶׁל הָאָב בְּהִנָּהֲגָתוֹ, שֶׁיְּהֵא נָאֶה דּוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם. וְאִם הַדְּבָרִים הַלָּלוּ נֶחֱרָטִים בְּלֵב הַבֵּן גַּם כִּי יְזַקִּין לֹא יָסוּר מִמֶּנּוּ, וְכַאֲשֶׁר עוֹשֶׂה הָאָב הַדְּבָרִים בִּנְעִימוּת - הַדְּבָרִים נִכְנָסִים לְלֵב הַבֵּן בְּאֹפֶן הַנָּכוֹן וְהָרָאוּי.

עַל כֵּן בָּאנוּ כָּאן לְהָעִיר וּלְהָאִיר רַעְיוֹן, שֶׁמִּן הָרָאוּי שֶׁנִּתֵּן עָלָיו אֶת הַדַּעַת, וְהוּא **הַהֲכָנָה לְלֵיל הַסֵּדֶר**. אֵין סָפֵק, כִּי הַהַשְׁקָעָה הַגְּדוֹלָה הִיא בְּהַכְשָׁרַת הַבַּיִת וְנִקְיוֹנוֹ בִּשְׁלֹשִׁים יוֹם, כְּמַעַט "לַיְלָה וְיוֹם" בְּמֶרֶץ וּבְקַדַּחְתָּנוּת וּבִמְסִירוּת יְתֵרָה, **וְאִלּוּ הַהֲכָנָה לַהַגָּדָה נַעֲשֵׂית רַק בְּלֵיל הַסֵּדֶר**, כַּאֲשֶׁר מְכִינִים בְּחָפְזָה, תּוֹךְ כְּדֵי קְרִיאַת הַהַגָּדָה, אֶת הַפֵּרוּשִׁים, הַבֵּאוּרִים וְאוּלַי גַּם סִפּוּרִים. כַּמּוּבָן, שֶׁכָּךְ קָשֶׁה מְאֹד לִלְמֹד וּלְלַמֵּד אֶת הַהַגָּדָה וּלְעַנְיֵן אֶת הַיְלָדִים - וַחֲבָל!

עַל **כֵּן כְּדַאי מְאֹד לְעַיֵּן בְּהַגָּדָה זוֹ לִפְנֵי לֵיל הַסֵּדֶר** וְכָךְ נוּכַל לְהַגִּיעַ לַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ כַּאֲשֶׁר אָנוּ, בָּרוּךְ ה', גְּדוּשִׁים בְּסִפּוּרִים מְרַתְּקִים וּמַדְהִימִים הַמְשַׁלְּבִים בְּבֵאוּרִים נִפְלָאִים. וּבְכָךְ נוּכַל לְעַנְיֵן אֶת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ וְאֶת כָּל הַמְסֻבִּים בְּיֶתֶר שְׂאֵת.

קָרָאתִי לַסֵּפֶר בַּשֵּׁם "**אוֹר דָּנִיֵּאל**" כְּדִבְרֵי הָרוֹקֵחַ שֶׁדֶּרֶךְ הַמְחַבֵּר לְרַמֵּז שְׁמוֹ בְּסִפְרוֹ וְרָמַזְתִּי בְּכָךְ לִשְׁמִי וְשֵׁם רַעְיָתִי מְנָשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרַךְ **אוֹרָה** שֶׁתִּחְיֶה.

כָּאן הַמָּקוֹם לְהַעֲלוֹת אֶת זִכְרוֹ שֶׁל מוֹרִי וְרַבִּי אָבִי, ר' **דָּוִד אוֹחַיּוֹן** זַ"ל, אִישׁ תֹּם וְיָשָׁר, אוֹהֵב תּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ, אֲשֶׁר זָכָה לְגַדֵּל בָּנִים וּבָנוֹת "הוֹר יְשָׁרִים מְבֹרָךְ".

זָכָה שֶׁכָּל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו יוֹצְאֵי חֲלָצָיו שׁוֹמְרִים תּוֹרָה וּמִצְוֹת. אַבָּא הָיָה מְמַשְׁכִּימֵי קוּם לְבָתֵּי הַכְּנֶסֶת ""הֵיכַל אֵלְיָהוּ" וּ"מַחֲנֶה יִשְׂרָאֵל", וְהִקְפִּיד לְהַגִּיעַ רִאשׁוֹן לַתְּפִלָּה.

בֶּעָשׂוֹר הָאַחֲרוֹן יָשַׁב וְהִתְמִיד בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְזָכָה לְהִסְתּוֹפֵף בְּכוֹלֵל "בֵּית יַעֲקֹב" מֵהַבֹּקֶר עַד הַשָּׁעוֹת הַמְאֻחָרוֹת שֶׁל הַלַּיְלָה.

אַבָּא זַ"ל בְּמֶשֶׁךְ עֲשָׂרוֹת שָׁנִים הִקְפִּיד שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִלָּה מְיֻתֶּרֶת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבְכָתְלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, פִּיו הָיָה מַמָּשׁ חָתוּם. כְּדְּ גַּם דָּרַשׁ מֵאִתָּנוּ מִכְּנִיסָתֵינוּ וְעַד יְצִיאָתֵנוּ מֵהַתְּפִלָּה וְהַלִּמּוּד.

בְּשָׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת סָבַל יִסּוּרִים קָשִׁים וְלַמְרוֹת זֹאת בִּקְּשָׁנוּ לְקַחְתּוֹ מִדֵּי בֹּקֶר לִתְפִלַּת "הָנֵץ" וּלְאַחַר מִכֵּן לַכּוֹלֵל. בְּמוֹצָאֵי שִׁמְחַת פּוּרִים, ט"ז בַּאֲדָר תשס"ד, נִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב מִן הָעוֹלָם. תְּהֵא נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בִּצְרוֹר הַחַיִּים.

בְּרָכוֹת שָׁמַיִם מֵעַל לְאִמִּי מוֹרָתִי, רוֹדֶפֶת צְדָקָה וָחֶסֶד, מָרַת **אִיבֶּט בַּת גְּזֵלָה** שֶׁתִּחְיֶה, שֶׁסִּיְּעָה רַבּוֹת לְהוֹצָאַת כָּל סִדְרַת הַסְּפָרִים "**אוֹר דָּנִיֵּאל**" וְתָמְכָה בְּיָד נְדִיבָה בְּכָל מְאֹדָהּ עַל מְנָת שֶׁהַסְּפָרִים יֵצְאוּ לָאוֹר וּמֵעַל לַכֹּל - מְסִירוּתָהּ הָעֲצוּמָה וְכָל כֹּחָהּ לְמַעַן יְלָדֶיהָ וּנְכָדֶיהָ אֵינָהּ יוֹדַעַת גְּבוּלוֹת. זְכוּת הַתּוֹרָה וּלוֹמְדֶיהָ יַעַמְדוּ לָהּ לְהִתְבָּרֵךְ בְּכָל טוּב וּבִבְרִיאוּת אֵיתָנָה, בְּנַחַת וְשַׁלְוָה, וְתִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּכָל יוֹצְאֵי חֲלָצֶיהָ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יִרְאֵי ה' וְחוֹשְׁבֵי שְׁמוֹ.

וּשְׁפָתַי לֹא אָכְלָה מִלְּבָרֵךְ אֶת חְמִי הַיָּקָר וְהַנַּעֲלֶה, ר ' **עֻזְרָא סַעַד** הי"ו, רוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד עַל עֶזְרָתוֹ וְעִדּוּדוֹ לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאֲדִירָהּ וְאַף תָּרַם מֵהוֹנוֹ סְכוּם נִכְבָּד לְהוֹצָאַת הַסֵּפֶר.

יְהִי רָצוֹן, שֶׁיְּזַכֵּהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיךְ וְלִתְמֹךְ בַּעֲמֵלֵי תּוֹרָה וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדָיו, וְיִרְאֶה רֹב נַחַת מִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצָיו.

וְלִי נָאֶה לְבָרֵךְ בְּרָכָה מְיֻחֶדֶת וּמְזְמוֹר לְתוֹדָה אֶת רַעְיָתִי הַיְקָרָה, עֲקֶרֶת הַבַּיִת, עֶזְרָתִי בַּחַיִּים, אֵשֶׁת חַיִל מְנָשִׁים בָּאֹהֶל תְּבֹרַךְ, מָרַת אוֹרָה קְלָרָה בַּת בָּרְטָה שֶׁתִּחְיֶה, אֲשֶׁר לְרֹב מְסִירוּתָהּ וְאַהֲבָתָהּ לַתּוֹרָה זָכְיתִי לָזֻכּוֹת אֶת הָרַבִּים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְסַיֵּם אֶת חִבּוּרִי עַל חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה וְעַתָּה לְהוֹצִיא חִבּוּר נוֹסָף עַל הַמּוּעָדִים. עֲצוּתֶיהָ וְהַדְרָכוֹתֶיהָ, שְׁנִינוּתָהּ וּפִקְחוּתָהּ כְּמוֹ גַּם יִרְאַת הַשָּׁמַיִם הַמְפַעֲמֶת בְּתוֹכָהּ, אוֹתָם יָרְשָׁה מֵאִמָּהּ עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם וּמֵאֲבִיהָ יִבָּדֵל

לְחַיִּים טוֹבִים, הָיוּ לִי לְעֶזֶר רַב, וְאֵין סָפֵק כִּי לְלֹא עֶזְרָתָהּ בְּגִדּוּל הַיְלָדִים שֶׁיִּחְיוּ לֹא יָכֹלְתִּי לְהַגִּיעַ עַד הֵלּוֹם וְעַל כָּךְ אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא "**שֶׁלִּי וְשֶׁלָּכֶם - שֶׁלָּהּ הוּא!**"

יְהִי רָצוֹן, שֶׁתִּזְכֶּה לִבְרִיאוּת אֵיתָנָה וְנִרְאֶה יַחַד נַחַת מִבָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְעוֹד בָּנִים וּבָנוֹת עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת, חַיִּים עַד הָעוֹלָם.

וּבְטֶרֶם אֲכַלֶּה דְּבָרַי, הִנְנִי לְהוֹדוֹת מִקֶּרֶב לֵב לְגִיסִי הַיָּקָר וְהַנַּעֲלֶה, הרה"ג יִצְחָק סַעַד שְׁלִיטָ"א, רֹאשׁ כּוֹלֵל "בַּת-יָם" אֲשֶׁר בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ הִסְתּוֹפַפְתִּי וְהִדְרִיכַנִי בְּעֵצָה וּבְחִדּוּד הָרַעְיוֹנוֹת וְיָנַקְתִּי רַבּוֹת מִמַּעְיַן חָכְמָתוֹ.

יְהִי רָצוֹן, שֶׁיְּזַכֵּהוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲלוֹת בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה, וְיִרְאֶה נַחַת מִכָּל יוֹצְאֵי חֲלָצָיו, וְיִזְכֶּה לְאֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים.

תּוֹדָה מְיֻחֶדֶת לְר' **טוּבִי וַהֲבָה** נ"י, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁשָּׁקַד עַל הֲפָקַת סִדְרַת "**אוֹר דָּנִיאֵל**" עַל הַחֲמָשִׁים בְּמִקְצוֹעִיוּת רַבָּה וְלֹא חָסַךְ כָּל מַאֲמָץ לַהֲבִיאָם לִידֵי שְׁלֵמוּת בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, מַמְשִׁיךְ לִשְׁקֹד עַל הֲפָקַת הַסִּדְרָה עַל הַמּוֹעֲדִים לֵילוֹת כַּיָּמִים. יְהִי רָצוֹן, שֶׁיִּשְׁלַח לוֹ ה' רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּכָל רְמַ"ח אֵבָרָיו וּשְׂסָ"ה גִּידָיו, וְיוֹסִיף חַיִל יוֹתֵר מִבֶּעָבָר בְּעִבּוּד וַהֲפָקַת סִפְרֵי קֹדֶשׁ מֻבְחָרִים.

תּוֹדָה מְיֻחֶדֶת לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי מְזַכֵּי הָרַבִּים בָּאָרֶץ וּבָעוֹלָם, ר' **פִּנְחָס רָאוּבֵן** הי"ו, שֶׁסִּיַּע רַבּוֹת בְּהוֹצָאַת הַסִּדְרָה, וְעַתָּה נָטַל עַל עַצְמוֹ לְהָפִיץ אֶת הַסְּפָרִים בָּאָרֶץ וּבָעוֹלָם. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה וּבְרִיאוּת אֵיתָנָה, וְיִתֵּן לוֹ כֹּחוֹת גּוּף וָנֶפֶשׁ לְהַמְשִׁיךְ בַּמִּפְעָל הָאַדִּיר שֶׁל זִכּוּי הָרַבִּים. יְהִי רָצוֹן, שֶׁיַּמְשִׁיךְ לְזַכּוֹת וּלְהָפִיץ תּוֹרָה בְּכָל אֲתָר וַאֲתָר.

יְשַׁלֵּם לָהֶם ה' כְּפָעֳלָם הַטּוֹב וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנוּ יַשְׂכִּילוּ וְיַצְלִיחוּ.

וְאֶחָתֹם בִּתְפִלָּה מֵעֻמְקָא דְּלִבָּא לְחַי עוֹלָמִים: יְהִי רָצוֹן, שֶׁלֹּא תֵּצֵא תַּקָּלָה מִתַּחַת יָדַי וְתֵן בִּי כֹּחַ לְכַוֵּן לַאֲמִתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשַׂינוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּכְשֵׁם שֶׁזִּכִּיתִי לְהַשְׂלִים אֶת סִדְרַת הַסְּפָרִים "אוֹר דָּנִיאֵל" עַל הַתּוֹרָה, כֵּן אֶזְכֶּה, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, לְהַשְׂלִים חִבּוּרִי **עַל הַמּוֹעֲדִים** וּבְכָךְ לְעָשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְבוֹרֵא עוֹלָם.

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקַי וֵאלֹקֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּאִיר עֵינַי בְּמְאוֹר תּוֹרָתֶךָ וְתַצִּילֵנִי מִכָּל מִכְשׁוֹל וְטָעוּת, גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ, וּמַה שֶּׁשָּׁגִיתִי הַעֲמִידֵנִי עַל הָאֱמֶת, עָזְרֵנִי וְחַזְּקֵנִי נָא בְּעֹז וְתַעֲצוּמוֹת לְהָפִיץ מַעְיְנוֹתֵינוּ חוּצָה וּלְהוֹצִיא לָאוֹר יֶתֶר חִבּוּרֵינוּ לְזַכּוֹת בָּהֶם אֶת הָרַבִּים, וְנִזְכֶּה לִרְאוֹת אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, בְּגֹאֲלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלֵמָה, אָמֵן וְאָמֵן!

הצב"י אוֹחֲיוֹן דָּנִיאֵל

הלכות חדש ניסן

א. שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח קֹדֶם פֶּסַח שְׁלוֹשִׁים יוֹם.
ב. בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן אֵין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם, וְאֵין אוֹמְרִים וִדּוּי וְתַחֲנוּנִים.
ג. מִנְהָג טוֹב הוּא לִקְרוֹת בְּכָל יוֹם הָחֵל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן פָּרָשַׁת הַנָּשִׂיא שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם. וּבְיוֹם י"ג בְּנִיסָן קוֹרְאִים מִתְּחִלַּת פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ עַד "כֵּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה". וּמִנְהָגֵנוּ לִקְרֹא מִתּוֹךְ סִדּוּר.
ד. אֵין לוֹמַר מִזְמוֹר "יַעַנְךָ ה' בְּיוֹם צָרָה" בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית בְּכָל יְמֵי חֹדֶשׁ נִיסָן וְכֵן אֵין לוֹמַר מִזְמוֹר "תְּפִלָּה לְדָוִד הַטֵּה ה' אָזְנְךָ עֲנֵנִי" וּמִזְמוֹר לְתוֹדָה אוֹמְרִים בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן, אֲפִלּוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח וּבְחֹל הַמּוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח.
ה. נוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לוֹמַר "צִדְקָתְךָ" בִּתְפִלַּת מִנְחָה בְּשַׁבָּת בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן.

קמחא דפסחא

שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֹדֶם פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם (שו"ע או"ח תכט א).
הַגַּ"ה: וּמִנְהָג לִקְנוֹת חִטִּים לְחַלְּקָן לַעֲנִיִּים לְצֹרֶךְ פֶּסַח.
כָּתַב **הָרַמְבַּ"ם** [בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב]: כְּשֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה חַיָּב לְהַאֲכִיל לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה עִם שְׁאָר הָעֲנִיִּים הָאֻמְלָלִים, אֲבָל מִי שֶׁנּוֹעֵל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְאֵינוֹ מַאֲכִיל וּמַשְׁקֶה לָעֲנִיִּים וּלְמָרֵי נֶפֶשׁ, אֵין זוֹ שִׂמְחַת מִצְוָה אֶלָּא שִׂמְחַת כְּרֵסוֹ, וְעַל אֵלּוּ נֶאֱמַר "זִבְחֵיהֶם כְּלֶחֶם אוֹנִים לָהֶם כָּל אוֹכְלָיו יִטַּמָּאוּ כִּי לַחְמָם לְנַפְשָׁם", וְשִׂמְחָה כָּזוֹ קָלוֹן הִיא לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר "וְזֵרִיתִי פֶּרֶשׁ עַל פְּנֵיכֶם פֶּרֶשׁ חַגֵּיכֶם". וּבִזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מַפְלִיג מְאֹד בְּעִנְיָן מִי שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן לְעָנִי מִסְעוּדָתוֹ בְּיוֹם טוֹב, רַחֲמָנָא לִצְלַן. (מִשְׁנָה בְּרוּרָה סִימָן תקכט ס"ק יז)
בְּחַג הַפֶּסַח נוֹהֲגִים לָתֵת מָעוֹת וּמְצָרְכִים לָעֲנִיִּים, וּבָרוּךְ ה' אָנוּ עֵדִים לַחֶסֶד הַגָּדוֹל שֶׁעוֹשִׂים כְּדֵי לְסַיֵּעַ לְמִשְׁפָּחוֹת שֶׁקָּשֶׁה לָהֶן לִקְנוֹת מִצְרָכִים, בְּגוּד וְכָל מַה שֶׁנִּצְרָךְ כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר כְּפִי שֶׁצָּרִיךְ.
וּבָרוּךְ ה' עַם יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן בְּיָד רְחָבָה וּבְנָפֶשׁ חֻפְּצָה וּמִשְׁפָּחוֹת רַבּוֹת לְלֹא סִיּוּעַ זֶה יִקָּשֶׁה עֲלֵיהֶן לִשְׂמֹחַ בְּלֵיל הַסֵּדֶר.
לְעִתִּים לֹא כָּל מִשְׁפָּחָה יְכוֹלָה לְהַכְנֵס לָרִשְׁימָה שֶׁל מְקַבְּלֵי הַמָּזוֹן, דַּוְקָא אִרְגּוּנִים קְטַנִּים יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לְאוֹתָן מִשְׁפָּחוֹת "שֶׁאֵינָן יְכוֹלוֹת לְהִכָּנֵס לָרִשְׁימָה" אוֹ שֶׁנִּשְׁאֲרוֹת בְּסוֹף הָרִשְׁימָה.
הֲרֵי לְפָנֵינוּ מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁסִּפֵּר **הַגְּרַ"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** שְׁלִיט"א:

בְּלֵיל הַסֵּדֶר שֶׁל שְׁנַת תַּשְׁסָ"ה הִתְרַחֵשׁ אֵרוּעַ מְצַעֵר בְּבֵיתָהּ שֶׁל אַחַת הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּכְבָּדוֹת בִּבְנֵי בְּרַק. רַק הִתְחִילוּ אֶת הַסֵּדֶר, וְאַחַת מִבְּנוֹת הַמִּשְׁפָּחָה נָפְלָה אַרְצָה מִתְעַלֶּפֶת. לְמוֹתָר לְצַיֵּן אֶת עָגְמַת הַנֶּפֶשׁ הָרַבָּה שֶׁנִּגְרְמָה לַמִּשְׁפָּחָה, כַּאֲשֶׁר לְבַד מֵעֶצֶם הַהִתְעַלְּפוּת שֶׁאֵרְעָרָה אֶת הַרְגָּשָׁתָם שֶׁל בְּנֵי הַבַּיִת, הֲרֵי שֶׁבּוֹאָם שֶׁל הָאַמְבּוּלַנְס וְצוָתֵי הָרְפוּאָה וְהַ'הַצָּלָה', בְּלֵיל הַסֵּדֶר, עוֹרֵר רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרְחוֹב כֻּלּוֹ, מַה שֶּׁלֹּא מוֹסִיף, כַּיָּדוּעַ, לַהַרְגָּשָׁה הַטּוֹבָה שֶׁל בְּנֵי הַבַּיִת...

הַבַּת הֶבְהֲלָה לְבֵית הַחוֹלִים, וְאֶחָד מֵאַחֶיהָ הַגְּדוֹלִים הִצְטָרֵף אַף הוּא לַנְּסִיעָה. אֶפְשָׁר רַק לְתָאֵר בְּאֵיזוֹ הַרְגָּשָׁה עָבַר לֵיל הַסֵּדֶר עַל יֶתֶר בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁנּוֹתְרוּ בַּבַּיִת, וְלֹא יָדְעוּ מַה מַּצָּבָהּ שֶׁל הַנַּעֲרָה, וְהַאִם הָיְתָה זוֹ הִתְעַלְּפוּת סְתָמִית, שֶׁנִּגְרְמָה בְּשֶׁל חֻלְשָׁה, אוֹ שֶׁמָּא עַתָּה יִתְגַּלֶּה חָלִילָה שֶׁהִיא לוֹקָה בְּ'אֶפִּילֶפְסְיָה' (מַחֲלַת הַנְּפִילָה), וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה תִּכָּנֵס לְסִחְרוּר.

עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה הָאֱלֹקִים כָּכָה?

בְּתֹם הַ'סֵּדֶר' הַמְּזֻרָּז מִהֵר הָאַבָּא לְבֵית הַחוֹלִים, וְכֵיוָן שֶׁמְּדֻבָּר בְּאָדָם נִכְבָּד מְאֹד, תַּלְמִיד חָכָם וְיִרֵא אֱלֹקִים, הֲרֵי שֶׁכְּבָר בְּעוֹדוֹ בַּדֶּרֶךְ הֵחֵל לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ הָאֱלֹקִים כָּזֹאת. הֲלֹא דָּבָר הוּא!

הֲרֵי מְדֻבָּר בְּיַלְדָּה בְּרִיאָה לַחֲלוּטִין, וּמַה קָּרָה שֶׁלְּפֶתַע הִיא מִתְעַלֶּפֶת?!

בְּהַגִּיעוֹ לְבֵית הַחוֹלִים הִתְבַּשֵּׂר הָאָב שֶׁמַּצָּבָהּ שֶׁל בִּתּוֹ שַׁפִּיר, וְלֹא הִתְגַּלּוּ כָּל סִימָנִים מַדְאִיגִים עַל מַחֲלוֹת כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרוֹת. אֲבָל דַּוְקָא עַתָּה, לְאַחַר הַבְּשׂוֹרָה הַטּוֹבָה, מִשֶּׁשָּׁבָה אֵלָיו נַפְשׁוֹ, עָשָׂה אֶת חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ בְּצוּרָה יוֹתֵר מַעֲמִיקָה, וְאָכֵן עַד מְהֵרָה הִגִּיעַ לְמַסְקָנָה בְּשֶׁל מָה אֵרַע הָאֵרוּעַ הַמְצַעֵר.

יְהוּדִי זֶה הוּא אֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הַשְּׂכוּנָה בָּהּ הוּא מִתְגּוֹרֵר, וּלְבַד מִכָּךְ שֶׁהוּא מַרְבִּיץ תּוֹרָה לָרַבִּים, מִתְעַסֵּק גַּם בְּעִנְיְנֵי חֶסֶד. מִיָּד לְאַחַר פּוּרִים, וְעַד לְחַג הַפֶּסַח, הוּא נוֹהֵג - בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת - לְהִסְתּוֹבֵב עִם יָדִיד נוֹסָף בְּבָתֵּי הַדַּיָּרִים וְלֶאֱסֹף כְּסָפִים עֲבוּר אַלְמָנוֹת.

בַּתְּקוּפָה שֶׁלִּפְנֵי הֶחָג, הוּא מַעֲבִיר מִדֵּי שָׁנָה סְכוּמֵי כֶּסֶף נִכְבָּדִים לְאַלְמָנוֹת, הַמִּסְתַּיְּעוֹת בְּכָךְ בְּצוּרָה מַשְׁמָעוּתִית בִּקְנִיַּת צְרָכֵי הֶחָג.

בְּשָׁנָה זוֹ הִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי וַעַד הַקְּהִלָּה לְמַסֵּד אֶת פְּעִילוּת הַחֶסֶד בַּשְּׂכוּנָה, וּלְצַעֲדָה בְּצוּרָה מְאֹרְגֶּנֶת, תַּחַת קוֹרַת גַּג אַחַת, וְזֹאת כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה אֶפְשָׁרוּת לֶאֱסֹף סְכוּמֵי כֶּסֶף יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וּלְחַלְקָם לְפִי הַצֹּרֶךְ.

הַוַּעַד הֶעֱבִיר הוֹדָעָה לְכָל הָעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צִבּוּר וְגַבָּאֵי הַצְּדָקָה בַּשְּׂכוּנָה, לְבַל יַאסְפוּ עוֹד כְּסָפִים בְּצוּרָה עַצְמָאִית, וְיַחְדְּלוּ מִמַּגְבִּיּוֹתֵיהֶם הַפְּרָטִיּוֹת, לְמַעַן טוֹבַת הַמַּגְבִּית הַכְּלָלִית,

וְהִדְגִּישׁוּ שֶׁהַמַּגְבִּית הַשְּׁכוּנָתִית תִּדְאַג לְהַגִּיעַ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת, וּלְחַלֵּק כֶּסֶף לְכָל סוּגֵי הַנִּצְרָכִים שֶׁקִּבְּלוּ עַד הַיּוֹם אֶת הַתְּמִיכָה מֵהַגּוּפִים הַפְּרָטִיִּים.

מְיֻדָּעֵנוּ הִתְקוֹמֵם כְּנֶגֶד הַהוֹרָאָה, וְטָעַן שֶׁיִּקְשֶׁה עָלָיו לְצַיֵּת לָהּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ שֶׁאַחֲרֵי הַכֹּל וְעִם כָּל רְצוֹנָם הַטּוֹב שֶׁל אַנְשֵׁי הַוַּעַד, וְכַוָּנוֹתֵיהֶם הַטּוֹבוֹת, הֲרֵי כַּאֲשֶׁר תִּתְאָרְגֵּן הַמַּגְבִּית בְּצוּרָתָהּ הַחֲדָשָׁה, הָאַלְמָנוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַכֶּסֶף מִדֵּי שָׁנָה, לֹא תְּקַבֵּלְנָה אוֹתוֹ עַכְשָׁו בַּמּוֹעֵד וּבַכַּמּוּת הָרְגִילָה, וְהֵן עֲלוּלוֹת לְהִפָּגַע מִכָּךְ, 'וְאֵינֶנִּי רוֹצֶה לַחְשֹׁב מָה עָלוּל לִקְרוֹת כַּאֲשֶׁר פּוֹנְעִים בְּאַלְמָנָה', אָמַר.

אַנְשֵׁי הַוַּעַד הִרְגִּיעוּ אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ שֶׁאֵין לוֹ מַה לַחְשֹׁשׁ, וְכָל הָאַלְמָנוֹת שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַכֶּסֶף יְקַבְּלוּ אוֹתוֹ גַּם עַכְשָׁו בָּאֹפֶן הַמְכֻבָּד בְּיוֹתֵר, וּבַמּוֹעֵד הָרָאוּי, וְהַכֹּל יִפְעַל עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר.

בְּשָׁמְעוֹ אֶת זֹאת, נֵאוֹת בַּעַל הַחֶסֶד לַהַצָּעָה, וְלֹא אָסַף כְּמִדֵּי שָׁנָה אֶת הַכֶּסֶף עֲבוּר הָאַלְמָנוֹת.

בְּעֵת אֲפִיַּת הַמַּצּוֹת, בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח, נִגַּשׁ אֵלָיו בְּנָהּ שֶׁל אַחַת הָאַלְמָנוֹת, וְשָׁאַל בְּשֵׁם אִמּוֹ מַדּוּעַ לֹא קִבְּלוּ הַשָּׁנָה אֶת הַתְּמִיכָה הַקְּבוּעָה...

הָאִישׁ נִדְהַם עַד עִמְקֵי נִשְׁמָתוֹ, וְהֵבִין עַל אֲתַר שֶׁהַחֲשָׁשׁוֹת שֶׁהֶעֱלָה בִּפְנֵי הַוַּעַד הִתְבָּרְרוּ כְּמֻצְדָּקִים וּנְכוֹנִים. הוּא פָּנָה מִיָּד אֶל הַוַּעַד, וְטָעָנָתוֹ בְּפִיו: 'הֲרֵי הִבְטַחְתֶּם לִי מִפֹּרָשׁוֹת לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַכֶּסֶף שֶׁל הָאַלְמָנוֹת?'

אַנְשֵׁי הַוַּעַד הֵשִׁיבוּ לוֹ, שֶׁאָכֵן כֵּן, הֵם הִתְכַּוְּנוּ לְקַיֵּם אֶת הַהַבְטָחָה, אֶלָּא שֶׁלִּפְנֵי שֶׁחִלְּקוּ אֶת הַכְּסָפִים שֶׁנֶּאֱסְפוּ, דֵּרְגוּ אֶת רְשִׁימַת הַנִּצְרָכִים בִּרְשִׁימָה אַחַת גְּדוֹלָה, וְכֵיוָן שֶׁהָאַלְמָנָה הַזּוֹ שֶׁהוּא מְדַבֵּר עָלֶיהָ הָיְתָה בְּסוֹף הָרְשִׁימָה, לֹא הִסְפִּיק הַכֶּסֶף...

הַדָּבָר הִכְאִיב לוֹ עַד מְאֹד, וְהוּא בָּא בְּטְרוּנְיָה אֶל אַנְשֵׁי הַוַּעַד מַדּוּעַ לְפָחוֹת לֹא טָרְחוּ לְהוֹדִיעוֹ עַל כָּךְ, 'וְאָז הָיִיתִי עוֹשֶׂה מַאֲמַצִּים אִישִׁיִּים עַל מְנָת לְהַעֲבִיר לָאַלְמָנָה אֶת הַכֶּסֶף, אוֹ לְפָחוֹת אֶת חֶלְקוֹ'.

הַדָּבָר הָיָה כָּאמוּר בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח, לְאַחַר חֲצוֹת... לְמָרוֹת הַזְּמַן הַקָּצָר שֶׁעָמַד לְרִשׁוּתוֹ, קִבֵּל הָאִישׁ עַל עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַעֲבִיר אֶת הַכֶּסֶף עַד כְּנִיסַת הֶחָג, אוּלָם טְרֻדוֹת הַהֲכָנָה לֶחָג, וַאֲפִיַּת הַמַּצּוֹת, הִשְׁכִּיחוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַדָּבָר לַחֲלוּטִין, וּכְשֶׁנִּזְכַּר בְּכָל זֶה - הָיָה כְּבָר לְיַד מִטַּת בִּתּוֹ בְּבֵית הַחוֹלִים.

הַהִתְעַלְּפוּת הָיְתָה, כָּאמוּר, בְּתְחִלַּת לֵיל הַסֵּדֶר, וְלַמָּחֳרָת, בְּתְפִלַּת שַׁחֲרִית בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, נִגַּשׁ אֵלָיו בֵּן אַחֵר שֶׁל אוֹתָהּ אַלְמָנָה, וְאָמַר לוֹ:

"בִּרְצוֹנִי לְסַפֵּר לְךָ מָה הָיָה אָמַשׁ בְּבֵיתֵנוּ בִּתְחִלַּת לֵיל הַסֵּדֶר. כַּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ 'הֵא לַחְמָא עַנְיָא', וְהִגַּעְנוּ לַמִּלִּים 'כָּל דִּכְפִין ייֵתֵי וְיֵכוֹל', פָּרְצָה אִמִּי בִּבְכִי, וְאָמְרָה 'רְאוּ, רְאוּ אֵיךְ שָׂכְחוּ מִמֶּנִּי הַשָּׁנָה... נִשְׁכַּחְתִּי כְּמֵת מִלֵּב, וְאַף אֶחָד גַּם לֹא זָכַר אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַמִּפְעָלִים שֶׁבַּעְלִי עָשָׂה כָּאן בַּשָּׁכוּנָה, וְהֵיטִיב עִם הַרְבֵּה תּוֹשָׁבִים; שָׂכְחוּ אוֹתִי לְגַמְרֵי'..."

אִישׁ הַחֶסֶד שָׂאַל אֶת בֶּן הָאַלְמָנָה הַאִם הוּא יָכוֹל לְהַזְכִּיר מֶה הָיְתָה הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ פָּרְצָה אִמּוֹ בִּבְכִי. הַבֵּן כִּוֵּן אֶת הַשָּׁעָה, וְהִתְבָּרֵר שֶׁהָיָה זֶה בְּדִיּוּק בְּאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁבּוֹ הִתְעַלְּפָה הַנַּעֲרָה, וְהִשְׁבִּיתָה אֶת הַשִּׂמְחָה גַּם בְּקֶרֶב בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ!!!

'אִם אַתָּה מְשַׂמֵּחַ אֶת שֶׁלִּי, אֲנִי מְשַׂמֵּחַ אֶת שֶׁלְּךָ'. וְאִם לֹא עוֹשִׂים כָּךְ, וּמַשְׁבִּיתִים אֶת הַשִּׂמְחָה מִבֵּיתָן שֶׁל הָאַלְמָנוֹת, אֲזַי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם לְהַשְׁבָּתַת הַשִּׂמְחָה בְּבָתֵּיהֶם שֶׁל מִי שֶׁהֵיוּ יְכוֹלִים לְסַיֵּעַ.

וַהֲגַם שֶׁבְּמִקְרֶה זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַאֲשִׁים אֶת בַּעַל הַחֶסֶד, שֶׁכֵּן הוּא דְּאַג אֶת דַּאֲגָתָהּ שֶׁל הָאַלְמָנָה, וּבַתְּחִלָּה אַף סֵרֵב לְהֵעָנוֹת לְהַצָּעָתָם שֶׁל אַנְשֵׁי הַוַּעַד, אֲבָל אַחֲרֵי הַכֹּל הָאַלְמָנוֹת שֶׁהֵיוּ רְגִילוֹת לְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף מִמֶּנּוּ, לֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ הַשָּׁנָה, וְנִגְרַם לָהֶן צַעַר.

קולות מים רבים כ"קול שופר"

בְּ"**מִבְצַע פֶּסַח**" בְּכָל בַּיִת יֵשׁ "30 יְמֵי מִלּוּאִים" שֶׁבָּהֶם נִקְרָאִים הָאָבוֹת וְהַבָּנִים לְהִתְיַצֵּב בַּזְּמַן וּבַשָּׁעָה הַיְעוּדָה וַיַּחַד עִם הָאֵם מְתַרְגְּלִים אֶת הַמִּבְצָע הַגָּדוֹל שֶׁל הַשָּׁנָה. וְדַוְקָא כָּאן הַמָּקוֹם לְהָעִיר וּלְהָאִיר, שֶׁכְּדֵי שֶׁמִּבְצָע זֶה יַכְתִּיר בְּהַצְלָחָה חַיָּבִים אָנוּ לַחְשֹׁב שֶׁקּוֹלוֹת הַנְּקִיוֹן, הַמֵּרוּץ וְהַצְּחוֹחַ הֵם כְּ"קוֹל שׁוֹפָר".

רַבִּי לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטְשֶׁב הָיָה רָגִיל לְסַנְגֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, וּבְעֶרֶב פֶּסַח הָיָה אוֹמֵר: "בְּנֵי אֱמוּנִים הָעוֹלָם, כַּמָּה שֶׁמַּזְהִירִים אוֹתָם וּמְאַיְמִים עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַבְרִיחַ סְחוֹרָה דֶּרֶךְ הַגְּבוּל, אַף עַל פִּי כֵן הֵם מַבְרִיחִים וְעוֹבְרִים עַל הַחֹק בְּכָל מִינֵי דְּרָכִים. וְאִלּוּ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל נִצְטַוּוּ לְבַל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא' חָמֵץ בִּרְשׁוּתָם, וְאֵין יְהוּדִי בָּעוֹלָם שֶׁהוֹתִיר חָמֵץ בְּבֵיתוֹ".

וְהָיָה רַבִּי לֵוִי יִצְחָק נִגָּשׁ לְגוֹי וְשׁוֹאֵל אוֹתוֹ אִם יֵשׁ לוֹ סְחוֹרָה גְּנוּבָה, וְהַגּוֹי מֵשִׁיב לוֹ בְּחִיּוּב. וְאִלּוּ כְּשֶׁהָיָה נִגָּשׁ לִיהוּדִי וְשׁוֹאֲלוֹ אִם נִשְׁאַר בִּרְשׁוּתוֹ חָמֵץ, הַיְּהוּדִי הָיָה נֶעֱלָב עַד עָמְקֵי נִשְׁמָתוֹ עַל שֶׁחֲשָׁדוֹ בְּאִסּוּר חָמֵץ בְּפֶסַח.

מִיָּד הָיָה נוֹשֵׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם וְאוֹמֵר:

"רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! רְאֵה עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כַּמָּה זְהִירִים הֵם בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְאֵפִלּוּ מַה שֶּׁנִּצְטַוִּינוּ לִפְנֵי שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה נִשְׁמָר עַד הַיּוֹם בְּדִקְדּוּק וּבְקַפְדָּנוּת, רְאֵה כַּמָּה טוֹבִים בָּנֶיךָ, מַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבָּם לְטוֹבָה וּגְאַל אוֹתָם גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה".

פַּעַם אַחַת בְּעִצּוּמָם שֶׁל הַנִּקְיוֹנוֹת לְפֶסַח, בִּקֵּשׁ אֶת מְשַׁמְּשׁוֹ לָבוֹא עִמּוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת עִם מַחֲזוֹר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

הַשַּׁמָּשׁ, שֶׁלֹּא הֵבִין מַה לְּמַחֲזוֹר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּלְעֶרֶב פֶּסַח, לֹא שָׁאַל שְׁאֵלוֹת וְיָדַע שֶׁעַל רַבּוֹ נֶאֱמַר ''סוֹד ה' לִירֵאָיו''.

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, רַבִּי לֵוִי יִצְחָק הִתְעַטֵּף בְּטַלִּיתוֹ, וְהַשַּׁמָּשׁ סָגַר אֶת הַחַלּוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁהָרַעַשׁ שֶׁל סִילוֹנֵי הַמַּיִם וְהַמַּלַּת הַשְּׁטִיפוֹת לֹא יַפְרִיעוּ לִתְפִלָּתוֹ שֶׁל הָרַבִּי. אוּלָם רַבִּי לֵוִי יִצְחָק צִוָּה עָלָיו לִפְתֹּחַ אֶת הַחַלּוֹנוֹת וְאָמַר: ''לְקוֹלוֹת אֵלּוּ אֲנִי צָרִיךְ!'' וּפָתְחוּ יַחַד בַּאֲמִירַת ''יְהִי רָצוֹן'' שֶׁל תְּקִיעַת שׁוֹפָר. וְשָׁם כָּתוּב: ''יְהִי רָצוֹן, שֶׁיַּעֲלוּ לְפָנֶיךָ הַקּוֹלוֹת הַיּוֹצְאִים מִן הַשּׁוֹפָר, מֵהַתְּקִיעָה וּמֵהַתְּרוּעָה וּמֵהַשְּׁבָרִים, וּבַעֲבוּרָם תַּעֲמֹד מִכִּסֵּא הַדִּין וְתֵשֵׁב עַל כִּסֵּא הָרַחֲמִים''.

עָמַד רַבִּי לֵוִי יִצְחָק וְאָמַר: ''רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ תּוֹקְעִים לְפָנֶיךָ בְּקוֹלוֹת שׁוֹפָר וְאַתָּה עוֹמֵד מִכִּסֵּא דִּין וְיוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים, כָּעֵת אָנוּ מַשְׁמִיעִים לְפָנֶיךָ קוֹלוֹת מַיִם רַבִּים אַדִּירִים שֶׁל הַשְּׁטִיפוֹת וְהַנִּקְיוֹנוֹת לְפֶסַח.

וְיִהְיוּ רָצוֹן, שֶׁיַּעֲלוּ לְפָנֶיךָ קוֹלוֹת אֵלֶּה וְיִהְיוּ חֲשׁוּבִים כְּקוֹלוֹת הַשּׁוֹפָר וּבַעֲבוּרָם תַּעֲמֹד מִכִּסֵּא הַגְּלוּת וְתֵשֵׁב עַל כִּסֵּא הַגְּאֻלָּה, וְתִגְאַל אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל גְּאֻלַּת עוֹלָם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ''ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יא.) 'בְּנִיסָן נִגְאֲלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִים לְהִגָּאֵל'''.

וּכְדֵי שֶׁנִּזְכֶּה שֶׁקּוֹלוֹת אֵלּוּ שֶׁל הַשְּׁטִיפָה וְהַנִּקְיוֹנוֹת יַעֲלוּ לִפְנֵי רִבּוֹן הָעוֹלָמִים, צָרִיךְ לְדַעַת לִשְׁמֹר עַל אִפּוּק וְסַבְלָנוּת יְתֵרָה דַּוְקָא בְּיָמִים אֵלֶּה שֶׁל מֶתַח נוֹרָא הַנִּשָּׁא בַּחֲלַל הָאֲוִיר.

לֹא אַחַת אָנוּ שׁוֹמְעִים זַעֲקוֹת שֶׁבֶר מֵהָאִמָּא הַצַּדִּיקָה הָרוֹצָה כָּל כָּךְ לִשְׁמֹר עַל הַיְלָדִים שֶׁלֹּא יֹאכְלוּ בַּחֲדָרִים חָמֵץ, אַךְ זַעֲקוֹתֶיהָ וְצַעֲקוֹתֶיהָ נִשְׁאוֹת מַמָּשׁ עַד לַמָּרוֹם וְלִפְעָמִים יוֹצֵא שִׁכְרָהּ בְּהֶפְסֵדָהּ.

דַּוְקָא בְּיָמִים אֵלֶּה נִבְחֶנֶת מִדַּת הַסַּבְלָנוּת וְהָאִפּוּק. הַהֶעָרוֹת אָסוּר שֶׁתִּתְהַיֶּינָה בִּגְעָרוֹת וּלְעִתִּים הַהֶכָּנוֹת לְפֶסַח עוֹבְרוֹת עַל הַבַּעַל וְהַיְלָדִים כְּ''סֵבֶל'', כְּ''עֹנֶשׁ'' שֶׁצָּרִיךְ לְהִפָּטֵר מִמֶּנּוּ.

כָּאן צְרִיכָה הָאֵם לְגַלּוֹת גְּדֻלּוֹת רְאוּיָה לִשְׁמָהּ, לָדַעַת כֵּיצַד לְהַגִּיעַ לְאוֹתָן תּוֹצָאוֹת אַךְ עִם מִינִימוּם כְּעָסִים. **צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁאָבָק אֵינוֹ חָמֵץ וְהַיְלָדִים אֵינָם קָרְבַּן פֶּסַח**...

כְּדַאי וּמֻמְלָץ לְהָטִיל גְּדֵרֵי אַחֲרָיוּת עַל כֻּלָּם. אֶפְשָׁר לְקַבֵּעַ גַּם לוּחַ זְמַנִּים וְאָז הַדְּבָרִים יֵעָשׂוּ בְּרָצוֹן, בִּנְעִימוּת, בְּאִכְפַּתִיּוּת. כָּאן יִתְגַּלֶּה הָרָצוֹן שֶׁל הַיְלָדִים לְסַיֵּעַ לְאִמָּא וּלְהַרְאוֹת לָהּ ''הִנֵּה עָשִׂינוּ כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ''. וְאִם כָּךְ נִנְהַג נִגְלֶה בִּילָדֵינוּ אַחֲרָיוּת וּמְסִירוּת וַעֲשִׂיָּה נְכוֹנָה לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה.

עַל כֵּן נִשְׁתַּדֵּל לֹא לְעָרְבֵב אֶת הַקּוֹלוֹת וּכְדַאי שֶׁנַּשְׁמִיעַ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלוֹת הַשְּׁטִיפָה וְהַנְּקִיוֹנוֹת וּבַפֶּה נַשְׁמִיעַ דַּוְקָא דִּבְרֵי הַלֵּל וְשֶׁבַח.
וּמֻמְלָץ בְּיָמִים אֵלּוּ לַחְשֹׁב עַל רַעְיוֹנוֹת כֵּיצַד לְהַנְעִים אֶת הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ, וְשֶׁלֹּא יַרְגִּישׁוּ שֶׁהָעֲבוֹדוֹת הַלָּלוּ הֵן בִּבְחִינַת "עֲבוֹדוֹת פָּרֶךְ"...

החמץ אסור אפלו במשהו

רַבֵּנוּ הָאָר"י זַ"ל כָּתַב שֶׁהַהֶבְדֵּל בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה הוּא כְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד, הַמַּבְדִּילָה בֵּין הָאוֹת ח' בְּמִלָּה חָמֵץ וּבֵין הָאוֹת ה' בְּמִלָּה מַצָּה, וּבָא הַדָּבָר לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאִסּוּר חָמֵץ הוּא אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ.
כָּתַב **הָרַדְבַּ**"ז: הֶחָמֵץ רוֹמֵז לַיֵּצֶר הָרָע שֶׁאִסּוּר לְהִתְפַּתּוֹת אַחֲרָיו אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ.
דַּרְכּוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרָע לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מִן הַמִּצְווֹת כְּדֵי לְטָרְדוֹ מִן הָעוֹלָם הַבָּא עַל יְדֵי כָּךְ שֶׁהוּא בָּא לְאָדָם בְּכָל מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת כְּדֵי לְצוּדוֹ בְּרִשְׁתּוֹ וְשֶׁיִּמָּעֵט כְּכָל הָאֶפְשָׁר בְּקִיּוּם הַמִּצְווֹת וְלִמּוּד הַתּוֹרָה.
דָּבָר זֶה מְבֹאָר בַּסֵּפֶר "**בִּרְכַּת חַיִּים**" עַל פִּי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה:
מַעֲשֶׂה בְּדַיָּג אֶחָד, שֶׁהֶעֱלָה בְּחַכָּתוֹ דַּג זָהָב נִפְלָא. הָלַךְ וֶהֱבִיאוֹ לְאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ. שָׂמַח בּוֹ הַמֶּלֶךְ שִׂמְחָה רַבָּה וְהֶעֱנִיק לַדַּיָּג חֲמֵשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים.
רָאָה הַמִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֶת הַדָּבָר וְהָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּדַּיָּג שֶׁקִּבֵּל מַתָּנָה כֹּה גְּדוֹלָה בַּעֲבוּר דָּג אֶחָד. מֶה עָשָׂה? הוֹרָה לְכָל שׁוֹמְרֵי הָאַרְמוֹן שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ לְאִישׁ לְהָבִיא מַתָּנוֹת לַמֶּלֶךְ.
לְמָחֳרַת הַיּוֹם, הִפְלִיג דַּיָּג אֶחָד בַּיָּם וְהֶעֱלָה בְּחַכָּתוֹ דָּג נָדִיר וְסַסְגּוֹנִי, מַרְהִיב בִּשְׁלַל צְבָעָיו. הוֹאִיל וְשָׁמַע שֶׁהַמֶּלֶךְ נָתַן חֲמֵשׁ מֵאוֹת זְהוּבִים בַּעֲבוּר דַּג זָהָב, חָשַׁב בְּלִבּוֹ: 'בַּעֲבוּר דָּג זֶה וַדַּאי אֲקַבֵּל אֶלֶף זְהוּבִים!'
נָטַל אֶת הַדָּג וְעָלָה אֶל הָאַרְמוֹן, אוּלָם בַּשַּׁעַר עָצְרוּ הַשּׁוֹמֵר וְלֹא הוֹעִילוּ כָּל תַּחֲנוּנָיו וְהוּא לֹא הֻרְשָׁה לַעֲבֹר.
אָמַר לוֹ הַדַּיָּג: "הַבֵּט וּרְאֵה בִּיפִי הַדָּג. אֲנָא, הַנִּיחֵנִי לְתִתּוֹ לַמֶּלֶךְ בְּמַתָּנָה - וַאֲנִי אֶתְחַלֵּק אִתְּךָ בַּכֶּסֶף שֶׁאֲקַבֵּל!"
הַשּׁוֹמֵר חָמַד אֶת הַמָּמוֹן וְהִנִּיחַ לוֹ לַעֲבֹר. עָבַר הַדַּיָּג בְּשַׁעַר הַחוֹמָה וְחָצָה אֶת הֶחָצֵר. בְּפֶתַח הָאַרְמוֹן עָצְרוּ הַשּׁוֹמֵר הַבָּא: "אֵין מַעֲבָרִי!"
הִבְטִיחַ לוֹ הַדַּיָּג חֲצִי מִמַּה שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּיָדוֹ וְהַשּׁוֹמֵר הֻרְשָׁה לוֹ לַעֲבֹר.
נִכְנַס הַדַּיָּג לְקוֹמַת הַקַּרְקַע וְלִפְנֵי הַמַּדְרֵגוֹת נִצְטַוָּה לַעְצֹר עַל יְדֵי שׁוֹמֵר אַחֵר, וְגַם לוֹ הִבְטִיחַ הַדַּיָּג מֻחֲצִית מִמַּה שֶׁיִּשָּׁאֵר בְּיָדוֹ. כְּךָ נֶעֱצַר הַדַּיָּג לִפְנֵי הַמִּסְדְּרוֹן וְלִפְנֵי הָאוּלָם עַל יְדֵי אַחַד-עָשָׂר שׁוֹמְרִים וּלְכָל אֶחָד הִבְטִיחַ מֻחֲצִית מִשְׁכָּרוֹ, עַד שֶׁהִתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהִגִּישׁ לְפָנָיו אֶת הַדָּג הַנֶּהְדָּר.

אוֹרוּ עֵינָיו שֶׁל הַמֶּלֶךְ: דָּג כֹּה נִפְלָא טָרֶם רָאָה!
"אֱמֹר אַתָּה וּנְקֹב אֶת שְׂכָרְךָ!" - אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ.
"בִּרְצוֹנִי לִלְקוֹת אַלְפַּיִם מַלְקוֹת!" - עָנָה הַדַּיָּג.
נִדְהַם הַמֶּלֶךְ: "בַּקָּשׁ זְהוּבִים וְלֹא מַלְקוֹת!"
עָנָה הַדַּיָּג: "זֶהוּ רְצוֹנִי וַאֲבַקֶּשְׁךָ לִהְיוֹת נוֹכֵחַ בְּהַלְקָאתִי".
אָמַר הַמֶּלֶךְ: "רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם הוּא כְּבוֹדוֹ, אַךְ דַּע לְךָ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא קִבֵּל אָדָם אַלְפַּיִם מַלְקוֹת וְנוֹתַר בַּחַיִּים!"
עָנָה הַדַּיָּג: "אַל דְּאָגָה, אַתָּה תִּגְזֹר אֶת הַמַּלְקוֹת וַאֲנִי לֹא אֲקַבֵּל יוֹתֵר מִמַּכָּה אַחַת!"
תָּמַהּ הַמֶּלֶךְ מְאֹד וְאָמַר לַעֲשׂוֹת כִּדְבָרָיו. רָכַן הַדַּיָּג אַרְצָה, הוּנַף הַשּׁוֹט וְהֻנְחַת בֵּין כְּתֵפָיו.
צָעַק הַדַּיָּג: "דַּי, הֶרֶף!"
אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: "הֲלֹא אָמַרְתִּי לְךָ שֶׁלֹּא תּוּכַל לִסְבֹּל אֶת הַמַּכּוֹת!"
עָנָה הַדַּיָּג: "לֹא זוֹ הַסִּבָּה, אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁלָּקִיתִי דַּי. יֵשׁ לִי שֻׁתָּפִים לִשְׂכָרִי".
שָׁאַל הַמֶּלֶךְ: "מִי הֵם הַשֻּׁתָּפִים וּמַדּוּעַ יִתְחַיְּבוּ מַלְקוֹת?"
עָנָה הַדַּיָּג: "מִשּׁוּם שֶׁהִבְטַחְתִּי לָהֶם לְהִתְחַלֵּק בִּשְׂכָרִי. וַהֲרֵי לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן: הַשּׁוֹמֵר הָרִאשׁוֹן יִקַּח מִמְּנִי אֶלֶף מַלְקוֹת, מַחֲצִית הַשָּׂכָר. הַשֵּׁנִי יְקַבֵּל חֲמֵשׁ מֵאוֹת, מַחֲצִית מֵהַמַּלְקוֹת הַנּוֹתָרוֹת. הַשְּׁלִישִׁי - מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים. הָרְבִיעִי - מֵאָה עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ. הַחֲמִישִׁי - שִׁשִּׁים וּשְׁתַּיִם וָחֵצִי, מַחֲצִית הַנּוֹתָר. וְהַשִּׁשִּׁי - שְׁלוֹשִׁים וְאַחַת וָרֶבַע. הַשְּׁבִיעִי – חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה וָחֵצִי. וְהַשְּׁמִינִי - כִּשְׁמוֹנָה. הַתְּשִׁיעִי - אַרְבַּע וְלָעֲשִׂירִי - נוֹתְרוּ שְׁתַּיִם לוֹ וּשְׁתַּיִם לִי. אֶת הָאַחַת קִבַּלְתִּי אֲנִי, וְאֶת הַשְּׁנִיָּה יְקַבֵּל הַשּׁוֹמֵר הָאַחַד-עֶשְׂרֵה"...
צָחַק הַמֶּלֶךְ לְחָכְמָתוֹ שֶׁל הַדַּיָּג, הֶעֱנִישׁ אֶת הַשּׁוֹמְרִים חוֹמְדֵי הַבֶּצַע, הִשְׂעָה אֶת הַמִּשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ מִתַּפְקִידוֹ וְהֶעֱנִיק לַדַּיָּג אַלְפַּיִם זְהוּבִים בְּמָקוֹם אַלְפַּיִם הַמַּלְקוֹת.
נִמְצָא שֶׁהַשּׁוֹמֵר חוֹמֵד הַבֶּצַע הָיָה בָּטוּחַ שֶׁהוּא עוֹמֵד לִזְכּוֹת בְּאוֹצָר בָּלוּם וְהַדַּיָּג הָעַרְמוּמִי הִטְעָהוּ לַחְשֹׁב שֶׁאָמְנָם כֵּן הוּא, וּלְמַעֲשֶׂה הִסְגִּירוֹ לְעֹנֶשׁ וּלְמַלְקוֹת...
כֵּן הָעִנְיָן עִם הַיֵּצֶר הָרָע. נָכוֹן הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרָאוֹ כְּדֵי לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם, אֲבָל הָיָה עָלָיו לְהִתְמוֹדֵד בְּיֹשֶׁר כְּנֶגֶד הַיֵּצֶר הַטּוֹב וּלְהָסִית אֶת הָאָדָם לְחֵטְא. אוּלָם הַיֵּצֶר הָרָע יוֹדֵעַ שֶׁאָדָם שָׁפוּי בְּדַעְתּוֹ לֹא יִסְכִּים לְמָרֹד בְּקוֹנוֹ. מַה הוּא עוֹשֶׂה? פּוֹנֶה אֶל הַשֶּׁקֶר וְהַתַּרְמִית; מַבְטִיחַ לָאָדָם הֲנָאוֹת לְאֵין סוֹף, וּמַרְגִּיעַ אוֹתוֹ שֶׁהָעֲבֵרָה אֵינָהּ גְּדוֹלָה וְיֵשׁ פֶּתַח לְהֶקֵל וּלְהַתִּיר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַתִּרָן וְסוֹלֵחַ - וְהַכֹּל שֶׁקֶר וְכָזָב! כְּשֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלוֹ, נוֹכַח לְפֶתַע לְדַעַת שֶׁהַהֲנָאָה הָיְתָה רִגְעִית וְחוֹלֶפֶת, וְהַדָּבָר הַזֶּה אָסוּר לַחֲלוּטִין, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ מְוַתֵּר וּמִדַּת הַדִּין מְקַטְרֶגֶת.

וְאֶת כָּל הַתַּרְמִיּוֹת הַלָּלוּ לֹא נִצְטַוָּה הַיֵּצֶר הָרָע לַעֲשׂוֹת! הוּא מָשָׁל לְאוֹתוֹ דַּיָּג עַרְמוּמִי, שֶׁבְּכַוָּנָה תְּחִלָּה הִבְטִיחַ אוֹצָרוֹת מִתּוֹךְ מַחֲשָׁבָה וְתַחְבּוּלָה לְהַפִּיל בַּפַּח - וְעַל כֵּן יֵעָנֵשׁ בְּכָל חֹמֶר הַדִּין!

עַל כֵּן יֹאמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "הָיִתָה לְךָ עַזּוּת מֵצַח לְהַפִּיל אֶת בָּנַי בַּפַּח וְלִטְמֹן לָהֶם מַלְכֹּדֶת? עַל כָּךְ לֹא תִנָּקֶה וְתִתֵּן אֶת הַדִּין!"

דַּוְקָא בְּחַג הַפֶּסַח הַפִּתּוּי כָּל כָּךְ קָשֶׁה, לְכְאוֹרָה. נִשְׁמַעַת הַטַּעֲנָה הַנִּדּוֹשָׁה "אֵין מַה לֶּאֱכֹל בְּפֶסַח" וּפִתְאוֹם מְחַפְּשִׂים כָּל מִינֵי הֲקַלּוֹת וְהֶתֵּרִים לְהָקֵל. וְהַיֵּצֶר הָרָע בְּעַרְמוּמִיּוּתוֹ מַכְשִׁיר וּמְטַהֵר וְנוֹטֶה לְהָקֵל, וְעִקַּר תַּחְבּוּלָתוֹ הִיא שֶׁלֹּא הַכֹּל אָסוּר בְּפֶסַח.

כַּמּוּבָן, חַיָּב הָאָדָם לִזְכֹּר שֶׁאִסּוּר חָמֵץ אָפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, וְעַד כְּדֵי כָּךְ הֶחֱמִירוּ חַז"ל בְּעִנְיַן הֶחְמֵץ בְּפֶסַח שֶׁאָסְרוּהוּ אָפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ. וַחֲבָל שֶׁדַּוְקָא בְּחַג גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ זֶה נִגָּלָה רִפְיוֹן בְּכָל הַקְּשׁוּרוֹת לְכַשְׁרוּת הַמַּאֲכָלִים וְהַהַקְפָּדָה הַנִּשְׁמֶרֶת כָּל הַשָּׁנָה בִּמְסִירוּת מִתְמוֹטֶטֶת בְּיָמִים אֵלּוּ.

זֶהוּ הַהֶבְדֵּל בֵּין חָמֵץ לְמַצָּה, כְּפִי שֶׁכּוֹתֵב **הָאֲר"י** ז"ל, כְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד - מִקַּו קָטָן שֶׁלֹּא מַרְגִּישִׁים בּוֹ כְּלָל אַךְ בְּדָרְךָ הָאֱמֶת הוּא כְּלָל וּכְלָל לֹא קָטָן...

וְאָכֵן כֵּיוָן שֶׁחָמֵץ אָסוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ, מִן הָרָאוּי לָתוּר וּלְחַפֵּשׂ אַחַר כַּשְׁרִיּוֹת מְהַדְּרִין, לְהִשְׁתַּדֵּל לֹא לִקְנוֹת מִצְרָכִים שֶׁיֵּשׁ סָפֵק לְגַבֵּי טִיב כַּשְׁרוּתָם וְלֹא לָתֵת לַיֵּצֶר הָרָע אֶת הַנַּתַח שֶׁהוּא חוֹמֵד.

חמץ רומז ליצר הרע

הֶחָמֵץ רוֹמֵז לַיֵּצֶר הָרָע, וּכְשֵׁם שֶׁבְּאִסּוּר חָמֵץ אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהוּא אָסוּר בְּכָל שֶׁהוּא, שֶׁחָמֵץ אֵינוֹ בָּטֵל אֲפִלּוּ בְּאֶלֶף, עַד כְּדֵי כָּךְ הִיא חֻמְרָתוֹ, כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הוּא הַיֵּצֶר הָרָע - גַּם הוּא אָסוּר בְּכָל שֶׁהוּא וְאָסוּר לָתֵת לוֹ אֲפִלּוּ מִדְרַס רֶגֶל וְאֵין לְהִכָּנַע לוֹ אֲפִלּוּ בְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד.

הַגְּמָרָא (סַכָּה נב.) אוֹמֶרֶת: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: יֵצֶר הָרָע בַּתְּחִלָּה דּוֹמֶה לְחוּט שֶׁל בּוּכְיָא (עֲבָבִישׁ) וּלְבַסּוֹף דּוֹמֶה כַּעֲבוֹתוֹת הָעֲגָלָה, שֶׁנֶּאֱמַר "הוֹי מוֹשְׁכֵי הָעֹל בְּחַבְלֵי הַשָּׁוְא וְכַעֲבוֹת הָעֲגָלָה חֲטָאָה" (יְשַׁעְיָהוּ ה). רַשִׁ"י מְפָרֵשׁ: וּלְבַסּוֹף מִשֶּׁאָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו מִתְגַּבֵּר וְהוֹלֵךְ לוֹ.

כֹּחוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע הוּא, שֶׁאָדָם נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו. יֵשׁ לוֹ כֹּחַ לִמְשֹׁךְ אֶת לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם אַף עַל פִּי שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ וּמַרְגִּישׁ שֶׁהוּא אֵינוֹ הוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֶלָּא אַחַר יִצְרוֹ הָרָע. אֲבָל הַכֹּחַ הֶעָצוּם כַּמַּגְנֵט שֶׁיֵּשׁ לַיֵּצֶר הָרָע גּוֹבֵר עַל עֲמִידָתוֹ הָאֵיתָנָה שֶׁל הָאָדָם הַמְּנֻסֶּה לֹא לִפֹּל בָּרֶשֶׁת.

זוֹ הַסִּבָּה שֶׁהֶחָמֵץ אָסוּר אֲפִלּוּ בְּכָל שֶׁהוּא בְּפֶסַח שֶׁמָּא נִגָּרֵר אַחֲרָיו...

מָשָׁל נִפְלָא אָמַר **הַמַּגִּיד מִמֵּזְרִיטְשׁ** זַצַ"ל:

מַעֲשֶׂה בְּאָדָם כֵּילַי וַעֲרירִי, קַמְצָן קִפּוּץ יָד שֶׁלֹּא מִלָּאוֹ לִבּוֹ לְהוֹצִיא כֶּסֶף עַל שְׂכִירַת דִּירָה, וְהָיָה יָשֵׁן בַּחֲנוּתוֹ בֵּין הַסְּחוֹרוֹת.

יוֹם אֶחָד חָלְפָה בְּמֹחוֹ מַחֲשָׁבָה: הֵן לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, מָתַי אֶעֱשֶׂה גַּם אָנֹכִי לְבֵיתִי וּמָתַי אָקִים מִשְׁפָּחָה?

פָּנָה לְשַׂדְּכָן וּבִקְשׁוֹ שֶׁיְּחַפֵּשׂ לוֹ אִשָּׁה הָרְאוּיָה לוֹ.

אָמַר לוֹ הַשַּׂדְּכָן: "וְכִי עָלָה בְּדַעְתְּךָ שֶׁתְּהֵא אִשָּׁה שֶׁתַּסְכִּים לְהִתְגּוֹרֵר בֵּין הַשַּׁקִּים בְּתוֹךְ חֲנוּתְךָ? וּכְלוּם אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמִים, שֶׁלְּעוֹלָם יִבְנֶה אָדָם בַּיִת וְאַחַר כָּךְ יִשָּׂא אִשָּׁה?! לֹא אוּכַל לְטַפֵּל בְּעִנְיָנְךָ עַד שֶׁיִּהְיֶה לְךָ בַּיִת לְשַׁכֵּן בּוֹ אֶת רַעְיָתְךָ!"

אָמַר לוֹ הַקַּמְצָן: "אֲכָן תּוֹךְ שְׁבוּעַ יָמִים אָבִיא לְךָ בַּיִת מְפֹאָר!"

עָנָה הַשַּׂדְּכָן: "לֹא יִמְלָאֲךָ לִבְּךָ אַף לִשְׂכֹּר צְרִיף קָטָן..."

הֶשִׁיבוֹ הַקַּמְצָן: "רָאוֹ תִּרְאֶה אֵיזוֹ דִּירָה אַשִּׂיג..."

סִיֵּר בָּעִיר וְהִגִּיעַ לִשְׁכוּנָה יְקָרָה, נָעַץ עֵינָיו בַּמְּעוֹנוֹת הַמְהֻדָּרִים רַחֲבֵי הַיְדַיִם, וְתָמַהּ: כֶּסֶף כֹּה רַב בִּזְבּוּז כָּאן לַשָּׁוְא!

פָּנָה לְאַחַד הַבָּתִּים וּבִקֵּשׁ לִשְׂכֹּר בּוֹ פִּנָּה קְטַנָּה, לִקְבֹּעַ בָּהּ מַסְמֵר.

בַּבַּיִת הָרִאשׁוֹן טָרְקוּ אֶת הַדֶּלֶת בְּפָנָיו, בַּשֵּׁנִי אָמְרוּ שֶׁבַּעַל הַבַּיִת אֵינֶנּוּ. בַּשְּׁלִישִׁי נִתְקַל בְּאָדָם חָמְדָן.

"לְשֵׁם מָה הִנְּךָ צָרִיךְ לִתְלוֹת מַסְמֵר?" - שְׁאָלוֹ הָאִישׁ.

"כְּדֵי לִתְלוֹת בּוֹ צְרוֹרוֹת וַחֲפָצִים. מַסְמֵר אֶחָד וְיָחִיד אֶתְלֶה. נִכְתֹּב עַל כָּךְ חוֹזֶה מְפֹרָט." - עָנָהוּ הַקַּמְצָן.

"מַאֲה זְהוּבִים!" - דָּרַשׁ בַּעַל הַבַּיִת.

"בִּשְׁבִיל מַסְמֵר אֶחָד לֹא אֶתֵּן יוֹתֵר מִזָּהוּב!"

סוֹף דָּבָר הִתְפַּשְּׁרוּ הַשְּׁנַיִם עַל עֲשָׂרָה זְהוּבִים וְעָרְכוּ חוֹזֶה מְפֹרָט.

תָּקַע הַכִּילַי מַסְמֵר וְתָלָה עָלָיו אֶת כּוֹבָעוֹ. כַּעֲבֹר שָׁעָה שָׁב, חָבַשׁ אֶת כּוֹבָעוֹ וְתָלָה אֶת מְעִילוֹ. בָּעֶרֶב הִגִּיעַ, נָטַל אֶת מְעִילוֹ וְתָלָה אֶת צְרוֹרוֹ. בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה הִקִּישׁ עַל הַדֶּלֶת וְהֶחֱרִיד אֶת בְּנֵי הַבַּיִת מִשְּׁנָתָם - יֵשׁ לוֹ לִטֹּל דְּבַר-מָה מֵהַצְּרוֹר.

בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר הֶעִירָם בְּדִפְּיקוֹתָיו וְהִנִּיחַ דְּבַר-מָה בַּצְּרוֹר.

לִפְנֵי הַצָּהֳרַיִם שָׁב, הִפְעִם אָחַז בְּיָדוֹ שַׁק כָּבֵד. נָטַל אֶת הַצְּרוֹר וְתָלָה אֶת הַשַּׁק עַל הַמַּסְמֵר. הֵרִיחוּ בְּנֵי הַבַּיִת רֵיחַ צַחֲנָה עוֹלֶה מִן הַשַּׁק. בָּדְקוּ וְהִנֵּה פֶּגֶר שֶׁל חָתוּל שָׁם... רָדְפוּ אַחֲרָיו וּבִקְשׁוּ שֶׁיִּטֹּל אֶת גּוּשׁ הַצַּחֲנָה.

אָמַר לָהֶם: "כָּךְ רְצוֹנִי וְאֵין בְּיֶדְכֶם לִמְנֹעַ זֹאת מִמֶּנִּי!"

פָּנוּ שׁוּב לְבֵיתָם וְלֹא יָכְלוּ לְהִכָּנֵס. הַנְּבֵלָה הַמַּבְאִישָׁה הֶעֱלְתָה צַחֲנָה נוֹרָאָה וְהַדִּירָה הָמְתָה זְבוּבִים וְיַתּוּשִׁים.

בְּעוֹדָם עוֹמְדִים חַסְרֵי אוֹנִים וְהַכִּילֵי הִגִּיעַ וּבְיָדוֹ... שְׁנֵי פְּגָרִים נוֹסָפִים...

שָׂמוּ דַּיֶּרֵי הַבַּיִת נַפְשָׁם בְּכַפָּם, כִּסּוּ בְּיָדָם הָאַחַת אֶת חָטְמָם וּבַשְּׁנִיָּה גָּרְרוּ אֶת חֶפְצֵיהֶם הַחוּצָה כְּשֶׁהֵם נִמְלָטִים מִדִּירָתָם...

פָּנָה הַכִּילֵי אֶל הַשַּׁדְכָן וּבִשֵּׂר לוֹ בְּחִיּוּךְ כִּי הִשִּׂיג דִּירָה מְהֻדֶּרֶת בַּעֲשָׂרָה זְהוּבִים...

עַל כֵּן אָסוּר לָתֵת לַיֶּצֶר הָרָע אֶפִּלּוּ פֶּתַח, כֵּיוָן שֶׁלְּבַסּוֹף הוּא אֵינוֹ מַשְׁאִיר דָּבָר, וְלָכֵן הֶחָמֵץ אָסוּר אֲפִלּוּ בְּמַשֶּׁהוּ.

סעדה מתימן מחכה למשיח

סִפּוּר עֲמָמִי רוֹוֵחַ בֵּין יְהוּדֵי תֵּימָן עַל סַעֲדָה:

סַעֲדָה זוֹ, אִשָּׁה פְּשׁוּטָה וְצַדִּיקָה הָיְתָה, וּמַאֲמִינָה בְּכָל לִבָּהּ בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ כְּכָל יְהוּדִיָּה כְּשֶׁרָה.

וְהִנֵּה, לֵיל סֵדֶר אֶחָד חָשָׁה וְקִוְּתָה בְּכָל לִבָּהּ כִּי הַלַּיְלָה יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכָרְתָה אֹזֶן כָּל מֶשֶׁךְ הַ"סֵּדֶר" לִשְׁמֹעַ כְּבָר אֶת שׁוֹפָרוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. בְּרֹם, לְאַחַר שֶׁשָּׁתְתָה אַרְבַּע כּוֹסוֹת, כָּבְדוּ שְׁמוּרוֹת עֵינֶיהָ, וְהִיא לֹא עָצְרָה כֹּחַ לְהִלָּחֵם בָּהֶן. פַּחַד תִּקֵּף אוֹתָהּ: שֶׁמָּא יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ וְהִיא תִּישַׁן, חַס וְשָׁלוֹם...

מָה עָשְׂתָה? אָמְרָה לְעַצְמָהּ: הֲלֹא הַמָּשִׁיחַ יָבוֹא רָכוּב עַל חֲמוֹר, וַחֲמוֹר הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ נוֹעֵר לִקְרָאתוֹ בְּשִׂמְחָה. קְשָׁרָה אֵפוֹא בְּקֶשֶׁר עֲנִיבָה חֶבֶל מֵרַגְלֶיהָ אֶל רַגְלֵי הַחֲמוֹר שֶׁבַּבַּיִת וְכָךְ עָלְתָה עַל יְצוּעָהּ בְּלֵב קַל מִדְּאָגָה: תֵּכֶף כְּשֶׁיָּבוֹא הַמָּשִׁיחַ יִנְעַר הַחֲמוֹר, וְהִיא הוֹלֶכֶת אַחֲרֵי הַמָּשִׁיחַ שֶׁכַּמָּה שָׁנִים חִכִּינוּ לוֹ!

בַּעֲוֹנוֹת, לֹא זָכִינוּ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ, וְאוּלָם הַחֲמוֹר נָהַג כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (בְּרָכוֹת ג.) שֶׁבְּמִשְׁמֶרֶת רִאשׁוֹנָה שֶׁל לַיְלָה הַחֲמוֹרִים נוֹעָרִים. פָּתַח אִם כָּךְ הַחֲמוֹר בִּנְעִירוֹת עַזּוֹת, וְכֵיוָן שֶׁהִרְגִּישׁ חֶבֶל מְסֻבָּךְ אֶת רַגְלָיו, נִסָּה לְהִמָּלֵט מִמֶּנּוּ וְרָץ אֶל הָרְחוֹב הַפָּתוּחַ.

וְסַעֲדָה, הֲלוּמַת שֵׁנָה הָיְתָה, אַךְ בְּעוֹד עֵינֶיהָ עֲצוּמוֹת לְמֶחְצָה הוּצַף לִבָּהּ בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה: הִנֵּה הִיא הוֹלֶכֶת אַחֲרֵי הַמָּשִׁיחַ!

הִרְגִּישׁ הַחֲמוֹר בְּכֹבֶד בִּרְגָלָיו וּפָתַח בִּמְרוּצָה. סַעֲדָה אִבְּדָה אֶת כֹּחָהּ וְצָוְחָה: "אֲדוֹנִי הַמָּשִׁיחַ, לְאַט! לֹא כָּל כָּךְ מַהֵר!"

נֵעוֹרוּ הַשְּׁכֵנִים לְקוֹל הַצְּעָקוֹת וְהִבִּיטוּ בַּמַּחֲזֶה הַמְשֻׁנֶּה, אָחֲזוּ בְּסַעֲדָה לַהֲעִירָהּ מֵחֲלוֹמָהּ וְהִסְבִּירוּ בְּאָזְנֶיהָ: "סַעֲדָה, אוֹתְּ לֹא רָצָה אַחֲרֵי הַמָּשִׁיחַ, אֹתְּ רָצָה אַחֲרֵי הַחֲמוֹר!"...

סַעֲדָה בְּוַדַּאי תְּקַבֵּל שָׂכָר עַל אֱמוּנָתָהּ הַגְּדוֹלָה וְאוּלָם לָנוּ יֵשׁ כָּאן לִמּוּד מוּסָר הַשֹּׂכֶל נוֹרָא:

לְעִתִּים אָנוּ מַקְדִּישִׁים אֶת כָּל כֹּחוֹתֵינוּ וּמִרְצֵנוּ לְמַה שֶּׁנִּרְאֶה לָנוּ כְּ"מִצְוָה" גְּדוֹלָה. וְאוּלָם, הַיֵּצֶר הָרָע, עַרְמוּמִי הוּא. נוֹתֵן הוּא לָנוּ לְהַמְשִׁךְ אַחַר "חֲמוֹר" בְּחָשְׁבֵנוּ שֶׁאֲנַחְנוּ רָצִים אַחֲרֵי "מָשִׁיחַ".

עֶרֶב פֶּסַח, הַכֹּל קוֹצֵף וְגוֹעֵשׁ וְרוֹתֵחַ. בַּהֲמוּלָה הַגְּדוֹלָה מִי יוֹדֵעַ אִם לֹא נִזָּרֶקֶת אֵיזוֹ מִלַּת פְּגִיעָה, אֵיזֶה כַּעַס וּרְתִיחָה שֶׁאֵינָהּ מֻצְדֶּקֶת. וְהַיֵּצֶר הָרָע מְטַהֵר אֶת הַשֶּׁרֶץ: הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם! הַכֹּל מֻתָּר! הֲלֹא אֲנַחְנוּ רוֹצִים פֶּסַח כָּשֵׁר וְטָהוֹר, אָז מַה זּוֹ אֵיזוֹ "הַעֲלָבָה" בְּתוֹךְ הַמִּצְוָה הַגְּדוֹלָה הַזּוֹ?

וּבְתוֹךְ כָּל זֶה עָלֵינוּ לְהַרְהֵר בֶּאֱמֶת: הַאִם אֲנַחְנוּ עוֹבְדִים אֶת ה' יִתְבָּרַךְ אוֹ אֶת עַצְמֵנוּ? אֶת הַהֲלָכָה אוֹ אֶת הָרִצְפָּה, הַקֵּירוֹת וְהַמַּשְׁקוֹפִים?

וְהַמְּבֹחָן הוּא פָּשׁוּט: **מִי שֶׁכָּל יְגִיעָתוֹ וּרְתִיחָתוֹ הִיא לְצָרְךָ קִיּוּם מִצְוַת ה', אֵין לוֹ סִבָּה לַעֲבֹר עַל אַף מִצְוָה אַחֶרֶת - בַּדָּרָךְ לְקִיּוּם מִצְוַת הַפֶּסַח**. לֹא בְּטוּל תְּפִלָּה בְּמִנְיָן, וְלֹא קְנִיָּה שֶׁלֹּא בְּיֶשֶׁר, לֹא מִלַּת כַּעַס וּגְעָרָה וְלֹא בִּרְכַּת הַמָּזוֹן חֲטוּפָה. הֲלֹא אֶת ה' הוּא עוֹבֵד, וּמִי שֶׁצָּוָה עַל זֶה צָוָה עַל זֶה, וּמַה יָּרוּיחַ אִם יִזְרֹק יַהֲלוֹמִים כְּדֵי לֶאֱסֹף זָהָב?

אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּנִסְיוֹנוֹת אֵלּוּ בְּתוֹךְ הָרִיצָה אַחֲרֵי "מִצְוַת הַהֲכָנָה לְפֶסַח", וְכָבוּל הוּא בְּמִדּוֹת רָעוֹת בְּתוֹךְ מִצְוֹת אֵלּוּ, רָץ הוּא, בְּמָחִילָה, אַחֲרֵי הַחֲמוֹר, לֹא אַחֲרֵי הַמָּשִׁיחַ...

הָבָה נִתְבּוֹנֵן כָּל אֶחָד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְנִבְדֹּק אַחַר מָה אָנוּ רָצִים, כֵּיצַד אָנוּ יְכוֹלִים לְיַעֵל אֶת הַהֲכָנוֹת לְפֶסַח, וְדַוְקָא בְּיָמִים אֵלּוּ כְּדַאי לִזְכֹּר אֶת אִגֶּרֶת הָרַמְבַּ"ן זיע"א בָּהּ נֶאֱמַר: "**וַחֲשֹׁב הַדָּבוּר קֹדֶם שֶׁתּוֹצִיאֶנּוּ מִפִּיךָ**". מִשְׁפָּט זֶה מֻפְנֶה לַהוֹרִים הַיְקָרִים הָעוֹשִׂים מַאֲמַצִּים כַּבִּירִים כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְחַג הַפֶּסַח כַּאֲשֶׁר הַבַּיִת כָּשֵׁר לְמֶהְדְּרִין.

וְאוּלַי כְּדַאי לִזְכֹּר שֶׁיְּלָדֵינוּ שׁוֹנִים בְּאָפְיָם, לֹא תָּמִיד הַמְּשִׂימוֹת הַמֻּטָּלוֹת עַל הָאֶחָד יְכוֹלוֹת לִהְיוֹת מְבֻצָּעוֹת עַל יְדֵי אָחִיו; יֵשׁ בֵּן שֶׁהוּא זָרִיז וְקַל רַגְלַיִם, וּמְנֻגָּד אַחֵר כָּבֵד תְּנוּעָה וְכָל פְּעֻלָּה מְבֻצַּעַת בְּקֹשִׁי וּלְעִתִּים מֵבִיא עַצְמוֹ לִידֵי בְּכִי שֶׁהַמְּשִׂימָה "גְּדוֹלָה עָלָיו".

אָכֵן, לֹא כְּדַאי לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר כַּאֲשֶׁר עֲבָרֵנוּ בַּדָּרָךְ עַל כַּמָּה אִסּוּרֵי תּוֹרָה, הַיְלָדִים רַבִּים, בּוֹכִים וְצוֹעֲקִים, וּלְעִתִּים מִתְנַהֲלוֹת מִלְחָמוֹת בֵּין הָאָב לְאֵם כַּאֲשֶׁר הִיא מְבַקֶּשֶׁת אֶת עֶזְרָתוֹ בְּטִפּוּל נָאוֹת בַּ"בֵּן הַסּוֹרֵר".

כְּדַאי וְרָאוּי שֶׁלֹּא נֵצֵא מִ"כְּלַל שְׁלִיטָה" שֶׁל מִדַּת הַכַּעַס וּנְגֵלָּה בְּיָמִים אֵלּוּ אַחֲרִיּוּת וַהֲבָנָה לְכָל הַקְּשָׁיִים הַנִּקָּרִים בְּדַרְכֵּנוּ וְתָמִיד עָלֵינוּ לִזְכֹּר שֶׁעִם הַיְלָדִים יֵשׁ לְהִתְנַהֵג בְּ"שְׁמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת".

וְכָךְ רָאוּי לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר בְּשִׂמְחָה, בְּרוֹמְמוּת, וְאֶת הַכֹּל לַעֲשׂוֹת בְּאַהֲבָה.

להזהר מדבור קשה בהכנות לפסח

פְּרָטֵי הַמַּעֲשֶׂה הִתְקַבְּלוּ אֵצֶל **הַגְּר"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** בְּמִכְתָּב מְפֹרָט שֶׁהִגִּיעַ מִבְּנֵי זוּג שֶׁחָוּוּ אֶת הַדְּבָרִים עַל בְּשָׂרָם.

הַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁכְּכָל שֶׁקְּדֻשָּׁתָם שֶׁל הַיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּסַח, הִיא גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, כֵּן רַבָּה הַסַּכָּנָה שֶׁל הִתְפָּרְצֵיוֹת כַּעַס בַּבַּיִת, כַּאֲשֶׁר אֶחָד מִבְּנֵי הַזּוּג, אוֹ גַּם שְׁנֵיהֶם יַחַד, אֵינָם שׁוֹלְטִים בְּעַצְמָם מִפְּאַת לַחַץ הָעֲבוֹדָה, וְלִפְעָמִים נַעֲשֶׂה הַדָּבָר לִפְנֵי הַיְלָדִים, וּמְשַׁמֵּשׁ כְּדֻגְמָה שְׁלִילִית שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ לְבֵית יְהוּדִי.

תְּחִלָּתוֹ שֶׁל הַסִּפּוּר הָיָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת הַגָּדוֹל, כַּאֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ בַּיִת עָלָיו אָנוּ מְדַבְּרִים נִבְדְּקוּ כְּבָר רֹב הַחֲדָרִים וְהֻכְשְׁרוּ סוֹפִית לְפֶסַח, וְעַל הַיְלָדִים נֶאֱסַר לְהַכְנִיס חָמֵץ לַמְקוֹמוֹת הַלָּלוּ. אַחַד הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים לֹא נִזָּהֵר דַּיּוֹ, וְלַמְרוֹת הָאַזְהָרָה שֶׁל הַהוֹרִים, וְהַפֶּתַע בְּאוֹתְיוֹת קְדוּשׁ לְבָנָה שֶׁנִּתְלָה עַל הַדֶּלֶת וּבוֹ הוֹדְעָה שֶׁהַחֶדֶר כָּשֵׁר כְּבָר לְפֶסַח, נִכְנַס הַיֶּלֶד אֶל הַחֶדֶר כְּשֶׁכֶּלוֹ מָלֵא בְּפֵרוּרֵי חָמֵץ.

הָאָב, שֶׁמִּן הַסְּתָם הָיָה לָחוּץ מְאֹד בְּאוֹתוֹ רֶגַע, הִתְרַגֵּז עַל הַיֶּלֶד הַקָּטָן, וְכַעֲסוֹ גָּבַר בּוֹ, עַד שֶׁהִתְחִיל לִצְעֹק בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל, טָרַק אֶת דַּלְתוֹת הַבַּיִת בְּחָזְקָה, וְעָשָׂה רֹשֶׁם כְּמִי שֶׁאִבֵּד שְׁלִיטָה עַל עַצְמוֹ.

מַה צְּרִיכָה לַעֲשׂוֹת עֶקֶרֶת בַּיִת הָרוֹאָה אֶת בַּעְלָהּ בְּמַצָּב כָּזֶה? - לְהַרְגִּיעַ אֶת הַבַּעַל, לֹא לְהָרִים אֶת קוֹלָהּ, לֹא לְהַמְשִׁיךְ וְלִצְעֹק אַף הִיא עַל הַיְלָדִים, וְכַמּוּבָן לֹא לְהָגִיב בִּדְבָרִים חֲזָקִים נֶגֶד בַּעְלָהּ.

אֲבָל עֶקֶרֶת הַבַּיִת שֶׁהֶעֱבִירָה לָנוּ אֶת הַמִּכְתָּב, בִּרְאוֹתָהּ אֶת בַּעְלָהּ מִתְרַגֵּז וְכוֹעֵס בְּצוּרָה חֲמוּרָה שֶׁכָּזוֹ, הֻגִּיבָה אַף הִיא בְּחָזְקָה כְּנֶגְדּוֹ, אֲבָל לֹא הִסְתַּפְּקָה בְּתָגוּבָה סְתָמִית, אֶלָּא הוֹסִיפָה מִשְׁפָּט שֶׁנִּפְלַט מִפִּיהָ:

'אִם אַתָּה מִתְנַהֵג בְּדֶרֶךְ שֶׁכָּזוֹ כְּלַפֵּי הַיְלָדִים, לֹא מַגִּיעַ לְךָ יְלָדִים! - - -

לְאַחַר מִכֵּן יֹאמַר לָהּ בַּעְלָהּ, שֶׁכְּבָר בָּרֶגַע שֶׁהוֹצִיאָה אֶת הַמִּלִּים הַלָּלוּ מִן הַפֶּה, הִרְגִּישׁ מְאֹד לֹא טוֹב... 'הִרְגַּשְׁתִּי הָיִתָה שֶׁלֹּא יִרְחַק הַיּוֹם וְהַמִּלִּים הַלֹּא טוֹבוֹת הַלָּלוּ תִּפְעַלְנָה אֶת פְּעֻלָּתָן!'

וְהַיּוֹם הַהוּא הִגִּיעַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מַהֵר מִכְּפִי שֶׁחָשְׁבוּ.

הָאִשָּׁה הָיְתָה הָרָה, וְהִנֵּה לֹא עָבְרוּ מִסְפַּר יָמִים, וּבְעַצּוּמוֹ שֶׁל חֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח - נִפְטַר הָעֻבָּר שֶׁלָּהּ, בְּאֹפֶן פִּתְאוֹמִי לַחֲלוּטִין, וְשָׁבַק חַיִּים לְכָל חַי, לְלֹא כָּל סִבָּה רְפוּאִית נִרְאֵית לָעַיִן.

אֵיךְ אָמְרָה הָאִשָּׁה: 'לֹא מַגִּיעַ לְךָ יְלָדִים'!!!

הֵם לֹא הָיוּ צְרִיכִים יוֹתֵר מִזֶּה, הָרֶמֶז הָיָה שָׁקוּף וּבָרוּר!

בְּנֵי הַזּוּג הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל מָרָן הַגְּרַ"ח קַנְיֶבְסְקִי, וְסִפְּרוּ אֶת שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם.
הַנָּאוֹן הִבִּיעַ אֶת הִשְׁתּוֹמְמוּתוֹ כֵּיצַד מוֹצִיאִים מִלִּים שֶׁכָּאֵלּוּ בְּבֵית יְהוּדִי, וְאָמַר שֶׁבְּוַדַּאי הָעִנְיָן בָּא עֲלֵיהֶם בִּגְלַל זֶה, וּכְשֶׁשְּׁאָלוּהוּ מָה הַתִּקּוּן לְכָךְ, אָמַר בְּפַשְׁטוּת 'תְּקַבְּלוּ עַל עַצְמְכֶם לֹא לוֹמַר שׁוּב שְׁטֻיּוֹת שֶׁכָּאֵלּוּ'...
הָרַבָּנִית קַנְיֶבְסְקִי הוֹסִיפָה וְאָמְרָה שֶׁ'אִם אַתְּ רוֹאָה אֶת הַכֹּחַ הָאַדִּיר שֶׁיֵּשׁ לָךְ בַּפֶּה, תְּנַצְּלִי זֹאת לְדְבָרִים חִיּוּבִיִּים, וְתִתְפַּלְּלִי עַל דְּבָרִים שֶׁהִנָּךְ זְקוּקָה לָהֶם'.
הָאִשָּׁה שָׁמְעָה וְקִבְּלָה עַל עַצְמָהּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה. וְהִנֵּה, בְּנֵי הַזּוּג לֹא נִפְקְדוּ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת בִּילָדִים, וְחָשְׁשׁוּ שֶׁלְּאַחַר פְּטִירָתוֹ הַפִּתְאוֹמִית שֶׁל הָעַבָּר, לֹא יִפָּקְדוּ שׁוּב לְמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה אֲרֻכָּה.
עַתָּה, לְאַחַר שֶׁשָּׁמְעָה הָאִשָּׁה עַל הַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ בְּפִיהָ, עָמְדָה וְהִתְפַּלְּלָה לְבוֹרְאָהּ שֶׁיִּפָּקְדֶנָּה בִּילָדִים נוֹסָפִים, וְהִשְׁקִיעָה מְאֹד בִּתְפִלּוֹת אֵלּוּ.
לֹא עָבְרָה תְּקוּפָה קְצָרָה וְהָאִשָּׁה נִפְקְדָה וְיָלְדָה תְּאוֹמִים.

ר' רפאל הפקיר את כל חמצו במסירות נפש

רַבִּי רָפָאֵל, זֶה הָיָה שְׁמוֹ. תַּלְמִיד-חָכָם וּמַכְנִיס אוֹרְחִים מֵאַיִן כָּמוֹהוּ. הַפּוּנְדָּק שֶׁלּוֹ הָיָה יָדוּעַ בְּכָל הַסְּבִיבָה, כֻּלָּם הֶעֱרִיצוּהוּ וְהֶעֱרִיכוּהוּ בִּגְלַל יְשָׁרוֹ. גַּם עַל הַכֹּפְרִים וְאִכְּרֵי הַסְּבִיבָה הָיָה רַבִּי רָפָאֵל נַעֲרָץ בְּיוֹתֵר, בַּאֲשֶׁר יָדְעוּ אֶל נָכוֹן כִּי בַּפּוּנְדָּק שֶׁלּוֹ לֹא יְרַמּוּ אוֹתָם.
וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיְתָה הַפְרוּטָה מְצוּיָה בְּכִיסוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, לֹא הָיָה מְסָרֵב רַבִּי רָפָאֵל וְנוֹתֵן לוֹ בְּהַקָּפָה עַד אֲשֶׁר יִפְרַע אֶת חוֹבוֹ.
מוּבָן מֵאֵלָיו, כִּי רַבִּי רָפָאֵל – הוּא וְאִשְׁתּוֹ – חָיוּ חַיִּים מְאֻשָּׁרִים.
אֶלָּא שֶׁהָיָה דָּבָר אֶחָד שֶׁהֵעִיב עַל שִׂמְחָתָם: לֹא זָכוּ לְהַפְקֵד בִּפְרִי בֶּטֶן. יָמִים רַבִּים וְלֵילוֹת רַבִּים הָיָה רַבִּי רָפָאֵל שׁוֹפֵךְ דְּמָעוֹת כַּמַּיִם, מִתְפַּלֵּל אֶל ה' כִּי יְזַכֵּנוּ לְהָבִיא יְלָדִים לָעוֹלָם, וּלְגַדְּלָם כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא...
אֶלָּא שֶׁשַּׁעֲרֵי שָׁמַיִם הָיוּ נְעוּלִים בִּפְנֵי תְּפִלָּתוֹ זוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּל בַּקָּשׁוֹתָיו הָאֲחֵרוֹת נִתְמַלְּאוּ, לְמִלּוּי בַּקָּשָׁה זוֹ לֹא זָכָה עֲדַיִן. אוּלָם, רַבִּי רָפָאֵל חָזָק הָיָה בֶּאֱמוּנָתוֹ וְלֹא זָז כְּמִלֹּא הַנִּימָה מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה הַיְשָׁרָה שֶׁסָּלַל לְעַצְמוֹ.
יוֹם אֶחָד הִגִּיעַ לַכְּפָר כֹּמֶר אֶחָד שֶׁהָיָה שׂוֹנֵא יִשְׂרָאֵל גָּדוֹל. כֹּמֶר זֶה לֹא יָכוֹל הָיָה לְהַשְׁלִים עִם הָעֲבָדָה שֶׁרַבִּי רָפָאֵל יְהֶיֶה חָשׁוּב כָּל כָּךְ בְּעֵינֵי הָאִכָּרִים, וְהֵחֵל לְהָסִית אֶת הַתּוֹשָׁבִים נֶגְדּוֹ. אֶלָּא שֶׁהֲסָתָתוֹ נָחֳלָה כִּשְׁלוֹן חָרוּץ: רַק אִכָּרִים מְעַטִּים מְאֹד אָכֵן הֵחֵלּוּ לְהַדִּיר רַגְלֵיהֶם מִפּוּנְדָּקוֹ שֶׁל רַבִּי רָפָאֵל.

הַכֹּמֶר הִמְשִׁיךְ לְהָסִית בְּיָדְעוֹ הֵיטֵב כִּי הָאִכָּרִים הַנִּבְעָרִים מִדַּעַת אֵינָם אוֹהֲבֵי יִשְׂרָאֵל וּבְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יַעֲלֶה בְּיָדָיו לְשַׁכְנְעָם לְהִתְיַצֵּב לִימִינוֹ.

חַג הַפֶּסַח הִתְקָרֵב. הַכֹּמֶר יָדַע כִּי הַיְּהוּדִים נוֹהֲגִים לִמְכֹּר אֶת הֶחָמֵץ שֶׁלָּהֶם לְגוֹי לִפְנֵי הַפֶּסַח, וְרַק הוֹדוֹת לְכָךְ הֵם פְּטוּרִים מֵהַחוֹבָה לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הֶחָמֵץ שֶׁלָּהֶם לִפְנֵי בוֹא הֶחָג. הוּא הָיָה בָּטוּחַ שֶׁגַּם רַבִּי רְפָאֵל מוֹכֵר אֶת הֶחָמֵץ שֶׁלּוֹ לְמִישֶׁהוּ מֵהַכְּפָר.

הָלַךְ הַכֹּמֶר וּבֵרֵר אֵצֶל מִי נוֹהֵג הַיְּהוּדִי לִמְכֹּר אֶת הֶחָמֵץ. לְאַחַר שֶׁנוֹדַע לוֹ מִיהוּ, הָלַךְ אֵצְלוֹ וְהֵחֵל לְשַׁכְנְעוֹ שֶׁלֹּא יִקְנֶה הַשָּׁנָה אֶת הֶחָמֵץ מֵהַיְּהוּדִי. בַּתְּחִלָּה לֹא אָבָה הַגּוֹי לִשְׁמֹעַ... אוּלָם הַכֹּמֶר הִבְטִיחַ לוֹ ''מְחִילַת כָּל עֲוֹנוֹתָיו'' וְכֵן ''עוֹלָם הַבָּא'' אִם יִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ, וְהִרְבָּה עָלָיו דְּבָרִים עַד שֶׁנֹּאוֹת אוֹתוֹ עֵרֶל וְהִבְטִיחַ שֶׁלֹּא יֵלֵךְ הַשָּׁנָה אֶל הַיְּהוּדִי לִקְנוֹת מִמֶּנּוּ אֶת הֶחָמֵץ.

כַּאֲשֶׁר הִצְלִיחַ בְּזֹאת, אָסַף הַכֹּמֶר אֶת כָּל תּוֹשָׁבֵי הַכְּפָר וְהִשְׁבִּיעַ אוֹתָם שֶׁלֹּא יִקְנוּ מֵרַבִּי רְפָאֵל אֶת הֶחָמֵץ שֶׁלּוֹ. הוּא הִבְטִיחַ לָהֶם תְּמוּרַת זֶה ''עוֹלָם הַבָּא'', וְגַם הִסְבִּיר לָהֶם: הֱיוֹת וְרַבִּי רְפָאֵל אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר עִם הֶחָמֵץ שֶׁלּוֹ בְּפֶסַח, מֻכְרָח לִהְיוֹת שֶׁהוּא יַפְקִיר אוֹתוֹ, וְאָז – כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה יָבוֹא וְיִקַּח כְּאַוַּת נַפְשׁוֹ בְּאֵין תַּשְׁלוּם.

בְּיוֹם י''ד בְּנִיסָן הִגִּיעַ זְמַן הַמְּכִירָה, וְהַגּוֹי הַמּוֹפִיעַ כָּל שָׁנָה – לֹא בָּא... רָץ רַבִּי רְפָאֵל לְחַפְּשׂוֹ, אוּלָם לֹא מְצָאוֹ. נִסָּה אֶת מַזָּלוֹ אֵצֶל עֵרֶל אַחֵר, אוּלָם הוּא הִשְׁתַּמֵּט מִמֶּנּוּ. וְהַזְּמַן ''בּוֹעֵר'' לְרַבִּי רְפָאֵל: עוֹד מְעַט כְּבָר יְהֵא אָסוּר לוֹ לְהַחֲזִיק חָמֵץ. הִתְרוֹצֵץ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, בִּקֵּשׁ אֶת מִי שֶׁמְּצָא, אוּלָם כָּל אֶחָד מִן הַגּוֹיִים נִשְׁמַט מִמֶּנּוּ בַּאֲמָתְלָאוֹת שׁוֹנוֹת, וְרַבִּי רְפָאֵל נִשְׁאַר עִם חֲמֵצוֹ בִּלְבַד...

רַבִּי רְפָאֵל יָדַע כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲמִיד אוֹתוֹ כָּעֵת בְּנִסָּיוֹן: הַאִם יַשְׁאִיר חָמֵץ בְּפֶסַח אוֹ לֹא יַשְׁאִיר?

הִתְאַזֵּר עֹז, וְאַף עַל פִּי שֶׁיָּדַע כִּי כָּל בֵּיתוֹ חָמֵץ הוּא, שֶׁהֲרֵי הַפּוּנְדָּק שֶׁלּוֹ מָלֵא יֵין-שָׂרָף שֶׁהוּא חָמֵץ, פָּתַח אֶת דַּלְתֵי בֵּיתוֹ וְשָׁאַג בְּקוֹל בַּשָּׂפָה הַפּוֹלָנִית: ''לֶהֱוֵי יְהֵא יָדוּעַ: כָּל הֶחָמֵץ שֶׁלִּי מֻכָּרָז בָּזֶה הֶפְקֵר! כָּל אֶחָד יָכוֹל לָבוֹא וְלָקַחַת בְּחִנָּם כַּמָּה שֶׁהוּא רוֹצֶה!''

לְאַחַר מִכֵּן עָלָה עַל הַמֶּרְכָּבָה עִם אִשְׁתּוֹ, הֵאִיץ בְּסוּסוֹ וְנָסַע הָעִירָה לָחֹג אֵצֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ.

אֶת דַּלְתֵי הַפּוּנְדָּק הִשְׁאִיר פְּתוּחוֹת לְרִוָּחָה, שֶׁהֲרֵי כָּל יֵינוֹ הֶפְקֵר הוּא...

כְּשֶׁחָזַר קִדְּמוּהוּ שְׁכֵנָיו הַגּוֹיִים וְנָשְׁקוּ אֶת כַּפּוֹת רַגְלָיו. ''מֵיָד אַחֲרֵי שֶׁהָלַכְתָּ,'' סִפְּרוּ לוֹ, ''בָּאוּ שְׁנֵי כְּלָבִים גְּדוֹלִים וְשָׁמְרוּ עַל הַבַּיִת. אִישׁ לֹא נִכְנַס. רַק עַתָּה הֵם הָלְכוּ...''

רַבִּי רְפָאֵל הוֹדָה לַה' וְלַשָּׁנָה הַבָּאָה – זָכָה לָבֵן.

''**כל דכפין ייתי ויכול'' בנחת ובשלוה ללא כעסים!**

בְּלֵיל הַסֵּדֶר מְצַוִּים אָנוּ לְקַיֵּם מַאֲמַר בַּעַל הַהַגָּדָה: "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח". שֶׁלֹּא רַק נִדְאַג לְעַצְמֵנוּ וְלִבְנֵי בֵּיתֵנוּ, אֶלָּא מִן הָרָאוּי לָתוּר וּלְחַפֵּשׂ אַחַר מִי שֶׁאֵין לוֹ הֵיכָן לַעֲשׂוֹת אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, מִי שֶׁאֵין לוֹ אֶפְשָׁרוּת לִקְנוֹת אֶת מִצְרְכֵי הַמָּזוֹן לֶחָג וְעָלֶיךָ מֻטֶּלֶת הַחוֹבָה לְהַזְמִינוֹ.

רֶמֶז לְכָךְ רוֹאִים בְּמִצְוַת הֶחָג - "**וְהָיִיתָ אַךְ שָׂמֵחַ**" - בְּגִימַטְרִיָּא: הַכְנָסַת אוֹרְחִים.

הָבָה נִבְחַן אֶת עַצְמֵנוּ: הַאִם כַּאֲשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל" אָנוּ מִתְכַּוְּנִים בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים שֶׁיָּבוֹא עָנִי לְפֶתַח הַבַּיִת וִיבַקֵּשׁ לְהִכָּנֵס וּלְהִשְׁתַּתֵּף עִמָּנוּ בְּלֵיל הַסֵּדֶר? וְאִם אָכֵן זוֹ כַּוָּנָתֵנוּ הָאֲמִתִּית, הַאִם אֵין זֶה מִן הָרָאוּי לְהַזְמִינוֹ מֶקֶדֶם יוֹתֵר וְלֹא בְּ"רֶגַע הָאַחֲרוֹן" בְּלֵיל הַסֵּדֶר?

וְאוּלַי הַהַזְמָנָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר הִיא לַאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם "מִן הַשּׁוּרָה הָרִאשׁוֹנָה", אֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים הֵיכָן לָחֹג אֶת לֵיל הַסֵּדֶר?

אֵין סָפֵק, שֶׁחַיָּבִים לִהְיוֹת חֲדוּרִים בֶּאֱמוּנָה חֲזָקָה כְּדֵי לְהַזְמִין אֲנָשֵׁי דְּלָא מְעַלֵּי, חוֹלִים וְנִדְכָּאִים שֶׁיֵּסְבּוּ עִמָּנוּ בְּלֵיל הַסֵּדֶר, אוֹ, לְפָחוֹת, לְהַעֲנִיק לָהֶם מִצְרָכִים אוֹ מַצּוֹת שְׁמוּרוֹת לְלֵיל הַסֵּדֶר.

הָאֱמֶת שֶׁצָּרִיךְ לְכָךְ סַבְלָנוּת יְתֵרָה, וְעָלֵינוּ לִהְיוֹת חֲדוּרִים בְּמִדַּת הַחֶסֶד, לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּנַחַת, בְּשַׁלְוָה, לֹא בְּכַעַס, לֹא בְּאֵי רָצוֹן, אֶלָּא דַּוְקָא בִּמְאוֹר פָּנִים, בִּתְחוּשָׁה שֶׁזֶּה מַה שֶּׁיּוֹסִיף לְנַאֲלָתֵנוּ. וְכַמּוּבָן, לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם לֹא יִגְרֹם לָנוּ לְהִכָּנֵס לְלֵיל הַסֵּדֶר בְּכַעַס וּבְמְרִירוּת.

עַד אֵילּוּ גְּבוּלוֹת צָרִיךְ לְהִשָּׁמֵר בְּמִדָּה זוֹ שֶׁל כַּעַס, נוֹכַל לִלְמֹד מִמִּדַּת סַבְלָנוּתוֹ שֶׁל **הָרַב מִשָּׁה פַּיינְשְׁטַיין** זַצַ"ל הַפּוֹסֵק הַדָּגוּל, וְהַיָּכוֹל לְלַמְּדֵנוּ הַנְהָגָה מַפְלִיאָה שֶׁל חֶסֶד מַהוּ לְכָל דִּכְפִין:

אַחַר פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם הִתְקַבְּלָה בְּבֵיתוֹ שִׂיחָה טֶלֶפוֹנִית סָמוּךְ לִכְנִיסַת הַשַּׁבָּת. מֵעֵבֶר לַקַּו הָיְתָה אִשָּׁה אַחַת אֲשֶׁר בִּקְּשָׁה לְשׂוֹחֵחַ עִם כְּבוֹד הָרַב, אַךְ מַה גָּדוֹל הָיְה צַעֲרָהּ לְשֵׁמַע הַבְּשׂוֹרָה הַמָּרָה כִּי כְּבוֹד הָרַב נִפְטַר לְבֵית עוֹלָמוֹ.

לִשְׁאֵלַת אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת בַּמֶּה הוּא יוּכַל לַעְזֹר לָהּ, בִּקְּשָׁה הָאִשָּׁה לְבָרֵר אֶת זְמַנֵּי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת.

"הַאִם לְשֵׁם כָּךְ אַתְּ מִתְקַשֶּׁרֶת לִגְדוֹל הַדּוֹר, וְכִי קָשֶׁה לָךְ לְהַשִּׂיג לוּחַ זְמַנֵּי הַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת?!"

"אֲנִי מִתְפַּלֶּלֶת עַל תְּמִיהָתְךָ. הֲרֵי זֶה כְּבָר יוֹתֵר מִשְּׁלוֹשִׁים שָׁנָה שֶׁאֲנִי נוֹהֶגֶת לְהִתְקַשֵּׁר מִדֵּי שָׁבוּעַ לְכְבוֹד הָרַב לְבָרֵר מַהוּ זְמַן כְּנִיסַת שַׁבָּת, וְתָמִיד הֵשִׁיב לִי הָרַב בְּסַבְלָנוּת רַבָּה וּמֵעוֹלָם לֹא הִפְנָה אוֹתִי לְלוּחַ שָׁנָה!" - הֵשִׁיבָה הָאִשָּׁה בְּנִימָה שֶׁל כַּעַס.

אָכֵן, זוֹ תּוֹרַת הַמַּנְהִיגוּת בְּמִלֹּא תִפְאַרְתָּהּ.

וְאָכֵן, סַבְלָנוּת, אֹרֶךְ רוּחַ, הֶאָרַת פָּנִים, אֵלּוּ הַמִּדּוֹת הַצְּרִיכוֹת חִזּוּק אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאִיתָּנוּ. וְיִתָּכֵן שֶׁבְּגָלַל הַלְּחָצִים הַקָּשִׁים שֶׁבָּהֶם נִמְצָאִים רַבִּים מִן הָאֲנָשִׁים לִפְנֵי הֶחָג הַדָּבָר גּוֹרֵם לָהֶם לְחַסֵּר סַבְלָנוּת, קִצֶּר רוּחַ וְכוּ'.

דַּוְקָא בְּלֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁהַטִּרְחָה וְהַמַּאֲמַצִּים הֵם כֹּה רַבִּים לִקְרָאתוֹ, וּלְצַעֲרֵנוּ, גַּם הַמַּכְשֵׁלוֹת בְּכַעַס נוֹתְנוֹת אוֹתוֹתֵיהֶן, עַל כֵּן מִן הָרָאוּי לְקַחַת אֶת דְּבַר בַּעַל הַהַגָּדָה "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל, כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח" - לְתוּר וּלְחַפֵּשׂ לִפְנֵי לֵיל הַסֵּדֶר אַחַר אֲנָשִׁים שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁהֵם יִתְבַּיְשׁוּ לְבַקֵּשׁ לְהִתְאָרֵחַ, אֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם פּוֹנִים מִיּוֹזְמָתָם וּמוֹדִיעִים שֶׁהֵם נוֹתָרִים לְבַד בֶּחָג. לְשֵׁם כָּךְ צָרִיךְ אֹרֶךְ רוּחַ וְסַבְלָנוּת לָתוּר, לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא אֶת הָאוֹרְחִים שֶׁיִּסְבּוּ עִמָּנוּ לְלֵיל הַסֵּדֶר. וְעָלֵינוּ לָדַעַת, שֶׁבְּעֶצֶם יֵשׁ רַבִּים מִן הָאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם פּוֹנִים מִפְּאַת בָּשְׁתָּם וְנִשְׁאָרִים בּוֹדְדִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר, וְיֵשׁ שֶׁאֵינָם מְבִינִים אֶת חֲשִׁיבוּת הַלַּיְלָה הַזֶּה וּבְוַדַּאי אֵינָם חוֹגְגִים אוֹתוֹ כְּהִלְכָתוֹ.

זֶה הַזְּמַן שֶׁעָלֵינוּ לֶאֱזֹר אֹמֶץ וְכֹחוֹת לְהִתְעַנְיֵן, לִשְׁאֹל וְלִדְאֹג שֶׁלֹּא יַעֲבֹר עָלֵינוּ הַפֶּסַח הַזֶּה לְלֹא אוֹרְחִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֹּה חָפֵץ בִּיקָרָם. בְּכָךְ נוֹכַל לְקַיֵּם בְּיֶתֶר שְׂאֵת אֶת כָּל הַ"דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל".

הַגְּר"מ פַּיינְשְׁטַיין זַצ"ל לִמְּדָנוּ לְאֵילּוּ גְּבוּלוֹת שֶׁל סַבְלָנוּת נִתָּן לְהַגִּיעַ וְאוּלַי יוֹתֵר מִכָּל זֶה כְּיצַד אָנוּ מִתְיַחֲסִים בְּמְאוֹר פָּנִים לַאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָם בְּנֵי תּוֹרָה וּלְעִתִּים אַף אֵינָם בְּנֵי תַּרְבּוּת וְדַוְקָא אָנוּ רוֹאִים לְנָכוֹן לְבַקְּשָׁם לְהִסֵּב עִמָּנוּ לְלֵיל הַסֵּדֶר.

נכותה קשה לפני הפסח

כָּל אֵם יְהוּדִיָּה מִתְפַּלֶּלֶת לַעֲבֹר אֶת הַפֶּסַח הַזֶּה בְּשָׁלוֹם. חֹדֶשׁ שְׁלֵם שֶׁל נְקִיּוֹנוֹת, מֵרוּק הַבַּיִת, הַקְפָּדָה עַל קַלָּה כַּחֲמוּרָה וְהַכֹּל כְּדֵי שֶׁנַּגִּיעַ לְחַג הַפֶּסַח שֶׁאֶפְשָׁר לְהַכְרִיז עָלָיו "כָּשֵׁר לְמֶהֱדְרִין". אַף לֹא אַחַת אָנוּ נִתְקָלִים בָּעֲבְדָּה שֶׁ"רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וַעֲצַת ה' הִיא תָקוּם"... אָכֵן בִּרְצוֹנֵנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ, אַךְ פְּעָמִים שֶׁלֹּא הַכֹּל הוֹלֵךְ עַל פִּי רְצוֹנֵנוּ. פְּעָמִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵבִיא "תְּקָלוֹת", "נִסְיוֹנוֹת" עַל הָאָדָם כְּדֵי לִבְחֹן אֶת מִדַּת עֲמִידָתוֹ בְּמַצָּב שֶׁבּוֹ שֶׁלֹּא הַכֹּל מִתְנַהֵל כַּשּׁוּרָה.

כָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ חָשׁ בָּאֲוִיר אֶת הַמֶּתַח, הַלַּחַץ וְהָרָצוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת הַכֹּל בַּמְּהִירוּת הָאֶפְשָׁרִית. לֹא לְוַתֵּר עַל אַף מַדָּף, לֹא לְדַלֵּג עַל שׁוּם פִּנָּה.

דַּוְקָא בְּיָמִים אֵלֶּה צְרִיכִים לִהְיוֹת אֲזוּרִים בְּכָל הַכֹּחוֹת הָאֶפְשָׁרִיִּים כְּדֵי שֶׁנַּגִּיעַ לֶחָג לְאַחַר שֶׁהַבַּיִת מֹרַק, צֶחְצַח וְהוּכָן כָּרָאוּי לְלֵיל הַסֵּדֶר כְּדֵי שֶׁנְּקַיְּמוֹ כְּהִלְכָתוֹ.

מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁסִּפֵּר הַגְּרִ"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א מַמְחִישׁ כֵּיצַד הִתְמוֹדְדָה אִשָּׁה שֶׁדָּוְקָא לִפְנֵי פֶּסַח "הִשְׁתַּנּוּ תָּכְנִיּוֹתֶיהָ":

הַמַּעֲשֶׂה הִתְרַחֵשׁ לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח כַּאֲשֶׁר אִשָּׁה זוֹ הִתְכּוֹנְנָה, כְּכָל בַּת יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁרָה, לְסַדֵּר אֶת בֵּיתָהּ וּלְנַקּוֹתוֹ מִכָּל שְׂאוֹר וּמַחְמֶצֶת.

וְהִנֵּה, מִסְפַּר יָמִים לִפְנֵי הִתְקָדֵשׁ הֶחָג, נָגְעָה בְּלֹא כַּוָּנָה בְּחֵפֶץ בּוֹעֵר וְאַחַת מִיָּדֶיהָ נִכְוְתָה קָשׁוֹת וְהָיְתָה אֲמוּרָה "לָצֵאת מִכְּלַל שִׁמּוּשׁ" לִזְמַן מְמֻשָּׁךְ. עִם כְּוִיּוֹת שֶׁכָּאֵלֶּה, לְמוֹתָר לְצַיֵּן, אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד לְפֶסַח. הָאִשָּׁה לֹא הָיְתָה מְסֻגֶּלֶת יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה בְּבֵיתָהּ, זֹאת לְבַד מֵהַכְּאֵבִים הָעַזִּים שֶׁתִּקְפוּהָ.

עוֹד נִתְבּוֹנֵן עַל עַצְמֵנוּ: כֵּיצַד מַגִּיב אָדָם מִן הַשּׁוּרָה לְמִקְרֶה כְּגוֹן זֶה? רֹאשִׁית, הָיָה מַאֲשִׁים אֶת עַצְמוֹ, מַדּוּעַ וְלָמָּה נָגַע בְּאוֹתוֹ חֵפֶץ בּוֹעֵר; הוּא גַּם הָיָה מַאֲשִׁים אֶת כָּל אֵלֶּה שֶׁעָמְדוּ לְיָדוֹ וְלֹא הִזְהִירוּ אוֹתוֹ מִמַּה שֶׁעָלוּל לְהִתְרַחֵשׁ, וּלְבַסּוֹף נוֹפֵל לְמָרָה שְׁחוֹרָה.

אָכֵן, נִסָּיוֹן קָשֶׁה: אֲנִי עוֹבֵד לְפֶסַח, מִתְכּוֹנֵן לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאֵלֹקִים, וּלְפֶתַע יִסּוּרִים שֶׁכָּאֵלֶּה; מַכָּה שֶׁבָּאָה מִתּוֹךְ הָעֲבוֹדָה לְפֶסַח, מִתּוֹךְ הַצִּוּוּי הָאֱלֹקִי!

אָדָם מַאֲמִין אֵינוֹ שׁוֹאֵל שְׁאֵלוֹת כָּאֵלּוּ. כִּי אֵין זֶה נִכְנָס כְּלָל לְגֶדֶר שְׁאֵלָה... גַּם אוֹתָהּ אִשָּׁת חַיִל לֹא בָּאָה בִּטְעָנוֹת וּמַעֲנוֹת. הִיא יָדְעָה אֶת הַכְּתֻבֶת הַנְּכוֹנָה, וְהֶחְלָה לְהִתְפַּלֵּל לֵאלֹקִים: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי מְקַבֶּלֶת בְּאַהֲבָה גְּמוּרָה אֶת כָּל הַיִּסּוּרִים שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהָבִיא עָלַי, אֵין לִי עָלֶיךָ כָּל תַּרְעֹמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, בְּטוּחָה אֲנִי שֶׁהַמַּכָּה הַזֹּאת הִגִּיעָה בְּצֶדֶק גָּמוּר. בְּרֶם, כְּשֵׁם שֶׁאַתָּה הוּא זֶה שֶׁהֵבֵאתָ עָלַי אֶת הַמַּכָּה הַזֹּאת, אַתָּה גַּם צִוִּיתָ בְּתוֹרָתְךָ לְבַעֵר אֶת כָּל הֶחָמֵץ מִבֵּיתֵנוּ, וְרָצִיתָ שֶׁנַּעֲשֶׂה אֶת זֶה עִם כָּל הַחֲמֻרוֹת וְהַהִדּוּרִים, וְהִנֵּה אָנוּ חֻפָּצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם, וְאִם כֵּן אִפּוֹא יֵשׁ כָּאן 'סְתִירָה', אֵיךְ אוּכַל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּיָד פְּצוּעָה שֶׁכָּזוֹ?! - - -

"אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִמְּךָ, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁתִּדְחֶה אֶת הַכְּאֵבִים עַד אַחֲרֵי פֶּסַח, אוֹ לְפָחוֹת עַד שֶׁאֶסַּיֵּם אֶת מְלֶאכֶת נִקּוּי הַבַּיִת, וְהַכֹּל יִהְיֶה מוּכָן וּמְזֻמָּן לֶחָג, אָז תָּבִיא עָלַי אֶת הַמַּכָּה שֶׁנִּית - - -"

כָּךְ הִתְחַנְּנָה מֵעֹמֶק הַלֵּב, בְּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ.

עוֹד הִיא מִתְפַּלֶּלֶת, וּשְׁפָתֶיהָ נָעוֹת בְּחֹם, אֵרַע לָהּ נֵס שֶׁל מַמָּשׁ. לְפֶתַע שָׁכְכוּ הַכְּאֵבִים, הִיא מְנַסָּה לְהָזִיז וְאַף לְהָרִים אֶת יָדָהּ שֶׁנִּכְוְתָה - וּמַצְלִיחָה! לֹא עָבַר זְמַן קָצָר וְהִנֵּה הִיא כְּבָר מְצוּיָה רֹאשָׁהּ וְרֻבָּהּ, אוֹ יוֹתֵר נָכוֹן: רֹאשָׁהּ וְיָדָהּ, בַּעֲבוֹדוֹת הַבַּיִת, וּבִמְלֹא הַמֻּרָץ.

כָּךְ, עַד שֶׁהִגִּיעַ הַפֶּסַח וְכָל הַמְּלָאכָה הָיְתָה כְּבָר מֵאֲחוֹרֶיהָ.

בְּעֶרֶב הֶחָג הִיא יוֹרֶדֶת לַחֲצַר הַבַּיִת כְּדֵי לְרוֹקֵן אֶת הַפַּח וּלְפָתַע קוֹפֵץ עָלֶיהָ חָתוּל וְנוֹשֵׁךְ אֶת יָדָהּ. עַכְשָׁו כְּבָר בֶּאֱמֶת יִהְיֶה אָסוּר לָהּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיָד זוֹ עַד שֶׁתֵּרָפֵא...

וּכְמוֹ שֶׁהִבְטִיחָה, כָּךְ קָיְמָה. הָאִשָּׁה הַצַּדְקָנִית הָיְתָה נֶאֱמָנָה לְדִבּוּרָהּ, קִבְּלָה אֶת הַמַּכָּה הַחֲדָשָׁה בְּרָצוֹן וּבְשִׂמְחָה וְאַף לֹא עָשְׂתָה הִשְׁתַּדְּלוּת לְרַפֵּא אֶת יָדָהּ, בְּחָשְׁשָׁהּ שֶׁתִּהְיֶה בְּכָךְ פְּגִיעָה בֶּאֱמָנוּת.

מִן הָרָאוּי שֶׁנְּאַמֵּץ גַּם אָנוּ אֶת הֶאֱמוּנָה הַתְּמִימָה שֶׁל אוֹתָהּ אִשָּׁה וּבְכָךְ נִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַ"כְּעָסִים" וְהָאִסּוּרִים הַנִּקְרִים בְּדַרְכֵּנוּ לַהֲכָנַת הַבַּיִת וְהַכְשָׁרָתוֹ לְפֶסַח.

הלכות שבת הגדול

א. שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח נִקְרָא "שַׁבַּת הַגָּדוֹל" מִפְּנֵי הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ. כִּי פֶּסַח שֶׁיָּצְאוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם חָל אָז בְּיוֹם חֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת, וְעוֹד בְּשַׁבָּת שֶׁלִּפָנָיו שֶׁהוּא יוֹם עֲשִׂירִי לְנִיסָן נִצְטַוּוּ לְקַחַת שֶׂה לְבֵית אָבוֹת לְצֹרֶךְ קָרְבַּן פֶּסַח, וּכְשֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל כֵּן, נִתְקַבְּצוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם אֵצֶל יִשְׂרָאֵל וּשְׁאָלוּם פֶּשֶׁר הַדָּבָר, עָנוּ לָהֶם: זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' שֶׁעָתִיד לְהָרֹג כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם. וְלָכֵן נִצְטַוּוּ לָתֵת מִדָּם הַקָּרְבָּן עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף לְבַל יָבוֹא הַמַּשְׁחִית אֶל בָּתֵּינוּ לִנְגֹּף. וּמִיָּד הָלְכוּ הַבְּכוֹרוֹת אֵצֶל אֲבוֹתֵיהֶם וְאֵצֶל פַּרְעֹה וְדָרְשׁוּ לְשַׁלֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְבַל יֵהָרְגוּ בְּגָלָלָם, וְנִתְקְלוּ בְּסֵרוּב מֻחְלָט, וְאָז פָּתְחוּ בְּמִלְחָמָה זֶה לְעֻמַּת זֶה, וְנֶהֶרְגוּ רַבִּים מִמִּצְרַיִם, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם", כְּלוֹמַר: שֶׁמִּצְרַיִם הֻכּוּ עַל יְדֵי בְּכוֹרֵיהֶם. וּכְשֶׁרָאוּ הַמִּצְרִים כָּךְ חָגְרוּ אִישׁ חַרְבּוֹ לִנְקֹם בְּיִשְׂרָאֵל, וַיְבַקְּשׁוּ לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג אֶת יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם.

ב. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵגֵן עֲלֵיהֶם בְּרֹב רַחֲמָיו וְהֶחֱלָה אֶת מִצְרַיִם בְּתַחֲלוּאִים רַבִּים וּמְשֻׁנִּים וּבְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים עַד שֶׁהָיוּ שִׁנַּיֵּהֶם קֵהוֹת וּמְעַיֵּהֶם מִתְחַתְּכִים, וְנֶאֱלְצוּ לְסֶגֶת אָחוֹר. וְעַל יְדֵי כָּךְ נִצְּלוּ עַם יִשְׂרָאֵל מִזַּעְמָם. וְלָכֵן נִקְרָא שַׁבָּת זֶה שַׁבַּת הַגָּדוֹל, כִּי יוֹם גָּדוֹל הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנִּצּוֹלוּ מֵאָבְדָן וְכִלָּיוֹן חָרוּץ חַס וְשָׁלוֹם. וְנָהֲגוּ שֶׁבִּמְקוֹם אֲמִירַת "שַׁבַּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ" אוֹמְרִים "שַׁבַּת הַגָּדוֹל וּמְבֹרָךְ".

וְהַהַפְטָרָה בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל: "וְעָרְבָה לַה' מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם", בֵּין כְּשֶׁחָל שַׁבַּת הַגָּדוֹל בְּעֶרֶב פֶּסַח, בֵּין כְּשֶׁחָל קֹדֶם לָכֵן. וְאִם יֵשׁ מִנְהָג בָּרוּר וְקָבוּעַ בְּאֵיזֶה בֵּית כְּנֶסֶת שֶׁאֵין מַפְטִירִין אֶלָּא בְּפָרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ אֵין לְשַׁנּוֹת מֵהַמִּנְהָג מִפְּנֵי הַמַּחֲלֹקֶת, וּבְפָרָט שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ.

ג. חוֹבָה קְדוֹשָׁה לְהִתְאַסֵּף בְּרֹב עַם בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת לִשְׁמֹעַ דְּרָשׁוֹת רַבָּנֵי גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל "בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל" בְּכָל אֶתָר וַאֲתָר, וְעַל הָרַבָּנִים לְהוֹרוֹת לָעָם אֶת הַדֶּרֶךְ

אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ בְּדִינֵי פֶּסַח וְהִלְכוֹתָיו הַמְרֻבִּים, וַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר כְּמִשְׁפָּטוֹ, לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל, וְיִרְחִיבוּ אֶת הַדִּבּוּר גַּם בְּאַגָּדָה וּבְסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם וּפֵרוּשֵׁי הַהַגָּדָה שֶׁל לֵיל פֶּסַח לְהַזְכִּיר גְּבוּרוֹת ה' עֻזּוֹזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו. וְכָל הַמְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ. אַשְׁרָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא.

וּכְשֶׁחָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת יֵשׁ לְהַקְדִּים דְּרָשַׁת שַׁבַּת הַגָּדוֹל לְשַׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו (חֲזוֹן עוֹבַדְיָה - פסח).

שבת הגדול - הנס נעשה בשבת

"**שַׁבָּת שֶׁלְּפָנֵי פֶּסַח קוֹרִין אוֹתוֹ שַׁבַּת הַגָּדוֹל מִפְּנֵי הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ**" (טוּר אוֹרַח חַיִּים) - שֶׁבְּשָׁנָה שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם חָל עָשָׂרָה בְּנִיסָן בְּיוֹם שַׁבָּת, וְלָקְחוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׂה לְפִסְחוֹ וּקְשָׁרוּהוּ לְכַרְעֵי הַמִּטָּה, וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁל הַמִּצְרִים קֵהוֹת עַל שֶׁשּׁוֹחֲטִים אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֵין הֵם רַשָּׁאִים לוֹמַר דָּבָר.

וְיֵשׁ לְהָבִין: בְּמֶה הַנֵּס גָּדוֹל יוֹתֵר כְּשֶׁהוּא הִתְרַחֵשׁ בְּשַׁבָּת, וַהֲרֵי אִלּוּ חָל עָשָׂרָה בְּנִיסָן בְּיוֹם חֹל גַּם כֵּן הָיָה מִתְרַחֵשׁ אוֹתוֹ הַנֵּס!

בְּרַם, בְּיִדּוּעַ שֶׁהַמַּכּוֹת לֹא הָיוּ שׁוֹלְטוֹת בְּשַׁבָּת (בַּעַל הַטּוּרִים, וְאֵרָא). עָשָׂרָה בְּנִיסָן חָל בְּדִיּוּק בְּעֵת שֶׁשָּׁרָה מַכַּת חֹשֶׁךְ בְּמִצְרַיִם. הֲרֵי אִלּוּ הָיָה זֶה יוֹם חֹל, לֹא הָיוּ הַמִּצְרִים יְכוֹלִים לִרְאוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהֵם שׁוֹחֲטִים אֶת הַשֶּׂה וּמִמֵּילָא לֹא הָיָה הַנֵּס מִתְרַחֵשׁ. עַכְשָׁו שֶׁהָיָה זֶה בְּשַׁבָּת, שֶׁאָז לֹא שָׁלְטָה מַכַּת הַחֹשֶׁךְ, יָכְלוּ הַמִּצְרִים לִרְאוֹת הַכֹּל וּבְכָל זֹאת נֶאֱלְצוּ לִשְׁתֹּק - וְזֶה הָיָה הַנֵּס. ("דְּבַשׁ לְפִי")

לְפִי הַמִּדְרָשׁ כְּבָר הָיוּ יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אֶת הַשַּׁבָּת בְּעוֹדָם בְּמִצְרַיִם. בְּרַם, נָקַל לְשַׁעֵר שֶׁבְּהִיוֹתָם תְּמִיד טְרוּדִים בַּעֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ, נֶאֱלָצִים הָיוּ לְקַצֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, מְאַחֲרִים הָיוּ לָבוֹא בָּהּ, בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל לַיְלָה, וּכְנֶגֶד זֶה נֶאֱלְצוּ לְמַהֵר לָצֵאת מִמֶּנָּה, בְּעוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל.

עַכְשָׁו, כֵּיוָן שֶׁהוּקַל הָעֹל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּבָר יָכְלוּ לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ, הוֹסִיפוּ מִן הַחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ, מִהֲרוּ לָבוֹא וְאִחֲרוּ לָצֵאת, וּמִמֵּילָא הָיְתָה זוֹ בֶּאֱמֶת "שַׁבַּת הַגָּדוֹל"... ("שִׁרְגֵי טוּבָא")

וְאוּלַי כְּדַאי שֶׁנִּלְמַד מֵהַנְהָגָה זוֹ לְכָלַל שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנָה - לְקַבֵּל פְּנֵי שַׁבָּת הַמַּלְכָּה מֻקְדָּם וּנְאַחֵר לְהוֹצִיא אֶת הַשַּׁבָּת, וְאוּלַי בְּכָךְ נִזְכֶּה שֶׁבְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת יִהְיֶה בְּעֵינֵינוּ כְּ"שַׁבַּת הַגָּדוֹל". וּמִן הָרָאוּי בְּשַׁבָּת זוֹ לִשְׁמֹעַ שִׁעוּרֵי תּוֹרָה וּלְהַרְבּוֹת בְּלִמּוּד, וּבְמֵיחָד עַתָּה בִּימוֹת הַקַּיִץ שֶׁהַיּוֹם אָרֹךְ וְרָאוּי לְנַצֵּל שַׁבָּת זוֹ כִּדְבָעֵי.

מִנְהַג יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּיוֹם שַׁבַּת הַגָּדוֹל מִתְאַסְּפִים בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְהָרַבָּנִים גְּדוֹלֵי הַתּוֹרָה מַשְׁמִיעִים דְּרָשׁוֹת בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח.

יֵשׁ נוֹהֲגִים שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁמְּבָרְכִים אֶת חֲבֵרֵיהֶם אוֹמְרִים "**שַׁבַּת הַגָּדוֹל מְבֹרָךְ**" בְּמָקוֹם "שַׁבַּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ", כְּדֵי לְזָכֹר אֶת נִסֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּשַׁבָּת זוֹ וּמִנְהָג יָפֶה הוּא. ("אוֹצְרוֹת יוֹסֵף" - הַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח)

שבת הגדול - קדשה גדולה

פֵּרוּשִׁים רַבִּים נִכְתְּבוּ לְסִבַּת הַשֵּׁם שֶׁנִּתַּן לְשַׁבָּת זוֹ. פֵּרוּשׁ נִפְלָא שָׁמַעְתִּי מֵחָתָנִי הַיָּקָר, ר' **יִצְחָק בָּרַנֵס** הי"ו:

יָדוּעַ, שֶׁהַשַּׁבָּת שֶׁקֹּדֶם חַג הַפֶּסַח נִקְרֵאת שַׁבַּת "**הַגָּדוֹל**" וְזֹאת מִשּׁוּם **הַנֵּס הַגָּדוֹל** שֶׁנַּעֲשָׂה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּשַׁבָּת זוֹ בִּזְמַן יְצִיאַת מִצְרַיִם (וּכְכָל הַהֶסְבֵּרִים שֶׁבָּזֶה, מֶה הָיָה הַנֵּס הַגָּדוֹל - אוֹ שֶׁלֹּא יָכְלוּ הַמִּצְרִים לְהַזִּיק לְעַם יִשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי שֶׁקִּשְׁרוּ אֶת הַשָּׂה, שֶׁהָיָה אֱלֹהֵיהֶם, אוֹ בְּזֹאת שֶׁהַמִּצְרִים הַבְּכוֹרוֹת נִתְרָעֲמוּ עַל פַּרְעֹה שֶׁלֹּא מִשְׁחְרר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּפָחֲדוּ לָמוּת וְלָכֵן נֶהֶרְגוּ עַל יְדֵי עַבְדֵי פַּרְעֹה).

אֲבָל בְּעֶצֶם הַלָּשׁוֹן שֶׁנִּקְרָא "**שַׁבַּת הַגָּדוֹל**", מַשְׁמַע שֶׁשַּׁבָּת זוֹ עַצְמָהּ הָיְתָה בָּהּ גְּדֻלּוּת **בְּקִדֻּשַׁת הַשַּׁבָּת** גּוּפָא (וְלֹא רַק בְּ"נֵס" גָּדוֹל - אֶלָּא בְּעֶצֶם הַשַּׁבָּת). וּבֶאֱמֶת יֵשׁ לְהָבִין: אֵיזוֹ גְּדֻלָּה הִתְוֹסְפָה בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת זוֹ?

וְאֶפְשָׁר לְבָאֵר עִנְיָן זֶה עַל פִּי מַה שֶּׁכָּתַב "**אוֹר הַחַיִּים**" הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיַן "פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת", שֶׁהוֹאִיל וְכָל עִנְיַן שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת מוֹרֶה עַל הַקֶּשֶׁר הָאֱמִיץ וְהֶחָזָק שֶׁבֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל - "אוֹת הִיא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם", לָכֵן, כַּאֲשֶׁר, חַס וְשָׁלוֹם, יֶשְׁנוֹ צָרֵךְ לְחַלֵּל שַׁבָּת לְהַצִּיל אָדָם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל - הֲרֵי אֵין זֶה קָרוּי חִלּוּל שַׁבָּת (כִּי הֲרֵי מַטָּרַת הַשַּׁבָּת הִיא הַקֶּשֶׁר בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל, וְכָאן כְּדֵי לְקַיֵּם קֶשֶׁר זֶה צְרִיכִים לְחַלֵּל שַׁבָּת; נִמְצָא, שֶׁאֵין זֶה **חִלּוּל** שַׁבָּת אֶלָּא **שְׁמִירַת** שַׁבָּת! כִּי רַק עַל יְדֵי **הַצָּלַת** הַיְּהוּדִי הַזֶּה, שֶׁיִּשָּׁאֵר חַי, רַק אָז מִתְקַיֶּמֶת מַטָּרַת הַשַּׁבָּת, שֶׁהִיא, כָּאָמוּר, הַקֶּשֶׁר בֵּין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעַם יִשְׂרָאֵל מִשּׁוּם שֶׁאִם, חַלִּילָה, יָמוּת יְהוּדִי זֶה - הֲרֵי הוּא לֹא יִתְקַשֵּׁר לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָז תִּתְבַּטֵּל "הָאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם").

וּכְעֵין זֶה אֲרַע בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל, שֶׁבְּ**שַׁבָּת** זוֹ הָיוּ צְרִיכִים עַם יִשְׂרָאֵל לְקַחַת שֶׂה וּלְקָשְׁרוֹ לְכַרְעֵי הַמִּטָּה וְלַהֲכִינוֹ לְקָרְבַּן פֶּסַח, וּפְעֻלָּה זוֹ הֲרֵי כְּרוּכָה, לְכְאוֹרָה, בְּחִלּוּל שַׁבָּת, וְכֵיצַד עָשׂוּ זֹאת?

אֶלָּא שֶׁהִיא הַנּוֹתֶנֶת! כֵּיוָן שֶׁכָּל מַטָּרַת הַשַּׁבָּת הִיא חִזּוּק הַקֶּשֶׁר בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא - הֲרֵי כָּאן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹצֶה שֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְיִגָּאֲלוּ מִן הַשִּׁעְבּוּד וְכָךְ יִבְחַר בָּהֶם כְּעַם סְגֻלָּה, אִם כֵּן, גַּם אִם בְּשֶׁל כָּךְ יִצְטָרְכוּ לְחַלֵּל שַׁבָּת עַל יְדֵי לְקִיחַת הַשֶּׂה

וּקְשִׁירָתוֹ וְכוּ' - הֲרֵי אֵין זֶה **חִלּוּל** שַׁבָּת אֶלָּא שְׁמִירָתָהּ, כֵּיוָן שֶׁסּוֹף סוֹף נִתְקַיְּמָה הַמַּטָּרָה שֶׁל "אוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם".

וּלְפִי זֶה יוּבַן מַדּוּעַ נִקְרֵאת שַׁבָּת זוֹ "שַׁבַּת הַגָּדוֹל", שֶׁמַּשְׁמָע מִזֶּה שֶׁקְּדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת עַצְמָהּ הָיְתָה **גְּדוֹלָה** (וְלֹא רַק נֵס גָּדוֹל) - כִּי דַּוְקָא עַל יְדֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִתְיר וּבִקֵּשׁ מֵהֶם, כִּבְיָכוֹל, לְחַלֵּל שַׁבָּת לְצֹרֶךְ שֶׁה קָרְבַּן פֶּסַח - דַּוְקָא מִשּׁוּם כָּךְ הֲרֵי הַדָּבָר מוֹרֶה עַל הַקֶּשֶׁר הֶחָזָק שֶׁלּוֹ לְעַם יִשְׂרָאֵל, **שֶׁחָפֵץ רַק בְּטוֹבָתָן וְזוֹהִי גְּדֻלָּה** מְיֻחֶדֶת מִסְּתָם שַׁבָּת רְגִילָה.

וְאָכֵן שַׁבָּת זוֹ כֹּחָהּ גָּדוֹל מִשַּׁבָּת רְגִילָה מִפְּנֵי הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בָּהּ, וְיוֹם זֶה מְסֻגָּל לְנִסִּים וְלִישׁוּעוֹת כְּפִי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע עִם ה' **בְּבָבָא סָאלִי**" זְצוּק"ל:

בְּיוֹם חֲמִישִׁי כ"ז בִּשְׁבָט תש"ם, הִתְקַבְּלָה שִׂיחַת טֶלֶפוֹן בְּהוּלָה בְּבֵית הַבָּבָא סָאלִי זַצַ"ל. מֵעֵבֶר לַקַּו הָיָה יְהוּדִי מֵאַרְגֶּנְטִינָה שֶׁבִּקֵּשׁ אֶת עֶזְרַת הָרַב לְמִקְרֶה שֶׁאֵרַע זֶה עַתָּה לִידִידוֹ הַטּוֹב.

הוּא סִפֵּר שֶׁהַנַּעַר יִשְׂרָאֵל, בְּנוֹ שֶׁל שָׁאוּל סַתְהוֹן דַּבָּאח, מֵעֲשִׂירֵי הַיְּהוּדִים בְּאַרְגֶּנְטִינָה, נָחְטַף. אֲבִי הַנַּעַר תּוֹמֵךְ תּוֹרָה וְרוֹדֵף צְדָקָה וָחֶסֶד. וְסָבוֹ, הַגָּאוֹן רַבִּי דָּוִד סַתְהוֹן דַּבָּאח זַצַ"ל, בַּעַל "יַעֲלֶה הַדַּס", מְמְקִימֵי עֲלָיָה שֶׁל תּוֹרָה בְּאַרְצוֹ.

שָׁמַע הַצַּדִּיק וְהִרְכִּין רֹאשׁוֹ בְּדוּמִיָּה. שָׁהָה כָּךְ שָׁעָה קַלָּה, נָשָׂא רֹאשׁוֹ וְאָמַר: "הַחוֹטְפִים יִתָּפְסוּ, וְהוּא יִשָּׁחֵרַר בְּשָׁלוֹם!" וְהוֹסִיף: "חִנָּם אֵין כָּסֶף!"

חָלְפוּ יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, כָּל חֹדֶשׁ אֲדָר חָלַף, וּמֵהֶחָטוּף לֹא נִשְׁמַע דָּבָר. עִקְּבוֹתָיו נֶעֶלְמוּ, לְדַאֲגַת לֵב הוֹרָיו.

בְּרֹאשִׁית חֹדֶשׁ נִיסָן טָס אָבִיו בְּמְיֻחָד לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. בְּיוֹם רִאשׁוֹן, ו' בְּנִיסָן, בָּא אֶל הַצַּדִּיק לְהַעְתִּיר לְשָׁלוֹם בְּנוֹ. אָמַר לוֹ הַצַּדִּיק: "הַשִּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא סֵפֶר הֲלָכָה, לְהוֹרוֹת אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה. וְנִכְתַּב בּוֹ: שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח קוֹרִין אוֹתוֹ 'שַׁבַּת הַגָּדוֹל' מִפְּנֵי הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ. יֵשׁ כָּאן אֵפוֹא הוֹרָאָה לְדוֹרוֹת שֶׁיּוֹם זֶה מְסֻגָּל לְנִסִּים וְלִישׁוּעוֹת".

וְהִבְטִיחַ: "בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל יְשֻׁחְרַר הַבֵּן, חִנָּם אֵין כָּסֶף!"

מְעוֹדֵד חָזַר הָאָב לְבוֹאֶנוּס אַיֶּרֶס וּמִבְּנוֹ אֵין סִימַן חַיִּים.

עֶרֶב שַׁבַּת הַגָּדוֹל, י"ב בְּנִיסָן, צִלְצֵל הַטֶּלֶפוֹן בְּבֵית הֶעָשִׁיר. הַחוֹטְפִים הוֹדִיעוּ שֶׁהַבֵּן בְּיָדָם וְנָקְבוּ בְּסְכוּם רַב. "אִם יְשֻׁלַּם הַכֹּפֶר - יְשֻׁחְרַר הַבֵּן. הֲמַסְכִּימִים אַתֶּם?"

הַהַסְכָּמָה נִתְּנָה.

"אִם כֵּן, מָחָר יָבוֹא אֶחָד מִכֶּם לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, לָבוּשׁ בְּחֻלְצָה בְּצֶבַע פְּלוֹנִי, וּבְיָדוֹ מְזֻוָּדַת הַכֶּסֶף. לְאַחַר שֶׁנְּקַבֵּל אֶת הַכֹּפֶר, יְשֻׁחְרַר הֶחָטוּף. אַךְ אִם תּוֹדִיעוּ עַל כָּךְ לַמִּשְׁטָרָה - מוֹת יָמוּת!"

אָמְנָם הֵם זָכְרוּ שֶׁהַצַּדִּיק הִבְטִיחַ שֶׁיִּשָּׁחֵרר בְּלֹא כֹּפֶר, אַךְ הֵם חָשְׁשׁוּ לְהִסְתַּכֵּן בְּעִנְיַן סְפֵק פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ. מִשּׁוּם כָּךְ, אַף לֹא הוֹדִיעוּ לַמִּשְׁטָרָה.

דָּוִד, אֲחִי הֶחָטוּף, הִשִּׂיג חֲלָצָה בַּצָּבָע הַנָּקוּב וְצִיֵּד בְּמִזְוֶדֶת הַכֹּפֶר. הָלַךְ לִמְקוֹם הַמִּפְגָּשׁ, כְּכָר הוֹמָה אָדָם, וְהִמְתִּין שֶׁיִּגְּשׁוּ אֵלָיו, שֶׁיְּקַחוּ מִיָּדוֹ אֶת הַמִּזְוָדָה.

אַךְ דָּבָר אֶחָד הוּא לֹא הֶעֱלָה בְּדַעְתּוֹ. הוּא לֹא יָדַע שֶׁהַמִּשְׁטָרָה מַאֲזִינָה לַטֶּלֶפוֹן בְּבֵיתָם, וְשָׁמְעָה כְּמוֹתָם עַל דְּרִישַׁת הַכֹּפֶר וְעַל כֵּן הִיא הֵכִינָה מַאֲרָב. הַשּׁוֹטְרִים הִבְחִינוּ בִּשְׁנֵי הַחוֹטְפִים הָעוֹשִׂים דַּרְכָּם לְעֵבֶר הָאָח הַמְצַיֵּד בְּמִזְוֶדֶת הַכֶּסֶף וְיָצְאוּ לִקְרָאתָם. הִבְחִינוּ הַשַּׁנַּים בַּשּׁוֹטְרִים וְנִמְלְטוּ.

רָאָה דָּוִד וְחָשַׁכוּ עֵינָיו. הַחוֹטְפִים יַסִּיקוּ שֶׁהֵם הִזְעִיקוּ אֶת הַמִּשְׁטָרָה וִימַמְּשׁוּ אֶת אֵיּוּמָם. הוּא לֹא הֵעֵז לָשׁוּב הַבַּיְתָה וּלְסַפֵּר אֶת שֶׁאֵרַע. בָּטוּחַ הָיָה שֶׁהוֹרָיו לֹא יַעְצְרוּ כֹּחַ לִשְׁמֹעַ אֶת הַבְּשׂוֹרָה. עָמַד כָּךְ בַּשֶּׁמֶשׁ הַקּוֹפַחַת וּבְיָדוֹ הַמִּזְוָדָה.

הַשּׁוֹטְרִים עָמְדוּ אַף הֵם נְבוֹכִים. טֶרְפָּם נִשְׁמַט מִיָּדָם. הָאֶחָד נִבְלַע בִּרְחוֹבוֹת הַכְּרָךְ, וְהַשֵּׁנִי חָמַק לְבֵית קְפֵה סָמוּךְ. נִכְנַס לַחֲדַר הַשֵּׁרוּתִים וּפָשַׁט אֶת אֲפֻדָּתוֹ בָּהּ רָאוּהוּ הַשּׁוֹטְרִים. הוּא חָלַף עַל פְּנֵיהֶם, עָמַד בְּתַחֲנַת הָאוֹטוֹבּוּס וְהִמְתִּין בְּקֹר רוּחַ.

הָאוֹטוֹבּוּס הִגִּיעַ. לְפֶתַע הִבְחִין אַחַד הַשּׁוֹטְרִים שֶׁהָעוֹלֶה לָאוֹטוֹבּוּס טוֹרֵחַ לְהַכְנִיס אֶת חֲלָצָתוֹ לְמַכְנָסָיו. הִתְעוֹרֵר חֶשְׁדּוֹ: אוּלַי אַחַד הַחוֹטְפִים הוּא, שֶׁבְּחֶפְזוֹנוֹ לִפְשֹׁט אֶת אֲפֻדָּתוֹ יָצְאוּ כַּנְפֵי חֲלָצָתוֹ. מִיָּד רָץ וְעָצַר אֶת הָאוֹטוֹבּוּס, הוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת הַנּוֹסֵעַ וּלְקָחוֹ עִמּוֹ לְתַחֲנַת הַמִּשְׁטָרָה.

כַּעֲבֹר שָׁעָה וְחֲצִי שֶׁל חֲקִירָה לֹא מְעֻדֶּנֶת נִשְׁבַּר הַחוֹטֵף וְהִסְגִּיר אֶת חֲבֵרָיו. חֲלִית שׁוֹטְרִים יָצְאָה לִמְקוֹם מַחֲבוֹאָם.

וְדָוִד... עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד בַּכְּכָר וְהַמִּזְוָדָה בְּיָדוֹ. אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת...

לְבַסּוֹף הֶחְלִיט לִפְנוֹת לְתַחֲנַת הַמִּשְׁטָרָה לְהוֹעִץ בַּשּׁוֹטְרִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ, מָצָא שָׁם אֶת... אָחִיו הֶחָטוּף, שֶׁשֻּׁחְרַר כַּעֲבֹר חֲמִישִׁים וְשִׁשָּׁה יְמֵי כְּלִיאָה בְּתְנָאִים מַחְפִּירִים.

בְּשַׁבַּת הַגָּדוֹל, בְּלֹא תַּשְׁלוּם כֹּפֶר...

דיני בדיקת חמץ

זמן בדיקת חמץ

א. הַנִּזְהָר מִמַּשֶּׁהוּ חָמֵץ בְּפֶסַח מִן הַשָּׁמַיִם מְסִיעִים בְּיָדוֹ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא כָּל הַשָּׁנָה [xבְּאֵר הֵיטֵב סִימָן תמז סק"א. דְּבַשׁ לְפִי מַעֲרֶכֶת ח אות יח. וְעוֹד]. וְלָכֵן קֹדֶם לֵיל י"ד בְּנִיסָן נוֹהֲגִים לְנַקּוֹת הֵיטֵב אֶת כָּל חַדְרֵי הַבַּיִת וְהֶחָצֵר בְּנִקּוּי יְסוֹדִי, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר שׁוּם חֲשַׁשׁ

חָמֵץ בִּרְשׁוּתָם בִּימֵי הַפֶּסַח. וְכֵן יֵשׁ לִבְדֹּק בְּכִיסֵי הַבְּגָדִים וּבְיִחוּד בְּכִיסֵי בִּגְדֵי הַיְלָדִים וּבְיַלְקוּטֵי בֵּית הַסֵּפֶר שֶׁלָּהֶם, פֶּן נִשְׁאַר שָׁם חָמֵץ. אַךְ אֵין צָרִיךְ לְבָדְקָם שׁוּב לְאוֹר הַנֵּר, בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן [הָרַמָ"א סִימָן תלג סָעִיף יא].

ב. בִּתְחִלַּת לֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן בּוֹדְקִים אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. וּזְמַן בְּדִיקַת חָמֵץ הוּא אַחַר צֵאת הַכּוֹכָבִים תֵּכֶף וּמִיָּד, דְּהַיְנוּ כְּעֶשְׂרִים דַּקּוֹת לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה [חָזוֹן עוֹבַדְיָה פֶּסַח מַהֲדוּרַת תשס"ג עמ' לג].

ג. אָסוּר לֶאֱכֹל סְעוּדָה שֶׁל פַּת יוֹתֵר מִשְּׁעוּר כַּבֵּיצָה [בְּלִי קְלִפָּתָהּ] קֹדֶם בְּדִיקַת הֶחָמֵץ, הֶחֵל מֵחֲצִי שָׁעָה קֹדֶם זְמַן הַבְּדִיקָה. וְדִין עוּגָה כְּדִין הַפַּת. וּפֵרוֹת וְיָרָקוֹת מֻתָּר אֲפִלּוּ יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה, וְכֵן תַּבְשִׁיל אֹרֶז וְכֵיוֹצֵא, אוֹ תֵּה וְקָפֶה, מֻתָּר.

ג. אָסוּר לְהַתְחִיל בְּשׁוּם מְלָאכָה חֲצִי שָׁעָה קֹדֶם הַבְּדִיקָה, וְאִם הִתְחִיל בִּמְלָאכָה אוֹ בַּאֲכִילָה בְּהֶתֵּר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַפְסִיק, מִכָּל מָקוֹם וַדַּאי שֶׁאִם רָצָה לְהַפְסִיק תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה.

ה. וְכֵן אָסוּר לְהַתְחִיל לִלְמֹד מִשָּׁעָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַן בְּדִיקָה עַד שֶׁיִּבְדֹּק. וְאַף מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן קָבוּעַ בְּכָל עֶרֶב לִלְמֹד תּוֹרָה, בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ לֹא יִלְמַד עַד שֶׁיִּבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ. וְאִם הִתְחִיל לִלְמֹד לִפְנֵי זְמַן הַבְּדִיקָה, אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַפְסִיק מִתַּלְמוּדוֹ.

ו. שְׁעוּר הַנֶּאֱמָר בָּרַבִּים בְּכָל יוֹם בָּעֶרֶב, בַּהֲלָכָה אוֹ בַּדָּף הַיּוֹמִי, אֲפִלּוּ לְקַיְמוֹ גַּם בְּלֵיל י"ד קֹדֶם הַבְּדִיקָה, אַף עַל פִּי שֶׁנִּמְשָׁךְ שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר, מִשּׁוּם שֶׁהָרַבִּים מַזְכִּירִים זֶה אֶת זֶה וְאֵין לָחוּשׁ שֶׁיִּשְׁכְּחוּ לִבְדֹּק כְּשֶׁיֵּלְכוּ לְבָתֵּיהֶם. וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב שֶׁעִם סִיּוּם הַשִּׁעוּר, יַכְרִיז וְיַזְכִּיר הַשַּׁמָּשׁ שֶׁהַמִּשְׁתַּתְּפִים בַּשִּׁעוּר יֵלְכוּ לִבְדֹּק הֶחָמֵץ.

ז. אִם עֲדַיִן לֹא הִתְפַּלֵּל עַרְבִית וְהִגִּיעַ זְמַן הַבְּדִיקָה, יַקְדִּים לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית וְאַחַר כָּךְ יִבְדֹּק.

דין ברכת הבדיקה

א. אָסוּר לְדַבֵּר בֵּין הַבְּרָכָה לַבְּדִיקָה, וְאִם עָבַר וְדִבֵּר טָרֵם שֶׁהִתְחִיל לִבְדֹּק בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָם מֵעִנְיַן הַבְּדִיקָה, צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ. וּבְאֶמְצַע הַבְּדִיקָה רַשַּׁאי לְדַבֵּר בְּכָל מַה שֶּׁיֵּשׁ בּוֹ צֹרֶךְ הַבְּדִיקָה, אֲבָל לֹא יְשִׂיחַ בִּדְבָרִים אֲחֵרִים מִתְּחִלַּת הַבְּדִיקָה עַד סוֹפָהּ. וּמִכָּל מָקוֹם אִם עָבַר וְשָׂח אֲפִלּוּ בִּדְבָרִים בְּטֵלִים אֵינוֹ חוֹזֵר לְבָרֵךְ לְפִי שֶׁסְּפֵק בְּרָכוֹת לְהָקֵל, וּבִפְרָט שֶׁסּוֹף סוֹף הִתְחִיל בְּמִצְוַת הַבְּדִיקָה.

ב. אִם הִתְחִיל לִבְדֹּק בְּלֹא בְּרָכָה, יְבָרֵךְ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא סִיֵּם בְּדִיקָתוֹ [רַמָ"א סִימָן תלב סָעִיף א'].

ג. אֵין מְבָרְכִים שֶׁהֶחֱיָנוּ עַל מִצְוַת בְּדִיקַת חָמֵץ. נָכוֹן לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁמִיעַ קוֹל לְהַנִּיחוֹ לְפָנָיו בִּשְׁעַת בְּרָכַת עַל בִּעוּר חָמֵץ שֶׁלִּפְנֵי הַבְּדִיקָה, וְאַחַר שֶׁיַּתְחִיל מְעַט בַּבְּדִיקָה, יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַנֶּהֱנִין עַל הַפְּרִי וְיֹאכְלֶנּוּ.

ד. בִּבְרָכָה אַחַת שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַבְּדִיקָה, יָכוֹל לִבְדֹּק כַּמָּה בָּתִּים אוֹ חֲנֻיּוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם הַבָּתִּים רְחוֹקִים קְצָת זֶה מִזֶּה, אֵין הַהֶלְיכָה נֶחְשֶׁבֶת לְהֶפְסֵק.

ה. אִם קָשֶׁה לוֹ לִבְדֹּק בְּעַצְמוֹ בְּכָל חַדְרֵי הַבַּיִת, יוֹכַל לְהַעֲמִיד אֶצְלוֹ מִבְּנֵי בֵּיתוֹ אוֹ מִמַּכָּרָיו בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַבְּדִיקָה, וְהֵם יִתְכַּוְּונוּ לָצֵאת בִּבְרָכָתוֹ וְיַעֲנוּ אַחֲרָיו אָמֵן, וְאַחַר כָּךְ יִתְפַּזְּרוּ לִבְדֹּק אִישׁ אִישׁ בִּמְקוֹמוֹ עַל סְמַךְ הַבְּרָכָה שֶׁבֵּרַךְ בַּעַל הַבַּיִת. וְאֵינָם רַשָּׁאִים לְבָרֵךְ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְאִם לֹא עָמְדוּ אֶצְלוֹ בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה, אֵין רָאוּי שֶׁיִּבְדְּקוּ, שֶׁנִּמְצָאִים עוֹשִׂים הַמִּצְוָה בְּלֹא בְּרָכָה. וּמִצְוָה שֶׁגַּם בַּעַל הַבַּיִת יִשְׁתַּתֵּף בְּעַצְמוֹ בִּבְדִיקַת הֶחָמֵץ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ מִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבִּשְׁלוּחוֹ. וְכֵיוָן שֶׁגַּם הוּא בּוֹדֵק קְצָת, יָכוֹל לְבָרֵךְ.

ו. אִם אֵין בַּעַל הַבַּיִת בּוֹדֵק כְּלָל, וּמְמַנֶּה שָׁלִיחַ לִבְדֹּק, לֹא יְבָרֵךְ בַּעַל הַבַּיִת אֶלָּא יְבָרֵךְ הַשָּׁלִיחַ שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַמִּצְוָה [חָזוֹן עוֹבַדְיָה פֶּסַח עַמּוּד כט, וּבְמַהֲדוּרַת תשס"ג עַמּוּד מט].

ז. נוֹהֲגִים לָתֵת חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל לֶחֶם, כָּל אַחַת פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, וְטוֹב שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּכָל חֲתִיכָה יוֹתֵר מִשְּׁמוֹנָה עָשָׂר גְּרָם, וְיַעֲטֹף אוֹתָן בְּנְיָר, וִיפַזְּרֵן בַּבַּיִת, וְהַבּוֹדֵק מְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶן לְמָצְאָן וּלְבַעֲרוֹ עִם יֶתֶר הֶחָמֵץ אֲשֶׁר יִמְצָא בִּזְמַן הַבִּעוּר. וְעַל פִּי הַקַּבָּלָה יֵשׁ לְהַנִּיחַ עֶשֶׂר חֲתִיכוֹת, וְאֵין מִנְהָג זֶה לָתֵת פִּתִּיתֵי חָמֵץ מְעֻכָּב הַמִּצְוָה כְּלָל, שֶׁתַּקָּנַת חֲכָמִים לִבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ הִיא גַּם בְּאֹפֶן שֶׁאֵינוֹ מוֹצֵא חָמֵץ כְּלָל. וּמִכָּל מָקוֹם נָכוֹן לְקַיֵּם מִנְהָג זֶה שֶׁמִּנְהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הוּא.

ח. אִם לֹא מָצָא חֲתִיכָה אַחַת מֵעֲשָׂרָה הַפִּתִּיתִים שֶׁל הֶחָמֵץ שֶׁפִּזְּרוּ בַּבַּיִת, אֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק כָּל הַדִּירָה הֵיטֵב עַד שֶׁיִּמְצָאֶנָּה אֶלָּא יִסְמֹךְ עַל בִּטּוּלוֹ שֶׁמְּבַטֵּל אֶת הֶחָמֵץ לְאַחַר הַבְּדִיקָה. וּלְכַתְּחִלָּה אִם יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁיִּשְׁכַּח הֵיכָן מַנִּיחַ אֶת הֶחָמֵץ, יִכְתֹּב עַל דַּף הֵיכָן מַנִּיחַ כָּל חֲתִיכָה וַחֲתִיכָה [חָזוֹן עוֹבַדְיָה פֶּסַח עַמּוּד כג, וּבְמַהֲדוּרַת תשס"ג עַמּוּד לח הֶעָרָה ט].

דיני בדיקת חמץ

א. הַבְּדִיקָה צְרִיכָה לִהְיוֹת לְאוֹר נֵר שֶׁל שַׁעֲוָה, אֲבָל נֵר אֲבוּקָה פָּסוּל לַבְּדִיקָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיסוֹ לַחוֹרִים וְלַסְּדָקִים.

ב. פָּנַס כִּיס קָטָן שֶׁיָּכוֹל לְהַכְנִיסוֹ לַחוֹרִים וְלַסְּדָקִים, וְכֵן נֵר חַשְׁמַלִּי קָטָן שֶׁאֶפְשָׁר לְטַלְטְלוֹ בְּכָל פִּנּוֹת הַבַּיִת, מֻתָּר לִבְדֹּק בָּהֶם בִּשְׁעַת הַצֹּרֶךְ כְּשֶׁאֵין לוֹ נֵר אַחֵר כָּשֵׁר, וְיָכוֹל גַּם כֵּן לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם.

ג. צָרִיךְ לִבְדֹּק בַּחוֹרִים וּבַסְּדָקִים בְּכָל פִּנּוֹת הַבַּיִת, לְרַבּוֹת הַמִּרְפָּסוֹת וְחַדְרֵי הַמַּדְרֵגוֹת, וְהַגְּנוֹת, וּבְיִחוּד יֵשׁ לִבְדֹּק בַּמִּזְנוֹן, בַּמָּקֵרר, בַּאֲרוֹנוֹת הַמִּטְבָּח, וּבְכָל יֶתֶר הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמַּצְנִיעִים שָׁם מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חֲשַׁשׁ חָמֵץ. לְפִיכָךְ כָּל חַדְרֵי הַבַּיִת צְרִיכִים בְּדִיקָה, אַף שֶׁבָּרוּר לוֹ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא אָכַל שָׁם חָמֵץ. וּכְשֶׁיֵּשׁ יְלָדִים קְטַנִּים יִבְדֹּק גַּם תַּחַת הָאֲרוֹנוֹת וְהַמִּטּוֹת, שֶׁמָּא הִכְנִיסוּ שָׁם חָמֵץ. וַאֲפִלּוּ אִם תִּהְיֶה לוֹ טִרְחָא רַבָּה בִּבְדִיקָה קַפְּדָנִית כָּזֹאת אַל יָקוּץ בִּבְדִיקָתוֹ. כִּי כְּבָר אָמְרוּ חֲז"ל: לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא.

ד. אֵין צָרִךְ לְכַבּוֹת אֶת אוֹר הַחַשְׁמַל הַדּוֹלֵק בַּבַּיִת בְּעֵת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ [חָזוֹן עוֹבַדְיָה עַל פֶּסַח מַהֲדוּרַת תשס"ג עַמּוּד מ הֶעָרָה טז]. וּכְבָר נִתְבָּאֵר שֶׁאֵין צָרִיךְ לִבְדֹּק אֶת כִּיסֵי הַבְּגָדִים לְאוֹר הַנֵּר, אוֹ בְּלֵיל י"ד, וְדֵי בְּמַה שֶּׁמְּנַקִּים אוֹתָם הֵיטֵב קֹדֶם הַפֶּסַח [חָזוֹן עוֹבַדְיָה שָׁם].

ה. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְכוֹנִית פְּרָטִית, צָרִיךְ לְבָדְקָהּ בְּלֵיל י"ד לְאוֹר הַנֵּר, כְּמִצְוַת חֲז"ל, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּנַקִּים הֵיטֵב אֶת הַמְּכוֹנִית לִפְנֵי לֵיל י"ד. וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמְּכוֹנִית בְּכָל יְמֵי הַפֶּסַח, צָרִיךְ לִבְדֹּק אוֹתָהּ מִן הֶחָמֵץ. וְכֵן בַּעֲלֵי אוֹטוֹבּוּסִים צִבּוּרִיִּים וּמְטוֹסִים שֶׁל חֶבְרוֹת תְּעוּפָה יִשְׂרְאֵלִיּוֹת חַיָּבִים לִבְדֹּק הֶחָמֵץ בְּלֵיל י"ד נִיסָן אַף שֶׁנִּקּוּ אוֹתָם הֵיטֵב קֹדֶם לָכֵן. וּמִכָּל מָקוֹם כְּשֶׁבָּא לִבְדֹּק בַּמְּכוֹנִית אֵין לוֹ לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ "עַל בִּעוּר חָמֵץ", אֶלָּא דַּי בְּמַה שֶּׁבֵּרַךְ בְּבֵיתוֹ בִּשְׁעַת הַבְּדִיקָה, וְעַל סְמַךְ בְּרָכָה זוֹ יַחֲזֹר וְיִבְדֹּק הֶחָמֵץ בְּמְכוֹנִיתוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ מֶרְחָק מְסֻיָּם בֵּינֵיהֶם, אֵין הֲהֶלֵיכָה נֶחְשֶׁבֶת הֶפְסֵק [שוּ"ת יְחַוֶּה דַּעַת חֵלֶק א' סִימָן ה. חָזוֹן עוֹבַדְיָה עַל הִלְכוֹת פֶּסַח מַהֲדוּרַת תשס"ג עַמּוּד נב].

בדיקת חמץ לאור הנר - ועם הנשמה

"**אוֹר לְאַרְבָּעָה-עָשָׂר בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר**" (וְאִם חָל יוֹם י"ד בְּנִיסָן בְּשַׁבָּת בּוֹדְקִין בְּלֵיל י"ג).

לֵיל בְּדִיקַת הֶחָמֵץ הוּא הַלַּיְלָה שֶׁבּוֹ נִתָּן לְקַיֵּם מִצְוָה זוֹ בְּשִׂמְחָה וְלֹא בְּצַעַר אוֹ בְּכַעַס. הַבְּדִיקָה אֵינָהּ כְּעִין "עֹנֶשׁ" שֶׁחַיָּבִים לְבַצֵּעַ וּלְהַגִּיעַ לְסִיּוּמָהּ בִּמְרוּצָה, אֶלָּא צְרִיכָה הִיא לְהֵעָשׂוֹת בְּנַחַת וּבְסַבְלָנוּת יְתֵרָה.

כְּדַאי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאִתָּנוּ יִתְבּוֹנֵן כֵּיצַד הוּא בּוֹדֵק אֶת הֶחָמֵץ. יֵשׁ כָּאֵלֶּה הַבּוֹדְקִים בְּחָמֵשׁ-עֶשֶׂר דַּקּוֹת וּמַרְגִּישִׁים שֶׁ"הָעִקָּר לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּצְוָה". כָּךְ לֹא מוֹצְאִים חָמֵץ בְּלֵילָה זֶה.

אַךְ מִנֶּגֶד, יֵשׁ הֲלָכָה (בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ או"ח תלג): "**בּוֹדֵק כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא הִכְנִיסוּ בָּהֶם חָמֵץ וְלֵכֶן כָּל חַדְרֵי הַבַּיִת וְהָעֲלִיּוֹת צְרִיכִים בְּדִיקָה, שֶׁפְּעָמִים אָדָם נִכְנָס בָּהֶם וּפִתּוֹ בְּיָדוֹ...**"

בדיקת חמץ של הרב שמשון פינקוס זצ"ל

''אוֹר לְאַרְבָּעָה-עָשָׂר'' - יוֹם זֶה אֵצֶל רַבֵּנוּ הָיָה ''אוֹר'' מַמָּשׁ. אוֹתוֹ יוֹם הֵאִיר לוֹ לְכָל יְמֵי חַיָּיו. וְכָךְ גִּלָּה רַבֵּנוּ זַצַ''ל בְּעֵת רָצוֹן מְיֻחֶדֶת:

''בִּהְיוֹתִי בָּחוּר בִּישִׁיבַת בְּרִיסְק הִתְגּוֹרַרְתִּי בְּדִירָה מְשֻׁתֶּפֶת עִם עוֹד בַּחוּרִים, וּבְלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ נוֹתַרְתִּי לְבַדִּי בַּחֲדַר מְגוּרַי. בַּשָּׁעָה הַמְיֻעֶדֶת נָהַגְתִּי כַּמְצֻוֶּה עָלֵינוּ מֵחֲזַ''ל מִדִּינָא דְּרַבָּנָן 'אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר'.

''בְּדִיקַת הֶחָמֵץ בְּכָל הַבַּיִת-דִּירָה הִתְאָרְכָה שָׁעָה אֲרֻכָּה, וְעוֹד שָׁעָה, וְעוֹד כַּמָּה שָׁעוֹת, הַמְּלָאכָה הָיְתָה קָשָׁה. הִתְעַיַּפְתִּי מְאֹד, וּבְסִיּוּם הַמִּצְוָה הִתְיַשַּׁבְתִּי עַל מְקוֹמִי יָגֵעַ וּשְׂבַע רָצוֹן מִקִּיּוּם הַהֲלָכָה כְּדִינָהּ.

''לְפֶתַע, נִרְתַּעְתִּי לַאֲחוֹרַי: 'עֲלִיַּת הַגָּג!' - הִרְהַרְתִּי וְקַמְתִּי מִמְּקוֹמִי כְּנִשּׁוּף נָחָשׁ - 'הֲרֵי אֵין מִי שֶׁיִּבְדֹּק אֶת הָעֲלִיָּה, גַּם הַשְּׁכֵנִים הַגָּרִים בַּבִּנְיָן לֹא בָּדְקוּ שָׁם, וַעֲלִיַּת הַגָּג מָה תִּהֵא עָלֶיהָ? הֲרֵי מִבֹּאר בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ 'חַדְרֵי הַבַּיִת וְהָעֲלִיּוֹת צְרִיכִים בְּדִיקָה'!'

''וְאָז, כְּמוּבָן, נֶעֱרְכָה בְּקִרְבִּי מִלְחָמָה: וְכִי דַּוְקָא עָלַי מֻטֶּלֶת הַמִּצְוָה? הֲרֵי עֲלִיַּת הַגָּג שַׁיֶּכֶת לְכָל הַשֻּׁתָּפִין, לָמָּה שֶׁאֲנִי אֶזְדַּקֵּק לַעֲבוֹדָה זוֹ? - חָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי. הָעֲיֵפוּת כְּמוּבָן הָיְתָה מִשְׁקָל לְכָל הַשִּׁקּוּלִים, מַחֲשָׁבוֹת וְהִרְהוּרִים עָמְדוּ מוּל עֵינַי וְהִקְשׁוּ הָיָה גָּדוֹל. אַךְ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר גָּמְלָה בְּלִבִּי הַהַחְלָטָה: 'אֲנִי לֹא אֶכָּנַע! אֶקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ - בְּדִיקַת חָמֵץ כַּדִּין.'

יָצָאתִי וְעָלִיתִי בְּגֶרֶם הַמַּדְרֵגוֹת.

''פָּתַחְתִּי אֶת דֶּלֶת הָעֲלִיָּה הַמְשֻׁתֶּפֶת, הִדְלַקְתִּי אֶת הָאוֹר וְעֵינַי חָשְׁכוּ. מִסְתַּבְּרָא מִלְּתָא שֶׁשָּׁנִים רַבּוֹת לֹא נִקּוּ אֶת הַמָּקוֹם, הַגָּג הָיָה עָטוּף בְּשִׁכְבוֹת אָבָק עָבוֹת... לֹא הָיְתָה אֶפְשָׁרוּת אֲפִלּוּ לְהַתְחִיל לִבְדֹּק וּמִי מְדַבֵּר לְהַגִּיעַ לַחוֹרִין וְלַסְּדָקִין, וְגַם עַל פִּי דִּין אֵין לִבְדֹּק חָמֵץ לִפְנֵי נִקּוּי הַמְּקוֹמוֹת - 'וְכָל אָדָם צָרִיךְ לְכַבֵּד חֲדָרָיו קֹדֶם הַבְּדִיקָה' (סִימָן תלג סָעִיף יא). וְהַמָּקוֹם הָיָה חַיָּב לִכְאוֹרָה בִּבְדִיקָה, שֶׁהָיָה נֶחְשָׁב לְמָקוֹם שֶׁמַּכְנִיסִים בּוֹ חָמֵץ.

''עָמַדְתִּי בְּפֶתַח הַגָּג וְהָעֲיֵפוּת הִתְפַּשְּׁטָה בְּכָל אֵיבָרַי. כְּמַעַט שֶׁלֹּא הָיָה לִי כֹּחַ הַכָּרָעָה מַה מֻּטָּל עָלַי לְקַיֵּם בְּשָׁעָה זוֹ, וְהִנֵּה אָזַרְתִּי חַיִל בְּעֹז וְגָמַרְתִּי אֹמֶר בְּלִבִּי: 'אֲקַיֵּם אֶת הַחִיּוּב בְּכָל לֵב עַד מְסִירוּת כָּל הַכֹּחוֹת, וְיִהְיֶה מָה!'

''אָסַפְתִּי אֶת כֹּחוֹתַי, יָרַדְתִּי לַבַּיִת, מִלֵּאתִי דְּלִי מַיִם, עָלִיתִי עִמּוֹ לְמַעְלָה לָעֲלִיָּה וְהִתְחַלְתִּי בְּמְלַאכְתִּי. בַּחוּר יְשִׁיבָה בּוֹדֵד עוֹמֵד אֵי-שָׁם, קָרוֹב לַחֲצוֹת לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, וּמַתְחִיל בְּנִקּוּי גַּג מֵאָבָק וְלִכְלוּךְ שֶׁל שָׁנִים רַבּוֹת... מִפַּעַם לְפַעַם כְּשֶׁהִתְבּוֹסַסְתִּי בַּלִּכְלוּךְ וְכֹחוֹתַי הָלְכוּ וְאָזְלוּ, שָׁאַלְתִּי אֶת עַצְמִי: 'הַאִם וַדַּאי שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה כָּאן מַעֲשֶׂה מִצְוָה?' וּמִשְׁנַעֲנֵיתִי לְעַצְמִי שֶׁאֲכֵן מִצְוָה דְּרַבָּנָן יֵשׁ כָּאן, הִתְחַזַּקְתִּי עוֹד וְעוֹד - עַד קָרוֹב לַעֲלוֹת הַשַּׁחַר. בְּסוֹף הָאַשְׁמוּרָה

הָאַחֲרוֹנָה הִדְלַקְתִּי אֶת הַנֵּר וְהִתְחַלְתִּי בִּבְדִיקַת חָמֵץ. אֶצְבְּעוֹתַי רָעֲדוּ וְעֵינַי נֶעֶצְמוּ וּמַמָּשׁ סָמוּךְ לִקְרִיאַת הַגֶּבֶר סִיַּמְתִּי אֶת חִיּוּב בְּדִיקַת הֶחָמֵץ.

''בַּבֹּקֶר, בְּשַׁחֲרִית, וְכָל שֶׁכֵּן אַחַר כָּךְ הָיִיתִי עֵירָּ מְאֹד, לָנוּחַ לֹא הָיִיתִי יָכוֹל עֵקֶב טִרְדוֹת עֶרֶב יוֹם טוֹב - שְׂרֵפַת חָמֵץ וְכָל שְׁאָר הַמִּצְווֹת וְהַהֲכָנוֹת, וְחָשַׁבְתִּי בְּלִבִּי: 'מִי יוֹדֵעַ אֵיזֶה 'לֵיל סֵדֶר' כְּבָר יִהְיֶה לִי כְּשֶׁהָעֵיפוּת תַּכְרִיעַ אוֹתִי...'

''הִגִּיעַ 'לֵיל הַסֵּדֶר', וְהִנֵּה בְּשָׁעָה זוֹ הֵחֵל לְפַעְפֵּעַ בִּי טַעַם חָדָשׁ מָתוֹק מְאֹד. חָשַׁתִּי בְּאוֹר גָּדוֹל, הִתְחַלְתִּי לוֹמַר אֶת הַהַגָּדָה וְכָזֶה טַעַם לֹא טָעַמְתִּי מֵעוֹדִי בְּכָל מִלָּה וְתֵבָה. כְּשֶׁאָכַלְתִּי אֶת הַמַּצָּה הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁאֲנִי מוּכָן גַּם לְמָסֹר נַפְשׁ עַל אֲכִילָתָהּ, וְאוֹר גָּדוֹל הָיָה לִי כָּל אוֹתוֹ לַיְלָה. הִרְגַּשְׁתִּי קִרְבַת אֱלֹקִים. הָיִיתִי בְּהִתְרוֹמְמוּת גְּדוֹלָה. נָהֲפַכְתִּי לְאָדָם אַחֵר! כָּךְ מַמָּשׁ, עַד סוֹף הַ'סֵּדֶר' לְאַחַר חֲצוֹת.

''כְּשֶׁנִּגְמַר הַ'סֵּדֶר' לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לָלֶכֶת לִישׁוֹן... נִשְׁאַרְתִּי עֵר כָּל הַלַּיְלָה וְעָסַקְתִּי בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם - כָּזוֹ הַרְגָּשָׁה שֶׁל קִרְבַת אֱלֹקִים לֹא הָיְתָה לִי מִיּוֹם עָמְדִי עַל דַּעְתִּי. בַּתְּחִלָּה חָשַׁבְתִּי שֶׁהַרְגָּשָׁה מְרוֹמֶמֶת כָּזוֹ שַׁיֶּכֶת רַק לְ'לֵיל הַסֵּדֶר', אַךְ גַּם לַמָּחֳרָת בַּבֹּקֶר וּבְמֶשֶׁךְ כָּל הַיּוֹם הִמְשַׁכְתִּי לְהַרְגִּישׁ אוֹתוֹ טַעַם נִפְלָא שֶׁל קִרְבַת אֱלֹקִים.

''בְּיוֹם-טוֹב אַחַר הַצָּהֳרַיִם חָשַׁבְתִּי לְנַפְשִׁי: מִי יוֹדֵעַ אִם הַהַרְגָּשָׁה תַּמְשִׁיךְ, אוּלַי הַתְּחוּשׁוֹת הַיְקָרוֹת שַׁיְּכוֹת רַק לְיוֹם הֶחָג הָרִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח. אַךְ גַּם לַמָּחֳרָת בְּחֹל הַמּוֹעֵד הִרְגַּשְׁתִּי עוֹד רוֹמְמוּת וְהַהַרְגָּשׁוֹת הַנַּעֲלוֹת הִמְשִׁיכוּ לְקַנֵּן בִּי, עַד שֶׁבְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הַמּוֹעֵד לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לְהִתְנַתֵּק מֵהַגְּמָרָא - לֹא עָסַקְתִּי בְּדָבָר אַחֵר מִלְּבַד קִרְבַת אֱלֹקִים.

''וּכְשֶׁהִסְתַּיֵּם הֶחָג, עָלְתָה מַחֲשֶׁבֶת צַעַר בְּלִבִּי עַד שֶׁבָּכִיתִי: 'כְּזֶה יוֹם טוֹב נִפְלָא הָיָה לִי, וּמַה יִּהְיֶה מֵהַיּוֹם וְאֵילָךְ?' מֵאַנְתִּי לְהִפָּרֵד בְּשׁוּם אֹפֶן מֵהַפְּנִימִיּוּת וְהָאוֹר שֶׁל יְמוֹת הֶחָג שֶׁעָבְרוּ עָלַי.

''בַּשָּׁנָה הַהִיא חָל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח.

''הִתְחַזַּקְתִּי בְּעַצְמִי וְחָשַׁבְתִּי: הֲרֵי מָחָר יָחוּל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וַהֲלֹא שַׁבָּת מְקֻדֶּשֶׁת יוֹתֵר מִיּוֹם טוֹב, שֶׁהֲרֵי בְּשַׁבָּת נֶאֱמַר 'וְקִדַּשְׁתּוֹ מִכֹּל הַזְּמַנִּים'.

''בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת חָשַׁתִּי לְרִאשׁוֹנָה אֶת טַעְמָהּ שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְלִרְאשׁוֹנָה הֵבַנְתִּי אֶת עִנְיַן שַׁבַּת קֹדֶשׁ!

''וּמֵאָז הַחֲלָה כָּל עֲלִיָּתִי!

''אִם יֵשׁ לִי מַשֶּׁהוּ הַיּוֹם, הֲרֵי שֶׁהַכֹּל מִכֹּחָהּ שֶׁל מִצְוָה אַחַת דְּרַבָּנָן שֶׁל בְּדִיקַת חָמֵץ שֶׁנֶּאֱחַזְתִּי בָּהּ וְקִיַּמְתִּיהָ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ!''

אֵלּוּ דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְשׁוֹן פִּינְקוּס זַצַ''ל.

וְאוּלַי זוֹ סְמָלִיּוּת שֶׁיּוֹם פְּטִירָתוֹ חָל בְּי"ג נִיסָן...

בדיקת חמץ - "דחזיתה ודלא חזיתה לבטל ולהוי כעפרא דארעא"

אָמַר **הַמַּגִּיד מִקּוֹזְ'נִיץ** זַצַ"ל:

הַבְּדִיקָה מֻחְמֶצֶת - הַכַּוָּנָה לַיֵּצֶר הָרָע - צְרִיכָה לְהֵעָשׂוֹת בִּמְקוֹמוֹת שֶׁבָּהֶם מַכְנִיסִים חָמֵץ - בְּמָקוֹם שָׁם שׁוֹכֵן הַיֵּצֶר הָרָע.

כְּלוֹמַר: בְּאֵיזוֹ מִדָּה שֶׁאָדָם לָקוּי, שָׁם צָרִיךְ הוּא לִבְדֹּק וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. לְמָשָׁל, אִם רָגִיל הוּא בְּדִבּוּר פִּיו, אוֹ שֶׁלָּקוּי הוּא בִּשְׁמִיעַת דְּבָרִים אֲסוּרִים, עָלָיו לִבְדֹּק בִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ אֲצָלוֹ, וּלְקַבֵּל עָלָיו לְהִשָּׁמֵר מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם וְאָז עַל הֶעָבָר יִמְחֹל לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל מָקוֹם שֶׁאֵין מַכְנִיסִים שָׁם חָמֵץ - שָׁם אֵין צֹרֶךְ לִבְדֹּק, מַשְׁמָע כִּי אַל לוֹ לָאָדָם לִבְדֹּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵאֵלֶּה הַמְחַפְּשִׂים חָמֵץ אֲצֶל הַזּוּלַת וְ"שׁוֹכְחִים" לִבְדֹּק אֶת הֶחָמֵץ הַמָּצוּי אֲצָלָם...

אָמַר **הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ** זַ"ל, שֶׁאִם מְזַדְּמֵן לוֹ לְאָדָם לִרְאוֹת פְּגָם בַּחֲבֵרוֹ, לֶהֱוֵי יָדוּעַ לוֹ כִּי מִן הַשָּׁמַיִם זִמְּנוּ לוֹ שֶׁיִּרְאֶה זֹאת - לְפִי שֶׁפְּגָם זֶה מָצוּי גַּם בּוֹ וְעַל יְדֵי כָּךְ מְבַקְּשִׁים לְעוֹרְרוֹ בִּתְשׁוּבָה. חֲבֵרוֹ מְשַׁקֵּף לוֹ גַּם אֶת פְּגָמוֹ הוּא.

יוֹצֵא אֵפוֹא שֶׁבְּמִדָּה מְסֻיֶּמֶת זְכוּת הִיא זֹאת, כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם פְּגָם בַּחֲבֵרוֹ, לְמַעַן יֵדַע מָה עָלָיו לְתַקֵּן וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. נָרוּעַ מִזֶּה הוּא, כְּשֶׁאֵין אָדָם רוֹאֶה כָּל פְּגָם בַּחֲבֵרוֹ וְאֵין הוּא יוֹדֵעַ בַּמֶּה לְשַׁפֵּר אֶת עַצְמוֹ.

זֶהוּ שֶׁמְּבַקֵּשׁ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת בְּדִיקַת חָמֵץ: הֵן "דַּחֲזִיתֵהּ" - הָעֲבֵרוֹת שֶׁרְאִיתִין וּכְבָר יְדוּעוֹת לִי, וְהֵן "דְּלָא חֲזִיתֵהּ" - הָעֲבֵרוֹת שֶׁעֲדַיִן לֹא רְאִיתִין וְאֵינָן יְדוּעוֹת לִי - כָּל אֵלֶּה "לְבַטֵּל וְלֶהֱוֵי הֶפְקֵר כַּאֲרַעָא דְּאַרְעָא"... ("כְּנֶסֶת מָרְדְּכַי" בְּשֵׁם הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִסַּדִּיגוּרָא-פְּשֶׁמִישְׁל זַצַ"ל)

בדיקת חמץ של האר"י הקדוש

נוֹהֲגִים לָתֵת חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל לֶחֶם, כָּל אַחַת פָּחוֹת מֵעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה גְּרַם, עֲטוּפוֹת בְּנְיָר לְפַזְּרָן בַּבַּיִת, וְהַבּוֹדֵק מְחַזֵּר אַחֲרֵיהֶם לְמָצְאָם. וְעַל פִּי הַקַּבָּלָה יֵשׁ לְהַנִּיחַ עֶשֶׂר חֲתִיכוֹת וְאַף שֶׁאֵין זֶה מְעַכֵּב, מִכָּל מָקוֹם מִנְהַג יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הִיא. (יְחַוֶּה דֵּעָת ח"ה סִימָן לא, רְמָ"א סִימָן תל"ג סָעִיף ג' בַּהַגָּהָה"ה)

אוֹר לְי"ד בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ וְנוֹהֲגִים לְשִׂים עֶשֶׂר חֲתִיכוֹת שֶׁל לֶחֶם פָּחוֹת מִכַּזַּיִת עֲטוּפוֹת בְּנְיָר כֶּסֶף וּבַעַל הַבַּיִת מְחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶן.

וְהַטַּעַם לַחֲתִיכוֹת אֵלּוּ, שֶׁאִם לֹא יִמְצָא חָמֵץ בִּרְכָתוֹ תִּהְיֶה לְבַטָּלָה. וְדַוְקָא עֶשֶׂר חֲתִיכוֹת עַל פִּי הַקַּבָּלָה.

אַךְ שְׁמַעְתִּי מֵחֲתָנִי הַיָּקָר ר' יִצְחָק בָּרֶנֶס הי"ו, דָּבָר נִפְלָא שֶׁנֶּהֱגוּ לַעֲשׂוֹתוֹ, וְהוּא עַל פִּי **מִנְהַג הָאֲרִיזַ"ל**:

הָאֲרִיזַ"ל הָיָה רוֹשֵׁם עַל כָּל חֲתִיכָה שֶׁהָיְתָה עֲטוּפָה בִּנְיָר מִדּוֹת שֶׁיֵּשׁ לְשָׁרְפָן, כְּגוֹן: גַּאֲוָה, כַּעַס, לָשׁוֹן הָרָע וְכַיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ וְלַמָּחֳרָת הָיָה שׁוֹרֵף פְּתָקִים אֵלּוּ עִם הֶחָמֵץ.

הֲרֵי מִדּוֹת רָעוֹת אֵלּוּ שֶׁל גַּאֲוָה, כַּעַס וְלָשׁוֹן הָרָע הֵן מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן עִנְיָן שֶׁל תַּאֲוָה, עַל כֵּן אָנוּ לַמָּחֳרָת, בְּי"ד בְּנִיסָן, שׂוֹרְפִים אוֹתָן דַּוְקָא בָּאֵשׁ.

וּמִן הָרָאוּי שֶׁכָּל אֶחָד יְחַפֵּשׂ לְעַצְמוֹ אֶת הַמִּדּוֹת שֶׁאוֹתָן הוּא חָפֵץ לְתַקֵּן וְאוּלַי כְּדַאי לְחַנֵּךְ בְּעִנְיָן זֶה גַּם אֶת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ שֶׁיַּחְשְׁבוּ עַל תִּקּוּן הַמִּדּוֹת כָּל אֶחָד אֵצֶל עַצְמוֹ.

וּכְדַאי שֶׁגַּם אָנוּ נַנִּיחַ בְּתוֹךְ הַשַּׂקִּית עִם הַלֶּחֶם אֶת הַמִּדּוֹת הָרָעוֹת אוֹתָן אָנוּ רוֹצִים לְבַעֵר וְלִשְׂרֹף יַחַד עִם הֶחָמֵץ הַגַּשְׁמִי, וְלַמָּחֳרָת בִּשְׂרֵפַת הֶחָמֵץ נִשְׂרֹף פְּתָקִים אֵלּוּ בְּתִקְוָה שֶׁבְּעֶזְרַת ה' מַעֲתָּה נְקַבֵּל עָלֵינוּ לְתַקֵּן וּלְשַׁפֵּר אֶת מִדּוֹתֵינוּ.

חֲזַ"ל אָמְרוּ: "**אֵין בְּעוּר אֶלָּא שְׂרֵפָה**" - וְזֶה רָמַז שֶׁאֵין תַּקָּנָה **לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָרָע אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁיִּשְׂרְפוּ אֶת מִידּוֹתֵינוּ בְּאֵשׁ הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל**: "**בָּרָאתִי יֵצֶר הָרָע - בָּרָאתִי לוֹ תּוֹרָה תַּבְלִין**" (קִדּוּשִׁין ל).

(שִׁמְחַת הָרֶגֶל)

מה עשה הרב שך זצ"ל בליל בדיקת חמץ?

בַּסֵּפֶר "**קִנְיַן תּוֹרָה**" מוּבָא מַעֲשֶׂה אוֹתוֹ סִפֵּר **הַגְּרִיְ"א שְׁוַרְצְמָן** שְׁלִיטָ"א, רֹאשׁ יְשִׁיבַת לֵיקְווּד בִּירוּשָׁלַיִם, הַמְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם בְּעִתּוֹת לַחַץ כְּמוֹ לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, יוֹדְעִים גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁיֵּשׁ דְּבָרִים שֶׁאָסוּר לִדְחוֹתָם:

הֲיוֹדְעִים אַתֶּם מֶה עָשָׂה מָרָן הָרַב שָׁךְ זַצַ"ל בְּבְדִיקַת חָמֵץ? סִפֵּר זֹאת פְּסִיכוֹלוֹג חֲרֵדִי הַמִּתְגּוֹרֵר בִּירוּשָׁלַיִם. בְּבָקְרוֹ שֶׁל עֶרֶב חַג הוּא הִגִּיעַ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהַמִּתְפַּלְּלִים קִדְּמוּ פָּנָיו בְּשִׂמְחָה: "זָכִיתָ! אוֹרַח גָּדוֹל הָיָה אֶצְלְךָ!"

"מִי?" - תָּהָה הַפְּסִיכוֹלוֹג.

"הָרַב שָׁךְ הָיָה אֶצְלְךָ - אֲבָל מַדּוּעַ הִסְתּוֹבֵב בָּחֲצֵר שָׁעָה כֹּה אֲרֻכָּה?"

"הָרַב שָׁךְ?! לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת, אַתֶּם וַדַּאי טוֹעִים!" אָמַר נֶחֱרָצוֹת. רַק כְּשֶׁהִבְטִיחוּ נֶאֱמָנָה שֶׁאָכֵן רָאוּ אֶת מָרָן זַצַ"ל בַּחֲצַר בֵּיתוֹ, חָזְרוּ הַדְּבָרִים לְתוֹדַעְתּוֹ. בַּחֲרָדָה תָּפַס בִּשְׁתֵּי יָדָיו אֶת רֹאשׁוֹ: "אֲבוֹי לִי! אֲנִי הוּא שֶׁאָמַרְתִּי לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲלֶה. לֹא הִרְשֵׁיתִיו לְהִכָּנֵס לְבֵיתִי!"

הַמִּתְפַּלְּלִים הִבִּיטוּ בּוֹ בְּתִמְיהָה, וְהוּא לֹא יָדַע אֶת נַפְשׁוֹ מֵרֹב צַעַר. בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל חֹל הַמּוֹעֵד נָסַע לְבָנֵי בְּרַק, לְבַקֵּשׁ מְחִילָה. מָרָן זַצַ"ל קִבֵּל פָּנָיו בְּשִׂמְחָה: "לֹא אַתָּה הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְחִילָה, אֲנִי הוּא שֶׁצָּרִיךְ לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ!"

וְהִסְבִּיר: "בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ בָּא אֵלַי בָּחוּר, וּרְאִיתִיו שֶׁזָּקוּק הוּא לְטִפּוּל דָּחוּף. טִלְפַּנְתִּי אֵלֶיךָ, אַף עַל פִּי שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁטָּרוּד אַתָּה בִּזְמַן כָּזֶה. הִצַּעְתִּי לָבוֹא עִם הַבָּחוּר, וְאַתָּה אָמַרְתָּ שֶׁאֵין צֹרֶךְ, שֶׁלֹּא אָבוֹא, אַתָּה מוּכָן לָבוֹא לְכָאן.

לְכָךְ לֹא הִסְכַּמְתִּי, לֹא רָצִיתִי לְהַטְרִיחֲךָ. לְפִיכָךְ אָמַרְתִּי שֶׁהַבָּחוּר יַעֲלֶה לְבַדּוֹ, וְהִסְכַּמְתָּ. אֲבָל לֹא רָצִיתִי לִשְׁלֹחַ אֶת הַבָּחוּר לְבַדּוֹ, חַיָּבִים הָיוּ לְלַוּוֹתוֹ. וּלְבַקֵּשׁ מֵאֲחֵרִים זֶה לֹא הַזְמַן, כֻּלָּם טְרוּדִים. אֲנִי אָדָם זָקֵן, וְאֵין לִי הַרְבֵּה לְנַקּוֹת וּלְסַדֵּר. לָכֵן נָסַעְתִּי עִמּוֹ, וּכְדֵי שֶׁלֹּא לְהָבִיךְ אוֹתְךָ שְׁלַחְתִּיו אֵלֶיךָ לְבַדּוֹ וּבֵינְתַיִם טִיַּלְתִּי בֶּחָצֵר הַיְרוּשַׁלְמִית הַנְּעִימָה וְחָשַׁבְתִּי בְּלִמּוּד - מַמָּשׁ תַּעֲנוּג. בֶּאֱמֶת תּוֹדָה..."

סדר בדיקת חמץ

לִפְנֵי הַבְּרָכָה וְהַבְּדִיקָה יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים עמ' מ"ג]:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם אוֹת י' וְאוֹת ה' בְּשֵׁם אוֹת ו' וְאוֹת ה' בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפָשׁוֹת וְהָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַמִּתְיַחֲסִים אֶל שָׁרְשֵׁי נַפְשֵׁנוּ, רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ, וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוֹבִים לָהֶם שֶׁמִּכְּלָלוּת אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּמִכָּל פְּרָטֵי אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, דְּכָל פַּרְצוּף וּסְפִירָה. לַאֲקָמָא שְׁכִינְתָּא מֵעַפְרָא וּלְעִלּוּי שְׁכִינַת עֻזֵּנוּ, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן לְבָדֹק אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר בַּחוֹרִין וּבַסְּדָקִין שֶׁבִּרְשׁוּתֵנוּ בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ נִיסָן, כַּאֲשֶׁר הוֹרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: אוֹר לְאַרְבָּעָה - עָשָׂר בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ לְאוֹר הַנֵּר. לְבַעֵר שְׁאוֹר וְחָמֵץ הַנִּמְצָא בַּבַּיִת בַּחוֹרִין וּבַסְּדָקִין. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ. וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ:

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ, לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ, יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כִּי לְךָ תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפֹּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יְקָר יִתֵּנוּ. וִיקַבְּלוּ כֻּלָּם אֶת עֹל מַלְכוּתֶךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא. וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד:

כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ (שְׁמוֹת טו, יח): "יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד"; וְנֶאֱמַר (זְכַרְיָה יד, ט): "וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד":

"וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו, כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רֹפְאֶךָ" (שְׁמוֹת טו, כו):

וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר (ז' פְּעָמִים): "נֵר לְרַגְלִי דְבָרֶךָ, וְאוֹר לִנְתִיבָתִי" (תְּהִלִּים קיט, קה).

"**לַב** טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים, וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי" (שָׁם נא, יב) (ז' פְּעָמִים) "יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי": "וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ" (ב' פְּעָמִים)

וְאַחַר כָּךְ **יְבָרֵךְ** בְּכַוָּנָה וּבְשִׂמְחָה "עַל בְּעוּר חָמֵץ", וַיַּתְחִיל לְבַדֵּק הֵיטֵב:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בִּעוּר חָמֵץ:

לִפְנֵי הַבְּטוּל יֹאמַר [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים מ"ד]:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם אוֹת י' וְאוֹת ה' בְּשֵׁם אוֹת ו' וְאוֹת ה', בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לַאֲקָמָא שְׁכִינְתָּא מֵעַפְרָא וּלְעִלּוּי שְׁכִינַת עֻזֵּנוּ, הֲרֵינִי מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן לְבַטֵּל שְׂאוֹר וְחָמֵץ בְּלֵיל אַרְבָּעָה-עָשָׂר בְּחֹדֶשׁ נִיסָן. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ. וְיֵעָלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ. וְאַתָּה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, "עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ, וּלְכָה לִישֵׁעָתָה לָנוּ" (תְּהִלִּים פ, ג). וּתְבַטֵּל כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְהַקְּלִפָּה. וְכָל אוֹיְבֶיךָ וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ, מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ. וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה מְהֵרָה תְּעַקֵּר וּתְשַׁבֵּר וּתְכַלֵּם וְתַכְנִיעֵם וְתַשְׁמִידֵם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְהָסֵר מִמֶּנּוּ יָגוֹן וַאֲנָחָה. וּמְלֹךְ עָלֵינוּ מְהֵרָה אַתָּה יְהוָה לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים בְּצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט. וְאֶת צֶמַח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה תַּצְמִיחַ, וְקַרְנוֹ תָּרוּם בִּישׁוּעָתֶךָ. כִּי לִישׁוּעָתְךָ קִוִּינוּ כָּל הַיּוֹם. "יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי" (תְּהִלִּים יט, טו): "וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ" (שָׁם צ, יז):

וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר בְּקוֹל רָם שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים:

כָּל חֲמִירָא דְּאִכָּא בִּרְשׁוּתִי. דְּלָא חֲזִיתֵיהּ וּדְלָא בִּיעַרְתֵּהּ, לִבְטִיל וְלֶהֱוֵי כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא:

וְאִם אֵינוֹ מֵבִין לְשׁוֹן אֲרָמִית יֹאמַר: כָּל חָמֵץ וּשְׂאוֹר שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתִי, שֶׁלֹּא רְאִיתִיו וְשֶׁלֹּא בִעַרְתִּיו, יִתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה כַּעֲפַר הָאָרֶץ.

אַחֲרֵי הַבְּטוּל יֹאמַר תְּפִלָּה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים עמ' מ"ה]:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּתֵּן לָנוּ כֹּחַ וְיכֹלֶת וְעֵזֶר וְסִיּוּעַ, לְפַשְׁפֵּשׁ בְּנִגְעֵי בָּתֵּי הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ בַּעֲצַת יִצְרֵנוּ הָרָע:

אָנָּא יְהוָה, הַפְקֵד נָא מַעֲלֵינוּ צַד הָרָע שֶׁבֵּיצֶר הָרָע, וּתְזַכְּכֵנוּ וּתְלַבְּבֵנוּ בְּכֹחַ הַיֵּצֶר הַטּוֹב. הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ. וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ. וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. וּתְרַפֵּא אֶת מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים, וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה גִּידִים שֶׁל נַפְשֵׁנוּ, וְשֶׁל גּוּפֵנוּ, רְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְהַעֲלֵה אֲרוּכָה וּמַרְפֵּא לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ וּלְכָל מַכְאוֹבֵינוּ וּלְכָל מַכּוֹתֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ רוֹפֵא רַחֲמָן וְנֶאֱמָן אָתָּה. "עָזְרֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ" (תְּהִלִּים עט, ט). וְהַצִּילֵנוּ מֵאִסּוּר חָמֵץ אֲפִלּוּ מִכָּל שֶׁהוּא, בְּשָׁנָה זוֹ וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הַבָּאָה עָלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. "יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי".

סדר בעור חמץ

לִפְנֵי שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים עמ' מ"ו]:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם אוֹת י' וְאוֹת ה' בְּשֵׁם אוֹת ו' וְאוֹת ה' בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לַאֲקָמָא שְׁכִינְתָּא מֵעַפְרָא וּלְעִלּוּי שְׁכִינַת עֻזֵּנוּ, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת בִּעוּר חָמֵץ בִּשְׂרֵפָה, לְשָׂרְפוֹ בְּיוֹם אַרְבָּעָה-עָשָׂר לְחֹדֶשׁ נִיסָן, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ שֶׁל שְׂרֵפַת הֶחָמֵץ, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ קִיַּמְנוּ מִצְוַת "פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ" (דְּבָרִים ז, כה). וּתְבַעֵר כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְהַקְּלִפָּה. וְכָל אוֹיְבֶיךָ וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ. וּמַלְכוּת הָרִשְׁעָה מְהֵרָה תְּעֻקַּר וּתְשֻׁבַּר וּתְכֻלֵּם וְתַכְנִיעֵם וְתַשְׁמִידֵם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

עַל כֵּן נְקַוֶּה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִרְאוֹת מְהֵרָה בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ. לְהַעֲבִיר גִּלּוּלִים מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יִכָּרֵתוּן. לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שַׁדַּי וְכָל בְּנֵי בָשָׂר יִקְרְאוּ בִּשְׁמֶךָ, לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ. יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל. כִּי לְךָ תִכְרַע כָּל בֶּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל לָשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִכְרְעוּ וְיִפֹּלוּ וְלִכְבוֹד שִׁמְךָ יָקָר יִתֵּנוּ. וִיקַבְּלוּ כֻּלָּם אֶת עֹל מַלְכוּתֶךָ. וְתִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם מְהֵרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שֶׁלְּךָ הִיא. וּלְעוֹלְמֵי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד. כַּכָּתוּב בְּתוֹרָתֶךָ (שְׁמוֹת טו, יח): "יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד": וְנֶאֱמַר (זְכַרְיָה יד, ט): "וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד":

וְיִשְׂרֹף הֶחָמֵץ וְאַחַר כָּךְ יְבַטְּלֶנּוּ, וְלִפְנֵי הַבִּטּוּל יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים עמ' מ"ז]:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם אוֹת י' וְאוֹת ה' בְּשֵׁם אוֹת ו' וְאוֹת ה' בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לַאֲקָמָא שְׁכִינְתָּא מֵעַפְרָא וּלְעִלּוּי שְׁכִינַת עֻזֵּנוּ, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְבַטֵּל שְׂאוֹר וְחָמֵץ בְּיוֹם אַרְבָּעָה-עָשָׂר בְּחֹדֶשׁ נִיסָן, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה (שְׁמוֹת יב, טו): ''אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם''. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ:

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ שֶׁל בִּטּוּל שְׂאוֹר וְחָמֵץ בְּיוֹם זֶה. וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ:

וְאַתָּה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, ''עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתֶךָ, וּלְכָה לִישֵׁעָתָה לָּנוּ''. וּתְבַטֵּל כֹּחוֹת הַטֻּמְאָה וְהַקְּלִפָּה הַנִּקְרָאִים שְׂאוֹר וְחָמֵץ. וְכָל אוֹיְבֶיךָ וְכָל שׂוֹנְאֶיךָ מְהֵרָה יִכָּרֵתוּ. וּמַלְכוּת הָרְשָׁעָה מְהֵרָה תְעֻקַּר וּתְשֻׁבַּר וּתְכַלֵּם וְתַכְנִיעֵם וְתַשְׁמִידֵם בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן תֵּן כָּבוֹד לְעַמֶּךָ. תְּהִלָּה לִירֵאֶיךָ. וְתִקְוָה טוֹבָה לְדוֹרְשֶׁיךָ. וּפִתְחוֹן פֶּה לַמְיַחֲלִים לָךְ. שִׂמְחָה לְאַרְצֶךָ. וְשָׂשׂוֹן לְעִירֶךָ. וּצְמִיחַת קֶרֶן לְדָוִד עַבְדֶּךָ. וַעֲרִיכַת נֵר לְבֶן יִשַׁי מְשִׁיחֶךָ. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

וּבְכֵן צַדִּיקִים יִרְאוּ וְיִשְׂמָחוּ. וַחֲסִידִים בְּרִנָּה יָגִילוּ. וְעוֹלָתָה תִּקְפֹּץ פִּיהָ. וְהָרִשְׁעָה כֻּלָּהּ כָּעָשָׁן תִּכְלֶה. כִּי תַעֲבִיר מֶמְשֶׁלֶת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ:

וְתִמְלֹךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְהֵרָה עַל כָּל מַעֲשֶׂיךָ. בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר מִקְדָּשֶׁךָ. כַּכָּתוּב בְּדִבְרֵי קָדְשֶׁךָ (תְּהִלִּים קמו, י): ''יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ''. ''יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי'':

וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים:

כָּל חֲמִירָא דְּאִכָּא בִּרְשׁוּתִי. דַּחֲזִיתֵיהּ וּדְלָא חֲזִיתֵיהּ. דְּבַעַרְתֵּיהּ וּדְלָא בַּעַרְתֵּיהּ. לִבְטִיל וְלֶהֱוֵי כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא:

בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית יֹאמַר הֶפְקֵר כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא.

וְאִם אֵינוֹ מֵבִין לְשׁוֹן אֲרָמִית יֹאמַר: כָּל חָמֵץ וּשְׂאוֹר שֶׁיֵּשׁ בִּרְשׁוּתִי, שֶׁרָאִיתִיו וְשֶׁלֹּא רְאִיתִיו, שֶׁבִּעַרְתִּיו וְשֶׁלֹּא בִּעַרְתִּיו, יִתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה כַּעֲפַר הָאָרֶץ.

וְאַחַר הַבִּטּוּל יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים עמ' מ''ח]:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּרַחֵם עָלֵינוּ. וְתִשְׁמְרֵנוּ וְתַצִּילֵנוּ מֵאִסּוּר חָמֵץ אֲפִלּוּ מִכָּל שֶׁהוּא, שָׁנָה זוֹ וְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ. וּכְשֵׁם שֶׁבִּעַרְנוּ הֶחָמֵץ מִבָּתֵּינוּ הַיּוֹם הַזֶּה. כֵּן תְּזַכֵּנוּ וּתְסַיְּעֵנוּ לְבַעֵר הַיֵּצֶר הָרָע מִקִּרְבֵּנוּ:

אָנָּא יְהוָֹה, הַפְרֵד נָא מֵעָלֵינוּ צַד הָרָע שֶׁבְּיֵצֶר הָרָע. וּתְזַכְּכֵנוּ וּתְלַבְּבֵנוּ בְּכֹחַ הַיֵּצֶר הַטּוֹב. וּתְזַכֵּנוּ לְזַכֵּךְ נַפְשֵׁנוּ וּלְהָאִיר בָּהּ וּלְהוֹסִיף בָּהּ כֹּחַ וְהֶאָרָה גְּדוֹלָה. וּלְהִתְקַשֵּׁר לְמַעְלָה בְּקֶדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה. וְתָמִיד תִּשְׁרֶה וְתָחוּל עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה:

קַדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ. תֵּן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ. שַׂבְּעֵנוּ מִטּוּבֶךָ. שַׂמֵּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ. וְטַהֵר לִבֵּנוּ לְעָבְדְּךָ בֶּאֱמֶת. וְתַעְזְרֵנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וּתְמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה לַעֲבוֹדָתֶךָ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. ''יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, יְהוָֹה צוּרִי וְגֹאֲלִי'':

סדר קרבן פסח

בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם הָיָה הַפֶּסַח נִשְׁחָט בְּי''ד בְּנִיסָן אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְעַל כֵּן כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלְמוּ פָּרִים שְׁפָתֵינוּ רָאוּי לְכָל הַיָּרֵא וְחָרֵד עַל דְּבַר ה' לַעֲסֹק בְּסֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח בִּזְמַנּוֹ אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה שֶׁהִיא נֶגֶד תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְיַעֲלֶה לוֹ כְּאִלּוּ הִקְרִיב קָרְבַּן פֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ וְיִתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה' בּוֹרֵא עוֹלָם שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהֵא לְךָ סִדּוּרוֹ

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים אַתָּה צִוִּיתָנוּ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ, בְּאַרְבָּעָה-עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, וְלִהְיוֹת כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם בְּדוּכָנָם וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדָם קוֹרְאִים אֶת הַהַלֵּל. וְעַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָטֵל קָרְבַּן הַפֶּסַח. וְאֵין לָנוּ לֹא כֹּהֵן בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא לֵוִי בְּדוּכָנוֹ וְלֹא יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ, וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ. לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָֹה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיִּהְיֶה שִׂיחַ שִׂפְתוֹתֵינוּ חָשׁוּב לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ הִקְרַבְנוּ אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ וְעָמַדְנוּ עַל מַעֲמָדוֹ וְדִבְּרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר וְהַלֵּל לְהוֹדוֹת לָיְיָ. וְאַתָּה תְּכוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ, וְנַעֲלֶה וְנַקְרִיב לְפָנֶיךָ אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ כָּאָמוּר:

וַיְדַבֵּר יְהוָֹה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָֹה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד: אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין: (יכוין בשם תול''ע) עֹלַת תָּמִיד הָעֲשָׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָֹה: וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָֹה: וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָֹה:

דַּבֵּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבוֹת שֶׂה לַבָּיִת: וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרוֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכוֹסּוּ עַל הַשֶּׂה: שֶׂה תָּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים

תִּקָּחוּ: וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אוֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: וְלָקְחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלוּהוּ: אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמַּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: וְכָכָה תֹּאכְלוּ אוֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה:

הַגָּאוֹן מהריעב"ץ הִרְבָּה לְהַשִּׂיג עַל אֲמִירַת סֵדֶר הַקְּרְבַּן פֶּסַח שֶׁבְּסֵדֶר הַיּוֹם וְהֶעֱלָה שֶׁכְּבָר צָרִיךְ לוֹמַר

כְּךְ הָיְתָה עֲבוֹדַת קָרְבַּן פֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן. אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ אֶלָּא אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם, עֶרֶב פֶּסַח בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת הָיָה הַתָּמִיד נִשְׁחָט בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בְּשְׁמוֹנֶה וּמֶחֱצָה. וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת, הָיוּ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּשֵׁשׁ וּמֶחֱצָה וְקָרֵב בְּשֶׁבַע וּמֶחֱצָה, וְהַפֶּסַח אַחֲרָיו: כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה, כָּל שֶׁיּוּכַל לְהַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם בִּשְׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, חַיָּב בְּקָרְבַּן פֶּסַח. מְבִיאוֹ מִן הַכְּבָשִׂים אוֹ מִן הָעִזִּים. זָכָר תָּמִים בֶּן שָׁנָה. וְשׁוֹחֲטוֹ בְּכָל מָקוֹם בָּעֲזָרָה, אַחַר גְּמַר עֲבוֹדַת תְּמִיד הָעֶרֶב וְאַחַר הֶטְבַּת הַנֵּרוֹת. וְאֵין שׁוֹחֲטִין הַפֶּסַח וְלֹא זוֹרְקִין הַדָּם וְלֹא מַקְטִירִין הַחֵלֶב עַל הֶחָמֵץ: שְׁחָטוֹ הַשּׁוֹחֵט וְקִבֵּל דָּמוֹ כֹּהֵן שֶׁבְּרֹאשׁ הַשּׁוּרָה בִּכְלִי שָׁרֵת וְנוֹתֵן לְחָבֵרוֹ וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, כֹּהֵן הַקָּרוֹב אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ זוֹרְקוֹ זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוֹד. וְחוֹזֵר הַכְּלִי רֵיקָן לַחֲבֵרוֹ וַחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ מְקַבֵּל אֶת הַמָּלֵא וּמַחֲזִיר אֶת הָרֵיקָן. וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים עוֹמְדִים שׁוּרוֹת וּבִידֵיהֶם בָּזִיכִין שֶׁכֶּלְן כֶּסֶף אוֹ זָהָב, וְלֹא הָיוּ מְעֹרָבִים, וְלֹא הָיוּ לַבָּזִיכִין שׁוּלַיִם שֶׁלֹּא יַנִּיחוּם וְיִקְרֹשׁ הַדָּם:

אַחַר כָּךְ תּוֹלִין הַבְּעָלִים אֶת הַפֶּסַח בְּאוּנְקְלִיּוֹת, וּמַפְשִׁיט אוֹתוֹ כֻּלּוֹ וְקוֹרְעִין בִּטְנוֹ וּמוֹצִיאִים אֲמוּרִין. הַחֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּרֶב וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וּשְׁתֵּי הַכְּלָיוֹת וְחֵלֶב שֶׁעֲלֵיהֶן וְהָאַלְיָה לְעֻמַּת הֶעָצֶה, נוֹתְנָן בִּכְלִי שָׁרֵת וּמוֹלְחָן וּמַקְטִירָן הַכֹּהֵן עַל הַמַּעֲרָכָה חֶלְבֵי כָּל זֶבַח וְזֶבַח לְבַדּוֹ, בְּחוֹל בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה שֶׁהוּא יוֹם טוֹב. אֲבָל אִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת מַקְטִירִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה וּמוֹצִיא קִרְבָּיו וּמְמַחֶה אוֹתָן עַד שֶׁמְּסִיר מֵהֶן הַפֶּרֶשׁ. שְׁחִיטָתוֹ וּזְרִיקַת דָּמוֹ וּמְחוּי קִרְבָּיו וְהֶקְטֵר חֶלְבָּיו דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וּשְׁאָר עִנְיָנָיו אֵין דּוֹחִין:

בְּשָׁלֹשׁ כִּתּוֹת הַפֶּסַח נִשְׁחָט, וְאֵין כַּת פְּחוּתָה מִשְּׁלוֹשִׁים אֲנָשִׁים. נִכְנְסָה כַּת אַחַת נִתְמַלְּאָה הָעֲזָרָה נוֹעֲלִין אוֹתָהּ. וּבְעוֹד שֶׁהֵן שׁוֹחֲטִין וּמַקְרִיבִין וְכֹהֲנִים תּוֹקְעִין, הֶחָלִיל מַכֶּה לְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ. הַלְוִיִּם קוֹרִין אֶת הַהַלֵּל. אִם גָּמְרוּ קֹדֶם שֶׁיַּקְרִיבוּ כֻּלָּם, שָׁנוּ. אִם שָׁנוּ, שִׁלְּשׁוּ. עַל כָּל קְרִיאָה תְּקָעוּ וְהֵרִיעוּ וְתָקְעוּ. גָּמְרָה כַּת אַחַת לְהַקְרִיב, פּוֹתְחִין הָעֲזָרָה, יָצְאָה כַּת

רִאשׁוֹנָה נִכְנָסָה כַּת שְׁנִיָּה. נֶעֱלוּ דַּלְתוֹת הָעֲזָרָה. נָפְרָה. יָצְאָה שְׁנִיָּה נִכְנְסָה שְׁלִישִׁית. כְּמַעֲשֶׂה הָרִאשׁוֹנָה כָּךְ מַעֲשֶׂה הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית:

אַחַר שֶׁיָּצְאוּ כֻּלָּם, רוֹחֲצִין הָעֲזָרָה מִלְּכְלוּכֵי הַדָּם וַאֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת. אַמַּת הַמַּיִם הָיְתָה עוֹבֶרֶת בָּעֲזָרָה, כְּשֶׁרוֹצִין לְהָדִיחַ הָרִצְפָּה סוֹתְמִין מָקוֹם יְצִיאַת הַמַּיִם וְהִיא מִתְמַלְּאָה עַל כָּל גְּדוֹתֶיהָ, עַד שֶׁהַמַּיִם עוֹלִין וְצָפִין וּמְקַבְּצִין אֲלֵיהֶם כָּל דָּם וְלִכְלוּךְ שֶׁבָּעֲזָרָה. אַחַר כָּךְ פּוֹתְחִין הַסְּתִימָה וְיוֹצְאִין הַמַּיִם עִם הַלִּכְלוּךְ. נִמְצֵאת הָרִצְפָּה מְנֻקֶּה, זֶהוּ כְּבוֹד הַבַּיִת: יָצְאוּ כָּל אֶחָד עִם פִּסְחוֹ וְצָלוּ אוֹתָם. כֵּיצַד צוֹלִין אוֹתוֹ? מְבִיאִין שִׁפּוּד שֶׁל רִמּוֹן, תּוֹחֲבוֹ מִתּוֹךְ פִּיו עַד בֵּית נְקוּבָתוֹ, וְתוֹלֶהוּ לְתוֹךְ הַתַּנּוּר וְהָאֵשׁ לְמַטָּה, וְתוֹלֶה כְּרָעָיו וּבְנֵי מֵעָיו חוּצָה לוֹ. וְאֵין מְנַקְּרִין אֶת הַפֶּסַח כִּשְׁאָר בָּשָׂר:

בְּשַׁבָּת אֵינָן מוֹלִיכִין אֶת הַפֶּסַח לְבֵיתָם, אֶלָּא כַּת רִאשׁוֹנָה יוֹצְאִין בְּפִסְחֵיהֶם וְיוֹשְׁבִין בְּהַר הַבַּיִת. הַשְּׁנִיָּה יוֹצְאִין עִם פִּסְחֵיהֶן וְיוֹשְׁבִין בַּחֵיל. הַשְּׁלִישִׁית בְּמִקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת. חָשְׁכָה, יָצְאוּ וְצָלוּ אֶת פִּסְחֵיהֶן: כְּשֶׁמַּקְרִיבִין אֶת הַפֶּסַח בָּרִאשׁוֹן מַקְרִיבִין עִמּוֹ בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר זֶבַח שְׁלָמִים מִן הַבָּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן גְּדוֹלִים אוֹ קְטַנִּים זְכָרִים אוֹ נְקֵבוֹת. וְהִיא נִקְרֵאת חֲגִיגַת אַרְבָּעָה-עָשָׂר. עַל זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר. וְלֹא קְבָעָהּ הַכָּתוּב חוֹבָה אֶלָּא רְשׁוּת בִּלְבָד. מִכָּל מָקוֹם הִיא כְּחוֹבָה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַפֶּסַח נֶאֱכָל עַל הַשֹּׂבַע:

אֵימָתַי מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה? בְּזְמַן שֶׁהוּא בָּא בְּחֹל, בְּטָהֳרָה, וּבְמוּעָט, וְנֶאֱכֶלֶת לִשְׁנֵי יָמִים וְלַיְלָה אֶחָד. וְדִינָהּ כְּכָל תּוֹרַת זִבְחֵי הַשְּׁלָמִים, טְעוּנָה סְמִיכָה וּנְסָכִים וּמַתַּן דָּמִים שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע וּשְׁפִיכַת שִׁירַיִם לַיְסוֹד: זֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת קָרְבַּן פֶּסַח וַחֲגִיגָה שֶׁעָמוּ, בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁיְּהוָה אֱלֹהָיו: אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמֵיטִיב הִדָּרֵשׁ לָנוּ. שׁוּבָה אֵלֵינוּ בַּהֲמוֹן רַחֲמֶיךָ בִּגְלַל אָבוֹת שֶׁעָשׂוּ רְצוֹנֶךָ. בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבַתְּחִלָּה וְכוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ. וְהַרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוֹ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּתִקּוּנוֹ. וְהָשֵׁב כֹּהֲנִים לַעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּם לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם וְהָשֵׁב יִשְׂרָאֵל לִנְוֵיהֶם. וְשָׁם נַעֲלֶה וְנֵרָאֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ, וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגוֹאֲלִי:

וְיֹאמַר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעַבְדְּךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת:

סגלה נפלאה לאמרה בערב פסח

הַעְתָּקָה מִכְּתָבֵי הַקֻּדָּשׁ הַמְקֻבָּל רַבֵּנוּ שִׁמְשׁוֹן מַגִּיד מֵאוֹסְטְרוֹפַלְיָא, ה' יִקֹּם דָּמוֹ, סוֹד גָּדוֹל וְנוֹרָא כָּתוּב שָׁם, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְּעַיֵּן הַסּוֹד הַנִּפְלָא הַזֶּה עַל מְכוֹנוֹ, אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וּבִפְרָט בְּעֶרֶב פֶּסַח, מֻבְטָח לוֹ שֶׁיִּנָּצֵל בְּאוֹתָהּ שָׁנָה מִכָּל מִכְשׁוֹל וּמִמִּיתָה מְשֻׁנָּה, וְשׁוּם אָדָם לֹא יִמְשֹׁל בּוֹ, וְכָל אוֹיְבָיו יִכָּלוּ תַּחְתָּיו, וְהוּא עַל בָּמוֹתֵימוֹ יִדְרֹךְ, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יַצְלִיחַ וּבְכָל עֶסְקָיו יַרְוִיחַ, עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל אָמֵן, סֶלָה

שָׁלוֹם לְרַבָּנֵי אֶרֶץ, גּוֹדְרֵי גָּדֵר וְעוֹמְדִים בַּפֶּרֶץ, יַצִּילֵם ה' מִכָּלְיוֹן וְחֶרֶץ, כֻּלָּם קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵמָּה בָּאָרֶץ, כָּל חַד לְפוּם חוּרְפֵּהּ מַקְשֶׁה וּמְתָרֵץ. אָמֵן סֶלָה. בְּתַכְלִית הָעִנְיָן מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ''י זַ''ל בַּקּוּנְטְרֶס שֶׁלּוֹ הַנִּקְרָא פְּלָאוֹת רַבּוֹת. בְּשַׁעַר הַנִּקְרָא יְצִיאַת מִצְרַיִם, פֶּרֶק ג' דַּף מ''ב ע''א וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

הִנֵּה כְּבָר הוֹדַעְתִּיךָ שֶׁפַּרְעֹה נִלְקֶה בְּמִצְרַיִם בְּעֶשֶׂר מַכּוֹת אֵלּוּ עַל יְדֵי שִׁלְשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, הַמְמֻנִּים בִּשְׁלשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה, הָאֶחָד נִקְרָא **שרע**. וְהַשֵּׁנִי נִקְרָא **תמוך**. וְהַשְּׁלִישִׁי נִקְרָא **בישהא**. וַעֲלֵיהֶם הַשַּׂר הַנִּקְרָא **דלפקט** וַעֲלֵיהֶם וְעַל כֻּלָּם הַשַּׂר הַנִּקְרָא **תקא** בְּרֵאשִׁית חֵסֶר מִן הַשְּׁלִישִׁי עֲשָׂרָה וְחָסֵר מִן הָרְבִיעִי שִׁשָּׁה, וְחָסֵר מִן הַתְּשִׁיעִי שִׁשָּׁה כַּכָּתוּב:

וְהִנֵּה מַה שֶּׁלָּקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת, הַשֵּׁם **שפו** שֶׁבּוֹ אָחַז דָּוִד בֶּן יִשַׁי, וְהַשֵּׁם אָמַר וְהֵכָּה. וּמִצַּד הַשֵּׁם **תקל** לָקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת, וּבְמַה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה בּוֹ מְרַפֵּא הַגְּלוּיוֹת. מַה פִּשְׁעוּ וּמָה חָטְאוּ וּמָה הַמַּעַל אֲשֶׁר מָעֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ, לִהְיוֹת בְּכוּר הַבְּרָזֶל הַזֶּה, עַד שֶׁגְּאָלָם בְּשֶׁמּוֹת אֵלּוּ **דעב צדא כשחב** עַד כָּאן לְשׁוֹן הָאֲרִ''י זַ''ל.

וְהִנֵּה מוֹרֵי וְרַבּוֹתַי קְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פְּלָאִים הֵם, סְתוּמִים וַחֲתוּמִים וְאֵין פּוֹרֵשׂ אוֹתָם. וּכְבָר שְׁאָלוּנִי גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל לְבָאֵר לָהֶם דִּבְרֵי הָאֲרִ''י זַ''ל וְלֹא הִגַּדְתִּי. וּמִגְּדֶל אַהֲבַת מוֹרַי וְרַבּוֹתַי אֲגַלֶּה רָז זֶה שֶׁנִּתְגַּלָּה לִי בַּחֲלוֹם לַיְלָה, וְעַכְשָׁו אֲגַלֶּה הַדָּבָר בְּרֶמֶז לִפְנֵי כְּבוֹד תּוֹרָתָם וְהוּא רָחוּם יְכַפֵּר:

וְזֹאת הָעִנְיָן מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ''י זַ''ל, שֶׁפַּרְעֹה נִלְקֶה בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְכוּ' כַּוָּנָתוֹ כָּךְ, כִּי אָמְרוּ בַּעֲלֵי קַבָּלָה מַעֲשִׂית, שֶׁיֵּשׁ שְׁלשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הַמְמֻנִּים לְהַכּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים וּלְהַעֲנִישָׁם בַּגֵּיהִנֹּם וּלְטַהֲרָם מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: ''וּלְהַכּוֹת בְּאֶגְרֹף רְשָׁע'', כִּי אֶגְרֹף, רֶמֶז שְׁלשָׁה אֲלָפִים מָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים וְעַל יָדָם נִלְקָה גַּם פַּרְעֹה הָרְשָׁע. וְאוֹמֵר אֲנִי הַכּוֹתֵב שֶׁזֶּהוּ סוֹד נִפְלָא כַּאֲשֶׁר הוּא נִכְתָּב בְּמִנְיָן וּבְמִסְפָּר:

דָּם צְפַרְדֵּעַ כִּנִּם עָרֹב דֶּבֶר שְׁחִין בָּרָד אַרְבֶּה חֹשֶׁךְ מַכַּת בְּכוֹרוֹת:

אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אוֹת בְּאוֹת. עֲלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה הַמְמֻנִּים לְטַהֵר אֶת הָרְשָׁעִים וְהוּא פְּשָׁט נִפְלָא עַיִן לֹא רָאָתָה:

וְהִנֵּה הַחֶשְׁבּוֹן מְכֻוָּן כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב כִּנֵּם חָסֵר יוּ"ד. גַּם עָרֹב חָסֵר וָא"ו. גַּם חֹשֶׁךְ חָסֵר וָא"ו. וְאָז הַחֶשְׁבּוֹן מַמָּשׁ. לֹא פָּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁמַּעֲנִישִׁים אֶת הָרְשָׁעִים. וְהַיְנוּ מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ"י זַ"ל כַּדְּאִיתָא בְּ"כַּתָּבוּב", פֵּרוּשׁ: כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרָה. וְלֹא כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בַּסִּדּוּרִים וּבַעַל הַהַגָּדָה. כִּי שָׁם נִכְתְּבוּ כֻּלָּם מְלֵאִים. אֶלָּא צָרִיךְ לִהְיוֹת חָסֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרָה. וְגַם רַבִּי יְהוּדָה לֹא כָּתַב סִימָנִים כֻּלָּם רַק רָאשֵׁי תֵּבוֹת. דְּצַ"ךְ עַדַ"שׁ בְּאַחַ"ב כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב יִצְחָק אַבְּרַבָּנֵאל וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל:

וְהֵימָה מַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ"י זַ"ל. בְּרֵאשִׁית חַסֵּר מִן הַשִּׁלִּישִׁי עֶשְׂרָה. פֵּרוּשׁ: מַכָּה שְׁלִישִׁית שֶׁהִיא כִּנֵּם חָסֵר יוּ"ד. מִן הָרְבִיעִי שִׁשָּׁה, שֶׁהִיא מַכַּת עָרֹב גַּם חָסֵר וָא"ו. וְחָסֵר מִן הַתְּשִׁיעִי שִׁשָּׁה, שֶׁהִיא מַכַּת חֹשֶׁךְ גַּם כֵּן חָסֵר וָא"ו: וּמַה שֶּׁאָמַר "כַּכָּתוּב", רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁכֵּן כָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרָה כַּנִּזְכָּר לְעֵיל:

וְזֶהוּ סוֹד אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם מְכֻוָּן מַמָּשׁ שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה שֶׁהִכּוּ אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם. הַמְמֻנִּים בְּאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה רְקִיעִים אֶחָד נִקְרָא **שרע** וְאֶחָד נִקְרָא **תמוך** וְאֶחָד נִקְרָא **בישהא** גַּם בָּזֶה יֵשׁ סוֹד גָּדוֹל וְנִפְלָא, אֵלּוּ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַחֲנוֹת שֶׁהִכּוּ אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם כָּאָמוּר, שֶׁמִּמֶּנּוּ בְּאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה, אָמַר לָנוּ הַכָּתוּב סוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא. וְתִקֵּן הַמַּגִּיד כְּמוֹ שֶׁשָּׁנָה. אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא שֶׁבְּאֵלּוּ שְׁלֹשׁ תֵּבוֹת נִרְמָזִים הַשְּׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה. וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה, שֶׁהִכּוּ אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם כְּמִנְיַן עֶשֶׂר מַכּוֹת: דְּהַיְנוּ עשר אוֹתִיּוֹת **שרע מכות** אוֹתִיּוֹת **תמוך** שֶׁהֵבִיא אוֹתִיּוֹת **בישהא** רָמֵז לְאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טֻמְאָה. שֶׁבָּהֶם יֵשׁ מְמֻנִּים כְּמִנְיַן שְׁלֹשָׁה אֲלָפִים וּמָאתַיִם וּשְׁמוֹנִים מַלְאֲכֵי חַבָּלָה מַמָּשׁ, כְּמִנְיַן עֶשֶׂר מַכּוֹת דָּם צְפַרְדֵּעַ וְכוּ', וְהֵם שֶׁהִכּוּ אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם, כִּי מַלְאֲכֵי חַבָּלָה מְמֻנִּים לְהַכּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים לְטַהֲרָם מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם כָּאָמוּר, וְעַל יָדָן הִכָּה אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם מִנְיַן עֶשֶׂר מַכּוֹת אֵלּוּ, וְהוּא פֶּלֶא גָּדוֹל:

וּמַה שֶּׁכָּתַב הָאֲרִ"י זַ"ל וַעֲלֵיהֶם הַשֵּׂר **דלפקט** כַּוָּנָתוֹ הוּא שֶׁשֵּׁם זֶה, שָׂרְשׁוֹ יוֹצֵא מִמִּלַּת הַמִּצְרִיִּים וְהַיְנוּ שֶׁשִּׁלְשָׁה רְקִיעִים הֵם, **עשר מכות שהביא** וּכְפֵרוּשׁ הַגְּאוֹן וְנִמְשָׁךְ עַל הַמִּצְרִיִּים הוּא שֵׁם **דלפקט** בְּאוֹתִיּוֹת הַקּוֹדְמוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַמִּצְרִיִּים. וְהַמִּ"ם אַחֲרוֹנָה, הִיא מֵ"ם הָרְבוּי וְאֵינָהּ מִן הַשֹּׁרֶשׁ. וְרָמַז לָזֶה הַמַּגִּיד בְּמַאֲמָר "אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם", כְּלוֹמַר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם קוֹדְמוֹת עַל אוֹתִיּוֹת הַמִּצְרִיִּים:

ומה שֶׁכָּתַב הָאַר"י זַ"ל וַעֲלֵיהֶם וְעַל כֻּלָּם הַשַּׁר הַנִּקְרָא **תקא** כַּוָּנָתוֹ כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת **דצ"ך עד"ש באח"ב** בְּגִימַטְרִיָּא **תקא** כְּמִנְיַן הַשַּׁר מַמָּשׁ וּכְמִנְיַן **אשר** וְזֶהוּ סוֹד כַּוָּנַת הַכָּתוּב בְּסֵדֶר בֹּא, וּלְמַעַן תְּסַפֵּר בְּאָזְנֵי בִנְךָ וּבֶן בִּנְךָ אֵת **אשר** הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם, **אשר** דַּיְקָא שֶׁהוּא כְּמִסְפַּר תקא וְכֵיוֹצֵא בּוֹ הַרְבֵּה פְּסוּקִים אֶלֶף, שֶׁמּוֹרִים עַל זֶה לְסוֹד אשר כְּמִנְיַן רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֶׁל עֶשֶׂר מַכּוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְיֵשׁ לָנוּ בָּזֶה סוֹדוֹת נִפְלָאִים וּכְבוֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר:

ומה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאָר"י זַ"ל הַשֵּׁם **שפו** שֶׁבּוֹ אָחַז דָּוִיד בֶּן יִשַׁי, וְהַשֵּׁם אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת. וְהַשֵּׁם **תקל** אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת. וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת. וְהַשֵּׁם **אשצה** אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מַכּוֹת. וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת כַּוָּנָתוֹ לְסוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא:

פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי עֲקִיבָא הַמַּזְכִּר בַּהַגָּדָה רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מִנַּיִן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִנַּיִן וְזֶהוּ שֶׁכָּתַב הָאַר"י זַ"ל וְהַשֵּׁם **שפו** אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת רָמַז לְרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. כִּי רַבִּ"י יוֹסֵ"י הַגְּלִיל"י בְּגִימַטְרִיָּא **שפו** וּמַה שֶּׁכָּתַב שֶׁבּוֹ אָחַז דָּוִד בֶּן יִשַׁי, רָמַז גַּם, דָּו"ד בֶּ"ן יִשַׁ"י. גִּימַטְרִיָּא שֵׁם **שפו** שֶׁבְּאוֹתוֹ הַשֵּׁם דָּוִקָא בָּא דָּוִד בֶּן יִשַׁי, וְרָמַז גַּם כֵּן מַה שֶּׁכָּתַב בַּסֵּפֶר סוֹדֵי רָזָא שֶׁרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי נִיצוֹץ דָּוִד בֶּן יִשַׁי. וְזֶה הַשֵּׁם הִכָּה אוֹתָם. וּמִצַּד הַשֵּׁם **תקל** לָקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת, רָמַז לְסוֹד רַבִּ"י אֱלִיעֶזֶר. בְּגִימַטְרִיָּא **תקל** וְהֵינוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר דַּוְקָא שֶׁהוּא שֵׁם **תקל** לָקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת וּמַה שֶּׁכָּתַב הַשֵּׁם **אשצה** לָקוּ בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת רָמַז לְסוֹד רַבִּ"י עֲקִיבָ"א שֶׁהוּא בְּגִימַטְרִיָּא **אשצה** עִם הַכּוֹלֵל שֶׁהַשֵּׁם הַזֶּה אָמַר שֶׁיֵּכוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם וַחֲמִשִּׁים מַכּוֹת הֲרֵי מֵרֳמָזִים אֵלּוּ שִׁלְשָׁה שֵׁמוֹת **שפו תקל אשצה** בְּאֵלּוּ הַשְּׁלשָׁה תַּנָּאִים רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי בְּגִימַטְרִיָּא **אשצה** וְהוּא סוֹד נִפְלָא רָזָא דְּרָזִין סְתָרָא דְּסִתְרִין הֵינוּ כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְמַעֲלַת כְּבוֹדָם וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן:

ומה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאָר"י זַ"ל בְּמַה שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַכֶּה, בּוֹ מָרְפֵּא הַגְּלוּת, מַה פָּשְׁעוּ וּמֶה חָטְאוּ אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ' כַּוָּנָתוֹ, בְּאֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵם **דצך עדש באחב** נִרְמָזִים בְּאֵלּוּ אוֹתִיּוֹת סוֹד וְטַעַם יְרִידַת אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעֲלַת כְּבוֹדָם וְהִנֵּה בְּאֵלּוּ הַמַּכּוֹת הִכָּה אוֹתָם וְיָרַפֵּא אוֹתָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְהִכָּה בָּהֶם מַכָּה רַבָּה אֲצְבַּע אֱלֹהִים הִיא, וּמִן הַמַּכָּה עַצְמָהּ בָּאָה רְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁגְּאָלָם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי. וּמַה שֶּׁכָּתַב, מַה פָּשְׁעוּ וְכוּ' רוֹצֶה לוֹמַר בְּאֵלּוּ הַמַּכּוֹת נִרְמַז הַחֵטְא שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ שֶׁגָּרַם

יְרִידַת מִצְרַיִם וְיֵשׁ לָנוּ סוֹד נִפְלָא וְנוֹרָא לְתָרֵץ קֻשְׁיָא זוֹ מַה שֶּׁהִקְשׁוּ מַעֲלַת כְּבוֹדָם עָלַי, אֲבָל גַּם זֶה נִיחָא כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְמַעֲלָתָם, נִפְלָאִים מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָאֲר"י זַ"ל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּאַל אוֹתָנוּ בְּשֵׁמוֹת אֵלּוּ **דעב צדא כשחב** כַּוָּנָתוֹ כִּי הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁל דצך עדש באחב הֵם דע"ב וְהָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁנִיּוֹת הֵם **צד"א** וְהָאוֹתִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת הֵם **כשח"ב** וְנִרְמָזִים בְּאֵלּוּ הַשְּׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת הָרְפוּאָה שֶׁרִפָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁגָּאַל אוֹתָנוּ בָּהֶם, הֲרֵי בְּאוֹתָן הַמַּכּוֹת שֶׁהֵכּוּ בָּהֶם הַמִּצְרִיִּים נִרְמָזִים הַגְּאֻלָּה וְהָרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל. וְיהִי רָצוֹן לְפָנֶיךָ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיַּרְאֵנוּ בְּיֵאת מְשִׁיחֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, עִם הַמַּלְאָכִים הַשַּׁיָּכִים לַגְּאֻלָּה. וְיִקָּיֵם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת, אָמֵן נֶצַח סֶלָה:

סדר מ"ב מסעות

כָּתְבוּ הַמְקֻבָּלִים זַ"ל: כְּדֵי לְהִנָּצֵל הָאָדָם מִמִּקְרִים רָעִים, וּבִפְרָט מֵחֳלִי הַמַּגֵּפָה, יוֹעִיל מְאֹד אֲמִירַת הַמַּסָּעוֹת, וְלָכֵן נוֹהֲגִים בְּעֶרֶב פֶּסַח לִלְמֹד קְרִיאָה זוֹ

רַעְמְסֵס. (א) סֻכּוֹת (ב) אֵתָם (ג) פִּי הַחִירֹת (ד) מָרָה (ת) אֵילִמָה: (צ) יַם סוּף: (ק) מִדְבַּר סִין. (ר) דָּפְקָה. (ע) אָלוּשׁ. (ש) רְפִידִם. (ט) מִדְבַּר סִינַי: (נ) קִבְרוֹת הַתַּאֲוָה. (נ) חֲצֵרוֹת. (ג) רִתְמָה. (ד) רִמּוֹן פָּרֶץ. (י) לִבְנָה. (כ) רִסָּה: (ש) קְהֵלָתָה. (ב) הַר שָׁפֶר. (ט) חֲרָדָה. (ר) מַקְהֵלֹת. (צ) תָּחַת. (ת) תָּרַח: (ג) מִתְקָה. (ח) חַשְׁמֹנָה. (ק) מֹסֵרוֹת. (ב) בְּנֵי יַעֲקָן. (ט) חֹר הַגִּדְגָּד. (נ) יָטְבָתָה: (ע) עַבְרֹנָה. (י) עֶצְיֹן גָּבֶר. (ג) קָדֵשׁ. (ל) הֹר הָהָר. (פ) צַלְמֹנָה. (ז) פּוּנֹן: (ק) אֹבֹת. (ש) עִיֵּי הָעֲבָרִים. (ק) דִּיבֹן גָּד. (ו) עַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה. (צ) הָרֵי הָעֲבָרִים. (י) עַרְבוֹת מוֹאָב: (ת) **כַּד** נָטְלוּ יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס (א). לֹא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְסֻכּוֹת אוֹ לְקֵהֵלָתָה אוֹ לְמֹסֵרוֹת. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְסֻכּוֹת (ב). מִסֻּכּוֹת לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְאֵתָם אוֹ לַחֲצֵרוֹת אוֹ לְתָרַח אוֹ לְעֶצְיֹן גָּבֶר. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְאֵתָם (ג). מֵאֵתָם לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְפִי הַחִירֹת אוֹ לְרִמּוֹן פָּרֶץ אוֹ לְעַבְרֹנָה אוֹ לְהָרֵי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְפִי הַחִירֹת (י). מִפִּי הַחִירֹת לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְמָרָה אוֹ לְתָחַת אוֹ לְעַרְבֹת מוֹאָב. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְמָרָה (ת). מִמָּרָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְאֵילִם אוֹ לְעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְאֵילִם (צ):

מֵאֵילִם לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְיַם סוּף אוֹ לְחַשְׁמֹנָה אוֹ לְפוּנֹן אוֹ לְעִיֵּי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְיַם סוּף (ק). מִיַּם סוּף לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְמִדְבַּר סִין אוֹ לַחֲרָדָה. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְמִדְבַּר סִין (ר). מִמִּדְבַּר סִין לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְדָפְקָה אוֹ לְיָטְבָתָה. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְדָפְקָה (ע). מִדָּפְקָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְאָלוּשׁ אוֹ לְרִסָּה אוֹ לְאֹבֹת. וּפָקִיד מַדְבְּרָנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְאָלוּשׁ (ש). מֵאָלוּשׁ לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן

לְרַפְּיִדִם אוֹ לְהַר שָׂפֶר אוֹ לִבְנֵי יַעֲקָן. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לִרְפִּידִם (ט). מֵרְפִּידִם לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְמַדְבַּר סִינַי אוֹ לְקִבְרוֹת הַתַּאֲוָה אוֹ לְחוֹר הַגִּדְגָּד. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְמַדְבַּר סִינַי (נ):

מִמַּדְבַּר סִינַי לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְקִבְרוֹת הַתַּאֲוָה אוֹ לְחוֹר הַגִּדְגָּד. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְקִבְרוֹת הַתַּאֲוָה (נ). מִקִּבְרוֹת הַתַּאֲוָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לַחֲצֵרוֹת אוֹ לְתָרַח אוֹ לְעֶצְיֹן גָּבֶר. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לַחֲצֵרוֹת (ג). מֵחֲצֵרוֹת נָטְלוּ לְרִתְמָה (ד). מֵרִתְמָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְרִמּוֹן פָּרֶץ אוֹ לְעַבְרֹנָה אוֹ לְהֲרֵי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְרִמּוֹן פָּרֶץ (י). מֵרִמּוֹן פָּרֶץ נָטְלוּ לְלִבְנָה (כ). מִלִּבְנָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְרִסָּה אוֹ לְאֹבֹת. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְרִסָּה (ש):

מֵרִסָּה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לִקְהֵלָתָה אוֹ לְמֹסֵרוֹת. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לִקְהֵלָתָה (ב). מִקְּהֵלָתָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְהַר שָׂפֶר אוֹ לִבְנֵי יַעֲקָן. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְהַר שָׂפֶר (ט). מֵהַר שָׂפֶר נָטְלוּ לַחֲרָדָה (ר). מֵחֲרָדָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְמַקְהֵלֹת אוֹ לְעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְמַקְהֵלֹת (צ). מִמַּקְהֵלֹת לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְתָחַת אוֹ לְעַרְבֹת מוֹאָב. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְתָחַת (ת). מִתָּחַת לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְתָרַח אוֹ לְעֶצְיֹן גָּבֶר. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְתָרַח (ג):

מִתָּרַח נָטְלוּ לְמִתְקָה (ח). מִמִּתְקָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְחַשְׁמֹנָה אוֹ לְפוּנֹן אוֹ לְעִיֵּי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְחַשְׁמֹנָה (ק). מֵחַשְׁמֹנָה נָטְלוּ לְמֹסֵרוֹת (ב). מִמֹּסֵרוֹת נָטְלוּ לִבְנֵי יַעֲקָן (ט). מִבְּנֵי יַעֲקָן נָטְלוּ לְחוֹר הַגִּדְגָּד (נ). מֵחוֹר הַגִּדְגָּד נָטְלוּ לְיָטְבָתָה (ע):

מִיָּטְבָתָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְעַבְרֹנָה אוֹ לְהֲרֵי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְעַבְרֹנָה (י). מֵעַבְרֹנָה נָטְלוּ לְעֶצְיֹן גָּבֶר (ג). מֵעֶצְיֹן גָּבֶר נָטְלוּ לְקָדֵשׁ (ל). מִקָּדֵשׁ נָטְלוּ לְהוֹר הָהָר (פ). מֵהוֹר הָהָר נָטְלוּ לְצַלְמֹנָה (ז). מִצַּלְמֹנָה לָא יָדְעוּן אִי יִנְטְלוּן לְפוּנֹן אוֹ לְעִיֵּי הָעֲבָרִים. וּפָקִיד מַדְבָּרְנָא דְּעַמֵּהּ דְּיִנְטְלוּן לְפוּנֹן (ק):

מִפּוּנֹן נָטְלוּ לְאֹבֹת (ש). מֵאֹבֹת נָטְלוּ לְעִיֵּי הָעֲבָרִים (ק). מֵעִיֵּי הָעֲבָרִים נָטְלוּ לְדִיבֹן גָּד (ו). מִדִּיבֹן גָּד נָטְלוּ לְעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה (צ). מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה נָטְלוּ לְהֲרֵי הָעֲבָרִים (י). וּמֵהֲרֵי הָעֲבָרִים נָטְלוּ לְעַרְבֹת מוֹאָב (ת):

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

סדר ערוב תבשילין

א. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֻתָּר לְבַשֵּׁל בְּעֶרֶב שַׁבָּת לְצֹרֶךְ שַׁבָּת עַל יְדֵי עֵרוּב תַּבְשִׁילִין. לוֹקְחִין בְּעֶרֶב הֶחָג פַּת אוֹ מַצָּה שִׁעוּר כַּבֵּיצָה (כְּשִׁשִּׁים גְּרָם) וְתַבְשִׁיל כַּזַּיִת (כְּשִׁלּוֹשִׁים גְּרָם) וּמַנִּיחוֹ לְשֵׁם עֵרוּב, וַאֲפִלּוּ בְּנֵי הַבַּיִת מְרֻבִּים דַּי בָּזֶה.

ב. לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַנִּיחַ עֵרוּב תַּבְשִׁילִין מִלֵּיל עֶרֶב יוֹם טוֹב עַד שְׁקִיעַת הַחַמָּה, וְאִם שָׁכַח יָכוֹל לְהַנִּיחַ עֵרוּב תַּבְשִׁילִין בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת וִיבָרֵךְ עָלָיו וְיוֹצֵא בּוֹ יְדֵי חוֹבָה.

ג. אִם הַבַּעַל אֵינוֹ נִמְצָא בַּבַּיִת הָאִשָּׁה חַיֶּבֶת בַּעֲשִׂיַּת הָעֵרוּב אַף שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא.

ד. הַתַּבְשִׁיל שֶׁל עֵרוּב יָכוֹל לִהְיוֹת צָלִי כָּבוּשׁ מְעֻשָּׁן וַאֲפִלּוּ תַּפּוּחַ מְבֻשָּׁל אֲבָל אֵין לְעָרֵב בְּדָיְסָא וּשְׁאָר מִינֵי קִטְנִיּוֹת שֶׁאֵין רְגִילִים לְלַפֵּת בָּהֶן אֶת הַפַּת וְלֹא יְעָרֵב בְּדָג מָלוּחַ.

ה. אַחַר שֶׁהֻכְנִין צָרְכֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב יָכוֹל לֶאֱכֹל הָעֵרוּב תַּבְשִׁילִין אֲפִלּוּ בֶּחָג עַצְמוֹ, וְטוֹב לְאָכְלוֹ בְּלֵיל שַׁבָּת וְהַפַּת יִקַּח לְלֶחֶם מִשְׁנֶה.

ו. אִם שָׁכַח אוֹ נֶאֱנַס אוֹ הִנִּיחַ עֵרוּב וְאָבַד, יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל עֵרוּב הָרַב הַמְּקוֹמִי.

ז. אַף עַל פִּי שֶׁהֻכְנִין עֵרוּב כַּדָּת יִשְׁתַּדֵּל לְהַקְדִּים לְבַשֵּׁל בְּיוֹם טוֹב אֶת צָרְכֵי שַׁבָּת בַּשָּׁעוֹת הַמֻּקְדָּמוֹת שֶׁל הַיּוֹם. וּכְשֶׁחָל יוֹם טוֹב בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשִׁשִּׁי וְעוֹשֶׂה עֵרוּב בְּיוֹם חֲמִישִׁי, אֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַשֵּׁל מִיּוֹם חֲמִישִׁי לְשַׁבָּת אֶלָּא רַק בְּיוֹם שִׁשִּׁי.

לִפְנֵי הַבְּרָכָה יֹאמַר:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ לְיַחֲדָא שֵׁם אוֹת יו"ד אוֹת הֵ"א בְּאוֹת וָא"ו אוֹת הֵ"א בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל הָרֵינִי בָּא לְקַיֵּם מִצְוַת עֵרוּב תַּבְשִׁילִין שֶׁתִּקְּנוּ חֲזַ"ל לְתַקֵּן אֶת שׁוּרָשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן וְיהִי נֹעַם וְכוּ'.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵרוּב.

בְּדֵין עֵרוּבָא, יְהֵא שָׁרֵי לָנָא לַאֲפוּיֵי וּלְבַשּׁוּלֵי וּלְאַטְמוֹנֵי וּלְתַקּוֹנֵי (וּלְמִשְׁחֵט) וּלְאַדְלוֹקֵי שְׁרָגָא וּלְמֶעְבַּד כָּל צָרְכָנָא, מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת (לָנָא וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּעִיר הַזֹּאת).

יֵשׁ נוֹהֲגִים שֶׁבִּתְפִלַּת מִנְחָה מַכְרִיז הַחַזָּן: כָּל מִי שֶׁלֹּא עָשָׂה עֵרוּב יֵלֵךְ וְיַעֲשֶׂה. צָרִיךְ הַשְׁלִיחַ צִבּוּר לְהוֹדִיעַ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּלֵיל שֵׁנִי אַחַר קַדִּישׁ תִּתְקַבֵּל: מִי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ עֵרוּבֵי תַּבְשִׁילִין בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יִסְמֹךְ עַל שֶׁלִּי.

סדר הדלקת נרות

א. מִצְוָה לְהַדְלִיק נֵרוֹת בְּלֵיל יוֹם טוֹב וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ קֹדֶם הַהַדְלָקָה, וְהַמִּנְהָג בַּלַּיְלָה קֹדֶם הַסְּעוּדָה (כְּשֶׁחָל עֶרֶב יוֹם טוֹב בְּחֹל). וְהַמַּחְמִירוֹת וּלְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם תָּבוֹא עֲלֵיהֶן הַבְּרָכָה.

ב. אֵין לְנָשִׁים לְבָרֵךְ בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת, וְיכַוְּונוּ לְצֵאת יְדֵי חוֹבַת בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּקִּדּוּשׁ שֶׁל יוֹם טוֹב. וְאִם בֵּרְכוּ בְּעֵת הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת לֹא יַעֲנוּ אָמֵן אַחַר בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ בַּקִּדּוּשׁ.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל (בְּשַׁבָּת תּוֹסִיף - שַׁבָּת וְ) יוֹם טוֹב:

תִּפְלָה לְאִשָּׁה לְאַחַר הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׁם נַעֲבָדְךָ בְּיִרְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת: וְעָרְבָה לַיְיָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קַדְמֹנִיּוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּחוֹנֵן אוֹתִי (וְאֶת אִישִׁי וְאֶת בָּנַי וְאֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי) וְאֶת כָּל קְרוֹבַי וְתִתֵּן לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל חַיִּים טוֹבִים וַאֲרוּכִים וְתִזְכְּרֵנִי בְּזִכָּרוֹן טוֹבָה וּבְרָכָה וְתִפְקְדֵנִי בִּפְקֻדַּת יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וּתְבָרְכֵנִי בְּרָכוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַשְׁלִים בָּתֵּינוּ וְתַשְׁכִּין שְׁכִינָתְךָ בֵּינֵינוּ וְזַכֵּנִי לְגַדֵּל בָּנִים וּבְנֵי בָנִים חֲכָמִים וּנְבוֹנִים אוֹהֲבֵי יְיָ יִרְאֵי אֱלֹהִים, אַנְשֵׁי אֱמֶת, זֶרַע קֹדֶשׁ, בֵּייְ דְּבֵקִים, וּמְאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּבְכָל מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא. אָנָּא שְׁמַע אֶת תְּחִנָּתִי בָּעֵת הַזֹּאת בִּזְכוּת שָׂרָה וְרִבְקָה רָחֵל וְלֵאָה אִמּוֹתֵינוּ, וְהָאֵר נֵרֵנוּ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה לְעוֹלָם וָעֶד וְהָאֵר פָּנֶיךָ וְנִוָּשֵׁעָה, אָמֵן:

הלכות ערב פסח

א. אָסוּר לְעָשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר חֲצוֹת עַד זְמַן מִנְחָה קְטַנָּה. וְהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וּבְעֶרֶב יוֹם טוֹב מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה לְעוֹלָם.

ב. לֹא אָסְרוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת אֶלָּא מְלָאכָה גְּמוּרָה כְּגוֹן לִתְפֹּר בְּגָדִים חֲדָשִׁים אֲבָל לִתְפֹּר בֶּגֶד שֶׁנִּקְרַע מֻתָּר אֲפִלּוּ הוּא מַעֲשֵׂה אֻמָּן וּבֵין לְעַצְמוֹ בֵּין לַאֲחֵרִים, אוּלָם לֹא יִטֹּל שָׂכָר עַל הַתִּקּוּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה לַאֲחֵרִים אֶלָּא אִם הוּא מַעֲשֵׂה הֶדְיוֹט.

ג. מֻתָּר לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן וּפְרַקְמַטְיָא (סְחוֹרָה) בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת אוּלָם טוֹב לְהַחֲמִיר מִשְּׁעַת מִנְחָה קְטַנָּה וּלְמַעְלָה.

ד. מִי שֶׁשָּׁכַח לְהִסְתַּפֵּר לִפְנֵי חֲצוֹת מֻתָּר לוֹ לְהִסְתַּפֵּר אַחַר חֲצוֹת עַל יְדֵי עַצְמוֹ אוֹ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל עָנִי שֶׁאֵין לוֹ מַה לְּאֲכֹל אוֹ עַל יְדֵי סַפָּר גּוֹי.

ה. לִגְזֹז צִפָּרְנַיִם מֻתָּר אַף אַחַר חֲצוֹת וְכֵן מֻתָּר לְצַחְצֵחַ הַנֶּעֱלַיִם בְּמִשְׁחַת נֶעֱלַיִם לִכְבוֹד יוֹם טוֹב וְכֵן לְגַהֵץ הַבְּגָדִים.

ו. אָסוּר לֶאֱכֹל מַצָּה בְּיוֹם אַרְבָּעָה-עָשָׂר בְּנִיסָן אֲבָל מַצָּה עֶשִׁירָה מֻתָּר. וְקַטָּן שֶׁאֵינוֹ מֵבִין בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם מֻתָּר לְהַאֲכִילוֹ אַף מַצָּה רְגִילָה. וּמִשָּׁעָה עֲשִׂירִית וּלְמַעְלָה אָסוּר לֶאֱכֹל אֲפִלּוּ מַצָּה עֶשִׁירָה יוֹתֵר מִכַּבֵּיצָה אֲבָל פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה מֻתָּר מִצַּד הַדִּין אַךְ אֵין לְהָקֵל בָּזֶה אֶלָּא לְצָרְךָ גָּדוֹל. וּמֻתָּר לֶאֱכֹל פֵּרוֹת וִירָקוֹת וְכֵן אֹרֶז אַף לְאַחַר שָׁעָה עֲשִׂירִית וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵהֶם.

ז. הַבְּכוֹרוֹת מִתְעַנִּים בְּעֶרֶב פֶּסַח בֵּין בְּכוֹר מֵאָב בֵּין בְּכוֹר מֵאֵם.

ח. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁגַּם נְקֵבָה בְּכוֹרָה מִתְעַנָּה וְאֵין מִנְהָגֵנוּ כֵּן.

ט. אִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת נוֹהֲגִים הַבְּכוֹרוֹת לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִתְעַנִּים בּוֹ בַּיּוֹם וּמַשְׁלִימִים.

י. יֵשׁ נוֹהֲגִים שֶׁהָאָב מִתְעַנֶּה בְּמָקוֹם בְּנוֹ הַבְּכוֹר עַד שֶׁיִּגְדַּל, וְאִם גַּם הָאָב בְּכוֹר הָאֵם מִתְעַנָּה בְּמָקוֹם הַבֵּן עַד שֶׁיִּגְדַּל.

יא. בַּדּוֹרוֹת שֶׁלָּנוּ שֶׁיָּרְדָה חָלְשָׁה לָעוֹלָם נָהֲגוּ לְפָטֹר אֶת עַצְמָם מֵהַתַּעֲנִית עַל יְדֵי הִשְׁתַּתְּפוּת בִּסְעוּדַת מִצְוָה כְּגוֹן סְעוּדַת סִיּוּם מַסֶּכֶת וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ.

כחו הגדול של היצר בליל הסדר

עֶרֶב פֶּסַח. הַהֲכָנוֹת בְּעִצּוּמָן. הַלְּחָצִים הוֹלְכִים וְגוֹבְרִים לִקְרַאת הַלַּיְלָה הַגָּדוֹל, הַמְכֻנֶּה "לֵיל הַסֵּדֶר".

עֲקֶרֶת הַבַּיִת כְּבָר חוֹדֶשׁ יָמִים שֶׁעֵינֶיהָ בְּקִשֵּׁי יְדָעוּ שֵׁנָה, מִשְׁתַּדֶּלֶת לְצַחְצֵחַ, לְהַבְרִיק וּלְמָרֵק אֶת הַבַּיִת שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר אַף גַּרְגִּיר שֶׁל חָמֵץ.

הַבְּשׁוּלִים נַעֲשִׂים בְּקַדָּחְתָּנוּת וְכַמּוּבָן מִשְׁתַּדְּלִים שֶׁיִּהְיֶה אֲרוּחַ כְּיַד הַמֶּלֶךְ, שֶׁכָּל הָאוֹרְחִים שֶׁיַּגִּיעוּ לְלֵיל הַסֵּדֶר יוּכְלוּ לְהַלֵּל וּלְשַׁבֵּחַ אֶת הַמְאָרֵחַת עַל מַאֲכָלֶיהָ וְעַל כָּל הַטֹּרַח שֶׁנַּעֲשָׂה לִכְבוֹדָם.

אַךְ פְּעָמִים שֶׁדַּוְקָא עִם כָּל הַטֹּרַח, הַמַּאֲמָץ, הַהוֹצָאָה הַכַּסְפִּית הַגְּדוֹלָה הַנַּעֲשֵׂית כַּאֲשֶׁר הָאוֹרְחִים הֵם רַבִּים, רַק לוֹ הַיֵּצֶר הָרָע מְפַנֶּתוֹ הַקְּבוּעָה. וְהִנֵּה דַּוְקָא עַכְשָׁו הוּא מוּכָן לִתְפֹּס אֶת הַטֶּרֶף... כַּיָּדוּעַ, הוּא אֵינוֹ מְחַפֵּשׂ, חַס וְשָׁלוֹם, לְבַטֵּל אֶת הֶחָג אוֹ לְבַקֵּשׁ מֵאֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת לַעֲבֹר עַל אִסּוּרֵי חָמֵץ אוֹ לָשׁוֹן הָרָע.

כָּל תַּפְקִידוֹ בְּלֵילָה זֶה הוּא דַּוְקָא לְהַדֵּר, לְהִתְעַלּוֹת, לְחַפֵּשׂ אֶת הַחֲמֻרוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר שֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת וְהוּא, כַּמּוּבָן, מֵבִיא לְכָךְ אַסְמַכְתָּאוֹת מִן הַהֲלָכָה שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִנְהֹג.

וְדַוְקָא בַּלַּיְלָה הַזֶּה הָרָגִישׁ מְאֹד, כַּאֲשֶׁר הַמֶּתַח נִשָּׂא בַּחֲלַל הָאֲוִיר וְכָל דָּבָר קָטָן בְּיוֹתֵר יָכוֹל לְהָבִיא לִידֵי פֶּרֶץ, מוֹצֵא לוֹ בְּנָקֵל הַיֵּצֶר הָרָע אֶת הַפִּרְצָה וּבְכָךְ הוּא בָּרֵגַע אֶחָד גּוֹרֵם לְהֶרֶס וְחֻרְבָּן וְכָל הַטֹּרַח וְהֶעָמֵל שֶׁנַּעֲשָׂה בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ שָׁלֵם יָרַד בְּרֶגַע אֶחָד לְטִמְיוֹן.

הֲרֵי לְפָנֵינוּ מַעֲשֶׂה נִפְלָא:

מַעֲשֶׂה בְּחָתָן שֶׁאַךְ זֶה עַתָּה נִשָּׂא, וְהַיָּמִים יְמֵי עֶרֶב פֶּסַח.

כַּאֲשֶׁר הֵסֵב לְשֻׁלְחַן חוֹתְנוֹ בְּסֵדֶר לֵיל פֶּסַח, בִּקֵּשׁ לִגְמֹעַ מִן הַמָּרָק הַמַּהְבִּיל שֶׁהֻנַּח לְפָנָיו. הִתְבּוֹנֵן הֶחָתָן בַּמָּרָק, וּמָה רוֹאוֹת עֵינָיו? הִנֵּה צָפָה עַל פְּנֵי הַמָּרָק חִטָּה!

"חָמֵץ!" - נִזְדַּעֵק הֶחָתָן הַיֶּרֶא וְהַמְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹות - "אֵינִי יָכוֹל לֶאֱכֹל כָּאן! הַמִּטְבָּח טָרֵף!" וּבְפָנוֹתוֹ אֶל אִשְׁתּוֹ הַחֲדָשָׁה פָּקַד עָלֶיהָ נֶחֱרָצוֹת: "בּוֹאִי, אָסוּר לֶאֱכֹל כָּאן. 'בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא'. נֵלֵךְ לֶאֱכֹל אֵצֶל הוֹרַי."

כַּמּוּבָן, הַמְּבוּכָה הָיְתָה רַבָּה. הַחוֹתֶנֶת הִתְנַצְּלָה וְהָרַעְיָה בָּכְתָה. הַחוֹתֵן נִסָּה לְהָפִיס אֶת דַּיְּתוֹ שֶׁל הֶחָתָן, אַךְ הַלָּה מֵאֵן לִשְׁמֹעַ וְרַק הִגְדִּיל אֶת הַמְּדוּרָה.

לְבַסּוֹף, אַחַר הַפְצָרוֹת רַבּוֹת, הוֹאִיל בְּטוּבוֹ לָגֶשֶׁת לְרַבָּה הַנַּעֲרָץ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בָּעֵת הַהִיא, הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל סַלַנְט זַצַ"ל, לִשְׁמֹעַ מִפִּיו אֶת חַוַּת דַּיְּתוֹ. לָבֶטַח יַצְדִּיק הָרַב אֶת נְטִישַׁת הַבַּיִת שֶׁמִּתְבַּשְּׁלוֹת בּוֹ חִטִּים בְּפֶסַח, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

הִתְיַצֵּב הֶחָתָן כְּשֶׁכֻּלּוֹ נִסְעָר בִּפְנֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל, וְהֵחֵל לִשְׁפֹּךְ אֶת מְרִירוּתוֹ עַל הַהֶפְקֵרוּת הַנּוֹרָאָה הַשּׁוֹרֶרֶת בַּמִּטְבָּח שֶׁל חוֹתַנְתּוֹ.

הָרַב מַקְשִׁיב בְּנַחַת וּבְמִלּוֹא תְּשׂוּמַת הַלֵּב לַטְּעָנוֹת הַנִּתְּכוֹת בְּפָנָיו.

"מָתַי נִשְּׂאתָ?" - שׁוֹאֵל לְפֶתַע רַבִּי שְׁמוּאֵל.

"לִפְנֵי שָׁבוּעַ יָמִים." - עוֹנֶה הֶחָתָן.

הוֹשִׁיט רַבִּי שְׁמוּאֵל אֶת יָדוֹ: "הַב לִי אֶת הַשִּׁטְרַיימְל שֶׁלְּרֹאשְׁךָ."

תָּמַהּ הֶחָתָן לְבַקָּשָׁתוֹ הַמּוּזָרָה שֶׁל הָרַב, וּמִיָּד הֵסִיר אֶת הַשִּׁטְרַיימְל מֵרֹאשׁוֹ.

כְּעֵת נָעְנָעוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּחָזְקָה, וְגַרְגְּרֵי הַחִטָּה שֶׁנּוֹהֲגִים לִזְרֹק עַל רֹאשׁ הֶחָתָן לְסִימַן בְּרָכָה, הֵחֵלּוּ לִנְשֹׁר מִשַּׁעֲרוֹתָיו שֶׁל הַשִּׁטְרַיימְל.

"הֲרֵי לְךָ מְקוֹר הַחִטָּה!" - הִפְטִיר רַבִּי שְׁמוּאֵל, וּפְנֵי הֶחָתָן חָפוּ...

הוּא אֲשֶׁר אָמַרְנוּ, לֵיל הַסֵּדֶר הוּא לַיְלָה רָגִישׁ וּמְיֻחָד. הַיֵּצֶר הָרָע לֹא יִתֵּן בְּנָקֵל לְעָרֹךְ אֶת הַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ "חָלָק" לְלֹא רִיב וּמָדוֹן וּלְלֹא תְּקָלוֹת.

דַּוְקָא בְּלַיְלָה זֶה צְרִיכִים כֻּלָּם לְגַלּוֹת גְּדֻלּוֹת וְאַחֲרָיוּת, לְדַעַת שֶׁיֵּצֶר הָרָע כָּל רֶגַע וָרֶגַע אֵינוֹ נָח עַד שֶׁיְּתַפֵּס אֶת טַרְפּוֹ.

וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, רוֹאִים שֶׁבֶּאֱמֶת יֵשׁ "תְּקָלוֹת", צָרִיךְ לְהָבִין שֶׁהַמָּקוֹר לְכָךְ הוּא הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁמְּנַסֶּה לְהוֹצִיאֵנוּ מִשַּׁלְוָתֵנוּ, וּמַה שֶּׁנִּדְרָשׁ מֵאִתָּנוּ בַּהֲכָנוֹת לְפֶסַח וּבַלַּיְלָה הַזֶּה זוֹ סַבְלָנוּת וְהַבְלָגָה, לַחֲשֹׁב פַּעַם נוֹסֶפֶת לִפְנֵי שֶׁאָנוּ פּוֹלְטִים מִלָּה. לְעִתִּים זוֹ מִלָּה שֶׁאֵינָהּ נֶאֱמֶרֶת בְּמָקוֹמָהּ, אַף מִתּוֹךְ זְחִיחוּת הַדַּעַת אוֹ הֶעָרָה אֲפִלּוּ מְתַקֶּנֶת, אַךְ כַּאֲשֶׁר הִיא נֶאֱמֶרֶת בִּפְנֵי הָאוֹרְחִים עֲלוּלָה לִגְרֹם אַף לִכְעָסִים מְיֻתָּרִים. עַל כֵּן הָעֵצָה הָרְאוּיָה הִיא, כְּפִי שֶׁמֵּבִיא הָרַמְבַּ"ן בְּאִגַּרְתּוֹ: "וַחֲשֹׁב הַדִּבּוּר קֹדֶם שֶׁתּוֹצִיאֵנוּ מִפִּיךָ".

ליל הסדר של ר' שלום שבדרון

יְכוֹלִים אָנוּ לְתָאֵר לְעַצְמֵנוּ כֵּיצַד נִרְאֶה הָיָה לֵיל הַסֵּדֶר בְּמַחֲצִתּוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן... אִם נַעֲצֹם עֵינֵינוּ, נִרְאֶה בְּדִמְיוֹנֵנוּ בְּלִי סָפֵק שֻׁלְחָן גָּדוֹל, מַפָּה צַחֹרָה פְּרוּסָה עַל גַּבָּיו, וּבְרֹאשׁוֹ יוֹשֵׁב לוֹ ר' שָׁלוֹם כְּשֶׁזְּקָנוֹ יוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, וּמְקַיֵּם בְּהִדּוּר, הוֹ! כַּמָּה בְּהִדּוּר! - אֶת חֵלֶק הַ"מַגִּיד" שֶׁבְּלֵיל הַסֵּדֶר...

אָכֵן, בְּטֶרֶם נִפְתַּח אֶת הַהַגָּדָה, רְצוֹנֵנוּ לְסַפֵּר עַל לֵיל סֵדֶר אֶחָד אַחֵר... לֵיל סֵדֶר אֶחָד בּוֹ לֹא יָשַׁב ר' שָׁלוֹם בְּרֹאשׁ שֻׁלְחָן נָאֶה, בּוֹ לֹא הָיְתָה מַפָּה צְחֹרָה פְּרוּסָה לְפָנָיו, בּוֹ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ אֲפִלּוּ לְקַיֵּם אֶת סֵדֶר הַ"מַגִּיד" לַאֲחֵרִים - כְּדִרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ...

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? הָבָה נְסַפֵּר:

הָיָה זֶה בְּאַחַת הַהִזְדַּמְּנֻיּוֹת שֶׁבָּהֶן הִזְדַּמֵּן ר' שָׁלוֹם אֶל מֵעֵבֶר לַיָּם, אֶל אַנְגְּלִיָּה, וְנֶאֱלַץ לַעֲשׂוֹת בָּהּ אֶת לֵיל הַסֵּדֶר לְבַדּוֹ, הַרְחֵק מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ. בְּאוֹתָם יָמִים - טֶרֶם הִכִּירוּ הַכֹּל אֶת "ר' שָׁלוֹם" וְאֶת יְחוּדִיּוּתוֹ, אוּלָם הָיוּ כְּבָר אֲשֶׁר שָׁמְעוּ הִגִּיעַ לְאָזְנֵיהֶם. מִכָּל מָקוֹם, בַּאֲשֶׁר לְ"הַכְנָסַת אוֹרְחִים" - לֹא הָיָה עַל ר' שָׁלוֹם לְדָאֹג כְּלָל... מַכְנִיסֵי אוֹרְחִים - הָיוּ בְּלוֹנְדוֹן בְּשֶׂפַע.

לְמַעֲשֶׂה, לְר' שָׁלוֹם לֹא הָיָה צֹרֶךְ בְּ"הַכְנָסַת אוֹרְחִים" מְיֻחֶדֶת. הוּא לֹא הִכְבִּיד עַל אִישׁ, וְהִשְׁתַּדֵּל לֹא לְהַטְרִיחַ, וּבְכָלָל - לְכָל צְרָכָיו הֶעְדִּיף לְדָאֹג בְּעַצְמוֹ... רַק זֹאת בִּקֵּשׁ הוּא: אִם אֶפְשָׁר לְדָאֹג לוֹ לְדִירָה פְּנוּיָה, בָּהּ יּוּכַל לַעֲרֹךְ אֶת לֵיל הַסֵּדֶר לְבַדּוֹ.

בַּקָּשָׁתוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם הִתְמַלְּאָה. הָיוּ מִבֵּין מַכָּרָיו בָּעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר נְכוֹנִים הָיוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מַאֲמָץ לְשֵׁם רְוָחָתוֹ, וְהֵם מָצְאוּ עֲבוּרוֹ דִּירָה פְּנוּיָה, אֲשֶׁר בְּעָלֶיהָ הַיְהוּדִי נָסַע מִבֵּיתוֹ לְמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הֶחָג.

בְּדִיקַת חָמֵץ - לֹא הִסְפִּיק בַּעַל הַבַּיִת לַעֲרֹךְ בְּטֶרֶם נָסַע, וְאֶפְשָׁר שֶׁאַף לֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת. לְפִיכָךְ, הֶטְלָה הַמִּשִׁימָה עַל שִׂכְמוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם, וְהוּא נִגַּשׁ לְבַצָּעָהּ בְּעַצְמוֹ, בְּמוֹ יָדָיו, עַל הַצַּד הַיּוֹתֵר טוֹב! 'וְכִי מִלְתָא זוּטַרְתָּא הִיא לִזְכּוֹת לַעֲמֹל עַל בְּעוּר חָמֵץ?' - הוּא הִרְהֵר בְּלִבּוֹ.

הִשִּׂיג לוֹ אַפּוּא ר' שָׁלוֹם תַּכְשִׁירֵי נְקוּי, הִפְשִׁיל שַׁרְווּלִים, וְהִתְחִיל לְנַקּוֹת... בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם הוּא מָצָא אֶת הַזְּמַן הַנָּחוּץ לְשֵׁם כָּךְ, וְזֹאת מִבְּלִי לְפַגֵּעַ בַּפְּעִילוּת הַצִּבּוּרִית שֶׁלִּשְׁמָהּ הִרְחִיק נְדֹד עַד לְאַנְגְּלִיָּה, וְאַף מִבְּלִי לְהַחְסִיר אֲפִלּוּ מִשֶּׁהוּ מִשִּׁעוּרֵי לְמוּדוֹ הַקְּבוּעִים שֶׁבְּכָל יוֹם.

לֹא נַאֲרִיךְ בְּתֹאוּר מְלֶאכֶת הַנִּקָּיוֹן, רַק זֹאת נְצַיֵּן: כַּאֲשֶׁר הִגִּיעָה שְׁעַת בְּדִיקַת חָמֵץ - הָיָה הַבַּיִת מְצֻחְצָח לְמִשְׁעֵי, וְהַצַּדִּיק יָכוֹל הָיָה לִהְיוֹת מְשֻׁכְנָע בְּוַדָּאוּת כִּי אֲפִלּוּ פֵּרוּר אֶחָד שֶׁל חָמֵץ לֹא נוֹתַר בּוֹ!

בַּשָּׁעָה הַיְעוּדָה, מִיָּד לְאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית - נִגַּשׁ ר' שָׁלוֹם לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ. הוּא בָּדַק בִּיסוֹדִיּוּת כָּל פִּנָּה וּפִנָּה, וּמִיָּד לְאַחַר כֵּן יָצָא אֶל הָעִיר בִּכְדֵי לְהַשְׁלִים כַּמָּה הֲכָנוֹת אַחֲרוֹנוֹת...

אֵילּוּ הֲכָנוֹת נִדְרְשׁוּ לוֹ לְר' שָׁלוֹם מִבְּעוֹד יוֹם, הֲכָנוֹת אֲשֶׁר לֹא הָיָה דַּי בַּשָּׁעוֹת הַסְּפוּרוֹת שֶׁבְּעֶרֶב הֶחָג בִּכְדֵי לְהַשְׁלִימָן? - אָנוּ תּוֹהִים, וּמְגַלִּים בְּכָךְ כִּי אֵין לָנוּ וְלוֹ שֶׁמֶץ שֶׁל מֻשָּׂג בַּאֲשֶׁר לְהַנְהָגוֹתָיו הַמַּחְמִירוֹת שֶׁל הַ"מַּגִּיד"...

שֶׁכֵּן מִנְהָגוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם מִימִים יָמִימָה הָיָה, שֶׁלֹּא לְהִזְדַּקֵּק בְּפֶסַח לְמַיִם אֲשֶׁר לֹא נִשְׁאֲבוּ עַל יָדוֹ בְּטֶרֶם זְמַן בְּעוּר חָמֵץ... הוּא הָיָה מַקְפִּיד לְמַלֵּא מַיִד לְאַחַר בְּדִיקַת חָמֵץ כַּמָּה דְּלָיִים בְּמַיִם, וּמַמַּיִם אֵלּוּ - הָיָה מִסְתַּפֵּק בְּמֶשֶׁךְ כָּל יְמֵי הֶחָג.

עַל אוֹתָן חֲמָרוֹת, עַל אוֹתָן הַנְהָגוֹת חֲסִידוּת אֲשֶׁר קִבֵּל עָלָיו ר' שָׁלוֹם בִּהְיוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ - הוּא לֹא וַתֵּר גַּם עַתָּה, בִּהְיוֹתוֹ בַּנֵּכָר... גַּם בְּלוֹנְדוֹן הָיָה בָּרוּר לוֹ כִּי לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמֵי הַשְׁתִיָּה שֶׁבַּבְּרָזִים, וּלְפִיכָךְ יָצָא עַתָּה, בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, בִּכְדֵי לְרַכֵּשׁ דְּלָיִים שֶׁיּוּכַל לְמַלֵּא אוֹתָם בְּמַיִם לְצָרְכֵי הֶחָג הַמְמַשְׁמֵשׁ וּבָא.

וְאָכֵן, מָצָא ר' שָׁלוֹם אֶת מְבֻקָּשׁוֹ. בְּאַחַת הַחֲנָיוֹת הַסְּמוּכוֹת הוּא מָצָא חָבִית, שְׁלֵם אֶת תְּמוּרָתָהּ, הֶבִיאָהּ אֶל הַדִּירָה שֶׁהִתְאַכְסֵן בָּהּ, מִלֵּא אוֹתָהּ בְּמַיִם וּמִיָּד חָזַר, כַּמּוּבָן, לְלָמְדֹ...

כָּךְ בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, כָּךְ בְּאַרְבָּעָה-עָשָׂר שַׁחֲרִית, וְכָךְ עַד שָׁעַת בְּעוּר הֶחָמֵץ - אָז קִיֵּם אֶת מִצְוָתוֹ בְּעֵינַיִם בּוֹרְקוֹת וְשָׁב אֶל הַגְּמָרָא, אֶל סַם הַחַיִּים שֶׁלּוֹ.

אֶת שְׁקִיעָתוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם בַּלְּמוּד הִפְרִיעָה כְּנִיסָתוֹ שֶׁל בָּחוּר צָעִיר מִבְּנֵי הַמָּקוֹם אֶל חַדְרוֹ, בָּחוּר אֲשֶׁר הִגִּיעַ בְּמְיֻחָד בִּכְדֵי לְבַקְּרוֹ וּלְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ בִּלְמוּד. בְּטֶרֶם נִפְרְדוּ הַשָּׁנִים - הִתְגַּלְגְּלָה בֵּינֵיהֶם שִׂיחָה קְצָרָה עַל דָּא וְעַל הָא, וּבְמַהֲלָכָהּ הִגִּיעַ לִידִיעָתוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם מֵידָע חָדָשׁ, מֵידָע אֲשֶׁר טָרַף אֶת תְּכְנִיּוֹתָיו מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה...

מוֹקִירָיו שֶׁל ר' שָׁלוֹם אָמְנָם דָּאֲגוּ לוֹ לְדִירָה, אוּלָם הַדִּירָה - הָיְתָה בְּבִנְיָן, וּבַבִּנְיָן - שְׁכֵנִים רַבִּים, אֲשֶׁר רֻבָּם כְּכֻלָּם נָסְעוּ לָחֹג אֶת הֶחָג בְּמְחוֹזוֹת אֲחֵרִים. לֹא נוֹתְרָה נֶפֶשׁ חַיָּה בַּבִּנְיָן מִלְּבַד גּוֹיָה אַחַת, בּוֹדֶדֶת, אֲשֶׁר הִתְגּוֹרְרָה בַּקּוֹמָה הָעֶלְיוֹנָה...

לְפֶתַע פִּתְאֹם הִכְתָּה בְּר' שָׁלוֹם הַהַכָּרָה: "הֲלֹא דֶּלֶת הַכְּנִיסָה לַבִּנְיָן יְכוֹלָה לְהִנָּעֵל, וְאִם כֵּן - נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ כָּאן בְּעָיָה שֶׁל יְחוּד!" לֹא אִסּוּר שֶׁל מַמָּשׁ הָיָה שָׁם, אוּלָם כְּכֻלּוֹת הַכֹּל, זֶה לֹא הָיָה "חֶלֶק"... הָיָה אֵיזֶשֶׁהוּ צַד רָחוֹק אֲשֶׁר עָלוּל לְהַגִּיעַ לִידֵי אִסּוּר.

מָה עוֹשִׂים? לְמִי יִפָּנֶה? לְאָן יוּכַל לִבְרֹחַ? הֲלֹא בַּבִּנְיָן מִשְׁתּוֹלֶלֶת שְׂרֵפָה!!! בַּבִּנְיָן יֵשׁ כָּעֵת חֲשָׁשׁ שֶׁל אִסּוּר!

מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן שֶׁל אוֹתָם יְדִידִים אֲשֶׁר אִרְגְּנוּ לְמַעֲנוֹ אֶת הַדִּירָה - לֹא הָיָה לְרַבִּי שָׁלוֹם, אֶת כְּתָבְתָּם - הוּא לֹא יָדַע, אוּלָם דָּבָר אֶחָד בָּרוּר הָיָה לוֹ לְמַעְלָה מִכָּל סָפֵק: הוּא בַּבִּנְיָן הַזֶּה אֵינוֹ נִשְׁאָר! הוּא יוֹצֵא תֵּכֶף וּמִיָּד!

נָטַל אֲפוֹא הַמַּגִּיד אֶת מַצּוֹת הַמְּכוֹנָה שֶׁמֵּהֶן מַקְפִּיד הָיָה לֶאֱכֹל, אֶת הַיַּיִן אֲשֶׁר הֵכִין מִבְּעוֹד מוֹעֵד, וְכַמּוּבָן - אֶת דְּלִי הַמַּיִם הַמְּלֵא עַד שְׂפָתוֹ, וְיָצָא מִן הַדִּירָה אֶל הָרְחוֹב...

נוּ, לְאָן עַכְשָׁו? כֵּיצַד מַמְשִׁיכִים מִכָּאן?

ר' שָׁלוֹם אֵינוֹ יוֹדֵעַ... אוּלָם הוּא יוֹדֵעַ, בְּבֵרוּר גָּמוּר, כִּי אֵין בְּפָנָיו כָּל אֶפְשָׁרוּת אַחֶרֶת!

בְּעוֹד ר' שָׁלוֹם עוֹמֵד לוֹ בּוֹדֵד בַּקֹּר, בָּרְחוֹב הַגּוֹיִי, צוֹעֵד לְעֶבְרוֹ יְהוּדִי אֲשֶׁר הִכִּירוֹ.

"מַה לְּךָ, ר' שָׁלוֹם, כִּי תַּעֲמֹד בָּרְחוֹב?" - מַקְשֶׁה הַיְּהוּדִי, וְר' שָׁלוֹם תֵּאֵר בְּפָנָיו אֶת אֲשֶׁר אֵרַע עִמּוֹ.

אוּלָם אִם סָבוּר הָיָה ר' שָׁלוֹם כִּי תֵּכֶף יִקְפֹּץ הַיְּהוּדִי עַל הַהְזְדַּמְּנוּת וְיַזְמִינוֹ לְסָעֹד עַל שֻׁלְחָנוֹ וּלְהָסֵב עִמּוֹ בְּלֵיל הַסֵּדֶר - הֲרֵי שֻׂטָּעוּת הָיְתָה בְּיָדוֹ...

"צַר לִי, רַבִּי, אַךְ לֹא אוּכַל לְהַזְמִינְךָ - וְזֹאת מֵאַחַר שֶׁמַּקְפִּיד אֲנִי שֶׁלֹּא לְהַכְנִיס אֶפִלּוּ פֵּרוּר אֶחָד שֶׁל מַצַּת מְכוֹנָה אֶל בֵּיתִי... עֲבוּרִי - מַצּוֹת אֵלּוּ הִנָּן כְּחָמֵץ גָּמוּר, וַהֲלֹא תָּבִין כִּי לֹא אוּכַל לְהַנִּיחַ לְךָ לְהַכְנִיס חָמֵץ אֶל בֵּיתִי!"

מַה יָּכוֹל הָיָה ר' שָׁלוֹם לוֹמַר? הוּא הֲבִין...

דֶּא עָקָא, שֶׁהֲבָנָה זוֹ לֹא הָיְתָה בְּהּ כְּדֵי לְפִתֹּר אֶת בְּעָיָתוֹ הַדְּחוּפָה... לְפִיכָךְ, הִמְשִׁיךְ ר' שָׁלוֹם לְשׁוֹטֵט בָּרְחוֹב לְלֹא מַטָּרָה מֻגְדֶּרֶת, הַמַּצּוֹת וְהַיַּיִן בְּיָדוֹ הָאַחַת - וּדְלִי הַמַּיִם בְּיָדוֹ הַשֵּׁנִיָּה וְהוּא מְחַפֵּשׂ אָדָם אֲשֶׁר יוֹאִיל לְאַפְשֵׁר לוֹ לְהָסֵב בְּבֵיתוֹ בְּלֵיל הֶחָג הַקָּרֵב וּבָא, וְזֹאת עִם הַ"מַּצּוֹת מְכוֹנָה" שֶׁלּוֹ...

אֶת מְצוּקָתוֹ הִצְלִיחַ ר' שָׁלוֹם לִשְׁכֹּחַ אַךְ לְרֶגַע, כַּאֲשֶׁר נִתְקַל בְּרוֹכֵל אֲשֶׁר מָכַר "חַסָּה" טְרִיָּה, לָהּ זָקוּק הָיָה הַ"מַּגִּיד" לְשֵׁם קִיּוּם מִצְוַת מָרוֹר. חֶזֶרֶת הָיְתָה בְּאַמְתַּחְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הַיְרוּשַׁלְמִי, אוּלָם קִלְחֵי הַחַסָּה, שֶׁבָּהֶם נוֹהֵג הָיָה לָצֵאת יְדֵי חוֹבַת שְׁעוּר אֲכִילַת מָרוֹר - טֶרֶם עָלָה בְּיָדוֹ לְהַשִּׂיג. וְהִנֵּה עַתָּה, בָּרְחוֹב, הִזְדַּמֵּן לוֹ הַמְּצָרֵךְ הַנָּחוּץ!

"הַפְלֵא וָפֶלֶא!" - הִרְהֵר ר' שָׁלוֹם כְּשֶׁהוּא מְמַהֵר לְהַכְנִיס אֶת הַקִּלְחִים הַטְּרִיִּים אֶל אַמְתַּחְתּוֹ, וּמִיָּד שָׁב לַעֲסֹק בַּבְּעָיָה הַדְּחוּפָה הָעוֹמֶדֶת עַל הַפֶּרֶק: הֵיכָן יוּכַל לְהִתְאָרֵחַ בְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ הֶחָג הַמַּמְשְׁמֵשׁ וּבָא עוֹד שָׁעוֹת סְפוּרוֹת?

הָבָה נַזְכִּיר: ר' שָׁלוֹם הָיָה לְאַחַר מִסְפַּר יָמִים שֶׁבָּהֶם כִּמְעַט שֶׁלֹּא נָתַן תְּנוּמָה לְעַפְעַפָּיו, וְזֹאת מֵאַחַר שֶׁמִּלְבַּד פְּעִילוּתוֹ הַצִּבּוּרִית, וּמִלְבַד סִדְרֵי לִמּוּדוֹ הַקְּבוּעִים - הָיָה עָלָיו אַף לְדָאֹג לְנִקָּיוֹן הַדִּירָה, אוֹתָהּ דִּירָה, אֲשֶׁר לְבַסּוֹף לֹא שִׁמְּשָׁה אוֹתוֹ כְּלָל!

לְפִיכָךְ, בְּשֶׁלֶב זֶה לֹא עָמְדוּ לוֹ עוֹד כֹּחוֹתָיו וְהוּא נָפַל אַרְצָה מִתְעַלֵּף... חֵלֶק נִכְבָּד מֵהַמַּיִם שֶׁבְּחָבִית, הַמַּיִם אֲשֶׁר יֻעֲדוּ מִלְּכַתְּחִלָּה לְשֵׁם שִׁמּוּשׁ שׁוֹטֵף בְּמָהֲלַךְ יְמֵי הַפֶּסַח – שִׁמְּשׁוּ

עָתָה לְמָטָרָה שׁוֹנָה לַחֲלוּטִין... הֵם שִׁמְּשׁוּ אֶת הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים בִּכְדֵי לְעוֹרֵר אֶת הָרַבִּי הַיְהוּדִי אֲשֶׁר נָפַל עַל הָרִצְפָּה וּמִצְּרָכֵי מָזוֹן שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים פְּזוּרִים סְבִיבוֹ...

ר' שָׁלוֹם הִתְעוֹרֵר, בָּרוּךְ ה', אַךְ עֲדַיִן לֹא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת. אֲפִלּוּ מְשִׁימָה שִׁגְרָתִית כְּעֲצִירַת מוֹנִית אֲשֶׁר תּוּכַל לְהוֹבִילוֹ לְאֵזוֹר יְהוּדִי יוֹתֵר - לֹא הָיְתָה פְּשׁוּטָה בִּנְסִבּוֹת הָעִנְיָן. זְמַן רַב לָקַח עַד שֶׁנִּמְצָא הַנֶּהָג אֲשֶׁר הוֹאִיל לְהַכְנִיס אֶל רִכְבּוֹ אֶת הָרַבִּי הַיְהוּדִי, הַנּוֹדֵד מִשְּׁכוּנָה לִשְׁכוּנָה וּדְלִי מַיִם בְּיָדָיו...

לְבַסּוֹף נִמְצָאָה הַמּוֹנִית וְר' שָׁלוֹם הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ שֶׁל יְהוּדִי מְסֻיָּם, אֲשֶׁר הִסְבִּיר כִּי הוּא עַצְמוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לְהַכְנִיס אֶת הָרַב אֶל בֵּיתוֹ עִם "הַמַּצּוֹת הַמְחֻמָּצוֹת", אוּלָם הוּא סָבוּר כִּי יוּכַל לִמְצֹא יְהוּדִי אַחֵר מִידִידָיו אֲשֶׁר יֵאוֹת לְכָךְ.

וְאָכֵן נִמְצָא אוֹתוֹ הַיָּדִיד, יְהוּדִי עָנִי מָרוּד, אַךְ נָדִיב לֵב, אֲשֶׁר נֵאוֹת לְאַפְשֵׁר לְר' שָׁלוֹם לְהִתְאָרֵחַ בְּבֵיתוֹ הֶעָלוּב בְּלֵיל הַסֵּדֶר - עִם מַצּוֹתָיו...

אוּלָם בַּל נִטְעֶה: ר' שָׁלוֹם לֹא הָזְמַן לְהָסֵב עִם בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה אֶל הַשֻּׁלְחָן... חָלִילָה! נְדִיבוּת לִבּוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי הִתְבַּטְּאָה בְּכָךְ שֶׁהִסְכִּים לְאַפְשֵׁר לְר' שָׁלוֹם לַעֲרֹךְ אֶת הַסֵּדֶר לְבַדּוֹ, בְּנִפְרָד מִשְּׁאָר בְּנֵי הַבַּיִת, בְּחֶדֶר צִדָּדִי וּמֻרְחָק!...

בְּלֵית בְּרֵרָה קִבֵּל ר' שָׁלוֹם עָלָיו אֶת הַתְּנַאי, מְאֻרְחוֹ הֶחְבִּיב הֵכִין לוֹ שֻׁלְחָן בְּחֶדֶר צִדָּדִי - וְאַף כִּסֵּא מִתְנַדֵּנד, וּבְאֹפֶן זֶה עָרַךְ ר' שָׁלוֹם אֶת הַ"סֵּדֶר"... בְּלִי "מַגִּיד", בְּלִי שֻׁלְחָן גָּדוֹל וּבְלִי חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים. רַק כָּךְ - לְבַדּוֹ בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה...!

"אֶת הַהַגָּדָה", סִפֵּר ר' שָׁלוֹם לְיָמִים, "אָמַרְתִּי בִּדְמָעוֹת. תְּנוּמָה - לֹא הִצְלַחְתִּי לָתֵת לְעֵינַי בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה. אוּלָם מַה יָּכֹלְתִּי לַעֲשׂוֹת? הַאִם יָכֹלְתִּי לְהִשָּׁאֵר בְּבַנְיָן בּוֹ יֶשְׁנוֹ חֲשָׁשׁ קַל שֶׁל אָסוּר?!"

לְלַמֶּדְךָ, כִּי גָּדוֹל אֲמִתִּי יוֹדֵעַ מָה הָעִקָּר וּמָה הַטָּפֵל. הוּא יוֹדֵעַ מָתַי יֵשׁ לְהַחְמִיר, מָתַי יֵשׁ לְהַדֵּר וּמָתַי יֵשׁ לְוַתֵּר עַל הַכֹּל מִפְּנֵי חֲשַׁשׁ אִסּוּר!!!

מפתח ליהדות

מִישֶׁהוּ בִּקֵּשׁ מִן **הָרַבִּי מִקּוֹצְק** זַצ"ל הַדְרָכָה וּפְתַח לַיְּהָדוּת בְּקִצּוּר קְצוּרִים.

אָמַר לוֹ הָרַבִּי: "אֶתֵּן לְךָ הַדְרָכָה בְּחָמֵשׁ מִלִּים: **קַדֵּשׁ וּרְחַץ כַּרְפַּס יַחַץ מַגִּיד**.

קַדֵּשׁ - קַדֵּשׁ כָּל מַחְשְׁבוֹתֶיךָ וּמַעֲשֶׂיךָ.

וּרְחַץ - הִטָּהֵר מִכָּל מִדּוֹתֶיךָ וְהַנְהָגוֹתֶיךָ הַפְּסוּלוֹת.

כַּרְפַּס - רָאשֵׁי תֵּבוֹת: **כְּלָל רֹאשׁוֹן – פֶּה סָתוּם** - לִשְׁמֹר אֶת הַפֶּה מִדִּבּוּרִים אֲסוּרִים וּדְבָרִים בְּטֵלִים.

יַחַץ, מַגִּיד - גַּם מַה שֶּׁנָּחוּץ לוֹמַר, אֱמֹר רַק מַחֲצִית, דַּבֵּר פָּחוֹת...

זֶהוּ הַמַּפְתֵּחַ לַיְּהָדוּת...

לחוות את הסדר

הַמְאָרֵע הַמֻּרְכָּזִי שֶׁל חַג הַפֶּסַח הוּא "לֵיל הַסֵּדֶר" וְזוֹ הִזְדַּמְנוּת נִפְלָאָה הַנִּתֶּנֶת לָאָדָם לְהַקְנוֹת לְבָנָיו אֶת עֶרְכֵי הָאֱמוּנָה.

בַּסֵּפֶר "**הַבַּיִת הַיְהוּדִי**" כּוֹתֵב הָרַב **אַהֲרֹן זַכַּאי** שְׁלִיט"א כִּי יֵשׁ לְנַצֵּל זְמַן זֶה מְאֹד וּלְהַאֲרִיךְ בְּעִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וְעִקַּר מִצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא לְהוֹדִיעַ אֶת גְּבוּרוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאֶת הַיְשׁוּעָה שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וְעִקַּר הַכַּוָּנָה בַּסִּפּוּר צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לְהַכְנִיס בְּלֵב בָּנָיו בֵּיתוֹ אֶת הָאֱמוּנָה בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבְגֹדֶל גְּבוּרוֹתָיו וְנִפְלְאוֹתָיו, וְלָכֵן לֹא דַּי לְפָרֵשׁ לָהֶם אֶת כְּלָלִיּוּת הַנִּסִּים כְּפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בַּהַגָּדָה, אֶלָּא צָרִיךְ לְפָרֵט וּלְבָאֵר בְּאֹר הֵיטֵב כָּל נֵס וְנֵס לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בַּגְּמָרָא וּבַמִּדְרָשׁ וּבִשְׁאָר סְפָרִים, וְעַל יְדֵי זֶה יִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה וּבְאַהֲבַת ה' יִתְבָּרַךְ.

כָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (פָּרָשַׁת בֹּא): "כָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בְּיִצִיאַת מִצְרַיִם בְּשִׂמְחָה וּבְחֶדְוָה - מְזַמָּן הוּא לִשְׁמֹחַ עִם שְׁכִינַת אֵ-ל בָּעוֹלָם הַבָּא, שֶׁשִּׂמְחָה זוֹ גְּדוֹלָה מִכֻּלָּן, שֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לִשְׂמֹחַ בֵּאלֹקָיו. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בְּסִפּוּר זֶה, **וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס כָּל פָּמַלְיוֹתָיו וְאוֹמֵר לָהֶן: לְכוּ וְשִׁמְעוּ סִפּוּר שֶׁבַח גְּדֻלָּתִי שֶׁבָּנַי מְסַפְּרִים וּשְׂמֵחִים בִּגְאֻלָּתִי!** אָז מִתְכַּנְּסִים כֻּלָּם וּבָאִים וּמִתְלַוִּים עִם יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁהֵם שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֱלֹהֵיהֶם, וְאַחֲרֵי כֵן הֵם בָּאִים וּמוֹדִים לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת הָאֵלֶּה, וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ בְּגוֹי קָדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ הַשְּׂמֵחִים בְּחֶדְוַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֱלֹקֵיהֶם, וְאָז יִגְדַּל כֹּחַ וּגְבוּרָה לְמַעְלָה, וְדִבְרֵי הַסִּפּוּר עוֹלִים לְמַעְלָה וְכָל פָּמַלְיָה שֶׁל מַעְלָה מִתְכַּנְּסִים וְרוֹאִים אוֹתָם וְנוֹתְנִים הוֹדָיָה לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּמִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ עֲלֵיהֶם לְמַעְלָה וּלְמַטָּה".

הֲרֵי לָנוּ מִדִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ אֶת גֹּדֶל מַעֲלַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילָה זֶה וְגֹדֶל הַנַּחַת רוּחַ שֶׁעוֹשִׂים לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה, וּמַה מְּאֹד יֵשׁ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר בְּלֵיל הַסֵּדֶר שֶׁלֹּא לָבוֹא לִידֵי שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ, כֵּיוָן שֶׁבְּדֶרֶךְ כְּלָל מִתְאַסְּפִים קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה רַבִּים וְעוֹרְכִים יַחַד אֶת הַ"סֵּדֶר", וְהַיֵּצֶר הָרָע מִשְׁתַּדֵּל בְּכָל יְכָלְתּוֹ לְהַחֲטִיאָם בִּדְבָרִים בְּטֵלִים וְסוֹפָן לָבוֹא חָלִילָה לִדְבּוּרִים אֲסוּרִים, וְעַל כֵּן הַיָּרֵא אֶת ה' אִם רוֹאֶה שֶׁהַמְסֻבִּים מְפַטְפְּטִים פְּטְפּוּטֵי סָרָק, יַתְחִיל מִיָּד לְסַפֵּר לָהֶם דִּבְרֵי אַגָּדָה שֶׁמּוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב בְּעִנְיְנֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאָז זְכוּת הָרַבִּים תְּהֵיֶה תְּלוּיָה בּוֹ - וְהִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו.

מִכָּאן נָבִין כִּי עַל בַּעַל הַבַּיִת מֻטָּלֶת הַחוֹבָה לְנַצֵּל לַיְלָה גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ זֶה לְחִנּוּךְ הַבָּנִים וְעָלָיו לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּחָכְמָה וּתְבוּנָה. וְהֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ יָכִין מִבְּעוֹד מוֹעֵד סִפּוּרִים וְדִבְרֵי אַגָּדָה הַמּוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב בְּנֹעַם וּבְמְתִיקוּת.

וְרָאוּי לְהָעִיר הֶעָרָה נוֹקֶבֶת כִּי בְּלֵילָה זֶה הַשָּׂטָן מְקַפֵּץ, מְרַקֵּד וּמְחַפֵּשׂ רֶגַע מַתְאִים כְּדֵי לִיצֹר מְתָחִים וּמְרִיבוֹת. אֵין סָפֵק כִּי הַהֶכָנוֹת הָרַבּוֹת בְּאֹפֶן טִבְעִי יְצָרוּ מְתָחִים בְּתוֹךְ הַבַּיִת בַּזְּמַן הָאָרֹךְ שֶׁל שְׁלוֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הַפֶּסַח. וְהִנֵּה סוֹף סוֹף מַגִּיעַ הַלַּיְלָה הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וְדַוְקָא עַכְשָׁו עָלוּל הַכֹּל לְהִתְפָּרֵץ בְּבַת אַחַת וְאַף עַל וְכוּחִים קְטַנִּים עֲלוּלִים לְהַגִּיעַ לִידֵי אֱוִירָה עֲכוּרָה וַחֲבָל שֶׁכְּעָסִים מְיֻתָּרִים מוֹצְאִים אֶת מְקוֹמָם דַּוְקָא בְּלֵילָה נַעֲלֶה זֶה.

עַל כֵּן חָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְעַל בַּעַל הַבַּיִת לְהָכִין מִבְּעוֹד מוֹעֵד דִּבְרֵי אַגָּדָה וְסִפּוּרִים וּמְשָׁלִים הַמּוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב. וְיִתְכּוֹנֵן כַּהֲלָכָה לִקְרַאת לֵיל הַסֵּדֶר וְאִם יִשְׁתַּדֵּל כָּרָאוּי יִזְכֶּה בְּעֶזְרַת ה' לְקַיֵּם אֶת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ" כְּהִלְכָתוֹ.

עַל כָּךְ הֵבִיא הָרַב "פְּאֵר יִשְׂרָאֵל" זַצַ"ל מָשָׁל נִפְלָא:

כַּפְרִי אֶחָד חָלָה וְנָפַל לְמִשְׁכָּב. מִיָּד הֵבְהַל הָרוֹפֵא לְמִטָּתוֹ. רָאָה הָרוֹפֵא שֶׁמַּחֲלָתוֹ אֲנוּשָׁה, אֲבָל יֵשׁ לָהּ מָזוֹר וּתְרוּפָה. כָּתַב בַּעֲבוּרוֹ מִרְשָׁם, שֶׁבּוֹ פֵּרֵט אֶת הַתְּרוּפוֹת הַנְּחוּצוֹת וְהַזְהִיר אֶת בְּנֵי הַבַּיִת בְּאָזְהָרָה חֲמוּרָה. וְכָךְ כָּתַב: "יֵשׁ לִקְרֹא אֶת הַמִּרְשָׁם וְלָקַחַת אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים לְיוֹם, בַּבֹּקֶר, בַּצָּהֳרַיִם וּבָעֶרֶב. תִּמְהֲלוּ אוֹתוֹ בְּכוֹס מַיִם, וּלְאַחַר מִכֵּן לִבְלֹעַ אוֹתוֹ וְאָז הַחוֹלֶה יַבְרִיא".

עָשׂוּ בְּנֵי הַבַּיִת כְּמִצְוַת הָרוֹפֵא וּלְחֶרְדָתָם רָאוּ שֶׁהַמַּצָּב הוֹלֵךְ וָרָע. הָרוֹפֵא הֵבְהַל לְמִטַּת הַחוֹלֶה וּמְצָאוֹ גּוֹסֵס! נִבְהַל הָרוֹפֵא: הֲרֵי אַבְחָנָתוֹ הָיְתָה מְדֻיֶּקֶת, וְזוֹ הַתְּרוּפָה לַמַּחֲלָה. הַחוֹלֶה הָיָה אָמוּר לְהַבְרִיא - מַה קָּרָה אֲפוֹא? וְאָז נֶחֱרַד: אוּלַי טָעָה בַּמִּרְשָׁם, אוּלַי כָּתַב תְּרוּפָה אַחֶרֶת, אוּלַי מִנּוּן כָּפוּל? זֶה קוֹרֶה...

בִּקֵּשׁ לִרְאוֹת אֶת הַמִּרְשָׁם, אָמְרוּ לוֹ: "הֲרֵי הוּא אָזַל!"

עַכְשָׁו הִגִּיעַ תּוֹר הָרוֹפֵא לְתִמַּהּ: "אָזַל?! מִי שָׁמַע עַל מִרְשָׁם שֶׁאָזַל?"

עָנוּ לוֹ: "הֲלֹא אַתָּה הוֹרֵיתָ לָנוּ לָתֵת לוֹ אֶת הַמִּרְשָׁם, עָשִׂינוּ כִּדְבָרֶיךָ. קָרָעְנוּ אֶת הַמִּרְשָׁם לְפִסּוֹת קְטַנּוֹת וְהִכְרַחְנוּ אוֹתוֹ לִבְלֹעַן. אַל תִּשְׁאַל בְּכַמָּה קֹשִׁי זֶה עָלָה לָנוּ. הוּא סֵרַב לִבְלֹעַ, וְאָנוּ תָּחַבְנוּ אֶת הַנְּיָר לְגָרוֹנוֹ עִם כּוֹס מַיִם, כְּפִי שֶׁאָמַרְתָּ"...

נֶחֱרַד הָרוֹפֵא וְקָרָא: "הוֹי, פְּתָאִים וּסְכָלִים! מָה עָלָה בְּדַעְתְּכֶם, וְכִי נִתָּן לְרַפֵּא אָדָם בְּפִסַּת נְיָר שֶׁתּוֹחֲבִים לְפִיו?! הֵן לֹא לְפִסַּת הַנְּיָר הִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא לְמַשְׁמָעוּתָהּ וְלַתֹּכֶן שֶׁבָּהּ, לַתְּרוּפָה הָרְשׁוּמָה בָּהּ. אוֹתָהּ הָיָה עֲלֵיכֶם לִרְכֹּשׁ עַל פִּי הַמִּרְשָׁם. הִיא הָיְתָה מְרַפֵּאת אוֹתוֹ!"

וְהַנִּמְשָׁל בָּרוּר: סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם חָשׁוּב עַד מְאֹד. נִצְטַוֵּינוּ לְהַקְדִּישׁ לוֹ אֶת לֵיל הַסֵּדֶר וּלְהַזְכִּירוֹ בְּכָל בֹּקֶר וָעֶרֶב. יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל: יַד ה' בַּבְּרִיאָה, שָׂכָר וְעֹנֶשׁ, אַהֲבַת ה' לְעַמּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁאֵין מִסְתַּפְּקִים בַּאֲמִירָה גְּרִידָא, שֶׁכָּמוֹהָ - כִּבְלִיעַת הַמִּרְשָׁם... אֶלָּא חוֹוִים אֶת הַמְּאֹרָעוֹת וְלוֹמְדִים אֶת לִקְחָם!

אַךְ אִם לַיְלָה חָשׁוּב זֶה יֵהָפֵךְ לְמִפְגַּשׁ רַעִים, צְחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ, הִנֵּה הֶחְמַצְנוּ אֶת הַמַּטָּרָה. הֲרֵי בְּלֵיל הַסֵּדֶר רַבִּים הֵם הָאוֹרְחִים, וְהִנֵּה זְמַן רַב לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ, וְהַיֵּצֶר בָּנָק�ל יָכוֹל לְהַסִּיט אֶת קְדֻשַּׁת הַלַּיְלָה הַזֶּה לְ"לֵיל חֲוָיוֹת", בּוֹ כָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהַעֲלוֹת זִכְרוֹנוֹת וַחֲוָיוֹת בְּלוּוּי לָשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת וְכָל מִינֵי מַרְעִין בִּישִׁין. וַחֲבָל!!!

אֶפְשָׁר לִגְרֹף "הוֹן שֶׁל מִצְווֹת" בְּלַיְלָה כֹּה קָדוֹשׁ וְנַעֲלֶה זֶה!

ליל הסדר - קדושת הלילה הזה רבה עד מאד

(הַשְׁלָ"ה)

הַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא סֵדֶר לְכָל הַשָּׁנָה, וּכְפִי שֶׁעוֹשֶׂה אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, כָּךְ מְסַדֵּר הוּא לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַשָּׁנָה (בְּשֵׁם "בֵּית אַהֲרֹן" מִקָּרְלִין).

וְעוֹד בָּא לְרַמֵּז לָנוּ, כְּשֵׁם שֶׁהַטֶּבַע מִתְנַהֵל לְפִי סֵדֶר קָבוּעַ, כָּךְ כָּל הַנִּסִּים שֶׁאֵרְעוּ מִיצִיאַת מִצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם, אֵין בָּהֶם חֲלִילָה שׁוּם דָּבָר מִקְרֵי, אֶלָּא הַכֹּל מִתְרַחֵשׁ לְפִי סֵדֶר מְסָיָם, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא תָּמִיד מְבִינִים אָנוּ אֶת הַסֵּדֶר הַזֶּה (בְּשֵׁם מַהַר"ל).

הַלַּיְלָה הַזֶּה, שֶׁנִּקְבַּע לְדוֹרוֹת, בּוֹ אָנוּ מְחֻיָּבִים בְּמִצְוַת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ", כְּשֶׁעָלֵינוּ לְהַרְבּוֹת בְּסִפּוּרֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם לְזֶכֶר גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל מִגָּלוּת מִצְרַיִם, הַמְבַטְּאִים אֶת עִנְיְנֵי שִׁעְבּוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, וְאֶת הַגָּלוּת שֶׁנִּמְצָא בָּהּ עַם יִשְׂרָאֵל קָרוֹב לְאַלְפַּיִם שָׁנָה וּמְבַקְּשִׁים עַל הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה, לָכֵן עַל כָּל אֶחָד לְהַמְחִישׁ, וּבְעִקָּר לַיְלָדִים, אֶת כָּל מַה שֶּׁהָיָה לַאֲבוֹתֵינוּ כְּאִלּוּ הָיָה זֶה לָנוּ.

בַּסֵּפֶר "**עוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם**" כּוֹתֵב הַמְחַבֵּר, שֶׁכְּדַאי לְהִתְבּוֹנֵן בַּדְּבָרִים הַסּוֹתְרִים שֶׁאֲנַחְנוּ עוֹשִׂים בַּלַּיְלָה הַזֶּה. מִצַּד אֶחָד אָנוּ עוֹשִׂים דְּבָרִים הָרוֹמְזִים **לַשִּׁעְבּוּד**, שֶׁהֵם אֲכִילַת מַצָּה וּמָרוֹר. וּמִצַּד אַחֵר אָנוּ עוֹשִׂים דְּבָרִים הָרוֹמְזִים **לַחֵרוּת**, כַּאֲשֶׁר אָנוּ מַטְבִּילִין שְׁתֵּי פְּעָמִים וְיוֹשְׁבִים כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין. זֹאת כְּדֵי לְהוֹרוֹת לָנוּ שֶׁתָּמִיד צָרִיךְ לִזְכֹּר שְׁנֵי הַדְּבָרִים וְעַל יְדֵי זֶה נִתְנַהֵג בְּהַכְנָעָה וַעֲנָוָה, שֶׁזֶּה כָּל הַתַּכְלִית בַּלַּיְלָה הַזֶּה לִתֵּן לָנוּ תִּזְכֹּרֶת אֵיךְ אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְנַהֵג בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה.

וּכְעֵין זֶה מָצִינוּ בְּרַבּוֹתֵינוּ זַ"ל, שֶׁלֵּיל הַפֶּסַח נִקְרָא "**לֵיל הַסֵּדֶר**". כְּתַב **חִדּוּשֵׁי הָרִי"ם**, שֶׁבָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלַמְּדֵנוּ עַל הַנְּסִים וְהַנִּפְלָאוֹת הַמִּתְרַחֲשִׁים מֵהַשָּׁמַיִם שֶׁגַּם לָהֶם יֵשׁ סֵדֶר, וּכְמוֹ שֶׁסֵּדֶר הַנְהָגַת הַטֶּבַע מִתְנַהֵל לְפִי סֵדֶר קָבוּעַ כָּךְ גַּם הַנִּסִּים הָעַל-טִבְעִיִּים מִתְנַהֲלִים בְּסֵדֶר קָבוּעַ.

וְסִפֵּר הָרַב נָבוֹן יִצְחָק יצ"ו, שֶׁהַסִּבָּה שֶׁנִּקְרָא הַלַּיְלָה הַזֶּה "לֵיל הַסֵּדֶר" הִיא לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָנוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהֵם: פְּשָׁט, רֶמֶז, דְּרָשׁ, סוֹד, וּבַלַּיְלָה הַזֶּה אֵין לָנוּ אֶת

הַבְּחִינָה שֶׁל פְּשָׁט אֶלָּא רַק הַבְּחִינוֹת שֶׁל סֵדֶ"ר - סוֹד, דְּרָשׁ, רֶמֶז, כִּי הַכֹּל הָיָה מִתְנַהֵל בְּדֶרֶךְ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת, דְּאִי אֶפְשָׁר לְפָרְשָׁם בְּדֶרֶךְ הַפְּשָׁט.

בַּסֵּפֶר "**בֵּית אַהֲרֹן**" כָּתַב מִשֵּׁם אָבִיו **רַבִּי אָשֵׁר**, דִּלְכָךְ נִקְרָא הַלַּיְלָה הַזֶּה "**לֵיל הַסֵּדֶר**", לְפִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה סֵדֶר לְכָל הַשָּׁנָה. וְלָכֵן הַחַלָּשׁ יֹאמַר גְּבוֹר אֲנִי לַעֲשׂוֹת הַלַּיְלָה הַזֶּה בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת כְּתִקּוּנוֹ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יְהֵא לוֹ כָּל סֵדֶר וּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, מִשּׁוּם דְּסוֹד הַהַצְלָחָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה מִתְנַהֵל לְפִי מַה שֶּׁהִשְׁקִיעַ לָנַהֵל אֶת סֵדֶר לֵיל הַפֶּסַח כְּתִקּוּנוֹ. וּגְדוֹלָה מִזּוֹ כָּתַב, כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ מְהַרְהֵר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בַּלַּיְלָה הַזֶּה, הוּא מִבְּחִינַת אוֹתָם שֶׁמֵּתוּ בִּשְׁלֹשֶׁת יְמֵי הָאֲפֵלָה!

עוֹד מָצִינוּ מַעֲלָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה: מוּבָא בַּסֵּפֶר "**תִּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה**" עַל הַפְּסוּק "לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה'" (שְׁמוֹת יב, מב) - דְּהַיְנוּ, **הַלַּיְלָה הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לָתֵת שְׁמִירָה עַל כָּל הַלֵּילוֹת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה**. לָכֵן נֶאֱמַר "לֵיל שִׁמּוּרִים" בְּלָשׁוֹן רַבִּים, לְהוֹרוֹת לָנוּ דְּזוֹ הַסְּגֻלָּה לִשְׁמִירָה לָאוֹ דַּוְקָא עַל לֵיל פֶּסַח אֶלָּא גַּם עַל כָּל הַלֵּילוֹת שֶׁל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ.

כָּתַב **הַשָּׁלָ"ה** הַקָּדוֹשׁ (רֵישׁ מַסֶּכֶת פְּסָחִים), **דִּקְדֻקַּשׁת הַלַּיְלָה הַזֶּה וְכָל הַדְּיָנִים הַנּוֹהֲגִים בּוֹ הִיא קְדֻשָּׁה רַבָּה מְאֹד**, כִּי אָז בָּחַר בָּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ מִכָּל הָעַמִּים וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. עַל כֵּן רָאוּי לָאָדָם לִהְיוֹת נִזְהָר **שֶׁלֹּא יְדַבֵּר בַּלַּיְלָה הַזֶּה שׁוּם שִׂיחַת חֹלִין וְיִזָּהִיר בֵּיתוֹ עַל זֶה, וְלֹא יִהְיוּ נִפְרָדִים מִדְּבֵקוּת ה'**. **יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ לְרֶגַע אֶחָד**, אֶלָּא יִתְעַסְּקוּ כֻּלָּם בְּמִצְוֹת הַלַּיְלָה הַזֶּה וּבְסִפּוּרֵי נִסֵּי מִצְרַיִם לְפָרְסֵם גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא לִבְנֵי בֵּיתוֹ.

וּמָצִינוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב דַּף מ:), שֶׁהִיא חוֹבָה עַל הָאָדָם לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח זֶה לְעוֹלָם, וְקַבָּלָה בְּיָדֵינוּ הִיא, שֶׁכָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בְּשֶׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם וּבְאוֹתוֹ סִפּוּר שָׂמֵחַ הוּא בְּשִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, הֲרֵי מְזֻמָּן הוּא לִשְׂמֹחַ עִם הַשְּׁכִינָה לְעוֹלָם הַבָּא שֶׁהִיא הַשִּׂמְחָה שֶׁעוֹלָה עַל הַכֹּל, וְכֵיוָן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ לוֹ שִׂמְחָה בְּאוֹתוֹ סִפּוּר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מְקַבֵּץ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַמַּלְאָכִים שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם: "לְכוּ וְשִׁמְעוּ סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁלִּי שֶׁמְּסַפְּרִים בָּנַי וּשְׂמֵחִים בִּגְאֻלָּתִי!" מִיָּד מִתְכַּנְּסִים כֻּלָּם וּבָאִים וּמִתְחַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמְעִים סִפּוּרֵי הַשֶּׁבַח שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם, וְאָז בָּאִים וּמוֹדִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת, וּמְשַׁבְּחִים אוֹתוֹ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, שֶׁבָּעָם הַמְבֹחָר הַזֶּה בָּחַר בּוֹ ה' יִתְבָּרַךְ מִכָּל הָעַמִּים, שֶׁהֵם שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה וּמְשַׁבְּחִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בָּזֶה נִתּוֹסֵף לוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה לְמַעְלָה.

הָא לְמָה זֶּה דּוֹמֶה?

לְמֶלֶךְ שֶׁנּוֹסְפִים לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה כַּאֲשֶׁר מְשַׁבְּחִים אֶת גְּבוּרָתוֹ, וְכֻלָּם מוֹדִים וְיִרְאִים מִפָּנָיו וּכְבוֹדוֹ מִתְעַלֶּה עַל כֻּלָּם. וּמִפְּנֵי זֶה יֵשׁ לְהַלֵּל וּלְסַפֵּר בַּלַּיְלָה הַזֶּה. וּכְכָל שֶׁיְּרַבֶּה בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, כָּךְ מִתְעַלֶּה וּמִתְגַּבֵּר כֹּחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵן לְמַעְלָה וְהֵן לְמַטָּה.

הנהגות כלליות ערב התקדש החג

"וְהִנֵּה בִּזְמַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה הַפֶּסַח נִשְׁחָט אַחַר הַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. **וּכְדֵי שֶׁיִּשַּׁלְּמוּ פָּרִים שְׁפָתַיִנוּ, רָאוּי לַעֲסֹק בְּסֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה... וְצָרִיךְ הָאָדָם הַיָּרֵא וְהֶחָרֵד עַל דְּבַר ה' לִקְרֹא אוֹתוֹ בִּזְמַנּוֹ, שֶׁתַּעֲלֶה קְרִיאָתוֹ בִּמְקוֹם הַקְּרָבָתוֹ, וְיִדְאַג עַל חֻרְבַּן הַבַּיִת, וְיִתְחַנֵּן לִפְנֵי בּוֹרֵא עוֹלָם: יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּבָּנֶה אוֹתוֹ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ**". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

(סֵפֶר שֶׁל"ה - מַסֶּכֶת פְּסָחִים)

"וְיִתְנַהֲגוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ כְּמֶלֶךְ וּכְמַלְכָּה, וּבְנֵי בֵּיתוֹ כִּבְנֵי מְלָכִים, וְיָכִינוּ כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּבִגְדֵי מֶשִׁי וְרִקְמָה מִכָּל מַה שֶּׁחָנָנָם ה' יִתְבָּרַךְ. וְהַכֹּל יָכִינוּ כְּדֵי לְהַרְאוֹת לַכֹּל שִׂמְחַת לִבָּם בְּחַסְדּוֹ שֶׁל מָקוֹם.

וּקְדֻשַּׁת הַלַּיְלָה הַזֶּה וְכָל הַדִּינִים הַנּוֹהֲגִים הֵיא קְדֻשָּׁה רַבָּה בִּמְאֹד, כִּי אָז בָּחַר בָּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ מִכָּל הָעַמִּים וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. **עַל כֵּן רָאוּי לָאָדָם לִהְיוֹתוֹ נִזְהָר שֶׁלֹּא יְדַבֵּר בְּלַיְלָה זוֹ שׁוּם שִׂיחָה מְשִׂיחַת חֻלִּין**, וְיִזְהִיר בְּנֵי בֵּיתוֹ עַל זֶה, וְלֹא יִהְיוּ נִפְרָדִים מִדְּבֵקוּת ה' יִתְבָּרַךְ רֶגַע כְּמֵימְרָא, רַק יִתְעַסְּקוּ הַכֹּל בְּמִצְוַת הַלַּיְלָה הַזֶּה בְּסִפּוּרֵי נִסֵּי מִצְרַיִם וּלְפַרְסְמָם לִבְנֵי בֵּיתוֹ... וְאִם יִרְצֶה לְהַאֲרִיךְ יוֹתֵר בְּחֶקְיוֹ וּמִשְׁפָּטָיו מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים, וְכָל הַמַּרְבֶּה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח..." (סֵפֶר שֶׁל"ה - מַסֶּכֶת פְּסָחִים)

"...וְהַלַּיְלָה הַזֶּה הוּא סֵדֶר עַל כָּל הַשָּׁנָה, וּבַלַּיְלָה הַזֶּה תְּלוּי הִתְנַהֲגוּתוֹ וְדִבּוּרָיו וּמַעֲשָׂיו שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לְכָל הַשָּׁנָה. וְאִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה הוּא מַשְׂכִּיל בְּדַעְתּוֹ לְהִתְבּוֹנֵן שֶׁכְּדַאי לוֹ שֶׁיִּתְנַהֵג כָּרָאוּי כִּי זֶה יִגְרֹם לוֹ אַחַר כָּךְ שִׁנּוּי לְטוֹבָה עַל כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, נִמְצָא שֶׁלַּיְלָה זֶה הוּא הַגּוֹרֵם וּמַשְׁלִיט סֵדֶר אֵיךְ יִתְרָאֶה, בְּסִיַּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא, כָּל הַשָּׁנָה לָכֵן שַׁפִּיר נִקְרָא לַיִל הַסֵּדֶר..." (קוּנְטְרֵס "קְדֻשַּׁת לֵיל הַסֵּדֶר" - הָרַב אַהֲרֹן טוֹיְסִיג)

"וּמִכָּל לֵיל פֶּסַח מְסֻגָּל לְהִשְׁתַּנּוֹת מַזָּלוֹ מֵרָעָה לְיָפָה, וְהַיְנוּ שֶׁבַּלַּיְלָה הַזֶּה מְסֻגָּל לְהִשְׁתַּנּוֹת לַחֲלוּטִין וְלָצֵאת לְחֵרוּת מִכָּל צָרָיו, עַל דֶּרֶךְ אָמְרָם זַ"ל 'בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם'..." (סֵפֶר "נְתִיבוֹת שָׁלוֹם")

התקונים והאורות שבתפלות החג

"...**יֵלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וִיכַוֵּן מְאֹד בְּעַרְבִית, כִּי רַבּוּ מְאֹד הָרָזִין עִלָּאִין לְאוֹרוֹת גְּדוֹלִים בַּשָּׁמַיִם, גְּדוֹלֵי גְּדוֹלִים, תְּלֵי תְּלִים**... גְּמַר הַהַלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת סוֹדוֹ רָם וְנִשָּׂא... יִרְאֶה שֶׁהַלַּיְלָה הַזּוֹ מְאִירָה כַּשֶּׁמֶשׁ בְּתֹקֶף אוֹרוֹת עֶלְיוֹנִים..." (סֵפֶר "עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ" - הַחִיד"א)

"...**לְאַחַר** מִכֵּן יֵשׁ הַמְתָּנָה שֶׁל הַיּוֹם טוֹב עַצְמוֹ, שֶׁמַּתְחִיל מֵהַלַּיְלָה הַקָּדוֹשׁ שֶׁל לֵיל הַסֵּדֶר, **שֶׁבַּלַּיְלָה זֶה ה' יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לְכָל אֶחָד אֶת הַכֹּחַ שֶׁל 'הַבֵּן שׁוֹאֵל'**, **וְאֶת הַכֹּחַ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל**, שֶׁהָיָה לוֹ אֶת כֹּחַ הַתְּפִלָּה בְּדַרְגָּה גְּדוֹלָה מְאֹד, **וְכָתוּב מְצַדִּיקִים זי"ע**, **שֶׁבַּלַּיְלָה זֶה אֶפְשָׁר לִפְעֹל דְּבָרִים נִפְלָאִים עִם כָּל בַּקָּשָׁה**, **לִפְנֵי מַעֲרִיב**, **וּבְעֵת תְּפִלַּת עַרְבִית**, **וּבְהַלֵּל שֶׁל מַעֲרִיב**, **בְּכָל 'מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָ-הּ'**, וּלְאַחַר מִכֵּן בְּעֵת הַהֲלִיכָה אֶל הַסֵּדֶר, וּבְעֵת הַסֵּדֶר, בְּעֵת הַסְּעוּדָה, הַהַלֵּל, וּלְאַחַר הַסֵּדֶר, בְּכָל בַּקָּשָׁה אֶפְשָׁר לִפְעֹל דְּבָרִים נִפְלָאִים, שֶׁהֲרֵי בְּלֵיל הַסֵּדֶר פְּתוּחִים כָּל הַשְּׁעָרִים לְמַעְלָה וּמִמֵּילָא כָּל קוֹל שֶׁבַּר יִשְׂרָאֵל זוֹכֶה לִשְׁלֹחַ לְמַעְלָה בְּלֵילָה זֶה, הֲרֵי זֶה רְכוּשׁ עָצוּם וְנִפְלָא שֶׁזּוֹכִים לְרְכּוֹשׁ עַל כָּל הַשָּׁנָה הַבָּאָה..." (סֵפֶר "שִׂיחוֹת הִתְחַזְּקוּת")

"...**הַמִּצְוָה** שֶׁאַחַר זוֹ הוּא לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא חוֹב עַל הָאָדָם לְעוֹלָם לְסַפֵּר בַּשְּׁבָחִים הָאֵלּוּ. כְּךְ הֶעֱמִדָנוּ, **כָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְשָׂמֵחַ בַּסִּפּוּר הַהוּא בְּשִׂמְחָה**, **עָתִיד הוּא לִשְׂמֹחַ עִם הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם הַבָּא**, **שֶׁהוּא הַשִּׂמְחָה** [הַגְּדוֹלָה] **מֵהַכֹּל**, שֶׁזֶּה הוּא אָדָם הַשָּׂמֵחַ בַּאֲדוֹנוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בְּסִפּוּר שֶׁלּוֹ.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְקַבֵּץ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַפָּמַלְיָא שֶׁלּוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וְשִׁמְעוּ הַסִּפּוּר שֶׁל הַשֶּׁבַח שֶׁלִּי שֶׁמְּסַפְּרִים בָּנַי וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלַּת אֲדוֹנָם, וּבָאִים וּמוֹדִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵלּוּ הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל עַם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ - שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם - אָז נִתּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ לַאֲדוֹנָם, כְּמֶלֶךְ שֶׁנּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה בְּעֵת שֶׁמְּשַׁבְּחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְהַכֹּל יְרֵאִים מִפָּנָיו וְעוֹלֶה כְּבוֹדוֹ עַל כֻּלָּם". (תַּרְגּוּם הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ ר"מ פְּרָשַׁת בֹּא)

שמחת יום טוב

חַיָּב אָדָם לִהְיוֹת שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בַּמּוֹעֵד הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו.

כֵּיצַד מְשַׂמְּחָן? הַקְּטַנִּים - נוֹתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וֶאֱגוֹזִים,

וְהַנָּשִׁים - קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים כְּפִי מָמוֹנוֹ. (שׁוּלְחָן עָרוּךְ הִלְכוֹת יוֹם טוֹב תקכט, ב)

הֲלָכָה מְפֹרֶשֶׁת הִיא כֵּיצַד אָנוּ חַיָּבִים לְשַׂמֵּחַ אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁלֹשֶׁת הָרְגָלִים, וּמָרָן פָּסַק: "וְהַנָּשִׁים - קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִים כְּפִי מָמוֹנוֹ".

בַּ"בְּאוּר הֲלָכָה" כּוֹתֵב הֶ"**חֶפֶץ חַיִּים**", שֶׁאִם אֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת - יִקְנֶה לָהֶם, לְכָל הַפָּחוֹת, מְנָעֲלִים חֲדָשִׁים לְכְבוֹד יוֹם טוֹב.

יָדוּעַ הוּא, שֶׁהָאִשָּׁה שְׂמֵחָה כְּפָלַיִם: הִיא זוֹכָה לְקַבֵּל מִבַּעְלָהּ תַּכְשִׁיטִין וּמֵעֵבֶר לַהַרְגָּשָׁה הַטּוֹבָה הִיא חָשָׁה כִּי בַּעְלָהּ מְכַבֵּד אוֹתָהּ.

כַּמּוּבָן, אִישׁ אִישׁ כְּפִי מָמוֹנוֹ וִיכָלְתּוֹ. כָּל הַמַּטָּרָה הִיא לָתֵת תְּשׂוּמֶת לֵב לָאִשָּׁה וּלְהַעֲרִיךְ אֶת מַאֲמַצֶּיהָ עַל כָּל הַטּוֹבָה שֶׁעוֹשָׂה עִמּוֹ.

לְעִתִּים, דַּוְקָא לִפְנֵי הֶחָג אֵין הַפְרוּטָה מְצוּיָה בַּכִּיס וּקְנִיָּה כָּזוֹ הִיא "מַעֲמָסָה" לֹא קַלָּה עַל הַבַּעַל, שֶׁלֹּא דַּי בַּהוֹצָאוֹת הַכְּבֵדוֹת שֶׁהֻטְּלוּ עָלָיו לִכְבוֹד הֶחָג, עוֹד הוּא נִדְרָשׁ לְהוֹצִיא "הוֹצָאוֹת נוֹסָפוֹת" לְמַעַן הָרַעְיָה.

אַךְ עָלֵינוּ לָדַעַת, כִּי כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְצַוִּים לַעֲשׂוֹת לִכְבוֹד הָרַעְיָה - לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ דְּרָכִים מִשֶּׁלּוֹ "שֶׁלֹּא נַרְגִּישׁ אֶת הַהוֹצָאוֹת" - הוֹצָאוֹת שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב הֵן "מֻכְרוֹת בַּשָּׁמַיִם" וְהֵן אֵינָן בִּכְלַל הַהוֹצָאוֹת הָרְגִילוֹת.

הִנֵּה סִפּוּר מְאַלֵּף לְהַמְחָשַׁת הַדְּבָרִים:

יוֹמַיִם לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח פָּגַשׁ אוֹתִי יְהוּדִי וְנָתַן לִי סְכוּם שֶׁל אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָלִים וּבִקְשַׁנִי לְמְסֹר זֹאת לְמִשְׁפָּחָה נִזְקֶקֶת כְּרָאוּת עֵינַי וְעוֹד בְּקֶשׁ שֶׁלֹּא אֲחַלֵּק אֶת הַסְּכוּם בֵּין כַּמָּה מִשְׁפָּחוֹת אֶלָּא שֶׁאֶתֵּן אֶת כֻּלּוֹ לְמִשְׁפָּחָה אַחַת.

לַמָּחֳרָת פָּגַשְׁתִּי יְהוּדִי, שֶׁאָנִי יוֹדֵעַ שֶׁמַּצָּבוֹ דָּחוּק, וְנָתַתִּי לוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים מִתּוֹךְ הַתְּרוּמָה שֶׁקִּבַּלְתִּי וְאֶת הַיֶּתֶר תִּכְנַנְתִּי לָתֵת לְמִשְׁפָּחָה נִזְקֶקֶת אַחֶרֶת (בְּאוֹתוֹ רֶגַע לֹא זָכַרְתִּי אֶת בַּקָּשָׁתוֹ הַמְפֹרֶשֶׁת שֶׁל הַתּוֹרֵם כִּי אַחֶרֶת לֹא הָיִיתִי עוֹשֶׂה שִׁנּוּי בְּמֶה שֶׁהוּא הִתְנָה). לְאַחַר כְּשָׁעָה נִזְכַּרְתִּי בַּתַּנַאי שֶׁל הַתּוֹרֵם וּמִיָּד הִתְקַשַּׁרְתִּי לַיְּהוּדִי שֶׁקִּבֵּל מִמֶּנִּי מָאתַיִם שְׁקָלִים וְהוֹדַעְתִּיו שֶׁיֵּשׁ לִי עוֹד מָאתַיִם שְׁקָלִים לְמְסֹר לוֹ.

תְּשׁוּבָתוֹ הִפְתִּיעָה אוֹתִי מְאֹד: "יָדַעְתִּי שֶׁתָּבִיא לִי עוֹד מָאתַיִם שְׁקָלִים! חִכִּיתִי לָזֶה".

"כֵּיצַד יָדַעְתָּ?!" - תָּמַהְתִּי - "וְכִי אַתָּה יוֹדֵעַ מִי נָתַן לִי אֶת הַסְּכוּם וְכַמָּה הוּא נָתַן?"

"לֹא, אַךְ בּוֹא אֲסַפֵּר לְךָ: אֶתְמוֹל נָסַעְתִּי עִם אִשְׁתִּי וְגִיסָתִי לִבְנֵי בְּרַק לִקְנוֹת מִצְרָכִים בְּסִיסִיִּים לְחַג הַפֶּסַח - מַצּוֹת, יַיִן, סֵכָר, שֶׁמֶן וְכַיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ דְּבָרִים בְּסִיסִיִּים הַנִּצְרָכִים לְכָל מִשְׁפָּחָה.

בַּדֶּרֶךְ לַחֲנוּת הַמָּזוֹן אִשְׁתִּי עָצְרָה לְיַד חֲנוּת בְּגָדִים וְהִתְבּוֹנְנָה בַּבְּגָדִים הַמֻּצָּנִים בְּחַלּוֹן הָרַאֲוָה. הִבְהַרְתִּי לָהּ שֶׁאִם הִיא תִּקָּנֶה בֶּגֶד, מִיָּד נַעֲלֶה לַמְּכוֹנִית חֲזָרָה כִּי לֹא נוּכַל לִקְנוֹת כְּלָל מוּצְרֵי מָזוֹן.

אִשְׁתִּי אָמְרָה לִי שֶׁהִיא רַק מִסְתַּכֶּלֶת לְלֹא כַּוָּנָה לִרְכֹּשׁ בְּגָדִים כָּעֵת כִּי יוֹדַעַת הִיא אֶת מַצָּבֵנוּ הַכַּלְכָּלִי.

אַךְ הָעַיִן רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד... בְּאַחַת הַחֲנֻיּוֹת הִיא רָאֲתָה שִׂמְלָה מְיֻחֶדֶת וְהִיא נִכְנְסָה לִשְׁאֹל מַה מְּחִירָהּ. 'חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֵׁ"ח' - עָנְתָה לָהּ הַמּוֹכֶרֶת - 'אַךְ, גְּבֶרֶת, תִּמְדְּדִי קֹדֶם וְאַחַר כָּךְ נְדַבֵּר עַל הַמְּחִיר'...

אִשְׁתִּי מָדְדָה אֶת הַשִּׁמְלָה וּמָה אֹמַר לָךְ, כְּאִלּוּ חַיָּט תָּפַר אֶת הַשִּׁמְלָה הַיָּפָה בְּדִיּוּק לְמִדּוֹתֶיהָ, לְלֹא כָּל צֹרֶךְ בְּתִקּוּנִים.
אֲנִי מַמְתִּין מְחוּץ לַחֲנוּת וּלְפֶתַע אִשְׁתִּי קוֹרֵאת לִי: 'בּוֹא תְּכָנֵס רֶגַע'. יָדַעְתִּי שֶׁאִם אֲנִי נִכְנָס אֲנִי יוֹצֵא עִם שִׁמְלָה חֲדָשָׁה אַךְ מַה יִּהְיֶה עַל מִצְרְכֵי הַמָּזוֹן?
אִשְׁתִּי וְגִיסָתִי הֵחֵלּוּ לְהַפְעִיל עָלַי לַחַץ 'מָתוּן' לִרְכֹּשׁ אֶת הַשִּׁמְלָה לִכְבוֹד הֶחָג. 'כַּמָּה זֶה עוֹלֶה?' - אֲנִי שׁוֹאֵל. 'חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֵׁ"ח' – הֵשִׁיבָה הַמּוֹכֶרֶת. 'תִּרְאִי, יֵשׁ לִי רַק אַרְבַּע מֵאוֹת שֵׁ"ח'.
'בְּסֵדֶר, אֲדוֹנִי' - אָמְרָה הַמּוֹכֶרֶת - 'שֶׁיִּהְיֶה לָכֶם חַג שָׂמֵחַ, אֶעֱשֶׂה לָכֶם הֲנָחָה'.
חָשַׁבְתִּי שֶׁאֲנִי מִתְעַלֵּף. הֲרֵי אַתָּה יוֹדֵעַ אֶת מַצָּבִי, אֵין לִי עַכְשָׁו מִצְרְכֵי מָזוֹן בְּסִיסִיִּים לְפֶסַח וּבַכֶּסֶף שֶׁיֵּשׁ אָנוּ קוֹנִים שִׁמְלָה...
כְּאן הֵחֵל הַלַּחַץ שֶׁל גִּיסָתִי. 'מַה יֵּשׁ, תִּקָּנֶה פַּעַם אַחַת שִׁמְלָה לְאִשְׁתְּךָ'.
'כֵּן, אֲנִי רוֹצָה' - הֵשַׁבְתִּי - 'אֲבָל מָה עִם כֶּסֶף לְמִצְרָכִים?'
גִּיסָתִי הִיא אִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ שׁוֹמֶרֶת לְעֵת עַתָּה עַל תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְהִיא עוֹנָה לִי כָּךְ: 'הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יָכוֹל לִדְאֹג לְךָ לְמִצְרָכִים לֶחָג? הֲרֵי אַתָּה יְהוּדִי מַאֲמִין'.
אָכֵן הוּא יָכוֹל לִדְאֹג לִי אֲבָל בְּעוֹד יוֹם יִהְיֶה חַג... וְשׁוּב גִּיסָתִי לוֹחֶשֶׁת: 'נוּ, אַל תִּדְאַג, הַקָּבָּ"ה יִשְׁלַח לְךָ מִצְרָכִים לֶחָג. גַּם בְּיוֹם אֶחָד הוּא יָכוֹל לִדְאֹג לְךָ לְאַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָלִים'.
וְאָכֵן קָנִיתִי אֶת הַשִּׁמְלָה וְחָזַרְנוּ לְבֵיתֵנוּ לְלֹא הַמִּצְרָכִים. וְהִנֵּה בַּבֹּקֶר אַתָּה מַצִּיעַ לִי מָאתַיִם שְׁקָלִים. אָמַרְתִּי לְעַצְמִי: 'רַק רֶגַע, הַשִּׁמְלָה עָלְתָה אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָלִים, לָמָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁלַח רַק מָאתַיִם שְׁקָלִים?! וְחִכִּיתִי לִרְאוֹת מֵהֵיכָן יַגִּיעוּ מָאתַיִם הַשְּׁקָלִים הַנּוֹסָפִים... וְהִנֵּה אַתָּה מְטַלְפֵּן וְהִשְׁלַמְתָּ לִי אֶת הַפָּאזֶל..."
אָכֵן, יֵשׁ בַּשָּׁמַיִם מַחְלָקָה מְיֻחֶדֶת הַמְחַשֶּׁבֶת אֶת הַהוֹצָאוֹת שֶׁאַתָּה מוֹצִיא עֲבוּר הֶחָג, וּבְמֵיָחֵד עֲבוּר רַעְיָתְךָ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה שֶׁזֶּה אֶצְלְךָ "הַכֶּסֶף הָאַחֲרוֹן" שֶׁנּוֹתַר לְךָ. אַךְ אַל דְּאָגָה, שִׂמַּחְתָּ אֶת אִשְׁתְּךָ - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְשַׂמַּח אוֹתְךָ בַּחֲזָרָה.
בְּעֵינֵינוּ הָרְגִילוֹת אֵין אָנוּ רוֹאִים אֶת הַתְּמוּרָה לְכָל הַמַּאֲמַצִּים וְהַהִשְׁקָעָה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים לִכְבוֹד ה'....הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הֲרֵי כַּאֲשֶׁר שִׂמַּחְתָּ אֶת רַעְיָתְךָ מִיָּד בַּשָּׁמַיִם "נִדְלְקוּ אוֹרוֹת" שֶׁהֵאִירוּ אֶת מְצוֹתֶיךָ בְּאוֹר מְיֻחָד שֶׁנַּעֲשָׂה בְּמִסִּירוּת נֶפֶשׁ.
אֲבָל מִן הָרִאוּי לַעֲשׂוֹת זֹאת גַּם בְּלֵב שָׁלֵם, בְּלֵב שָׂמֵחַ. לְתֵת הַרְגָּשָׁה טוֹבָה, בְּמֵיָחֵד לִקְרַאת הֶחָג שֶׁבּוֹ הִיא כָּל כָּךְ טוֹרַחַת וַעֲמֵלָה, אַךְ, לְעִתִּים, אָנוּ עֵדִים לְתוֹפָעָה שֶׁהַבַּעַל אָכֵן עָשָׂה אֶת "הַמַּאֲמָץ הָאַחֲרוֹן" וְטוֹרַחַ וְקוֹנֶה מַתָּנָה לְאִשְׁתּוֹ, אַךְ עִם זֹאת הוּא נוֹתֵן לָהּ הַרְגָּשָׁה

שֶׁ"זֶּה הָיָה נוֹרָא קָשֶׁה הַפַּעַם, אֲבָל לֹא הָיְתָה לִי בְּרֵרָה וְלִכְבוֹד הֶחָג הָיִיתִי חַיָּב לִקְנוֹת לָךְ..."

בַּעַל יָקָר! אַל תִּדְאַג! לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ קֻפָּה שֶׁל "הֶחְזֵרֵי הוֹצָאוֹת מֻכָּרוֹת"...

פותחים את ליל הסדר בכבוד... הרעיה

הַיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי חַג הַפֶּסַח אֵינָם יָמִים קַלִּים. אָנוּ עֲדִים לְתוֹפָעוֹת שֶׁל צְעָקוֹת, זְעָקוֹת שֶׁבָּר וּכְעָסִים רַבִּים שֶׁעוֹבְרִים בְּעִקָּר עַל הָאִמָּא, שֶׁדּוֹאֶגֶת שֶׁאָכֵן הַבַּיִת יַעֲמֹד בְּעֶרֶב חַג הַפֶּסַח בְּכַשְׁרוּתוֹ הָרְאוּיָה.

לֹא אַחַת, אָנוּ הַבְּעָלִים לִפְעָמִים יוֹצְאִים מִכֵּלֵינוּ כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים אֶת כָּל הַהִתְרַחֲשֻׁיּוֹת וּפְעָמִים אַף פּוֹלְטִים מִלִּים שֶׁאֵינָן בִּמְקוֹמָן, וְאוּלַי יוֹתֵר מִכֹּל לֹא יוֹדְעִים לְהַבִּיעַ הַעֲרָכָה וּלְהוֹקִיר אֶת כָּל מִבְצַע פֶּסַח שֶׁבְּרֹאשׁוֹ עוֹמֶדֶת רַעְיָתֵנוּ.

רַבִּים נוֹהֲגִים לְהַקְפִּיד עַל "זְמַן רַבֵּנוּ תָּם", "שִׁעוּרֵי מִדּוֹת שֶׁל הַחָזוֹן אִישׁ", בּוֹדְקִים אֶת הַ"שְׁפִּיץ" שֶׁל הַלּוּלָב בְּזִכּוּכִית מַגְדֶּלֶת, אַךְ אוּלַי כְּדַאי דַּוְקָא הַלַּיְלָה, כַּאֲשֶׁר מְסֻבִּים רַבִּים יוֹשְׁבִים סְבִיב הַשֻּׁלְחָן הֶעָרוּךְ בְּטוּב טַעַם, מִן הָרָאוּי לְפִתֹּחַ בִּכְבוֹד בַּעֲלַת הָאַכְסַנְיָה. כְּלוֹמַר, בְּפֶה מָלֵא לוֹמַר שֶׁלֹּא הָיִינוּ יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לַלַּיְלָה הַזֶּה כְּפִי שֶׁהִגַּעְנוּ אִם רַעְיָתֵנוּ לֹא הָיְתָה נוֹטֶלֶת עָלֶיהָ לַעֲמֹד בְּרֹאשׁוֹ.

לְכָל הַדֵּיעוֹת הַשָּׁבַח הַזֶּה מַגִּיעַ לָאִשָּׁה. הִיא הִדִּירָה שֵׁנָה מֵעֵינֶיהָ, נָטְלָה עָלֶיהָ כִּמְעַט אֶת כָּל הַמַּטָּלוֹת, הִשְׁתַּדְּלָה לֹא לְהַטְרִיחַ אֶת בַּעְלָהּ "מֵעֵבֶר לְכֹחוֹתָיו", אָז הִנֵּה מַגִּיעַ הָרֶגַע הַקָּטָן (וְהֶחְשׁוּב מְאֹד) שֶׁבּוֹ הִיא יְכוֹלָה לְקַבֵּל קְצָת נַחַת מִבַּעְלָהּ. בַּל נָחֹכָּה שֶׁנִּשְׁמַע תְּחִלָּה תִּשְׁבָּחוֹת מֵהָאוֹרְחִים עַל טִיב הַמַּאֲכָלִים אוֹ הָאֲרוּחַ הַנִּפְלָא. אַדְרַבָּה, דַּוְקָא זֶה יָכוֹל "לְחַפּוֹת" אוּלַי עַל חִסָּר הָעֲשִׂיָּה וְהַנְּשִׂיאָה בַּנֵּטֶל מִצִּדּוֹ, אִם הָיָה כָּךְ.

כֵּיצַד יֵשׁ לְכַבֵּד אֶת הָאִשָּׁה נוּכַל לִלְמֹד מֵהַמַּעֲשֶׂה הַנִּפְלָא הַבָּא:

הַשָּׁעָה 8:30 בַּבֹּקֶר.

אֶל הַמִּרְפָּאָה נִכְנַס יְהוּדִי בְּסְבִיבוֹת גִּיל הַשִּׁמּוֹנִים. יָדוֹ הַחֲבוּשָׁה הֶחְבִּיאָה "תִּפְרִים", אֲשֶׁר כְּבָר הִגִּיעַ זְמַנָּם לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ.

בְּשָׁעָה 9:00 יֶעֱדָה לוֹ פְּגִישָׁה. הוּא מְאֹד קָוָה לְהִשְׁתַּחְרֵר בְּמְהִירוּת וְלֹא לְאַחַר לַפְּגִישָׁה.

מִסַּפֵּר אֶחָד מֵעוֹבְדֵי הַמִּרְפָּאָה: "בָּדַקְתִּי לוֹ דֹּפֶק וְלַחַץ דָּם וּבִקַּשְׁתִּי מִמֶּנּוּ לְשֶׁבֶת וּלְהַמְתִּין. יָדַעְתִּי שֶׁהוּא יוּכַל לְהַכָּנֵס אֶל הָרוֹפֵא רַק כְּעָבֹר שָׁעָה. רָאִיתִי שֶׁהוּא מֵצִיץ בְּשָׁעוֹנוֹ שׁוּב וְשׁוּב, וּמֵאַחַר שֶׁהָיִיתִי פָּנוּי הֶחְלַטְתִּי לְנַסּוֹת וּלְסַדֵּר אוֹתוֹ בְּעַצְמִי. הֵסַרְתִּי לוֹ אֶת הַתַּחְבּשֶׁת וּבָדַקְתִּי אֶת הַפֶּצַע. הִבְחַנְתִּי שֶׁהַפֶּצַע נִרְפָּא בְּאֹפֶן מָלֵא. דִּבַּרְתִּי עִם אַחַד הָרוֹפְאִים, הֵבֵאתִי אֶת הַכֵּלִים הַמַּתְאִימִים וְאֶת הַתַּחְבּשֶׁת הַנִּצָּרֶכֶת וְהִתְחַלְתִּי לְטַפֵּל בּוֹ.

"בֵּינָתַיִם הִתְעַנְיַנְתִּי לְהֵיכָן הוּא כֹּה מְמַהֵר. הוּא סִפֵּר שֶׁהוּא צָרִיךְ לָגֶשֶׁת לִמְעוֹן הוֹרִים עַל מְנָת לִסְעֹד אֲרוּחַת בֹּקֶר עִם אִשְׁתּוֹ. 'מַה שְׁלוֹמָהּ?' הִתְעַנְיַנְתִּי בְּטִבְעִיּוּת וְהוּא סִפֵּר לִי שֶׁהִיא סוֹבֶלֶת מֵאַלְצְהַיְימֶר.

שָׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: 'תַּגִּיד לִי, אִם תְּאַחֵר לַאֲרוּחַת הַבֹּקֶר זֶה יָכוֹל לְהַכְעִיס אוֹתָהּ? זֶה יָכוֹל לְצַעֵר אוֹתָהּ?'

'כְּבָר חָמֵשׁ שָׁנִים הִיא לֹא מְזַהֶה אוֹתִי!' - סִפֵּר הַזָּקֵן בַּמְרִירוּת. לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְהוֹסַפְתִּי לִשְׁאֹל: 'אַף עַל פִּי שֶׁהִיא לֹא מַכִּירָה אוֹתְךָ, אַתָּה עֲדַיִן מַקְפִּיד עַל בִּקּוּר כָּל בֹּקֶר?'

הַזָּקֵן חִיֵּךְ אֵלַי וְהֵשִׁיב: 'הִיא לֹא מַכִּירָה אוֹתִי - אֲבָל אֲנִי הֲרֵי מַכִּיר אוֹתָהּ! וְחוּץ מִזֶּה אֲנִי חַיָּב לָהּ הַכָּרַת הַטּוֹב עַל כָּל הַשָּׁנִים שֶׁגָּמְלָה טוֹב עִמָּדִי.

הִרְגַּשְׁתִּי צָרֶךְ דָּחוּף לְבָכּוֹת. הַזָּקֵן הַזֶּה הִצְלִיחַ לְרַגֵּשׁ אוֹתִי מְאֹד".

מִי קָרָא זֹאת וְלֹא יֶחֱרַד עַד כַּמָּה אָנוּ רְחוֹקִים מִלְּהַעֲרִיךְ נְכוֹנָה וּלְהוֹקִיר אֶת הַמַּאֲמַצִּים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה וּבְעִקָּר שֶׁל הַלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל הַסֵּדֶר הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא.

מִן הָרָאוּי שֶׁנִּתֵּן לְפָחוֹת מְעַט מִן הַמַּגִּיעַ לָהּ וְאוּלַי זֶה יִתֵּן מְעַט נַחַת וּתְשׁוּמֶת לֵב לָרַעְיָה שֶׁעָמְדָה בְּרֹאשׁ הַמִּבְצָע הָאַדִּיר הַזֶּה בְּמֶשֶׁךְ חֹדֶשׁ שָׁלֵם, וּבְכָךְ נְחַזֵּק גַּם אֶת בָּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ לְהוֹקִיר אֶת הָאִמָּא שֶׁבִּלְעָדֶיהָ אוּלַי הָיִינוּ אוֹכְלִים... חָמֵץ.

כַּמָּה חֶבֶל שֶׁרַבִּים מִן הָאֲנָשִׁים רוֹאִים זֹאת כְּ"חוֹבָתָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה" לְנַקּוֹת, לְבַשֵּׁל, לְכַבֵּס, לְגַהֵץ, לְטַפֵּל בַּיְלָדִים וְלִדְאֹג לְכָל צָרְכֵי הַבַּיִת, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, אֶחָד מִן הַדְּבָרִים לֹא נַעֲשָׂה בִּגְלַל עֲיֵפוּת אוֹ חֹלִי, כְּבָר מַתְחִיל כַּעַס גָּדוֹל וּמִיָּד "עָפָה" הַשְּׁאֵלָה הַפּוֹגַעַת בַּחֲלַל הָאֲוִיר: "אָז מֶה עָשִׂית כָּל הַיּוֹם?" אוֹי! כַּמָּה קָשֶׁה לִשְׁמֹעַ מִשְׁפָּט מֵעֵין זֶה, וְאוּלַי הַלַּיְלָה נַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּדוֹלָה בְּעִנְיָן זֶה וּנְשַׁבַּח, נְהַלֵּל וּנְקַלֵּס אֶת הָאִשָּׁה עַל כָּל הַטּוֹבָה שֶׁהִיא גּוֹמֶלֶת אִתָּנוּ יוֹם יוֹם.

בליל הסדר - לשמח במצות ה'

כָּתַב הַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר זַצַ"ל:

"בְּלֵיל פֶּסַח יִתְנַהֵג בִּקְדֻשָּׁה וּבְיִרְאָה וְלִשְׂמֹחַ בְּמִצְוֹות שֶׁזִּכָּה ה' אוֹתָנוּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל קִדּוּשׁ, וּמִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה וַאֲכִילַת מָרוֹר וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת וַאֲמִירַת הַלֵּל, אַךְ בְּתִנְאֵי שֶׁצָּרִיךְ לְזַהֵר שֶׁיֹּאכַל כַּזַּיִת מַצָּה בְּרִוָּחָה וְלֹא בְּצַמְצוּם, וּכְמוֹ כֵן בַּמָּרוֹר, כִּי אִם יֶחְסַר מְעַט מִזֶּעָר הִפְסִיד מִצְוָתוֹ.

"וּלְדַעְתִּי, מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ וּמַאֲמִין בְּתוֹרַת ה', אֵיךְ לֹא יָחוּס עַל נַפְשׁוֹ וְלֹא יְהֵא מִתְיָרֵא שֶׁמִּצְוָה גְּדוֹלָה כָּזוֹ שֶׁאֵין לְזָכוֹת בָּהּ עַד יַעֲבֹר שָׁנָה, וּמִי יוֹדֵעַ אִם יִחְיֶה, יִהְיֶה נִפְסָד בְּיָדוֹ.

"וְדַי לָנוּ, בַּעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בַּמִּצְווֹת הָרְגִילוֹת כְּמוֹ תְּפִלִּין וּבְרָכַת הַמָּזוֹן שֶׁאֵין אָנוּ מְדַקְדְּקִים בָּהּ, וְלָמָּה נַעֲשֶׂה כָּזֶה בְּמִצְווֹת אֵלּוּ, רַחֲמָנָא לִצְלַן.

"וְאַף בַּמָּרוֹר, מַה גַּם שֶׁקָּשֶׁה לוֹ קְצָת, הֲלֹא בְּכָל יוֹם אָנוּ מְקַבְּלִים לַעֲבֹד ה' בְּכָל נַפְשֵׁנוּ וְלָמָּה נַקְפִּיד בְּצַעַר מוּעָט כָּזֶה.

"אֲנִי מַבְטִיחַ בֶּאֱמוּנָה בְּמִי שֶׁיַּעֲשֶׂה מִצְוָה בְּחֵשֶׁק וְיַחְשֹׁב בְּשִׂמְחָה בְּזֶה הָרֶגַע אֲנִי מְקַיֵּם מִצְוַת הַבּוֹרֵא, כְּמַעַט לֹא יַרְגִּישׁ מְרוֹרוֹת כְּלָל.

"וּבִפְרָטוּת בְּד' כּוֹסוֹת שֶׁמִּדַּרְכָּן לְדַקְדֵּק לִשְׁתּוֹת מִעַט כְּמוֹ רְבִיעַ כּוֹס, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה אֵיךְ יִבְעַט מִצְווֹת בִּשְׂאָט נַפְשׁוֹ בְּלִי טַעֲנָה וּבְלִי כְּבֵדוּת, לְדַעְתִּי הוּא קַלּוּת וּמְנִיעַת הַיִּרְאָה לְמֹאד, רַחֲמָנָא לִצְלַן, וְגָדוֹל עֲווֹנָם מִנִּשְׂא."

כְּתַב **הַחַיִּד"א** זַצַ"ל:

"מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים מִנְהַג יִרְאֵי ה':

שֶׁלֹּא לְדַבֵּר שִׂיחַת חֻלִּין מֵעֵת הַקִּדּוּשׁ עַד גְּמַר הַהַלֵּל, כִּי הַכֹּל יְחוּד גָּמוּר וְשָׁלֵם, וְאֵין לְהַפְסִיק בֵּינְתַיִם."

נשים חיבות בארבע כוסות

מַדּוּעַ שׁוֹתִים אַרְבַּע כּוֹסוֹת? בְּ**מִדְרָשׁ רַבָּה** מוּבָא שֶׁהַסִּבָּה הִיא כְּנֶגֶד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה: וְהוֹצֵאתִי, וְהִצַּלְתִּי, וְגָאַלְתִּי, וְלָקַחְתִּי.

הַאִם הַחִיּוּב הוּא רַק לִגְבָרִים אוֹ גַּם נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת?

נִתָּן לְתָרֵץ עַל פִּי הַמּוּבָא בַּגְּמָרָא בְּפִסְחִים (קח.): וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת הַלָּלוּ, שֶׁאַף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס.

אוֹתָהּ מֵימְרָא שֶׁל רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי נֶאֱמְרָה גַּם לְגַבֵּי קְרִיאַת הַמְּגִלָּה, שֶׁנָּשִׁים חַיָּבוֹת בָּהּ, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ נֵס. וּמֵאוֹתוֹ טַעַם, נָשִׁים חַיָּבוֹת גַּם בְּהַדְלָקַת נֵרוֹת חֲנֻכָּה.

מְבָאֲרִים בַּעֲלֵי **הַתּוֹסָפוֹת** בְּשֵׁם **רַשְׁבַּ"ם**, שֶׁכָּל שְׁלֹשֶׁת הַנִּסִּים נַעֲשׂוּ עַל יְדֵי נָשִׁים. **בְּפוּרִים** - עַל יְדֵי אֶסְתֵּר, **בַּחֲנֻכָּה** - עַל יְדֵי יְהוּדִית שֶׁהֶאֱכִילָה בְּמַאֲכִילֵי חָלָב אֶת אֶלִיפוֹרְנִי שַׂר צְבָא הַיְוָנִים, **וּבְפֶסַח** - בִּזְכוּת נָשִׁים צִדְקָנִיּוֹת יָצְאוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם.

בַּעֲלֵי **הַתּוֹסָפוֹת** מַקְשִׁים עַל בֵּאוּר **רַשְׁבַּ"ם**, שֶׁלְּשׁוֹן "אַף הֵן" מַשְׁמָעוֹ שֶׁגַּם הֵן, כְּלוֹמַר שֶׁהֵן הָיוּ נִסְפָּחוֹת וּטְפֵלוֹת בַּנֵּס, וּלְפִי **רַשְׁבַּ"ם** הָיָה צָרִיךְ לִתְפֹּס לְשׁוֹן שֶׁהַנֵּס נַעֲשָׂה עַל יְדֵיהֶן, וְלֹא שֶׁגַּם הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס, אֶלָּא הָעִקָּר נַעֲשָׂה עַל יְדֵי הַנָּשִׁים.

הַגְּאוֹן **הַחָתָם סוֹפֵר** מְבָאֵר, שֶׁהַנִּסִּים הָעֲצוּמִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לַנָּשִׁים בְּמִצְרַיִם, בְּלֵדַת שִׁשָּׁה בְכָרֵס וּבְשָׁאָר הַדְּבָרִים, גָּרְמוּ נִסִּים אֵלּוּ שֶׁהַנָּשִׁים הָיוּ מְלֻמָּדוֹת בְּנִסִּים עֲצוּמִים, לְעֻמַּת הַגְּבָרִים שֶׁלֹּא רָאוּ בְּגוּפָם נִסִּים כְּמוֹ הַנָּשִׁים. לָכֵן יְצִיאַת מִצְרַיִם לְגַבֵּי הַנָּשִׁים אֵינוֹ נֵס עָצוּם, אֶלָּא כְּאִלּוּ הָיָה הַנֵּס נֵס קָטָן מֵרֹב שֶׁהִתְרַגְּלוּ בְּנִסִּים.

וְכָךְ הָיָה לְגַבֵּי יְהוּדִית בְּנֵס חֲנֻכָּה וְאֶסְתֵּר בְּפוּרִים, שֶׁזְּכְיוֹתֵיהֶן הָיוּ כָּל כָּךְ גְּדוֹלוֹת, עַד שֶׁלְּגַבֵּיהֶן הָיָה הַנֵּס קָרוֹב לַטֶּבַע. וְלָכֵן הַבִּטּוּי בַּגְּמָרָא אַף הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס, שֶׁגַּם לְגַבֵּי הַנָּשִׁים הָלְלוּ הַמְלַמְּדוֹת בְּנִסִּים, נֶחְשְׁבוּ נִסִּים אֵלּוּ לְנֵס (הוּבָא בְּ"מְאוֹר יִשְׂרָאֵל").

מה הטריד את הרבנית אויערבך?

בַּסֵּפֶר "**הַגָּדַת ר' שָׁלוֹם**" לְר' **שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן** מוּבָא הַמַּעֲשֶׂה הַבָּא:

בְּבֵית חָמִיו שֶׁל ר' שָׁלוֹם - הַגָּאוֹן ר' חַיִּים לֵייב אוֹיֶערְבָּךְ זַצַ"ל - לֹא הָיָה מְקֻרָר, גַּם לֹא אַרְגַּז קֶרַח. אֶת הַמַּאֲכָלִים שֶׁל שַׁבָּת נָהֲגוּ לְהַנִּיחַ בְּתוֹךְ כְּלִי קָשׁוּר לְחֶבֶל, אוֹתוֹ הוֹרִידוּ לְתוֹךְ בּוֹר הַמַּיִם שֶׁהָיָה בָּחָצֵר. הַמַּיִם בַּבּוֹר הָיוּ קָרִים וְהַבּוֹר עַצְמוֹ שָׁמַר עַל קְרִירוּת, וְכָךְ עָמְדוּ כָּל מַאֲכְלֵי הַשַּׁבָּת בְּעֹמֶק הַבּוֹר בְּסָמוּךְ לְגֹבַהּ הַמַּיִם.

בְּאַחַת מִשַּׁבָּתוֹת הַקַּיִץ שָׁלְחוּ אֶת אַחַד הַיְלָדִים לְהָבִיא דָּגִים מֵהַבּוֹר. הוּא מָשַׁךְ אֶת הַחֶבֶל וּלְפֶתַע נִקְרַע הַחֶבֶל... הוּא הֶחֱוִיר כַּסִּיד, נִכְנַס הַבַּיְתָה וְסִפֵּר אֶת דְּבָרָיו, וּבְבַת אַחַת צָעֲקוּ כָּל בְּנֵי הַבַּיִת בִּכְאֵב: "אֵין מַה לֶּאֱכֹל. כָּל הָאֹכֶל נָפַל לְתוֹךְ מֵי הַבּוֹר. אוֹי!".

הַתְּגוּבָה הַטִּבְעִית שֶׁל הָרַבָּנִית צְבִיָּה הָיְתָה גַּם הִיא בְּבֶהָלָה. אֲבָל הִיא צָעֲקָה דְּבָרִים אֲחֵרִים לְגַמְרֵי מִכָּל הַמִּשְׁפָּחָה. הָרַבָּנִית סָפְקָה כַּפֶּיהָ וְאָמְרָה בְּצַעַר: "אוֹי! אוֹי! מַה קָּרָה?! הַבּוֹר נִהְיָה חָמֵץ. לֹא יִהְיֶה לָנוּ מִמָּנּוּ מַיִם לְפֶסַח, חָ-מֵ-ץ"... הָיָה זֶה בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל קַיִץ. חֲדָשִׁים אֲרֻכִּים לִפְנֵי חֲנֻכָּה וּפוּרִים וָ...פֶּסַח. אֲבָל זֶה מַה שֶּׁהִטְרִיד אוֹתָהּ בְּאֹפֶן סְפוֹנְטָנִי!

הגדה של פסח

סימני הסדר

קַדֵּשׁ - יְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן
וּרְחַץ - יִטֹּל יָדָיו וְלֹא יְבָרֵךְ
כַּרְפַּס - יֹאכַל יְרָקוֹת בְּמֵי מֶלַח
יַחַץ - יִבְצַע מַצָּה הָאֶמְצָעִית לִשְׁנַיִם
מַגִּיד - יֹאמַר אֶת הַהַגָּדָה
רָחְצָה - יִטֹּל יָדָיו בִּבְרָכָה
מוֹצִיא - יְבָרֵךְ הַמּוֹצִיא
מַצָּה - יְבָרֵךְ עַל הַמַּצָּה
מָרוֹר - יֹאכַל מִן הַמָּרוֹר
כּוֹרֵךְ - יֹאכַל מַצָּה עַל מָרוֹרִים
שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ - יֹאכַל סְעוּדַת חֶגֶ

צָפוּן - יֹאכַל מִן הָאֲפִיקוֹמָן שֶׁהִצְפִּין
בָּרַךְ - יְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן
הַלֵּל - יֹאמַר תְּפִלַּת הַלֵּל
נִרְצָה - הַסֵּדֶר וְהַתְּפִלָּה כִּרְצוֹן הַבּוֹרֵא

סדר הקערה

עַל הַשֻּׁלְחָן הֶעָרוּךְ שָׂמִים קְעָרָה וּבָהּ שְׁלוֹשׁ מַצּוֹת וְעַל הַמַּצּוֹת מַנִּיחִים

דיני קדוש

א. מִצְוָה לְקַדֵּשׁ עַל יַיִן אָדֹם. מוֹזְגִין מְעַט מַיִם לְתוֹךְ הַיַּיִן, בְּשֶׁלֹּשׁ הַפְּסָקוֹת, בָּזוֹ אַחַר זוֹ.
ב. צָרִיךְ לְשָׁטֹחַ אֶת הַגָּבִיעַ מִבִּפְנִים וּמִבַּחוּץ, בְּכָל פַּעַם שֶׁמּוֹזְגִין לְתוֹכוֹ.
ג. אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת מוֹזֵג אֶת הַיַּיִן לְגָבִיעוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, דֶּרֶךְ חֵרוּת. וְכֵן מוֹזְגִים כּוֹס יַיִן לְכָל אֶחָד מִן הַמְּסֻבִּין, אֲנָשִׁים וְנָשִׁים.
ד. בַּעַל הַבַּיִת מְקַבֵּל אֶת הַכּוֹס בִּשְׁתֵּי יָדָיו מִן הַנּוֹתֵן, וְאוֹחֲזוֹ בִּימִינוֹ וּמְקַדֵּשׁ, כְּשֶׁהוּא מְכַוֵּן לְהוֹצִיא גַּם אֶת הַשּׁוֹמְעִים יְדֵי חוֹבַת קִדּוּשׁ.
ה. יֵשׁ לִשְׁתּוֹת אֶת הַיַּיִן בַּהֲסִבָּה עַל צַד שְׂמֹאל. אִם לֹא הֵסֵב, צָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִשְׁתּוֹת בַּהֲסִבָּה.
ו. יֵשׁ לִשְׁתּוֹת רֹב רְבִיעִית (הָרְבִיעִית - כְּגָבִיעַ יַיִן, אוֹ כַּחֲצִי כּוֹס זְכוּכִית לְתֵה) בְּבַת אַחַת, וְלֹא יִשְׁהֶה בַּשְּׁתִיָּה יוֹתֵר מִכְּדֵי שְׁתִיַּת רְבִיעִית וּלְכַתְּחִלָּה, יִשְׁתֶּה אֶת כָּל הָרְבִיעִית.
ז. כָּל בְּנֵי הַבַּיִת צְרִיכִים לְהַקְשִׁיב אֶל הַקִּדּוּשׁ וְשׁוֹמֵעַ וּמַשְׁמִיעַ יְכַוְּנוּ לָצֵאת וּלְהוֹצִיא יְדֵי חוֹבָה וְלֹא יַעֲנֶה "בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ" אֶלָּא "אָמֵן".

קוֹדֶם הַסֵּדֶר אוֹמֵר: (מִסִּדּוּר הָאֲרִיזַ"ל)

אַתְקִינוּ סְעוּדְתָא דְּמַלְכָּא עִלָּאָה, דְּא הִיא סְעוּדְתָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ.

תְּפִלָּה לְפְנֵי הַסֵּדֶר: (מִסִּדּוּר בֵּית יַעֲקֹב)

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי בָּשָׂר אֲנַחְנוּ וְלֹא בִינַת אָדָם לָנוּ וְאֵין אִתָּנוּ יוֹדֵעַ עַד מָה, לְכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁיַּעֲלֶה וְיָבוֹא וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה לְנַחַת רוּחַ לְפָנֶיךָ כָּל הַמִּצְוֹת הַנַּעֲשִׂים בַּלַּיְלָה הַזֹּאת עַל יָדֵינוּ, לְתַקֵּן כָּל אֲשֶׁר פָּגְמוּ בָּעוֹלָמוֹת הָעֶלְיוֹנִים עַל יְדֵי חַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֹנוֹתֵינוּ וּפְשָׁעֵינוּ, וּלְתַקֵּן כָּל הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁנָּפְלוּ תּוֹךְ הַקְּלִפּוֹת, וְלִגְרֹם שֶׁפַע וּבְרָכָה רַבָּה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאַל יְעַכֵּב שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן וְהִרְהוּר רַע אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה. וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּצְרֹף מַחֲשַׁבְתֵּנוּ זֹאת הַפְּשׁוּטָה, עִם כַּוָּנַת בָּנֶיךָ יְדִידֶיךָ הַיּוֹדְעִים וּמְכַוְּנִים כָּל שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים, וְכָל כַּוָּנוֹת וְזִוּוּגֵי מִדּוֹת הָעֶלְיוֹנוֹת הַנַּעֲשִׂים עַל יְדֵי מִצְוֹת הָאֵלֶּה. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

מצות צריכות כונה

כָּתַב הַגָּאוֹן חִיד"א בְּרֵישׁ סֵפֶר צְפִּרְן שָׁמִיר דְּלְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים מִצְוֹת צְרִיכוֹת כַּוָּנָה, וְכַמָּה מִצְוֹת מְקַיֵּם הָאָדָם וְאֵינוֹ נוֹתֵן אֶל לִבּוֹ וְכוּ' אֲשֶׁר עַל כֵּן עָמַד וְתִקֵּן תְּפִלָּה כּוֹלֶלֶת בַּלַּיְלָה הַקְּדוֹשָׁה הַזּוֹ וְזוֹ תְּאֻרָהּ:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ, בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי אֲנַחְנוּ מוּכָנִים לְקַיֵּם מִצְוַת הַקִּדּוּשׁ עַל כּוֹס רִאשׁוֹן. וּמִצְוַת לִשְׁתּוֹתוֹ בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת נְטִילַת יָדַיִם לְטִבּוּל רִאשׁוֹן. וּמִצְוַת אֲכִילַת הַכַּרְפַּס וּלְטָבְלוֹ בְּחוֹמֶץ (אוֹ בְּמֵי מֶלַח). וּמִצְוַת בְּצִיעַת הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית לִשְׁתַּיִם כְּצוּרַת דָּלֶ"ת וְי"ו. וּמִצְוַת עֲשֵׂה לְהַגִּיד שֶׁבְּחֵי הַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּמִצְוַת הַהַגָּדָה וּבְרָכַת גָּאַל יִשְׂרָאֵל עַל כּוֹס שֵׁנִי. וּמִצְוַת שְׁתִיָּתוֹ בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת נְטִילַת יָדַיִם לַסְּעוּדָה. וּמִצְוַת אֲכִילַת הַמּוֹצִיא. וּמִצְוַת עֲשֵׂה דַּאֲכִילַת הַמַּצָּה. וּמִצְוַת אֲכִילָתָן בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת אֲכִילַת הַמָּרוֹר וּלְטָבְלוֹ בַּחֲרֹסֶת. וּמִצְוַת הַכּוֹרֵךְ כְּהִלֵּל הַזָּקֵן. וּמִצְוַת אֲכִילָתוֹ בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת אֲכִילַת הַסְּעוּדָה לְכְבוֹד יוֹם טוֹב. וּמִצְוַת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן עַל הַשָּׂבָע זֵכֶר לַפֶּסַח. וּמִצְוַת אֲכִילָתוֹ בַּהֶסְבָּה. (וּמִצְוַת הַזִּמּוּן). וּמִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וּמִצְוָה לוֹמַר בִּרְכַּת הַמָּזוֹן עַל כּוֹס שְׁלִישִׁי. וּמִצְוַת שְׁתִיָּתוֹ בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת גְּמַר הַהַלֵּל וְכוּ' לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְנִשְׁמַת עַל כּוֹס הָרְבִיעִי. וּמִצְוַת שְׁתִיַּת כּוֹס רְבִיעִי בַּהֶסְבָּה. וּמִצְוַת בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁעַל הַיַּיִן. וְכָל הַמִּצְוֹת הַכְּלוּלוֹת בָּהֶם וְנִלְוֹוֹת עִמָּהֶם. וַאֲנַחְנוּ מְכַוְּנִים בְּכָל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה וּבְכָל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשִׂינוּ מֵעוֹדָנוּ וְנִלְמֹד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ בְּעֶזְרָתֶךָ. וְכָל מַחֲשָׁבָה וְדִבּוּר וּמַעֲשֶׂה בְּכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. הַכֹּל לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס בְּשׂוּם צַד. וַאֲנַחְנוּ מְכַוְּנִים לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ הַבְּרָכוֹת וְהַלְמּוּד בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וַאֲנַחְנוּ מְכַוְּנִים לְקַשֵּׁר נַפְשֵׁנוּ וּלְהַדְבִּיקָהּ אֶל שָׁרְשָׁהּ לְהַשְׁלִים אֵילָן הָעֶלְיוֹן וְאָדָם הָעֶלְיוֹן וּלְתַקְּנוֹ. וּלְחַבֵּר הַדּוֹדִים יַחְדָּו בְּאַהֲבָה וְאַחֲוָה, וּלְהָבִיא כָּל אֻמּוֹת הָעוֹלָם תַּחַת יַד ה' שְׁכִינְתָּא תַּתָּאָה. וּלְהָבִיא כָּל אֱלֹהִים אֲחֵרִים תַּחַת רְשׁוּת שְׁכִינְתָּא עִלָּאָה.

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁאַל יֵעָכֵב שׁוּם חֵטְא וְעָוֹן וְהִרְהוּר וְאַשְׁמָה וְרֶשַׁע אֶת בִּרְכוֹתֵינוּ וּמִצְוֹתֵינוּ וְלִמּוּדֵנוּ. וְיִהְיֶה הַכֹּל חָשׁוּב וּמְקֻבָּל וּמְרֻצֶּה לְפָנֶיךָ לְהַעֲלוֹת עַל יְדֵיהֶם כָּל בְּרוּרֵי וְנִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה אֲשֶׁר נִתְפַּזְּרוּ עַל יָדֵינוּ בֵּין הַקְּלִפּוֹת. חַיִל בָּלַע וַיְקִאֵנוּ מִבִּטְנוֹ יוֹרִישֶׁנּוּ אֵל. וּתְצָרְפֵם עִם שְׁאָר בְּרָכוֹת וּמִצְוֹת וְלִמּוּד בָּנֶיךָ הַיּוֹדְעִים וְהַמְכַוְּנִים כָּל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן. וּמַעֲכָשָׁו אֲנַחְנוּ מְכַוְּנִים בַּכֹּל לְדַעַת רַשְׁבַּ"י עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּנוֹ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְיוֹתָם בֶּן עֻזִּיָּהוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הַקְּדוֹשִׁים. וַהֲרֵי אֲנַחְנוּ סוֹמְכִים עֲלֵיהֶם בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

רמזי ליל הסדר לתקון ולתשובה

קַדֵּשׁ - פָּרוּשׁ, לִהְיוֹת פָּרוּשׁ מֵהַחֲטָאִים

וּרְחַץ - הַפְּרֵשׁ גַּם אֲחֵרִים מֵחֲטָאִים

כַּרְפַּס - יִנָּהֵג בַּעֲנָוָה וּבִנְמִיכוּת כַּיֶּרֶק הַנִּמּוּךְ בָּאֲדָמָה

יַחַץ - חֲצוֹת לַיְלָה – יִבְכֶּה עַל חֻרְבַּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

מַגִּיד - יְהֵא מַגִּיד בַּתּוֹרָה תָּמִיד

רָחְצָה - יִרְחַץ עַצְמוֹ תָּדִיר מֵעֲוֹנוֹתָיו – חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ

מוֹצִיא - יוֹצִיא מֵהַטֻּמְאָה אֶת אֲשֶׁר בָּלְעָה מֵהַקְּדֻשָּׁה

מַצָּה - יְצַמְצֵם בַּאֲכִילָתוֹ – לֶחֶם עֹנִי – וּלְבַל יַרְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים

מָרוֹר - יְמָרֵר תָּמִיד עַל חַטֹּאתָיו

כּוֹרֵךְ - יִכְרֹךְ עַצְמוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת וְיִחַבֵּר בָּהֶם יוֹם וָלַיְלָה

שֻׁלְחָן - יַחֲזִיק עַל שֻׁלְחָנוֹ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לִתְמֹךְ בָּהֶם

עוֹרֵךְ - יִתֵּן עֵרֶךְ סְעוּדָתוֹ לָעֲנִיִּים

צָפוּן - יִצְפֹּן מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְיִנָּהֵג בְּצִנְעָא

בָּרֵךְ - יְקַפִּיד בְּבִרְכוֹתָיו וּמִצְוֹתָיו לְהַעֲלוֹתָם וּלְתַקֵּן בְּשָׁרְשָׁם הָעֶלְיוֹן

הַלֵּל - יְקַבֵּל כָּל מְאֹרְעוֹתָיו בְּשִׂמְחָה וּבְהַלֵּל

נִרְצָה - גַּם כַּאֲשֶׁר יַכְעִיסוּהוּ יְהֵא נִרְצֶה מִכָּל קְפִידָא.

(מְיֻסָּד עַל דִּבְרֵי הַחִיד"א מִסִּפְרוֹ "שִׂמְחַת הָרֶגֶל" לְמוּד ג' רֶמֶז שֵׁנִי)

קדש

מוֹזְגִים כּוֹס רִאשׁוֹן, וְאוֹמֵר עָלָיו קִדּוּשׁ הַיּוֹם, וּגְדוֹל הַבַּיִת מְבָרֵךְ, יִקַּח אֶת הַכּוֹס בְּיַד יָמִין וּמְכַוֵּן לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַשּׁוֹמְעִים יְדֵי חוֹבָתָם. וְהַשּׁוֹמְעִים יְכַוְּנוּ לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם, וְלֹא יַעֲנוּ "בָּרוּךְ הוּא וּבָרוּךְ שְׁמוֹ", אֲבָל יַעֲנוּ "אָמֵן", וִיכַוְּנוּ לְקַיֵּם מִצְוָה דְּרַבָּנָן לִשְׁתּוֹת כּוֹס רִאשׁוֹן. **הֲרֵינִי** מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַדֵּשׁ עַל הַיַּיִן, וּלְקַיֵּם מִצְוַת כּוֹס רִאשׁוֹן שֶׁל קִדּוּשׁ מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

בְּשַׁבָּת מַתְחִילִין

(בְּלַחַשׁ) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹּקֶר

יוֹם הַשִּׁשִּׁי. וַיְכֻלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם: וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

בַּחוֹל מַתְחִילִין:
אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מֹעֲדֵי יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
סַבְרִי מָרָנָן
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עָם, וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וַתִּתֶּן לָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (שַׁבָּתוֹת לִמְנוּחָה וּ) **מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חַגִּים וּזְמַנִּים לְשָׂשׂוֹן, אֶת יוֹם** (הַשַּׁבָּת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) **חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה, זְמַן חֵרוּתֵנוּ** (בְּאַהֲבָה), **מִקְרָא קֹדֶשׁ, זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים,** (וְשַׁבָּתוֹת וּ) **מוֹעֲדֵי קָדְשֶׁךָ** (בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן), **בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂשׂוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ** (הַשַּׁבָּת וְ) **יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמַנִּים:**
בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מוֹסִיפִין:
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוֹרֵי הָאֵשׁ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. וּבֵין אוֹר לְחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לָעַמִּים, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קְדֻשַּׁת שַׁבָּת לִקְדֻשַּׁת יוֹם טוֹב הִבְדַּלְתָּ, וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ. וְהִבְדַּלְתָּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁתֶךָ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַמַּבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֶחֱיָנוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה.
יִשְׁתּוּ כֹּל הַמְסוּבִּים בְּהֵיסֵבַת שְׁמֵאל כֹּל הַיַּיִן שֶׁבַּכּוֹס, וּלְפָחוֹת יִשְׁתּוּ רוֹב רְבִיעִית [וְאַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה גְּרָם] .
"**בין ישראל לעמים**"
בְּ"**הַגָּדַת רַבִּי שָׁלוֹם**" לְהָרַב **שְׁבַדְרוֹן** זַצַ"ל יֶשְׁנוֹ מָשָׁל נִפְלָא הַמַּמְחִישׁ אֶת הַהֶבְדֵּל בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֻמּוֹת הָעוֹלָם:
הָיָה מֶלֶךְ שֶׁרָצָה לִבְחֹן מִיהוּ הָעָם הֶחָכָם יוֹתֵר, הַיְּהוּדִים אוֹ הַגּוֹיִים. מֶה עָשָׂה? עָרַךְ סְעוּדָה גְּדוֹלָה בְּפַלְטֵרִין שֶׁלּוֹ וְהוֹשִׁיב אֶת הַיְּהוּדִים בְּאוּלָם אֶחָד, וְאֶת הַגּוֹיִים בְּאוּלָם אַחֵר. בִּשְׁנֵי הָאוּלָמוֹת הָיוּ אוֹתָם מַטְעַמִּים בְּדִיּוּק וְאוֹתָם מַעֲדַנִּים לְלֹא כָּל הֶבְדֵּל, בְּכָל אוּלָם הֶעֱמִידוּ לִפְנֵי הָאוֹרְחִים סְעוּדָה כְּיָד הַמֶּלֶךְ, דְּא עָקָא - הַמִּזְלָגוֹת וְהַכַּפּוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לָאוֹרְחִים הָיוּ אֲרֻכִּים כָּל כָּךְ - עַד שֶׁמִּן הַנִּמְנָע הָיָה לְהָבִיא בְּאֶמְצָעוּתָם אֶת הָאֹכֶל לַפֶּה. כַּמּוּבָן הָיְתָה זוֹ תַּחְבּוּלָה מִצַּד הַמֶּלֶךְ, כְּדֵי לִבְחֹן מִי הֶחָכָם שֶׁיַּצְלִיחַ לֶאֱכֹל בְּמַזְלָגוֹת וְכַפּוֹת אֵלּוּ.

כָּךְ הִנִּיחַ הַמֶּלֶךְ אֶת הָאוֹרְחִים וְיָצָא, וְכַעֲבֹר שָׁעָה חָזַר לִרְאוֹת מָה עָשׂוּ בְּכָל אוּלָם. תְּחִלָּה הוּא נִכְנַס לָאוּלָם שֶׁל הַגּוֹיִים, וּמָצָא אֶת כֻּלָּם זָבֵי דָם וּמְרִיבִים זֶה עִם זֶה, בְּעוֹד שֶׁכָּל דִּבְרֵי הַמַּאֲכָל עוֹמְדִים עַל הַשֻּׁלְחָן בְּלִי שֶׁנָּגְעוּ בָּהֶם כְּלָל, וּבְלֹא שֶׁיַּצְלִיחוּ לֶאֱכֹל מֵהֶם אֲפִלּוּ מַשֶּׁהוּ. מִשָּׁם פָּנָה הוּא לָאוּלָם הַשֵּׁנִי בּוֹ יָשְׁבוּ הַיְּהוּדִים, וּמַה גָּדְלָה פְּלִיאָתוֹ כְּשֶׁנּוֹכַח שֶׁהַמַּטְעַמִּים וְהַמַּעֲדַנִּים כֻּלָּם נֶאֱכְלוּ עַד תֻּמָּם, וְכָל הַיְּהוּדִים יוֹשְׁבִים בְּנַחַת וּמְשׂוֹחֲחִים בְּדִבְרֵי תוֹרָה... שָׁאַל אוֹתָם הַמֶּלֶךְ: "הֲכִיצַד זֶה הִצְלַחְתֶּם לֶאֱכֹל בַּכֵּלִים הָאֲרָכִים הַלָּלוּ?"

עָנוּ הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ: "אָמְנָם כֵּן, קָשֶׁה הָיָה לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ לְהַגִּישׁ בְּעַצְמוֹ אֶל פִּיו מִן הָאֹכֶל בְּאֶמְצָעוּת מַזְלֵג כֹּה אָרֹךְ, עַל כֵּן נִמְנִינוּ וְגָמַרְנוּ בֵּינֵינוּ שֶׁכָּל אֶחָד יַעֲמֹד וְיַאֲכִיל אֶת חֲבֵרוֹ..."

מָלֵא הִתְפַּעֲלוּת מֵחָכְמַת הַיְּהוּדִים חָזַר הַמֶּלֶךְ לָאוּלָם שֶׁל הַגּוֹיִים, סִפֵּר לָהֶם אֵיךְ מָצְאוּ הַיְּהוּדִים עֵצָה לְהִתְגַּבֵּר עַל מִכְשׁוֹל הַכֵּלִים הָאֲרֻכִּים וְהִכְרִיז בִּפְנֵיהֶם: "הִנֵּה, רְאוּ כַּמָּה טִפְּשִׁים אַתֶּם וְכַמָּה חֲכָמִים הַיְּהוּדִים!!!"

הָאֱמֶת הִיא - שֶׁגַּם הַמֶּלֶךְ טָעָה... מִפְּנֵי שֶׁהַפִּתְרוֹן שֶׁמָּצְאוּ הַיְּהוּדִים אֵינוֹ נוֹבֵעַ מֵחָכְמָתָם - אֶלָּא מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁטָּבוּעָה בָּהֶם הִיא שֶׁהִכְרִיעָה אֶת הַכַּף, וְהִיא שֶׁהֵבִיאָה אוֹתָם לַחְשֹׁב עַל הָרַעְיוֹן שֶׁכָּל אֶחָד יַאֲכִיל אֶת חֲבֵרוֹ!

כִּי בְּנֶפֶשׁ הַיְּהוּדִי טָבוּעַ הָרָצוֹן לְהַשְׁפִּיעַ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ - מַה שֶּׁאֵין כֵּן אֵצֶל הַגּוֹיִים שֶׁבְּעֶצֶם טִבְעָם הֵם דּוֹאֲגִים רַק לְעַצְמָם, וּמְצוּקַת הַזּוּלַת אֵינָהּ נוֹגַעַת לְלִבָּם! לָכֵן אֵצֶל הַגּוֹיִים לֹא הָיָה שַׁיָּךְ כְּלָל שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתָּם הָרַעְיוֹן שֶׁכָּל אֶחָד יַאֲכִיל בַּכַּף שֶׁלּוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וּלְפִיכָךְ נִתְגַּלְגְּלוּ הָעִנְיָנִים שֶׁמִּתּוֹךְ כַּעֲסָם הִתְחִילוּ לָרִיב זֶה עִם זֶה, וְגַם פָּצְעוּ אֶת עַצְמָם עַד זוֹב דָּם...

ורחץ

בַּעַל הַבַּיִת עִם כָּל הַמְסֻבִּים נוֹטְלִים יְדֵיהֶם, וְלֹא יְבָרְכוּ בִּרְכַּת "עַל נְטִילַת יָדַיִם", כִּי כָּל דָּבָר שֶׁטִּבּוּלוֹ בְּמַשְׁקֶה צָרִיךְ נְטִילָה. וְקֹדֶם שֶׁיִּטֹּל יָדָיו יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ [מִלְּשׁוֹן חֲכָמִים ח"א]:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ, וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוָה דְּרַבָּנָן לִרְחוֹץ יָדַי קוֹדֶם טִיבּוּל הַכַּרְפַּס בְּמַשְׁקֶה. אֲשֶׁר תִּקְנוּ חֲכָמִים זְכֵרוֹנָם לִבְרָכָה בְּלֵיל חַג הַמַּצּוֹת. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרִי וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאִי. לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

כרפס

טוֹבְלִין כַּרְפַּס פְּחוֹת מִכְּזַיִת בְּמֵי מֶלַח, וּמְבָרְכִין

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה.

שְׁאַל בְּנִי

לָמָּה בָּחֲרוּ לָקַחַת אֶת הַכַּרְפַּס לְטָבְלוֹ בְּמֵי מֶלַח אוֹ חֹמֶץ לִפְנֵי הַסְּעוּדָה מִכָּל יָרָק אַחֵר?

תְּשׁוּבָה

א. הוֹאִיל וְהַכַּרְפַּס רְמוּזִים בּוֹ שִׁשִּׁים רִבּוֹא שֶׁנִּשְׁתַּעְבְּדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ וְהוּא כְּשֶׁתִּקְרָא כ'ר'פ' בְּהִפּוּךְ תִּקַּבֵּל אֶת הַמִּלָּה פֶּרֶךְ וְאוֹת ס' רוֹמֵז לְשִׁשִּׁים רִבּוֹא. (הַרַדַּ"א מַנְהִיג)

ב. כִּי בַּאֲכִילַת הַכַּרְפַּס הוּא בָּא לְזָכֶר לִכְתֹּנֶת הַפַּסִּים שֶׁמִּסְבָּתָהּ נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר וְיָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם. (קוּנְטְרֵס הר"מ בְּשֵׁם ר' מְנוֹחַ הוּבָא בכש"ט)

יחץ

יִקַּח אֶת הַמַּצָּה הָאֶמְצָעִית מִשְּׁלֹשׁ הַמַּצּוֹת (הַשְׁמוּרוֹת) וְיִבְצָעֶנָּה לִשְׁנַיִם, וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לִבְצֹעַ בְּצוּרַת דָּלֶ"ת וָא"ו. וְיכַוֵּן לִבְצֹעַ חֵלֶק אֶחָד גָּדוֹל יוֹתֵר מֵהַשֵּׁנִי, וְהַחֵלֶק הַגָּדוֹל יַשְׁאִירֶנּוּ וְיַצְנִיעֶנּוּ לַאֲפִיקוֹמָן.

וְנָהֲגוּ שֶׁהַקְּטָנִים חוֹטְפִים אֶת הַמַּצָּה שֶׁל הָאֲפִיקוֹמָן, וְאֵינָם מַחֲזִירִים לַאֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן אֶלָּא לְאַחַר שֶׁמַּבְטִיחִים לָהֶם אֵיזֶה פְּרָס. וְטַעַם לְמִנְהָג זֶה כְּדֵי שֶׁיִּשְׁאֲרוּ הַיְלָדִים עֵרִים כָּל הַסֵּדֶר וְיִשְׁמְעוּ כָּל סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם:

מְסַפְּרִים עַל הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן מִפְּרָאג בְּיִלְדוּתוֹ כִּי פַּעַם אַחַת בְּלֵיל פֶּסַח בְּעֵת הַסֵּדֶר כְּשֶׁהִגִּיעָה שְׁעַת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן רָאָה אָבִיו וְהִנֵּה הָאֲפִיקוֹמָן אֵינֶנּוּ, מִיָּד הֵבִין כִּי יָדוֹ שֶׁל יְהוֹנָתָן הָיְתָה בְּגֶנֶבָה זוֹ. כְּשֶׁנִּשְׁאַל עַל כָּךְ, הוֹדָה וְלֹא כִחֵד, וְהוֹדִיעַ שֶׁלֹּא יַחֲזִירֶהוּ עַד שֶׁיִּבְטִיחַ לוֹ אָבִיו שֶׁיִּקְנֶה לוֹ אַחֲרֵי הֶחָג חֲלִיפָה חֲדָשָׁה. בְּלֵית בְּרֵרָה הִבְטִיחַ לוֹ אָבִיו שֶׁיִּקְנֶה לוֹ חֲלִיפָה חֲדָשָׁה - אֲבָל תֵּכֶף כְּשֶׁהֶחֱזִיר יְהוֹנָתָן אֶת הָאֲפִיקוֹמָן, הִתְחַכֵּם אָבִיו וְחִלֵּק לְכָל הַמְּסֻבִּים מֵהָאֲפִיקוֹמָן, וְאָמַר לִיהוֹנָתָן שֶׁלֹּא יִתֵּן לוֹ חֵלֶק לְקַיֵּם מִצְוַת הָאֲפִיקוֹמָן עַד שֶׁיְּשַׁחְרֵר אוֹתוֹ מֵהַבְטָחָתוֹ. מִיָּד הוֹצִיא יְהוֹנָתָן מִכִּיסוֹ פְּרוּסַת אֲפִיקוֹמָן וְקָרָא מִתּוֹךְ חֻדְוָה: הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן. וְנִמְקֹ: שִׁעְרָתִי, אַבָּא, כִּי אַחַר שֶׁאַחֲזִיר לְךָ אֶת הָאֲפִיקוֹמָן תְּסָרֵב לְתֵת לִי מִמֶּנּוּ, עַד שֶׁאַסְכִּים לְוַתֵּר עַל הַבְטָחָתְךָ, וְלָכֵן לְקַחְתִּי חֶלְקִי בְּטֶרֶם שֶׁהֶחֱזַרְתִּיו לְךָ, וְאֶת הַבְטָחָתְךָ אַתָּה חַיָּב לְקַיֵּם.

ליל הסדר של עם הארץ

רָאוּי לְכָל אֶחָד לְהַאֲרִיךְ בְּמִדְרָשִׁים וּבְסִפּוּרֵי חַז"ל בְּעִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם לְהַחְדִּיר הָאֱמוּנָה בְּלֵב הַבָּנִים לְהַכִּיר בְּנִפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא - וְלֹא יְהֵא כְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁכָּתַב הָר"ר חָנוֹךְ מֵאֶלְכְּסַנְדֶּר:

מַעֲשֶׂה בִּיהוּדִי כַּפְרִי, בּוּר וְעַם-הָאָרֶץ גָּמוּר, לֹא יָדַע כֵּיצַד עוֹרְכִים סֵדֶר שֶׁל לֵיל פֶּסַח. מִשֶּׁהִגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר, שָׁלַח אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַשָּׁכֵן, לִרְאוֹת כֵּיצַד עוֹרֵךְ הוּא אֶת הַסֵּדֶר לְמַעַן יֵדַע אַף הוּא. מִשֶּׁנִּכְנְסָה הָאִשָּׁה לְבֵית הַשָּׁכֵן מָצְאָה אוֹתוֹ עוֹמֵד וּמַלְקֶה אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשׁוֹט. הָיְתָה סְבוּרָה שֶׁכָּךְ עוֹרְכִים אֶת הַסֵּדֶר, וְנִתְיָרְאָה לְהַגִּיד זֹאת לְבַעְלָהּ, חָזְרָה לְבֵיתָהּ וּמִלְאָה אֶת פִּיהָ מַיִם. לַשְּׁוְא עָמַל הַכַּפְרִי לְהוֹצִיא מִפִּיהָ אֶת סוֹדָהּ, כִּי כְּאִלֵּם לֹא הוֹצִיאָה הֶגֶה מִפִּיהָ. לְבַסּוֹף פָּקְעָה סַבְלָנוּתוֹ שֶׁל הַכַּפְרִי, נָטַל שׁוֹט וְהֵחֵל לְהַלְקוֹת אֶת אִשְׁתּוֹ הַשְּׁתְקָנִית. אָז פָּתְחָה הִיא אֶת פִּיהָ וְנִצְטַעֲקָה: "אִם יוֹדֵעַ אַתָּה בְּעַצְמְךָ כֵּיצַד עוֹרְכִים אֶת הַסֵּדֶר, לָמָּה אֵפוֹא שְׁלַחְתַּנִי לְבָרֵר זֹאת אֵצֶל הַשָּׁכֵן?"

וְעַל פִּי זֶה בָּאֵר אֶת הַפָּסוּק מַה שֶּׁאָמַר מֹשֶׁה רַבֵּנוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "לָמָּה הֲרֵעוֹתָה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶּה שְׁלַחְתָּנִי". וְרוֹצֶה לוֹמַר הֲלֹא יָדַעְתָּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פַּרְעֹה בְּעַקְבוֹת בִּקּוּרֵי אֶצְלוֹ, וְלָמָּה אֵפוֹא שְׁלַחְתַּנִי אֵלָיו? רְדִיפַת הַיְהוּדִים שֶׁמַּכְרַחַת לָבוֹא לִפְנֵי הַגְּאֻלָּה, הֲלֹא יְכוֹלָה הָיְתָה לָבוֹא גַּם בְּלֶעֱדֵי בִּקּוּרֵי אֵצֶל פַּרְעֹה. (אֵם לַבִּינָה)

שְׁאַל בְּנִי:

הִקְשָׁה **הָרִיאַ"ף**: לָמָּה אֵין מְבָרְכִין עַל קְרִיאַת הַהַגָּדָה כְּמוֹ שֶׁמְּבָרְכִין עַל קְרִיאַת הַמְּגִלָּה, וַהֲלֹא הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא"?

תְּשׁוּבָה:

מַה שֶּׁאוֹמֵר בַּתְּחִלָּה בַּקִּדּוּשׁ "זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם" – יָצָא.

הָרַשְׁבָּ"א כָּתַב שֶׁאֵין לְבָרֵךְ עַל קְרִיאָתָהּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִצְוָה שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָּה יְדוּעָה, וַאֲפִלּוּ בְּדִבּוּר בְּעָלְמָא, שֶׁיְּדַבֵּר בְּעִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם – יָצָא, וְכָל הַמַּרְבֶּה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח.

שְׁאַל בְּנִי:

מַדּוּעַ בְּכָל הַהַגָּדָה לֹא מוֹפִיעַ שְׁמוֹ שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ [אָמְנָם מוּבָא הַפָּסוּק "וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ", אֲבָל אֵין זֶה חֵלֶק מֵעֶצֶם סִפּוּר הַהַגָּדָה]?

תְּשׁוּבָה

בֵּאֵר **הָאַדְמוֹ"ר מִבֶּעלְזְ** זַצַ"ל: הֲרֵי מִי הָיָה הָרִאשׁוֹן שֶׁסִּפֵּר אֶת הַהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח? מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְסַפֵּר מֹשֶׁה לְיִתְרוֹ אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפַרְעֹה וּלְמִצְרַיִם" (שְׁמוֹת יח, ח), וְהוּא בְּוַדַּאי **לֹא סִפֵּר דְּבָרִים עַל עַצְמוֹ** שֶׁהֲרֵי הָיָה עָנָו, לָכֵן שְׁמוֹ אֵינוֹ מוֹפִיעַ בְּכָל מַהֲלַךְ סִפּוּר הַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם.

שְׁאַל בְּנִי:

הֲרֵי בְּכָל הַשָּׁנָה יֵשׁ מִצְוָה שֶׁל זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּמָה הַמְיֻחָד בְּלֵיל הַסֵּדֶר?

תְּשׁוּבָה:

בֵּאֵר הַמַּהַר"ל זַצַ"ל: בְּכָל הַשָּׁנָה צָרִיךְ לְהַזְכִּיר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גָּאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, **וְאִלּוּ בְּלֵיל הַסֵּדֶר חָל חִיּוּב עַל כָּל אֶחָד לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ יָצָא מִמִּצְרַיִם.** סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵיל הַסֵּדֶר נַעֲשֶׂה בְּצוּרָה שׁוֹנָה, בְּאֹפֶן שֶׁמַּרְגִּישׁ שֶׁכָּל מַה שֶּׁמְּסַפֵּר - מִתְקַיֵּם בּוֹ ("חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ...")

שְׁאַל בְּנִי:

לָמָּה נִקְרָא לֵיל י"ד בְּנִיסָן "לֵיל הַסֵּדֶר"?

תְּשׁוּבָה:

הוֹאִיל וְעוֹשֶׂה סֵדֶר לְכָל הַשָּׁנָה, כִּי סֵדֶר שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה בְּחַיָּיו שֶׁל הָאָדָם יִהְיֶה לְפִי הַסֵּדֶר שֶׁל לֵיל פֶּסַח.

עוֹד טַעַם: הוֹאִיל וְעָשׂוּ הָרִאשׁוֹנִים סִימָנִים לַסֵּדֶר שֶׁל פֶּסַח כְּגוֹן: קַדֵּשׁ וּרְחַץ כַּרְפַּס יַחַץ מַגִּיד רָחְצָה מוֹצִיא מַצָּה מָרוֹר כּוֹרֵךְ שֻׁלְחָן עוֹרֵךְ צָפוּן בָּרֵךְ הַלֵּל נִרְצָה. וְאִם תִּשְׁאַל לָמָּה עָשׂוּ הָרִאשׁוֹנִים סִימָנִים לְסֵדֶר פֶּסַח? מִשּׁוּם שֶׁבַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים לֹא הָיָה נָפוֹץ הַדִּפּוּס כְּמוֹ הַיּוֹם, וְלֹא הָיָה בְּיַד כָּל אֶחָד סִדּוּר לַעֲשׂוֹת הַסֵּדֶר, וְהָיוּ עוֹשִׂין הַכֹּל עַל פֶּה וְהָיוּ צְרִיכִין לִזְכֹּר הַרְבֵּה דְּבָרִים הַנּוֹהֲגִין בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְעַל כֵּן עָשׂוּ הַסִּימָנִים סֵדֶר הַלַּיְלָה הַזֶּה, וְעוֹד שֶׁמְּרֻמָּז בָּהֶם הָרִבֵּה מִסּוֹדֵי סוֹדוֹת כַּאֲשֶׁר יִרְאֶה הָרוֹאֶה בְּסִפְרֵיהֶם. (הובא בס' המטעמים)

שְׁאַל בְּנִי

לָמָּה תִּקְּנוּ בַּהַגָּדָה לוֹמַר בְּלָשׁוֹן אֲרָמִית "הֵא לַחְמָא עַנְיָא", וְאִלּוּ בַּסִּיּוּם אָנוּ אוֹמְרִים בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין?

תְּשׁוּבָה:

מְפָרֵשׁ **הָרַאֲבִי"ה** - כֵּיוָן שֶׁהַלָּשׁוֹן הַמְדֻבֶּרֶת הָיְתָה לָשׁוֹן אֲרָמִית תִּקְּנוּ בָּזוֹ הַלָּשׁוֹן כְּדֵי שֶׁיָּבִינוּ הַנָּשִׁים וְהַתִּינוֹקוֹת, וּמַה שֶּׁנִּתְקַן לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ כֵּיוָן שֶׁהַגּוֹיִים הָיוּ מְבִינִים אֶת שִׂפָתָם וְאִם הֵם הָיוּ שׁוֹמְעִים בָּאֲרָמִית שֶׁהֵם מִתְכּוֹנְנִים בַּשָּׁנָה הַבָּאָה לִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין וְלֵצֵאת מֵהַמָּקוֹם, הֵם עֲלוּלִים בְּכָךְ לְסַכֵּן אֶת עַצְמָם.

מגיד

יֹאמַר אֶת הַהַגָּדָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְהִתְלַהֲבוּת, וְיַרְבֶּה לְסַפֵּר בְּמִדְרְשֵׁי חֲז"ל בַּנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' עִם אֲבוֹתֵינוּ. וְיכַוֵּן לְקַיֵּם בָּזֶה מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ". וְגַם הַנָּשִׁים חַיָּבוֹת בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם. וְקוֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ בְּדָחִילוּ וּרְחִימוּ, וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפָשׁוֹת וְהָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוֹבִים לָהֶם, שֶׁמִּכְּלָלוּת אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּמִכָּל פְּרָטֵי אֲצִילוּת בְּרִיאָה

יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּמִכָּל פְּרָטֵי אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה דְּכָל פַּרְצוּף וּסְפִירָה. הִנֵּה אָנֹכִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֹּאת שֶׁהִיא לֵיל חַג הַמַּצּוֹת כְּמוֹ שֶׁצִּוָּנִי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרִי וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאִי, לְתַקֵּן שֹׁרֶשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן:

וְיִהְי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּמְרֻצָּה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ שֶׁל סִפּוּר יְצִיאָתֵנוּ מִמִּצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֹּאת, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמַעֲשֶׂה וְדִבּוּר וּמַחֲשָׁבָה וּרְעוּתָא דְּלִבָּא, וְיִתְקְנוּ כָּל נְפָשׁוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת חַיּוֹת יְחִידוֹת שֶׁל כְּלָלוּת אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וְשֶׁל כָּל פְּרָטֵי אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, דְּכָל פַּרְצוּף וּסְפִירָה, וְיִתְיַחֲדוּ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת הֲוָיְ"ה שֶׁהֵם נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה חַיָּה יְחִידָה דִּכְלָלוּת אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יְהוֹ"ה) אֲשֶׁר בָּהֶם יִתְפַּשֵּׁט שֶׁפַע אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וּמִשָּׁם יִמָּשֵׁךְ שֶׁפַע וּבְרָכָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת לְזַכֵּךְ נַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים לְעוֹרֵר מ"ן. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

יֵשׁ לְכַוֵּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵיל פֶּסַח.

יֵשׁ אוֹמְרִים קֹדֶם הַהַגָּדָה אֶת מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ [רַעְיָא מְהֵימְנָא, בְּפָרָשַׁת בֹּא]

פִּקּוּדָא בָּתַר דָּא לְסַפֵּר בִּשְׁבָחָא דִּיצִיאַת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל בַּר נַשׁ לְאִשְׁתָּעֵי בְּהַאי שְׁבָחָא לְעָלְמִין. וְהָכִי אוֹקִימְנָא כָּל בַּר נַשׁ דְּאִשְׁתָּעֵי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּבְהַהוּא סִפּוּר חֲדֵי בְּחֶדְוָא, זַמִּין אִיהוּ לְמֶחֱדֵי בִּשְׁכִינְתָּא לְעָלְמָא דְּאָתֵי דְּהוּא חֵידוּ מִכֻּלָּא. דְּהַאי אִיהוּ לְמֶחֱדֵי בְּמַאנֵהּ. קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲדֵי בְּהַהוּא סִפּוּר. בֵּהּ שַׁעְתָּא כַּנִּישׁ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל פָּמַלְיָא דִּילֵהּ, אָמַר לוֹן: זִילוּ וּשְׁמָעוּ סִפּוּרָא דְּשָׁבְחָא דִּילִי דְּקָא מְשָׁתָּעוּ בָּנַי וַחֲדָאן בְּפוּרְקָנָא. כְּדֵין כֻּלְּהוּ מִתְכַּנְּשִׁין וְאָתְיָן וּמִתְחַבְּרָן בַּהֲדֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל. וְשָׁמְעִין סִפּוּרָא דְּשָׁבְחָא דְּקָא חֲדָאן בְּחֶדְוָא דְּפוּרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. כְּדֵין אָתְיָן וְאוֹדָאן לֵהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּל אִינּוּן נִסִּין וּגְבוּרָן, וְאוֹדָאן לֵהּ עַל עַמָּא קַדִּישָׁא דְּאִית לֵהּ בְּאַרְעָא, דַּחֲדָאן בְּחֶדְוָא דְּפוּרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. כְּדֵין אִתּוֹסַף לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרְתָּא לְעֵלָּא. וְיִשְׂרָאֵל בְּהַהוּא סִפּוּרָא יַהֲבֵי חֵילָא לְמָארֵיהוֹן, כְּמַלְכָּא דְּאִתּוֹסַף לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרְתָּא כַּד מְשַׁבְּחִין גְּבוּרְתֵּהּ וְאוֹדָאן לֵהּ, וְכֻלְּהוּ דַּחֲלִין מִקַּמֵּהּ וְאִסְתַּלַּק יְקָרֵהּ עַל כֻּלְּהוּ. וּבְגִין כָּךְ אִית לְשַׁבְּחָא וּלְאִשְׁתָּעֵי בְּסִפּוּר דָּא כְּמָה דְּאִתְמַר.

תַּרְגּוּם לְלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: הַמִּצְוָה שֶׁלְּאַחַר זוֹ, הִיא לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא חוֹב עַל הָאָדָם לְעוֹלָם לְסַפֵּר בַּשְּׁבָחִים הָאֵלּוּ. כָּךְ הֶעֱמִדָנוּ, כָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם

וְשָׂמֵחַ בַּסִּפּוּר הַהוּא בְּשִׂמְחָה, עָתִיד הוּא לִשְׂמֹחַ עִם הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא שִׂמְחָה מִכָּל צַד, שֶׁזֶּהוּ אָדָם הַשָּׂמֵחַ בַּאדוֹנוֹ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בַּסִּפּוּר שֶׁלּוֹ וְאָמַר לָהֶם: לְכוּ וְשִׁמְעוּ הַסִּפּוּר שֶׁל שֶׁבַח שֶׁלִּי, שֶׁמְּסַפְּרִים בָּנַי וּשְׂמֵחִים בִּגְאֻלָּתִי. אָז מִתְקַבְּצִים כֻּלָּם וּבָאִים וּמִתְחַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה מֵאֲדוֹנָם, אָז בָּאִים וּמוֹדִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵלּוּ הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת וּמוֹדִים לוֹ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם, אָז נִתּוֹסֵף לוֹ עֹז וּגְבוּרָה לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּסִּפּוּר הַהוּא נוֹתְנִים עֹז לַאדוֹנָם, כְּמָלְךְ שֶׁנִּתּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה בְּעֵת שֶׁמְּשַׁבְּחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְהַכֹּל יְרֵאִים מִפָּנָיו וְעוֹלֶה כְּבוֹדוֹ עַל כֻּלָּם. וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ לְשַׁבֵּחַ וּלְסַפֵּר בַּסִּפּוּר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁלָּמְדָנוּ:

יַגְבִּיהַּ הַקְּעָרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַמַּצּוֹת עַל כָּל מַה שֶּׁעָלֶיהָ הוּא וְכָל הַמְּסֻבִּים עִמּוֹ. כָּל הַמְּסֻבִּים מַתְחִילִים לוֹמַר "הֵא לַחְמָא עַנְיָא", עַד "בְּנֵי חוֹרִין". וְאַחַר כָּךְ יַתְחִילוּ הַהַגָּדָה בְּהַסְבָּרָה נְכוֹנָה, וּבְיִרְאַת ה' טְהוֹרָה, וְיכַוֵּן בַּעַל הַבַּיִת לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ". וְגַם הַנָּשִׁים חַיָּבוֹת בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, וּכְשֶׁאֵין הַנָּשִׁים מְבִינוֹת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, צָרִיךְ לְתַרְגֵּם לָהֶן הַהַגָּדָה בְּלוֹעֲזִית, בְּשָׂפָה הַמּוּבָנֶת לָהֶן. וְהַשּׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה.

מַגְבִּיהִין אֶת פְּרוּסַת הַמַּצָּה שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת וְאוֹמְרִים:

הֵא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם. כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְייֵכוֹל. כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח. הָשַׁתָּא הָכָא. לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. הָשַׁתָּא הָכָא עַבְדֵי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל בְּנֵי חוֹרִין:

תַּרְגּוּם:

הֵא לַחְמָא עַנְיָא - **זֶהוּ לֶחֶם הָעֹנִי**

דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא - **שֶׁאָכְלוּ אֲבוֹתֵינוּ**

בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם - **בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם**

כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל - **כָּל רָעֵב יָבוֹא וְיֹאכַל**

כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח - **כָּל הַנִּצְרָךְ יָבוֹא וְיָחֹג**

הָשַׁתָּא הָכָא - **הַשָּׁנָה פֹּה** (בַּגָּלוּת)

לְשָׁנָה הַבָּאָה - **לְשָׁנָה הַבָּאָה**

בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל - **בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל**.

הָשַׁתָּא עַבְדֵי - **הַשָּׁנָה עֲבָדִים**

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין - **לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין**.

מוֹזְגִין כּוֹס שֵׁנִי וּמַנִּיחִים לִפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת, וּמְסַלְקִין אֶת הַקְּעָרָה. וּמְחַלְקִין לַתִּינוֹקוֹת קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִים.

"כל דכפין" - כראוי

רַבִּי **שִׁמְשׁוֹן פִּינְקוּס** זַצַ"ל סִפֵּר כִּי בְּהִזְדַּמְּנוּת מְסֻיֶּמֶת נִתְבַּקֵּשׁ לְסַפֵּר "סִפּוּר יְהוּדִי". לְאַחַר מַחֲשָׁבָה, סִפֵּר אֶת הַסִּפּוּר הַבָּא, כַּאֲשֶׁר הוּא מַטְעִים וּמַסְבִּיר כִּי לְדַעְתּוֹ - אֵין סִפּוּר יְהוּדִי מִזֶּה... וְכָךְ הוּא סִפֵּר:

הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים בְּרִיסְקֶער זַצַ"ל הָיָה יָדוּעַ בְּמִדַּת הַצְּדָקָה שֶׁלּוֹ, שֶׁהָיְתָה מֵעַל וּמֵעֵבֶר לְהַשָּׂגָתֵנוּ... כָּךְ, לְמָשָׁל, בֵּיתוֹ שֶׁל הַגְּר"ח הָיָה פָּתוּחַ לְרְוָחָה, כִּפְשׁוּטוֹ, מַמָּשׁ הֶפְקֵר, וְכָל מִי שֶׁרָצָה יָכוֹל הָיָה לְהִכָּנֵס אֶל הַבַּיִת, לְמְצֹא לְעַצְמוֹ דְּבַר מָה לֶאֱכֹל, לִתְפֹּס מִטָּה וְלָלֶכֶת לִישֹׁן...

לֹא אַחַת אֵרַע, שֶׁכַּאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ הַגְּר"ח עַצְמוֹ לִשְׁכַּב עַל מִטָּתוֹ לְאַחַר יוֹם שֶׁל עֲמַל תּוֹרָה מְפָרֵךְ - הוּא מָצָא כִּי מִטָּתוֹ כְּבָר נִתְפְּסָה עַל יְדֵי אַחַד הָאוֹרְחִים...

בְּמִקְרִים מֻעָיִן אֵלּוּ, הוּא הָיָה עוֹקֵר אֶת אַחַת הַדְּלָתוֹת מִצִּירֶיהָ, מַנִּיחַ אוֹתָהּ עַל הָרִצְפָּה וְיָשֵׁן עָלֶיהָ אֶת שְׁנָתוֹ הַקְּצָרָה, כַּאֲשֶׁר לְמָחֳרַת הַיּוֹם הוּא, כַּמּוּבָן, מַמְשִׁיךְ אֶת שִׁגְרַת עֲמָלוֹ כָּרָגִיל...

לֹא יִפָּלֵא אֵפוֹא, שֶׁכַּאֲשֶׁר הַמִּשְׁנָה בְּמַסֶּכֶת פֵּאָה צִיְּנָה אֶת הַדְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁעוּר הִיא כָּלְלָה אֶת הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים, וְעַל כֵּן בָּחָג זוֹכִים לֶאֱכֹל מִפֵּרוֹתֵיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן קַיֶּמֶת לָעוֹלָם הַבָּא!

שְׁאַל בְּנִי:

עִם תְּחִלַּת אֲמִירַת הַהַגָּדָה אָנוּ מַזְמִינִים אֶת כָּל מִי שֶׁרָעֵב וְכָל מִי שֶׁנִּצְטָרֵךְ לָבוֹא לֶאֱכֹל וְלָחֹג עִמָּנוּ. מַדּוּעַ יֵשׁ כְּפִילוּת בַּלָּשׁוֹן כָּל דִּכְפִין - כָּל דִּצְרִיךְ?

תְּשׁוּבָה:

מְפָרֵשׁ **הָאַבּוּדְרָהָם**:

כָּל דִּכְפִין - הַכַּוָּנָה לְמִי שֶׁרָעֵב.

כָּל דִּצְרִיךְ - גַּם אִם אֵינוֹ רָעֵב וְיֵשׁ לוֹ אֹכֶל אַךְ אֵין לוֹ מַצָּת מִצְוָה אוֹ חֲרֹסֶת, גַּם הוּא מֻזְמָן לְהִצְטָרֵף.

שְׁאַל בְּנִי:

מַדּוּעַ דַּוְקָא בְּחַג הַפֶּסַח נוֹהֲגִים לְהַזְמִין עֲנִיִּים? הֲרֵי בְּכָל חַג וְחַג חַיָּבִים לְהַזְמִינָם, כְּפִי שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב (פ"ו ה"ח): "וּכְשֶׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה חַיָּב לְהַאֲכִיל לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה עִם שְׁאָר הָעֲנִיִּים הָאֻמְלָלִים".

תְּשׁוּבָה:

בְּ**סֵפֶר הַמּוֹעֲדִים** מְבֹאָר הָעִנְיָן עַל פִּי דִּבְרֵי **הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא**, שֶׁמְּתָרֵץ: הַהַזְמָנָה לָעֲנִיִּים בְּחַג הַפֶּסַח הִיא חִיּוּב הַמְרֻמָּז בַּתּוֹרָה כַּמְבֹאָר (שְׁמוֹת יג, ו-ז):

פָּסוּק ו - ''שִׁבְעַת יָמִים **תֹּאכַל** מַצֹּת''.
פָּסוּק ז - ''מַצּוֹת **יֹאכַל** אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים''.
לְכְאוֹרָה, יֵשׁ כָּאן כֶּפֶל - לֶאֱכֹל מַצָּה כָּל שִׁבְעָה, אֶלָּא נִתָּן לְתָרֵץ: בַּפָּסוּק הָרִאשׁוֹן מְדֻבָּר עַל חוֹבַת הָאָדָם לֶאֱכֹל מַצּוֹת (בְּלִי וְא"ו), שֶׁזֶּהוּ צִוּוּי לְכָל יָחִיד. בַּפָּסוּק הַשֵּׁנִי נֶאֱמַר ''מַצּוֹת יֹאכַל'' בִּכְתִיב מָלֵא, שֶׁחוֹבָתְךָ לְהַאֲכִילוֹ שֶׁיִּסְפִּיק לוֹ בְּרֶוַח, וְכֵן שֶׁבְּפֶסַח יֵשׁ עִנְיָן מְיֻחָד לְסַפֵּק לָעֲנִיִּים צָרְכֵיהֶם.

שאל בני: למה מזמינים את העניים ''ברגע האחרון''

בַּהַגָּדָה כַּאֲשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים ''כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח'':
א. מַדּוּעַ מַזְמִינִים אֶת הֶעָנִי רַק לְאַחַר קִדּוּשׁ, וְלֹא לִפְנֵי תְּחִלָּתוֹ?
ב. אִם אָנוּ מְתַכְּוְנִים בֶּאֱמֶת שֶׁיַּגִּיעַ אוֹרֵחַ עָנִי, יֵשׁ לְהַזְמִינוֹ כַּמָּה יָמִים לִפְנֵי לֵיל הַסֵּדֶר, וְלֹא בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן.

תְּשׁוּבָה

מְבָאָרִים חַז"ל שֶׁאָכֵן אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁהָעֲנִיִּים יִכָּנְסוּ פִּתְאֹם בְּלֵיל הַסֵּדֶר כֵּיוָן שֶׁכֻּלָּם כְּבָר מְסֻדָּרִים, אֶלָּא יֵשׁ כָּאן חִנּוּךְ לַבָּנִים שֶׁהִנֵּה בֵּיתֵנוּ פָּתוּחַ לְרְוָחָה וְאָנוּ מוּכָנִים לְאָרֵחַ כָּל מִי שֶׁיִּרְצֶה לָבוֹא. הֲרֵי לֵיל הַסֵּדֶר מִצְוָתוֹ ''וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ'' וְכָאן בָּא הָאָב לְהַרְאוֹת לְבָנוֹ שֶׁבֵּיתוֹ פָּתוּחַ לְרְוָחָה לְכָל דִּכְפִין, אִם כֵּן אֵין זֶה מְשַׁנֶּה מָתַי אוֹמְרִים זֹאת בַּהַגָּדָה.

''כל דכפין ייתי ויכול'' - הכנסת אורחים - אמתית

בְּתְחִלַּת הַ"מַּגִּיד'' אָנוּ אוֹמְרִים ''הֵא לַחְמָא עַנְיָא דִּי אֲכָלוּ אַבְהָתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרָיִם כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל כָּל דִּצְרִיךְ יֵיתֵי וְיִפְסַח''.
הַשְׁאֵלָה הִיא: הַאִם בֶּאֱמֶת אָנוּ מַזְמִינִים אֶת מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהַזְמִינוֹ.
בְּדָרְךָ כְּלָל, הַמַּזְמִנִים הֵם בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה אוֹ מַכָּרִים קְרוֹבִים שֶׁאָנוּ מְעֻנְיָנִים לְחֹג עִמָּהֶם אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, אַךְ דַּוְקָא בְּלַיְלָה זֶה צָרִיךְ לְהַזְמִין אֶת ''כָּל דִּצְרִיךְ'', כָּל מִי שֶׁצָּרִיךְ וְאֵין לוֹ הֵיכָן לָחֹג אֶת לֵיל הַסֵּדֶר.
אִם נִתְבּוֹנֵן וְנִבְדֹּק עַד כַּמָּה אָנוּ מִתְאַמְּצִים בֶּאֱמֶת לְחַפֵּשׂ אַחַר עֲנִיִּים וְלִשְׁאֹף בְּכָל מְאֹדֵנוּ שֶׁהֵם יָסֵבּוּ עִמָּנוּ בְּלֵיל הַסֵּדֶר, יִתְבָּרֵר לָנוּ מַהֵר מְאֹד שֶׁדַּוְקָא אוֹתָם אָנוּ לֹא כָּל כָּךְ מְחַפְּשִׂים וּמַאֲמַצֵּינוּ לֹא מְכֻוָּנִים בְּמֵיֻחָד בָּעָנְיָן זֶה...
בְּהוֹדוּ הָרְחוֹקָה, אֵרַע מַעֲשֶׂה נִפְלָא עִם שְׁלִיחַ הָרַבִּי, מְנַהֵל בֵּית חַבַּ"ד בְּמוֹמְבַּי, הָרַב גַּבְרִיאֵל הוֹלְצְבֶּרְג ה' יִקּוֹם דָּמוֹ, וְהוּא יָכוֹל לְלַמְּדֵנוּ פֶּרֶק מְאֻלָּף בְּדְאָגָה לְאוֹרְחִים לְלֵיל הַסֵּדֶר:
אֶחָד הָאֲסוֹנוֹת הַכְּבֵדִים שֶׁהִתְרַחֲשׁוּ בִּשְׁנַת תשס"ט הִתְרַחֵשׁ בְּמוֹמְבַּי שֶׁבְּהוֹדוּ, קְבוּצַת מְרַצְּחִים שְׁפָלִים פָּגְעָה קָשׁוֹת בִּיהוּדִים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּבֵית חַבַּ"ד בְּמוֹמְבַּי.

בְּבִנְיָן זֶה הִתְגּוֹרְרוּ בְּנֵי הַזּוּג הוֹלְצְבֶּרְג ה' יִקּוֹם דָּמָם, שְׁלִיחֵי חַבַּ"ד, שֶׁהָיוּ מְשַׁתְּדְּלִים לְקָרֵב יְהוּדִים לְבוֹרֵא עוֹלָם בְּאֶרֶץ זָרָה זוֹ בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ.

בַּיָּמִים שֶׁלִּפָנֵי לֵיל הַסֵּדֶר הָיָה מִסְתּוֹבֵב הָרַב גַּבְרִיאֵל הוֹלְצְבֶּרְג ה' יִקּוֹם דָּמוֹ וְתוֹלָה מוֹדָעוֹת בְּבָתֵּי הַמָּלוֹן וּבְבָתֵּי הַהַאֲרָחָה בְּמוֹמְבַּי, הַמַּזְמִינוֹת אֶת צִבּוּר הַיְּהוּדִים וְהַיִּשְׂרְאֵלִים לְלֵיל סֵדֶר כְּהִלְכָתוֹ בְּבֵית חַבַּ"ד. בְּעֶרֶב לֵיל הַסֵּדֶר, זְמַן קָצָר לִפְנֵי כְּנִיסַת הֶחָג, בְּעִצּוּמָן שֶׁל הַהֶכָנוֹת אָמְרָה פִּתְאוֹם הָרַבָּנִית רִבְקָה לְבַעְלָהּ: ''לֵךְ תִּסְתּוֹבֵב וְתִרְאֶה אִם לֹא שָׁכַחְנוּ מָלוֹן אוֹ בֵּית הַאֲרָחָה''.

''אֲבָל אֲנִי הִסְתּוֹבַבְתִּי אִישִׁית וְתָלִיתִי הַזְמָנוֹת בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת!'' - טָעַן הָרַב גַּבְרִיאֵל, אוּלָם אִם רִבְקָה מִתְעַקֶּשֶׁת אֵין טַעַם לְהִתְוַכֵּחַ וְהָרַב יוֹצֵא לְרְחוֹבוֹת כְּמִצְוָתָהּ.

תּוֹךְ כְּדֵי הַסִּיּוּר הַמָּהִיר גַּבִּי מְגַלָּה לְפֶתַע שֶׁהוּא פָּסַח עַל בֵּית הָאֲרָחָה אֶחָד וְלֹא תָּלָה בּוֹ מוֹדָעָה. הוּא נָחְפַּז לַמָּקוֹם וּבִקֵּשׁ מֵהַפְּקִידָה לִרְאוֹת אֶת סֵפֶר הָאוֹרְחִים. בְּעִלְעוּל מָהִיר הוּא מְגַלֶּה שֵׁם אֶחָד הַנִּשְׁמָע יִשְׂרְאֵלִי.

הוּא רָץ אֶל הַחֶדֶר, דּוֹפֵק שׁוּב וְשׁוּב, וּמִשֶּׁלֹּא נִשְׁמַעַת תְּשׁוּבָה הוּא עָזַב וְהִתְחִיל לָרֶדֶת בַּמַּדְרֵגוֹת. לְפֶתַע נִפְתְּחָה הַדֶּלֶת וּבַחוּר עִם חֲלוּק רַחֲצָה מַבִּיט עָלָיו וְשׁוֹאֵל אוֹתוֹ: ''מִי שָׁלַח אוֹתְךָ?'' וְהָרַב הוֹלְצְבֶּרְג צוֹעֵק לְעֶבְרוֹ: ''הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא!''

הַבַּחוּר, בְּהֶלֶם מֻחְלָט, קוֹרֵא לוֹ לָבוֹא וְאָז הוּא אוֹמֵר לוֹ: ''שָׁמַע סִפּוּר. אֲנִי מַגִּיעַ עַכְשָׁו מִדִּרוֹם הוֹדוּ בְּדַרְכִּי לַצָּפוֹן. כְּלָל לֹא תִּכְנַנְתִּי לַעֲצֹר בָּעִיר, בָּאתִי בְּרַכֶּבֶת וְהָיִיתִי צָרִיךְ לְהַחֲלִיף רַכָּבוֹת. כְּשֶׁאֲנִי יוֹרֵד וּבָא לִקְנוֹת כַּרְטִיס, אֲנִי מְגַלֶּה לְחֶרְדָּתִי שֶׁכִּיסּוּ אוֹתִי. אֲנִי יוֹשֵׁב עַל אֶבֶן וּמַתְחִיל לִבְכּוֹת. לְפֶתַע נִגַּשׁ אֵלַי אָדָם צָעִיר שֶׁדִּבֵּר עִמִּי בְּמִבְטָא צָרְפָתִי וְשׁוֹאֵל אוֹתִי מֵאֵיפֹה אֲנִי. עָנִיתִי שֶׁאֲנִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הַבַּחוּר אוֹמֵר לִי: 'שְׁמַע, גַּם אֲנִי יְהוּדִי מִצָּרְפַת'. וְאַף נוֹתֵן לִי סְכוּם כֶּסֶף. 'סַע לָעִיר וְתִשְׁכֹּר חֶדֶר. אַחֲרֵי הֶחָג תִּתְקַשֵּׁר הַבַּיְתָה וְתַגִּיד לַהוֹרִים שֶׁיַּפְקִידוּ כֶּסֶף בְּבַנְק הַדּאר וּתְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף כָּאן תּוֹךְ דַּקּוֹת''. אֲנִי עוֹשֶׂה כְּעֲצַת הַבַּחוּר, מַגִּיעַ לְכָאן, שׂוֹכֵר חֶדֶר בַּ'גֶּסְט הָאוּס' הָרִאשׁוֹן שֶׁאֲנִי רוֹאֶה, נִכְנָס לַחֶדֶר וְנִשְׁכַּב עַל הַמִּטָּה. אֲנִי מִסְתַּכֵּל כְּלַפֵּי מַעְלָה וּמַתְחִיל 'לְדַבֵּר' עִם אֱלֹקִים: 'אֱלֹקִים! מַה קוֹרֶה? מַה יִהְיֶה? מָה אֲנִי עוֹשֶׂה כָּאן בְּמַצָּב בִּישׁ שֶׁכָּזֶה?' אַתָּה קוֹלֵט, הָרַב? אֲנִי, הַקִּבּוּצְנִיק, שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא הָיָה לִי שׁוּם קֶשֶׁר עִם הַהוּא מִלְּמַעְלָה, מְדַבֵּר אֵלָיו? פִּתְאוֹם אֲנִי קוֹלֵט שֶׁהַיּוֹם בָּעֶרֶב זֶה לֵיל הַסֵּדֶר!

וְהַמּוֹנוֹלוֹג שֶׁלִּי מִתְחַדֵּשׁ: 'אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַקֶּשֶׁר בֵּינֵינוּ לֹא מִי יוֹדֵעַ מָה, אֲבָל אֱלֹקִים, אִם אַתָּה אוֹהֵב אוֹתִי, תֵּן לִי סִימָן, אַל תִּתֵּן לִי לִהְיוֹת לְבַד הַלַּיְלָה, תֵּן לִי לִהְיוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֲמִתִּי עִם עוֹד יְהוּדִים!'

סִיַּמְתִּי אֶת הַשִּׂיחָה, נִכְנַסְתִּי לְהִתְקַלֵּחַ וּפִתְאוֹם - נְקִישׁוֹת בַּדֶּלֶת. חָשַׁבְתִּי שֶׁאֲנִי מְדַמְיֵן, אֲבָל לֹא. אֲנִי פּוֹתֵחַ אֶת הַדֶּלֶת וְרוֹאֶה מִישֶׁהוּ שֶׁנִּרְאֶה כְּמוֹ רַב יְהוּדִי בְּקָצֶה הַמַּדְרֵגוֹת. וּכְשֶׁאֲנִי שׁוֹאֵל אוֹתְךָ 'מִי שָׁלַח אוֹתְךָ?' אַתָּה עוֹנֶה לִי: 'הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא!...'' מְיֻתָּר לְצַיֵּן, שֶׁגַּם הוּא זָכָה לְאֵרוּחַ קָסוּם בְּבֵית חַבַּ"ד, וְאַט אַט גַּם נַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם.

מוֹזְגִין כּוֹס שֵׁנִי וּמַנִּיחִים לִפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת, וּמְסַלְקִין אֶת הַקְּעָרָה. וּמְחַלְקִין לַתִּינוֹקוֹת קְלִיּוֹת וְאֱגוֹזִים.

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת:

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִין אֲפִילוּ פַּעַם אַחַת. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ אוֹ מַצָּה. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלּוֹ מַצָּה.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה מָרוֹר.

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסֻבִּין. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין:

מַחֲזִירִים הַקְּעָרָה לְמְקוֹמָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן וְאוֹמְרִים הַהַגָּדָה. וְתִהְיֶה הַמַּצָּה מְגוּלָּה בְּמֶשֶׁךְ כָּל זְמַן אֲמִירַת הַהַגָּדָה [רַק כְּשֶׁאוֹחֵז הַכּוֹס בְּיָדוֹ, יְכַסֶּנָּה]

שְׁאַל בְּנִי

לָמָּה לֹא שׁוֹאֲלִים "מַה נִּשְׁתַּנָּה" בְּחַג הַסֻּכּוֹת?

בְּחַג הַסֻּכּוֹת יוֹצֵא הָאָדָם מִבֵּיתוֹ הַמְפֹאָר לְסֻכָּה שֶׁהִיא דִּירַת עֲרַאי. מַדּוּעַ אָנוּ לֹא שׁוֹאֲלִים בְּחַג הַסֻּכּוֹת מַה נִּשְׁתַּנָּה, הֲרֵי שָׁם הַשִּׁנּוּי גָּדוֹל יוֹתֵר מֵחַג הַפֶּסַח?

תְּשׁוּבָה:

עַל חַג הַסֻּכּוֹת אָנוּ לֹא שׁוֹאֲלִים כֵּיוָן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מֻרְגָּל בַּגָּלֻיּוֹת לִחְיוֹת וְלָנְדֵד בְּדִירוֹת עֲרַאי. אֲבָל לִישִׁיבָה עַל יַד שֻׁלְחָן עָרוּךְ בַּהֲסִבָּה - לָזֶה עַם יִשְׂרָאֵל לֹא הֻרְגַּל. וְלָכֵן שׁוֹאֲלִים מַה נִּשְׁתַּנָּה דַּוְקָא בְּפֶסַח (קְרֻבִּין פֶּסַח).

מה נשתנה הלילה הזה?

מְסֻפָּר עַל רַבִּי יִשְׂשכָר דּוֹב מִבֶּעלְזָא זַצַ"ל, שֶׁעָשָׂה בְּלֵיל הַסֵּדֶר פְּעֻלּוֹת רַבּוֹת שֶׁל שִׁנּוּיִים, כְּדֵי שֶׁבָּנוֹ הַקָּטָן יַנִּיק וְחַכִּים רַבִּי אַהֲרֹן יִשְׂאֲלֵהוּ עַל כָּךְ. אֲבָל הַיֶּלֶד אֵינוֹ שׁוֹאֵל וְלֹא מֵגִיב כְּלוּם. הִתְפַּלֵּא אָבִיו וְשָׁאַל אֶת בְּנוֹ: ''הַאִם מַעֲשַׂי אֵינָם תְּמוּהִים בְּעֵינֶיךָ?''

עָנָה הַבֵּן בְּפַשְׁטוּת וּבְתָמִימוּת כָּךְ: ''כְּשֶׁאַבָּא עוֹשֶׂה דְּבַר מָה, אֵין לִי עָלָיו כָּל קֻשְׁיָא''.

כַּמָּה נִפְלָא לִשְׁמֹעַ סִפּוּרִים מֵאֵלֶּפֶת כָּאֵלּוּ. יְהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה כֻּלָּנוּ לְבָנִים כְּאֵלּוּ שֶׁיַּעֲרִיכוּ אֶת הוֹרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ, וְיִתְּנוּ דֻּגְמָא לַאֲחֵרִים אֵיךְ צְרִיכִים לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים.

הַיֶּלֶד שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיערְבָּךְ בֶּן הַ-8 פּוֹרֵץ בִּבְכִי סוֹעֵר

יוֹם טוֹב רִאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, הַיֶּלֶד שְׁלֹמֹה זַלְמָן בֶּן הַשְּׁמוֹנֶה מְהַלֵּךְ עִם אָבִיו הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים לַייב אוֹיערְבָּךְ בְּסִמְטְאוֹת הָעִיר הָעַתִּיקָה. יָדוֹ הַקְּטַנָּה נְתוּנָה בְּכַף יָדוֹ שֶׁל אָבִיו. הֵם שָׂבִים

עַתָּה מֵהַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, שָׁם הִתְפַּלְּלוּ אֶת תְּפִלַּת הֶחָג, וּפְנֵיהֶם מוּעָדוֹת לְעֶבֶר בֵּיתָם בְּשִׁכּוּנַת ''שַׁעֲרֵי חֶסֶד'' שֶׁבָּעִיר הַחֲדָשָׁה.

בְּדַרְכָּם הֵם פּוֹגְשִׁים אֶת מָרָן הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד זַצַ''ל. לְאַחַר חִלּוּפֵי בִּרְכוֹת יוֹם טוֹב, פּוֹנֶה רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים אֶל הַיֶּלֶד, צוֹבֵט לוֹ קַלּוֹת עַל לְחָיָיו, וְשׁוֹאֵל אוֹתוֹ בַּחֲבִיבוּת: ''הַגֵּד נָא לִי יַקִּירִי - הַאִם שָׁאַלְתָּ אֶת אַרְבַּע הַקּוּשְׁיוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר?''

''בְּוַדַּאי'', מֵשִׁיב הַיֶּלֶד.

''הַאִם גַּם בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה שָׁאַלְתָּ אֶת אַרְבַּע הַקּוּשְׁיוֹת?''

''אָכֵן''.

''וּמָה עָנוּ לְךָ?''

''עֲבָדִים הָיִינוּ''.

''אִם כֵּן מַדּוּעַ חָזַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ שׁוּב הַשָּׁנָה?!''

כָּאן כְּבָר לֹא יָדַע הַיֶּלֶד מַה לַּעֲנוֹת. הוּא אִבֵּד אֶת עֶשְׁתּוֹנוֹתָיו וּפָרַץ בִּבְכִי סוֹעֵר... הֵיתָכֵן? רַבָּהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם שׁוֹאֵל אוֹתוֹ שְׁאֵלָה פְּשׁוּטָה לִכְאוֹרָה, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהָשִׁיב עָלֶיהָ...

רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים הֶפְתֵּעַ מִתְּגוּבָתוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד. לִטֵּף אוֹתוֹ עַל לְחָיוֹ וְנִסָּה לְהַרְגִּיעוֹ בִּדְבָרִים נִלְבָּבִים. מִשֶּׁנִּרְגַּע הַיֶּלֶד, נִפְטַר מֵהֶם רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים לְשָׁלוֹם בִּבְרָכַת חַג שָׂמֵחַ, וְהֵם הִמְשִׁיכוּ בְּדַרְכָּם. כַּעֲבֹר מִסְפָּר שָׁנִים, הוֹצִיא לָאוֹר הָאָב, רַבִּי חַיִּים לֵייב, אֶת סִפְרוֹ ''חֻכַּם לֵב'' - חִדּוּשִׁים וּבֵאוּרִים בְּעִנְיְנֵי אֲבֶן הָעֶזֶר. בֵּין הַמַּסְכִּימִים עַל הַסֵּפֶר, נִמְנָה גַּם רַבָּהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד. בְּהַסְכָּמָתוֹ לַסֵּפֶר מַפְלִיג רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים בְּשֶׁבַח הַסֵּפֶר וּמְחַבְּרוֹ, וּמַזְכִּיר בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים אֶת הַהֶעָרוֹת שֶׁמֵּבִיא הַמְחַבֵּר בְּשֵׁם בְּנוֹ הַבָּחוּר שְׁלֹמֹה זַלְמָן, כְּשֶׁהוּא מְכַנֵּהוּ שָׁם בִּתְאָרִים נִכְבָּדִים. הַדָּבָר הָיָה קָצַת לְפֶלֶא בְּעֵינַי כֹּל, שֶׁכֵּן אֵין זֶה שִׁגְרָתִי כְּלָל שֶׁהָרַב הַמַּסְכִּים עַל הַסֵּפֶר מִתְיַחֵס בְּפֵרוּשׁ לְכַמָּה הֶעָרוֹת הַמּוּבָאוֹת בִּפְנִים הַסֵּפֶר, יְהִיוּ אֲשֶׁר יִהְיוּ.

שָׁנִים רַבּוֹת לְאַחַר מִכֵּן, סִפֵּר רַבִּי דָּוִד יוּנְגְרַייז זַצַ''ל [רָאֵב''ד הַעֵדָה הֶחָרֵדִית] לְהַגְרִשַׁ''ז אוֹיֶעְרְבָּךְ, כִּי הוּא הָיָה נוֹכֵחַ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה כְּשֶׁכָּתַב רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד אֶת הַסְכָּמָתוֹ לַסֵּפֶר ''חֻכַּם לֵב''. בְּאוֹתוֹ מַעֲמָד שָׁמַע מִפִּיו שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים, כִּי בְּמִלִּים אֵלּוּ שֶׁבָּהֶן הוּא מְשַׁבֵּחַ אֶת בְּנוֹ שֶׁל הַמְחַבֵּר כַּוָּנָתוֹ לְפַיֵּסוֹ עַל שֶׁגָּרַם לוֹ לִפְרֹץ בִּבְכִי בִּהְיוֹתוֹ יֶלֶד כְּבֶן שְׁמוֹנָה. בַּעֲרֹב יָמָיו, בִּקֵּר הַגְּרִשַׁ''ז אוֹיֶעְרְבָּךְ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מִתַּלְמִידָיו בְּחֹל הַמּוֹעֵד פֶּסַח. פָּנָה הָרַב אֶל הָרַכִּים שֶׁבְּבָנָיו, וּשְׁאָלָם אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת: ''מַדּוּעַ חָזַרְתֶּם וּשְׁאַלְתֶּם הַשָּׁנָה אֶת הָ''אַרְבַּע קּוּשְׁיוֹת'' - הֵן כְּבָר שְׁאַלְתֶּם אוֹתָן בַּשָּׁנָה שֶׁעָבְרָה וּכְבָר קִבַּלְתֶּם תְּשׁוּבָה?!''

אֶחָד עָנָה בְּכֹה, הַשֵּׁנִי תֵּרֵץ בְּכֹה, כָּל אֶחָד נִסָּה לְתָרֵץ בְּאֹפֶן אַחֵר. נַעֲנָה רַבֵּנוּ אֱלֹהֵם בְּחִבָּה:
"כַּאֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי אֲנִי בְּיַלְדוּתִי עַל שְׁאֵלָה זוֹ לֹא נִסִּיתִי לְתָרֵץ כְּמוֹתְכֶם; אֲנִי", סִיֵּם רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל, "פָּרַצְתִּי בִּבְכִי". (רַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיֶערְבָּךְ)

שְׁאַל בְּנִי

מֵאֵימָתַי נִכְתְּבָה וְנִסְדְּרָה הַהַגָּדָה וּמִי סִדֵּר אֶת נֻסַּח הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלּוֹת?

תְּשׁוּבָה:

בַּסֵּפֶר "**שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין**" מְתָרֵץ שֶׁאַחַר יְצִיאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הַיּוֹצְאִים סִפְּרוּ לִבְנֵיהֶם אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת לְקַיֵּם אֶת מִצְוַת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ". כָּל זֶה בְּעַל פֶּה, אַחַר כָּךְ בָּאוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, תִּקְנוּ אֶת הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלּוֹת וְאָסְפוּ אֶת הַדְּרָשׁוֹת מֵהַחֻכָמִים בִּימֵי הַבַּיִת הַשֵּׁנִי.

לְאַחַר מִכֵּן בָּאוּ הַתַּנָּאִים וְהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם דְּרָשׁוֹת שׁוֹנוֹת, וּבְתְקוּפַת הָאֱמוֹרָאִים הָיְתָה הַהַגָּדָה שְׁלֵמָה עַד בְּרָכַת "אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ" וּלְאַחַר מִכֵּן הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם מַאֲמָרִים וּפִיּוּטִים.

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה. וְאִלּוּ לֹא הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, עֲדַיִן אֲנַחְנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם. וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים, כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים, כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח:

"**עבדים היינו לפרעה וגו' ויוציאנו ה'" - מהעבדות מגיעים לחרות**

כַּאֲשֶׁר אָנוּ יוֹשְׁבִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר סְבִיב הַשֻּׁלְחָן הֶעָרוּךְ, לִפְנֵי תְּחִלַּת הַהַגָּדָה אָנוּ פּוֹתְחִים בְּתִזְכֹּרֶת שֶׁבְּמִצְרַיִם אָכַלְנוּ לֶחֶם עֹנִי וְרַק אַחַר כָּךְ מַתְחִיל סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם.

אִם כֵּן, מָה הַחֲשִׁיבוּת שֶׁבִּפְתִיחַת הַהַגָּדָה אָנוּ מַתְחִילִים דַּוְקָא בְּאִזְכּוּר שֶׁל לֶחֶם עֹנִי וְלֹא בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁאֵרְעוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ?

פְּתִיחָה זוֹ אוֹמֶרֶת דְּרָשֵׁנִי וּבָאָה לְלַמְּדֵנוּ יְסוֹד גָּדוֹל וְחָשׁוּב בְּהִתְיַחֲסוּתֵנוּ לְכָל הַקּוֹרֶה אוֹתָנוּ וְזֶהוּ גַּם צִיּוּן לְלֵיל הַסֵּדֶר כֻּלּוֹ.

מָשָׁל נִפְלָא מוּבָא בַּסֵּפֶר "**אַיֵּל הַמְלוּאִים**":

מֶלֶךְ אֶחָד יָצָא לְצַיִד וּפָגַשׁ בְּדַרְכּוֹ בְּרוֹעֶה צָעִיר. מִשֶּׁנּוֹכַח הַמֶּלֶךְ לְדַעַת כִּי הַנַּעַר מִצְטַיֵּן בְּחָכְמָה וּבְפִקְחוּת, הִצִּיעַ לוֹ מִשְׂרָה כְּיוֹעֵץ בְּבֵית הַמְּלוּכָה. הַצָּלְחָתוֹ שֶׁל הַיּוֹעֵץ הַצָּעִיר הָיְתָה גְּדוֹלָה וְלֹא אָרְכוּ הַיָּמִים עַד שֶׁנִּתְמַנָּה לְשַׂר הָאוֹצָר.

עֲלִיָּתוֹ הַמְּהִירָה בְּסֻלָּם הַתַּפְקִידִים הַבְּכִירִים עוֹרְרָה אֶת קִנְאַת הַשָּׂרִים הַוָּתִיקִים וְאֵלֶּה הֵחֵלּוּ לְהַעֲלִיל עָלָיו שֶׁהוּא גּוֹנֵב כְּסָפִים מִקֻּפַּת הַמְּדִינָה. הַמֶּלֶךְ, שֶׁסָּרַב לְהַאֲמִין

לַמְקַטְרְגִים, אֵלַיִךְ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר לְהִלָּווֹת אֶל הַשָּׂרִים בְּדַרְכָּם אֶל בֵּית שַׂר הָאוֹצָר כְּדֵי לְהוֹכַח שֶׁהַלָּה מִתְעַשֵּׂר מִכַּסְפֵּי הַצִּבּוּר.

כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ לְבֵית הַשַּׂר הֻפְתְּעוּ מֵהַצְנִיעוּת וְהַפַּשְׁטוּת שֶׁשָּׁלְטוּ שָׁם. כְּשֶׁעָמְדוּ לַעֲזֹב אֶת הַמָּקוֹם בְּבוּשֶׁת פָּנִים, גִּלּוּ לְפֶתַע חֶדֶר נָעוּל שֶׁעַל דַּלְתּוֹ הָיָה כָּתוּב שֶׁהַכְּנִיסָה לְזָרִים אֲסוּרָה. עַד מְהֵרָה הִתְבָּרֵר לָהֶם שֶׁגַּם עַל בְּנֵי הַבַּיִת אוֹסֵר הַשַּׂר לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וְזֶה עוֹרֵר אֶת תִּקְוַת הַשָּׂרִים לִמְצֹא שָׁם אֶת הָאוֹצָרוֹת הַגְּנוּבִים. הַפַּעַם הִצְטָרֵף גַּם הַמֶּלֶךְ לַדְּרִישָׁה לִרְאוֹת אֶת מִכְמַנֵּי הַחֶדֶר הַזֶּה.

בְּקוֹל בּוֹכִים הִתְחַנֵּן בַּעַל-הַבַּיִת וּבִקֵּשׁ לְבַטֵּל אֶת הַדְּרִישָׁה הַזּוֹ. "אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ לְהַרְאוֹת לָכֶם מַה מֻּכִיל חֶדֶר זֶה..." - אָמַר. הַמֶּלֶךְ לֹא וִתֵּר.

הַדֶּלֶת נִפְתְּחָה וּלְתַדְהֵמָתָם רָאוּ הַכֹּל חֶדֶר רֵיק מֵרָהִיטִים וּבְאֶמְצָעוֹ מֻנָּחִים מַקֵּל, תַּרְמִיל וְחָלִיל.

הַכֹּל צָפוּ עַתָּה לְדִבְרֵי הֶסְבֵּר.

פָּתַח שַׂר הָאוֹצָר אֶת פִּיו וְאָמַר: "מִיּוֹם שֶׁנִּלְקַחְתִּי מֵאֲחוֹרֵי הַצֹּאן אֶל בֵּית הַמַּלְכוּת הִנְנִי חֶרֶד שֶׁמָּא אֶפֹּל בְּפַח הַגַּאֲוָה וְהַהִתְנַשְּׂאוּת. כְּדֵי לְהִנָּצֵל מִזֶּה קָבַעְתִּי לְעַצְמִי מִנְהָג לְהִסְתַּגֵּר בְּכָל בֹּקֶר בְּחֶדֶר זֶה, טֶרֶם צֵאתִי לְבֵית הַמְּלוּכָה. כָּאן אֲנִי יוֹשֵׁב שָׁעָה אֲרֻכָּה, כְּשֶׁהַתַּרְמִיל עַל גַּבִּי, הַמַּקֵּל בְּיָדִי וּמְחַלֵּל בַּחֲלִילִי כִּבְיָמִים יָמִימָה. זֹאת כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶשְׁכַּח כִּי רוֹעֶה פָּשׁוּט אָנֹכִי, אֶלָּא שֶׁבְּחֶמְלַת ה' עָלַי נָשָׂאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁהֵבִיאַנִי אֶל בֵּיתוֹ. בְּכָךְ אֲנִי מַשְׂרִישׁ בְּקִרְבִּי אֶת הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא בְּכֹחִי וּבְעֹצֶם יָדִי עָשִׂיתִי אֶת הַחַיִל הַזֶּה, אֶלָּא רַק מֵה' הָיְתָה זֹאת. אַחֲרֵי הַהֲכָנָה הַזּוֹ אֲנִי יוֹצֵא לְדַרְכִּי אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ."

בִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים אֶת הַדְּבָרִים בִּקְּשׁוּ אֶת סְלִיחַת הַשַּׂר עַל שֶׁחָשְׁדוּ בּוֹ וְעָזְבוּ אֶת הַמָּקוֹם בְּבוּשֶׁת פָּנִים.

יִתָּכֵן שֶׁלְּהַזְכֶּרֶת לֶחֶם הָעֹנִי מִיָּד בְּתְחִלַּת לֵיל הַסֵּדֶר נוֹעַד תַּפְקִיד דּוֹמֶה לְהִסְתַּגְּרוּת הָרוֹעֶה בְּחַדְרוֹ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל מִישֶׁהוּ שֶׁמָּא יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם בְּכֹחֵנוּ וּבְעֹצֶם יָדֵנוּ, אָנוּ מַזְכִּירִים רֹאשִׁית כֹּל אֶת ה' "לַחְמָא עַנְיָא, **כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יֵדְעוּ שֶׁהֵיינוּ עֲבָדִים חַסְרֵי אוֹנִים, וְרַק חֶסֶד ה' שֶׁגָּבַר עָלֵינוּ הֵבִיאָנוּ עַד הֲלוֹם**. וְעַל כֵּן לֶחֶם עֹנִי זֶה מְלַוֶּה אוֹתָנוּ בְּכָל שְׁעַת קְרִיאַת הַהַגָּדָה - לְהַשְׂרִישׁ בָּנוּ אֶת הַהַכָּרָה שֶׁעֲבָדִים הָיִינוּ וַיּוֹצִיאֵנוּ ה'.

זוֹהִי בְּעֶצֶם הַמַּטָּרָה הָעִקָּרִית שֶׁל לֵיל הַסֵּדֶר בִּפְרָט וְשֶׁל חַג הַפֶּסַח בִּכְלָל וּמִכָּאן בָּרוּר מַדּוּעַ הֶחָג נִקְרָא בְּשֵׁם "חַג הַמַּצּוֹת".

נִמְצָא עַל פִּי זֶה שֶׁהַהַזְכָּרָה שֶׁל בַּעַל הַהַגָּדָה בַּפִּתִּיחָה שֶׁל לֶחֶם עֹנִי בָּאָה לְצַיֵּן גַּם אֶת זְמַן הָעֲבָדוּת וְגַם אֶת זְמַן הַחֵרוּת. וְכָךְ בֵּאֵר **הָרַמְבַּ**"ן שֶׁהַמַּצָּה רוֹמֶזֶת לְעֹנִי וְגַם לְחֵרוּת וְכָךְ אָנוּ

רוֹאִים בָּאִפֶּן בּוֹ נֶעֱרָךְ הַסֵּדֶר - כֻּלָּנוּ מְסֻבִּים, אֵין הֶבְדֵּלֵי מַעֲמָדוֹת, עֲשִׁירִים וַעֲנִיִּים כְּאֶחָד וְכֻלָּנוּ בְּנֵי חוֹרִין.

וְכָךְ אָנוּ צְרִיכִים לָחוּשׁ שֶׁהָיִינוּ בְּעַבְדוּת וְעַתָּה אָנוּ בְּנֵי חוֹרִין, וְאָנוּ בּוֹטְחִים בְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיאֵנוּ מִשִּׁעְבּוּד לְחֵרוּת עוֹלָם.

אַךְ אוֹי לָהֶם לְאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִגְבִּיהַּ מַעֲמָדָם וְהֵם שׁוֹכְחִים בְּרֶגַע אֶחָד שֶׁלֹּא מִזְּמַן הֵם הָיוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָל הַמְבַקְּשִׁים חֻפְצָם נִדְחִים בְּלֵךְ וָשׁוּב.

תָּמִיד נִזְכֹּר: "**עֲבָדִים הָיִינוּ**" וְזֶה מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהַנְחוֹת אֶת דַּרְכֵּנוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה.

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי בְרַק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

"**הגיע זמן קריאת שמע של שחרית**"

הַמִּשְׁנָה בִּבְרָכוֹת (א:) דָּנָה "מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית: מִשֶּׁיַּכִּיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן... רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים לַעֲמֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת".

כַּיּוֹם אָנוּ נוֹהֲגִים לֹא לְאַחֵר אֶת קְרִיאַת שְׁמַע מִזְּמַן שֶׁקִּבֵּל הַ"**מָּגֵן אַבְרָהָם**" וְיֵשׁ הַנּוֹהֲגִים עַל פִּי **הַגְּרָ"א** שֶׁקִּבֵּל זְמַן מְאֻחָר יוֹתֵר. אַךְ אוּלַי כְּדַאי לְעוֹרֵר עַל עִנְיַן קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַן שֶׁהוּא הַמֻּבְחָר בְּיוֹתֵר, שֶׁהוּא שְׁתַּיִם-שֶׁלֹּשׁ דַּקּוֹת קֹדֶם זְרִיחַת הַחַמָּה כְּדֵי שֶׁיִּסַּיֵּם קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ עִם הָנֵץ הַחַמָּה, וְלִסְמֹךְ הַתְּפִלָּה לְהָנֵץ הַחַמָּה. וּמִי שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת כֵּן שְׂכָרוֹ מְרֻבֶּה מְאֹד ("יַלְקוּט יוֹסֵף" סִי' נח).

יֵשׁ לָהּ סְגֻלָּה לְתְפִלָּה בַּבֹּקֶר – "בֹּקֶר וְיֹדֵעַ ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ" (בַּמִּדְבָּר טז, ה), לְפִי הַבֹּקֶר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ "אֶת אֲשֶׁר לוֹ", עִם מִי יֵשׁ לוֹ "עֵסֶק"...

רַבִּי שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן זַצַ"ל, שֶׁנָּהַג לְהִתְפַּלֵּל "וְתִיקִין" בִּקְבִיעוּת, יָכוֹל לְלַמְּדֵנוּ פֶּרֶק מְאֻלָּף כֵּיצַד הוּא חָשׁוּב שֶׁיַּעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע:

הָיָה זֶה בַּעֲרֵב יָמָיו שֶׁל ר' שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן זַצַ"ל, "הַמַּגִּיד הַיְרוּשַׁלְמִי", לְאַחַר אֵרוּעַ מֹחִי שֵׁנִי, קָשֶׁה מְאֹד. בְּסוֹף יְמֵי אִשְׁפּוּזוֹ הֶחְלִיט ר' שָׁלוֹם שֶׁלֹּא כְּדַאי לְהִשָּׁאֵר בַּבַּיִת, עָדִיף לְהִתְגּוֹרֵר בְּבֵית אַחַת מִבְּנוֹתָיו.

מְקַבְּלִים אֶת כָּל הָאִשּׁוּרִים, יוֹצְאִים מִבֵּית הָרְפוּאָה, ר' שָׁלוֹם נִכְנָס לְמוֹנִית וְנוֹסְעִים. הָיָה זֶה בְּשָׁעוֹת הָעֶרֶב. ר' שָׁלוֹם הַכָּאוּב, הַמּוּתָשׁ, הַחוֹלֶה, הִגִּיעַ לְבֵית בִּתּוֹ בִּבְנֵי-בְּרַק, הִתְפַּלֵּל מַעֲרִיב, וּמִיָּד בְּסִיּוּם הַתְּפִלָּה אָחֲזָתוּ תַּרְדֵּמָה עֲמֻקָּה. חֲבָלֵי שֵׁנָה אֲפָפוּהוּ עַד הַבֹּקֶר.

עַל אוֹתוֹ בֹּקֶר חָדַשׁ סִפֵּר נָכְדּוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם בְּהִתְלַהֲבוּת:

''הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְנִבַּשְׁתִּי לְעוֹרֵר אֶת הַסַּבָּא... אַךְ הַסַּבָּא יָשַׁן שֵׁנָה שֶׁכָּל כֻּלָּהּ שֵׁנָה, אֶחָד מִשִּׁשִּׁים, זְקָנָה אֲמִתִּית מְהוּלָה בְּחֹלִי עַז, אֵרוּעַ מֹחִי. אֵין קוֹל וְאֵין קֶשֶׁב.

'''סַבָּא, סַבָּא!' - דָּפַקְתִּי עַל הַשְּׁמִיכָה, נָשַׁפְתִּי בְּאָזְנָיו, הִתְחַנַּנְתִּי, בִּקַּשְׁתִּי - 'סַבָּא, צָרִיךְ לָקוּם!' אֲבָל כְּלוּם...

''קָרָאתִי לְעוֹד אֶחָד מִבְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, גַּם הוּא נִסָּה, עַד שֶׁר' שָׁלוֹם פָּקַח אֶת הָעֵינַיִם, אֲבָל נִרְדַּם שׁוּב.

''בִּתּוֹ נִכְנְסָה לַחֶדֶר וְאָמְרָה: 'בּוֹאוּ, אֲנִי אֵרְאֶה לָכֶם אֵיךְ מְעִירִים אֶת אַבָּא שֶׁלִּי!' נִגְּשָׁה הַבַּת לַמִּטָּה וְקָרְאָה בְּקוֹל: 'אַבָּא! זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע! עוֹד כַּמָּה דַּקּוֹת סוֹף זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע.'

''מִיָּד, לְלֹא גֻּמְגָּמָה, ר' שָׁלוֹם הַיְשִׁישׁ פָּתַח אֶת עֵינָיו לִרְוָחָה, הֵרִים אֶת יָדוֹ וְהֵסִיט בָּהּ אֶת הַשְּׁמִיכָה הַגְּדוֹלָה, וּכְשֶׁכִּלּוֹ אָפוּף בַּעֲרָפֶל שֶׁל חֹלִי וְחֻבְלֵי שֵׁנָה, גַּם יַחַד, הִגְבִּיהַּ אֶת שְׁתֵּי רַגְלָיו בְּבֶת אַחַת, הֵנִיף אוֹתָן מִחוּץ לַמִּטָּה, הִנִּיחָן עַל הָרִצְפָּה וְהִתְיַשֵּׁב.

'''אוֹי! אוֹי! לָמָּה לֹא אָמְרוּ לִי? הֲלֹא בְּעוֹד כַּמָּה דַּקּוֹת סוֹף הַזְּמַן!' - הִבִּיט ר' שָׁלוֹם עַל שְׁעוֹנוֹ בְּכְאֵב, וְהִזְדָּעֵק בַּחֲרָדָה.

''בְּנֵי הַבַּיִת הִרְגִּיעוּ אוֹתוֹ וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁאֶפְשָׁר עוֹד לְהַסְפִּיק, וְאִם לֹא תַּצְלִיחַ אָז עַל כָּל פָּנִים תַּסְפִּיק אֶת הַזְּמַן הַשֵּׁנִי שֶׁל הַגְּרָ''א, שֶׁהֵרֵי הָרַגָּעִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ הֵם לִזְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל הַמַּגָּ''א. נִרְגַּע ר' שָׁלוֹם - חֵיֵּךְ אֶת חִיּוּכוֹ הַנִּצְחִי: 'יִישַׁר כֹּחֲכֶם! תּוֹדָה רַבָּה! וְנֶעֱמַד עַל רַגְלָיו.''

אל תאחר זמן קריאת שמע

בָּחוּר סְפֵּר לַגה''צ סָגַל זַצַ''ל מִמַּנְצֶ'סְטֶר, שֶׁהוּא אֵחַר לָקוּם בַּבֹּקֶר, וּמִשּׁוּם כָּךְ הוּא לֹא קָרָא קְרִיאַת שְׁמַע בִּזְמַנָּהּ.

אָמַר לוֹ הָרַב סָגַל: ''אִם לֹא הִתְעַלַּפְתָּ כְּשֶׁנּוֹכַחְתָּ לְרְאוֹת שֶׁאֵחַרְתָּ אֶת זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, כַּנִּרְאֶה יֵשׁ לְךָ לֵב חָזָק...''

שְׁאַל בְּנִי

בַּהַגָּדָה נֶאֱמַר עַל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה ''הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה'', מַדּוּעַ לֹא מֻזְכָּר גִּילוֹ הָאֲמִתִּי, וּבֶן כַּמָּה הָיָה בֶּאֱמֶת?

תְּשׁוּבָה:

בַּגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (כז:) נֶאֱמַר שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָיָה בֶּן שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה וּבְיוֹם שֶׁהוֹשִׁיבוּהוּ לִהְיוֹת נָשִׂיא בַּיְשִׁיבָה נַעֲשָׂה נֵס וְהִלְבִּינוּ שַׂעֲרוֹתָיו כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי שֶׁנָּשִׂיא יִהְיֶה בָּחוּר כֹּה צָעִיר.

לְדַעַת **הָאָר''י** זַ''ל הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה גִּלְגּוּלוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, וְיָדוּעַ כִּי שְׁמוּאֵל חַי חֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, וְעִם שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה שָׁנִים, הֲרֵי סַךְ הַכֹּל שִׁבְעִים שָׁנָה.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה : הֲרֵי אֲנִי כְּבֶן שִׁבְעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאָמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלֵּילוֹת עַד שֶׁדְּרָשָׁהּ בֶּן זוֹמָא: שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ - הַיָּמִים, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - הַלֵּילוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יְמֵי חַיֶּיךָ - הָעוֹלָם הַזֶּה, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ - לְהָבִיא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ:

"כל ימי חייך - להביא לימות המשיח" - משעבוד לגאלה

סִפּוּר מֻפְלָא וְנוֹרָא שֶׁל נִסָּיוֹן "לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ" בְּהַפְצָרַת תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים עִם כַּוָּנוֹת נוֹרָאוֹת וְצֵרוּפֵי שֵׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ וְיִחוּדִים עִלָּאִיִּים עַל יְדֵי שְׁלוֹשָׁה תַּרְשִׁישֵׁי וּמְצוּקֵי אֶרֶץ, הַמְקֻבָּלִים הָאֱלֹקִיִּים הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים: מָרָן הָרַשַׁ"שׁ הַקָּדוֹשׁ זיע"א, מָרָן **הַחִיד"א** זיע"א וְהַמְקֻבָּל הָאֱלֹקִי רַבִּי **חַיִּים דִּי לָה רוֹזָה** זיע"א, וְהֶעְנָשׁ הַנּוֹרָא שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם עַל שֶׁנִּסּוּ "לְדַחֹק אֶת הַקֵּץ":

בִּשְׁנַת תקי"ג הָיְתָה נְרָאִית יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ כִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה. גְּדוּשָׁה הָיְתָה בְּגְדוֹלֵי תּוֹרָה וּקְדוֹשֵׁי עֶלְיוֹן הַבְּקִיאִים בְּכָל מִכְמַנֵּי הַתּוֹרָה וּבְאַדִּירֵי חָכְמַת הַקַּבָּלָה אֲשֶׁר כָּל רָז לָא אֲנִיס לְהוּ.

הַצְּפִיָּה וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְהַגְּאֻלָּה גָּבְרוּ וְהָלְכוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁנָה נִכָּר הָיָה שֶׁהָרַשַׁ"שׁ הַקָּדוֹשׁ נִמְצָא בְּסַעֲרַת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה וּבְכָל הִזְדַּמְּנוּת דִּבֵּר בְּהִתְרַגְּשׁוּת עֲצוּמָה כִּי שָׁנָה זוֹ הִיא שְׁנַת הִתְגַּלּוּת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ. "תקי"ג - 513 בְּגִימַטְרִיָּא 'הַשַּׁחַר' - 513 הַמְרַמֵּז עַל שַׁחַר הַגְּאֻלָּה, וְכֵן 'וְנִבְנְתָה' בְּגִימַטְרִיָּא - 513 - עִיר עַל תִּלָּהּ".

בַּתְּחִלָּה נִגַּשׁ הָרַשַׁ"שׁ הַקָּדוֹשׁ לִפְעֻלָּה עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה וּבָחַר י"ב גְּדוֹלֵי תּוֹרָה מֻחְכָּמֵי וּמְקֻבָּלֵי הַיְשִׁיבָה, "יְשִׁיבַת הַמְקֻבָּלִים" שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ גְּדוֹלֵי תַּלְמִידָיו הַמֻּבְחָרִים בְּיוֹתֵר: הגה"ק רַבִּי יוֹם טוֹב - הַמַּהֲרִי"ט אֶלְגָּאזִי זיע"א, מָרָן רַבֵּנוּ חַיִּים יוֹסֵף דָּוִד אֲזוּלַאי - הַחִיד"א זיע"א, הַמְקֻבָּל הָאֱלֹקִי רַבִּי חַיִּים דִּי לָה רוֹזָה זיע"א, הגה"ק רַבִּי יִצְחָק מִזָּרְחִי זיע"א, הגה"ק רַבִּי אַבְרָהָם סַנְגְּוִיטִי זיע"א וְעוֹד גְּדוֹלֵי עוֹלָם וְצַדִּיקֵי אֱמֶת, כְּשֶׁהֵם חוֹתְמִים עַל "כְּתַב הִתְקַשְּׁרוּת" וְהוּא כְּתַב הִתְחַיְּבוּת שֶׁל "אַחְדוּת מֻחְלֶטֶת - קֶשֶׁר שֶׁל אַהֲבַת אֱמֶת וְעַרְבוּת הֲדָדִית" בֵּין רֻבָּם הַגָּדוֹל הָרַשַׁ"שׁ לְבֵינָם.

כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִי"ב תַּלְמִידִים אֵלּוּ נִבְחַר עַל יְדֵי הָרַשַׁ"שׁ הַקָּדוֹשׁ בְּקִפְּידָה רַבָּה כֵּיוָן שֶׁהֵם צְרִיכִים לִהְיוֹת כְּנֶגֶד י"ב שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. זֹאת כְּדֵי שֶׁפְּעֻלָּתָם וּתְפִלָּתָם תַּעֲלֶה וְתִשָּׁמַע בִּשְׁמֵי שָׁמַיִם וּבְכָךְ יַכְשִׁירוּ וְיִזְכּוּ אֶת כָּל כְּלָלוּת עַם יִשְׂרָאֵל - עַל י"ב שְׁבָטָיו - שֶׁיִּהְיוּ מוּכָנִים וּרְאוּיִים לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה וּלְבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

לְאַחַר מִכֵּן בָּחַר הָרַשַׁ"שׁ פַּעַם שְׁנִיָּה מִבְּנֵי חֲבוּרָה קְדוֹשָׁה זוֹ בִּשְׁנֵי תַּלְמִידָיו הַבְּכִירִים בְּיוֹתֵר: מָרָן הַחִיד"א זיע"א וְהַמְקֻבָּל הָאֱלֹקִי רַבִּי חַיִּים דִּי לָה רוֹזָה זיע"א, וְהִכְנִיסָם בְּסוֹד

הָעִנְיָנִים מִכְּבְשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמָסַר לָהֶם סִדְרָה שֶׁל צוֹמוֹת וְתַעֲנִיוֹת, טְבִילוֹת בְּמִקְוֶה טָהֳרָה, כַּוָּנוֹת וְצִרוּפֵי שְׁמוֹת הַקֹּדֶשׁ וְיִחוּדִים נוֹרָאִיִּים.

שֶׁלָּשְׁתָּם הֻחֲלוּ בְּהִטַּהֲרוּת וְהִזְדַּכְּכוּת מְיֻחֶדֶת לִקְרַאת הַמַּעֲשֶׂה הַגָּדוֹל לְהָבִיא אֶת הַמָּשִׁיחַ. בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לְפֶתַע מֶזֶג הָאֲוִיר הַחָרְפִּי הַקָּדִים לָבוֹא וְהָיָה סוֹעֵר וּמְשֻׁנֶּה בְּיוֹתֵר, הַקֹּר הָיָה עַז מְאֹד, יוֹתֵר מֵהָרָגִיל בְּכָל שָׁנָה וְהָעֹבִי שֶׁל שִׁכְבַת הַשֶּׁלֶג בִּירוּשָׁלַיִם לֹא נִמְדַּד בְּסַנְטִימֶטְרִים אֶלָּא הִתְנַשֵּׂא לְגֹבַהּ שֶׁל מֶטְרִים שְׁלֵמִים.

אוֹתָהּ שָׁנָה הָיְתָה מְשֻׁפַּעַת בְּשִׁטְפוֹנוֹת שֶׁל גְּשָׁמִים וּבְכַמֻּיוֹת אַדִּירוֹת שֶׁל סוּפוֹת שְׁלָגִים שֶׁיָּרְדוּ בַּתְּדִירוּת גְּבוֹהָה וְכִסּוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת הֶהָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ בְּגֹבַהּ רַב.

וְהִנֵּה בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה שָׁבוּעוֹת הָיוּ שְׁלָשְׁתָּם שְׁרוּיִים בְּסִדְרוֹת שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת שֶׁל שְׁלוֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים וּבְכָל לַיְלָה הָיוּ יוֹצְאִים שְׁלָשְׁתָּם לְאַחַר חֲצוֹת, בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה, אֶל הֶהָרִים הַקְּפוּאִים מִחוּץ לְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְעוֹרְכִים שָׁם בַּעֲרֻמּוֹת הַשֶּׁלֶג "גִּלְגּוּלֵי שֶׁלֶג עִם כַּוָּנוֹת", וְאַחַר כָּךְ טוֹבְלִים מְאוֹת טְבִילוֹת עִם יִחוּדִים קְדוֹשִׁים בְּמִקְוֶה טָהֳרָה, כְּשֶׁהֵם מַרְבִּים בְּשָׁבוּעוֹת אֵלּוּ בְּכָל מִינֵי סִגּוּפִים, פְּרִישׁוּת, הִטַּהֲרוּת וְהִזְדַּכְּכוּת כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֶת הַגּוּף וְנַשְׁמִיּוּתוֹ.

לֵיל ד' בְּשָׁבָט בְּאוֹתָהּ שָׁנָה נִקְבַּע לִהְיוֹת הַלַּיְלָה הַגָּדוֹל וְהַגּוֹרָלִי שֶׁבּוֹ גָּמְרוּ בְּדַעְתָּם בְּהַחְלָטָה נְחוּשָׁה לְהַכְרִיחַ אֶת הַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה לְהוֹצִיא אֶת מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ מֵהֵיכָלוֹ הָעֶלְיוֹן וְלַהֲבִיאוֹ בְּיָד חֲזָקָה לִגְאֹל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

בְּאוֹתוֹ לַיְלָה נָפְלָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה עַל יְרוּשָׁלַיִם, כְּשֶׁלְּפֶתַע הֵחֵל לְהִשָּׁמַע קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁל רְעָמִים מְשֻׁנִּים וּבְרָקִים חֲזָקִים בְּמֵיֻחָד, כְּשֶׁבַּחוּץ הִשְׁתּוֹלְלָה סוּפַת שְׁלָגִים נוֹרָאָה וְנִדְמָה הָיָה כִּי אֵיתָנֵי הַטֶּבַע עוֹמְדִים לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם וּלְהַכְרִיעוֹ.

וְהִנֵּה בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וַאֲפֵלָה יָצְאוּ שְׁלֹשֶׁת הַצַּדִּיקִים - הָרַשַׁ"ש, הַחִיד"א וְרַבִּי חַיִּים דִּי לָה רוֹזָה - אֶל הַקֹּר הַנּוֹרָא וְהַקְּפוּא, וְעָלוּ יַחְדָּו בְּהֶחָבֵא אֶל עֲלִיַּת הַגַּג שֶׁל יְשִׁיבַת "בֵּית אֵל".

בַּתְּחִלָּה שָׁעָה אֲרֻכָּה הִרְהֲרוּ בִּתְשׁוּבָה, שֶׁמָּא יֵשׁ בְּיָדָם אֵיזֶה שֶׁמֶץ שֶׁל חֵטְא דַּק מִן הַדַּק, וְטָהֲרוּ וְזִכְּכוּ אֶת לִבָּם מִכָּל שֶׁמֶץ וְסִיג שֶׁל מִדָּה רָעָה, חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז הֵחֵלּוּ לְהַרְעִישׁ אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ בְּזַעֲקוֹת וּבְבָכְיוֹת נוֹרָאוֹת כְּשֶׁהֵם מַפְצִירִים בְּכָל כֹּחָם בִּתְפִלּוֹת, בַּקָּשׁוֹת וּתְחִנּוֹת לְהָבִיא לְסִיּוּמָהּ שֶׁל גָּלוּת חֲשׁוּכָה זוֹ וְשֶׁיִּתְגַּלֶּה עַתָּה מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.

פְּנֵי הַשְּׁלוֹשָׁה לָהֲטוּ בְּאֵשׁ שֶׁל מַעְלָה, כְּשֶׁמַּקִּיף אוֹתָם אוֹר עֶלְיוֹן מֵהַכַּוָּנוֹת וְהַיִּחוּדִים הָעִלָּאִיִּים כְּשֶׁכָּל גּוּפָם הַכָּחוּשׁ וְהַמְיֻסָּר מַרְעִיד בְּסִלּוּדִין מֵהַדְּבֵקוּת הָעֲצוּמָה וְהַנּוֹרָאָה.

וְהִנֵּה לְאַחַר כָּל זֶה עָבְרוּ לַשֶּׁלֶב הַמַּעֲשִׂי וְהִתְחִילוּ הוֹגִים בְּפִיהֶם הַשְׁבָּעוֹת לְכָל מַלְאֲכֵי עֶלְיוֹן וּשְׁמוֹת קֹדֶשׁ הַיְדוּעִים לָהֶם וְכָךְ הֶעְפִּילוּ לִפְסָגוֹת גְּבוֹהוֹת וְהִתְעַלּוּ לְדַרְגָּה נִשְׂגָּבָה שֶׁל

הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת וְרַק פֶּסַע הָיָה בֵּינָם לְבֵין כְּלוּת הַנֶּפֶשׁ מַמָּשׁ אֶל שָׁרְשָׁהּ כְּשֶׁנִּשְׁמָתָם קְשׁוּרָה לְגוּפָם בְּקֶשֶׁר דַּק מְאֹד וְעוֹד רֶגַע תִּפָּרַח לָהּ לְמַעְלָה מֵרֹב עֲרֵבוּת הַדְּבֵקוּת בְּנֹעַם הַזִּיו הָעֶלְיוֹן שֶׁל נֵצַח נְצָחִים.

וְהִנֵּה לְפֶתַע נִשְׁמַע קוֹל אַדִּיר וְחָזָק שֶׁל בַּת-קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁמַּכְרִיזָה וְאוֹמֶרֶת לָהֶם: "בָּנַי חֲבִיבַי, רַב לָכֶם! הַרְפּוּ מִתְּפִלַּתְכֶם וּבַקְּשָׁתְכֶם! מַדּוּעַ תְּבַקְּשׁוּ לִדְחֹק אֶת הַקֵּץ וּלְהָחִישׁ אֶת הַגְּאֻלָּה וְאֶת בִּיאַת הַגּוֹאֵל, כִּי עוֹד לֹא בָּא עִתּוֹ וְאֵין הַשָּׁעָה כְּשֶׁרָה לְכָךְ... דְּעוּ לָכֶם, כִּי אִם לֹא תַּחְדְּלוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם - יֶהֱפַךְ הָעוֹלָם כֻּלּוֹ לְתֹהוּ וָבֹהוּ, וְנָבוֹל תִּבֹּל אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ, וְהַתֵּבֵל כֻּלָּהּ תִּכְלֶה וְתֹאבַד! וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּגְּמָרָא (כְּתֻבוֹת קיא:): "הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם גּוֹ' אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ", הַשְׁבִּיעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ בַּחוֹמָה וְלֹא יִדְחֲקוּ אֶת הַקֵּץ. פֵּרֵשׁ רַשִׁ"י: שֶׁלֹּא יַרְבּוּ בְּתַחֲנוּנִים עַל כָּךְ יוֹתֵר מִדַּאי. (אוּלָם מָרָן הֶ"חָפֵץ חַיִּים" אוֹמֵר, שֶׁכַּיּוֹם בְּזִמַּנֵּנוּ בְּטֵלָה שְׁבוּעָה זוֹ וְאֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בָּנוּ שֶׁנְּקוּם וְנִצְעַק מֵעֹמֶק הַלֵּב לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרִבּוּי תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים שֶׁיְּחִישׁ לְגָאֳלֵנוּ).

בְּאוֹתוֹ רֶגַע נָפְלָה עֲלֵיהֶם אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה וּמֹרֶב הַפַּחַד הַנּוֹרָא הִתְמוֹטְטוּ שִׁלְשֶׁת הַצַּדִּיקִים וְנָפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם בְּאֵימָה וּבְחַלְחָלָה גְּדוֹלָה. פְּנֵיהֶם חָוְרוּ כִּפְנֵי מֵתִים וְהַדִּבּוּר נֶעֱתַק מִפִּיהֶם. הֶבֵן הֵבִינוּ כִּי לֹא יוּכְלוּ לְשַׁדֵּד מַעַרְכוֹת הַטֶּבַע וּלְשַׁנּוֹת סִדְרֵי עוֹלָם וּלְהָחִישׁ בְּכֹחַ אֶת הַגּוֹאֵל כָּל עוֹד טֶרֶם הִגִּיעַ זְמַן הַגְּאֻלָּה.

וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר קָמוּ עַל רַגְלֵיהֶם נֶעֶמְדוּ כְּמְסֻמָּרִים לִמְקוֹמָם כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שׁוּב אֶת הַקוֹל הַגָּדוֹל שֶׁל הַבַּת-קוֹל שֶׁהוֹסִיפָה וְאָמְרָה לָהֶם: "יַעַן אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הַדָּבָר בַּאֲגֻדָּה שֶׁל שְׁלוֹשָׁה וּכְמַעַט שֶׁעָלָה חֻפְצְכֶם בְּיֶדְכֶם, וּכְדֵי לִמְנֹעַ מִכֶּם מִלְּשׁוּב וְלַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה, גָּזְרוּ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁחֲיָבִים לְפָרֵק אֶת אֲגֻדַּת אַחְדוּת קֹדֶשׁ זוֹ, כִּי בְּיַחַד יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁתְּנַסּוּ לְשׁוּב וְאוּלַי אַף תַּצְלִיחוּ לְכַבֵּשׁ אֶת הַמַּשִׁיחַ וְלַהֲבִיאוֹ. עַל כֵּן קִבְּלוּ עֲלֵיכֶם גְּזֵרַת שָׁמַיִם לְהַפְרִיד מִיָּד וְעַכְשָׁו אֲגֻדַּת קֹדֶשׁ שֶׁל שִׁלְשָׁתְכֶם וְאֶחָד מִכֶּם יִצְטָרֵךְ לַעֲזֹב מִיָּד אֶת עִיר הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיִגְלֶה לְחוּץ לָאָרֶץ. וְאַתֶּם בֵּינֵיכֶם תַּחְלִיטוּ מִי מִשִּׁלְשָׁתְכֶם יְקַבֵּל עָלָיו עֹנֶשׁ גָּלוּת זֶה".

מִיָּד לְאַחַר מִכֵּן הִפִּילוּ בֵּינֵיהֶם גּוֹרָלוֹת וַיִּלְכֹּד שְׁמוֹ שֶׁל מָרָן הַחַיִּד"א. הוּא קִבֵּל עָלָיו אֶת הַגְּזֵרָה בְּאַהֲבָה וְעוֹד בְּאוֹתוֹ לַיְלָה לֹא אֵחַר לְקַיְּמָהּ: שָׂם לְבֵיתוֹ, אָרַז אֶת הַטַּלִּית וְהַתְּפִלִּין וְאֶת מִטַּלְטָלָיו הַמְעַטִּים וְלָמַּחֳרָת בַּבֹּקֶר, לְאַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית, עָזַב הָרַב חַיִּד"א אֶת יְרוּשָׁלַיִם בִּבְהִילוּת וּבְחִפָּזוֹן, כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא לְחוּץ לָאָרֶץ. שָׁנִים רַבּוֹת לֹא יָדַע אִישׁ אֶת פִּשְׁרָהּ שֶׁל יְצִיאָה חֲפוּזָה זוֹ.

מֵאוֹתוֹ יוֹם נָדַד מָרָן הַחַיִּד"א בְּקִהִלּוֹת רַבּוֹת בְּכָל הָעוֹלָם כְּשֶׁהוּא גּוֹדֵר פְּרָצוֹת וּמְחַזֵּק אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲבֵי תֵּבֵל, וְלֹא חָזַר עוֹד בִּימֵי חַיָּיו לִירוּשָׁלַיִם.

חֲמִשִּׁים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים לְאַחַר שֶׁגָּלָה מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בִּגְזֵרַת מֶלֶךְ, נִפְטַר בְּלִיוּוֹרְנוֹ שֶׁבְּאִיטַלְיָה זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים, בְּשַׁבַּת "זָכוֹר", י"א בַּאֲדָר תקס"ו. כַּעֲבֹר עוֹד שְׁלוֹשָׁה יוֹבְלוֹת לְעֶרֶךְ, בִּשְׁנַת תש"ך, הֶעֱלָה גוּפוֹ הַטָּהוֹר מֵאִיטַלְיָה וְנִטְמַן בְּהַר הַמְּנוּחוֹת בִּירוּשָׁלַיִם.

לְעֲמָתוֹ, הָרַשַׁ"ש הַקָּדוֹשׁ נִזְהַר מֵאוֹתוֹ יוֹם וְאֵילָךְ לֹא לָצֵאת בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן מִירוּשָׁלַיִם, בְּאָמְרוֹ: "כָּל עוֹד שֶׁאֵינִי יוֹצֵא מֵעִיר הַקֹּדֶשׁ הִיא בִּקְדֻשָּׁתָהּ מְגִנָּה עָלַי".

כָּךְ עָבְרוּ לָהֶן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנִים שֶׁלֹּא יָצָא מִירוּשָׁלַיִם, עַד שֶׁבִּשְׁנַת תקל"ז נָחֲתָה מַכַּת אַרְבֶּה קָשָׁה מְאֹד עַל הַיִּשּׁוּב בָּאָרֶץ, כְּשֶׁקִּדְמָה לְמַכַּת הָאַרְבֶּה שְׁנָה שֶׁל מַכַּת בַּצֹּרֶת. מְעַט הַפֵּרוֹת וְהַיְרָקוֹת נִטְרְפוּ בְּמַלְתְּעוֹת הָאַרְבֶּה שֶׁכִּסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ.

יְהוּדֵי יְרוּשָׁלַיִם הַנְּמַקִּים בָּרָעָב בָּאוּ, בָּכוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֶל הָרַשַׁ"ש שֶׁיְּבַטֵּל בְּכֹחַ קְדֻשָּׁתוֹ וּתְפִלָּתוֹ אֶת גְּזֵרַת הָרָעָב הַנּוֹרָא.

וְהִנֵּה קָבְעוּ אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם עֲצֶרֶת זְעָקָה וּתְפִלָּה עֲנָקִית בְּמָקוֹם קְבוּרַת רָחֵל אִמֵּנוּ עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם בְּבֵית לֶחֶם. וְהָיָה הָרַשַׁ"ש חוֹכֵךְ בְּדַעְתּוֹ אִם לָצֵאת מְחוּץ לְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְבֵית לֶחֶם שֶׁמָּא יְבַלַּע לוֹ, אַךְ בְּכִיּוֹתֵיהֶם שֶׁל אֶחָיו הַנְּמַקִּים בָּרָעָב הִכְרִיעוּ אֶת לִבּוֹ הָרַחוּם.

בְּלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ לִקְבוּרַת רָחֵל בְּבֵית לֶחֶם הָיָה מְזֻעְזָע מִמַּרְאֵה עֵינָיו אֵיךְ הַשָּׁדוֹת וְהָעֵצִים מְכֻסִּים בָּעָנָן שָׁחֹר עָנָק שֶׁל מִילְיוֹנֵי אַרְבֶּה. לְיַד קִבְרָהּ שֶׁל רָחֵל אִמֵּנוּ עָמַד הָרַשַׁ"ש וְהֶעְתִּיר שָׁעוֹת רַבּוֹת בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים כְּשֶׁמִּתַּחְתָּיו נְקָוִית שְׁלוּלִית שֶׁל דְּמָעוֹת.

וְהִנֵּה בְּסִיּוּמָהּ שֶׁל הַתְּפִלָּה לְפֶתַע הִתְקַדְּרוּ הַשָּׁמַיִם וּמָטָר סוֹחֵף נִתַּךְ אַרְצָה, כְּשֶׁנִּרְאֶה עָנָן שָׁחֹר אַדִּיר שֶׁל מִילְיוֹנֵי אַרְבֶּה מִתְרוֹמֵם לוֹ בָּאֲוִיר וְנִמְלַט מִחוּץ לִגְבוּלוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מָשָׁל כְּאִלּוּ קִבְּלוּ פְּקֻדָּה נַעֲלָמָה לְהִסְתַּלֵּק מֵהָאֵזוֹר כֻּלּוֹ מִיָּד וּבְבַת אַחַת.

בְּאוֹתוֹ יוֹם כְּשֶׁבָּא הָרַשַׁ"ש לְבֵיתוֹ נָפַל לְמִשְׁכָּב וּבְשַׁבַּת קֹדֶשׁ י' בִּשְׁבָט נִתְבַּקֵּשׁ בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה, וְנִשְׁמָתוֹ הַזַּכָּה וְהַטְּהוֹרָה עָלְתָה בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיְמָה.

רַבִּי חַיִּים דִּי לָה רוֹזָה צִוָּה בְּצַוָּאָתוֹ אֶת תַּלְמִידָיו שֶׁיְּקַיְּמוּ בּוֹ לְאַחַר פְּטִירָתוֹ אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין. אוּלָם תַּלְמִידָיו רָעֲדוּ מִפַּחַד לְקַיֵּם בְּגוּפוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר דָּבָר זֶה וְיָצְאוּ לְלֹא שְׁהִיּוֹת לַלְוָיָה לְקָבְרוֹ בְּהַר הַזֵּיתִים.

וְהִנֵּה בְּמַעֲלֵה הָהָר הֵגִיחָה לְפֶתַע מוּלָם קְבוּצָה שֶׁל יִשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר הִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם וְחָטְפוּ אֶת הַגּוּפָה שֶׁל הַצַּדִּיק בַּחֲמַת זַעַם וְהִתְעַלְּלוּ בָהּ בִּבְזָיוֹן נוֹרָא כְּשֶׁהֵם מְנִיפִים אוֹתָהּ אֶל עַל וְזוֹרְקִים אוֹתָהּ לָאָרֶץ, וְרַק לְאַחַר שֶׁהִסְתַּלְּקוּ פִּרְאֵי אָדָם אֵלּוּ חָזְרוּ תַּלְמִידָיו וּקְבָרוּהוּ.

בָּרוּךְ הַמָּקוֹם, בָּרוּךְ הוּא. בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ הוּא. כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל:

שְׁאַל בְּנִי

הַמִּלָּה ''אֶחָד'' שֶׁמּוֹפִיעָה פֹּה אַרְבַּע פְּעָמִים נִרְאֵית כִּמְיֻתֶּרֶת, דֵּי הָיָה לוֹמַר ''כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה: חָכָם, רָשָׁע, תָּם וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל'', וּמַדּוּעַ הָיָה צָרֵךְ לְפָרֵט ''אֶחָד חָכָם'', ''אֶחָד רָשָׁע'' וְכוּ'?

תְּשׁוּבָה:

בְּהַגָּדַת ''**יַחֵל יִשְׂרָאֵל**'' מְבָאֵר הָרַב **יִשְׂרָאֵל-מֵאִיר לָאוּ** שְׁלִיט"א אֶת הַדָּבָר עַל פִּי דִּבְרֵי רַבָּהּ שֶׁל לוּצְק, הַגָּאוֹן הָרַב **זַלְמָן סוֹרוֹצְקִין** זַצַ"ל, הָאוֹמֵר בְּסִפְרוֹ ''הַשִּׁיר וְהַשֶּׁבַח'': אַרְבַּעַת הַבִּטּוּיִים ''אֶחָד'', לְמַעֲשֶׂה מַשְׁמָעוּתָם לֹא כְּמִסְפָּרִים אֶלָּא ''אֶחָד זֶה'', ''וְאֶחָד זֶה''. כְּלוֹמַר: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, בֵּין זֶה וּבֵין זֶה.

כְּלוֹמַר: בֵּין אִם בְּנְךָ הוּא חָכָם, וּבֵין אִם הוּא רָשָׁע, בֵּין אִם הוּא תָּם, וּבֵין אִם הוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל - אַתָּה חַיָּב לְחַנְּכוֹ לְסַפֵּר לוֹ וּלְהַגִּיד לוֹ אֶת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם.

בָּאוּ חֲכְמֵי הַהַגָּדָה וְאָמְרוּ: אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע. בֵּין אִם נִדְמֶה לְךָ שֶׁהַיֶּלֶד נָבוֹן יוֹתֵר מִמְּךָ, וּבֵין אִם נִדְמֶה לְךָ כִּי הוּא רָשָׁע וּמְשָׁרֵךְ אֶת דַּרְכָּיו, בֵּין אִם נִדְמֶה לְךָ שֶׁאֵינֶנּוּ קוֹלֵט, וּבֵין אִם נִדְמֶה לְךָ שֶׁהוּא צָעִיר מִדַּי - אַתָּה חַיָּב לְהַשְׁקִיעַ בּוֹ! אַתָּה חַיָּב לְחַנֵּךְ אוֹתוֹ וּלְהַסְבִּיר לוֹ!

''כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה'' - בְּכָל מָצָב שֶׁהוּא, אַתֶּם הַהוֹרִים חַיָּבִים לְמַלֵּא אֶת חוֹבָתְכֶם וְלִדְאֹג לְחַנֵּךְ אֶת יַלְדֵיכֶם לְתוֹרָה וּלְמִצְווֹת.

כִּי הַתּוֹרָה ''שַׁיֶּכֶת'' לְכֻלָּם.

בַּת הָיְתָה לוֹ לַקַּצָּב שֶׁל קוֹרְדוֹבָה בִּסְפָרַד, בַּת מְיֻחֶדֶת, צַדִּיקָה וְיִרְאַת ה', שֶׁכָּל חֶפְצָהּ הוּא לִזְכּוֹת בְּחָתָן תַּלְמִיד-חָכָם שֶׁיִּלְמַד תּוֹרָה מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב. אֲבִיהָ הַקַּצָּב, שֶׁהָיָה עוֹבֵד קָשֶׁה לְמִחְיָתוֹ, דַּוְקָא צִפָּה שֶׁחָתָנוֹ יוּכַל לְסַיֵּעַ לוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ וְאַף בְּתּוֹ תּוּכַל לְהִתְפַּרְנֵס בְּכָבוֹד.

אַךְ שְׁאִיפָתָהּ שֶׁל בְּתּוֹ הָיְתָה שׁוֹנָה מִשֶּׁלּוֹ. כָּל חֶלּוֹמָהּ הוּא, כָּאָמוּר, לִזְכּוֹת בְּחָתָן בֶּן תּוֹרָה וְהִיא מוּכָנָה לִמְסֹר נַפְשָׁהּ כְּדֵי לְהָקִים בַּיִת שֶׁל תּוֹרָה.

בָּעִיר הַסְּמוּכָה, מַדְרִיד, יוֹשֵׁב לוֹ תַּלְמִיד-חָכָם, מֵימוֹן בֶּן עוֹבַדְיָה, וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, מִסְתַּפֵּק בְּפַת בַּמֶּלַח וּמִלְבַד הַלִּמּוּד אֵין דָּבָר אַחֵר שֶׁמַּעֲסִיק אוֹתוֹ. הַשַּׁדְכָנִים כְּבָר הִפְסִיקוּ לְהִתְעַנְיֵן בּוֹ כֵּיוָן שֶׁתָּמִיד דָּחָה אֶת הַצָּעוֹתֵיהֶם בְּטַעֲנָה שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ וְכִי הוּא עוֹד רוֹצֶה לְהַסְפִּיק וּלְמַלֵּא כְּרֵסוֹ בַּתּוֹרָה.

בְּאַחַד הַלֵּילוֹת חוֹלֵם מֵימוֹן בֶּן עוֹבַדְיָה חֲלוֹם בּוֹ אָדָם נִשּׂוּא פָּנִים נִגְלָה אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ: ''הִגִּיעָה שָׁעָתְךָ לְשֵׂאת אִשָּׁה. לֵךְ לְעִיר הַסְּמוּכָה קוֹרְדוֹבָה וְשָׁם בְּתּוֹ שֶׁל הַקַּצָּב הִיא הִיא הָאִשָּׁה הָרְאוּיָה לְךָ מִשָּׁמַיִם!''

בַּתְּחִלָּה בִּטֵּל בְּהֶנֶף יָד אֶת הַחֲלוֹם בְּטַעֲנָה שֶׁ''חֲלוֹמוֹת שָׁוְא יְדַבֵּרוּן'', אַךְ מִשֶּׁחָזַר הַחֲלוֹם בַּשֵּׁנִית וּבַשְּׁלִישִׁית, הֶחְלִיט מֵימוֹן לָלֶכֶת לְקוֹרְדוֹבָה וּלְחַפֵּשׂ אַחַר בַּת הַקַּצָּב ''הַמְיֻעֶדֶת לוֹ''.

וְאָכֵן מִשֶּׁהִגִּיעַ לְקוֹרְדוֹבָה שָׁאַל עַל בִּתּוֹ שֶׁל הַקַּצָּב אַחַר שֶׁהֵבִין שֶׁכַּנִּרְאֶה אוֹדוֹתֶיהָ דִּבֵּר אִישׁ הַחֲלוֹמוֹת. הוּא עוֹד הֵבִין שֶׁאָכֵן מֵה' יָצָא הַדָּבָר וְהִיא זוֹ הַמְיֻעֶדֶת לוֹ. תּוֹךְ זְמַן קָצָר הֵם בָּאוּ בִּבְרִית הַנִּשּׂוּאִין וְאָכֵן הֵם הָיוּ מְאֻשָּׁרִים עַל הַזְּכוּת שֶׁנִּזְקְרָתָה בְּדַרְכָּם.

כַּצָּפוּי מַיְמוֹן בֶּן עוֹבַדְיָה הִמְשִׁיךְ וְהִתְמִיד לַיְלָה וָיוֹם בְּתַלְמוּד וְרַעְיָתוֹ הִתְמוֹגְגָה מֵאֹשֶׁר כִּי חֲלוֹמָהּ הִתְגַּשֵּׁם. הִיא רָאֲתָה זְכוּת לְשֶׁרֶת אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, לְהָכִין אֶת אֲרוּחוֹתָיו, לְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וּבְתָמוּרָה - שֶׁיַּנִּיחַ לָהּ לְהַאֲזִין לְקוֹל לִמּוּדוֹ.

לְאַחַר שָׁנָה זָכְתָה לָלֶדֶת אֶת בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ וַתִּקְּשֵׁר בְּלֵדָתָהּ. זְמַן קָצָר לְאַחַר שֶׁנּוֹלַד הַבֵּן הִיא הִסְפִּיקָה לִרְאוֹתוֹ וּלְבָרְכוֹ וּ... מֵתָה נָפְחָה אֶת נִשְׁמָתָהּ.

בְּגִיל שְׁמוֹנָה יָמִים הֶכְנַס הַבֵּן בִּבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ וַיִּקָּרֵא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל מֹשֶׁה.

בְּהִיוֹת מֹשֶׁה בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים, נָשָׂא אָבִיו אִשָּׁה שְׁנִיָּה וְזוֹ הֶעֱמִידָה לוֹ בָּנִים וּבָנוֹת. לַיֶּלֶד הַחוֹרֵג שָׂלְהָה, מֹשֶׁה, הִתְיַחֲסָה כְּמִצְוַת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה.

מֹשֶׁה הַקָּטָן אֵינוֹ עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְהוֹרָיו. הוּא מְכֻנֶּה "בֶּן הַקַּצָּב" וְהוֹפֵךְ לְבוּז בְּעֵינֵי כֹּל. יֶלֶד שֶׁגָּדֵל לְלֹא אַהֲבַת אִמָּא, מִשְׁתּוֹבֵב, אֵינוֹ רוֹצֶה לִלְמֹד, מְמָרֵר אֶת חַיֵּי הָאָב עַד שֶׁהֵם אֵינָם יְכוֹלִים עוֹד וּמַחְלִיטִים לְשָׁלְחוֹ לִגְדֹל אֵצֶל הַסַּבָּא, שֶׁאוּלַי הוּא יוּכַל לְטַפֵּל בּוֹ וּ"לְהַחֲזִירוֹ לַמּוּטָב". הֵם הֵרִימוּ יָדַיִם.

גַּם שָׁם אֵצֶל סָבוֹ מֹשֶׁה לֹא רָגַע וְלֹא שָׁקַט. הוּא לֹא נָתַן לְסָבוֹ רֶגַע אֶחָד שֶׁל נַחַת, וְגָרַם לוֹ לְסֵבֶל רַב. עַד שֶׁיּוֹם אֶחָד הוּא שָׁמַע אֶת הַסַּבְתָּא אוֹמֶרֶת לְבַעְלָהּ: "הַיֶּלֶד הַזֶּה הוּא בֶּן נַעֲוָת הַמַּרְוּת! דַּי, הוֹצֵא אוֹתוֹ מִבֵּיתֵנוּ וְשֶׁיֵּלֵךְ לוֹ וְיַעֲזֹב אוֹתָנוּ בְּשֶׁקֶט לְנַפְשֵׁנוּ. אֲנִי לֹא רוֹצָה לִרְאוֹתוֹ יוֹתֵר כָּאן!"

מֹשֶׁה הַקָּטָן שׁוֹמֵעַ אֶת הַמִּלִּים הַקָּשׁוֹת וּמַחְלִיט לֹא לִשְׁהוֹת בְּבַיִת זֶה יוֹתֵר. הוּא קוֹפֵץ מֵהַחַלּוֹן וְהוֹלֵךְ לוֹ לְדַרְכּוֹ.

בַּלַּיְלָה הוּא הִגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁנִּקְרָא גָּאשׁ. שָׁם הוּא נִכְנָס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת, יוֹשֵׁב בַּפִּנָּה וְנִרְדָּם מִיָּד מֵעֲיֵפוּת.

רַב בֵּית-הַכְּנֶסֶת הִבְחִין בּוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו וְהֵבִין שֶׁהוּא יֶלֶד בּוֹדֵד וְכִי אֵין בַּיִת לוֹ.

הוּא מַזְמִינוֹ לְבֵיתוֹ וּמִתְיַחֵס אֵלָיו כִּבְנוֹ יְחִידוֹ מַמָּשׁ. עִם הַזְּמַן הִתְרַשֵּׁם הָרַב שֶׁמֹּשֶׁה הוּא בַּעַל שֵׂכֶל חָרִיף מְאֹד שֶׁאֵין כְּמוֹתוֹ. הוּא מְקָרְבוֹ, מְלַטְּפוֹ, מַקְרִין לוֹ חֹם וְאַהֲבָה אֵין קֵץ וּמֹשֶׁה מֵשִׁיב לוֹ אַהֲבָה וּמַשְׁקִיעַ אֶת כָּל כֹּחוֹתָיו בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה. רַבּוֹ, רַבָּה שֶׁל הָעִיר גָּאשׁ, הַמְכֻנֶּה הָר"י מִנָּאשׁ, מַרְגִּישׁ כִּי גָּדֵל וְצוֹמֵחַ כָּאן יֶלֶד שֶׁעוֹד יִהְיֶה לְתַלְמִיד-חָכָם עָצוּם.

מֹשֶׁה מַגִּיעַ לְגִיל 18 וְהִגִּיעָה עֵת חֻפָּתוֹ. הָרַ''י מִנָּאשׁ לֹא נִסָּה לִלְחֹץ עָלָיו שֶׁיַּחְשֹׁף אֶת עָבְרוֹ מִיַּלְדוּת, וְכָל שֶׁיָּדַע מִמֶּנּוּ הוּא שֶׁאִמּוֹ מֻתָּה בְּלֶדֶתּוֹ וְאָבִיו נָשָׂא אִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁלֹּא הִתְיַחֲסָה אֵלָיו כִּבְנָהּ.

הָרַ''י מִנָּאשׁ מַצִּיעַ לָעֶלֶם מֹשֶׁה שֶׁיַּחֲזֹר לְעִיר אָבִיו וּמוֹסֵר בְּיָדוֹ מִכְתָּב לְרֹאשׁ הַקָּהָל עַל מָנַת שֶׁיִּתְאָרַח בְּמַדְרִיד וְיִשָּׁא שָׁם אֶת דְּרָשַׁת הַשַּׁבָּת. וְכָךְ הָיָה.

רַב הַמָּקוֹם שׁוֹמֵעַ אֶת דְּרָשׁוֹתָיו שֶׁל הַבָּחוּר הַצָּעִיר בָּהֶן הוּא מְשַׁיֵּט בְּסֻגְיוֹת רַבּוֹת בַּשַּׁ''ס תּוֹךְ צִיּוּן מְקוֹרוֹת, מֵבִיא סְמוּכִין מֵרַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, מִדְרָשִׁים וּמְפָרְשִׁים וּמֵאוֹת הַמִּתְפַּלְּלִים הִשְׁתּוֹקְקוּ לִשְׁמֹעַ כָּל מִלָּה הַיּוֹצֵאת מִפִּיו.

רַבּוֹ שֶׁל מַדְרִיד, שֶׁאֲרַח אֶת הַבָּחוּר לְסָעוּדוֹת שַׁבָּת, וְזָכָה גַּם בְּשֻׁלְחָנוֹ לִשְׁמֹעַ ''פֶּה מֵפִיק מַרְגָּלִיּוֹת'' זֶה, לֹא הִסֵּס וּכְבָר בְּמוֹצָאֵי הַשַּׁבָּת הִצִּיעַ אֶת בִּתּוֹ לְעִלּוּי מְקוֹרְדוֹבָה.

מֹשֶׁה הִתְאַפֵּק מִלְּבְכּוֹת כְּיוֹסֵף בְּשָׁעָתוֹ וְאָז הוּא אָמַר לְרַבּוֹ שֶׁל מַדְרִיד: ''הַאֵינְךָ מַכִּירֵנִי? אֲנִי הוּא בִּנְךָ יְחִידְךָ מֹשֶׁה שֶׁ... לֹא כָּל כָּךְ אֲהֻבְתָּ. גָּדַלְתִּי אֶצֶל הָרַ''י מִנָּאשׁ וְהוּא הָיָה אָבִי הַחוֹרֵג כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלּוּ שֶׁנָּעֲדַרְתִּי מִכָּאן. כֶּעֶת בָּאתִי לִשְׁאֹל אִם תְּקַבְּלֵנִי חֲזָרָה אֶל בֵּיתְךָ...''

''רָאוּי אַתָּה שֶׁאֶקַבֶּלְךָ לְאַחַר שֶׁזָּכִיתִי לִשְׁמֹעַ אֶת דְּרָשׁוֹתֶיךָ!'' - אָמַר הָאָב בְּהִתְרַגְּשׁוּת רַבָּה.

אוֹתוֹ מֹשֶׁה הוּא לֹא אַחֵר מֵאֲשֶׁר מֹשֶׁה בֶּן מַיְמוֹן - הָרַמְבַּ''ם, הַנָּשֶׂר הַגָּדוֹל.

סִפּוּר זֶה זוֹעֵק לְאוֹתָם הוֹרִים הַמִּתְיָאֲשִׁים מִיַּלְדֵיהֶם, לְבַל יַשְׁלִיכוּ אוֹתָם וְיִזְרְקוּ בָּהֶם מָרָה!

וּמִי שָׁמַע זֹאת וְלֹא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּחִנּוּךְ בָּנָיו. (הַסִּפּוּר הוּבָא בְּ''סֵדֶר הַדּוֹרוֹת'').

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר. מַה הָעֵדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם. אַף אַתָּה אֱמוֹר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן:

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר. מָה הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם - וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל, כָּפַר בָּעִקָּר. אַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו וֶאֱמֹר לוֹ: בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי - וְלֹא לוֹ. וְאִלּוּ הָיָה שָׁם, לֹא הָיָה נִגְאָל:

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר. מַה זֹּאת. וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאוֹל. אַתְּ פְּתַח לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:

יָכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר בַּיּוֹם הַהוּא. אִי בַּיּוֹם הַהוּא יָכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם. תַּלְמוּד לוֹמַר בַּעֲבוּר זֶה. בַּעֲבוּר זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁמַּצָּה וּמָרוֹר מֻנָּחִים לְפָנֶיךָ:

''אחד חכם ואחד רשע''

שְׁאַל בְּנִי

הָאַדְמוֹ''ר רַבֵּנוּ יוֹאֵל מִסַּאטְמָר הִקְשָׁה, דְּרָאוּי הָיָה לְבַעַל הַהַגָּדָה לוֹמַר ''אֶחָד **צַדִּיק** וְאֶחָד רָשָׁע'', שֶׁזֶּה דָּבָר וְהִפּוּכוֹ.

תְּשׁוּבָה:
וְכָתַב לְפָרֵשׁ, שֶׁרָצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ שֶׁלְּעֻמַּת הָרָשָׁע הַבָּא לְנֶגְדֵּנוּ לֹא תּוֹעִיל מַדְרֵגַת צַדִּיק לְבַדָּהּ, כִּי הָרָשָׁע לוֹחֵם בְּעַרְמוּמִיּוּת בְּשֶׁקֶר וּבְמִרְמָה נֶגֶד הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ הַתְּמִים אֵינוֹ מַעֲלֶה עַל הַדַּעַת כִּי בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁל הָרָשָׁע טָמוּן שֹׁרֶשׁ רַע.
לְפִיכָךְ צָרִיךְ הָאָדָם לִהְיוֹת עָרוּם בְּיִרְאָה, כַּמְבֹאָר בְּרַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (בְּרָכוֹת יז.), וּבְנוֹסָף לְמַדְרֵגַת צַדִּיק, עָלָיו לִהְיוֹת גַּם חָכָם, כְּדֵי שֶׁיַּשְׂכִּיל לְהָסִיר אֶת הַמַּסְוֶה מֵעַל כַּוָּנוֹתָיו הָרָעוֹת שֶׁל הָרָשָׁע.

"את פתח לו"

שְׁאַל בָּנִי

דַּוְקָא כָּאן אֵצֶל זֶה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל אוֹמֵר בִּלְשׁוֹן נְקֵבָה, וּמַדּוּעַ לֹא הִזְכִּיר בִּלְשׁוֹן זָכָר כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר בִּשְׁאֵלַת הַבָּנִים?

תְּשׁוּבָה:
מְבָאֵר הָרַב **מִשֶּׁה שְׁטֶרְנְבּוּךְ** שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ "**טַעַם וָדַעַת**": "אֵת" מִפְּנֵי שֶׁהָאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל אֵינוֹ מְעָנְיָן כְּלָל בַּפֶּסַח, וְלֹא מִתְחַכֵּם לִשְׁאֹל, שְׁאֵלָתוֹ הִיא רַק כְּמִתְעַסֵּק בְּעָלְמָא וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ כְּלוּם, וְלֹא שַׂיָּךְ לְהָשִׁיב לוֹ בְּאֹפֶן שֹׁכְלִי כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְעָנְיָן כְּלָל לִשְׁמֹעַ, וְלָכֵן רַק כָּאן נֶאֱמַר "וְהִגַּדְתָּ" בְּלָשׁוֹן נְקֵבָה.
מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּכָל הַבָּנִים נֶאֱמַר "וַאֲמַרְתֶּם" בְּלָשׁוֹן רַבָּה, וְלָכֵן אוֹמֵר "אֵת" פְּתַח לוֹ, שֶׁכְּדֵי לְדַבֵּר קָשׁוֹת צָרִיךְ חָכְמָה רַבָּה וְאֻמָּנוּת יְתֵרָה, כֵּיוָן שֶׁזֶּה עָלוּל אֲפִלּוּ לְהַרְחִיקוֹ יוֹתֵר, וְצָרִיךְ לְצָרֵף לָזֶה אִמָּהוּת, וְהֵינוּ לְשַׁלֵּב בַּדְּבָרִים מִצַּד אֶחָד קָרְבָה כָּאֵם לַבֵּן, וְעִם זֹאת לְדַבֵּר קָשׁוֹת, **וְהָאִמָּא הִיא זוֹ שֶׁמַּכִּירָה הֵיטֵב אֶת נֶפֶשׁ הַבֵּן אֵיךְ אֶפְשָׁר לְשַׁלֵּב תּוֹכֵחוּת וְקֵרוּב כְּאֶחָד, וְלָכֵן אוֹמֵר "אֵת" פְּתַח לוֹ.**
רַבִּי **שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיֶערְבָּךְ** זַצַ"ל מְתָרֵץ, שֶׁגַּם נָשִׁים חַיָּבוֹת בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, אַף עַל פִּי שֶׁזּוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא, כֵּיוָן שֶׁגַּם הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס. הַמִּצְוָה בְּלֵיל הַסֵּדֶר הִיא לְהַגִּיד בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, אַף עַל פִּי שֶׁקָּשֶׁה לְקַיֵּם זֹאת עִם הַבֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל.

"והגדת לבנך"

עַיֵּן מאד – אֲבָל לוֹמֵד

מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע בְּאָדָם שֶׁהִקְפִּיד מִדֵּי עֶרֶב לְאַחַר עֲבוֹדָתוֹ לָלֶכֶת וְלִשְׁמֹעַ שִׁעוּר בַּדַּף הַיּוֹמִי. וְאָכֵן כָּל עֶרֶב, בְּשָׁעָה שְׁמוֹנָה, לְאַחַר שֶׁהָיָה מְסַיֵּם עֲבוֹדָתוֹ וְחוֹזֵר לְבֵיתוֹ, הָיָה סוֹעֵד אֲרוּחַת עֶרֶב וְלִקְרַאת הַשָּׁעָה תֵּשַׁע הָיָה מֵשִׂים פְּעָמָיו לַשִּׁעוּר.
אוֹתוֹ סוֹחֵר שֶׁעֲיֵפוּתוֹ הָיְתָה רַבָּה עַד מְאֹד, מִסְפַּר דַּקּוֹת לְאַחַר תְּחִלַּת הַשִּׁעוּר הָיָה עוֹצֵם עֵינָיו וְנִרְדָּם עַד סוֹפוֹ שֶׁל הַשִּׁעוּר.

הָרַב, שֶׁשָּׁם לֵב כִּי מִזֶּה תְּקוּפָה אֲרֻכָּה אָדָם זֶה יָשֵׁן לוֹ שְׁנַת יְשָׁרִים כְּמַעַט מֶשֶׁךְ הַשִּׁעוּר כֻּלּוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו וּבְפִיו הַצָּעָה: "רְאֵה, חֲבִיבִי, אֶת אוֹתוֹ לְמוּד בַּדַּף הַיּוֹמִי אֲנִי מוֹסֵר גַּם בַּבֹּקֶר, מִשָּׁעָה 5:00 עַד הַשָּׁעָה 6:00, וּלְאַחַר מִכֵּן אָנוּ מִתְפַּלְּלִים שַׁחֲרִית. הַצָּעָתִי לְךָ: לְךָ לִישֹׁן שְׁנַת יְשָׁרִים מֻקְדָּם בָּעֶרֶב וְלַשִּׁעוּר תַּגִּיעַ כַּאֲשֶׁר הִנְּךָ עֵרְנִי. אֵינֶנִּי חוֹשֵׁב שֶׁכַּאֲשֶׁר אַתָּה נִרְדָּם עֶרֶב עֶרֶב בַּשִּׁעוּר תּוּכַל לְקַבֵּל עַל כָּךְ שָׂכָר מִשְּׁמַיִם, שֶׁמִּתְּחִלַּת הָעֶרֶב מִתְּחִלַּת הַשִּׁעוּר וְעַד סוֹפוֹ אֵינְךָ מִתְעוֹרֵר אֶפִלּוּ פַּעַם אַחַת. עַל כֵּן שְׁמַע לַעֲצָתִי וְתִהְיֶה נִשְׂכָּר מִלְּמוּד דַּף הַיּוֹמִי וּמֵהֶבְנַת הַגְּמָרָא."

מַגִּיד הַשִּׁעוּר חָשַׁב שֶׁאֵין הַצָּעָה טוֹבָה מִזּוֹ, אַךְ לֹא כָּךְ חָשַׁב הַסּוֹחֵר.

"לֹא, הַצַּעְתְּךָ אֵינָהּ טוֹבָה לִי וְאֵינִי יָכוֹל לְקַבְּלָהּ."

"מַדּוּעַ?" - שָׁאַל הָרַב - "הֲרֵי רַק כָּךְ תּוּכַל לְהָבִין אֶת דִּבְרֵי הַגְּמָרָא."

נָאֱנַח הַסּוֹחֵר וְעָנָה: "מִדֵּי עֶרֶב כַּאֲשֶׁר אֲנִי שָׁב לְבֵיתִי, אִשְׁתִּי מַגִּישָׁה לִי אֶת אֲרוּחַת הָעֶרֶב. מֵרֹב עֲיֵפוּתִי אֲנִי נִרְדָּם וּבְקֹשִׁי אֲנִי מַצְלִיחַ לִהְיוֹת עֵרְנִי בִּזְמַן הָאֲרוּחָה, וְלִקְרַאת הַשָּׁעָה תֵּשַׁע אֲנִי אוֹזֵר כֹּחַ אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי בְּשִׂיא הָעֲיֵפוּת. לְפָנַי מִטָּה מֻצַּעַת, הַחֲמוּם פּוֹעֵל וּבַחוּץ הַגֶּשֶׁם מַכֶּה בַּחַלּוֹן, וְהִנֵּה אֲנִי עוֹשֶׂה מַאֲמָץ עִלָּאִי, עוֹזֵב אֶת ה'עוֹלָם הַזֶּה' וְהוֹלֵךְ לַשִּׁעוּר.

"בְּאוֹתָם רְגָעִים יְלָדַי רוֹאִים אֶת כָּל הַמַּחֲזֶה. רוֹאִים אֶת הָעֲיֵפוּת, חָשִׁים אֶת אֲפִיסַת הַכֹּחוֹת שֶׁבִּי וּמַבִּיטִים בְּאַבָּא שֶׁלָּהֶם הָאוֹזֵר כֹּחוֹת גּוּף וְנֶפֶשׁ וְעוֹשֶׂה מַאֲמַצִּים עִלָּאִיִּים לָלֶכֶת לַשִּׁעוּר, וּבְנִימָה לְבָבִית לִפְנֵי צֵאתִי אֶת הַבַּיִת אֲנִי מְבָרֵךְ אוֹתָם בְּבִרְכַּת 'לַיְלָה טוֹב!' וּבָרֵקַע אֲנִי שׁוֹמֵעַ אֶת בְּנִי הַקָּטָן זוֹעֵק: 'אַבָּא הוֹלֵךְ לִלְמֹד בְּכוֹלֶל עֶרֶב!' הַמַּחֲזֶה הַקָּבוּעַ הַזֶּה, הָרְגָעִים הַלָּלוּ הֵם הֵם שֶׁחָרוּטִים בְּמֹחָם שֶׁל יְלָדַי וּמַחְדִּירִים לְלִבּוֹתֵיהֶם מַהִי עֶמְלָהּ שֶׁל תּוֹרָה. דְּיוֹקָן אֲבִיהֶם זֶה נִשְׁאָר לָנֶצַח.

"וְזוֹ הַסִּבָּה, כְּבוֹד הָרַב, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְהַגִּיעַ לַשִּׁעוּר מֻקְדָּם בַּבֹּקֶר בְּשָׁעָה חָמֵשׁ לִפְנֵי עֲצַת הָרַב. אָמְנָם אֲנִי אֶהְיֶה יוֹתֵר עֵרְנִי וְאוּלַי אָבִין אֶת הַגְּמָרָא אַךְ יְלָדַי, כְּבוֹד הָרַב, כֵּן, הַיְלָדִים לֹא יִרְאוּ אֶת מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אֲבִיהֶם לְמַעַן לִמּוּד הַגְּמָרָא. הֵם אָמְנָם יִשְׁמְעוּ שֶׁהָלַכְתִּי לַ'דַּף הַיּוֹמִי', אַךְ לֹא יַרְגִּישׁוּ בְּכָךְ, הַדָּבָר לֹא יִהְיֶה חָרוּט עַל לוּחַ לִבָּם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֲרֵי בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, הוּא כְּבָר יֵדַע מַחְשְׁבוֹתַי וְהִשְׁתַּדְּלוּתִי וּבְוַדַּאי לֹא יְקַפַּח שְׂכָרִי."

אֵין סָפֵק, כִּי תְּמוּנָה זוֹ שָׁוָה יוֹתֵר מֵאֶלֶף תּוֹכָחוֹת!

מִתְּחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁיו קֵרָבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר, וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם

מֵעֵבֶר הַנָּהָר וַאוֹלֵךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וַאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ וְאֶתֵּן לוֹ אֶת יִצְחָק. וְאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וְאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אֹתוֹ, וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם: ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

סיום הַשַּ"ס בְּגִיל... 13

בְּשַׁבַּת בַּר-הַמִּצְוָה לְבָנוֹ שֶׁל קְרוֹב מִשְׁפַּחְתִּי, תָּלְמִיד-חָכָם יָדוּעַ, הִפְתִּיעַ אוֹתָנוּ הָרַב בְּהוֹדָעָתוֹ, שֶׁהִשְׁאִירָה אֶת כָּל הַמְּסֻבִּים... הֲמוּמִים. וְכָךְ הוֹדִיעַ הָאָב: "עַתָּה, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, נִשְׁמַע סִיּוּם מִבְּנִי עַל מַסֶּכֶת עֵרוּבִין וּבְכָךְ **הוּא מְסַיֵּם אֶת הַ...שַּ"ס**. שֶׁלֹּא תִּהְיֶה טָעוּת - שַׁ"ס בַּבְלִי! לֹא מִשְׁנָיוֹת!"

בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ נִגַּשְׁתִּי אֶל אָבִי בָּר הַמִּצְוָה וּשְׁאַלְתִּיו כֵּיצַד זָכָה שֶׁבְּנוֹ יְסַיֵּם אֶת כָּל שַׁ"ס בַּבְלִי בְּגִיל זֶה. תְּשׁוּבָתוֹ יְכוֹלָה לְסַיֵּעַ לְכֻלָּנוּ בַּדֶּרֶךְ הָרְאוּיָה לְחִנּוּךְ בָּנֵינוּ: "**מִגִּיל שָׁלוֹשׁ הָיִיתִי יוֹשֵׁב כָּל יוֹם עִם בְּנִי וּמוֹשִׁיבוֹ עַל בִּרְכַּי וְכָךְ הָיִיתִי מְלַמְּדוֹ מִדְרָשֵׁי חַזַ"ל וּמוּסָר. מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ!** בְּנִנּוּחוּת וּבְמְאוֹר פָּנִים. וְכַאֲשֶׁר הוּא קִבֵּל אֶת הַדְּחִיפָה הַנְּכוֹנָה הוּא הִמְשִׁיךְ אֶת הַדֶּרֶךְ בְּכֹחוֹת עַצְמוֹ."

עוֹד הוּא הוֹסִיף: "אִם הִתְחַלְתָּ בְּנוֹשֵׂא מְסֻיָּם, לְמַד אוֹתוֹ עִם בְּנְךָ עַד סוֹפוֹ."

רַבִּי רָפָאֵל בָּרוּךְ טוֹלִידָאנוֹ "חַנֵּךְ אֶת עַצְמוֹ"

מְסֻפָּר שֶׁבִּימֵי צְעִירוּתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי רָפָאֵל בָּרוּךְ טוֹלִידָאנוֹ זַצַ"ל, רַבָּהּ שֶׁל מֶקְנֶס בְּמָרוֹקּוֹ, כַּאֲשֶׁר הָיָה אָב לִילָדִים רַכִּים, הִשְׁתּוֹבֵב אֶחָד מִבָּנָיו וְהָיָה צוֹרֵךְ לְהַעֲנִישׁוֹ.

בְּאוֹתָם יָמִים נָהֲגוּ לְהַעֲנִישׁ בְּעֹנֶשׁ מַרְתִּיעַ, לְהַצְלִיף עַל כַּפּוֹת הָרַגְלַיִם - בַּעֲדִינוּת וּבְזְהִירוּת, כְּמוּבָן. נָטַל רַבִּי רָפָאֵל בָּרוּךְ אֶת בְּנוֹ, הוֹכִיחוֹ עַל פָּנָיו וְיִסְּרוֹ עַל הִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, וּכְשֶׁהַיֶּלֶד הִכִּיר בְּחֶמְרַת מַעֲשֵׂהוּ וְהוֹרִיד אֶת רֹאשׁוֹ בְּעֶצֶב וּבוּשַׁת פָּנִים, נָטַלּוֹ הָאָב הָרַחֲמָן, הֵנִיף בַּעֲדִינוּת אֶת הָרְצוּעָה, וְהִכָּהוּ אַחַת וּשְׁתַּיִם עַל כַּפּוֹת רַגְלָיו.

הַיֶּלֶד יָדַע שֶׁהָעֹנֶשׁ מַגִּיעַ לוֹ, קִבְּלוֹ בְּדוּמִיָּה וּבְהַשְׁלָמָה, וְהִבְטִיחַ שֶׁלֹּא יָשׁוּב עוֹד לְסוּרוֹ.

הוּא יָצָא מִן הַחֶדֶר אֶל אִמּוֹ וְאֶל אֶחָיו שֶׁהָיוּ בַּחֶדֶר הַסָּמוּךְ.

לְפֶתַע נֶחֶרְדוּ הָאֵם וּבָנֶיהָ. מִן הַחֶדֶר הַפְּנִימִי נִשְׁמְעוּ הַצְלָפוֹת שׁוֹט וְקוֹל בְּכִי מַרְטִיט וּמַסְעִיר. הֵם מִהֲרוּ לְהִכָּנֵס אֶל הַחֶדֶר פְּנִימָה וּמָה רוֹאוֹת עֵינֵיהֶם? הָאַבָּא הַגָּאוֹן, הַצַּדִּיק, מַכֶּה עַצְמוֹ בְּעֹז עַל כַּפּוֹת רַגְלָיו, מַכֶּה וּבוֹכֶה, מַכֶּה וּמִתְיַפֵּחַ...

"מַה לְּךָ, אַבָּא? חֲדַל!" - קָרְאוּ בְּקוֹל - "מָה אַתָּה עוֹשֶׂה?"

"אֲנִי מַעֲנִישׁ אֶת עַצְמִי בְּעֹנֶשׁ שֶׁל הַיֶּלֶד" - הֵשִׁיב הָאָב - "מִשּׁוּם שֶׁאִם הַיֶּלֶד חָטָא - זֶהוּ הַכִּשָּׁלוֹן שֶׁלִּי. אִם אֲנִי הָיִיתִי מַדְרִיכוֹ אוֹתוֹ כָּרָאוּי, הוּא הָיָה מִתְנַהֵג בְּהֶתְאֵם. כִּשְׁלוֹנוֹ הוּא כִּשְׁלוֹנִי!" וְהוּא מַמְשִׁיךְ לְהַכּוֹת אֶת עַצְמוֹ, לְהַכּוֹת וּלְהַכּוֹת, לְבָכוֹת עַל עַצְמוֹ לֹא עַל כְּאֵב הַמַּכּוֹת. לַעֲרֹךְ חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ...

ויעבדו אלהים אחרים

חָכְמָתוֹ שֶׁל הָרַב זוֹנֶנְפֶלְד

הַזְמָנָה מְוּזָרָה הִגִּיעָה לְכוֹלֵל אוּנְגָרִין בִּירוּשָׁלַיִם.

הַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד זַצַ"ל, רַבָּהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, הֻזְמַן לְטֶקֶס הַקְּבוּרָה שֶׁל הַכֹּמֶר הָאוֹסְטְרוֹ-הוּנְגָרִי, הַ"מְמֻנֶּה" עַל יְרוּשָׁלַיִם וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. הַתַּהֲלוּכָה הָיְתָה אֲמוּרָה לָצֵאת מִפֶּתַח הַכְּנֵסִיָּה בְּהַר-צִיּוֹן, בְּבֵית קְבָרוֹת בְּמֶרְחַק דַּקּוֹת אֲחָדוֹת מֵהַכְּנֵסִיָּה.

מְבוּכָה רַבָּה הִשְׁתָּרְרָה בְּמִשְׂרַד הַכּוֹלֵל. הֲכֵיצַד יִשְׁתַּתֵּף רַבָּהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּטֶקֶס נוֹצְרִי? אַךְ יָדְעוּ הֵם הֵיטֵב כִּי אִם לֹא יִשְׁתַּתֵּף, עֲלוּלִים רָאשֵׁי הַכְּנֵסִיָּה הַנּוֹצְרִית לִרְאוֹת זֹאת כְּעֶלְבּוֹן, דָּבָר שֶׁעָלוּל לִגְרֹם נֶזֶק לַיִּשּׁוּב הַיְּהוּדִי בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ.

שָׁמַע הָרַב אֶת הַהוֹדָעָה, הֵרְהֵר מְעַט, וְאַחַר שָׁאַל בְּאֵיזוֹ שָׁעָה תִּתְקַיֵּם הַתַּהֲלוּכָה. שָׁמַע אֶת הַתְּשׁוּבָה: שְׁתַּיִם בַּצָּהֳרַיִם בְּדִיּוּק, וְשָׁב לְלִמּוּדוֹ.

זְמַן מָה לִפְנֵי הַהַלְוָיָה הִגִּיעַ הָרַב זוֹנֶנְפֶלְד לְמִשְׂרַד הַכּוֹלֵל. חָשְׁבוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִתְכַּוֵּן הוּא לָצֵאת לַהַלְוָיָה, וְהִנֵּה הִתְיַשֵּׁב הָרַב לִלְמֹד, כְּשֶׁמִּדֵּי פַּעַם הוּא מֵעִיף מַבָּט בִּשְׁעוֹנוֹ. מַה מִּתְכַּוֵּן הָרַב לַעֲשׂוֹת? - תָּמְהוּ הָאֲנָשִׁים.

כְּעֶשֶׂר דַּקּוֹת לִפְנֵי הַשָּׁעָה שְׁתַּיִם יָדְעוּ אַנְשֵׁי הַכּוֹלֵל כִּי אִם לֹא יֵצֵא כָּעֵת, בְּוַדַּאי יְאַחֵר, שֶׁכֵּן הַדֶּרֶךְ אֲמוּרָה לְהִמָּשֵׁךְ כְּעֶשְׂרִים דַּקּוֹת. הֵבִינוּ שֶׁהֶחְלִיט לֹא לָצֵאת לַהַלְוָיָה.

לִפֶתַע, אַחֲרֵי הַשָּׁעָה שְׁתַּיִם קָם רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים מִמְּקוֹמוֹ, וְיָצָא מִן הַמִּשְׂרָד כְּשֶׁהוּא רָץ בְּמְהִירוּת, וְאַנְשֵׁי הַכּוֹלֵל אַחֲרָיו. כְּשֶׁהוּא מִתְנַשֵּׁם וּמִתְנַשֵּׁף הִגִּיעַ רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים לְאֶמְצַע הָהָר, וּמוּלָם רָאוּ אֶת אַנְשֵׁי הַכְּמוּרָה שָׁבִים מִן הַטֶּקֶס...

רָאוּ אֶת הָרַב הַקָּשִׁישׁ הַתָּשׁוּשׁ מִן הָרִיצָה, וְלִבָּם נָכְמַר: "רַבִּי, כַּמָּה הִתְאַמַּצְתָּ לָבוֹא, אָנוּ חָשִׁים הַעֲרָכָה רַבָּה לְמַאֲמַצֶּיךָ. כַּמָּה חָבָל שֶׁהָרַב לֹא הִסְפִּיק לְהַגִּיעַ לַטֶּקֶס בַּזְּמַן..."

וְרַבִּי יוֹסֵף חַיִּים, כְּשֶׁחִיּוּךְ פִּקְחוּתִי מְרַחֵף עַל שְׂפָתָיו, שָׁב בַּחֲזָרָה לָעִיר הָעַתִּיקָה, הִתְיַשֵּׁב בְּמִשְׂרַד הַכּוֹלֵל וְהֵחֵל לִלְמֹד...

אָכֵן גַּם עִם הָרְשָׁעִים צָרִיךְ לִנְהֹג בְּזְהִירוּת יְתֵרָה, כֵּיוָן שֶׁדַּרְכָּם אֵינָהּ סוֹגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים, וְגַם כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹצִים לְהִתְרַחֵק מִן הָרָשָׁע, לְעִתִּים צָרִיךְ לָלֶכֶת "בֵּין הַטִּפּוֹת". מִצַּד אֶחָד לְהִתְרַחֵק, מִצַּד שֵׁנִי לֹא לְפַגֵּעַ אוֹ לִגְרֹם נֶזֶק. וּלְצַעֲרֵנוּ, אָנוּ עֲדַיִן נִתְקָלִים בְּתוֹפָעוֹת "הָרְשָׁעוּת לִשְׁמָהּ" גַּם בְּדוֹרֵנוּ, וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה שֶׁכָּל מַטָּרָתָם לַעֲקֹר אֶת הַתּוֹרָה וּלְבַזּוֹת תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים וְעָלֵינוּ לִהְיוֹת זְהִירִים מְאֹד לְבַל נִפֹּל בִּרְשָׁתָם. עַל כֵּן יֵשׁ לִנְהֹג בְּחָכְמָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעְזְרֵנוּ!

וארבה את זרעו

לִבָּנִים בְּנֵי תּוֹרָה זוֹכִים בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ

מַהוּ אוֹתוֹ עָמָל שֶׁאָנוּ נִדְרָשִׁים לוֹ לְחִנּוּךְ הַבָּנִים? "מְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ". אִם אָנוּ רוֹצִים לִזְכּוֹת בְּבָנִים בְּנֵי תּוֹרָה, חַיָּבִים לִמְסֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוּרָם, לְדַעַת לָתֵת אֶת כָּל הַכֹּחוֹת וְאַף לֹא נַחְסֹךְ בְּמָמוֹן לְהַצְלָחָתָם.

יוֹתֵר מִכָּךְ, לֹא יַפְסִיד הָאָדָם לֹא בִּלְמוּדוֹ וְלֹא בְּמָמוֹנוֹ כַּאֲשֶׁר יַשְׁקִיעַ זֹאת בְּבָנָיו.

הֲרֵי לְפָנֵינוּ סִפּוּר נִפְלָא שֶׁסִּפְּרוּ בָּנִים בְּעֵת הֶסְפֵּדָם עַל אֲבִיהֶם:

הָיָה זֶה לִפְנֵי יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה, כַּאֲשֶׁר הִתְגּוֹרֵר אָבִינוּ זַ"ל בְּקִרְיַת בְּיַאלִיק.

אֲנַחְנוּ, יְלָדָיו, הִגַּעְנוּ לְגִיל שֶׁהָיִינוּ צְרִיכִים לַעֲבֹר לִלְמֹד בְּבֵית סֵפֶר דָּתִי.

אַבָּא חִפֵּשׂ בֵּית סֵפֶר טוֹב בְּקִרְיַת בְּיַאלִיק וְלֹא מָצָא.

בֵּרֵר וְחִפֵּשׂ בָּתֵּי סֵפֶר, עַד שֶׁשָּׁמַע שֶׁבְּקִרְיַת מוֹצְקִין הַסְּמוּכָה יֵשׁ בֵּית סֵפֶר שֶׁל הַחִנּוּךְ הָעַצְמָאִי אֲשֶׁר שָׁם לוֹמְדִים בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה. לֹא הָיוּ הַסָּעוֹת אָז וְהָאוֹפְצְיָה הַיְחִידָה הָיְתָה לְקַחַת מוֹנִית כָּל יוֹם - וְהַמְּחִיר רַב. לָכֵן שָׂקַל הוּא לַעֲבֹר לְקִרְיַת מוֹצְקִין.

הוּא בֵּרֵר אֶת הַמְּחִירִים שֶׁל הַדִּירוֹת וְגִלָּה בְּעָיָה קָשָׁה: הַדִּירָה שֶׁלּוֹ בְּקִרְיַת בְּיַאלִיק עֶלְתָה עֶשְׂרִים אֶלֶף לִירוֹת, וְלִקְנוֹת דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצְקִין עוֹלֶה שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף לִירוֹת - וְלֹא יָדַע מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרוֹ.

הוּא הָיָה נוֹרָא לָחוּץ - שְׁנַת הַלִּמּוּדִים הַחֲדָשָׁה הִתְקָרְבָה, וְהוּא הָיָה חַיָּב לִמְצֹא דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצְקִין כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לִלְמֹד בְּבֵית הַסֵּפֶר הַחֲרֵדִי שֶׁבָּאֵזוֹר.

בְּאוֹתָם יָמִים הִתְפָּרְנֵס אָבִינוּ מֵעֲבוֹדָתוֹ בַּ"שֶׁקֶם", שָׁם הָיָה מְסַדֵּר מוּצָרִים עַל הַמַּדָּפִים. לִמְצֹא עֲבוֹדָה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה קָשֶׁה מְאֹד, בְּמֶיָחֵד שֶׁהָיָה זֶה בִּתְקוּפַת בֶּן-גּוּרְיוֹן, כַּאֲשֶׁר נוֹרָא הֵצֵרוּ מְאֹד לַחֲרֵדִים. בְּחַסְדֵי ה' הָיָה עוֹבֵד בַּ"שֶׁקֶם" וּמְנַסֶּה לַחְסֹךְ כֶּסֶף לִקְנַיַּת דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצְקִין.

בְּאוֹתָם יָמִים הֻחְלִיט אוֹתוֹ "שֶׁקֶם" לְהַכְנִיס מוּצְרֵי בָּשָׂר לְלֹא הֶכְשֵׁר וּלְמָכְרָם לַצִּבּוּר הָרָחָב. אַבָּא שֶׁלָּנוּ הָיָה צָרִיךְ לְסַדֵּר עַל הַמַּדָּפִים אֶת אַרִיזוֹת הַבָּשָׂר, אַךְ רָאָה שֶׁאֵין עֲלֵיהֶן הֶכְשֵׁר וְלֹא יָדַע מַה לַּעֲשׂוֹת.

'מִצַּד אֶחָד זֶה לֹא עִנְיָנִי', אָמַר לְעַצְמוֹ, 'אֲבָל מַה שֵּׁכֵן, אִם אֶרְאֶה אָדָם שֶׁרוֹצֶה לִקְנוֹת בָּשָׂר זֶה, אֲנִי מַרְגִּישׁ שֶׁאֲנִי מְחֻיָּב לָלֶכֶת אֵלָיו וּלְהַזְהִירוֹ שֶׁהַבָּשָׂר שֶׁהוּא לוֹקֵחַ הוּא לְלֹא אַף הֶכְשֵׁר וּמִי יוֹדֵעַ אִם זֶה לֹא טְרֵפוּת!'

וְהִנֵּה עָבְרָה לְהּ גְּבֶרֶת אַחַת עִם עֶגְלָה וְלִקְחָה חֲתִיכַת בָּשָׂר אַחַת לְלֹא הֶכְשֵׁר. אַבָּא נִגַּשׁ אֵלֶיהָ וְהִזְהִיר אוֹתָהּ שֶׁהַבָּשָׂר הַזֶּה לְלֹא הֶכְשֵׁר וְאֵין לְדַעַת מַהוּ.

שָׁמְעָה זֹאת הָאִשָּׁה וּמִיָּד הוֹצִיאָה אֶת הַבָּשָׂר מֵהָעֶגְלָה חֲזָרָה לַמַּדָּף.

וּמַעֲשֶׂה שָׁטָן הָיָה, שֶׁאֶחָד מֵהָעוֹבְדִים שֶׁהִסְתּוֹבֵב שָׁם רָאָה זֹאת, רָץ מִיָּד לְבַעַל הַבַּיִת וְסִפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶׁאָמַר אַבָּא לַלָּקוֹחָה.

בְּאוֹתָהּ שְׁנִיָּה הוֹדִיעוּ לוֹ: "אַתָּה מְפֻטָּרוּ!"

אַבָּא הִצְטַעֵר מְאֹד, עָזַב אֶת הַמָּקוֹם, הָלַךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת לִקְרֹא תְּהִלִּים וְלִלְמֹד קְצָת תּוֹרָה...

אַחַד הַמִּתְפַּלְּלִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת נִגַּשׁ אֵלָיו וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "מַדּוּעַ אֵינְךָ הַיּוֹם בָּעֲבוֹדָה?"

אַבָּא סִפֵּר לוֹ אֵיךְ שֶׁפִּטְרוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם מֵהָעֲבוֹדָה וְשֶׁהוּא מְאֹד בְּלַחַץ לִמְצֹא דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצְקִין כִּי חֲסֵרוֹת לוֹ עֶשְׂרֶת אֲלָפִים לִירוֹת.

מְחַיֵּךְ אֵלָיו אוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר לוֹ: "אַל תִּצְטַעֵר, אֲנִי עוֹבֵד כְּקַבְּלָן וּבְדִיּוּק בְּיָמִים אֵלּוּ סִיַּמְנוּ לִבְנוֹת בְּנָיִנִים בְּקִרְיַת מוֹצְקִין לְיַד אוֹתוֹ בֵּית סֵפֶר חֲרֵדִי שֶׁאַתָּה רוֹצֶה...

"שְׁמַע, בּוֹא נַעֲשֶׂה עִסְקָה: תֵּן לִי אֶת דְּמֵי הַדִּירָה שֶׁלְּךָ כָּאן בְּקִרְיַת בְּיָאלִיק, וְעוֹד עֶשְׂרֶת אֲלָפִים לִירוֹת תַּחֲזִיר לִי עַד לְעֶשְׂרִים הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת!"

אַבָּא שָׁלְנוּ מַמָּשׁ מַמָּשׁ הִתְרַגֵּשׁ. אוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל שָׁרָאָה אוֹתוֹ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מַמָּשׁ נִשְׁלַח מִשָּׁמַיִם... כְּדֵי עָבַרְנוּ לָגוּר בְּקִרְיַת מוֹצְקִין וְשָׁם לְמַדְנוּ.

יוֹם אֶחָד הוּא נִגַּשׁ לְאוֹתוֹ קַבְּלָן וְשָׁאַל אוֹתוֹ: "תַּגִּיד לִי, מַה מָּצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שֶׁכָּכָה רָאִיתָ אוֹתִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבָאתָ לְעָזְרָתִי. מַה מָּצָאתָ בִּי, שֶׁבִּשְׁבִיל כָּךְ עָשִׂיתָ לִי טוֹבָה גְּדוֹלָה כָּזֹאת?..."

אוֹתוֹ קַבְּלָן עָנָה לוֹ דָּבָר מַדְהִים: "אוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁעָבְרָה בַּסּוּפֶר וְאָמַרְתָּ לָהּ שֶׁלֹּא לִקְנוֹת אֶת הַבָּשָׂר הַזֶּה וּבִגְלַל זֶה פֻּטַּרְתָּ - הִיא אִשְׁתִּי. כְּשֶׁשָּׁמַעְתִּי שֶׁכָּכָה מָסַרְתָּ אֶת נַפְשְׁךָ לְהַצִּיל יְהוּדִיָּה מִמַּאֲכָל לֹא כָּשֵׁר, אָמַרְתִּי שֶׁעִם אָדָם כָּזֶה אֲנִי חַיָּב לִגְמֹל טוֹבָה!"

בָּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בָּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חִשַּׁב אֶת הַקֵּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר. וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדֹעַ תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכֻשׁ גָּדוֹל:

"שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות"

שִׁירַת הָאֱמוּנָה שֶׁל הָרַבִּי מִבֶּעלְז

מוּבָא בְּ**רַשְׁ"י** (בְּרֵאשִׁית מט, א), שֶׁ"בִּקֵּשׁ יַעֲקֹב לְגַלּוֹת אֶת הַקֵּץ וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה". הִקְשָׁה הַסַּבָּא קְדִישָׁא ר' **יִשְׂרָאֵל מֵרוּז'ין**, מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ יַעֲקֹב שֶׁנִּסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה? אֶלָּא, יַעֲקֹב בִּקֵּשׁ לְגַלּוֹת אֶת הַק"**צ** שָׁנִים שֶׁהוֹרִיד לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם בִּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, בִּגְלַל קֹשִׁי הַשִּׁעְבּוּד שֶׁעָבְדוּ בָּהֶם בַּפֶּרֶךְ בְּמִצְרַיִם. צֵא וַחֲשֹׁב: לוֹ יָדְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבִּזְכוּת קֹשִׁי הַשִּׁעְבּוּד הֵם "מַרְוִיחִים" ק"**צ** שָׁנִים, לֹא הָיוּ חֲשִׁים בְּקֹשִׁי הַשִּׁעְבּוּד. אַדְרַבָּה, הָיוּ עוֹבְדִים אֶת הָרַד"ו שָׁנִים בְּשִׂמְחָה.

וְזֶהוּ שֶׁאוֹמֵר רַשִׁ"י: "בִּקֵּשׁ יַעֲקֹב לְגַלּוֹת אֶת הַקֵּץ" - בִּקֵּשׁ יַעֲקֹב לְגַלּוֹת אֶת הַפְּחָתַת ק"צ שְׁנוֹת הַשִּׁעְבּוּד. וּבְכֵדֵי לְמְנֹעַ זֹאת מִמֶּנּוּ, מֵהַטַּעַם שֶׁבֵּאַרְנוּ, "נִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה". (עַל פִּי "עֵירִין קַדִּישִׁין")

הָרַבִּי מִבֶּעלְז זַצַ"ל מִגְּדוֹלֵי עוֹלָם הָיָה, וְעַשְׂרוֹת אֲלָפִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָהֲרוּ לִשְׁמְעוֹ, לַחֲזוֹת בְּפָנָיו הַקְּדוֹשִׁים וְלִזְכּוֹת בִּבְרָכוֹתָיו. אַךְ הִנֵּה, נָחֲתָה הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה, וְהַמּוֹנֵי עַם יִשְׂרָאֵל עַל גְּדוֹלָיו וּקְטַנָּיו, הוּבְלוּ כַּצֹּאן לַטֶּבַח, ה' יְרַחֵם. וְהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ עֵינָיו רוֹאוֹת, וְצִעֲרוֹ עוֹלֶה עַל גְּדוֹתָיו, חָשׁ עַל בְּשָׂרוֹ אֶת סֵבֶל הָעָם.

בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה אֲרֻכָּה, תּוֹךְ כְּדֵי אֵימֵי הַשּׁוֹאָה, הִתְגַּלְגֵּל הָרַבִּי וְגָלָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הִתְחַזָּה כְּאִכָּר פּוֹלָנִי וּבְדֶרֶךְ מְנוּסָתוֹ רָאָה לְנֶגֶד עֵינָיו מַחֲזוֹת נוֹרְאִיִּים וְיִסֵּר עַצְמוֹ בְּצַעֲרָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה לְאַחַר הַנְּדוּדִים בְּדַרְכֵי תְּלָאוֹת הִגִּיעַ, בְּדֶרֶךְ לֹא דֶּרֶךְ, לְשַׁעֲרֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, לְעִיר הַנִּמְל חֵיפָה, וּזְמַן בִּיאָתוֹ עֶרֶב שַׁבַּת קֹדֶשׁ פְּרָשַׁת בְּשַׁלַּח.

קֹמֶץ יְהוּדִים אֲשֶׁר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת נִרְעָדוּ. הֲזֶהוּ הָרַבִּי הַמְפֻרְסָם, הַקָּדוֹשׁ מִבֶּעלְז? פָּנָיו מְיֻסָּרוֹת, קוֹמָתוֹ שְׁחוּחָה, סְבָלוֹת עַם יִשְׂרָאֵל עַל כְּתֵפָיו. בִּקְשׁוּ אוֹתָם יְהוּדִים מֵהָרַבִּי הַקָּדוֹשׁ שֶׁיִּשָּׂא מִדִּבְרוֹתָיו, אַךְ הַדִּבּוּר קָשָׁה עָלָיו, הֵן זֶה עַתָּה נִצַּל מֵעֲמָק הַבָּכָא, מִילְיוֹנִים מִשְׁלוּמֵי אֻמּוֹנֵי יִשְׂרָאֵל יַד ה' הָיְתָה בָּהֶם וְהֵם נֶעֱקְדוּ עַל קֶדֶשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲבָל מַפְצִירִים הֵם בָּרַבִּי הַקָּדוֹשׁ, חֻפְּצִים לִשְׁמֹעַ מִדִּבְרוֹת קָדְשׁוֹ. פָּתַח הָרַבִּי וְאָמַר:

"הֵן הַשַּׁבָּת פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח הִיא, הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וְהִנֵּה עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל עַל שְׂפַת הַיָּם וְשָׁרִים: 'אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל', 'אָשִׁירָה לַה'". שִׁבְעָה יָמִים קֹדֶם לָכֵן מֵתוּ מִקִּרְבָּם שְׁמוֹנָה מִילְיוֹן נֶפֶשׁ, עַצְמָם וּבְשָׂרָם, אַחִים, הוֹרִים, בָּנִים, מַכָּרִים וִידִידִים. כָּל אֶחָד מֵהַשְּׁרִידִים שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם קָבַר בִּשְׁלֹשֶׁת יְמֵי הָאֲפֵלָה הָרַבִּה מִן הַקְּרוֹבִים אֵלָיו בְּיוֹתֵר.

"וְאִם כֵּן, זוֹעֶקֶת לָהּ הַשְּׁאֵלָה וְהַתְּמִיהָה, אֵיךְ מְסַגְּלִים הֵם לְשִׁיר שִׁבְעָה יָמִים בִּלְבַד לְאַחַר שֶׁקָּבְרוּ אֶת יְקִירֵיהֶם? כְּלוּם צַעֲרָם וְאֶבְלָם נִדְחָקוּ וְנִשְׁכְּחוּ מֵחֲמַת שִׁמְחַת הַצָּלָתָם? כֵּיצַד נִתֵּן לִשְׁכֹּחַ אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה אִתָּם שְׁבוּעַ יָמִים קֹדֶם לָכֵן? הַאִם לִבָּם לֵב אֶבֶן?

"אֶלָּא שֶׁלְּכָךְ נִתְכַּוְּנוּ חֲכָמִים, 'אָז שָׁר' מֹשֶׁה לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא 'אָז יָשִׁיר', מִכָּאן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה (סַנְהֶדְרִין צא:). הִנֵּה יוֹם יָבוֹא וְכֻלָּם יָקוּמוּ לִתְחִיָּה וְשׁוּב נִזְכֶּה לִרְאוֹת זֶה אֶת זֶה. אָכֵן בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה בְּבוֹרֵא עוֹלָם הַמְּחַיֶּה מֵתִים בְּמַאֲמָרוֹ יָכוֹל אָדָם לָשִׁיר וּלְהַלֵּל לֵאלֹקָיו גַּם כַּאֲשֶׁר זֶה עַתָּה מֵתוּ מִמּוּל הָיָה מֻטָּל לְפָנָיו, כַּאֲשֶׁר קָבַר אֶת יְקִירָיו וְהָיָה עֵד לְמוֹתָם שֶׁל מִילְיוֹנִים מִיִּשְׂרָאֵל - זוֹ שִׁירַת הָאֱמוּנָה בְּהִתְגַּלְמוּתָהּ."

אֶלּוּ הָיוּ דִּבְרֵי רוֹמְמוּת הֶאֱמוּנָה שֶׁנֶּאֶמְרוּ מִפִּי הָרַבִּי מִבֶּעלְזְ תְּקוּפָה קְצָרָה לְאַחַר שֶׁהוּא עַצְמוֹ חֻלַּק בְּחַסְדֵי מָרוֹם מֵעֵמֶק הַבָּכָא וְרָאָה לְנֶגֶד עֵינָיו בְּחֻרְבַּן הָעָם.

אִם כֵּן, כָּל הַנֶּאֱמָר כָּאן הֲרֵיהוּ הַקְדָּמָה לְסֵדֶר הַהַגָּדָה, תֵּאוּר קְשֵׁי הַגָּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, וְתֵאוּר חַסְדָּם הַנִּפְלָא שֶׁל חֲמִישִׁית מִן הָעָם אֵלּוּ עִם אֵלּוּ, וַאֲשֶׁר רַק בִּזְכוּת הַנְּהָגַת הַחֶסֶד שֶׁלָּהֶם זָכוּ לִשְׂרֹד לְהַגָּאֵל מִמִּצְרַיִם. וּפֵרוּשׁ זֶה, בְּעֹמֶק הַפְּשָׁט, הוּא **פְּלָאֵי פְּלָאִים**, וְלַמִּתְבּוֹנֵן בְּבִינַת הַלֵּב, דָּבָר נִפְלָא נֶאֱמַר כָּאן.

"כִּימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אַרְאֶנּוּ נִפְלָאוֹת" (מיכה ז, טו). הַגְּאֻלָּה הָעֲתִידָה שֶׁתָּבוֹא בְּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, כְּגֶאֻלַּת מִצְרַיִם תִּהְיֶה. תִּקְדֵּם לָהּ הָאֲפֵלָה, חֹשֶׁךְ נוֹרְאֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים וּבוֹ יָמוּתוּ אַרְבַּע חֲמִישִׁיּוֹת מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְרַק חֲמִישִׁית יִשְׁאֲרוּ וְיִזְכּוּ לִרְאוֹת פְּנֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ - וְאֵלּוּ יִהְיוּ בַּעֲלֵי הַחֲסָדִים! וְאָז עוֹלָם חָדָשׁ יִבָּנֶה, וְעַל חֶסֶד יֵהֶא הוּא מֻשְׁתָּת, "עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה", וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ. נִפְלָא!

מְכַסֶּה אֶת הַמַּצּוֹת וּמַגְבִּיהַּ אֶת הַכּוֹס.

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵינוּ. אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵינוּ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם:

יַנִּיחַ הַכּוֹס מִיָּדוֹ וְיִגַּלֶּה אֶת הַמַּצּוֹת עַד "לְפִיכָךְ"

"**שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו**"

עַל פִּי הַפְּשָׁט אָנוּ מְבִינִים שֶׁלֹּא אֻמָּה אַחַת בִּלְבָד קָמָה עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא עַמִּים רַבִּים חֻפַּצִים בְּכִלְיוֹנֵנוּ.

בְּרַם, שָׁמַעְתִּי פֵּרוּשׁ נִפְלָא, וְהוּא אוּלַי מְפֹרָשׁ בַּכְּווּן הֶהָפוּךְ אֶת פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק:

מָתַי הָעַמִּים חֻפַּצִים לְכַלּוֹתֵנוּ? כַּאֲשֶׁר אָנוּ בְּמַצָּב שֶׁל "**שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד**", כַּאֲשֶׁר אָנוּ לֹא מְאֻחָדִים בִּבְחִינַת "**אֶחָד**", אָז קָמוֹת עָלֵינוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְכַלּוֹתֵנוּ, וְאִלּוּ כַּאֲשֶׁר אָנוּ בְּאַחְדוּת, בְּאַהֲבָה וְעוֹבְדִים אֶת ה' יִתְבָּרַךְ - אָז אִי אֶפְשָׁר לְכַלּוֹתֵנוּ, אָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם.

צֵא וּלְמַד מַה בִּקֵּשׁ לָבָן הָאֲרַמִּי לַעֲשׂוֹת לְיַעֲקֹב אָבִינוּ. שֶׁפַּרְעֹה לֹא גָזַר אֶלָּא עַל הַזְּכָרִים וְלָבָן בִּקֵּשׁ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב:

וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה, אָנוּס עַל פִּי הַדִּבּוּר. וַיָּגָר שָׁם. מְלַמֵּד שֶׁלֹּא יָרַד לְהִשְׁתַּקֵּעַ אֶלָּא לָגוּר שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה, לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ, כִּי אֵין מִרְעֶה לַצֹּאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ, כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן:

"**שפרעה לא גזר אלא על הזכרים**"

תִּינוֹקוֹת יִשְׂרָאֵל נִיצָלִים בְּנֵס

אָמַר ר' חָנָן: מֶה הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרוֹת וְהַצְּנוּעוֹת עוֹשׂוֹת? הָיוּ נוֹטְלוֹת בְּנֵיהֶן וְטוֹמְנוֹת אוֹתָם בִּמְחִילַת, וְהָיוּ הַמְּצָרִים הָרְשָׁעִים נוֹטְלִים בְּנֵיהֶם הַקְּטַנִּים וּמַכְנִיסִים אוֹתָם לְבָתֵּיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹקְצִים אוֹתָם וְהֵם בּוֹכִים, וְהָיָה הַתִּינוֹק שֶׁל יִשְׂרָאֵל שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבֵרוֹ שֶׁבּוֹכֶה - וּבוֹכֶה עִמּוֹ, וְהָיוּ הַמְּצָרִים נוֹטְלִים אוֹתָם וּמַשְׁלִיכִים אוֹתָם לַיְאוֹר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת: רְדוּ מִלְּפָנַי וּרְאוּ בְּנֵי חֲבִיבֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁמַּשְׁלִיכִין אוֹתָם בַּנָּהָר; וְיָרְדוּ מִלְּפָנָיו מְבֹהָלִים וְעָמְדוּ בַּמַּיִם עַד אַרְכֻּבּוֹתֵיהֶם וְהָיוּ מְקַבְּלִים בְּנֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמַנִּיחִים אוֹתָם עַל גַּבֵּי הַסְּלָעִים, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא לָהֶם דְּדִים מִן הַסְּלָעִים וּמְנִיקָם.

שָׁלוֹשׁ שָׁנִים וּשְׁלִישׁ שָׁנָה הִשְׁלִיכוּם לַיְאוֹר, עַד שֶׁנּוֹלַד מֹשֶׁה. וּמֹשֶׁנּוֹלַד אָמְרוּ אִצְטַגְנִינֵי פַּרְעֹה אֵלָיו: חֶרֵי נוֹלַד וְהוּא כְּמוֹס מֵעֵינֵינוּ. אָמַר לָהֶם: הוֹאִיל וְנוֹלַד - מִכָּאן וְאֵילָךְ אַל תַּשְׁלִיכוּ אֶת הַיְלָדִים לַיְאוֹר אֶלָּא תְּנוּ עֲלֵיהֶם עֹל קָשֶׁה לְמָרֵר אֶת חַיֵּיהֶם. (פִּרְקֵי דְּר' אֱלִיעֶזֶר)

"**לבן בקש לעקור את הכל**"

גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל בִּזְכוּת דַּם מִילָה

אֶחָד מִמְּקֹרְבֵי **הָאַדְמוֹ"ר מִבְּלָאז'וֹב** סִפֵּר עֲבָדָה מְזַעְזַעַת שֶׁהִתְרַחֲשָׁה בְּגֵיא הַהֲרֵגָה בִּימֵי הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה, עֲבָדָה שֶׁהָאַדְמוֹ"ר הָיָה עֵד לָהּ, וַאֲשֶׁר נָהַג לְסַפְּרָהּ בְּהִזְדַּמְּנֻיּוֹת רַבּוֹת, כְּדֵי לְהַמְחִישׁ גֹּדֶל אֱמוּנָתָם הַטְּהוֹרָה שֶׁל הַמּוּבָלִים לַכִּבְשָׁנִים הַשָּׁם יִקֹּם דָּמָם:

עַל הָאַדְמוֹ"ר הֻטְּלָה עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ בִּנְסִוּר עֵצִים, בְּסָמוּךְ לְמָקוֹם שֶׁבּוֹ נִטְבְּחוּ מִדֵּי יוֹם אַלְפֵי יְהוּדִים. יוֹם אֶחָד נוֹדַע, כִּי הַצּוֹרְרִים קָבְעוּ מִסְפַּר שָׁעוֹת לִרְצִיחָה אַכְזָרִית שֶׁל אַלְפֵי תִּינוֹקוֹת, מִבְּנֵי יוֹמָם עַד גִּיל שְׁבוּעוֹת מִסְפָּר.

קוֹל זַעֲקַת הַתִּינוֹקוֹת שֶׁהֻשְׁלְכוּ לַכִּבְשָׁן הִתְעָרֵב בְּזַעֲקַת אִמּוֹתֵיהֶם וְעָלָה עַד לַשָּׁמַיִם, אַךְ הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים הִמְשִׁיכוּ בְּמַלַאכְתָּם בַּאֲדִישׁוּת וּבְלַעַג מַר.

לְפֶתַע פָּנְתָה אֶל הָאַדְמוֹ"ר אִשָּׁה, כְּשֶׁבְּיָדָהּ חֲבִילָה קְטַנָּה וּבְקֹשָׁה מִמֶּנּוּ סַכִּין. הוּא שָׂם לֵב, כִּי הָאִשָּׁה אוֹחֶזֶת בְּיָדָהּ תִּינוֹק פּוֹעֶה עָטוּף בְּבַד, וְהֵבִין כִּי מִן הַסְּתָם הָאִשָּׁה רוֹצָה לְאַבֵּד אֶת עַצְמָהּ לְדַעַת יַחַד עִם בְּנָהּ הָרַךְ.

הָאַדְמוֹ"ר לֹא הִפְסִיק אֶת עֲבוֹדָתוֹ מֵחֲשָׁשׁ פֶּן יִפְגְּעוּ בּוֹ הָרְשָׁעִים הַמַּשְׁגִּיחִים עָלָיו, אַךְ הֵחֵל לְדַבֵּר עַל לִבָּהּ, כְּשֶׁהוּא מַמְשִׁיךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ וּמוֹבִיל אֶת הַמַּשּׂוֹר עַל גַּבֵּי גִּזְעֵי הָעֵצִים.

"אֲנִי מֵבִין שֶׁאַתְּ רוֹצָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה נוֹרָא, אַךְ דְּעִי לָךְ, כִּי יֵשׁ בּוֹרֵא לָעוֹלָם הָרוֹאֶה הַכֹּל, וַאֲפִלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ שֶׁל אָדָם - אַל יִתְיָאֵשׁ. וְאִם בֶּאֱמֶת חַס וְשָׁלוֹם נִגְזְרָה הַגְּזֵרָה, הֲרֵי שֶׁעַל כָּלְנוּ לְהִשְׁתָּרֵף בְּכִבְשַׁן הָאֵשׁ וּלְקַבֵּל דִּין שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה, וְלֹא לַחֲבֹל בְּעַצְמֵנוּ, חַס וְשָׁלוֹם."

אִישׁ הַגֶּסְטָפּוֹ, שֶׁשָּׁמַע אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הָאַדְמוֹ"ר, פָּנָה אֵלָיו בְּגַסוּת, אָחַז בִּגְרוֹנוֹ וְאָמַר: "מַה דִּבַּרְתָּ?" הוּא הֵשִׁיב לוֹ אֶת הָאֱמֶת, כִּי הָאִשָּׁה בִּקְשָׁה מִמֶּנּוּ סַכִּין, וְכִי הִסְבִּיר לָהּ שֶׁאֵין צֹרֶךְ, כִּי מִמֵּילָא יַשְׁלִיכוּ אֶת כֻּלָּם אֶל הַכִּבְשָׁן.

הָרוֹצֵחַ לֹא הֶאֱמִין לְדִבָּרָיו, וְשָׁאַל אֶת הָאִשָּׁה מַה בִּקְשָׁה. וְזוֹ הֵשִׁיבָה לוֹ שֶׁבִּקְשָׁה סַכִּין. הַנָּאצִי מִהֵר לְהוֹצִיא אֶת סַכִּינוֹ הַצָּבָאִי וְנָתַן לָהּ, כְּשֶׁהוּא מַמְתִּין לִרְאוֹת בַּ"מַּחֲזֶה", שֶׁל אֵם יְהוּדִיָּה הָרוֹצַחַת עַצְמָהּ וְאֶת בְּנָהּ.

אַךְ לְהַפְתָּעַת הַכֹּל, הִנִּיחָה הָאִשָּׁה אֶת יַלְדָּהּ עַל הָאָרֶץ, הִתִּירָה אֶת חִתּוּלָיו, בֵּרְכָה בְּקוֹל: "בָּרוּךְ אַתָּה ה'... אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה" וְחָתְכָה אֶת עָרְלַת בְּנָהּ. הָרוֹצֵחַ עָמַד בְּעֵינַיִם פְּעוּרוֹת, וְשָׁאַל אוֹתָהּ לְפֶשֶׁר מַעֲשֶׂיהָ, וְהָאִשָּׁה עָנְתָה: "הַיּוֹם יַלְדִּי בֶּן שְׁמוֹנָה יָמִים, וְהַתּוֹרָה מְצַוָּה לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוַת מִילָה, בְּעוֹד זְמַן קָצָר וַדַּאי תִּרְצְחוּ אוֹתוֹ, וְרָצִיתִי לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כָּל עוֹד רוּחוֹ בוֹ."

לְאַחַר מִסְפַּר שָׁעוֹת, הוּצְאָה הָאֵם עִם תִּינוֹקָהּ, יַחַד עִם עוֹד אַלְפֵי אִמָּהוֹת וְתִינוֹקוֹת, אֶל הַכִּבְשָׁנִים.

כָּאמוּר, **הָאַדְמוֹ"ר מִבְּלָאז'וֹב** נָהַג לְסַפֵּר סִפּוּר מְזַעְזֵעַ זֶה פְּעָמִים רַבּוֹת, כַּאֲשֶׁר הָיָה מְכֻבָּד בְּסַנְדְּקָאוּת בִּבְרִית מִילָה, וּכְשֶׁעֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת, נָשָׂא דִּבְרֵי הִתְעוֹרְרוּת עַל מוּסַר הַשְׂכֵּל שֶׁיֵּשׁ לְהָפִיק מֵעֹצֶם גְּבוּרַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אֵם יְהוּדִיָּה.

סִפּוּר זֶה אֵינוֹ מָשָׁל אוֹ מְלִיצָה. מִמֶּנּוּ נוּכַל לִלְמֹד עַל תַּעֲצוּמוֹת הַנֶּפֶשׁ הַקַּיָּמוֹת אֵצֶל כָּל אָדָם, עַל מְסִירוּת נַפְשָׁן שֶׁל אִמּוֹתֵינוּ לְמַעַן קִיּוּם מִצְוָוֹת.

כַּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ צְרִיכִים זְכֻיּוֹת כְּדֵי לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, בָּחַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִצְוָה שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עָלֶיהָ: דַּם מִילָה.

לֵיל הַסֵּדֶר בַּגֶּטוֹ

בַּסֵּפֶר "**מַרְבִּיצֵי תּוֹרָה מֵעוֹלָם הַחֲסִידוּת**" מוּבָא מַעֲשֶׂה מְצַמְרֵר עַל קִיּוּם לֵיל הַסֵּדֶר בַּגֶּטוֹ בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה הָאֲיֻמָּה:

שִׁלְהֵי חֹדֶשׁ אֲדָר, הָאָבִיב מִתְקָרֵב, עֵת הַזְּמִיר הִגִּיעָה, הַכֹּל מְלַבְלֵב וּפוֹרֵחַ - אַךְ בְּגֵיא הַצַּלְמָוֶת שֶׁל גֶּטוֹ וָרְשָׁא שׁוֹרֶרֶת אֵימָה וַחֲשֵׁכָה גְּדוֹלָה. כְּפִי שֶׁנִּמְסַר מֵחוּגֵי הַגֶּרְמָנִים, הֶחְלִיטוּ הַצּוֹרְרִים לְחַסֵּל בְּקָרוֹב אֶת שְׁאֵרִית הַיְּהוּדִים.

הַשְּׂרִידִים, מְעַט הַיְּהוּדִים שֶׁנּוֹתְרוּ מִקְּהִלַּת וָרְשָׁא רַבָּתִי, קוֹדְחִים בְּהָקִיץ. חֵלֶק מֵהַנֹּעַר הִתְאַרְגֵּן לְמֶרֶד. מִצְטַיְּדִים בְּנֶשֶׁק רַב. לְמִקְרֶה שֶׁהָרוֹצְחִים יְנַסּוּ לְהוֹצִיא יְהוּדִים נוֹסָפִים לְהַשְׁמָדָה - יִתְקוֹמְמוּ.

מִיּוֹם לְיוֹם גּוֹבֶרֶת הַבֶּהָלָה בְּקֶרֶב הַיְּהוּדִים הַנִּצּוּרִים. רַבִּים נִרְאוּ הוֹלְכִים אֵצֶל רַבִּי מְנַחֵם זֶמְבָּא ה' יִקֹּם דָּמוֹ, בְּמַעוֹנוֹ שֶׁבִּרְחוֹב קוּפִּיָצְקָא 7, מוֹקֵד לְהִתְחַזְּקוּת בֶּאֱמוּנָה, וּמִתְיָעֲצִים אֵיךְ לִנְהֹג, וְהוּא עוֹנֶה לְכָל אֶחָד בְּאֹפֶן אִינְדִּיבִּידוּאָלִי.

בֵּינְתַיִם, הַתַּאֲרִיךְ שֶׁקִּבְּעוּ הַנָּאצִים יִמַּח שְׁמָם לְחִסּוּל הַגֶּטּוֹ מִתְקָרֵב. ר' מְנַחֵם קוֹרֵא לַאֲסֵפָה חֲשָׁאִית אֶת הָרַבָּנִים שֶׁהִתְגּוֹרְרוּ בְּקִרְבַת מָקוֹם. דָּנִים עַל הַמַּצָּב וּמַחְלִיטִים לִגְזֹר תַּעֲנִית צִבּוּר בְּיוֹם שֵׁנִי, עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן. יוֹם זֶה נִקְבַּע לְתְשׁוּבָה תְּפִלָּה וּצְדָקָה. תֵּעָרֵךְ בֵּין הַנִּצּוֹרִים מַגְבִּית "פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ", שֶׁהַכְנָסוֹתֶיהָ יְקֻדְּשׁוּ לְמַעוֹת חִטִּין עֲבוּר נִצְרָכִים בְּפֶסַח. גַּם תְּפִלָּה מְיֻחֶדֶת נִסְחוּ הָרַבָּנִים לְאָמְרָהּ בְּאוֹתוֹ יוֹם. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתַּן לְפַרְסֵם מוֹדָעוֹת בְּנוֹגֵעַ לַצּוֹם הִתְפַּשְּׁטָה בִּמְהִירוּת בְּכָל הַגֶּטּוֹ הַיְדִיעָה עַל הַכְרָזַת הָרַבָּנִים. בְּכָל מְקוֹמוֹת הַתְּפִלָּה נֶאֶסְפוּ יְהוּדִים שְׁרוּיִים בְּתַעֲנִית לְהִתְפַּלֵּל כְּדַת הַיּוֹם...

וּבְ"אוֹר לְאַרְבָּעָה-עָשָׂר", לֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, הִתְחִיל הַסַּעַר הַנּוֹרָא. עִם רֶדֶת הַחֲשֵׁכָה נוֹדַע בַּגֶּטּוֹ כִּי הַמִּשְׁטָרָה הַפּוֹלָנִית קִבְּלָה פְּקֻדָּה לְתְפֹּס אֶת חוֹמוֹת הַגֶּטּוֹ.

בַּחֲצוֹת תְּפָסוּ עֲמָדוֹת כָּל אַנְשֵׁי הַ"מִּפְלָגָה" (תְּנוּעַת הַמֶּרֶד הַיְּהוּדִית) עִם נָשֶׁק בִּידֵיהֶם הָכֵן לַקְּרָב הָאַחֲרוֹן. עִם שַׁחַר, כְּשֶׁפָּרְצוּ פְּלֻגּוֹת הַנָּאצִים אֶל תְּחוּמֵי הַגֶּטּוֹ, קִדְּמָם קְרַב יְרִיּוֹת שֶׁהֵמְטִרוּ לְעֶבְרָם מִן הַגַּגּוֹת, מִכָּל עֵבֶר, וְהַרְבֵּה מֵהֶם נֶהֶרְגוּ. נִבְהֲלוּ הַנָּאצִים, שֶׁלֹּא הָיוּ מוּכָנִים לְכָךְ, וְנָסוֹגוּ בְּאֹפֶן זְמַנִּי. נִסּוּ שֵׁנִית לַחְדֹּר פְּנִימָה, הֻחֱלִיפוּ יְרִיּוֹת עִם הַמִּתְקוֹמְמִים הַיְּהוּדִים. פֹּה וְשָׁם נִשְׁמְעוּ הִתְפּוֹצְצֻיּוֹת אַדִּירוֹת, עַד כִּי פָּנָה יוֹם וְהִשְׁתָּרֵר שֶׁקֶט.

עִם דְּמִדּוֹמֵי חַמָּה, בֵּין הָעַרְבַּיִם, מִתְעַטֵּף ר' מְנַחֵם בַּאֲרֻשַּׁת שֶׁל "מוֹרָא גָּדוֹל" זוֹ גְּלוּי שְׁכִינָה. פָּנָיו לְהָבִים, מָלֵא דְּבֵקוּת, מֹחִין דְּגַדְלוּת.

בַּבּוּנְקֶר שֶׁהוּא שָׁרוּי בְּתוֹכוֹ נִמְצָאִים עוֹד כְּמֵאָה אִישׁ. מִבַּחוּץ נִשְׁמָעִים שׁוּב יְרִיּוֹת.

הַגְּבָרִים בַּבּוּנְקֶר מִתְפַּלְּלִים עַרְבִית שֶׁל חַג. תְּפִלָּה חֲטוּפָה. ר' מְנַחֵם שׁוֹאֵל אִם יֵשׁ לְכָל אֶחָד בְּרָשׁוּתוֹ כַּזַּיִת מַצָּה. עוֹד לִפְנֵי שְׁבוּעוֹת אֲחָדִים הֵכִין וְאָפָה מַצִּיּוֹת קְטַנּוֹת שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲזִיקָן בַּכִּיס בְּאָמְרוֹ, שֶׁכָּל יְהוּדִי צָרִיךְ עַכְשָׁו לִשְׂא בִּרְשׁוּתוֹ "כַּזַּיִת". הֲרֵי לֹא יוֹדְעִים הֵיכָן עֲלוּלִים לְהִמָּצֵא בְּלֵיל הַסֵּדֶר, אָז שֶׁיּוּכְלוּ לְפָחוֹת לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה...

לְבַסּוֹף שָׁקְטוּ הַיְרִיּוֹת.

ר' מְנַחֵם נִכְנָס לְדִירָתוֹ וּמַתְחִיל לַעֲרֹךְ אֶת הַ"סֵּדֶר" מִתּוֹךְ דְּבֵקוּת רַבָּה, כְּדַרְכּוֹ בַּקֹּדֶשׁ. הוּא קוֹרֵא מִתּוֹךְ הַהַגָּדָה בְּהִתְלַהֲבוּת: "הֵא לַחְמָא עַנְיָא... מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת... עֲבָדִים הָיִינוּ... וְהִיא שֶׁעָמְדָה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ, שֶׁלֹּא אֶחָד בִּלְבָד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם... דָּם וָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עָשָׁן..."

בֵּין קֻטַּע לְקֻטַּע, כְּאִלּוּ הַשָּׁנִים כְּתִקּוּנָן, עוֹשֶׂה הוּא אֶתְנַחְתָּא וּמַשְׁמִיעַ רַעְיוֹנוֹת עֲמֻקִּים בְּעִנְיְנֵי יְצִיאַת מִצְרַיִם. בְּיִחַד עִם הַמְסֻבִּים הוּא מְבָרֵךְ ''עַל אֲכִילַת מַצָּה'' וּמַמְשִׁיךְ בְּסֵדֶר הַלַּיְלָה עַד גְּמִירָא...

יָמִים אֲחָדִים אַחַר חַג הַפֶּסַח הִשְׁלִימוּ הַנָּאצִים יִמַּח שְׁמָם אֶת חִסּוּל גֶּטּוֹ וַרְשָׁא.

וְאוּלַי אָנוּ, הָעוֹרְכִים לֵיל סֵדֶר בְּשַׁלְוָה, בְּנַחַת וּבְשִׂמְחָה צְרִיכִים אָנוּ - וְאַף חַיָּבִים - לְהַעֲמִיד לְנֶגֶד עֵינֵינוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ שֶׁנִּטְבְּחוּ וְנֶעֱקְדוּ וְלִזְכֹּר כֵּיצַד הֵם ''חָגְגוּ'' אֶת לֵיל הַסֵּדֶר...

בְּמֹתֵי מְעָט. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: בִּשְׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרַיְמָה, וְעַתָּה שָׂמְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב:

וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִים שָׁם:

לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד, וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

וָרָב. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ, וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים. שְׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ, וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה. וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמַיִךְ, וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי, וָאֹמַר לָךְ בְּדָמַיִךְ חֲיִי:

''וירבו ויעצמו במאד מאד''

בָּרוּךְ בָּנָיִךְ בְּקִרְבֵּךְ

כָּל אַחַת יָלְדָה **שִׁשָּׁה** בְּכֶרֶס אֶחָד,

''וַיַּעַצְמוּ'' - יֵשׁ אוֹמְרִים: שִׁשִּׁים בְּכֶרֶס אֶחָד (חִדּוּשֵׁי הָרַשַּׁ''שׁ).

(שְׁמוֹת רַבָּה א, ח)

הַחִיד''א בְּסִפְרוֹ ''**תּוֹרַת הַחִיד''א**'' מְפָרֵשׁ: דֶּרֶךְ הַהִתְאוֹמִים לִהְיוֹת חֲלָשִׁים, וּבְפָרָט כְּשֶׁהָיוּ ''שִׁשָּׁה בְּכֶרֶס אֶחָד'', אַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו שָׁלַח מַלְאָכִים לַהֲנִיקָם וּלְחַזְּקָם. וְכַוָּנַת הַפָּסוּק ''וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם'' - שֶׁהָיוּ יוֹלְדוֹת בַּשָּׂדֶה, וּגְדֵלִים עַל יְדֵי מַלְאָכִים וְזֶה גָּרַם לָהֶם שֶׁהָיוּ עֲצוּמִים בְּכֹחַ גָּדוֹל.

מֵהַפָּסוּק אָנוּ לְמֵדִים שֶׁהָיוּ יוֹלְדוֹת שִׁשָּׁה בְּכֶרֶס אֶחָד: ''פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד'', הָרְבֵּיָה הַמְיֻחֶדֶת בַּתּוֹרָה (בִּשִּׁשָּׁה לְשׁוֹנוֹת) מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שֶׁלֹּא מְדֻבָּר כָּאן בְּלֵדָה רְגִילָה שֶׁל יֶלֶד אֶחָד. **הָרַשַּׁ''שׁ** בְּחִדּוּשָׁיו מְפָרֵשׁ אֶת דִּבְרֵי **הַמִּדְרָשׁ רַבָּה**, כִּי הַלִּמּוּד הוּא מֵהַמִּלָּה ''וַיַּעַצְמוּ'' דָּרִישׁ מֵעַצְמוֹ - כֻּעָצוּם שֶׁבַּשְּׁרָצִים הוּא הָעַקְרָב, שֶׁהוּא מִן הַשְּׁרָצִים הַיּוֹלְדִים שִׁשִּׁים בְּכֶרֶס אֶחָד.

פֵּרוּשׁ מֻפְלָא נוֹסָף עַל לִמּוּד מִסְפַּר הַיְלָדִים, הַנּוֹלָדִים בְּכֶרֶס אֶחָד, לוֹמְדִים מִן הַפָּסוּק ''בָּרוּךְ בָּנָיִךְ בְּקִרְבֵּךְ'' (תְּהִלִּים קמז, יג). פֵּרוּשׁ הַפָּסוּק הוּא בָּרָכָה לָאִשָּׁה הַיּוֹלֶדֶת, שֶׁבָּנֶיהָ יִתְבָּרְכוּ

בְּמֵעֶיהָ. נוֹטָרִיקוֹן שֶׁל שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בֵּית בִּתְחִלַּת הַפָּסוּק סָךְ הַכֹּל שִׁשָּׁה, וְאִלּוּ סוֹפֵי תֵּבוֹת, שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים כָּ"ף הֲרֵי" שִׁשִּׁים.

וּזְכוּת זוֹ שֶׁל "בָּרוּךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ", שֶׁהַבָּנִים יִתְבָּרְכוּ בְּמֵעֶיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה. עַל כֵּן חָשׁוּב לְאִשָּׁה, הָרוֹצָה שֶׁיִּלָּדֶיהָ יִתְחַנְּכוּ וְיִהְיוּ לִבְנֵי תוֹרָה, לִשְׁמֹר עַל "טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה" שֶׁזּוֹ אוּלַי הַזְּכוּת הָרִאשׁוֹנִית שֶׁהָרַךְ הַנּוֹלָד יַתְחִיל בְּקִדֻּשָּׁה וּבְטָהֳרָה.

מַעֲשֶׂה נִפְלָא הוּבָא בַּסֵּפֶר "**הָאַגּוּד**" (להרה"ג **י. בַּר שָׁלוֹם** שְׁלִיט"א):

בְּבֵית הָרְפוּאָה "וּוֹלְפְסוֹן" שֶׁבְּחוֹלוֹן שָׁכַב תַּלְמִיד-חָכָם אֶחָד לְאַחַר שֶׁנִּפְצַע בְּתְאוּנַת דְּרָכִים. לְחַדְרוֹ הֻכְנַס חוֹלֶה נוֹסָף: אָדָם בְּגִיל הָעֲמִידָה, בַּעַל חֲנוּת לִבְגָדִים בְּ"אֶפְנָה מִתְקַדֶּמֶת". לְאַחַר שִׂיחָה קְצָרָה נִתְבָּרֵר שֶׁהוּא מַגִּיעַ מִקִּבּוּץ שֶׁל "הַשּׁוֹמֵר הַצָּעִיר". בְּזֶמַן שְׁהוּתָם בְּבֵית הָרְפוּאָה, נִכְנְסוּ שְׁנֵי צְעִירִים, לְבוּשִׁים כְּאַבְרְכֵי חֶמֶד, וּמִיָּד כְּשֶׁהִבְחִינוּ בַּחוֹלֶה הַשֵּׁנִי - נִגְּשׁוּ אֵלָיו, נָפְלוּ עַל צַוָּארָיו, וְיַחַבְּקוּהוּ וַיְנַשְּׁקוּהוּ וְאָז יָשְׁבוּ וְדִבְּרוּ עִמּוֹ שָׁעָה אֲרֻכָּה. בְּתֹם שִׂיחָתָם נִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ לְשָׁלוֹם וַיֵּלְכוּ.

בְּצֵאתָם פָּנָה הַתַּלְמִיד-חָכָם אֶל שְׁכֵנוֹ וּשְׁאָלוֹ מִי הֵם הָאַבְרְכִים הַלָּלוּ וּמַה מַּעֲשֵׂיהֶם אֶצְלוֹ. "שָׁמַע וַאֲסַפֵּר לְךָ" - הֵשִׁיב בֶּן שִׂיחוֹ - "בְּשָׁנוֹת הַשּׁוֹאָה אִשְׁתִּי הָיְתָה בַּת שֵׁשׁ שָׁנִים. יוֹם אֶחָד תָּפְשָׂה אוֹתָהּ אִמָּהּ בְּיָדָהּ וְאָמְרָה לָהּ: 'בִּתִּי, אֲנִי הוֹלֶכֶת כָּעֵת, אַתְּ לֹא תִּרְאִי אוֹתִי יוֹתֵר. אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִמֵּךְ שֶׁתַּבְטִיחִי לִי כְּשֶׁתִּהְיִי גְּדוֹלָה תִּשְׁמְרִי עַל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה. כָּעֵת אֵינֵךְ מְבִינָה מַה זֹּאת, אֲבָל לְכְשֶׁתִּגְדְּלִי תָּבִינִי וְתִשְׁמְרִי אֶת הַהֶלְכוֹת. זוֹ הַבַּקָּשָׁה וְהַצַּוָּאָה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁלִּי מִמֵּךְ'. הַבַּת הִבְטִיחָה לָהּ וְנִפְרְדָה מֵאִמָּהּ בִּבְכִי.

מִשָּׁגְדְּלָה וְעָלְתָה לָאָרֶץ, עָמְדָה לְהִנָּשֵׂא לְבֶן זוּגָהּ. בַּקָּשַׁת אִמָּהּ נָחְקְקָה הֵיטֵב בְּלִבָּהּ. הִיא פָּנְתָה אֶל בַּעְלָהּ - זֶה אֲנִי - וְאָמְרָה לִי: 'לְהַכֹּל אֲנִי מוּכָנָה, לְאֵיזֶה אֹרַח חַיִּים שֶׁתִּרְצֶה. אֲבָל בְּתְנַאי אֶחָד: טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה אֲנִי שׁוֹמֶרֶת!' אֲנִי שֶׁרָאִיתִי אֶת נְחִישׁוּתָהּ, הִסְכַּמְתִּי לָזֶה. נִשֵּׂאנוּ זֶה לָזֶה." כָּאן אָמַר הַמְסַפֵּר בְּסִפּוּרוֹ.

הִמְתִּין הַתַּלְמִיד-חָכָם לַהֶמְשֵׁךְ וּלְבַסּוֹף שְׁאָלוֹ:

"עֲדַיִן אֵינֶנִּי מֵבִין, מִי הֵם שְׁנֵי הָאַבְרְכִים הַלָּלוּ?"

"אֵלֶּה שְׁנֵי הַיְלָדִים שֶׁלִּי!" - זָעַק הַלָּה וּפָרַץ בִּבְכִי...

אִמּוֹתֵינוּ הַצַּדְקָנִיּוֹת וַאֲבוֹתֵינוּ הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ סְמָלֵי הַטֹּהַר וְהַזֹּךְ, הַצְּנִיעוּת, הָאֲצִילוּת הַנַּפְשִׁית וְהַקְּדֻשָּׁה, קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְמַלֵּא אַחֲרֵי הַדְּרִישָׁה הַתּוֹרָתִית הַזֹּאת וּלְקַיְּמָהּ כְּכָל אֲשֶׁר נִקְבַּע בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה - אֵין סָפֵק כִּי קִיּוּם הַמִּצְוָה מְרוֹמֵם אוֹתָנוּ מִדַּרְגַּת הַבְּהֵמָה וְהַחַיָּה וּמַנְחֶלֶת לָנוּ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְאַף אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה עִם אֲשֶׁר שֶׁאֵין לְמִצְא דֻּגְמָתוֹ אֲצֶל שׁוּם אֻמָּה.

וְכִלְשׁוֹן הַכָּתוּב "בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ" - שֶׁהַבָּנִים יִתְבָּרְכוּ בְּעוֹדָם בְּבֶטֶן אִמָּם. לִזְכוּת זוֹ זוֹכוֹת אוֹתָן אִמָּהוֹת הַיּוֹדְעוֹת אֶת הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה הַמְּבִיאָה לִקְדֻשַּׁת הַבָּנִים, וְזוֹ סְגֻלָּה נִפְלָאָה לְהַתְחִיל אֶת חַיָּיו שֶׁל הָרֶךְ הַנּוֹלָד בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה.

"**ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך**"

מְסִירוּת נֶפֶשׁ - אֶבֶן הַיְסוֹד בְּחַיִּים שֶׁל תּוֹרָה

כַּאֲשֶׁר הִגִּיעָה עֵת גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁתֵּי מִצְוֹת - מִצְוַת פֶּסַח וּמִצְוַת מִילָה.

בְּעִנְיָן זֶה אוֹמֵר הַמִּדְרָשׁ:

הָיָה רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרָשׁ אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה הַקָּדִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקִיחָתוֹ קֹדֶם שְׁחִיטָתוֹ אַרְבָּעָה יָמִים? הֲרֵי הוּא אוֹמֵר: "וְאֶעֱבֹר עָלַיִךְ" וְגוֹ'. הִגִּיעָה שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהוּא גּוֹאֵל אֶת בָּנָיו, וְלֹא הָיָה בְּיָדָם מִצְוֹת שֶׁיַּעַסְקוּ בָּהֶם כְּדֵי שֶׁיִּגָּאֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׂדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה" - מִן הַמִּצְוֹת. וְנָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁתֵּי מִצְוֹת, מִצְוַת פֶּסַח וּמִצְוַת מִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וָאֶעֱבֹר עָלַיִךְ וָאֶרְאֵךְ מִתְבּוֹסֶסֶת בְּדָמָיִךְ" (יְחֶזְקֵאל טז). "גַּם אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ" (זְכַרְיָה ט). לָכֵךְ הִקְדִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְקִיחָתוֹ שֶׁל פֶּסַח לִשְׁחִיטָתוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, לְפִי שֶׁאֵין נוֹטְלִין שָׂכָר אֶלָּא עַל הַמַּעֲשֶׂה (יַלְקוּט, יְחֶזְקֵאל טז).

הַכֹּל הָיָה מוּכָן לַגְּאֻלָּה, אוּלָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נָחְשְׁבוּ עֲרֵמִים מִן הַמִּצְוֹת וְחָסְרָה לָהֶם הַזְּכוּת לְהִגָּאֵל. יֵשׁ לְהָבִין: מַה מְּיַחֵד אֶת מִצְוַת מִילָה וּמִצְוַת פֶּסַח, עַד שֶׁדַּוְקָא הֵן עָשׂוּ אֶת יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לַגְּאֻלָּה?

זֹאת וְעוֹד: מַה טִּיבָהּ שֶׁל לְקִיחַת הַפֶּסַח אַרְבָּעָה יָמִים קֹדֶם שְׁחִיטָתוֹ? הֲרֵי סוֹף סוֹף עִקַּר הַמִּצְוָה הָיָה שְׁחִיטַת הַקָּרְבָּן, וּמַדּוּעַ אֲפוֹא מַחֲשִׁיב הַמִּדְרָשׁ אֶת הַלְּקִיחָה?

הַתְּשׁוּבָה עַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת אַחַת הִיא. בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (אֹרַח חַיִּים סי' תל) יֶשְׁנָהּ הֲלָכָה יוֹצֵאת דֹּפֶן. הִיא אֵינָהּ עוֹסֶקֶת בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר, אֶלָּא בַּקְּבִיעָה שֶׁ"**שַּׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח קוֹרִין אוֹתוֹ שַׁבַּת הַגָּדוֹל**, מִפְּנֵי הַנֵּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ". וּמְבֹאָר הַ"**מִּשְׁנָה בְּרוּרָה**": "שֶׁבַּיּוֹם שֶׁיָּצְאוּ מִמִּצְרַיִם, הָיָה עֲשָׂרָה בְּנִיסָן בְּיוֹם שַׁבָּת. וְלָקְחוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׂה לְפִסְחוֹ, וּקְשָׁרוֹ בְּכַרְעֵי הַמִּטָּה... וְהַמִּצְרִים רָאוּ זֶה וּשְׁאָלוּם: 'לָמָּה זֶה לָכֶם?' וְהִשִּׁיבוּ: 'לִשְׁחֹט לְשֵׁם פֶּסַח בְּמִצְוַת ה' עָלֵינוּ!' וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם קָהוֹת עַל שֶׁשּׁוֹחֲטִים אֶת אֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לוֹמַר לָהֶם דָּבָר. וּמִפְּנֵי שֶׁאָז הָיָה עֲשִׂירִי בַּחֹדֶשׁ בְּשַׁבָּת, עַל כֵּן קָבְעוּ לִקְרוֹת שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי פֶּסַח לְעוֹלָם שַׁבַּת הַגָּדוֹל".

בְּשִׁחִיטַת הַפֶּסַח לְעֵינֵי מִצְרַיִם הָיְתָה מְסִירוּת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה. כָּךְ מִתְבָּאֵר מִתּוֹךְ דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה לִשְׁחֹט הַפֶּסַח, אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: רִבּוֹן הָעוֹלָם, הַדָּבָר הַזֶּה הֵיאַךְ אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת? אִי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהַצֹּאן אֱלֹהֵיהֶן שֶׁל מִצְרַיִם הֵן,

שֶׁנֶּאֱמַר ''הֵן נִזְבַּח אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלוּנוּ''. אָמַר לוֹ: חַייֶיךָ, אֵין יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין מִכָּאן עַד שֶׁיִּשְׁחֲטוּ אֶת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם, שֶׁאוֹדִיעַ לָהֶם שֶׁאֵין אֱלֹהֵיהֶם כְּלוּם (שְׁמוֹת רַבָּה טז, ג). מְסִירוּת נֶפֶשׁ זוֹ הֶחֱלָה כְּבָר עִם קְשִׁירַת הַשֶּׂה לְכַרְעֵי הַמִּטָּה.

נִמְצָא, שֶׁהֵן הַשְּׁחִיטָה וְהֵן קְשִׁירַת הַשֶּׂה לְכַרְעֵי הַמִּטָּה אַרְבָּעָה יָמִים לִפְנֵי הֲבָאַת הַקָּרְבָּן הָיוּ בִּבְחִינַת סַכָּנַת נְפָשׁוֹת מַמָּשׁ. נוֹסָף לָזֶה הַצַּוּוּי לִצְלוֹת אֶת הַפֶּסַח פְּרֹסֶם אֶת הַשְּׁחִיטָה, שֶׁכֵּן רֵיחַ הַצְּלִי נוֹדֵף לְמֶרְחוֹק, וְעַל יְדֵי כָּךְ יָכְלוּ הַמִּצְרִים לָדַעַת מֶה עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל לֵאלֹהֵיהֶם. גַּם הָאִסּוּר לִשְׁבֹּר עֶצֶם גָּרַם לְכָךְ שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַעְלִים מֵעֵינֵי הַמִּצְרִים אֶת שְׁחִיטַת הַקָּרְבָּן וְאֶת אֲכִילָתוֹ.

בְּדוֹמֶה לְמִצְוֹת הַפֶּסַח, גַּם קִיּוּם מִצְוֹת הַמִּילָה הָיָה כָּרוּךְ בְּמְסִירוּת נֶפֶשׁ. בְּיוֹם י''ד בְּנִיסָן, עֶרֶב הַיּוֹם הַגָּדוֹל שֶׁל הַיְצִיאָה לְחֵרוּת, נִצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל לָמוּל אֶת עַצְמָם. כַּאֲשֶׁר רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְבּוֹסֶסֶת בִּשְׁנֵי דָּמִים אֵלֶּה - דַּם פֶּסַח וְדַם הַמִּילָה - אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא '''בְּדָמַיִךְ חָיִי''. כָּאן הוּא מְקוֹר הַחִיּוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. **עַתָּה, מְשֻׁחָרָאוּ נְכוֹנוּת לָלֶכֶת אַחֲרֵי ה' וְלִשְׁמֹעַ בְּקוֹלוֹ עַד מְסִירוּת נֶפֶשׁ, נִמְצְאוּ רְאוּיִים לַגְּאֻלָּה.**

''ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך''

הַגְּרָא"מ שָׁךְ בְּקֹשׁ לֵישֵׁב סַנְדָּק בִּבְרִית שֶׁל תְּאוֹמִים

כְּיָון שֶׁעוֹסְקִים אָנוּ בְּדַם מִילָה, בִּבְרִית, רָאִיתִי מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע עִם **הַגְּרַא"מ שָׁךְ** זַצַ"ל וּמִמֶּנּוּ נוּכַל לִלְמֹד מַהֵי רְאִיָּתָם שֶׁל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל. מָרָן זַצַ"ל תָּמִיד רָאָה לְנֶגֶד עֵינָיו גַּם אֶת הֶעָתִיד מֵעֵבֶר לַהָוֶה הָעַכְשָׁוִי, וּדְבָרִים שֶׁהָיוּ כָּךְ הָיוּ:

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּבָחוּר שֶׁעָלָה מֵאוֹסְטְרַלְיָה וּבָנָה כָּאן בֵּיתוֹ, וּבְהִיוֹתוֹ בַּעַל חֶסֶד עָצוּם זָכָה לְקָרְבָה מְיֻחֶדֶת מִמָּרָן הָרַב שְׁלִ זַצַ"ל. עֲרִירִי הָיָה, וּבִקֵּשׁ בִּרְכַּת מָרָן לְהִפָּקֵד בְּבָנִים. וְאָכֵן נוֹלְדוּ תְּאוֹמִים, אֲבָל קְטַנִּים הָיוּ וְחַלָּשִׁים וְסָמוּךְ לְלֵדָתָם חָלוּ בְּצַהֶבֶת. לְפִיכָךְ נִדְחֲתָה הַבְּרִית עַד לְהַבְרָאָתָם.

שָׁאַל הָאַבְרֵךְ בַּעֲצַת מָרָן, הַאִם יֵשׁ שְׁהוּת לְהַזְמִין אֶת הוֹרָיו לִבְרִית הַמִּילָה.

''אַדְרַבָּה,'' - הִמְרִיצוֹ מָרָן - ''וַדַּאי דָּאֲגוּ וְהִצְטַעֲרוּ כָּל הַשָּׁנִים בְּצַעֲרָךְ, מִן הַדִּין שֶׁיִּשְׂמְחוּ אִתְּךָ בְּשִׂמְחָתְךָ.''

הִגִּיעוּ הוֹרָיו וְהַתִּינוֹקוֹת הֻחֲלוּ לְהִתְאוֹשֵׁשׁ. הָרוֹפְאִים קָבְעוּ תַּאֲרִיךְ לִבְרִית הַמִּילָה. עָלָה הָאַבְרֵךְ לְבֵית מָרָן, וְאָמַר: ''רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הָיָה לִי כְּאָב, מְבַקֵּשׁ אֲנִי שֶׁיִּהְיֶה סַנְדָּק לְבֵן אֶחָד, וְאָבִי יִהְיֶה סַנְדָּק לַבֵּן הַשֵּׁנִי.''

עָנָהוּ מָרָן: ''אָכֵן, חָשׁוּב אַתָּה כִּבְנִי, וּמוּכָן אֲנִי לִהְיוֹת סַנְדָּק - אַךְ אֵצֶל שְׁנֵי הַבָּנִים כְּאֶחָד!''

נָבוֹךְ הָאַבְרֵךְ: ''אֲבָל חָשַׁבְתִּי לְכַבֵּד אֶת אָבִי בְּסַנְדְּקָאוּת הַבֵּן הַשֵּׁנִי.''

''אַדְרַבָּה,'' - הֵשִׁיבוֹ מָרָן - ''כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ בְּסַנְדְּקָאוּת שְׁנֵיהֶם! מַגִּיעַ לוֹ כָּבוֹד זֶה!''

הָאַבְרֵךְ לֹא הָיָה טִפֵּשׁ. אִם זוֹ הַבְּרָרָה שֶׁבְּפָנָיו, יָדַע מַה לְהַחְלִיט, אַךְ שָׁאַל: ''וּמָה אֶתֵּן לְאָבִי, בַּמָּה אֲכַבְּדוֹ?''

''בַּ'עֲמִידָה עַל הַבְּרָכוֹת'.'' - הִצִּיעַ מָרָן.

וְכָךְ הָיָה. מָרָן כֻּבַּד בַּסַּנְדְּקָאוּת הַכְּפוּלָה וְהָאָב עָמַד עַל הַבְּרָכוֹת.

כַּעֲבֹר יָמִים מִסְפָּר עָלָה הָאָב לְבֵית מָרָן בְּעִנְיָן אַחֵר, וּבְסִיּוּם הַדְּבָרִים בִּקֵּשׁ רְשׁוּת לִשְׁאֹל שְׁאֵלָה. הָרְשׁוּת נִתְּנָה בָּרְצוֹן וְשָׁאַל: ''יְלַמְּדֵנוּ רַבֵּנוּ, מַה פְּסוּל מָצָא בְּאָבִי, שֶׁלֹּא רָצָה לִהְיוֹת סַנְדָּק יַחַד עִמּוֹ?''

''חָלִילָה!'' - קָרָא מָרָן בְּנַהֲמַת לִבּוֹ - ''חָלִילָה וְחַס, יְהוּדִי יָקָר הוּא! וְאַדְרַבָּה, הֲרֵי הִצַּעְתִּי שֶׁיִּהְיֶה סַנְדָּק לִשְׁנֵי בָּנֶיךָ! אֶלָּא מַאי, תָּמַהּ אַתָּה מַדּוּעַ לֹא הִסְכַּמְתִּי לִהְיוֹת סַנְדָּק לְאֶחָד בִּלְבָד. הִנְנִי וְאַסְבִּיר לְךָ: הֲרֵי יוֹדֵעַ אַתָּה, אָדָם אֵינוֹ חַי לְעוֹלָם... יוֹם אֶחָד מַגִּיעָה עֵת פְּקֻדָּתוֹ... וַהֲרֵי יוֹדֵעַ אַתָּה מִנְהָגוֹ שֶׁל עוֹלָם, עוֹרְכִים הֶסְפֵּדִים, כּוֹתְבִים מַאֲמָרִים, מְסַפְּרִים בְּשִׁבְחוֹ וְאַף מַגְזִימִים... בְּנֵי כַּמָּה יִהְיוּ אָז בָּנֶיךָ? מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי בְּנֵי שְׁמוֹנָה, אוּלַי בְּנֵי עֶשֶׂר, אוּלַי אַף בְּנֵי מִצְווֹת... וְאָז, מַה יִּקָּרֶה? הָאֶחָד יֹאמַר לְאֶחָיו: 'אֶצְלִי הָיָה הָרַב שָׁךְ סַנְדָּק, וְאֶצְלְךָ לֹא...' כֵּיצַד אוּכַל לַעֲשׂוֹת זֹאת, שֶׁאֲנִי אֶהְיֶה הַגּוֹרֵם לְקִנְאָה בֵּין אַחִים?! לֹא, אֵינִי מוּכָן לְכָךְ בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן!''

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ. וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:

וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ:

וַיְעַנּוּנוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם. וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה. אֶת פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס:

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲבִדוּ מִצְרִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרֶךְ:

''ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך''

עֲבוֹדָה לְלֹא תַּכְלִית וּמַטָּרָה

יְהוּדִי כַּפְרִי אֶחָד נִכְנַס פַּעַם אֶל הָרַב, כְּשֶׁהוּא נֶאֱנָח וְנֶאֱנָק, וּפָנָיו זוֹעֲפִים וּמְמֻרְמָרִים. הָיָה זֶה יָמִים אֲחָדִים לִפְנֵי הַפֶּסַח.

''שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם, ר' יְהוּדִי'' - קִבֵּל אוֹתוֹ הָרַב בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת - ''מַה לְּךָ כִּי זוֹעֵף הַנְּךָ? סַפְּרָה נָא מַה מֵּעִיק עָלֶיךָ, כִּי שׁוֹמֵעַ אָנֹכִי וְהִנְנִי מוּכָן לַעְזֹר לְךָ עַד כַּמָּה שֶׁבְּיָדִי''.

''אָהּ'' - הוֹסִיף הַיְּהוּדִי לְהֵאָנַח - ''אֲנִי עָמֵל קָשֶׁה לְפַרְנָסָתִי. אֲנִי נִשְׂכָּר עַל גַּבֵּי אֵצֶל אֲחֵרִים, שֶׁמַּעֲבִידִים אוֹתִי בְּכָל עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, בְּנִשְׂיֵאת מַשָּׂאוֹת כְּבֵדִים עַל גַּבֵּי הַשָּׁחוּחַ, וּבַעֲבוֹדַת חֲפִירָה וּבְנְיָן, וְהַשָּׂכָר שֶׁאֲנִי מְקַבֵּל בְּעַד עֲבוֹדָתִי הוּא זָעוּם, וְאֵין בּוֹ כְּדֵי לְפַרְנְסֵנִי אֲפִלּוּ בְּדֹחַק. עַל כֵּן הֶחְלַטְתִּי'' - סִיֵּם הַיְּהוּדִי - ''לֹא לַחְגֹּג יוֹתֵר אֶת הַפֶּסַח''...

"מָה הַפֶּסַח אָשֵׁם בְּכָל זֶה?" - שְׁאָלוֹ הָרַב בְּחִיּוּךְ מָלֵא רַחֲמִים.
"הַאִם זֶה לֹא פָּשׁוּט וּמוּבָן" - עָנָה הַיְהוּדִי - "שֶׁבִּשְׁבִילִי אֵין כָּל טַעַם לַחְגֹּג אֶת הַפֶּסַח? חַג זֶה, חַג הַחֵרוּת, לָמָּה אָנוּ חוֹגְגִים? עַל שֶׁנִּגְאַלְנוּ מִמִּצְרַיִם וְנַעֲשֵׂינוּ בְּנֵי חוֹרִין מֵעֲבוֹדַת הַפָּרֶךְ שֶׁהַמִּצְרִים הֶעֱבִידוּנוּ, וַאֲנִי, שֶׁאֲנִי עוֹבֵד עֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, הֲרֵי זֶה כְּאִלּוּ לֹא יָצָאתִי מִמִּצְרַיִם. וְלָמָּה לִי לַחְגֹּג אֶת הַפֶּסַח?"
"כַּמָּה אַתָּה מִשְׁתַּכֵּר לְיוֹם?" - שְׁאָלוֹ הָרַב.
- "חֲצִי זָהוּב".
"וַאֲנִי אֶתֵּן לְךָ" - אָמַר הָרַב - "עֲבוֹדָה קַלָּה, קַלָּה מְאֹד, וְלֹא לְכָל הַיּוֹם אֶלָּא רַק לְשָׁלוֹשׁ שָׁעוֹת בְּיוֹם, וּשְׂכָרְךָ יִהְיֶה זָהוּב שָׁלֵם".
"אָח, רַבִּי" - קָפַץ הַיְהוּדִי מִשְׂמְחָה - "רַב בְּרָכוֹת יָחוּלוּ עַל רֹאשֶׁךָ. מַהִי הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת?"
לָקַח אוֹתוֹ הָרַב אֶל חֶדֶר אַחֵר, הֶעֱמִידוֹ בַּפִּנָּה וְאָמַר לוֹ: "כָּאן עָלֶיךָ לַעֲמֹד וּלְטַלְטֵל אֶת יָדְךָ הֵנָּה וָהֵנָּה, מַעְלָה וָמַטָּה. תּוֹכַל לְהָנִיעַ אֶת יָדְךָ בְּקַלּוּת וְאֵין כָּל צֹרֶךְ שֶׁתִּתְאַמֵּץ בָּזֹאת. כָּךְ תַּעֲשֶׂה בְּמֶשֶׁךְ שָׁלוֹשׁ שָׁעוֹת, וְאַחַר תְּקַבֵּל מִמֶּנִּי זָהוּב שָׁלֵם".
הִסְתַּכֵּל הַיְהוּדִי בְּתִמֵּיהָה אֶל הָרַב וְשָׁאַל: "אֲבָל מַה תּוֹעֶלֶת לוֹ לָרַב בְּ'עֲבוֹדָה' הַזֹּאת, שֶׁהוּא מוּכָן לְשַׁלֵּם תְּמוּרָתָהּ זָהוּב שָׁלֵם?"
"זֶה כְּבָר עִנְיָנִי" - עָנָה הָרַב וְיָצָא אֶת הַחֶדֶר.
הַיְהוּדִי הֵחֵל לְהָנִיעַ אֶת יָדוֹ, הֵנָּה וָהֵנָּה, מַעְלָה וָמַטָּה. שִׂמְחָה מִלְּאָה אֶת כָּל יֶשׁוּתוֹ וּבַת צְחוֹק עֲנֻגָּה רִחֲפָה עַל שְׂפָתָיו. עַל עֲבוֹדָה קַלָּה כָּזֹאת, לֹא חָלַם מֵעוֹדוֹ.
עָבְרָה מַחֲצִית הַשָּׁעָה וְהוּא הִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ עֲיֵפוּת. לֵאוּת וְשַׁעֲמוּם הִתְחִילוּ יוֹרְדִים עָלָיו וְיָדוֹ נָעֲשְׂתָה כְּבֵדָה עָלָיו.
מַה זֹּאת - לֹא יָדַע הַיְהוּדִי אֶת נַפְשׁוֹ - דָּבָר קַל כָּזֶה יָבִיא אוֹתִי לִידֵי עֲיֵפוּת? וְהוּא הִתְחִיל מְאַמֵּץ אֶת כָּל כֹּחוֹ. אֲבָל עִם כָּל דַּקָּה עוֹבֶרֶת נַעֲשָׂה עָלָיו הַמַּאֲמָץ קָשֶׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר. יָדוֹ נִתְלָתָה בְּרִפְיוֹן וּמָרְדָה בְּכָל מַאֲמַצָּיו לַהֲנִיעָהּ, עַד שֶׁעוֹד בְּטֶרֶם הִשְׁלִים שָׁעָה הֶחְלִיט, כִּי לֹא יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ עוֹד בְּכָךְ בְּשׁוּם פָּנִים.
הוּא הִפְסִיק בַּ"עֲבוֹדָתוֹ", וּמֵהֵר לְהִכָּנֵס אֶל הַחֶדֶר שֶׁבּוֹ נִמְצָא הָרַב.
"רַבִּי" - נֶאֱנַח - "אֵינִי יָכוֹל לַעֲמֹד בָּזֹאת".
"מַדּוּעַ?" - שָׁאַל הָרַב - "הַאִם לְשֵׁאת מַשָּׂאוֹת כְּבֵדִים וְלַעֲבֹד בַּחֲפִירָה וּבְבִנְיָן יוֹתֵר קַל מֵאֲשֶׁר לְהָנִיעַ אֶת הַיָּד בְּנַחַת?"
"לֹא אֵדַע, רַבִּי, לֹא אָבִין, אֲבָל כָּכָה זֶה".
"שֵׁב וְאַסְבִּיר לְךָ אֶת הַדָּבָר" - אָמַר לוֹ הָרַב - "כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵד עֲבוֹדָה מוֹעִילָה, לְשֵׁם מַטָּרָה וְתַכְלִית, וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהָעֲבוֹדָה תִּשָּׂא פְּרִי, הַדָּבָר נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ בָּהּ אַף עַל פִּי שֶׁהִיא

קָשֶׁה. כְּשֶׁהוּא חוֹרֵשׁ אֶת הַשָּׂדֶה וְהוּא יוֹדֵעַ שֶׁבַּעֲבוֹדָתוֹ זוֹ הוּא מַכְשִׁיר אֶת הָאֲדָמָה לְהַצְמִיחַ תְּבוּאָה וְלֶחֶם, יְדִיעָה זֹאת נוֹתֶנֶת לוֹ טַעַם בַּעֲבוֹדָה וְהִיא מְפִיגָה אֶת עֱיֵפוּתוֹ.

וְכֵן הַדָּבָר כְּשֶׁהוּא נוֹשֵׂא עַל גַּבּוֹ לְבֵנִים לִבְנָיִן, וְהוּא רוֹאֶה שֶׁהַלְּבֵנִים מוּשָׂמוֹת בְּנִדְבָּךְ, נִדְבָּךְ נוֹסָף עַל נִדְבָּךְ, וְסוֹפוֹ שֶׁל הַבִּנְיָן שֶׁיַּעֲמֹד עַל תִּלּוֹ וְיִתְקַיֵּם. וְכָכָה זֶה בְּכָל עֲבוֹדָה וַעֲבוֹדָה, וְאֵין הֶבְדֵּל מִבְּחִינָה זוֹ אִם קַלָּה הִיא הָעֲבוֹדָה אוֹ קָשָׁה. עַל זֶה נֶאֱמַר מְלָאכָה הַמְחַיָּה אֶת בְּעָלֶיהָ, הַמְּלָאכָה עַצְמָהּ מְחַיָּה מִלְּבַד הַשָּׂכָר שֶׁמְּקַבְּלִים בַּעֲדָהּ.

מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲבוֹדָה מֵעֵין זוֹ שֶׁל הֲנָעַת יָד שֶׁלֹּא לְשֵׁם תַּכְלִית, מִכְּיוָן שֶׁהָאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁבַּעֲבוֹדָה הַזֹּאת אֵינוֹ בּוֹנֶה וְאֵינוֹ מְיַצֵּר שׁוּם דָּבָר, אֲפִלּוּ שֶׁהוּא מְקַבֵּל עֲבוּרָהּ שָׂכָר הוֹגֵן, הִיא תְּטִיל עָלָיו שַׁעֲמוּם וְהוּא יִתְעַיֵּף בִּמְהֵרָה לַמְרוֹת קַלּוּתָהּ. מְלָאכָה כָּזֹאת אֵינָהּ מְחַיָּה אֶת בְּעָלֶיהָ. כְּדִ עָשָׂה ה' אֶת טֶבַע הָאָדָם וְאֵין לְשַׁנּוֹתוֹ.

"וַעַכְשָׁו הַקְּשֵׁב וְתָבִין" - הִמְשִׁיךְ הָרַב – "מֶה הָיְתָה עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. רַבּוֹתֵינוּ מְסַפְּרִים שֶׁמַּה שֶּׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּנוּ וְהֵקִימוּ מִמִּצְרַיִם הָרְסוּ. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֶלְצוּ שׁוּב לִבְנוֹת וְהַמִּצְרִים שׁוּב הָרְסוּ. עֲבוֹדָה כָּזֹאת שֶׁלֹּא לְשֵׁם תַּכְלִית וּמַטָּרָה, הִיא שֶׁמֵּרָרָה אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ. זֹאת הִיא עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ שֶׁהַמִּצְרִים הָאַכְזָרִים הֶעֱבִידוּנוּ בָּהּ וּמִמֶּנָּה נִגְאַלְנוּ. וְעַכְשָׁו שֶׁחָזִיתָ זֹאת מִבְּשָׂרְךָ, בִּין תָּבִין לָמָּה עָלֶיךָ לַחְגֹּג אֶת הַפֶּסַח, כִּי כָּל עֲבוֹדָה, אֲפִלּוּ הֲכִי קָשָׁה, שֶׁאַתָּה עוֹשֶׂה וְעָמֵל בָּהּ, הִיא עֲבוֹדָה מוֹעִילָה וְאַתָּה מִשְׁתַּתֵּף עַל יָדָהּ בִּבְנָיָנוֹ וְתִקּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְעַל הָאָדָם לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ, בֵּין רַב אוֹ מְעַט, וּלְהוֹדוֹת לַה' בְּכָל יוֹם עַל כָּל נְשִׁימָה וּנְשִׁימָה, עַל הֶעָמֵל וְעַל הַמְּנוּחָה גַּם יַחַד".

"מוֹדֶה אֲנִי לְךָ, רַבִּי, עַל הַלֶּקַח הַטּוֹב וְעַל הַדֻּגְמָא הַמְשַׁכְנַעַת שֶׁנָּתַתָּ לִי וּמֵעַתָּה לֹא אוֹסִיף עוֹד לַהֲגוֹת בְּדִבְרֵי שְׁטוּת וְאֶהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקִי" - בִּדְבָרִים אֵלֶּה נִפְרַד הַיְּהוּדִי מֵהָרַב וְנִפְטַר וְהָלַךְ לוֹ לְשָׁלוֹם.

וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ:

וַנִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה וַיִּזְעָקוּ. וַתַּעַל שַׁוְעָתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה:

וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קֹלֵנוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:

וַיַּרְא אֶת עָנְיֵנוּ. זוֹ פְּרִישׁוּת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים:

וְאֶת עֲמָלֵנוּ. אֵלּוּ הַבָּנִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְצַו פַּרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל הַבֵּן הַיִלוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן:

וְאֶת לַחֲצֵנוּ. זֶה הַדְּחַק. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם:

''ונצעק אל ה' אלקי אבתינו וישמע ה' את קלנו''

שְׁאַל בְּנִי

בַּצְּעָקָה מֻזְכָּר ''וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ'' וּבַשְּׁמִיעָה נֶאֱמַר ''וַיִּשְׁמַע ה''' וְלֹא מֻזְכָּר ''אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ''. מָה הַסִּבָּה?

תְּשׁוּבָה:

הַסֵּפֶר ''**מָתוֹק מִדְּבַשׁ**'' מְבָאֵר: נֶאֱמַר בַּגְּמָרָא, שֶׁמִּי שֶׁמְּבַקֵּשׁ בִּזְכוּת אֲחֵרִים תּוֹלִין לוֹ בִּזְכוּת עַצְמוֹ, וְהַמְבַקֵּשׁ בִּגְלַל זְכוּת עַצְמוֹ - תּוֹלִין בִּזְכוּת אֲחֵרִים. יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה וְלֹא הָיוּ לָהֶם זְכֻיּוֹת, מִשּׁוּם כָּךְ זָעֲקוּ בִּזְכוּת אֲבוֹתֵיהֶם, לָכֵן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָנָה לָהֶם בִּזְכוּתָם - ''וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קֹלֵנוּ''.

''וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם''

שְׁאַל בְּנִי

''וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם'' (שמות ב, כג). אָמְרוּ חֲז''ל בְּסוֹטָה, שֶׁחֲכָמִים אוֹמְרִים שֶׁלֹּא מֵת אֶלָּא נִצְטָרַע וּמְצֹרָע חָשׁוּב כַּמֵּת. וְקָשֶׁה: מַדּוּעַ לֹא נִפְרַשׁ מֵת מַמָּשׁ?

תְּשׁוּבָה:

בַּסֵּפֶר ''**לִקּוּטֵי רִדְבָּ''א**'' מֵבִיא אֶת דִּבְרֵי **הַגְּרָ''א מִוִּילְנָא** זַ''ל, דִּבְיוֹם הַמִּיתָה לֹא נִזְכָּר בַּתָּנָ''ךְ תֹּאַר מֶלֶךְ, כְּמוֹ: ''וַיִּשְׁכַּב דָּוִד עִם אֲבוֹתָיו'' (מְלָכִים א ב, י) וְלֹא אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ - כִּי אֵין שִׁלְטוֹן בְּיוֹם הַמָּוֶת. וְכֵן אָמְרוּ חֲז''ל, שֶׁבְּיוֹם הַמָּוֶת אִישׁ פָּשׁוּט וּמֶלֶךְ הַכֹּל שָׁוִים.

אִם כֵּן, קָשֶׁה: מַדּוּעַ כָּתוּב כָּאן ''וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם'' וְלֹא כָּתַב ''וַיָּמָת פַּרְעֹה''? לָכֵן דָּרַשׁ: ''וַיָּמָת'' - שֶׁנִּצְטָרַע וְלֹא מֵת מַמָּשׁ.

שַׁוְעַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

''וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל''. לְכְאוֹרָה הַדָּבָר מֻקְשֶׁה: הֲלֹא כְּשֶׁמֵּת פַּרְעֹה הָיוּ צָרִיכִים לִשְׂמֹחַ, וְיָדוּעַ מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲז''ל שֶׁהוּא לֹא מֵת אֶלָּא נֶחֱלָה וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּדַם תִּינוֹקוֹת יִשְׂרָאֵל.

וּבְשֵׁם **הַשְּׁלָ''ה** אוֹמְרִים כִּי הַמִּצְרִים הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁאִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְעֲקוּ אֶל ה' הוּא יִשְׁמַע לְקוֹלָם וְיַצִּילֵם, לָכֵן לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם רְשׁוּת לָרֶגַע אֶחָד לְהִתְפַּלֵּל וְהִכְבִּידוּ עֲלֵיהֶם אֶת עֻלָּם. רַק כְּשֶׁמֵּת הַמֶּלֶךְ וְהָלַךְ כָּל הָעָם אַחֲרֵי אֲרוֹנוֹ מְלַוִּים אוֹתוֹ בְּהֶסְפֵּדִים וְדִבְרֵי קִינָה, וּמִכֵּיוָן שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ עֲבָדִים גַּם הֵם הָיוּ צְרִיכִים לָלֶכֶת אַחֲרֵי הָאָרוֹן, אֲבָל הֵם נִצְּלוּ אֶת הַהִזְדַּמְנוּת הַזֹּאת וּבָכוּ וְסָפְדוּ, וְהַמִּצְרִים סְבוּרִים שֶׁהֵם בּוֹכִים עַל מִיתַת הַמֶּלֶךְ, אֲבָל

הֵם הֶעֱלוּ זַעֲקָתָם וְשַׁוְעָתָם לַשָּׁמַיִם וַיֵּאָנְחוּ מִן הָעֲבוֹדָה הַקָּשָׁה וְעֹל הַגָּלוּת, וְאָמְנָם שָׁמַע אָז אֱלֹקִים לְקוֹלָם.

"**כל הבן הילוד - היארה תשליכהו**"

עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פַּרְנָסָה

נוֹסָף לְגְזֵרַת פַּרְעֹה לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַזְּכָרִים לַיְאוֹר, רְמוּזָה כָּאן גְּזֵרָה נוֹסֶפֶת שֶׁחָקַק פַּרְעֹה:

כַּיָּדוּעַ שֶׁבְּמִצְרַיִם לֹא יוֹרְדִים גְּשָׁמִים, וְהַיְאוֹר (הַנִּילוּס) הָיָה עוֹלֶה וּמַשְׁקֶה אֶת הַשָּׂדוֹת - וּבְכָךְ מַעֲנִיק חִיּוּת פַּרְנָסָה וּמָזוֹן לְתוֹשְׁבֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם.

תּוֹפְעָה זוֹ הֵבִיאָה אֶת הַמִּצְרִים לַהֲפֹךְ אֶת הַנִּילוּס לַעֲבוֹדָה הַזָּרָה שֶׁלָּהֶם וְלְ"אֱלֹהִים" שֶׁלָּהֶם (כַּיָּדוּעַ שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת עָבְדוּ הַגּוֹיִים לַנִּילוּס).

עֻמְקָהּ שֶׁל גְּזֵרַת פַּרְעֹה הָיָה לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַבָּנִים אֶל הַ"יְאוֹר" - לִזְרֹק אֶת הַבָּנִים אֶל תּוֹךְ **עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל פַּרְנָסָה** - לְהַטְבִּיעַ אוֹתָם בֶּאֱמוּנָה בֵּאלֹהֵי שֶׁקֶר שֶׁהַפַּרְנָסָה הִיא "הָאֱלֹהִים".

"**וכל הבת תחיון**"

בְּדִעוֹת קְלוֹקְלוֹת

לְכְאוֹרָה אֵינוֹ מוּבָן כָּאן כְּפֶל הַלָּשׁוֹן: אִם כְּבָר נֶאֱמַר בַּתְּחִלָּה "כָּל הַבֵּן... הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ" - הֲרֵי כְּבָר מוּבָן מִכָּךְ שֶׁעַל הַבָּנוֹת אֵין גְּזֵרָה וְהֵן תִּחְיֶינָה, וּמַדּוּעַ יֵשׁ צֹרֶךְ לְכָפֹל אַחַר כָּךְ וְלוֹמַר שׁוּב "וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן"?

אֶלָּא שֶׁמִּכָּאן מוּבָן שֶׁפַּרְעֹה **גָּזַר אַף עַל הַבָּנוֹת**; הוּא צִוָּה לְכָל עַמּוֹ "וְכָל הַבַּת תְּחַיּוּן" - עֲלֵיכֶם "לְהַחֲיוֹת" אוֹתָן הֵינוּ לְגַדֵּל וּלְחַנֵּךְ אוֹתָן בְּדֶרֶךְ שֶׁלָּכֶם - בַּ"חִיּוּת" שֶׁלָּכֶם וְלִנְטֹעַ בָּהֶן דֵּעוֹת קְלוֹקְלוֹת שֶׁמְּנֻגָּדוֹת לְהַשְׁקָפָה תּוֹרָנִית טְהוֹרָה.

וּמִכָּאן נִלְמַד אֶת חֲשִׁיבוּת הַחִנּוּךְ הַטָּהוֹר וְהַהַשְׁקָפָה הָרוּחָנִית הַקְּדוֹשָׁה שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת לִילָדִים.

ונצעק אל ה'

לֹא כָךְ בּוֹכִים... תִּבְכֶּה!

מַעֲשֶׂה נִפְלָא סִפֵּר הָרַב **שִׁמְשׁוֹן דָּוִד פִּינְקוּס** זַצַ"ל, הַמְלַמְּדֵנוּ כֵּיצַד פּוֹנִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵת צָרָה:

מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר שֶׁהִתְקַשָּׁה בַּעֲלִיָּתוֹ הָרוּחָנִית, וְשָׁלַח מִכְתָּב לְהגה"צ הָרַב שִׁמְשׁוֹן דָּוִד פִּינְקוּס זַצַ"ל, בְּבַקָּשַׁת עֵצָה וְהַדְרָכָה לְהִתְמוֹדְדוּת נְכוֹנָה עִם קְשָׁיָיו.

הֶחֱזִיר לוֹ הָרַב פִּינְקוּס מִכְתָּב וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ:

"קָרָאתִי אֶת מִכְתָּבְךָ, וְלֹא הִנַּעְתִּי לְמַדְרֵגָה לָתֵת עֵצוֹת וְלוֹמַר לְךָ מַה לַּעֲשׂוֹת - אֲבָל אֶכְתֹּב מַה שֶּׁנִּרְאֶה לְעֵנְיוּת דַּעְתִּי אַחֲרֵי הַתְּאוּר שֶׁל הַדְּבָרִים שֶׁכָּתַבְתָּ.

נִרְאֶה לִי שֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל מְאֹד בַּעֲלִיָּה בְּתוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְאַתָּה עוֹשֶׂה כָּל שֶׁבְּיָכְלְתְּךָ, וְיָצָאתָ יְדֵי חוֹבַת הִשְׁתַּדְּלוּת. עַכְשָׁו אַתָּה נִמְצָא בְּשָׁלֵב שֶׁבּוֹ אַתָּה צָרִיךְ עֶזְרָה מִבַּחוּץ. הַסִּבָּה לָזֶה הִיא פְּשׁוּטָה: מִפְּנֵי שֶׁהַדְּבָרִים הֵם כָּל כָּךְ נִשְׂגָּבִים וְנוֹרָאִים - לִזְכּוֹת לְתוֹרָה וּלְחֶשֶׁק פְּנִימִי כָּכָל שֶׁתַּאֲרֹתְּ - זֶה לְמַעְלָה מִכֹּחוֹת אֱנוֹשִׁיִּים, וְאַף עַל פִּי שֶׁוַּדַּאי צָרִיךְ גַּם הִשְׁתַּדְּלוּת מִצִּדֵּנוּ - אֲבָל מַגִּיעַ הֶרֶגַע שֶׁבּוֹ צָרִיךְ לִפְנוֹת לְעֶזְרָה מִבַּחוּץ!

עַל כֵּן אֲנִי נוֹתֵן לָךְ שֵׁם וּכְתֹבֶת, שֶׁאֵלָיו תִּפְנֶה וְהוּא יַעְזֹר לָךְ: קוֹרְאִים לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ...

הוּא חָזָק מְאֹד, שֶׁהֲרֵי הוּא בָּרָא הַכֹּל, וַאֲנִי יוֹדֵעַ בְּסוֹד שֶׁהוּא גַּם אוֹהֵב אוֹתְךָ בְּאֹפֶן אִישִׁי, וְהוּא מְחַכֶּה בְּכְלָיוֹן עֵינַיִם שֶׁתִּפְנֶה אֵלָיו.

אֲנִי כּוֹתֵב לְךָ זֹאת, מִפְּנֵי שֶׁהָרַבֵּה חוֹשְׁבִים שֶׁהַתְּפִלָּה הִיא עִנְיָן שֶׁל עֲשִׂיַּת מִצְוָה וְחִפּוּשׂ מַדְרֵגוֹת. כָּל זֶה נָכוֹן - אֲבָל אֵינוֹ הָעִקָּר... הָעִקָּר הוּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חַי וְקַיָּם, שֶׁאֶפְשָׁר לְתְפֹּס אֹתוֹ קֶשֶׁר אִישִׁי, וּלְעוֹלָם לֹא הִתְאַכְזֵב מִי שֶׁעָשָׂה כָּךְ! וּמַה שֶּׁהַדָּבָר יוֹתֵר פָּשׁוּט הוּא יוֹתֵר מוֹעִיל, וְהָעִקָּר שֶׁיִּהְיֶה קֶשֶׁר אִישִׁי פָּשׁוּט: לְסַפֵּר לוֹ עַל הַבְּעָיָה שֶׁלְּךָ - וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם.

חֲבָל עַל הַהִשְׁתַּדְּלוּת. תֵּלֵךְ יָשָׁר לְמִי שֶׁיָּכוֹל לַעְזֹר בֶּאֱמֶת, תִּתְפֹּס אוֹתוֹ וְאַל תַּעֲזֹב אוֹתוֹ - עַד שֶׁהִשַּׂגְתָּ אֶת כָּל שֶׁלִּבְּךָ חָפֵץ."

דֻּגְמָא נִפְלָאָה לָכָךְ נוֹכַל לִלְמֹד מִמַּעֲשֶׂה נוֹסָף שֶׁסִּפֵּר עַל הָרה"ג שִׁמְשׁוֹן פִּינְקוּס זַצַ"ל, רַבָּהּ שֶׁל הַקְּהִלָּה הַחֲרֵדִית בָּאֶפְקִים:

אֶל הָרַב פִּינְקוּס הִגִּיעַ אַבְרֵךְ וּבָכָה לְפָנָיו בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ עַל שֶׁשָּׁנִים רַבּוֹת לֹא נִפְקַד בְּיִלְדִים.

אָמַר לוֹ הָרַב פִּינְקוּס:

"בּוֹא אֵלַי בְּשָׁתַיִם בַּלַּיְלָה - וְאֶרְאֶה מָה אוּכַל לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבִילְךָ."

הָאַבְרֵךְ אָכֵן בָּא בְּשָׁתַיִם בַּלַּיְלָה וּלְפִלְיאָתוֹ יָצָא עִמּוֹ הָרַב פִּינְקוּס מִן הַבַּיִת, נִכְנַס לְרֶכֶב וְלָקַח אוֹתוֹ אֶל מְחוּץ לָעִיָּרָה, לַמִּדְבָּר, לְמָקוֹם שָׁמֵם וְחָשׁוּךְ - שָׁם יָצָא עִמּוֹ מֵהָרֶכֶב וְאָמַר לוֹ:

"כְּעַת אַתָּה לְבַד בַּמִּדְבָּר - רַק אַתָּה וְהָרִבּוֹנוֹ-שֶׁל-עוֹלָם... תִּבְכֶּה אֵלָיו, תִּתְחַנֵּן אֵלָיו, כָּכָה - כְּדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ... רַק כָּךְ תִּוּשַׁע! אֲנִי חוֹזֵר עוֹד כַּחֲצִי שָׁעָה."

לְאַחַר חֲצִי שָׁעָה חָזַר הָרַב פִּינְקוּס, הִבִּיט בְּפָנֵי הָאַבְרֵךְ וְאָמַר:

"לֹא, לֹא בָּכִית מַסְפִּיק... לֹא כָּךְ בּוֹכִים... תִּבְכֶּה! תִּתְחַנֵּן מֵעֹמֶק הַלֵּב! תַּפְצִיר בְּכָל הַכֹּחַ וּבְכָל הַנְּשָׁמָה - וְאָז תִּזְכֶּה וְתִוּשַׁע!"

וְתֵכֶף סַב לוֹ עַל עָקֵבָיו וְהָלַךְ לַחֲצִי שָׁעָה נוֹסָפֶת...

מִשֶּׁחָזַר, הִבִּיט עַל פְּנֵי הָאַבְרֵךְ וְכֵיוָן שֶׁרָאָה שֶׁבְּגָדָיו וּפָנָיו סְפוּגֵי דְּמָעוֹת שֶׁל תְּחִנָּה וּתְפִלָּה - חִיֵּךְ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ:

''זֶה מַה שֶּׁהִתְכַּוַּנְתִּי... אַתָּה תִּרְאֶה שֶׁתִּוָּשַׁע!''

וְכָךְ הָיָה...

וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם. בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה, וּבְמֹרָא גָּדֹל, וּבְאֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים:

וַיּוֹצִאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם. לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ. וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף. וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְהִכֵּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי יְהוָה:

''ויוציאנו ה' ממצרים

''וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם, לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ''

רַק ה' יָכוֹל לִגְאוֹל אֶת יִשְׂרָאֵל

יְצִיאַת מִצְרַיִם הָיְתָה לֹא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף וְלֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ הוּא זֶה שֶׁגְּאָלָנוּ מִמִּצְרַיִם.

מִכָּאן מִתְבַּקֶּשֶׁת הַשְׁאֵלָה: מַדּוּעַ לֹא שָׁלַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַלְאָךְ אוֹ שָׂרָף, אֶלָּא עָבַר בְּעַצְמוֹ לִגְאֹל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּכַּת בְּכוֹרוֹת, לְהַכּוֹת אֶת מִצְרַיִם?

בַּסֵּפֶר ''**יְרוּשָׁלַיִם בְּמוֹעֲדֵי ה**'' מְבָאֵר הָרַב **אֲבִיגְדוֹר נֶבֶנְצַאל** שְׁלִיטָ"א וּמַבִּיא אֶת דִּבְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁטֻּמְאַת מִצְרַיִם כֹּה גְּדוֹלָה הָיְתָה, עַד שֶׁאֲפִלּוּ מַלְאָךְ, אִם הָיָה עוֹבֵר בְּמִצְרַיִם, **לֹא יָכוֹל הָיָה לְהִשָּׁאֵר בְּמַדְרֵגָתוֹ**, עַד שֶׁרַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה צָרִיךְ לַעֲבֹר בְּמִצְרַיִם. עוֹד יֵשׁ לְבָאֵר בַּדֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב הָאֲרִיזַ"ל, שֶׁיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם הָיוּ מְשֻׁקָּעִים בְּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, **עַד שֶׁאֲפִלּוּ מַלְאָךְ לֹא יָכוֹל הָיָה לְהַבְחִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לָנָכְרִי** - לְהַכּוֹת אֶת מִצְרַיִם, וּלְהַצִּיל אֶת בְּכוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְכָךְ רַק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, הַכֹּל יָכוֹל, הָיָה מַבְחִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם.

וְאַף שֶׁסִּימָן הָיָה בְּפֶתַח הַבַּיִת, שֶׁהֲרֵי הָיָה דָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף, אַף עַל פִּי כֵן הֲרֵי כָּתַב רַשִׁ"י שֶׁגַּם בְּכוֹרוֹת מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶהֶרְגוּ, וְהָיוֹת שֶׁלֹּא נִתַּן הָיָה לְהַבְחִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לַמִּצְרִים, לְכָךְ הֻצְרַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבֹר בְּמִצְרַיִם לְהַצִּיל בְּכוֹרוֹת יִשְׂרָאֵל.

צֵא וּלְמַד, שֶׁאַף אַחֲרֵי שֶׁקִּיְּמוּ מִצְוֹוֹת פֶּסַח וּמִילָה, וְהָלְכוּ שִׁבְעָה יָמִים, כְּשֶׁלִּפְנֵיהֶם הוֹלֵךְ ה' בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן, עִם כָּל זֶה, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַיָּם לֹא הִבְחִינוּ הַמַּלְאָכִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לַמִּצְרִיִּים, עַד שֶׁשָּׁאֲלוּ ''מַה נִּשְׁתַּנּוּ אֵלּוּ מֵאֵלּוּ''. כָּל שֶׁכֵּן בְּלֵיל פֶּסַח, בַּהֲיוֹתָם עֲדַיִן בְּמִצְרַיִם - מְשֻׁקָּעִים בְּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה - שֶׁלֹּא הִבְחִינוּ הַמַּלְאָכִים בֵּין יִשְׂרָאֵל לַמִּצְרִים, וְלָכֵן עָבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְהַבְחִין בֵּין יִשְׂרָאֵל לַמִּצְרִים.

עוֹד הִסְבִּירוּ חֲז"ל מַדּוּעַ עֲבַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ וְאָמְרוּ (סַנְהֶדְרִין צד.): **פַּרְעֹה שֶׁחֵרֵף בְּעַצְמוֹ, נִפְרַע מִמֶּנּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ**. סַנְחֵרִיב שֶׁחֵרֵף עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, נִפְרַע מִמֶּנּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי שָׁלִיחַ.

וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י שָׁם, שֶׁהַמְחָרֵף עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, נֶחְשָׁב הַבִּזּוּי וְהַחֵרוּף שֶׁלּוֹ כְּחֵרוּף יוֹתֵר גָּדוֹל, וּלְכָךְ עָנְשׁוֹ רַב יוֹתֵר, שֶׁנֶּעֱנָשׁ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, שֶׁכָּךְ צַעֲרוֹ גָּדוֹל יוֹתֵר. כְּלוֹמַר, שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִתְיַחֵסוּת מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא נֶעֱנָשׁ עַל יְדֵי שָׁלִיחַ. אֲבָל פַּרְעֹה, שֶׁחֵרֵף בְּעַצְמוֹ - אַף שֶׁלְּעֹנֶשׁ גָּדוֹל רָאוּי הוּא, מִכָּל מָקוֹם, נֶעֱנַשׁ עַל יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעַצְמוֹ, כֵּיוָן שֶׁבְּכָל אֹפֶן אֵין חָמוּר חֵרוּף זֶה כְּחֵרוּף עַל יְדֵי שָׁלִיחַ, אַף כִּי זֶה וְזֶה לוֹקִים.

וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכֹל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא שָׁלִיחַ. אֲנִי יְהוָֹה - אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר:

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כְּשֶׁיָּרַד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם, יָרְדוּ עִמּוֹ תִּשְׁעִים אֲלָפִים רְבָבוֹת, מֵהֶם מַלְאֲכֵי אֵשׁ, וּמֵהֶם מַלְאֲכֵי בָרָד, וּמֵהֶם מַלְאֲכֵי זִיעַ, וּמֵהֶם מַלְאֲכֵי רֶתֶת, וּמֵהֶם מַלְאֲכֵי חַלְחָלָה, וֶרֶתֶת וַחֲלָחָלָה אוֹחֶזֶת לְמִי שֶׁהוּא רוֹאֶה אוֹתָם. אָמְרוּ לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַהֲלֹא מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד לַמִּלְחָמָה – שָׂרָיו וַעֲבָדָיו מַקִּיפִין בִּכְבוֹדוֹ, וְאַתָּה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דַּיָּן עָלֵינוּ, שֶׁאֲנַחְנוּ עֲבָדֶיךָ, וְהֵם בְּנֵי בְרִיתֶךָ, נֵרֶד וְנַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מִלְחָמָה. אָמַר לָהֶם: אֵין דַּעְתִּי מִתְקָרֶרֶת עַד שֶׁאֵרֵד אֲנִי בְּעַצְמִי, אֲנִי בִּכְבוֹדִי, אֲנִי בְּגַדְלָתִי, אֲנִי בְּקִדֻּשָּׁתִי, אֲנִי יְהוָֹה – אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר.

בְּיָד חֲזָקָה. זוֹ הַדֶּבֶר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יַד יְהוָֹה הוֹיָה בְּמִקְנְךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים, בַּחֲמֹרִים, בַּגְּמַלִּים, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דֶּבֶר כָּבֵד מְאֹד:

וּבְזרֹעַ נְטוּיָה. זוֹ הַחֶרֶב. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַחַרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלִַם:

וּבְמֹרָא גָּדֹל. זֶה גִּלּוּי שְׁכִינָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי, בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה, וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים, כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָֹה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

וּבְאֹתוֹת. זֶה הַמַּטֶּה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֶת הַמַּטֶּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדֶךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֶת הָאֹתֹת:

יֹאחַז בְּיָדוֹ כּוֹס הַיַּיִן, וְיִבִּיאוּ לְפָנָיו כְּלִי, וְיִשְׁפּוֹךְ מִן הַיַּיִן שֶׁבַּכּוֹס לְתוֹךְ הַכְּלִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים כְּשֶׁאוֹמַר: דָּם, וְאֵשׁ, וְתִימְרוֹת עָשָׁן. וְיִשְׁפּוֹךְ עֶשֶׂר פְּעָמִים בְּאֶמְירָת " עֶשֶׂר מַכּוֹת". וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים כְּשֶׁאוֹמַר: דְּצַ"ךְ, עֲדַ"שׁ, בְּאַחַ"ב, בְּסַךְ הַכֹּל ט"ז פְּעָמִים. וְאֶת הַיַּיִן הַנִּשְׁפָּךְ בְּכְלִי, יִשְׁפְּכֶנּוּ בְּתוֹךְ הַכִּיּוֹר. וְיַחֲזוֹר וְיִמְזוֹג כּוֹס יַיִן, לְכוֹס שֵׁנִי, וַיְמַשְּׁכוּ בִּקְרִיאַת הַהַגָּדָה (חזון עובדיה)

וּבְמוֹפְתִים. זֶה הַדָּם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:
דָּם. וָאֵשׁ. וְתִימְרוֹת עָשָׁן.
דָּבָר אַחֵר: בְּיָד חֲזָקָה - שְׁתַּיִם, וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה - שְׁתַּיִם, וּבְמוֹרָא גָּדֹל - שְׁתַּיִם, וּבְאֹתוֹת - שְׁתַּיִם, וּבְמוֹפְתִים - שְׁתַּיִם.
אֵלּוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם, וְאֵלּוּ הֵן:
דָּם. צְפַרְדֵּעַ. כִּנִּים. עָרוֹב. דֶּבֶר. שְׁחִין. בָּרָד. אַרְבֶּה. חֹשֶׁךְ. מַכַּת בְּכוֹרוֹת.
''ועברתי בארץ מצרים - אני ולא מלאך...''

לְהַחֲזִיר לְמוּטָב - "בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ"
כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הוּא לֹא הִסְתַּפֵּק בְּ''מַלְאָךְ'', ''שָׂרָף'' אוֹ שְׁלִיחַ אַחֵר, אֶלָּא הוּא יִתְבָּרַךְ בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ עָבַר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
וּמֵאַחַר שֶׁחָזַ''ל אוֹמְרִים שֶׁ''דַּיּוֹ לָעֶבֶד לִהְיוֹת כְּרַבּוֹ'' (הָעֶבֶד צָרִיךְ לִהְיוֹת לְפָחוֹת כְּמוֹ רַבּוֹ, וְלֹא יוֹתֵר מִמֶּנּוּ), עָלֵינוּ לִלְמֹד מִכָּךְ הוֹרָאָה שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם נִזְקָק לָרֶדֶת לְ''מִצְרַיִם'' בְּרוּחָנִיּוּת (לָרֶדֶת לְרָמָה נְמוּכָה מִדַּרְגָּתוֹ) עַל מְנָת לְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת מִי שֶׁנָּפַל לְשָׁם וּלְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב, עָלָיו לַעֲשׂוֹת זֹאת '''בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ'' - כְּלוֹמַר: עָלָיו לְהַקְדִּישׁ לְכָךְ אֶת עֶצֶם מַהוּתוֹ וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמֵיטַב כֹּחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים עַד עֶצֶם הַנְּשָׁמָה שֶׁלּוֹ - בְּלִי לְהַטִּיל אֶת הַמְּלָאכָה עַל הָאֲחֵרִים. וּכְפִי שֶׁרָאִינוּ בְּצַדִּיקִים, נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְמַסְּרוּ לַאֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים עִם כָּל ''עֶצֶם הַנְּשָׁמָה'' שֶׁלָּהֶם.
וְהַכֹּחַ שֶׁנִּתַּן לָאָדָם לְשֵׁם כָּךְ - נוֹבֵעַ מִמַּה שֶּׁאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ יָרַד לְהַצִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

מדה כנגד מדה בעשר המכות

מַדּוּעַ הֵטִיל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים דַּוְקָא מַכּוֹת אֵלּוּ?
בַּסֵּפֶר ''**עוֹלְלוֹת הַנֶּפֶן**'' עַל הַהַגָּדָה הֵבִיא בְּשֵׁם פֵּרוּשׁ ''**יְצִיאַת מִצְרַיִם**'' לְבָאֵר אֶת הַמִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה בְּאֵלּוּ עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת:

דָּם
מַכַּת דָּם – **הַטַּעַם הוּא**, לְפִי שֶׁהָיָה פַּרְעֹה רוֹחֵץ בְּדָמָם שֶׁל יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהִתְרַפֵּא מִצָּרַעְתּוֹ. **לָכֵן** לָקוּ בְּמַכַּת דָּם, לְפִי שֶׁהֵם הָיוּ שֹׁתְפִים בְּרֶצַח יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל.

צְפַרְדֵּעַ
מַכַּת צְפַרְדֵּעַ – **הַטַּעַם הוּא**, בְּהַקְדִּים מַה שֶּׁמּוּבָא בְּרַבּוֹתֵינוּ זַ''ל (תדא''ר ז): אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: צְפַרְדֵּעַ אַחַת גְּדוֹלָה מְאֹד עָלְתָה מִן הַיְאוֹר, וְהַמִּצְרִים הֶחֱלוּ לְהַכּוֹתָהּ וּבְכָל מַכָּה יָצְאוּ מִמֶּנָּה הַרְבֵּה צְפַרְדְּעִים, עַד שֶׁמִּלְאוּ אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם. וְעָלוּ הַצְּפַרְדְּעִים עַל הַשֻּׁלְחָנוֹת וְעַל

הַמַּאֲכָלִים וְעַל הַמִּטּוֹת, וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ מְעֵיהֶם, וְהָיוּ מְקַרְקְרוֹת וְצוֹרְחוֹת. וְלֹא נָחוּ וְלֹא שָׁקְטוּ אַף לְרֶגַע אֶחָד עַד שֶׁהַמִּצְרִיִּים הָיוּ מֻטָּלִים עַל הָאָרֶץ בְּלִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר. וְלֹא יָכֹל אֶחָד לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ מִגֹּדֶל מַצֲקוֹתֵיהֶן שֶׁל הַצְּפַרְדְּעִים.

וּקְנֵה-הַמִּדָּה הוּא, לְפִי שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹלְדוֹת, הָיוּ פּוֹחֲדוֹת לִצְעֹק מֵחֲמַת צִירֵי-לֵדָה שֶׁתִּקָּפוּן, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ שְׁכֵנֵיהֶם הַמִּצְרִיִּים אֶת זַעֲקוֹתֵיהֶן וְיַשְׁלִיכוּ בְּנֵיהֶם לַיְאוֹר. וְכַאֲשֶׁר אָדָם רוֹצֶה לִצְעֹק וְלֹא יָכוֹל, צַעֲרוֹ גָּדֵל פִּי כַּמָּה וְכַמָּה, מִשּׁוּם שֶׁהַצְּעָקוֹת מַחֲלִיפוֹת אֶת כֹּחוֹ שֶׁל הָאָדָם וְיֵשׁ בּוֹ כֹּחַ לִסְבֹּל הַכְּאֵב.

כִּנִּים

מַכַּת כִּנִּים – **הַטַּעַם הוּא**, בְּהַקְדִּים מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (ילקו"ש, קפב), שֶׁהָיוּ י"ד סוּגֵי כִּנִּים, וְהַקְּטַנָּה שֶׁבֵּינֵיהֶם הָיָה גָּדְלָהּ כְּבֵיצַת תַּרְנְגֹלֶת.

וּבְתַחְלַת הַמַּכָּה הִכָּה אַהֲרֹן אֶת עֲפַר הָאָרֶץ, וְכָל הַמִּצְרִיִּים שֶׁעָמְדוּ לְיָדוֹ נִתְכַּסּוּ בְּכִנִּים, וּמֵהֶם נִדְבְּקוּ כָּל אַנְשֵׁי מִצְרַיִם. וּבְכָלָּה לֹא רָאוּ אֶת עֲפַר הָאָרֶץ כְּלָל שֶׁהָיְתָה מְכֻסָּה כִּנִּים. וּמֵרֹב צַעַר וְגֵרוּד הָיוּ הַמִּצְרִיִּים הוֹלְכִים בָּרְחוֹבוֹת וּמִתְגָּרְדִים בַּכְּתָלִים עַד שֶׁהָיָה דָּמָם זוֹרֵם וְעוֹרָם הָיָה יוֹרֵד מִבְּשָׂרָם.

וּקְנֵה-הַמִּדָּה הוּא, כְּנֶגֶד מַה שֶּׁהָיָה זָב דָּמָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים לַמִּדְבָּר לְקוֹשֵׁשׁ קַשׁ לַתֶּבֶן.

עָרֹב

מַכַּת עָרֹב – **הַטַּעַם הוּא**, כִּי הַמִּצְרִיִּים הָיוּ שׁוֹלְחִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְיַעֲרוֹת כְּדֵי שֶׁיְּצוּדוּ עֲבוּרָם חַיּוֹת רָעוֹת, וְכַוָּנָתָם הָיְתָה לְהַכְנִיסָם בְּסַכָּנָה וּלְהָטִיל בָּהֶם פַּחַד גָּדוֹל.

וְזֶה קְנֵה-הַמִּדָּה, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁלַּח בָּהֶם כָּל מִינֵי חַיּוֹת רָעוֹת. וְלָכֵן נִקְרָא "עָרֹב" מִלְּשׁוֹן "מְעֹרָב", שֶׁהָיוּ שָׁם אֲרָיוֹת, נְמֵרִים, דֻּבִּים וְזֵאֵבִים, וְכֵן נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וּשְׁאָר חַיּוֹת רָעוֹת הַמְצוּיוֹת בָּעוֹלָם, וְכֻלָּם בָּאוּ לְמִצְרַיִם וְקִפְּצוּ עַל הַמִּצְרִיִּים וְטָרְפוּ אוֹתָם.

דֶּבֶר

מַכַּת דֶּבֶר – **הַטַּעַם הוּא**, שֶׁהַמִּצְרִיִּים הָיוּ מַכְרִיחִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּרְעוּ אֶת בְּהֶמְתָּם וּמִקְנֵיהֶם שֶׁל הַמִּצְרִיִּים, וְכַוָּנָתָם הָיְתָה שֶׁיֵּעָדְרוּ כַּמָּה שֶׁיּוֹתֵר מִבְּהֵמוֹתֵיהֶם וְיִתְבַּטְּלוּ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה.

וְכֵן כְּשֶׁהָיוּ הַמִּצְרִיִּים חוֹרְשִׁים שְׂדוֹתֵיהֶם, הָיְתָה מְלַאכְתָּם נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַאֲפִלּוּ לֹא נָתְנוּ לָהֶם לַחֲרֹשׁ בְּבַהֲמוֹתֵיהֶם, כְּדֵי לִשְׁמֹר עַל אֵיכוּת בַּהֲמוֹתֵיהֶם.

וְזֶה קְנֵה-הַמִּדָּה, שֶׁהַמַּכָּה הַזֹּאת הֵמִיתָה אֶת כָּל הַמִּקְנֶה שֶׁל הַצֹּאן וְהַבָּקָר, מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לַמִּצְרִיִּים, וְאִלּוּ מִמִּקְנֵה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מֵתוּ אֲפִלּוּ מֵהַבְּהֵמוֹת הַחַלָּשׁוֹת וְהַחוֹלוֹת שֶׁעוֹמְדוֹת לָמוּת בִּזְמַן מַכָּה זוֹ, וְהַטַּעַם הוּא, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁגַּם אֵצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מַכַּת דֶּבֶר.

שְׁחִין

מַכַּת שְׁחִין – **הַטַּעַם הוּא**, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּצְרִיִּים הָיוּ מִשְׁתַּעְבְּדִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל תַּשְׁמִישׁ שֶׁל בִּזָּיוֹן, שֶׁהָיוּ כּוֹפִין אוֹתָם שֶׁיִּרְחֲצוּ אֶת הַמִּצְרִיִּים וִינַקּוּ אֶת גּוּפָם.

וְזֶה הַקָּנֵה-מִדָּה, שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׁחִין, דְּהַיְנוּ אֵפֶר חַם מְאֹד, עַל יְדֵי שֶׁלָּקַח מֹשֶׁה אֵפֶר וְזָרְקוֹ הַשָּׁמַיְמָה, וְקִבֵּל הָאֵפֶר חֹם מֵהַשֶּׁמֶשׁ, וְהָיָה גּוֹרֵם לַמִּצְרִיִּים פְּצָעִים וּמַגֵּפָה וְלֹא יָכְלוּ לְרַחֵץ גּוּפָם לֹא בְּחַמִּים וְלֹא בְּקָרִים.

וְחֹפֶן שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, כִּסָּה אֶת כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה עִם אֶכְלוּסִיָּה גְּדוֹלָה מְאֹד, וְזֶה הָיָה נֵס בְּתוֹךְ נֵס.

בָּרָד

מַכַּת בָּרָד – **הַטַּעַם הוּא**, כְּפִי הַיָּדוּעַ מַה שֶּׁהַמִּצְרִיִּים הָיוּ רוֹדִים וּמַכִּים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁיַּשְׁלִימוּ מִכְסַת הָעֲבוֹדָה, וּלְכָךְ הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַכַּת הַבָּרָד.

וְהַקָּנֶה-מִדָּה הוּא, שֶׁהָיָה הַבָּרָד מַכֶּה בְּרָאשֵׁיהֶם בְּכֹחַ גָּדוֹל. וְעוֹד, יָדוּעַ שֶׁהַמִּצְרִיִּים הָיוּ צוֹעֲקִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁיַּעַבְדוּ יוֹתֵר מַהֵר, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֵבִיא עֲלֵיהֶם רַעַשׁ גָּדוֹל שֶׁל רְעָמִים חֲזָקִים מְאֹד.

וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (שִׁיר הַשִּׁירִים ג, א), שֶׁהַבָּרָד שֶׁיָּרַד בְּמִצְרַיִם הָיָה בְּתוֹכוֹ אֵשׁ וּמְבַחוּץ מַיִם קְפוּאִים, וְהַמַּיִם וְהָאֵשׁ עָשׂוּ שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם כְּדֵי לְהַכּוֹת בַּמִּצְרִים. וְהָיָה הַבָּרָד דּוֹמֶה לַעֲשֶׁשִׁית מְלֵאָה מַיִם וְשֶׁמֶן, וְהַלֶּהָבָה מִבְּפְנִים. וְהָיָה הַבָּרָד חַד כַּסַּכִּין, וְהָיָה חוֹתֵךְ עֵצִים כְּמוֹ בְּמַסּוֹר.

וְאֵלֶּה שֶׁהָיוּ בָּרְחוֹב נִפְגְּעוּ מֵהַבָּרָד וָמֵתוּ, וְהָאֵשׁ שֶׁבְּתוֹךְ הַבָּרָד הָיְתָה שׁוֹרֶפֶת אוֹתָם. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּמָקוֹם אֶחָד עָמַד מְקֻנֶּה יִשְׂרָאֵל יַחַד עִם מְקֻנֵּה מִצְרַיִם, לֹא הִזִּיק הַבָּרָד לְמִקְנֵה יִשְׂרָאֵל כְּלָל.

וּכְשֶׁהִתְפַּלֵּל מֹשֶׁה לַה' שֶׁיִּפְסֹק הַבָּרָד, מִיָּד נִפְסַק וְאַף בָּרָד שֶׁכְּבָר יָרַד מִשָּׁמַיִם נִשְׁאַר תָּלוּי בָּאֲוִיר, וְחֵלֶק מִמֶּנּוּ יָרַד בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ וְחֵלֶק שֵׁנִי נִשְׁאַר עֲדַיִן תָּלוּי וְעוֹמֵד בָּאֲוִיר. וּבְזֹאת שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִגְאַל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָבוֹא בָּרָד זֶה עַל אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּמִלְחֶמֶת גּוֹג וּמָגוֹג.

אַרְבֶּה

מַכַּת אַרְבֶּה – **הַטַּעַם הוּא**, כִּי הַמִּצְרִיִּים אִלְּצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחֲרֹשׁ בִּשְׂדוֹתֵיהֶם, וְלִזְרֹעַ תְּבוּאָה וְלִטַּע כָּל מִינֵי עֵצִים.

וְזֶה קְנֵה-הַמִּדָּה, שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם אֶת הָאַרְבֶּה וְאָכַל אֶת הַכֹּל, וְלֹא נֶהֱנוּ מִכָּל מַה שֶּׁיִּשְׂרָאֵל עָבְדוּ לָהֶם.

חשֶׁךְ

מַכַּת חשֶׁךְ – **הַטַּעַם הוּא**, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ מַעֲבִידִים אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוֹדַת פֶּרֶךְ, וְהָיוּ עוֹבְדִים כָּל הַיּוֹם עַד מְאֻחָר בַּלַּיְלָה. וְכֵן הָיוּ קָמִים בַּבֹּקֶר עוֹד לִפְנֵי שֶׁהֵאִיר הַיּוֹם, כְּדֵי לֶאֱסֹף תֶּבֶן לִלְבֵנִים. וְכֵן הָיוּ כּוֹפִין אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָשֵׂאת לִפְנֵיהֶם אֲבוּקוֹת בַּלַּיְלָה כְּדֵי לְהָאִיר לָהֶם. וּבְאוֹתוֹ הַדּוֹר הָיוּ רִשָּׁעִים שֶׁלֹּא רָצוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, לְפִי שֶׁהָיוּ עֲשִׁירִים גְּדוֹלִים וְלֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָרְגָם בְּפַרְהֶסְיָא, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ הַמִּצְרִיִּים שֶׁגַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶעֱנָשִׁים, וּלְכָךְ הֵבִיא מַכַּת חשֶׁךְ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּ הַמִּצְרִיִּים כֵּיצַד קוֹבְרִים אֶת הָרְשָׁעִים הַלָּלוּ, כִּי רְשָׁעִים אֵלּוּ מֵתוּ וְנִקְבְּרוּ בִּימֵי הַחשֶׁךְ.

בְּכוֹרוֹת

מַכַּת בְּכוֹרוֹת – **הַטַּעַם הוּא**, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה "וְאָמַרְתָּ אֶל פַּרְעֹה כֹּה אָמַר ה' בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. וָאֹמַר אֵלֶיךָ שַׁלַּח אֶת בְּנִי וְיַעַבְדֵנִי וַתְּמָאֵן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אָנֹכִי הֹרֵג אֶת בִּנְךָ בְּכֹרֶךָ" (שְׁמוֹת ד, כב-כג). דְּהַיְנוּ, כְּנֶגֶד מַה שֶׁהֶעֱבִידוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּכוֹרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּנֶגֶד זֶה הִכָּה בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה שְׁפָטִים.

וּמַכָּה זוֹ הָיְתָה חֲמוּרָה שֶׁבְּכֻלָּן, לָכֵן נִקְרֵאת "מַכַּת בְּכוֹרוֹת", מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר הַמַּכּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בְּסָתְמָא - דָּם, צְפַרְדֵּעַ, כִּנִּים וְכוּ'.

וּבְמַכָּה זוֹ מֵתוּ כָּל הַבְּכוֹרוֹת, אַף בְּכוֹר שֶׁאֵינוֹ מִצְרִי שֶׁבָּא מִמָּקוֹם אַחֵר לְמִצְרַיִם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְרַיִם מֵת בְּמַכָּה זוֹ.

וּבְאוֹתוֹ לַיְלָה קָם פַּרְעֹה וְהֻחַל לְסַבֵּב בְּבָתֵּי עֲבָדָיו, וּבִרְחוֹבוֹת הָעִיר, וְחִפֵּשׂ אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְצָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל: "מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן! הֵיכָן אַתֶּם?" כִּי בְּאוֹתוֹ לַיְלָה נִשְׁאֲרוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לְלוֹן בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת קוֹלוֹ שֶׁל פַּרְעֹה, פָּתְחוּ אֶת חַלּוֹנוֹתֵיהֶם וְהָיוּ אוֹמְרִים לְפַרְעֹה: מַה תְּבַקֵּשׁ? לְפִי שֶׁאָסוּר הָיָה לְשׁוּם יִשְׂרָאֵל לָצֵאת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. וְאָמַר לָהֶם פַּרְעֹה: אֲנִי מְחַפֵּשׂ אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן!

אָמְרוּ לוֹ: לֵךְ בְּאוֹתָהּ סִמְטָה שֶׁהוּא גָּר שָׁם.

וְהוּא הוֹלֵךְ וְצוֹעֵק: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הֵיכָן אַתֶּם?

וְהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשִׁיבִין לוֹ: לֹא כָּאן גָּרִים מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. לֵךְ לְחָצֵר אַחֶרֶת וְתִמְצָא אוֹתָם שָׁם. וְכָךְ הָיוּ מְשַׂחֲקִים עָלָיו. וְהָיָה מְהַלֵּךְ מֵחָצֵר לְחָצֵר וּמְיַבֵּב כְּמוֹ קוֹף וְצוֹעֵק: "קוּמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי וְגוֹ', גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקַרְכֶם קְחוּ וְלֵכוּ" (שְׁמוֹת יב, לא-לב). דְּהַיְנוּ, מִשּׁוּם שֶׁיָּרֵא פַּרְעֹה לְנַפְשׁוֹ כִּי הָיָה בְּכוֹר.

וּכְשֶׁמָּצָא אֶת מֹשֶׁה, בָּא פַּרְעֹה וְהִתְחַנֵּן לְרַגְלָיו שֶׁיֵּצֵא עִם יִשְׂרָאֵל תֵּכֶף וּמִיָּד, כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים.

אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: אָנוּ מְצֻוִּים שֶׁלֹּא לְצֵאת מִפֶּתַח הַבַּיִת עַד הַבֹּקֶר, וְלֹא נֵצֵא כְּגַנָּבִים בַּלַּיְלָה, אֶלָּא נַמְתִּין עַד הַבֹּקֶר לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם!

בָּא פַּרְעֹה וְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיַּשְׁאִיר אוֹתוֹ בַּחַיִּים כִּי הוּא בְּכוֹר.

הֵשִׁיב לוֹ מֹשֶׁה: אַל תִּירָא, אַתָּה לֹא תָּמוּת כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַשְׁאִיר אוֹתְךָ בַּחַיִּים כְּדֵי שֶׁתִּרְאֶה אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת וְתֵדַע גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא!

וְשׁוּב אָמַר לוֹ פַּרְעֹה: אַף עַל פִּי כֵן אֲנִי מְבַקֵּשׁ שֶׁתֵּצְאוּ מִיָּד, כִּי כָּל רֶגַע שֶׁאַתֶּם נִשְׁאָרִים, הַמִּצְרִיִּים מַמְשִׁיכִים לָמוּת.

עָנָה לוֹ מֹשֶׁה: אִם אַתָּה רוֹצֶה שֶׁהַמַּכָּה תִּפָּסֵק, עָלֶיךָ לוֹמַר בְּקוֹל רָם שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל הַמִּצְרִים: "הֲרֵי אַתֶּם בְּנֵי חוֹרִין וְאַתֶּם עַבְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא!"

פַּרְעֹה אָמַר דְּבָרִים אֵלּוּ, וְשָׁמְעוּ כָּל מִצְרַיִם, כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִגְבִּיהַּ קוֹלוֹ שֶׁל פַּרְעֹה בְּכָל מִצְרַיִם.

וְטַעַם שֶׁל מַכָּה זוֹ, שֶׁהָיְתָה בַּלַּיְלָה וְלֹא בַּיּוֹם לְעֵינֵי כֻּלָּם, כִּי בְּכָל הַמַּכּוֹת נֶעֱנְשׁוּ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, וּבְעִנְיַן הַזְּמַן עֲדַיִן לֹא נֶעֱנְשׁוּ, כִּי יָדוּעַ שֶׁפַּרְעֹה גָּזַר עֲלֵיהֶם שֶׁיַּעַבְדוּ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהָיוּ הַמִּצְרִיִּים מְעוֹרְרִים אוֹתָם בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה לַעֲבוֹדָה, לָכֵן הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַכַּת בְּכוֹרוֹת דַּוְקָא בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה.

שְׁאֵל בְּנִי

בְּכָל הַמַּכּוֹת נֶאֱמַר רַק שֵׁם הַמַּכָּה: דָּם, צְפַרְדֵּעַ וְכוּ', וְרַק בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת נֶאֱמְרָה הַמִּלָּה "מַכַּת" שֶׁלֹּא נֶאֱמְרָה בִּשְׁאָר הַמַּכּוֹת. מַדּוּעַ? וְעוֹד, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה לֹא הִכְנִיס אֶת הַמִּלָּה "מַכַּת" בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת?

תְּשׁוּבָה:

בַּסֵּפֶר "**רל"ח פֵּרוּשִׁים לְהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח**" מְבֹאָרִים דְּבָרָיו שֶׁל הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק **ר' בָּרוּךְ מִקָּאסִיף** זַצַ"ל, שֶׁזּוֹ מַחֲלֹקֶת בֵּין תַּנָּא קַמָּא לְרַבִּי יְהוּדָה לְגַבֵּי מַכַּת בְּכוֹרוֹת. תַּנָּא קַמָּא סוֹבֵר שֶׁהָיוּ כָּאן שְׁתֵּי מַכּוֹת, אַחַת שֶׁהַבְּכוֹרִים הִכּוּ אֶת הַמִּצְרִים, וּמַכָּה נוֹסֶפֶת שֶׁה' הִכָּה אֶת הַבְּכוֹרִים. וְאִלּוּ רַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר, שֶׁהָיְתָה מַכָּה אַחַת - שֶׁה' הִכָּה אֶת כָּל הַבְּכוֹרִים.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סְמָנִים:

דְּצַ"ךְ. עַדַ"ש. בְּאַחַ"ב.

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים...

מַהוּ הַחִדּוּשׁ?

שְׁאֵל בְּנִי

מָה הַחִדּוּשׁ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בַּסִּימָנִים שֶׁנָּתַן?

תְּשׁוּבָה:

הַגָּר"א מְתָרֵץ, שֶׁרַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר שֶׁרָאשֵׁי הַתֵּבוֹת הַלָּלוּ הָיוּ כְּתוּבִים עַל מַטֵּהוּ שֶׁל מֹשֶׁה דְּצַ"ךְ, עַדַ"ש, בְּאַחַ"ב. וְכֵן מְפֹרָשׁ בַּמְּכִילְתָּא.

רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִנַּיִן אַתָּה אוֹמֵר שֶׁלָּקוּ הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת. בְּמִצְרַיִם מַה הוּא אוֹמֵר: וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא. וְעַל הַיָּם מַה הוּא אוֹמֵר. וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם, וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת יְהוָה, וַיַּאֲמִינוּ בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

"ועל הים מהו אומר?"

עֲשָׂרָה נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם

כָּתַב בַּעַל **"יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ הָעֲבוֹדָה"**: **רָאוּי לְסַפֵּר לִבְנֵי בֵּיתוֹ הָעֲשָׂרָה נִסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם, וְתִמְצָאֵם בְּפֵרוּשׁ הַבַּרְטְנוּרָא אָבוֹת פֶּרֶק ה'.**

לְתוֹעֶלֶת הַמְעַיְּנִים נַעְתִּיק לְשׁוֹן רַבֵּנוּ **עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא**, אֲשֶׁר בּוֹ מְתֹאָר הַמַּחֲזֶה הַנִּפְלָא, הַהוֹד הֶהָדָר וְהַיֹּפִי, שֶׁהָיָה בְּעֵת קְרִיאַת הַיָּם, אַשְׁרֵי עַיִן רָאֲתָה כָּל זֹאת:

"עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם".

א. שֶׁנִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

ב. שֶׁנַּעֲשָׂה הַיָּם כְּמִין אוֹהֶל, וְנִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹכוֹ, וְכָתוּב "נָקְבָתָּ בְמַטָּיו רֹאשׁ פְּרָזָו" (חֲבַקּוּק ג).

ג. שֶׁנַּעֲשָׂה קַרְקָעִית הַיָּם יָבֵשׁ וְלֹא חֹמֶר וָטִיט, דִּכְתִיב "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה" (שְׁמוֹת יד).

ד. קַרְקָעִית הַיָּם שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ הַמִּצְרִיִּים, שֶׁהָיוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, נִתְלַחְלַח וְנַעֲשָׂה חֹמֶר וָטִיט, דִּכְתִיב "חֹמֶר מַיִם רַבִּים" (חֲבַקּוּק ג).

ה. שֶׁהַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים בְּקַרְקַע הַיָּם לֹא הָיוּ חֲתִיכָה אַחַת אֶלָּא חֲתִיכוֹת קְטַנּוֹת כְּעֵין לְבֵנִים וְאַבְנֵי הַבִּנְיָן מְסֻדָּרִים זֶה אֵצֶל זֶה, כְּדִכְתִיב "וְאַתָּה פּוֹרַרְתָּ בְעָזְּךָ יָם" (תְּהִלִּים עח), שֶׁנַּעֲשָׂה כְּעֵין פֵּרוּרִים.

ו. שֶׁנִּתְקַשּׁוּ הַמַּיִם הַנִּקְפָּאִים וְנַעֲשׂוּ קְשִׁים כַּסְּלָעִים, כְּדִכְתִיב "שִׁבַּרְתָּ רָאשֵׁי תַּנִּינִים" (שָׁם).

ז. שֶׁנִּגְזַר הַיָּם לִי"ב גְּזָרִים, כְּדֵי שֶׁיַּעַבְרוּ כָּל שֵׁבֶט וְשֵׁבֶט בְּדֶרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ, וְהַיְנוּ דִּכְתִיב "לְגוֹזֵר יַם סוּף לְגֻזָרִים" (תְּהִלִּים קלו).

ח. שֶׁקָּפְאוּ הַמַּיִם כְּסַפִּיר וְשֹׁהַם וּזְכוּכִית, כְּדֵי שֶׁיִּרְאוּ הַשְּׁבָטִים אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ, שֶׁעַמּוּד הָאֵשׁ הָיָה מֵאִיר לָהֶם, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "חָשְׁכַת מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים" (שָׁם, יח), כְּלוֹמַר, קִבּוּץ הַמַּיִם הָיָה כְּעָבֵי שְׁחָקִים כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְטֹהַר.

ט. שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מַיִם מְתוּקִים שֶׁהָיוּ שׁוֹתִים אוֹתָם, וְזֶה שֶׁאָמַר "נוֹזְלִים".

י. שֶׁלְּאַחַר שֶׁשָּׁתוּ מֵהֶם מַה שֶּׁרָצוּ, הַנּוֹתָרִים מֵהֶם הָיוּ נִקְפָּאִים וְנַעֲשׂוּ עֲרֵמוֹת, דִּכְתִיב ''נֶעֱרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְּמוֹ נֵד נֹזְלִים'' (שְׁמוֹת טו). עַד כָּאן.

כּוֹתֵב עַל כָּךְ בַּעַל תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

מַה שֶּׁכָּתַב בַּנֵּס הַחֲמִישִׁי שֶׁהָיוּ הַמַּיִם נִקְפָּאִין כְּמִין לְבֵנִים וְכוּ', יֵשׁ לְדַקְדֵּק לְאֵיזֶה סִבָּה וְטַעַם נַעֲשׂוּ כִּלְבֵנִים.

וְנִרְאֶה לוֹמַר, שֶׁהָיָה לָנוּי וּלְתִפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בִּלְבָד, כְּמוֹ הַנֵּס הַשֵּׁנִי שֶׁנַּעֲשָׂה הַיָּם כְּמִין אֹהֶל, וּבִלְא אֹהֶל גַּם יָסְפִּיק לָהֶם בְּהַבָּקָעוֹ לְבַד, וְאִם לַאֲהִיל עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי הַחַמָּה אוֹ מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, הֲרֵי בְּלִי סָפֵק הָעַנְנֵי כָּבוֹד לֹא סָרוּ מֵהֶם אַף כְּשֶׁהָלְכוּ בְּתוֹךְ הַיָּם.

אֶלָּא לִכְבוֹדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשׂוּ לָהֶם אִלּוּ שְׁנֵי הַנִּסִּים. עַד כָּאן.

''**וירא ישראל את היד הגדלה וגו**'''

הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁל בַּתְיָה בַּת פַּרְעֹה

אֶת הַגְּבוּרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעָשְׂתָה יָדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהַרְבֵּה לְשׁוֹנוֹת נוֹפְלִין עַל לְשׁוֹן יָד וְכֻלָּן לְשׁוֹן יָד מַמָּשׁ.(רַשִׁ''י)

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אֶת הַגְּבוּרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ''וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה''׳.

לְכְאוֹרָה קָשֶׁה: מַדּוּעַ נָקְטָה הַתּוֹרָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה? עַל אֵיזוֹ יָד מְדֻבָּר? לָמָּה לֹא נֶאֱמַר שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת?

עַל כָּךְ שָׁמַעְתִּי פֵּרוּשׁ נִפְלָא:

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הָיָה בַּתֵּבָה בְּסוּף עַל שְׂפַת הַיְאוֹר, תִּינוֹק קָטָן זֶה עַתָּה נוֹלַד וּוַדַּאי שֶׁסְּכָנַת חַיִּים רִחֲפָה עַל רֹאשׁוֹ. וּמִנֶּגֶד הוֹלֶכֶת לָהּ בַּת פַּרְעֹה לְרָחֹץ עַל הַיְאוֹר וְרוֹאָה תִּינוֹק הַמֻּטָּל לוֹ בְּתוֹךְ תֵּבַת גֹּמֶא. כְּמוֹ כָּל אֵם רַחֲמָנִיָּה הִיא לֹא יְכוֹלָה לִרְאוֹת אוֹתוֹ בְּמַצַּב סַכָּנָה וְחִשְׁבָה לְהַצִּילוֹ אַךְ בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע לֹא יָכְלָה לְהַגִּיעַ אֵלָיו כֵּיוָן שֶׁהַמֶּרְחָק מִמְּקוֹם הִמְצָאָהּ עַד הַתֵּבָה הָיָה מֶרְחָק שֶׁל שִׁשִּׁים אַמָּה (כִּשְׁלוֹשִׁים מֶטֶר), כְּפִי שֶׁמּוּבָא בַּמִּדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה א, כג) עַל הַפָּסוּק ''וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ'': רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה. חַד אָמַר: יָדָהּ. וְחַד אָמַר: שִׁפְחָתָהּ.

מַאן דְּאָמַר ''יָדָהּ'' - **שִׁשִּׁים אַמָּה נִשְׁתָּרְבְּבָה אַמָּה שֶׁל בַּת פַּרְעֹה!**

אִם כֵּן, אָנוּ רוֹאִים שֶׁעַל פִּי דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לֹא נִתַּן הָיָה לְהַצִּילוֹ אַךְ בַּת פַּרְעֹה רָצְתָה בְּחָכְמָתָהּ הָרַבָּה עַל הַתִּינוֹק לַעֲשׂוֹת נִסָּיוֹן, אַף אִם הוּא בִּלְתִּי אֶפְשָׁרִי, עַל כֵּן שָׁלְחָה אֶת יָדָהּ וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶאֱרִיךְ לָהּ אֶת יָדָהּ לְגֹדֶל שִׁשִּׁים אַמָּה. מִכָּאן אָנוּ יְכוֹלִים לִלְמֹד וְלָקַחַת מוּסָר: כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים שֶׁאָדָם נִמְצָא בְּקֻצֵּה גְּבוּל יְכָלְתּוֹ וּבְדֶרֶךְ הַטֶּבַע לֹא נִתָּן כְּמַעַט לְהַצִּילוֹ, עִם כָּל זֹאת עָלֵינוּ לָדַעַת כִּי אֵצֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא קַיָּם הַמֻּשָּׂג ''אִי אֶפְשָׁר, לֹא יָכוֹל''. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דּוֹרֵשׁ מֵהָאָדָם אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְאֶת גְּמַר הַמְּלָאכָה הוּא יַעֲשֶׂה. זֶה מַה

שֶׁעָשְׂתָה בַּת פַּרְעֹה: הִיא עָשְׂתָה אֶת חֶלְקָהּ, שִׁלְחָה אֶת יָדָהּ וְאֶת גְּמַר הַמְּלָאכָה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְזוֹ כַּוָּנַת הַכָּתוּב שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה; הֵם רָאוּ שֶׁמִּצְרִים רוֹדֵף מֵאֲחוֹרֵיהֶם, יָם לִפְנֵיהֶם וּבְדֶרֶךְ הַטֶּבַע אֵין לָהֶם כָּל סִכּוּי לְהִנָּצֵל. אַךְ הֵם רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה, אֶת אוֹתָהּ יָד שֶׁל בַּת פַּרְעֹה שֶׁהִצִּילָה אֶת מֹשֶׁה, וְאָז הֵבִינוּ שֶׁגַּם לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת נִסִּים שֶׁלֹּא עַל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע.

זוֹ הַדְּרִישָׁה מֵאִתָּנוּ: לְהִשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת כְּכָל הָאֶפְשָׁר וְאֶת הַגְּדֵר שֶׁל מֵעַל הַטֶּבַע נַשְׁאִיר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא...

מַעֲשֶׂה נִפְלָא שְׁמַעְתִּי מִקְּרוֹבַת מִשְׁפַּחְתֵּנוּ, שֶׁהָיְתָה בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי לְהֵרְיוֹנָהּ, וּבְבְדִיקַת הָאוּלְטְרָא סָאוּנְד הַשִּׁגְרָתִית נוֹדַע לָהּ מִפִּי הָרוֹפֵא כִּי הַתִּינוֹק הַנִּמְצָא בְּמֵעֶיהָ יִוָּלֵד מוֹנְגּוֹלוֹאִיד.

הֶלֶם, שׁוֹק חַיִּים, זוֹ הָיְתָה הַתְּחוּשָׁה בְּהַוּדַע "הַבְּשׂוֹרָה הַמָּרָה". "אֵין לִי טַעַם יוֹתֵר לְחָיוֹת, אֲנִי לֹא יְכוֹלָה לִחְיוֹת יוֹם אֶחָד יוֹתֵר!" - אֵלּוּ הָיוּ הַמִּשְׁפָּטִים שֶׁנִּשְׁמְעוּ מִמֶּנָּה בַּיָּמִים הָרִאשׁוֹנִים. בְּרַם, אַט אַט הֵבִינָה שֶׁאֵין לָהּ בְּרֵרָה וְיוֹם אֶחָד הִיא תִּצְטָרֵךְ לָלֶדֶת וְהַחַיִּים חַיָּבִים לְהִמָּשֵׁךְ כָּרָגִיל.

הִצַּעְנוּ לָהּ שֶׁתִּקְרָא יוֹם יוֹם תְּהִלִּים בִּבְכִי וּבָוַדַּאי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁמַע תְּפִלָּתָהּ, וְאַף אִם נִגְזַר עָלֶיהָ לָלֶדֶת יֶלֶד כָּזֶה - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יָכוֹל לְשַׁנּוֹת אֶת גְּדֵרֵי הַטֶּבַע בְּכֹחַ תְּפִלָּתָהּ, כְּפִי שֶׁכּוֹתֵב רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי.

הֶעֱצָה הִתְקַבְּלָה וּבְכָל יוֹם בַּבֹּקֶר לְאַחַר שֶׁסִּיְּמָה אֶת תְּפִלָּתָהּ הֵחֵלָּה בְּמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשׁ שָׁעוֹת רְצוּפוֹת לִקְרֹא תְּהִלִּים בִּבְכִי קוֹרֵעַ לֵב, וּבְסִיּוּם קְרִיאַת הַמִּזְמוֹרִים אָמְרָה: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי מִתְחַנֶּנֶת אֵלֶיךָ, אָנָּא, אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת יֶלֶד בָּרִיא וְשָׁלֵם!"

וְכֵן עָשְׂתָה בְּמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים רְצוּפִים יוֹם יוֹם. מִשְׁקָלָהּ יָרַד פְּלָאִים, הִיא מִעֲטָה לֶאֱכֹל וְהָיְתָה כְּשֶׁבֶר כְּלִי.

אַךְ בְּטִחוֹנָהּ בַּה' לֹא פָּג, הִיא לֹא הִרְפְּתָה. בְּשַׁאֲפָתָנוּת וּבְמִסִּירוּת שֶׁאֵינָהּ יוֹדַעַת גְּבוּלוֹת עָמְדָה בְּעֹז בַּמְּשִׁימָה.

יוֹם הַלֵּדָה הִגִּיעַ. לַחַץ, חֲרָדָה, פַּחַד מֵהַבִּלְתִּי נוֹדָע - כָּל אֵלּוּ לְוּוּ אוֹתָהּ בַּיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי הַלֵּדָה. וְהִנֵּה כֻּלָּם מְחוּץ לַחֲדַר הַלֵּדָה מִתְפַּלְּלִים וּבוֹכִים וּמְקַוִּים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נֵס.

אָכֵן זֶה קָרָה. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׁמַע אֶת כָּל הַתְּפִלּוֹת, אֶת כָּל הַבְּכִיּוֹת וּפָתַח אֶת שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם לְשַׁוְּעוֹת הַמִּתְפַּלְּלִים. וְכֵיוָן שֶׁאֵין תְּפִלָּה הַשָּׁבָה רֵיקָם מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, גַּם הַפַּעַם ה' הוֹשִׁיעַ וְנוֹלְדָה לָהֶם בַּת בְּרִיאָה וּשְׁלֵמָה!

ויאמינו בה'

הָרַב רַאוּבֵן אֶלְבַּז מַצִּיעַ לְבַעֵל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין –וְהָאִשָּׁה נִפְקֶדֶת בְּהֵרָיוֹן

שִׁמְעוֹן וְטוֹבָה עָבְרוּ לְהִתְגּוֹרֵר בְּקִרְיַת שְׁמוֹנָה. הוּא הִמְשִׁיךְ לְשָׁרֵת כְּקָצִין בְּהַנְדָּסָה קְרָבִית בִּלְבָנוֹן. קִרְיַת שְׁמוֹנָה סָבְלָה בְּאוֹתָם יָמִים מֵהַפְגָּזוֹת. יוֹם אֶחָד נָחֲתָה קַטְיוּשָׁה עַל בְּנָיַן מְגוּרֵיהֶם. טוֹבָה, שֶׁהָיְתָה בְּתְחִלַּת הֵרְיוֹנָהּ, נָחָרְדָה. שִׁמְעוֹן נִכְנַס לְבֵיתוֹ בַּלַּיְלָה וְנִדְהַם לִרְאוֹתָהּ מֻשָּׁלֶת בְּמִטָּתָהּ חֲסֵרַת אוֹנִים. הֵם נָסְעוּ בְּמְהִירוּת לְבֵית חוֹלִים 'זִיו' בְּצְפַת, שָׁם הִתְבָּרֵר שֶׁהִפִּילָה מֻחֲמַת הַפַּחַד. הָרוֹפֵא אָמַר שֶׁכַּנִּרְאֶה לֹא תּוּכַל לָלֶדֶת בֶּעָתִיד.

מֵאָז נִכְנְסָה טוֹבָה לְסִדְרַת טִפּוּלִים מְיַגַּעַת. הֵם הָלְכוּ מֵרוֹפֵא לְרוֹפֵא, וּבְמֶשֶׁךְ הַזְּמַן הָלְכָה תִּקְוָתָם וְהִתְפּוֹגְגָה.

פַּעַם, כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ שִׁמְעוֹן לְבֵית הוֹרָיו, פָּגַשׁ אֶת אָחִיו, חֲסִיד בְּרֶסְלָב, שֶׁהִצִּיעַ לוֹ: "מַה דַּיְּתְךָ לָלֶכֶת לְאֵיזֶה רַב לְקַבֵּל בְּרָכָה, בְּנוֹסָף לַטִּפּוּל הָרְפוּאִי?"

"אֲנִי לֹא מַאֲמִין בְּרַבָּנִים!" עָנָה שִׁמְעוֹן בְּתֹקֶף, "רַק הָרוֹפְאִים יוּכְלוּ לַעְזֹר, אִם בִּכְלָל".

יוֹם שִׁשִּׁי אֶחָד הִגִּיעוּ בְּנֵי הַזּוּג לְטִפּוּל אֵצֶל פְּרוֹפֶסוֹר בָּכִיר. בַּסִּיּוּם הוּא פָּנָה לְשִׁמְעוֹן בְּמַבָּט קוֹדֵר: "לֹא חָסַכְנוּ שׁוּם מַאֲמָץ, אֲבָל הָרֶחֶם שֶׁל אִשְׁתְּךָ פָּשׁוּט מֵת. אֲנִי מַצִּיעַ לָכֶם לַחְשֹׁב עַל אִמּוּץ..."

שִׁמְעוֹן הִבִּיט בְּאִשְׁתּוֹ הַמּוּתֶשֶׁת וְחָשׁ שֶׁהַשָּׁמַיִם נָפְלוּ עֲלֵיהֶם. אַחֲרֵי שֶׁהָיוּ אֵצֶל הַפְּרוֹפֶסוֹר הֲכִי גָּדוֹל, הֵבִינוּ שֶׁאֵין לְאָן לִפְנוֹת עוֹד.

לַמְרוֹת הַכֹּל, לֹא הִשְׁלִים שִׁמְעוֹן עִם רַע הַגְּזֵרָה. בְּאוֹתוֹ יוֹם נָסַע לְהוֹרָיו, שָׁם פָּגַשׁ אֶת אָחִיו וְסִפֵּר לוֹ עַל דִּבְרֵי הָרוֹפֵא הַבָּכִיר. אָחִיו אָמַר: "מָה אִכְפַּת לְךָ לַעֲשׂוֹת מַאֲמָץ וְלִנְסֹעַ לְרַב רְאוּבֵן אֶלְבַּז בִּירוּשָׁלַיִם?!"

"אֲנִי מוּכָן לִנְסֹעַ אֵלָיו", אָמַר שִׁמְעוֹן, "אֲבָל בְּתְנַאי שֶׁיּוֹתֵר לֹא תְּנַדֵּנִי לִי אַף פַּעַם עַל רַבָּנִים וּבְרָכוֹת!"

"אֵין בְּעָיָה", הִבְטִיחַ אָחִיו. בְּתוֹךְ תּוֹכוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן נוֹלְדָה אֵיזוֹ תִּקְוָה.

הוּא נָסַע עִם אִשְׁתּוֹ מִקִּרְיַת שְׁמוֹנָה לִישִׁיבַת 'אוֹר הַחַיִּים' בִּירוּשָׁלַיִם. הָרַב קִבֵּל בְּפָנִים מְאִירוֹת, הִכְנִיסָם לְלִשְׁכָּתוֹ, כִּבְּדָם, וּבְלִי הַקְדָּמוֹת אָמַר לְשִׁמְעוֹן:

"אַתָּה רוֹצֶה שֶׁאִשְׁתְּךָ תִּהְיֶה מְעֻבֶּרֶת בַּחֹדֶשׁ הַבָּא?"

שִׁמְעוֹן נִדְהַם. הוּא צִפָּה שֶׁהָרַב יֹאמַר מַשֶּׁהוּ בְּנֻסַּח "תְּבִיאוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שֶׁקֶל וּתְקַבְּלוּ בְּרָכָה". חָשַׁב בְּלִבּוֹ: הֲרֵי הָרַב מְעֻדְכָּן לְגַבֵּי מַצָּבֵנוּ. אֵיךְ הוּא מֵעֵז לְהַבְטִיחַ הַבְטָחָה כָּזוֹ?!

מֵרֹב כַּעַס רָצָה לַהֲפֹךְ אֶת שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל הָרַב...

הוּא הִתְאַפֵּק וְשָׁאַל: "אוּלַי הָרַב רוֹצֶה כֶּסֶף?"

"אֲנִי לֹא רוֹצֶה מִכֶּם שׁוּם כֶּסֶף!"

"אָז מָה הָרַב רוֹצֶה מֵאִתָּנוּ?"
"תִּשְׁמַע חֲבִיבִי", אָמַר הָרַב בְּרוֹךְ, "קַבְּלוּ עֲלֵיכֶם שְׁלוֹשָׁה דְּבָרִים: תַּנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל בֹּקֶר, תִּשְׁמְרוּ שַׁבָּת, וְאִשְׁתְּךָ תִּשְׁמֹר טָהֳרַת הַמִּשְׁפָּחָה".
בְּאוֹתָהּ תְּקוּפָה שִׁמְעוֹן הָיָה מַנְ"ד בִּגְדוּד הַנָּדָסָה וְהִתְגּוֹרֵר עִם הַסַּמְנָ"ד. עָלָה בְּרֹאשׁוֹ חֲשָׁשׁ: אֵיךְ אַנִּיחַ תְּפִלִּין, דָּבָר שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי מֵאָז הַבַּר מִצְוָה, וְעוֹד בְּנוֹכְחוּת הַסַּמְנָ"ד?
הָרַב אֶלְבַּז קָטַע אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ: "לְכָל יְהוּדִי יֵשׁ נִיצוֹץ בַּנְּשָׁמָה. צָרִיךְ רַק לָדַעַת לְהַדְלִיק אוֹתוֹ!"
"אֲנִי מוּכָן לְנַסּוֹת מַה שֶּׁהָרַב אָמַר לְמֶשֶׁךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם", אָמַר שִׁמְעוֹן, "וְלֹא יוֹם אֶחָד יוֹתֵר!"
הָרַב הִנְחָה אוֹתָם בְּאֹפֶן כְּלָלִי לְגַבֵּי שְׁמִירַת שַׁבָּת, וְהֵם נִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ וְחָזְרוּ צָפוֹנָה. אֶת הַשַּׁבָּת הָרִאשׁוֹנָה שָׁמְרוּ בְּנֵי הַזּוּג בְּבֵיתָם. בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת חָזַר שִׁמְעוֹן לַבָּסִיס בְּהַחְלָטָה לְקוּם מֻקְדָּם מֵהָרָגִיל וּלְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בָּאֹהֶל לִפְנֵי שֶׁהַסַּמְנָ"ד יִתְעוֹרֵר. הוּא הִנִּיחַ קַסְדָּה לְצִדּוֹ כְּדֵי שֶׁאִם הַסַּמְנָ"ד יָקוּם, יוּכַל לְהַנִּיחָהּ עַל רֹאשׁוֹ וּלְהַסְתִּיר אֶת הַתְּפִלִּין...
הוּא קָם מֻקְדָּם, הִתְקַלַּח, נִגַּשׁ לַתְּפִלִּין, הֵחֵל לִכְרֹךְ אֶת הָרְצוּעוֹת, וְאָז הַסַּמְנָ"ד פָּקַח אֶת עֵינָיו...
שִׁמְעוֹן הִתְחַלְחֵל, אֲבָל סִיֵּם לְהַנִּיחַ אֶת הַתְּפִלִּין מִבְּלִי לְהַבִּיט לְעֵבֶר סְגָנוֹ. לְפֶתַע שָׁמַע: "אַתָּה יָכוֹל לָתֵת גַּם לִי לְהַנִּיחַ?..."
"אַתָּה רוֹצֶה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין?!" נִדְהַם שִׁמְעוֹן.
"תָּמִיד רָצִיתִי, אֲבָל הִתְבַּיַּשְׁתִּי מִמְּךָ..." מֵאָז הֵחֵלּוּ הַמַּנְ"ד וְהַסַּמְנָ"ד לְהַנִּיחַ בְּיַחַד תְּפִלִּין מִדֵּי בֹּקֶר.
אַחֲרֵי חֹדֶשׁ הִגִּיעַ שִׁמְעוֹן לְבֵיתוֹ. אִשְׁתּוֹ הִבִּיטָה בּוֹ וְאָמְרָה: "שִׁמְעוֹן, יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאֲנִי..."
הוּא רָצָה לְקַפֵּץ מֵרֹב שִׂמְחָה, אֲבָל פָּחַד שֶׁזֶּה בְּטֶרֶם עֵת.
אַחֲרֵי שְׁבוּעַיִם אִשְׁתּוֹ עָשְׂתָה בְּדִיקָה וְהִתְבָּרֵר שֶׁהִיא אָכֵן מְעֻבֶּרֶת! בְּנֵי הַזּוּג הָיוּ מְאֻשָּׁרִים עַד הַשָּׁמַיִם. שִׁמְעוֹן הִתְקַשֵּׁר מִיָּד לָרַב אֶלְבַּז וְסִפֵּר לוֹ אֶת הַבְּשׂוֹרָה. הָרַב קָרָא "יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לָעַד!", וְשָׁאַל אֶת שִׁמְעוֹן אִם יַמְשִׁיךְ לִשְׁמֹר שַׁבָּת וּלְהַנִּיחַ תְּפִלִּין. שִׁמְעוֹן אָמַר "בֶּטַח, כְּבוֹד הָרַב".
בְּתֹם תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים נָסְעוּ לְלֵדָה בְּ'שַׁעֲרֵי צֶדֶק' בִּירוּשָׁלַיִם. שִׁמְעוֹן חִכָּה בְּדְרִיכוּת עֲצוּמָה עַד שֶׁהָרוֹפֵא יָצָא וּבִשֵּׂר לוֹ: "מַזָּל טוֹב, אִשְׁתְּךָ יָלְדָה בֵּן!" שִׁמְעוֹן מִהֵר קֹדֶם כֹּל לְנַסֵּעַ אֶל הָרַב אֶלְבַּז. הוּא נִכְנַס לְבֵית הָרַב וְאָמַר: "כְּבוֹד הָרַב, יֵשׁ לִי בֵּן!"
הָרַב הִזִּיל דְּמָעוֹת כְּמוֹ יֶלֶד וְאַחֲרֵי רֶגַע הֵחֵל לִרְקֹד עִם שִׁמְעוֹן. לְאַחַר מִכֵּן הוֹצִיא מַשְׁקָאוֹת חֲרִיפִים וְהֵם שָׁתוּ 'לְחַיִּים'.
הָרַב אֶלְבַּז הָיָה הַסַּנְדָּק. לְאַחַר הַבְּרִית שָׁאַל אוֹתוֹ שִׁמְעוֹן: "הָרַב, מָה עִם הַהֶמְשֵׁךְ?"

''אַל תִּדְאַג. עַכְשָׁו הַכֹּל נִפְתָּח. הַיְלָדִים הַבָּאִים יָבוֹאוּ לָכֶם, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, בְּלִי בְּעָיוֹת''. וְכָךְ הָיָה.

כַּמָּה לָקוּ בְאֶצְבַּע, עֶשֶׂר מַכּוֹת. אֱמוֹר מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל אַרְבַּע מַכּוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר: יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים. עֶבְרָה - אַחַת, וָזַעַם - שְׁתַּיִם, וְצָרָה - שָׁלוֹשׁ, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים - אַרְבַּע. אֱמוֹר מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ אַרְבָּעִים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם מַכּוֹת:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנַּיִן שֶׁכָּל מַכָּה וּמַכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם הָיְתָה שֶׁל חֲמֵשׁ מַכּוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר: יְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ, עֶבְרָה וָזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ - אַחַת, עֶבְרָה - שְׁתַּיִם, וָזַעַם - שָׁלוֹשׁ, וְצָרָה - אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מַלְאֲכֵי רָעִים - חָמֵשׁ. אֱמוֹר מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מַכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מָאתַיִם וְחֲמִשִּׁים מַכּוֹת .

הַמִּצְרִים נִדּוֹנוּ בִּשְׁלוֹשָׁה סוּגֵי מִיתוֹת

פָּסוּק זֶה נֶאֱמַר לְאַחַר מַה שֶּׁנֶּאֱמַר ''וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם'' (שְׁמוֹת יד, ל). וְיֵשׁ לְדַקְדֵּק: מָה רָאוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרִיִּים שֶׁמֵּתוּ עַל שְׂפַת הַיָּם, דָּבָר שֶׁיְּנִיעֵם לְהַאֲמִין בַּה' יוֹתֵר מִכָּל הַנִּסִּים שֶׁהִתְרַחֲשׁוּ עַד אָז?

וּמְבֹאָר הֵ''**חֵפֶץ חַיִּים**'' שֶׁכָּתַב לְפָרֵשׁ, עַל פִּי מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ **רַשִׁ**''**י**, שֶׁהַמִּצְרִיִּים בַּיָּם נִדּוֹנוּ בִּשְׁלוֹשָׁה סוּגֵי מִיתוֹת:

בָּרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים נֶאֱמַר ''יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ'', לוֹמַר שֶׁנִּתְיַסְּרוּ בְּיִסּוּרִים קָשִׁים מֵחֲמַת גַּלֵּי הַיָּם, שֶׁנֶּאֱבְקוּ עִמָּהֶם עַד שֶׁשָּׁקְעוּ.

וּבְרְשָׁעִים בֵּינוֹנִיִּים נֶאֱמַר ''יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן'', שֶׁלֹּא הִרְבּוּ לְהִתְיַסֵּר, אֶלָּא נִשְׁתַּלְשְׁלוּ לְאַט לְאַט כְּמוֹ אֶבֶן, עַד רִדְתָּם.

וּבַ**טּוֹבִים** שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר ''צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים'', דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא נִתְיַסְּרוּ, אֶלָּא טָבְעוּ מִיָּד בּוֹ בַּמָּקוֹם.

וּלְאַחַר מִכֵּן כְּשֶׁפָּלַט הַיָּם אֶת כֻּלָּם, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכִּירוּ אֶת הָרְשָׁעִים לְסוּגֵיהֶם, דְּהַיְנוּ שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים אֶת מִדַּת רִשְׁעוּתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם וְעַל יְדֵי זֶה הִשִּׂיגוּ אֶת מִשְׁפַּט הַצֶּדֶק בְּעָנְשָׁם, לְכָךְ הִגִּיעוּ לִידֵי אֱמוּנָה נוֹסֶפֶת בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ.

''**ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות**''

יֵשׁ לְהָבִין: מַדּוּעַ לָקוּ עַל הַיָּם מַכּוֹת רַבּוֹת יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לָקוּ בְּמִצְרַיִם?

אֶלָּא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָהַג כָּאן בְּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. מַכּוֹת מִצְרַיִם הָיוּ כְּנֶגֶד הַשִּׁעְבּוּד שֶׁהִשְׁתַּעְבְּדוּ הַמִּצְרִים בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. אֲבָל לִקְרַאת סוֹף הַגְּלוּת, בְּ"קְנוּחַ סְעוּדָה", גָּבַר הַשִּׁעְבּוּד עַד מְאֹד, כַּאֲשֶׁר גָּזַר פַּרְעֹה שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לָהֶם קַשׁ לִלְבֵן, וְעִם זֹאת יִתְבְּעוּ מֵהֶם לְהַשְׁלִים אֶת מִכְסַת הַלְּבֵנִים. גְּזֵרָה זֹאת הָיְתָה קָשָׁה לָהֶם יוֹתֵר מִכָּל שְׁנוֹת הַשִּׁעְבּוּד, וְלָכֵן גַּם הַמִּצְרִים לָקוּ עַל הַיָּם בְּ"קְנוּחַ סְעוּדָה" שֶׁל מַכּוֹתֵיהֶם, מַכּוֹת קָשׁוֹת פִּי כַּמָּה יוֹתֵר מִכָּל הַמַּכּוֹת שֶׁסָּפְגוּ עַד כֹּה.

וְהִנֵּה שׁוֹטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לִפְנֵי פַּרְעֹה לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה הַחֲדָשָׁה לְקוֹשֵׁשׁ קַשׁ לִלְבֵן וְאָמְרוּ: "לָמָּה תַּעֲשֶׂה כֹּה לַעֲבָדֶיךָ" כ"ה בְּגִימַטְרִיָּא 25. כְּלוֹמַר, גְּזֵרָה קָשָׁה 25 מוֹנִים מִן הַשִּׁעְבּוּד הָרָגִיל, וּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה לָקוּ הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם 10 מַכּוֹת, וְעַל הַיָּם 250, כְּלוֹמַר פִּי 25! (הַבֵּן אִישׁ חַי זיע"א)

שְׁאַל בְּנִי:

"**אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם**". לְכְאוֹרָה קָשֶׁה, מֶה הָיִינוּ מַרְוִיחִים אִלּוּ יָצָאנוּ מִמִּצְרַיִם בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל, וְהַיָּם לֹא הָיָה נִקְרָע בְּפָנֵינוּ, הֲלֹא הָיִינוּ טוֹבְעִים בְּיַחַד עִם כָּל הָרְכוּשׁ?

תְּשׁוּבָה:

מְבָאֵר הַגָּאוֹן **רַבִּי אַבְרָהָם** שֶׁיֵּשׁ שְׁלוֹשׁ אֶפְשָׁרִיּוֹת לַעֲבֹר אֶת הַיָּם: הָאַחַת, שֶׁהַיָּם יִקְרַע וְיַעַבְרוּ עַל גַּבָּיו, אַךְ בָּזֶה יֵשׁ טֹרַח גָּדוֹל לְטַפֵּס בָּעֲלִיָּה הַתְּלוּלָה לְגָבְהוֹ שֶׁל הַיָּם.

הָאֶפְשָׁרוּת הַשֵּׁנִיָּה, שֶׁהַיָּם יִקָּרַע עַד קַרְקָעִיתוֹ כְּפִי שֶׁנִּבְקַע הַיַּרְדֵּן, אַךְ גַּם בָּזֶה יֵשׁ טֹרַח גָּדוֹל, לָרֶדֶת לְמַעֲמַקֵּי הַיָּם.

הָאֶפְשָׁרוּת הַשְּׁלִישִׁית, הַנּוֹחָה בְּיוֹתֵר, שֶׁעַד גֹּבַהּ הַיַּבָּשָׁה יִקָּרְשׁוּ הַמַּיִם, וּמַה שֶּׁיּוֹתֵר גָּבוֹהַּ מֵהַיַּבָּשָׁה יִקָּרַע. וְכָךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרֹב חֶסְדּוֹ: "וְהַיָּם בָּקַעְתָּ לִפְנֵיהֶם" - הַמַּיִם שֶׁמֵּעַל גֹּבַהּ הַיַּבָּשָׁה נִבְקְעוּ. "וַיַּעַבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה" - הַמַּיִם שֶׁמִּתַּחַת גֹּבַהּ הַיַּבָּשָׁה נִקְרְשׁוּ וְעָבְרוּ עֲלֵיהֶם. וְכֵן אָנוּ מוֹדִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל זֶה: "לְגוֹזֵר יַם סוּף לְגָזָרִים" - גֹּבַהּ הַמַּיִם שֶׁנִּקְרַע, "'וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ" - הַמַּיִם שֶׁנִּקְרְשׁוּ עַד גֹּבַהּ הַיַּבָּשָׁה וַעֲלֵיהֶם עָבְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

לְפִי זֶה מוּבָנִים דִּבְרֵי בַּעַל הַהַגָּדָה:

"אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם" - לֹא שֶׁהָיִינוּ טוֹבְעִים בַּיָּם, אֶלָּא שֶׁהַיָּם הָיָה נִקְרָשׁ וְהָיִינוּ צְרִיכִים לִטְרֹחַ וּלְטַפֵּס עַל גָּבְהוֹ כְּדֵי לְהִנָּצֵל - "דַּיֵּנוּ". וְכֵן: "אִלּוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה" - אֶלָּא הָיָה קוֹרֵעַ אֶת הַיָּם עַד קַרְקָעִיתוֹ, וְהָיָה עָלֵינוּ לָרֶדֶת עַד לְתְהוֹמוֹתָיו וְאַחַר כָּךְ לַעֲלוֹת - "דַּיֵּנוּ". "עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה

וּמְכַפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ" - שֶׁגַּם קָרַע לָנוּ אֶת גְּבֶהוֹ שֶׁל הַיָּם וְגַם הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה עַל יְדֵי שֶׁקָּרְשׁוּ הַמַּיִם, וְכָךְ יָכְלְנוּ לְהִכָּנֵס לַיָּם בְּדֶרֶךְ מִישׁוֹר לְלֹא כָּל טִרַּח.

כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ:

אִלּוּ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְלֹא עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ עָשָׂה בֵּאלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם - דַּיֵּנוּ:

יֵשׁ מוֹסִיפִין

וּמְנַיִן שֶׁנָּתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם? שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם – עֶשְׂאוּהָ כִּמְצוּלָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגִים. דָּבָר אַחֵר: עֶשְׂאוּהָ כִּמְצוּדָה שֶׁאֵין בָּהּ דָּגָן. לָמָּה מְחַבֵּב הַכָּתוּב אֶת בִּזַּת הַיָּם יוֹתֵר מִבִּזַּת מִצְרַיִם? אֶלָּא מַה שֶּׁהָיָה בַּבָּתִּים נָטְלוּ בְּמִצְרַיִם, וּמַה שֶּׁהָיָה בְּבָתֵּי תְּשׁוּרְאוֹת נָטְלוּ עַל הַיָּם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף – זוֹ בִּזַּת מִצְרַיִם, וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ – זוֹ בִּזַּת הַיָּם. וְתִרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי – זוֹ בִּזַּת מִצְרַיִם. בַּעֲדֵי עֲדָיִים – זוֹ בִּזַּת הַיָּם. תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ - זוֹ בִּזַּת הַיָּם. עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף – זוֹ בִּזַּת מִצְרַיִם.

אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה, וְלֹא שִׁקַּע צָרֵינוּ בְתוֹכוֹ - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ שִׁקַּע צָרֵינוּ בְתוֹכוֹ, וְלֹא סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - דַּיֵּנוּ:

אִלּוּ הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - דַּיֵּנוּ:

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמְכֻפֶּלֶת לַמָּקוֹם עָלֵינוּ: הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. עָשָׂה בָהֶם שְׁפָטִים. עָשָׂה בֵאלֹהֵיהֶם. הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם. נָתַן לָנוּ אֶת מָמוֹנָם. קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם. הֶעֱבִירָנוּ בְתוֹכוֹ בֶּחָרָבָה. שִׁקַּע צָרֵינוּ בְתוֹכוֹ. סִפֵּק צָרְכֵּנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה. הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן. נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת. קֵרְבָנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי. נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. הִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כֹּל עֲוֹנוֹתֵינוּ:

"וקרע לנו את הים"

הַטְבָּע כְּפוּף לַתּוֹרָה וְלָעֲמֵלֶיהָ

''**וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר לְאֵיתָנוֹ**'' (שְׁמוֹת יד, כז).

''**אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד עָבְרְכֶם**'' (יְהוֹשֻׁעַ ה, כג).

נֵס קְרִיעַת יַם סוּף הָיָה אֶחָד מִן הַנִּסִּים הַגְּדוֹלִים שֶׁאֵרְעוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל וְהַהִתְפַּעֲלוּת מִמֶּנּוּ בְּאֹפֶן טִבְעִי הִיא גְּדוֹלָה עַד מְאֹד.

אַךְ הָיוּ שְׁנֵי נִסִּים דּוֹמִים שֶׁל בְּקִיעַת יָם/נָהָר וְכִמְעַט בְּקִשְׁי שָׁמְעוּ עֲלֵיהֶם.

הָאֶחָד - הַיַּרְדֵּן נִבְקַע עַל יְדֵי יְהוֹשֻׁעַ בִּן-נוּן וּמֵי הַיַּרְדֵּן נִצְּבוּ כְּמוֹ נֵד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ''אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד עָבְרְכֶם'' (יְהוֹשֻׁעַ ה, כג), כַּאֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקֵיכֶם לְיַם סוּף אֲשֶׁר הוֹבִישׁ מִפָּנֵינוּ עַד עָבְרֵנוּ.

הַשֵּׁנִי - מוּבָא בַּגְּמָרָא (חֻלִּין ז.), שֶׁרַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר הָלַךְ לְפִדְיוֹן שְׁבוּיִים וּבִקֵּשׁ מֵהַנָּהָר לַחֲלֹק לוֹ מֵימָיו, וְאַף אָמַר לוֹ שֶׁאִם לֹא יִסְכִּים - ''גּוֹזְרָנִי עָלֶיךָ שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ בְּךָ מַיִם לְעוֹלָם!'' לְבַסּוֹף הַנָּהָר נֶחְלַק לוֹ וְלִבְנֵי לְוָיָתוֹ.

אִם כֵּן, רוֹאִים בִּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת שֶׁגַּם כֵּן נַעֲשָׂה נֵס גָּדוֹל בָּהֶם. מְבָאֵר ''אוֹר הַחַיִּים'' הַקָּדוֹשׁ: תְּנַאי הִתְנָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית לִהְיוֹת כְּפוּפִים לַתּוֹרָה וְלַעֲמֵלֶיהָ וְלַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יִגְזְרוּ עֲלֵיהֶם.

אִם כָּךְ, קְרִיעַת יַם סוּף הָיְתָה לִפְנֵי מַתַּן תּוֹרָה וְעַל כֵּן נֶחְשָׁב הַמְּאֹרָע לְנֵס עָצוּם, אַךְ לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה יֵשׁ בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים וַעֲמֵלֵי הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּכֹחַ הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּהוּ כֹּחָהּ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהַטֶּבַע כָּפוּף לָהּ, וּבְכֹחַ הַתּוֹרָה אֶפְשָׁר לִפְעֹל גְּדוֹלוֹת וְנִצּוּרוֹת.

וְאֵין פֶּלֶא שֶׁאָנוּ רוֹאִים הַיּוֹם שֶׁבְּכֹחָם שֶׁל הַצַּדִּיקִים לְשַׁנּוֹת גִּדְרֵי הַטֶּבַע מַמָּשׁ.

יֵשׁ לְעַיֵּן: לְאֵיזֶה צֹרֶךְ נִבְקַע הַיָּם? הֲיַד ה' תִּקְצַר, וְכִי לֹא יָכוֹל הָיָה לִשְׁפֹּךְ אֶת מֵי הַיָּם עַל הַמִּצְרִים וּלְהַטְבִּיעָם (אֲמְנָם עִקַּר הַמַּטָּרָה בַּנִּסִּים הָיָה כְּדֵי לְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ''וּלְמַעַן תְּסַפֵּר'', מִכָּל מָקוֹם, כָּתוּב גַּם ''וְיָדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה''' וְאֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ, וּלְגַבֵּיהֶם מַאי נָפְקָא מִנַּהּ בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ הָיוּ נִטְבָּעִים)?

וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּשׁ לְהַרְאוֹתָם:

שֶׁכַּאֲשֶׁר הוּא מַחְלִיט לְהַעֲנִישׁ אָדָם, אֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ אֵלָיו, אֶלָּא הָאָדָם בְּעַצְמוֹ רָץ לִמְקוֹם הָעֹנֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ''וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּס פַּרְעֹה וְגוֹ' וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ.''

(רַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי שְׁלִיטָ''א, טַעְמָא דִּקְרָא, הוֹסָפוֹת בְּשַׁלַּח)

''**וקרע לנו את הים**''

שִׁירַת מִרְיָם הַנְּבִיאָה

הִנֵּה בְּצָמוּד לְשִׁירַת הַיָּם בָּאָה לָהּ שִׁירַת מִרְיָם (שְׁמוֹת טו, כ-כא): ''וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אֲחוֹת אַהֲרֹן אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ וַתֵּצֶאנָה כָל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת: וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם שִׁירוּ לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם''.

וְצָרִיךְ בֵּאוּר גָּדוֹל: לְשִׁירָה זוֹ מַה הִיא עוֹשָׂה? בַּמֶּה נִתְיַחֲדָה שִׁירָה זוֹ יוֹתֵר מִשִּׁירַת הַיָּם הַכְּלָלִית, עַד שֶׁקָּבַע לָהּ הַכָּתוּב פֶּרֶק בִּפְנֵי עַצְמוֹ - ''שִׁירַת מִרְיָם''? בִּפְרָט שֶׁמִּרְיָם לֹא הוֹסִיפָה כְּלוּם בְּתֹכֶן דִּבְרֵי הַשִּׁירָה - ''שִׁירוּ לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם'' וּמַשְׁפָּט זֶה מַמָּשׁ כְּבָר נֶאֱמַר בְּשִׁירַת הַיָּם כִּכְתָבוֹ וְכִלְשׁוֹנוֹ!

וְאָמְנָם, לְפִי הַנִּרְאֶה, רַשִׁ''י הִרְגִּישׁ בְּהֶעָרָה זוֹ וּפֵרַשׁ: ''מֹשֶׁה אָמַר שִׁירָה לָאֲנָשִׁים וּמִרְיָם אָמְרָה שִׁירָה לַנָּשִׁים''.

מִכָּל מָקוֹם, עֲדַיִן הַדְּבָרִים טְעוּנִים תּוֹסֶפֶת בֵּאוּר, שֶׁכֵּן אִם רַק בְּשִׁכְפּוּל הַשִּׁירָה לַנָּשִׁים בָּאָה לָהּ שִׁירַת מִרְיָם, מַדּוּעַ הֻצְרַךְ הַכָּתוּב לְיַחֵד לָהּ מָקוֹם בִּפְנֵי עַצְמָהּ?

בְּרַם, כְּבָר הוֹרוּנוּ הַמּוֹרִים שֶׁבִּמְקוֹם פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה, זֶהוּ הָאוֹת שֶׁלֹּא זָכִינוּ לְהָבִין עֹמֶק הָעִנְיָן. וּלְפִי הַנִּרְאֶה, פֶּרֶק חָשׁוּב שֶׁל ''שִׁירָה'' לִמְּדָה מִרְיָם לָעוֹלָם, **וְהוּא הֶמְשֵׁךְ הַשִּׁירָה גַּם לְאַחַר שֶׁהִתְפּוֹגֵג הַנֵּס**. שֶׁכֵּן ''שִׁירַת הַיָּם'', תְּהֵא חֲשׁוּבָה כְּכָל שֶׁתִּהְיֶה, בָּקְעָה מִלְּבּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּעִצּוּמוֹ שֶׁל נֵס נוֹרָא וְנִשְׂגָּב, וְטֶבַע הוּא בָּנֶפֶשׁ הָאָדָם שֶׁעִם הִתְפּוֹגְגוּת הַנֵּס וְהַחֲזָרָה לְחַיֵּי הַשִּׁגְרָה - מִתְפּוֹגֶגֶת לָהּ גַּם הַשִּׁירָה.

וְאָכֵן עַיִן רוֹאָה בְּמִקְרָאוֹת מְפֹרָשִׁים (שְׁמוֹת טו, כב-כד), שֶׁמִּיָּד אַחֲרֵי מַעֲמַד קְרִיעַת הַיָּם וְהַחֲזָרָה לְחַיֵּי הַמִּדְבָּר הַקָּשִׁים, מֵהֵר מְאֹד הָפְכָה ה''שִׁירָה'' - לִתְלוּנוֹת חֲמוּרוֹת: ''וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מָיִם. וַיָּבֹאוּ מָרָתָה וְלֹא יָכְלוּ לִשְׁתֹּת מַיִם מִמָּרָה כִּי מָרִים הֵם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מָרָה. וַיִּלֹּנוּ הָעָם עַל מֹשֶׁה לֵאמֹר מַה נִּשְׁתֶּה''.

וְלָזֶה קָמָה מִרְיָם, לְעוֹרֵר שֶׁחָלִילָה לָנוּ לִשְׁכֹּחַ אֶת חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, כִּי מָה עֵרֶךְ יֵשׁ לְשִׁירָה אֲשֶׁר אֵינָהּ מוֹתִירָה רֹשֶׁם בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּמִתְפּוֹגֶגֶת לָהּ עִם מְצוּקוֹת הַזְּמַן וּמִשְׁבְּרֵי הָעִתִּים.

בָּזֶה נִתְיַחֲדָה ''שִׁירַת מִרְיָם'' מִ''שִׁירַת הַיָּם''.

''אלו האכילנו את המן...''

טַעַם הַ''מָּן''

מַה מְּקוֹר הַשֵּׁם ''מָן''?

הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא (עה:) שׁוֹאֶלֶת: בְּחֲמִשָּׁה שְׁמוֹת (טז, ד) מְכֻנֶּה הַמָּן בְּשֵׁם ''לֶחֶם'' - ''הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם'', בְּחֲמִשָּׁה בַּמִּדְבָּר (יא, ח) מְכֻנֶּה הַמָּן בְּשֵׁם ''שֶׁמֶן'' - ''וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם

לְשַׁד הַשָּׁמָן", וּבְמָקוֹר שְׁלִישִׁי (שְׁמוֹת טז, א) אָנוּ מוֹצְאִים שֶׁהַמָּן מְכֻנֶּה "דְּבַשׁ" - "וְטַעְמוֹ כְּצַפִּיחִת בְּדְבָשׁ"?!

אִם כֵּן, מֶה הָיָה טַעְמוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל הַמָּן: לֶחֶם, שֶׁמֶן אוֹ דְּבַשׁ?

אֲכֵן, טְעָמִים שׁוֹנִים הָיוּ לַמָּן, אַךְ הַשְּׁאֵלָה הָיְתָה מַה גִּילוֹ שֶׁל הַטּוֹעֵם.

מְתֻרֶצֶת הַגְּמָרָא, כִּי לִנְעָרִים הָיָה טַעַם הַמָּן כְּשֶׁל לֶחֶם, לִזְקֵנִים הָיָה טַעְמוֹ כְּשֶׁל שֶׁמֶן, לְתִינוֹקוֹת הָיָה טַעְמוֹ כְּשֶׁל דְּבַשׁ, שֶׁהַלֶּחֶם יָפֶה לְבַחוּרִים וְהַשֶּׁמֶן לִזְקֵנִים וְהַדְּבַשׁ לְתִינוֹקוֹת, וְכָל אֶחָד טָעַם אֶת הַטַּעַם הָרָאוּי לוֹ.

מַסְבִּיר שָׁם **הַמַּהַרְשָׁ"א**, שֶׁלְּפִי זֶה, מַה שֶּׁהַגְּמָרָא אוֹמֶרֶת (שָׁם, א) שֶׁכָּל הַמִּינִים הָיוּ טוֹעֲמִים בַּמָּן, אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁבְּאוֹתָהּ אֲכִילָה עַצְמָהּ הָיוּ טוֹעֲמִים בּוֹ כָּל הַטְּעָמִים, אֶלָּא כָּל אָדָם הָיָה טוֹעֵם בּוֹ טַעַם שׁוֹנֶה כְּפִי הַמִּין שֶׁרָצָה הוּא לְטָעֹם.

עַכְשָׁו, שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים כִּי כָּל אֶחָד חָשׁ בְּטַעַם שׁוֹנֶה לְפִי רְצוֹנוֹ, נָבִין בָּאֵר הֵיטֵב מַדּוּעַ נִקְרָא שְׁמוֹ "מָן".

כְּשֶׁיָּרַד הַמָּן וְכָל אֶחָד נִגַּשׁ לִטְעֹם אֶת אוֹתוֹ דָּבָר דַּק וּמְחֻסְפָּס, וּכְשֶׁהוּא טוֹעֵם וְעוֹלֶה בְּמֹחוֹ בְּאוֹתוֹ רֶגַע בְּמַחֲשָׁבָה עַל אֹכֶל מְסֻיָּם, אוֹתָהּ מַחֲשָׁבָה בָּאָה לִידֵי בִּטּוּי בְּטַעַם שֶׁעָרַב לְחִכּוֹ, וּרְאֵה זֶה פֶּלֶא! זֶה חָשׁ טַעַם שֶׁל דָּג וַחֲבֵרוֹ הַנִּמְצָא בִּסְבִיבָתוֹ, שֶׁאוֹכֵל כָּמוֹהוּ מֵאוֹתוֹ דָּבָר, חָשׁ בְּטַעַם שֶׁל דְּבַשׁ! וְאִם לֹא דַּי בְּכָךְ, הֲרֵי שֶׁכָּל אֶחָד מְשַׁבֵּחַ אֶת מַאֲכָלוֹ הוּא - זֶה מַצְבִּיעַ עַל הַמָּן וְאוֹמֵר: "מַה טָּעִים דָּג זֶה!" וַחֲבֵרוֹ שֶׁשּׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרָיו מַצְבִּיעַ עַל אוֹתוֹ מָן וְאוֹמֵר: "מַה טָּעִים דְּבַשׁ זֶה!"

לָכֵן, תְּמֵהוּ אִישׁ אֶל אָחִיו בְּאָמְרָם זֶה לָזֶה "מָן הוּא?" (שְׁמוֹת טז, טו), כְּלוֹמַר, מַהוּ הַדָּבָר הַמְשֻׁנֶּה הַזֶּה, כִּי לֹא הֵבִינוּ אֶת פֵּשֶׁר הַדָּבָר, שֶׁבְּדָבָר מְסֻיָּם יִהְיוּ טְעָמִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, וּמִכָּאן שְׁמוֹ - "מָן". [עַל פִּי "כְּתַב סוֹפֵר"]

אלו נתן לנו את התורה

יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה

סִפֵּר ד"ר הַרְט, שֶׁמִּישֶׁהוּ נִגַּשׁ פַּעַם לְרַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי שְׁלִיט"א וְשָׁאַל אוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה הַמִּלָּה 'מֹשֶׁה'.

עַל אֲתָר הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי חַיִּים בְּהֶחְלֵטִיּוּת: "שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה!"

שָׁאַל אוֹתוֹ יְהוּדִי: "אֲבָל כְּבוֹד הָרַב, בָּדַקְתִּי בַּמַּחְשֵׁב וְיָצָא שֶׁיֵּשׁ שֵׁשׁ מֵאוֹת וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים?"

אָמַר לוֹ רַבִּי חַיִּים: "הַמַּחְשֵׁב טָעָה, יֵשׁ בְּדִיּוּק שֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה פְּעָמִים!"

תָּמַהּ הָאִישׁ: "כֵּיצַד יִתָּכֵן שֶׁהַמַּחְשֵׁב טוֹעֶה?" וְרַבִּי חַיִּים הִסְבִּיר: "אַתָּה בְּקַשְׁתָּ מֵהַמַּחְשֵׁב שֶׁיִּמְצָא אֶת הַמִּלָּה 'מֹשֶׁה', וְכָתַבְתָּ זֹאת בְּלִי נִקּוּד. בַּתּוֹרָה כְּתוּבָה הַמִּלָּה מֹשֶׁה שֵׁשׁ מֵאוֹת

וְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה פַּעַם, וּמִלְּבַד זֹאת הָאוֹתִיּוֹת מ.ש.ה. מוֹפִיעוֹת פַּעֲמַיִם נוֹסָפוֹת, אַף בְּנִקּוּד אַחֵר: הָאַחַת - "וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשָּׁה", וְהַשְּׁנִיָּה - "שָׁמוֹט כָּל בַּעַל מַשֵּׁה יָדוֹ"... "וּלְכָךְ נִקְרְאוּ סוֹפְרִים, שֶׁהָיוּ סוֹפְרִים כָּל אוֹתִיּוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה" (מִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא פְּרָשַׁת בְּשַׁלַּח, סִימָן טז).

הַמַּסֹרֶת שֶׁל הָרַשְׁבָּ"א

בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה צְרִיכִים אָנוּ לְהוֹדוֹת לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַזְּכוּת שֶׁבָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. הַתּוֹרָה הִיא הַנּוֹתֶנֶת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ, וְיֵשׁ בְּכֹחָהּ לָתֵת "חַיִּים מַמָּשׁ" כְּפִי שֶׁסִּפֵּר **הַגְּרִ"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** שְׁלִיטָ"א:

פִּצּוּץ אַדִּיר הֶחֱרִיד אֶת הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם. בִּרְחוֹב בֶּן יְהוּדָה הִתְפּוֹצֵץ מִטְעָן גָּדוֹל עִם מְחַבֵּל מִתְאַבֵּד. בָּחוּר צָעִיר, שֶׁעָמַד בְּסָמוּךְ לַמְּחַבֵּל, נִפְצַע אֲנוּשׁוֹת וּלְתוֹךְ גּוּפוֹ חָדְרוּ רְסִיסִים רַבִּים.

כַּיּוֹם הַבָּחוּר הוּא אַבְרֵךְ עָטוּר זָקָן וּפֵאוֹת, וְכַאֲשֶׁר אֲנָשִׁים נִפְגָּשִׁים עִמּוֹ הֵם אֵינָם יוֹדְעִים שֶׁבְּגוּפוֹ נִמְצָאִים עֲדַיִן יוֹתֵר מִשְּׁמוֹנִים מַסְמְרִים, בְּרָגִים וְ"אֻמִּים", שֶׁחָדְרוּ לְכָל אֵיבְרֵי גּוּפוֹ בְּפִגּוּעַ חַבְלָנִי, אַחַד הַקָּשִׁים שֶׁיְּדָעָה יְרוּשָׁלַיִם.

עוֹד בְּטֶרֶם נִפְצַע אֲנוּשׁוֹת בַּפִּגּוּעַ הַקָּטְלָנִי עָבְרוּ עַל אִישׁ זֶה צָרוֹת וְתַהְפּוּכוֹת לָרֹב, אֲבָל מֵאוֹתוֹ רֶגַע שֶׁהַמְחַבֵּל הִתְפּוֹצֵץ בְּמֶרְחַק מֶטֶר אֶחָד מִמֶּנּוּ, הִשְׁתַּנּוּ חַיָּיו מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה. הָאִישׁ שָׁהָה בַּמָּקוֹם עִם חָבֵר נוֹסָף. הֶחָבֵר סָפַג בֹּרֶג אֶחָד בִּלְבַד מִכַּמּוּת הַבְּרָגִים הָעֲצוּמָה שֶׁהָיְתָה מְחֻבֶּרֶת לְחֹמֶר הַנֶּפֶץ שֶׁל הַמְחַבֵּל. הַבֹּרֶג הַיְחִיד חָדַר הַיִּשֶׁר לְמֹחוֹ וּלְאַחַר שֶׁבּוּעוֹת שֶׁל יִסּוּרִים קָשִׁים נִפְטַר הֶחָבֵר לְבֵית עוֹלָמוֹ. ה' יִקֹּם דָּמוֹ.

מְיֻדָּעֵנוּ, לְעֻמַּת זֹאת, סָפַג מֵאָה בְּרָגִים וּמַסְמְרִים אֶל תּוֹךְ גּוּפוֹ. שַׁוּוּ בְּנַפְשְׁכֶם בַּמֶּה מְדֻבָּר: מֵאָה חֻמָּרִים מַתַּכְתִּיִּים חָדְרוּ אֶל תּוֹךְ הַגּוּף!

בְּהַגִּיעוֹ אֶל בֵּית הָרְפוּאָה הֻגְדַּר מַצָּבוֹ כְּ"קָשֶׁה מְאֹד". הָרוֹפְאִים חִוּוּ דַּעְתָּם שֶׁמִּן הַנִּמְנָע הוּא לְהוֹצִיא אֶת כָּל כַּמּוּת הַבְּרָגִים שֶׁחָדְרָה לְתוֹךְ הַגּוּף, שֶׁכֵּן כָּל הוֹצָאָה שֶׁכָּזוֹ כְּרוּכָה בְּסִכּוּן רַב וּפְגִיעָה בְּאֵיבָרִים וּכְלֵי דָּם.

בְּמַהֲלַךְ הַיָּמִים שֶׁלְּאַחַר הַפִּגּוּעַ הוּטַב מַצָּבוֹ קִמְעָה, וְהָרוֹפְאִים הוֹצִיאוּ מִגּוּפוֹ רַק אֶת מַה שֶּׁמֻּכְרָחִים לְהוֹצִיא, דְּהַיְנוּ אֶת הַבְּרָגִים שֶׁ"הִתְיַשְּׁבוּ" בְּמְקוֹמוֹת רְגִישִׁים בְּמְיֻחָד וְהַשְׁאָרָתָם שָׁם הָיְתָה עֲלוּלָה לִיצֹר זִהוּמִים קָשִׁים וְסַכָּנוֹת מִיָּדִיּוֹת.

אַחַד הַמַּסְמְרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר הָיָה לְהוֹצִיא, וְשֶׁגָּרַם לִכְאֵבִים וְיִסּוּרִים תְּכוּפִים, הָיָה זֶה שֶׁחָדַר לְתוֹךְ הַגֻּלְגֹּלֶת, וְאַף בְּנִסֵּי נִסִּים לֹא פָּגַע בְּמֹחוֹ. הַמַּסְמֵר גָּרַם לְהַפְרָשׁוֹת וְלִכְאֵבֵי תֹּפֶת, אֲבָל הָרוֹפְאִים טָעֲנוּ שֶׁאִם יִגְּעוּ בְּמַסְמֵר זֶה, קַיֶּמֶת סַכָּנָה מוּחָשִׁית לִפְגִיעָה בַּמֹּחַ.

בְּמַקְבִּיל הֵם הִזְהִירוּ אֶת הַפָּצוּעַ שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד עַל הַמִּשְׁמָר שֶׁעַשְׂרוֹת הַמַּסְמְרִים שֶׁנּוֹתְרוּ בְּגוּפוֹ לֹא יִגָּרְמוּ לְזִהומִים, הָעֲלוּלִים לְהָבִיא לְתוֹצָאוֹת קַטְלָנִיוֹת, חָלִילָה.

וְהַדְּבָרִים הָיוּ בְּרוּרִים וּשְׁקוּפִים: מַסְמֵר אֶחָד שֶׁיֵּעָלֶה חֲלוּדָה, עָלוּל לְהָבִיא לְזִהוּם קָשֶׁה בְּכָל חֶלְקֵי הַגּוּף, וְהַשְּׁאָר - מוּבָן כְּבָר מֵאֵלָיו!

בְּהִיוֹתוֹ בְּבֵית הַחוֹלִים, וּבְרָאוֹתוֹ אֵיךְ עַד לֶרֶגַע זֶה שָׁמַר עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל מִשְׁמָר, הִתְעוֹרֵר מְאֹד בִּתְשׁוּבָה, וּפָנָה אֶל אַחַד הָרַבָּנִים שֶׁיַּדְרִיכֶנּוּ בְּעֵצָה טוֹבָה וְיִשָּׂרָה כֵּיצַד יֵהֵא בְּיָדוֹ לִשְׁמֹר עַל גּוּפוֹ מִזִּהומִים.

אַף מַסְמֵר לֹא גָּרַם לְזִהוּם, דָּבָר שֶׁנֶּחְשָׁב אַף הוּא לְתוֹפָעָה נְדִירָה, בְּהִתְחַשֵּׁב בְּמִסְפַּר הַמַּסְמְרִים שֶׁהָיוּ בְּגוּפוֹ.

שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת לֹא הָלְכָה לוֹ בְּקַלּוּת. הוּא הִתְמוֹדֵד עִם נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים, עִם חֲבֵרִים שֶׁנִּסּוּ לְלַעֵג וְלִבּוּז לוֹ, אֲבָל שׂוּם דָּבָר לֹא עָמַד בְּדַרְכּוֹ.

כְּבָר בְּתְחִלַּת הַדֶּרֶךְ שָׁבָה שָׁמַר אֶת הַשַּׁבָּת הִבְחִין שֶׁלֹּא רַק שֶׁה' יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵר עָלָיו מִכָּל מִשְׁמָר, אֶלָּא מַעֲנִיק לוֹ אֶת הַמַּתָּנָה הַטּוֹבָה שֶׁנָּתַן לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא - הַשַּׁבָּת. שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת הָפְכָה אֶצְלוֹ אֵפוֹא לְמִשִּׂימָה שֶׁל מִצְוָה.

מִדֵּי פַּעַם הִבִּיעוּ בְּפָנָיו הָרוֹפְאִים אֶת פְּלִיאָתָם עַל כָּךְ שֶׁמִּכָּל הַמַּסְמְרִים שֶׁנּוֹתְרוּ בְּגוּפוֹ, אַף אֶחָד אֵינוֹ גּוֹרֵם לוֹ זִהוּם.

רַק הוּא יָדַע אֶת הַסִּבָּה.

וְהַמְשִׁיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַשַּׁבָּת, בְּמְסִירוּת.

שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת הִכְנִיסָה אוֹתוֹ לְעוֹלָם אַחֵר, עוֹלָם שֶׁל יְהוּדִי, עוֹלָם שֶׁל מִצְוֹת, עוֹלָם שֶׁבּוֹ אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שֶּׁרוֹצִים. וְדַוְקָא הַחַיִּים הַלָּלוּ, הֵבִיאוּ אוֹתוֹ לְעֹנֶג רוּחָנִי שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ מֵעוֹדוֹ.

בְּשָׁלָב מְסֻיָּם הוּא הֵבִין שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּפֵּק רַק בִּשְׁמִירַת הַשַּׁבָּת, וְהֵחֵלִיט לְהִתְקַדֵּם הָלְאָה. לְמוּד הַתּוֹרָה מִתּוֹךְ עָמָל וִיגִיעָה, הָיְתָה הַמְשִׁימָה הַבָּאָה שֶׁלּוֹ. הוּא יָדַע וְהֵבִין שֶׁהַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים תְּלוּיִים רַק בָּזֶה.

הוּא רוֹאֶה בְּיֶתֶר שְׂאֵת כֵּיצַד ה' יִתְבָּרַךְ מַשְׁגִּיחַ עָלָיו וּמְפַקֵּחַ עַל כָּל צַעַד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה. תְּחוּשַׁת הָאֱמוּנָה מְלַוָּה אוֹתוֹ בְּכָל דְּרָכָיו וּפְעֻלּוֹתָיו. הַחֵשֶׁק לְהִתְקָרֵב לַה' יִתְבָּרַךְ גּוֹבֵר מִיּוֹם לְיוֹם, וּכְכָל שֶׁהַהִתְלַהֲטוּת גּוֹבֶרֶת, הוּא מֵבִין שֶׁהַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה הִיא דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה.

וְאָז מַגִּיעַ הַשֶּׁלֶב שֶׁבּוֹ הוּא מַחְלִיט לַעֲשׂוֹת אֶת הַצַּעַד הַגּוֹרָלִי, וְלַחֲזוֹר בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֶל בּוֹרְאוֹ. הוּא מַגִּיעַ לִישִׁיבָה לְבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה, עוֹלֶה וּמִתְעַלֶּה בְּלִמּוּדָיו, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְדַרְגָּה שֶׁל בֶּן יְשִׁיבָה אֲמִתִּי, הַיּוֹדֵעַ לִלְמֹד דַּף גְּמָרָא עִם רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים.

לְהַזְכִּירְכֶם: הַמַּסְמֵר שֶׁחָדַר לְגֻלְגֶּלְתּוֹ, עֲדַיִן נִשְׁאַר שָׁם, וְגוֹרֵם לוֹ מִדֵּי פַּעַם לְכְאֵבִים חֲזָקִים מְאֹד. אֲבָל אֶת הַנַּעֲשֶׂה אֵין לְהָשִׁיב. כֵּיוָן שֶׁהָרוֹפְאִים חָזְרוּ וְאָמְרוּ כָּל הַזְּמַן שֶׁכָּל נְגִיעָה בַּמָּקוֹם שֶׁבּוֹ ''יוֹשֵׁב'' הַמַּסְמֵר, עֲלוּלָה לִהְיוֹת קַטְלָנִית.

כַּחֲלֹף מִסְפַּר חֳדָשִׁים מֵאָז הִכָּנְסוֹ לַיְשִׁיבָה, הִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁעוּרוֹ שֶׁל רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, שֶׁהִסְבִּיר אֶת דַּף הַגְּמָרָא עִם הָרַשְׁבָּ''א. מְיֻדָּעֵנוּ לֹא הֵבִין אֶת דִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ''א, אֲבָל לֹא הִתְיָאֵשׁ, וְהִמְשִׁיךְ לְהִתְיַגֵּעַ בַּעֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה.

הוּא פּוֹרֵשׁ לְחֶדֶר צְדָדִי וּמִתְעַמֵּק בְּדִבְרֵי הָרַשְׁבָּ''א. בְּתוֹךְ כְּדֵי הַמַּאֲמָץ הַמּוֹחִי הָרִגְיֹשׁ רְטִיבוּת וְזֵעָה בְּרֹאשׁוֹ, אֲבָל לֹא הִתְחַשֵּׁב בְּכָךְ. הוּא מַחֲזִיק אֶת הַ''טִּישׁוּ'' בְּיָדוֹ וּמְנַגֵּב כָּל הָעֵת אֶת הַמַּיִם הַנִּגָּרִים מֵרֹאשׁוֹ, וּמַמְשִׁיךְ לַעֲמֹל וְלַעֲמֹל עַל דִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ''א.

''לֹא אָקוּם מִמְּקוֹמִי עַד שֶׁאָבִין מַה הִתְכַּוֵּן הָרַשְׁבָּ''א בִּדְבָרָיו'' - אָמַר לַחַבְרוּתָא שֶׁלּוֹ.

הוּא לֹא קָם, אֲבָל מִישֶׁהוּ אַחֵר קָם בִּמְקוֹמוֹ.

בְּשִׁיאוֹ שֶׁל הַמַּאֲמָץ הַמּוֹחִי שֶׁהִשְׁקִיעַ בַּהֲבָנַת דִּבְרֵי הָרַשְׁבָּ''א, תָּקַף אוֹתוֹ כְּאֵב עַז בִּמְיֻחָד, וְהַמַּסְמֵר הִבְקִיעַ אֶת בְּשַׂר הַגֻּלְגֹּלֶת, עַד שֶׁחָצָיו שֶׁל הַמַּסְמֵר כְּבָר הָיָה בַּחוּץ...

בְּנִתּוּחַ קַל וּמָהִיר בָּרֹאשׁ הוֹצִיאוּ גַּם אֶת הַחֲצִי הַשֵּׁנִי וּמַסֶּכֶת הַכְּאֵבִים הַנּוֹרָאָה בָּאָה לִידֵי סִיּוּם...

לֹא מַאֲמִינִים? כְּדַאי לְעַיֵּן בְּחוֹבֶרֶת בַּת שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה עַמּוּדִים שֶׁבָּהּ הֶעֱלָה הָאַבְרֵךְ עַל נֵס אֶת שַׁרְשֶׁרֶת הַנְּסִיּוֹת שֶׁלִּוְּתָה אוֹתוֹ הֶחֵל מֵרֶגַע הַפִּגּוּעַ וְעַד יְצִיאַת הַמַּסְמֵר מִגֻּלְגֻּלְתּוֹ.

הַחוֹבֶרֶת מְלֻוָּה בְּצִלּוּמִים הַמַּצִּיגִים אֶת הַמַּסְמְרִים וְהַבְּרָגִים שֶׁנִּתְקְעוּ בְּגוּפוֹ. אֶת הַמַּסְמֵר שֶׁנִּפְלַט מֵהַגֻּלְגֹּלֶת בְּאַרַח כֹּה נִסִּי, הִצִּיב בְּתוֹךְ מִסְגֶּרֶת גְּדוֹלָה וּמְזֻהֶבֶת בְּסָלוֹן בֵּיתוֹ.

וּמֵאָז הוּא מַרְאֶה לְכֻלָּם אֶת ''הַמַּסְמֵר שֶׁל הָרַשְׁבָּ''א''...

כְּדֵי לֵידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהַוְדִּיעַ שֶׁכָּתֵר תּוֹרָה נָתוּן לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּמִי שֶׁמִּתְמַסֵּר לַעֲמָלָהּ שֶׁל תּוֹרָה - הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ תְּשַׁמֵּשׁ לוֹ כְּמִנּוֹף הַצָּלָה!

אָכֵן, דַּוְקָא יָמִים אֵלּוּ יְכוֹלִים לְשַׁמֵּשׁ לָנוּ לְמָנוֹף כְּהִתְעַלּוּת בַּתּוֹרָה.

מָחָר, בְּעֶזְרַת ה', אָנוּ מִתְחִילִים בִּסְפִירַת הָעֹמֶר בְּמֶשֶׁךְ חֲמִשִּׁים יוֹם כַּהֲכָנָה לְמַתַּן תּוֹרָה.

וְכָךְ נִתָּן לְפָרֵשׁ אֶת הַפָּסוּק ''מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׂיחָתִי'': רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַיָּמִים, וּבְיֶתֶר שְׁאֵת עַתָּה בַּחֲמִשִּׁים יוֹם לִקְרַאת חַג הַשָּׁבוּעוֹת, הִיא תִּהְיֶה שִׂיחָתִי, בָּהּ אֶהְגֶּה, בָּהּ אֶעֱמֹל.

אַךְ הַלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל הַסֵּדֶר, בּוֹ אָנוּ מְצֻוִּים לַעֲסֹק בִּלְמוּד הַתּוֹרָה, וְאוּלַי הַמַּסְמֵר שֶׁל הָרַשְׁבָּ''א יְכוֹל לְלַמְּדֵנוּ גַּם עַל הַשָּׂכָר הַנִּתָּן לְאוֹהֲבֵי תּוֹרָתֶךָ.

וְאוּלַי עַתָּה נָבִין בְּיֶתֶר שְׂאֵת אֶת הַפָּסוּק "בָּרוּךְ שֹׁנֵתֵן תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל". רַק בְּכֹחַ הַתּוֹרָה הָיָה נִתָּן לְהוֹצִיא אֶת הַמַּסְמֵר מֵרֹאשׁוֹ; רַק בַּעֲמַל תּוֹרָה לְלֹא לֵאוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה.

בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן לָנוּ תּוֹרָה, יֵשׁ לָנוּ בַּמֶּה לְהֶאָחֵז - בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה. יֵשׁ בְּכֹחַ הַתּוֹרָה לְהָסִיר מֵעָלֵינוּ כָּל סֵבֶל וּמַכְאוֹב, צָרָה וְעִנּוּי, וְעַל כָּךְ נוֹדֶה: "בָּרוּךְ שֶׁנָּתַן תּוֹרָה לְעַמּוֹ..."

אֵין סָפֵק, כִּי הַמַּאֲמָץ הָאַדִּיר שֶׁהֻשְׁקַע בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא זֶה שֶׁ"שִׁחְרֵר" אֶת הַמַּסְמֵר הַתָּקוּעַ בְּרֹאשׁוֹ...

רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח, מַצָּה, וּמָרוֹר:

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה, אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל. וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:

"פסח שהיו אבותינו אוכלים"

כָּךְ עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה

כְּתוּב בַּתּוֹרָה: "וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאוֹת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרָאִיתִי אֶת הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שְׁמוֹת יב, יג).

הַמְעַיֵּן בַּפָּסוּק יִשְׁאַל: וְכִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צָרִיךְ "סִימָן" לְדַעַת הֵיכָן גָּר יִשְׂרָאֵל וְהֵיכָן גָּר מִצְרִי?!

אֶלָּא יָדוּעַ הוּא שֶׁמִּדַּת אַהֲבַת אִישׁ לְרֵעֵהוּ יְכוֹלָה לְהִמָּדֵד עַד כַּמָּה הָאוֹהֵב מוּכָן לְסָבֹל וּלְסַכֵּן אֶת עַצְמוֹ לְמַעַן הַנֶּאֱהָב. מְשִׁימָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סַכָּנָה מַמָּשִׁית לְמַעַן הַנֶּאֱהָב, יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אֶת מִדַּת הַקֶּשֶׁר וְהַחִבּוּר שֶׁל הָאוֹהֵב לַנֶּאֱהָב.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים כְּעֵת בַּשַּׁעַר הַמ"ט שֶׁל טֻמְאָה, שְׁקוּעִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה וּבְכָל שִׁקּוּצֵי מִצְרַיִם. כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אֶת אַהֲבָתָם לְבוֹרֵא עוֹלָם, הֵם חַיָּבִים לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת שֶׁיְּסַכְּנוּ אוֹתָם עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁיָּעִיד עֲלֵיהֶם בּוֹחֵן כְּלָיוֹת וְלֵב כִּי חָזְרוּ בִּתְשׁוּבָה וְכָל מְגַמָּתָם הִיא לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנָם.

הִטִּיל עֲלֵיהֶם הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שַׂרְשֶׁרֶת שֶׁל פְּעֻלּוֹת (שְׁלוֹשׁ בְּמִסְפָּר) שֶׁאִם יַעֲשׂוּ אוֹתָן, יוּכַח לַכֹּל עַל שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה וְעַל הֱיוֹתָם כּוֹפְרִים בַּעֲבוֹדָה זָרָה.

מְשִׁימָה רִאשׁוֹנָה: לְקִיחַת שֵׂה. זֶה שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ לְמִצְרִים לֶאֱלוֹהַּ, לָקַחַת אוֹתוֹ לְמַטָּרַת שְׁחִיטָה. אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹהֲבִים אֶת ה' הֲרֵי שֶׁיּוֹכִיחוּ אֶת אַהֲבָתָם אֵלָיו בְּכָךְ שֶׁלֹּא יִפְחֲדוּ

מֵאֵימַת הַמִּצְרִים, יִסְתּוֹבְבוּ בַּשְּׁוָקִים, יִקְחוּ לְעֵינֵי הַכֹּל שֶׂה, יְבִיאוּהוּ לְבֵיתָם וְיִשְׁמְרוּ עָלָיו אַרְבָּעָה יָמִים טֶרֶם יִשְׁחָטוּ אוֹתוֹ, וְיוֹכִיחוּ שֶׁפִּחֲדוּ שֶׁל מִשָּׁה בְּאָמְרוֹ לְפַרְעֹה "הֵן נִזְבַּח אֶת תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלֻנוּ" (שְׁמוֹת ח, כב) הָיָה לַשָּׁוְא.

מְשִׁימָה שְׁנִיָּה: לֹא שֶׁכָּל אֶחָד יֵלֵךְ לִשְׁחֹט לְבַדּוֹ לְעַצְמוֹ אֶת אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל הַמִּצְרִים. הַשְּׁחִיטָה תִּהְיֶה רַק לְאַחַר שֶׁיִּהְיוּ מְנוּיוֹת עָלֶיהָ מִסְפַּר מִשְׁפָּחוֹת. "וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיוֹת מִשֶּׁה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה" (שָׁם יב, ד). בְּאֹפֶן זֶה, יִהְיֶה לִפְעֻלַּת הַשְּׁחִיטָה פִּרְסוּם וְדִבּוּר בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם. כֵּן, הַדָּבָר נַעֲשָׂה, וְעוֹד בְּאֶרֶץ שֶׁאָסוּר לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְזוֹ הוֹכָחָה נוֹסֶפֶת שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה הִשְׁתַּדְּלוּת גְּדוֹלָה כְּדֵי לְמַלֵּא רְצוֹנוֹ.

מְשִׁימָה שְׁלִישִׁית: "וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאוֹת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם" (שָׁם יב, יג). דָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וּשְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מַשְׁמָעוֹ שֶׁכָּעֵת יוֹשֶׁבֶת מִשְׁפָּחָה וְאוֹכֶלֶת לְתֵאָבוֹן אֶת הַשֶּׂה - אֶת הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁל מִצְרַיִם! אֵין לְךָ בִּזָּיוֹן גָּדוֹל יוֹתֵר עֲבוּר הַמִּצְרִי. מִצְרִי שֶׁעוֹבֵר בָּרְחוֹב וְרוֹאֶה זֹאת, אַךְ טִבְעִי שֶׁיִּפְרֹץ פָּנִימָה, יִנְקֹם בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יִתֵּן לַבִּזָּיוֹן לְהַמְשִׁיךְ.

עַם יִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי אוֹתָן ג' פְּעֻלּוֹת מוֹכִיחַ קֶבָל עַם וְעוֹלָם עַל נֶאֱמָנוּת וּדְבֵקוּת בַּבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, עַל אַהֲבָתָם אֵלָיו וְעַל כְּפִירָה גְּמוּרָה וּמֻחְלֶטֶת בַּעֲבוֹדָה-זָרָה. וּכְכָאֵלֶּה, אַךְ טִבְעִי שֶׁיְּעוֹרְרוּ עֲלֵיהֶם רַחֲמֵי שָׁמַיִם וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם הַסֵּיפָא שֶׁל הַפָּסוּק (שָׁם) "וְלֹא יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם".

נְמַצִינוּ לְמֵדִים, שֶׁנְּתִינַת הַדָּם עַל הַמְּזוּזוֹת הִיא לֹא מַטָּרָה לְצִיּוּן מָקוֹם גֵּאוֹגְרָפִי, אֶלָּא חֵלֶק מִמַּטָּרָה סְמָלִית - הוֹכָחַת אַהֲבָתֵנוּ לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ . [עַל פִּי הַכְּתָב וְהַקַּבָּלָה"]

ואת בתינו הציל

לְכְאוֹרָה קָשָׁה: הֲרֵי אָמַר בַּתְּחִלָּה "אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", אִם כֵּן מַדּוּעַ הוֹסִיף אֶת הַמִּלִּים "'וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל'? הֲרֵי אִם פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וַדַּאי שֶׁ"אֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל"!

בַּסֵּפֶר "**עוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם**" מְבָאֵר עַל פִּי הַסֵּפֶר "**דּוֹבֵר שָׁלוֹם**" לְפִי מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה א, יד), שֶׁהַמִּצְרִים הָיוּ מוֹלִיכִים בְּנֵיהֶם לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְהַצִּילָם מִן הַמַּכָּה, כִּי חָשְׁבוּ שֶׁכָּךְ הֵם יִנָּצְלוּ, אַךְ לֹא הוֹעִיל לָהֶם גַּם זֹאת וְהֵם מֵתוּ אַף בְּבָתֵּי יִשְׂרָאֵל.

זֶהוּ "אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל", הֵינוּ אוֹתָם הַבָּתִּים שֶׁהָיוּ בָּהֶם רַק יִשְׂרְאֵלִים לְבַדָּם, וּמַה שֶּׁנֶּאֱמַר "וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל", הֵינוּ גַּם בְּאוֹתָם הַבָּתִּים שֶׁהָיוּ בָּהֶם בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם, שֶׁנִּכְנַס הַמַּשְׁחִית לְתוֹךְ הַבַּיִת אַף גַּם שָׁם הִצִּיל אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל.

מַגְבִּיהַּ הַמַּצָּה הָעֶלְיוֹנָה הַשְּׁלֵמָה לְחִבּוּב מִצְוָה וְאוֹמֵר:

מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּגְאָלָם מִיָּד, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת, כִּי לֹא חָמֵץ, כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ, וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם:

מַגְבִּיהַּ אֶת הַמָּרוֹר לַמְסֻבִּים וְאוֹמֵר:

מָרוֹר זֶה שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִיִּים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ:

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?

מַדּוּעַ פֶּסַח נִקְרָא "חַג הַמַּצּוֹת"? בְּמִקּוֹמוֹת שׁוֹנִים מֻזְכָּר בַּתּוֹרָה "חַג הַפֶּסַח", אוּלָם בְּכֻלָּם הִקְפִּידָה הַתּוֹרָה לִקְרֹא אֶת שֵׁם הֶחָג רַק בַּשֵּׁם "חַג הַמַּצּוֹת". בַּסֵּפֶר "**אִמְרֵי יְהוּדָה**" שׁוֹאֵל הָרַב יְהוּדָה דֶּרְעִי שְׁלִיטָ"א: הֲלֹא שְׁמוֹ שֶׁל הֶחָג מְבַטֵּא בְּדֶרֶךְ כְּלָל אֶת מַהוּתוֹ, וְאִם כֵּן מַדּוּעַ רָאֲתָה תּוֹרָה לְהַנְצִיחַ אֶת שְׁמוֹ שֶׁל חַג הַפֶּסַח דַּוְקָא עַל אוֹתָם רְגָעִים אַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר חָסְרוּ לַאֲבוֹתֵינוּ שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֵקָם לְהַחְמִיץ - "חַג הַמַּצּוֹת"?

הַגַּע עַצְמְךָ: מָאתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים תְּמִימוֹת הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, עַד שֶׁהוֹצִיאָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים, וְהוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, וְהֶעֱבִירָנוּ אֶת הַיָּם, הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן, נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִכְנִיסָנוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּמֵהֶם נִפְרְדוּ הָרִבֹּה שֵׁמוֹת לֶחָג אֲשֶׁר נִשְׁתַּרְשׁוּ בְּעַם יִשְׂרָאֵל: "חַג הַפֶּסַח" - כִּי פֶּסַח ה' עַל פִּתְחֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, "חַג הַחֵרוּת" - עַל שֶׁהוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, "חַג הַגְּאֻלָּה" - עַל שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה. אַךְ הַתּוֹרָה פָּסְחָה עַל כָּל הַשֵּׁמוֹת הַלָּלוּ, וּבָחֲרָה לְהַנְצִיחַ אֶת מַהוּתוֹ שֶׁל הֶחָג רַק בַּשֵּׁם "חַג הַמַּצּוֹת"!

וּלְחִדּוּד הַקֻּשְׁיָא, נָזְכִּיר מַעֲשֶׂה עַל אוֹדוֹת אַחַד הַנְּצוֹלִים בַּנֵּס הַגָּדוֹל שֶׁהִרְעִישׁ בִּזְמַנּוֹ אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ "**מִבְצַע אֶנְטֶבֶּה**". וְכָךְ סִפֵּר אוֹתוֹ נָצוֹל (שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה) אֶת הִשְׁתַּלְשְׁלוּת לֵיל הַהַצָּלָה הַמַּפְלִאָה:

בְּאוֹתוֹ לַיְלָה קִבְּלוּ כָּל הַשַּׁבּוּיִים אֲשֶׁר הָיוּ מְרֻכָּזִים בְּאוּגַּם הַנּוֹסְעִים בְּשִׂדֶה הַתְּעוּפָה שֶׁבְּ"אוּגַנְדָּה" מִזְרוֹן לְלֵילַת לַיְלָה. הָאָדָם עָלָה עַל יְצוּעוֹ, הֵסִיר אֶת מִשְׁקָפָיו כְּדַרְכָּם שֶׁל בַּעֲלֵי מִשְׁקָפַיִם וְהִנִּיחָם סָמוּךְ לְמִזְרוֹנוֹ. כַּיָּדוּעַ הָאֲפָלָה מַחְלֶטֶת וּמְכַוֶּנֶת שָׁרָה בְּאוּגַּם הַנּוֹסְעִים כְּדֵי לְהַקְשׁוֹת כָּל פְּעֻלָּה אֶפְשָׁרִית לְחִלּוּץ הַשַּׁבּוּיִים.

וְהִנֵּה בְּעֶרֶךְ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה, פָּרְצוּ הַחַיָּלִים הַמְּחַלְּצִים אֶל אוּגַּם הַנּוֹסְעִים וּבִזְעָקָה גְּדוֹלָה הוֹרוּ לַשַּׁבּוּיִים לְהִתְפַּנּוֹת מִיָּד אֶל עֵבֶר הַמְּטוֹסִים אֲשֶׁר הִמְתִּינוּ לְחִלּוּצָם. וְגַם מְיַדְּעֵנוּ אֲשֶׁר

כָּאָמוּר הִנִּיחַ אֶת מִשְׁקָפָיו לְמַרְגְּלוֹתָיו פָּתַח מִיָּד בְּחִפּוּשׂ בָּהוּל אַחַר מִשְׁקָפָיו, אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת כְּשֶׁמְּחַפְּשִׂים מַשֶּׁהוּ לֹא תָּמִיד מוֹצְאִים וּבִפְרָט בְּחִפּוּשׂ בָּהוּל כָּל כָּךְ אֲשֶׁר אֵימַת מָוֶת וְאוֹר הַחֲרוּת מְשַׁמְּשִׂים בּוֹ בְּעֵרְבּוּבְיָה, וְגַם מַכַּת הַחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר נָפְלָה עָלָיו תָּרְמָה אֶת חֶלְקָהּ לְהֶמְשֵׁךְ הַגִּשּׁוּשִׁים בָּאֲפֵלָה.

מַהֵר מְאֹד הֵבִין הָאִישׁ, שֶׁאִם יַמְשִׁיךְ לְהִתְעַקֵּשׁ אַחַר חִפּוּשׂ מִשְׁקָפָיו יִשָּׁאֵר הוּא וּמִשְׁקָפָיו עַד עוֹלָם בְּאוּגַנְדָּה... וְלָכֵן הֶחְלִיט לְוַתֵּר עַל מִשְׁקָפָיו וְנָס עַל נַפְשׁוֹ לְעֵבֶר מְטוֹסֵי הַחִלּוּץ, וְכָךְ בְּחֶמְלַת ה' עָלָיו יָצָא מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל.

וְעַתָּה הָבָה נִתְבּוֹנֵן מְעַט, הִנֵּה נִתַּן לְשַׁעֵר כִּי מְיֻדָּעֵנוּ עוֹרֵךְ מְסִבַּת הוֹדָיָה בְּיוֹם הַצָּלָתוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. הַאִם יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁיְּנִיחַ אֶת שֵׁם חֲגִיגָתוֹ בַּשֵּׁם ''חַג הַמִּשְׁקָפַיִם'' וְיַדְפִּיס הַזְמָנוֹת לְכָל קְרוֹבָיו וּמְיֻדָּעָיו בַּלָּשׁוֹן - הִנְכֶם מֻזְמָנִים לַמְּסִבָּה הַשְּׁנָתִית שֶׁל חַג הַמִּשְׁקָפַיִם... וּבִזְמַן הַמְּסִבָּה יַרְבֶּה לְסַפֵּר בִּפְנֵי הַמֻּזְמָנִים עַל אוֹדוֹת מִשְׁקָפָיו הַיְקָרִים אֲשֶׁר עֵקֶב הַחְלָטָתוֹ לְוַתֵּר עֲלֵיהֶם זָכָה לְהִנָּצֵל...

הֲרֵי אֵין לְךָ דָּבָר מוּזָר וּמְקוֹמֵם יוֹתֵר מִזֶּה, אֲשֶׁר בִּמְקוֹם לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבֵּחַ אֶת ה' יִתְבָּרַךְ עַל הַצָּלָתוֹ הַמַּפְלִאָה הוּא בּוֹחֵר לְשַׁבֵּחַ אֶת הַחְלָטָתוֹ הַגּוֹרָלִית בְּרֶגַע שֶׁל אֱמֶת לְוַתֵּר עַל... מִשְׁקָפָיו. אוּלָם מַה נַּעֲשֶׂה שֶׁכָּךְ הוּא מַמָּשׁ לְגַבֵּי ''חַג הַמַּצּוֹת'', אֲשֶׁר בִּמְקוֹם לְהַנְצִיחַ אֶת הֶחָג עַל שֵׁם הַצָּלָתָם הַמַּפְלָאָה שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ מִבֵּית עֲבָדִים, בָּחֲרָה הַתּוֹרָה לְהַנְצִיחַ דַּוְקָא אֶת אוֹתוֹ אֲרוּעַ שׁוּלִי, אֶת ''הַמַּצּוֹת'' אֲשֶׁר לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַחְמִיץ - ''חַג הַמַּצּוֹת''.

תְּמִיהָה זוֹ מְעוֹרֶרֶת **הַמַּהַר"ל מִפְּרָאג** וְהוּא מְתָרֵץ: הִנֵּה כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ ה' יִתְבָּרַךְ בְּמִצְרַיִם אֵין בָּהֶם כְּלוּם כְּדֵי לְשַׁבֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֲרֵי כֻּלָּם בָּאוּ בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאִתְעָרוּתָא דִּלְעֵלָּא בִּלְבַד לְלֹא אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא (כְּיָדוּעַ מִדִּבְרֵי חַז"ל שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה). אַךְ בְּאוֹתָם רְגָעִים אֲחָרוֹנִים אֲשֶׁר כֻּלָּם הֵכִינוּ עַצְמָם לַיְצִיאָה מִמִּצְרַיִם וּבִקְּשׁוּ לְהָכִין לָהֶם צֵידָה לַדָּרֶךְ, שָׁם אַתָּה רוֹאֶה אֶת גְּדֻלָּתָם.

שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוֹרָה לָהֶם מֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה לָצֵאת ''מִיָּד'', לֹא נִמְצָא אִישׁ בְּכָל הָעָם אֲשֶׁר יְעָרְעֵר עַל כָּךְ וְיֹאמַר מָתַי יַסְפִּיק הַבָּצֵק לְהַחְמִיץ כְּדֵי לְהָכִין לָנוּ צֵידָה לַדָּרֶךְ, הֲלֹא אָנוּ הוֹלְכִים לְאֶרֶץ מִדְבָּר שֶׁאֵין בָּהּ לֶחֶם וּמַיִם, שֶׁהֲרֵי לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתָּם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹרִיד לָהֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְיוֹצִיא לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע. אַךְ לֹא כֵּן הָיָה: אִישׁ לֹא הִרְהֵר אַחַר דְּבָרָיו, מֹשֶׁה אוֹמֵר לָצֵאת מִיָּד - יוֹצְאִים מִיָּד עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁל מַמָּשׁ - ''וְעָשִׂיתָ כְּכָל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ''.

וְזֶה עִקֶּם דִּבְרֵי הַמַּגִּיד בַּהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח: ''מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה... וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם''. וְזֶהוּ גֹּדֶל שִׁבְחָם - ''זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלוֹתַיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי

בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה''. וְעַל כֵּן בָּהֶרָה תּוֹרָה לְהַנְצִיחַ אֶת שֵׁם הֶחָג דַּוְקָא עַל אוֹתָם רְגָעִים סְפוּרִים - ''חַג הַמַּצּוֹת'', כְּדֵי לְהַגְּיד שִׁבְחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אוּלָם יִשְׂרָאֵל לְעֻמַּת זֹאת, בָּחֲרוּ לְהַנְצִיחַ אֶת שֵׁם הֶחָג עַל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ וְהִצִּילָם וְלָכֵן אָנוּ קוֹרְאִים לֶחָג - ''חַג הַפֶּסַח''.

''**מצה זו שאנו אוכלים**...''

כֵּיצַד רוֹכְשִׁים מַצּוֹת בְּרוּסְיָה

''מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים'' - נִרְאֶה כְּדָבָר כָּל כָּךְ טִבְעִי, אִם זוֹ מַצַּת יָד אוֹ מַצַּת מְכוֹנָה. כַּמָּה יָמִים לִפְנֵי חַג הַפֶּסַח רָכַשְׁנוּ אֶת חֲבִילוֹת הַמַּצּוֹת וְיִתְּכֵן שֶׁעֲלוּת הַמַּצּוֹת הַשְּׁמוּרוֹת מֵעָשָׂה יָד קָצַת ''הִכְבִּידָה'' אַךְ זֶה לֹא הָיָה נוֹרָא כָּל כָּךְ.

לֹא תָּמִיד אָנוּ יְכוֹלִים לְדַמְיֵן כֵּיצַד אַחֵינוּ בַּגָּלוּת עוֹשִׂים מַאֲמַצִּים בַּל יְתֹאֲרוּ מֵעַל הַטֶּבַע כְּדֵי לְרָכֹשׁ מַצּוֹת. לְעִתִּים אֵיזוֹ מְסִירוּת נֶפֶשׁ עָשׂוּ יְהוּדִים בְּרוּסְיָה אוֹ בְּגֶרְמַנְיָה בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה.

כַּיּוֹם אָנוּ יוֹשְׁבִים מְסֻבִּים בְּלֵיל הַסֵּדֶר עִם חַלּוֹנוֹת פְּתוּחִים, דֶּלֶת פְּתוּחָה, מְשׁוֹרְרִים וּמְזַמְּרִים וּשְׂמֵחִים בְּתַעֲצוּמוֹת עֹז, אַךְ כְּדַאי שֶׁנֵּדַע שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן מִי מֵאִתָּנוּ שֶׁאֵין בְּאֶפְשָׁרוּתָם לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר וְלִרְכֹּשׁ מַצּוֹת בְּקַלּוּת.

מְסַפֵּר הָרַב **יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לָאוּ** שְׁלִיטָ"א, רַבָּהּ שֶׁל תֵּל אָבִיב יָפוֹ וְהָרַב הָרָאשִׁי לְיִשְׂרָאֵל לְשֶׁעָבַר:

בְּרֵאשִׁית הַגַּל הַגָּדוֹל שֶׁל עוֹלִים מִבְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת כִּהַנְתִּי כְּרַבָּהּ הָרָאשִׁי שֶׁל תֵּל אָבִיב יָפוֹ, וּבְיוֹם שִׁבְתִּי עִם שְׁנֵי חֲבֵרֵי בֵּית הַדִּין הַמְיֻחָד, הָרַב שְׁלֹמֹה דִּיכוֹבְסְקִי וְהָרַב אַבְרָהָם שָׁרְמָן, הוֹפִיעַ בְּפָנֵינוּ רוֹפֵא צָעִיר בֶּן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, שֶׁהִגִּיעַ יוֹם קֹדֶם לָכֵן מִבְּרִית הַמּוֹעֲצוֹת עִם אִשְׁתּוֹ וּשְׁתֵּי בְּנוֹתָיו (וְלֹא כָּאן הַמָּקוֹם לְתָאֵר מַדּוּעַ הִגִּיעַ לְלֹא כָּל נְיָרוֹת מְזֻהִים, בְּדֶרֶךְ לֹא דֶּרֶךְ).

הָרוֹפֵא בָּא אֵלַי כְּדֵי לְקַבֵּל אִשּׁוּר לְיַהֲדוּתוֹ עֲבוּר כָּל הַמּוֹסָדוֹת הַקּוֹלְטִים, וְהֵבִיא עִמּוֹ עֵדִים שֶׁיָּעִידוּ כִּי יְהוּדִי הוּא, בֵּן לְאָב וָאֵם יְהוּדִים. הוּא רוֹפֵא, אִמּוֹ רוֹפֵאת יְלָדִים, מְנַהֶלֶת מַחְלָקָה בְּמוֹסְקְבָה בְּאוֹתָם יָמִים, וְאָבִיו - שֶׁהָיָה כִּירוּרְג - הָלַךְ לְעוֹלָמוֹ.

אַחַד הָעֵדִים שֶׁהוֹפִיעַ בְּפָנֵינוּ אָמַר בְּצוּרָה בְּרוּרָה כִּי הָיָה נוֹכֵחַ בִּבְרִית הַמִּילָה שֶׁל אוֹתוֹ רוֹפֵא צָעִיר, ג'וֹרְג' שְׁמוֹ, לִפְנֵי אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה.

הָיָה עֵד אֶחָד שֶׁהִרְשִׁים בְּסִפּוּרוֹ, בְּצוּרָה מְעַנְיֶנֶת עַד מְאֹד: חַבַּ"דְנִיק, בָּא בַּיָּמִים, הוֹפִיעַ בְּבֵית הַדִּין עִם קַסְקֶט לְרֹאשׁוֹ, זָקֵן לָבָן שֶׁיּוֹרֵד עַל פִּי מִדּוֹתָיו, וְהוּא מְסַפֵּר לָנוּ בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן: ''אִמָּא שֶׁל ג'וֹרְג' זֶה, אוֹתָהּ מְנַהֶלֶת מַחְלָקָה בְּבֵית הַחוֹלִים, הָיְתָה מְעֻשֶּׁנֶת כְּרוֹנִית, שְׁתַּיִם-שָׁלוֹשׁ חֲפִיסוֹת סִיגָרִיּוֹת לְיוֹם. אֲבָל מִדֵּי לַיְלָה, טֶרֶם לָכְתָהּ לִישׁוֹן, הָיְתָה לוֹקַחַת סִיגָרִיָּה בּוֹדֶדֶת וּמַנִּיחָה אוֹתָהּ בָּאָרוֹן הַבָּנְדִים בַּחֲדַר הַשֵּׁנָה אֲצָלָהּ, בְּתוֹךְ קַרְטוֹן. כָּל לַיְלָה סִיגָרִיָּה.

אַחַת לְשָׁנָה, אַחֲרֵי חַג הַפּוּרִים, אֲנִי - מְסַפֵּר הַחַבַּ"דְנִיק הַזֶּה - הָיִיתִי מַגִּיעַ אֵלֶיהָ, וְזֶה הָיָה קוֹד מֻסְכָּם בֵּינֵינוּ: הִיא הָיְתָה מוֹסֶרֶת לִי שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים סִיגָרִיּוֹת שֶׁצָּבְרָה בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנָה, וַאֲנִי הָיִיתִי מְסַפֵּק לָהּ כַּמָּה קִילוֹגְרַמִּים שֶׁל קֶמַח, כְּדֵי שֶׁהִיא תּוּכַל בְּבֵיתָהּ לֶאֱפוֹת מַצּוֹת כְּשֵׁרוֹת לְחַג הַפֶּסַח. הִיא לֹא שָׁמְרָה שַׁבָּת, הִיא לֹא הִקְפִּידָה עַל כַּשְׁרוּת - לֹא הָיוּ לָהּ גַּם הַתְנָאִים לְכָךְ - אֲבָל מְאֹד הִקְפִּידָה שֶׁיִּהְיֶה בַּבַּיִת לֵיל הַסֵּדֶר, וְהַבַּיִת יִזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם עִם כָּל הַסְּמָלִיּוּת שֶׁבַּדָּבָר!

הִתְרַגַּשְׁתִּי מְאֹד מֵהַסִּפּוּר, וְהַבֵּן עוֹד מוֹסֵר לִי אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן שֶׁל הָאִמָּא, שָׁם בְּמוֹסְקְבָה. טִלְפַּנְתִּי אֵלֶיהָ. הִיא יָדְעָה עוֹד לְדַבֵּר מְעַט אִידִישׁ, וְאָמַרְתִּי לָהּ: "אֲנַחְנוּ מְקַיְּמִים מִצְוַת מַצָּה פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. אַתְּ קַיֶּמֶת אֶת הַמִּצְוָה הַזֹּאת בְּכָל לַיְלָה וַלַיְלָה, שְׁלוֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים יוֹם בְּשָׁנָה. אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ אִם מִבְּחִינַת הֲהֶלְכָה הַמַּצּוֹת אֶצְלָךְ הָיוּ כְּשֵׁרוֹת, אֲבָל שֶׁהָיוּ קְדוֹשׁוֹת וּטְהוֹרוֹת וְהִתְקַבְּלוּ בְּרָצוֹן לִפְנֵי בּוֹרֵא עוֹלָם - אֵין לִי צַל שֶׁל סָפֵק בְּכָךְ!"

חֲז"ל צִוּוּנוּ: שְׁלוֹשִׁים יוֹם קֹדֶם הַפֶּסַח שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח. מַתְחִילִים בְּנָקְיוֹנוֹת בְּחַדְרֵי הַבַּיִת, וְאִלּוּ אִשָּׁה זוֹ עָשְׂתָה הֲכָנָה שֶׁ-נָּ-ה שְׁלֵמָה, וְזֹאת כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בַּבַּיִת לֵיל הַסֵּדֶר, שֶׁהַבַּיִת יִזְכֹּר אֶת יְצִיאַת מִצְרַיִם עִם הַמַּצּוֹת.

מִי שָׁמַע זֹאת וְלֹא יְקַבֵּל כֹּחוֹת נֶפֶשׁ עֲצוּמִים בַּהֲכָנוֹת בְּיֶתֶר שְׂאֵת וְתַעֲצוּמוֹת לִקְרַאת לֵיל הַסֵּדֶר!

אָנוּ לֹא נִדְרָשִׁים כַּיּוֹם, בָּרוּךְ ה', לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּהֶחָבֵא וּבְחַדְרֵי חֲדָרִים. כָּל יְהוּדִי זוֹכֶה לִקְנוֹת מַצּוֹת לְפֶסַח, אַךְ כְּדַאי שֶׁבְּסֵתֶר לִבֵּנוּ נִזְכֹּר אֶת אֵלֶּה שֶׁהַפְּרוּטָה אֵינָהּ מְצוּיָה בְּכִיסָם וְאֶצְלָם זוֹ "מִלְחָמָה" קִיּוּמִית שֶׁל מַמָּשׁ לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר עִם כָּל מַה שֶּׁנִּצְרָךְ וְלוּ בְּצִמְצוּם. כְּדַאי שֶׁנְּפַנֵּים אֶת סִפּוּר אוֹתָהּ הָאִמָּא, שֶׁלַּיְלָה לַיְלָה, לִפְנֵי לֶכְתָּהּ לִישׁוֹן עָסְקָה בִּזְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָֹה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. שֶׁלֹּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבָד גָּאַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֶלָּא אַף אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הָבִיא אוֹתָנוּ, לָתֶת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ:

מצוה לספר על הנסים שארעו ביציאה ממצרים

בְּגִמַּר הַשְּׁאֵלוֹת וַאֲמִירַת "מַה נִּשְׁתַּנָּה" הָאָב צָרִיךְ לְתָרֵץ וּלְהַסְבִּיר לְכָל אֶחָד מִבָּנָיו כְּפִי הֲבָנָתוֹ, וְהַיּוֹם יֵשׁ רַבִּים שֶׁשּׁוֹמְעִים מֵהַבֵּן אֲמִירַת "מַה נִּשְׁתַּנָּה" וְאוֹמְרִים "עֲבָדִים הָיִינוּ" וְכוּ' וְלֹא מַסְבִּירִים לַיֶּלֶד כְּלָל, אַף שֶׁהוּא בְּגִיל שֶׁמִּסֻּגָּל כְּבָר לְהָבִין לְפָחוֹת קְצָת, וּמְבַטְּלִים בָּזֶה עִקַּר מִצְוַת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ".

לַהֲבָנַת מַהוּת חוֹבַת הָעֶרֶב, יוּבָא לְקַמָּן סִפּוּר מֵהַקָּדוֹשׁ הֵי"ִ**חַפֵּץ חַיִּים**" זַצַ"ל:
בִּזְמַן הַפְּרָעוֹת בְּאוּקְרַאִינָה, כְּשֶׁנֶּהֶרְגוּ וְנִטְבְּחוּ רִבְבוֹת יְהוּדִים עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם הַשֵּׁם יִקֹּם דָּמָם, הָיָה הַקָּדוֹשׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֵצֶל רוֹפֵא אֶחָד שֶׁהִתְחִיל לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֵיךְ, כִּבְיָכוֹל, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַגֵּל לְרָאוֹת הֵיאַךְ מְיַסְּרִים אֶת עַמּוֹ בְּאַכְזְרִיּוּת שֶׁכָּזוֹ וְלִשְׁתֹּק עַל כָּךְ.
הֶחָפֵץ חַיִּים נִתְעַטֵּף בִּשְׁתִיקָה וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ.
אָמַר הָרוֹפֵא: "תַּאֲמִין לִי, שֶׁאֲנִי מַתְחִיל לְפַקְפֵּק אִם יֵשׁ אֱלֹקִים בָּעוֹלָם..."
הֵשִׁיב לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים: "אֲנִי מְפַקְפֵּק אִם אַתָּה רוֹפֵא אוֹ לֹא."
מֵהֵר הָרוֹפֵא לְהַרְאוֹת לוֹ תְּעוּדָה תְּלוּיָה עַל הַקִּיר הַמְאַשֶּׁרֶת שֶׁהוּא רוֹפֵא מֻסְמָךְ. הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל הִסְתַּכֵּל וְרָאָה שֶׁתַּאֲרִיךְ כְּתִיבַת הַתְּעוּדָה הוּא מִלִּפְנֵי אַרְבָּעִים שָׁנָה.
"יִתָּכֵן שֶׁבִּשְׁעָתוֹ אָכֵן הוֹכַחְתָּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ לְרַפֵּא, אֲבָל מִנַּיִן לִי לָדַעַת שֶׁעַכְשָׁו אַתָּה עָדַיִן רוֹפֵא?" - אָמַר לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים.
הֵשִׁיב הָרוֹפֵא, שֶׁאֵין שׁוּם טַעַם לַעֲרֹךְ כָּל פַּעַם בְּחִינוֹת אֶלָּא דַּי בְּכָךְ שֶׁנִּבְחַן פַּעַם אַחַת בִּשְׁעָתוֹ.
אָמַר לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים זַצַ"ל: "תֵּדַע לְךָ, שֶׁגַּם לְגַבֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כֵּן הוּא. לְפָנָיו שֶׁמְּסַר לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהֶעֱמִידָנוּ בְּנִסְיוֹנוֹת הַרְבֵּה מִתּוֹךְ הֶסְתֵּר פָּנִים, הֶרְאָה לָנוּ נִסִּים וְנִפְלָאוֹת לְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאָמַר לָנוּ, כִּבְיָכוֹל, 'זוֹהִי הַתְּעוּדָה שֶׁלִּי שֶׁאֲנִי מַשְׁגִּיחַ בָּעוֹלָם, וַעֲלֵיכֶם לְמְסֹר יְדִיעָה זוֹ לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם עַד עוֹלָם.'"
וְלָכֵן, אַף עַל פִּי שֶׁהַיּוֹם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לִנְהֹג בְּהֶסְתֵּר תּוֹךְ הֶסְתֵּר, עַד שֶׁצָּרִיךְ מְסִירוּת נֶפֶשׁ בַּחַיִּים כְּדֵי לְקַיֵּם תָּמִיד אֶת רְצוֹנוֹ, אֲבָל, כִּבְיָכוֹל, הַתְּעוּדָה הִיא הַנִּסִּים שֶׁאֵרְעוּ בִּשְׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּבְכָל דּוֹר בְּלֵיל ט"ו נִיסָן עָלֵינוּ לְהַאֲרִיךְ בְּסִפּוּר נִפְלָאוֹת דְּמִצְרַיִם, שֶׁהִיא הַתְּעוּדָה שֶׁלּוֹ.
וְזֶהוּ מַה שֶּׁנֶּאֱמַר 'חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם', שֶׁהַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְּחִלָּה לְמַעַן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא רַק לְאֵלּוּ שֶׁהָיוּ אָז אֶלָּא לְמַעַן כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ עַד זְמַנֵּנוּ, וְלָכֵן נֶחְשָׁב הַדָּבָר כְּאִלּוּ הָיִינוּ אָנוּ בְּעַצְמֵנוּ עֲבָדִים בְּמִצְרַיִם וְיָצָאנוּ מִשָּׁם בַּנִּסִּים שֶׁהֶרְאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, לֹא רַק לַדּוֹר הַהוּא אֶלָּא גַּם לָנוּ, וְגַם אוֹתָנוּ גָּאַל עִמָּהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵחָסְרוֹן הָאֱמוּנָה עַל יְדֵי הַנִּסִּים הָאֵלּוּ."
לְצַעֲרֵנוּ, יֵשׁ שֶׁאֲנָשִׁים רוֹצִים וּמְבַקְּשִׁים הוֹכָחוֹת עַל מְצִיאוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל מְצִיאוּתוֹ כְּפִי הַמִּשְׁפָּט הַיָּדוּעַ "תּוֹכִיחַ לִי שֶׁ...", "מִי אָמַר שֶׁיֵּשׁ..." וְכִבְיָכוֹל, רוֹצִים תְּעוּדוֹת אוֹ עֵדֵיוֹת שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם...

דַּוְקָא עֶרֶב זֶה שֶׁל הַהַגָּדָה שֶׁבּוֹ אָנוּ יוֹשְׁבִים בְּנִיחוּתָא, כָּאן כְּבָר אֵין עָלֵינוּ "הַתְקָפוֹת", זֶה הַזְּמַן לְסַפֵּר בִּנְעִימָה וּלְהַרְבּוֹת בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם עַל הַנִּסִּים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּבָרֶגַע שֶׁנַּחְדִּיר אֶת הָאֱמוּנָה לְתוֹךְ הַלְּבָבוֹת הַרְבֵּה מִן הַקְּשָׁיוֹת יֵעָלְמוּ.

עַל כֵּן מִן הָרָאוּי לְהַסְבִּיר מַדּוּעַ הִתְחִילָה הַהַגָּדָה בַּ"עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם": תְּחִלָּה יֵשׁ לְסַפֵּר עַל הַשִּׁתַּלְשְׁלוּת הָעִנְיָן, עִם יִשְׂרָאֵל הִתְחִיל בְּעַבְדוּת, אַחַר כָּךְ נִגְאַל מִמִּצְרַיִם וְעַתָּה אָנוּ מְצַפִּים לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה.

מְכַסֶּה הַמָּצוֹת. מַגְבִּיהִים אֶת הַכּוֹס עַד "גָּאַל יִשְׂרָאֵל".

לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִים - לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבֵּחַ, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדֵּר וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ: הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, וּמִשִּׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה, וּמֵיָגוֹן לְשִׂמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה, הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה: יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהֻלָּל שֵׁם יְהוָה: רָם עַל כָּל גּוֹיִם יְהוָה, עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי כַּיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: מְקִימִי מֵעָפָר דָּל, מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת, אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה. הַלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לֹעֵז: הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ, יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו: הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס, הַיַּרְדֵּן יִסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים, גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מַה לְּךָ הַיָּם כִּי תָנוּס, הַיַּרְדֵּן תִּסֹּב לְאָחוֹר: הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְאֵילִים, גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן: מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ, מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַ יַעֲקֹב: הַהֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מָיִם, חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לֶאֱכָל בּוֹ מַצָּה וּמָרוֹר. כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ. וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָתֶךָ. וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים (בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת אוֹמְרִים: מִן הַפְּסָחִים וּמִן הַזְּבָחִים) **אֲשֶׁר יַגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבַּחֲךָ לְרָצוֹן. וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חָדָשׁ עַל גְּאֻלָּתֵנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גָּאַל יִשְׂרָאֵל:**

הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת כּוֹס שֵׁנִי מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

שׁוֹתִין אֶת הַכּוֹס בְּהַסְבַּת שְׂמֹאל.

רחצה

נוֹטֵל יָדָיו בַּעֲמִידָה כְּדִין נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה, שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בָּזֶה אַחַר זֶה עַל כָּל יָד. וּבִשְׁעַת הַנְּטִילָה יְהַפֵּךְ יָדָיו לְכָל הַצְּדָדִים כְּדֵי שֶׁהַמַּיִם יְלַחְלְחוּ כָּל שֶׁטַח הַיָּד. וְאַחַר כָּךְ יַגְבִּיהַּ שְׁתֵּי יָדָיו כְּנֶגֶד פָּנָיו וְיֹאמַר: "שְׂאוּ יְדֵיכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה'" וְיָבֵרֵךְ: "עַל נְטִילַת יָדַיִם" כְּשֶׁיָּדָיו מוּרָמוֹת כְּמְקַבֵּל שֶׁפַע מִגְּבוֹהַּ. וְאַחַר כָּךְ יְנַגֵּב יָדָיו. אֵין לְנַגֵּב בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה. הַנּוֹטֵל צָרִיךְ שֶׁיַּגְבִּיהַּ יָדָיו לְמַעְלָה שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מַיִם חוּץ לַפֶּרֶק וְיַחְזְרוּ וִיטַמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם. יִטְּלוּ יְדֵיהֶם כַּהֲלָכָה וִיבָרְכוּ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדָיִם.

נוֹטֵל יָדָיו, וְקֹדֶם שֶׁיְּרַחֵץ, טוֹב לוֹמַר בַּקָּשָׁה זוֹ:

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ וְכוּ', בִּיחוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפָשׁוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת וּמַלְבּוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוֹבִים לָהֶם, שֶׁמְּכְלָלוֹת אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה, וּמִכָּל פְּרָטֵי אֲצִילוּת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָּה דְּכָל פַּרְצוּף וּסְפִירָה. הִנֵּה אָנֹכִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל מַצָּה בַּלַּיְלָה הַזֹּאת שֶׁל חַג הַמַּצּוֹת, כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצּוֹת. וַהֲרֵינִי מוּכָן לְקַיֵּם מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה דְּלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ, וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה דְּכָל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ, וּמִצְוַת לִפְרֹשׁ מֵאֲכִילַת חָמֵץ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ". וְלָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה, עֲשֵׂה. וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל תַּעֲרֹבֶת חָמֵץ. וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה דְּלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאוֹר וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ. וּמִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה דְּלֹא יִמָּצֵא שְׂאוֹר בְּבָתֵּיכֶם. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ כְּדֵי לְתַקֵּן שׁוֹרֶשׁ מִצְוֹת אֵלּוּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן.

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא חֲשׁוּבָה וּמְקֻבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ שֶׁל אֲכִילַת מַצָּה בַּלַּיְלָה הַזֹּאת, וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאִלּוּ כִּוַּנְתִּי בְּכָל הַכַּוָּנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן בְּמַעֲשֶׂה וְדִבּוּר וְכַוָּנָה וּמַחֲשָׁבָה וּרְעוּתָא דְּלִבָּא. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ.

מוציא

יִקַּח שְׁלוֹשׁ הַמַּצּוֹת בְּיָדוֹ, כַּסֵּדֶר שֶׁהֻנִּיחָן, הַפְּרוּסָה בֵּין שְׁתֵּי הַשְּׁלֵמוֹת, וְיָבֵרֵךְ :

הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טְמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

מצה

מַשְׁמִיט הַמַּצָּה הַתַּחְתּוֹנָה, וְתִשָּׁאַר בְּיָדוֹ הַמַּצָּה הָעֶלְיוֹנָה עִם הַמַּצָּה הַפְּרוּסָה, וְיָבֵרְךְ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מַצָּה:

יִבְצַע מִשְׁתֵּיהֶן, כַּזַּיִת מִכָּל אַחַת, וְיִטְבְּלֵן בְּמֶלַח, וְיֹאכְלֵן בַּהֲסִבָּה. וְכֵן יְחַלֵּק לְכָל הַמְּסֻבִּים כַּזַּיִת מִכָּל אַחַת, וְיִתֵּן לְפָחוֹת כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד מֵהַמְּסֻבִּים, וְיֹאכְלוּ בַּהֲסִבָּה. [וְשִׁעוּר כַּזַּיִת עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה גְּרָם]. וְאִם אֵין הַמַּצָּה שְׁלָפָנָיו מַסְפֶּקֶת לְכָל הַמְּסֻבִּים, יִתֵּן מִמַּצָּה שְׁמוּרָה אַחֶרֶת אֲשֶׁר מִחוּץ לַקְּעָרָה, כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד מֵהַמְּסֻבִּים.

מרור

יִקַּח כַּזַּיִת מָרוֹר בָּדוּק הֵיטֵב מִתּוֹלְעִים וְיִטְבְּלֶנּוּ בַּחֲרֹסֶת וִינַעֵר מֵעָלָיו אֶת הַחֲרֹסֶת כְּדֵי שֶׁיִּרְגִּישׁ טַעַם מָרוֹר, וִיכַוֵּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה דְּרַבָּנָן שֶׁל אֲכִילַת מָרוֹר.

וְיֹאכְלֶנּוּ בְּלִי הֶסֹבָּה וְיָבֵרְךְ:

הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת מָרוֹר לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר.

כורך

מֵיד לְאַחַר מִכֵּן נוֹטֵל אֶת הַמַּצָּה הַשְּׁלִישִׁית וּבוֹצֵעַ מִמֶּנָּה כַּזַּיִת, כּוֹרְכוֹ עִם כַּזַּיִת מָרוֹר וּמְטַבֵּל בַּחֲרֹסֶת, וְאוֹמֵר:

מַצָּה וּמָרוֹר בְּלֹא בְרָכָה. זֵכֶר לַמִּקְדָּשׁ בְּיָמֵינוּ יְחֻדַּשׁ. כְּהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁהָיָה כּוֹרְכָן וְאוֹכְלָן בְּבַת אַחַת. לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל מַצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלוּהוּ:

וְאוֹכֵל בַּהֲסִבָּה.

מוציא מצה

שְׁאַל בְּנִי:

בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה חַיָּב אָדָם לֶאֱכֹל מִיָּד לְאַחַר הַקִּדּוּשׁ [וְאָמְנָם יֵשׁ שֶׁהִקְפִּידוּ בָּזֶה גַּם בְּלֵיל הַסֵּדֶר], אוּלָם בְּדֶרֶךְ כְּלָל חוֹלְפוֹת שָׁעָה אוֹ שְׁעָתַיִם מֵהַקִּדּוּשׁ עַד לַסְּעוּדָה, שֶׁהֲרֵי מַאֲרִיכִים לִקְרֹא אֶת הַהַגָּדָה וּמַרְבִּים לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְהַשְּׁאֵלָה הַנִּשְׁאֶלֶת הִיא: אֵיךְ הִתִּירוּ "הֶפְסֵק" גָּדוֹל שֶׁכָּזֶה בֵּין הַקִּדּוּשׁ לַסְּעוּדָה?

תְּשׁוּבָה:

בְּאֵר הַגָּאוֹן רַבִּי **שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיֶערְבָּאךְ** זַצַ"ל: תַּפְקִידוֹ שֶׁל לֵיל הַסֵּדֶר הוּא לְקַדֵּשׁ אֶת הַלַּיְלָה הַזֶּה, וְאִם כֵּן הַכֹּל הוּא הֶמְשֵׁךְ לַקִּדּוּשׁ, וְדוֹמֶה הַדָּבָר לְאָדָם שֶׁמְּקַדֵּשׁ בְּדִבֻּקוּת וַאֲרִיכוּת יְתֵרָה וְכֵן בִּנְטִילַת יָדַיִם בְּבִרְכָתָהּ וּמְזֻמּוֹרֶיהָ, אַף שֶׁנִּמְשָׁךְ אֶצְלוֹ זְמַן רַב - אֵין זֶה הֶפְסֵק, כִּי הַכֹּל הֶמְשֵׁךְ אֶחָד לַקִּדּוּשׁ וְלַסְּעוּדָה.

וְאַף לְעִנְיָנֵנוּ, כָּל מַעֲשֵׂינוּ בְּלֵיל הַסֵּדֶר הֵם חֵלֶק חָשׁוּב מֵהַחִיּוּב הַגָּדוֹל וְהַנִּשְׂגָּב, שֶׁהֲרֵי חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, וּלְסַפֵּר אֶת כָּל הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁהָיוּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְאִם כֵּן הַכֹּל - **הַקִּדּוּשׁ, הַהַגָּדָה וְהַסְּעוּדָה - נֶחְשָׁב לְהֶמְשֵׁךְ אֶחָד בְּרִצִיפוּת**, וְאֵין בָּזֶה הֶפְסֵק בֵּין הַקִּדּוּשׁ לַסְּעוּדָה.

וּמְשׁוּם כָּךְ מְקַדִּימִים בַּאֲמִירַת "הָא לַחְמָא עַנְיָא" - לִפְנֵי אֲמִירַת הַהַגָּדָה, לוֹמַר לְךָ שֶׁגַּם סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם קָשׁוּר עִם מַצָּה זוֹ שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים, אֶלָּא שֶׁלִּפְנֵי אֲכִילָתוֹ צָרִיךְ לוֹמַר עָלֶיהָ דְּבָרִים הָרִבָּה, וְכֵיוָן שֶׁהַהַגָּדָה הִיא מִצְּרְכֵי הַסְּעוּדָה הֲרֵי זֶה נֶחְשָׁב כְּהֶמְשֵׁךְ לְקִדּוּשׁ עַל דַּעַת לֶאֱכֹל לְאַלְתַּר, וּמִטַּעַם זֶה גַּם בּוֹצְעִים אֶת הַמַּצָּה סָמוּךְ לְקִדּוּשׁ וְלֹא מַמְתִּינִים עַד סָמוּךְ לַסְּעוּדָה.

מָה עִם כַּזַּית מַצָּה?

מְסֻפָּר עַל אוֹדוֹת הַצַּדִּיק רַבִּי זוּנְדֶ'ל מִסַּלַנְט זַצַ"ל, שֶׁכַּאֲשֶׁר הוֹצִיאוּ לוֹ אֶת הַשֵּׁן הָאַחֲרוֹנָה שֶׁהָיְתָה בְּפִיו - פָּרַץ בִּבְכִי תַּמְרוּרִים.

"רַבִּי זוּנְדֶ'ל, עַל מָה אַתֶּם בּוֹכִים? הֲלֹא תּוֹעַלְתָּהּ שֶׁל הַשֵּׁן הַבּוֹדֶדֶת הַזּוֹ לֹא הָיְתָה כֹּה גְּדוֹלָה!" נָסָה הָרוֹפֵא לְנַחֵם, אוּלָם לֹא יָרַד לְסוֹף דַּעְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק הָעוֹמֵד מוּלוֹ...

שֶׁכֵּן בֵּין יְבָבוֹתָיו, בְּעוֹד הַדְּמָעוֹת הַטְּהוֹרוֹת זוֹלְגוֹת עַל לְחָיָיו, נָעָנָה רַבִּי זוּנְדֶ'ל וְהִסְבִּיר אֶת סִבַּת בִּכְיוֹ:

"אֵינֶנִּי דּוֹאֵג כֵּיצַד אוּכַל לֶאֱכֹל מַעֲדַנִּים וּמַטְעַמִּים... אוּלָם דְּאָגָה אַחַת אֵינָהּ נוֹתֶנֶת לִי מָנוֹחַ, הֵיכֵיצַד אוּכַל לֶאֱכֹל אֶת הַכַּזַּיִת מַצָּה בְּלֵיל פֶּסַח? אוֹי! אֵין לִי כְּבָר אֶת הַשֵּׁן הָאַחֲרוֹנָה שֶׁבָּהּ יָכֹלְתִּי לִלְעֹס אֶת הַמַּצּוֹת!"

זוֹהִי יִרְאַת שָׁמַיִם טְהוֹרָה! זֶהוּ "מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם"!

כְּדַאי לְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת לִקְרַאת הַגְּאֻלָּה

רַבֵּנוּ נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זַצַ"ל סִפֵּר סִפּוּר אֲשֶׁר נוֹכַל לִלְמֹד מִמֶּנּוּ לֶקַח נִפְלָא בְּחַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם לִקְרַאת הַגְּאֻלָּה:

שְׁנֵי עֲנִיִּים הָיוּ נוֹדְדִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הָאֶחָד יְהוּדִי וְהַשֵּׁנִי גֶּרְמָנִי.

הָיָה זֶה בְּעֶרֶב פֶּסַח. בְּעוֹדָם עוֹבְרִים בִּרְחוֹבוֹת הַיְּהוּדִים הֵרִיחוּ אֶת רֵיחַ הַמַּאֲכָלִים הַמְיֻחָדִים וְשָׁאֲלוּ אֶת הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים הַאִם הַיּוֹם מַשֶּׁהוּ מְיֻחָד מִשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה.

עָנוּ לָהֶם בְּחִיּוּב שֶׁהַיּוֹם עוֹרְכִים הַיְהוּדִים אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, עֶרֶב הֶחָג הַנִּפְלָא בּוֹ מַזְמִינִים הַיְהוּדִים אוֹרְחִים לְשֻׁלְחָן הֶחָג.

אָמַר הַיְהוּדִי לַחֲבֵרוֹ: "בּוֹא אִתִּי לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֶדְאַג לְךָ לְאֵרוּחַ טוֹב".

"אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה אִם אֶתָּפֵס בְּקַלְקָלָתִי?" - טָעַן הַגּוֹי - "הֲלֹא אֵינִי מִתְמַצֵּא בְּכָל אוֹתָם סְדָרִים וּמִנְהָגִים הַנְּהוּגִים אֶצְלְכֶם בְּלֵיל הַסֵּדֶר?"

הִרְגִּיעוֹ הַיְהוּדִי וְאָמַר לוֹ: "אָנֹכִי אֲלַמֶּדְךָ אֶת כָּל הַמִּנְהָגִים מֵרֹאשִׁיתָם וְעַד סוֹפָם".

תֵּאֵר בְּפָנָיו אֶת לֵיל הַסֵּדֶר בְּדִיּוּק נִמְרָץ, אַךְ שָׂכַח לוֹמַר לוֹ שֶׁלִּפְנֵי שֶׁסּוֹעֲדִים אֶת סְעוּדַת הֶחָג אוֹכְלִים מָרוֹר שֶׁטַּעֲמוֹ כַּלַּעֲנָה...

פָּנָה הַיְהוּדִי לַגַּבַּאי וְאָמַר: "זְרִים אָנוּ וּמְבַקְּשִׁים לְהָסֵב לַ'סֵּדֶר'".

אָמַר הַגַּבַּאי: "אֵין בּוֹדְקִים לְמְזוֹנוֹת. אַתָּה תִּהְיֶה אוֹרְחוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, וַחֲבֵרְךָ יִהְיֶה אוֹרְחוֹ שֶׁל אַלְמוֹנִי".

שָׁב הֶעָנִי לַחֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ: "אַחַר הַתְּפִלָּה יַפְרִידוּ בֵּינֵינוּ, כָּל אֶחָד יִסְעַד בְּמָקוֹם אַחֵר. אֲבָל לְאַחַר הָאֹכֶל נָשׁוּב וְנִוָּעֵד פֹּה".

רָעֵב הָיָה הַגּוֹי עַד מְאֹד וְצִפָּה בְּקֹצֶר רוּחַ לִסְעוּדָה הַדְּשֵׁנָה. הוּא נִזְכַּר בְּכָל אוֹתָם מַאֲכָלִים שֶׁסִּפֵּר לוֹ עָלֶיהָם הַיְהוּדִי, אוּלָם לְדַאֲבוֹן לִבּוֹ רָאָה שֶׁאֵין מַגִּישִׁים מִמִּינֵי הַדְּגִים וְהַבָּשָׂר כְּלוּם. בַּעַל הַבַּיִת אָמַר כַּמָּה פְּסוּקִים וְכֻלָּם גָּמְעוּ מֵהַיַּיִן, וְיַיִן מַגְבִּיר הַתֵּאָבוֹן כַּיָּדוּעַ. לְאַחַר מִכֵּן נָטְלוּ יָדַיִם וְהוֹשִׁיטוּ לוֹ גִּבְעוֹל כַּרְפַּס פָּחוֹת מִכְּשִׁעוּר כַּזַּיִת, טָבוּל בְּמֵי מֶלַח. וְהוּא רָעֵב...

לֹא דַּי בְּכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַיְלָדִים הִתְחִילוּ שׁוֹאֲלִים שְׁאֵלוֹת וְהָאָב הֵשִׁיב בְּנִיחוּתָא וּבְמָאוֹר פָּנִים כַּאֲשֶׁר כָּל יֶלֶד מוֹסִיף נֹפֶךְ לְדִבָּרָיו, וּבְטֶנּוֹ שֶׁל הַנָּכְרִי...

סוֹף סוֹף נָשְׂאוּ אֶת הַכּוֹס הַשְּׁנִיָּה וְנִגְּשׁוּ לִטֹּל יָדַיִם. "נְטִילַת יָדַיִם זוֹ לָמָּה?" שָׁאַל בְּלַחַשׁ אֶת הַיֶּלֶד שֶׁיָּשַׁב לְצִדּוֹ.

"לַסְּעוּדָה" - הֶשִׁיבוֹ הַיֶּלֶד בִּלְחִישָׁה.

כַּמָּה שָׁמַח! הִגִּיעַ הַקֵּץ לָעִנּוּי, הִנֵּה בָּא הַפִּצּוּי לַסֵּבֶל הַמִּתְמַשֵּׁךְ... נָטַל יָדָיו וְנִגְּבָן, בַּעַל הַבַּיִת בָּצַע אֶת הַמַּצּוֹת הַמְּשֻׁנּוֹת וְשִׁגֵּר לְכָל אֶחָד כַּזַּיִת. תּוֹךְ כְּדֵי לְעִיסָה שָׁאַל אֶת עַצְמוֹ מַה זֹּאת וּמֵיָּד נִחַם אֶת עַצְמוֹ: 'לֹא נוֹרָא, כַּנִּרְאֶה שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְהִתְפַּתֵּם מִפַּת זוֹ וּלְהַשְׁבִּיעַ אֶת רַעֲבוֹנָם'.

וְהִנֵּה מַגִּישִׁים מִין מַאֲכָל שֶׁלֹּא רָאָה מִיָּמָיו - הָיְתָה זוֹ חֲזֶרֶת לְשֵׁם מָרוֹר (חֲרֵיין חָרִיף בְּיוֹתֵר), וּבְנַפְשׁוֹ דִּמָּה שֶׁבְּוַדַּאי זֶהוּ הַמַּאֲכָל הֶחָשׁוּב בְּיוֹתֵר לִסְעוּדַת הַיּוֹם. הִכְנִיס מָנָה הֲגוּנָה לְפִיו וְנִכְוְתָה לְשׁוֹנוֹ כְּאִלּוּ הִכְנִיס אֵשׁ לְפִיו. מֵעָיו הִתְהַפְּכוּ בְּקִרְבּוֹ. נִשְׁמָתוֹ נֶעְתְּקָה וְעֵינָיו מָלְאוּ

דְּמָעוֹת. כְּבָר לֹא יָכֹל לְהִתְאַפֵּק וְהוּא צָרַח: "הִתְבַּיְּשׁוּ לָכֶם! כָּכָה אַתֶּם מְעַנִּים אֶצְלְכֶם אוֹרְחִים?"

הוּא בָּרַח מֵהַמָּקוֹם וְרָץ לְבֵית הַכְּנֶסֶת הֶחָשׁוּךְ לְחַכּוֹת לַחֲבֵרוֹ. רָעֵב, צָמֵא וְקוֹפֵא מִקֹּר נָח הַגֶּרְמָנִי עַל סַפְסַל בֵּית הַמִּדְרָשׁ. עָבְרוּ עוֹד כַּמָּה שָׁעוֹת עַד שֶׁנִּפְתְּחָה הַדֶּלֶת וְהַיְּהוּדִי נִכְנַס בְּפָנִים שְׂמֵחוֹת, שֶׂבַע מֵהָאֲכִילָה וְהַשְׁתְּיָה. הוּא פָּנָה אֶל רֵעֵהוּ הַגּוֹי וְשָׁאַל: "אֵיךְ הָיָה הַ'סֵּדֶר'?"

סִפֵּר לוֹ הַגֶּרְמָנִי בְּכַעַס אֶת כָּל מַה שֶּׁקָּרָה עִמּוֹ. אָמַר לוֹ הַיְּהוּדִי: "הוֹי, גֶּרְמָנִי שׁוֹטֶה! אִלּוּ הָיִיתָ מְחַכֶּה עוֹד מְעַט, הָיִיתָ אוֹכֵל מִכָּל טוּב כָּמוֹנִי".

אָמַר עַל כָּךְ רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב זַצַ"ל, שֶׁכָּךְ בְּדִיּוּק מְצַוִּים אָנוּ לְהִתְיַחֵס לְכָל הַ"מָּרוֹר" שֶׁאָנוּ טוֹעֲמִים מִמֶּנּוּ יוֹם-יוֹם. מִי שֶׁחָכָם יוֹדֵעַ שֶׁזֶּהוּ הַשֶּׁלֶב הָאַחֲרוֹן בַּעֲרֵמַת הַיִּסּוּרִים שֶׁבָּאָה עַל כְּלַל יִשְׂרָאֵל. עָלֵינוּ לְהִתְאַזֵּר בְּסַבְלָנוּת וְלַדַּעַת שֶׁאַחֲרֵי הַחֹשֶׁךְ בָּאָה הַגְּאֻלָּה, וּמִי שֶׁיִּבְעַט בַּיִּסּוּרִים הַלָּלוּ הֲרֵי שֶׁהוּא טִפֵּשׁ גָּדוֹל. כְּדַאי הָיָה לְסִבֹּל יִסּוּרִים, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁנִּזְכֶּה לַסְּעוּדָה הַדְּשֵׁנָה, לַגְּאֻלָּה הָאֲמִתִּית שֶׁמְּצַפָּה לָנוּ.

שלחן עורך

יֹאכַל סְעוּדָתוֹ בְּשִׂמְחָה, וְלֹא יִשְׂבַּע הַרְבֵּה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לֶאֱכֹל אֲפִיקוֹמָן בְּתֵאָבוֹן.

יֹאכַל בֵּיצָה בְּמֵי מֶלַח, וְקֹדֶם שֶׁיֹּאכְלֶנָּה יֹאמַר

זְכֹר לְקָרְבַּן חֲגִיגָה

בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה יְזַמֵּר וִישׁוֹרֵר בְּקוֹל נָעִים:

טוֹב לוֹמַר לְשׁוֹן הַזֹּהַר בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה:

שְׁלָמָא עֲלָךְ יוֹמָא טָבָא קַדִּישָׁא. שְׁלָמָא עֲלָךְ אֶשְׁפִּיזָא קַדִּישָׁא. אַנְתְּ הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ, וְזִמִּין אַנְתְּ לְהַהוּא אֶתַר דְּאִקְרֵי קֹדֶשׁ, לְאִתְעַטָּרָא בֵּהּ וּלְאִשְׁתַּאֲבָה בֵּהּ, וְתִתְקַדַּשׁ וְיִשְׁתַּכַּח בָּךְ חֶדְוָתָא. הָא אַנְתְּ שָׁאִיב מַהַהוּא עָמִיקָא דַּעֲמִיקָתָא, דְּנַחֲלִין וּמַבּוּעִין נַפְקִין מִנֵּהּ, הָא יִשְׂרָאֵל דְּאִתְקְרוּן קֹדֶשׁ מְקַבְּלִין לָךְ בְּאַנְפִּין נְהִירִין, בְּחֶדְוָתָא וּבְתוּשְׁבְּחָתָא. מְזַמְּנִין לָךְ מְתַקְּנִין לָךְ סְעוּדָתָא יְתֵירָא, מְסַדְּרִין פָּתוֹרֵי, מְתַקְּנֵי גַּרְמַיְהוּ בְּמָאנֵי יְקָר. חֲדַאן וּמְשַׁבְּחִין שְׁבָחָא לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא:

חַנָּא דְּפִסְחָא דְּרוֹעָא יְמִינָא, כַּמָּה חָבִיב אַנְתְּ וְיַקִּיר. בָּךְ נַפְקוּ יִשְׂרָאֵל מֵרְשׁוּתָא אַחֲרָא וְעָאלוּ בִּרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא. בָּךְ כְּתִיב: שִׁבְעַת יָמִים שְׁאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם, הַאי לַחְמָא אִקְרֵי מַצָּה בְּגִין דְּקָא מְשַׁדֶּדֶת וּמַבְרַחַת לְכָל סִטְרִין לְשֵׁדִין וּמַזִּיקִין וְעָבִיד בְּהוּ קְטָטָא, כְּגַוְנָא דְּשַׁדֵּי דְּמְזוּזָה דְּמַבְרַחַת לְשֵׁדִין וּמַזִּיקִין דְּתַרְעָא, אוֹף הָכִי אִיהִי מַבְרַחַת לְכָל סִטְרִין בִּישִׁין וְעָבִיד

קְטָטָה בְּהוּ. כַּמָּה חֲבִיבִין יוֹמִין דִּילַךְ דְּאִינּוּן יוֹמֵי חֶדְוָתָא אִינּוּן יוֹמִין דְּסַלְקִין לִיקָרָא עִלָּאָה. בָּךְ חֶדָאן יִשְׂרָאֵל בְּחֶדְוָתָא דְּפוּרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. בָּךְ מְשַׁבְּחִין יִשְׂרָאֵל גְּבוּרְתֵּהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְדָא יַהֲבֵי חֵילָא לְעֵלָּא. בָּךְ חֲדֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּסִפּוּרָא דִּשְׁבָחָא דִּלְהוֹן. בָּךְ אָכְלִין יִשְׂרָאֵל מֵיכְלָא דְּאַסְוָתָא. בָּךְ אָכְלִין מַצָּה דְּאִיהִי אַסְוָתָא לְמֵיעַל וּלְמִנְדַּע בָּרָזָא דְּמֵהֵימְנוּתָא. דָּא אִיהוּ נַהֲמָא דְּאַחְכִּימוּ בֵּהּ יִשְׂרָאֵל חָכְמְתָא עִלָּאָה דְּאוֹרָיְתָא וְעָאלוּ בְּאָרְחָהָא. בָּךְ יִשְׂרָאֵל כֻּלְּהוּ צְרִיכִין לְמֶהֱוֵי שְׁמוּרִים וּנְטוּרִים מֵחָמֵץ וּשְׁאוֹר בְּכָל שֶׁהוּא, וְכָל מַאֲכָלִין וּמַשְׁקִין כֻּלְּהוּ נְטוּרִין. עָלָךְ כְּתִיב: אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר. תִּשְׁמֹר, סִטְרָא דִּקְדֻשָּׁה דְּבָעֵי בַּר נָשׁ לְנָטְרָא לֵהּ.

אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר, הַאי אִיהוּ אֲתַר דְּאִקְרֵי שָׁמוּר. בָּךְ כְּתִיב: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת, הָא מַצָּה דִּלְגוֹ שְׁמוּרָה. וְאִינּוּן שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאוּיוֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, אִתְּמַר עֲלַיְהוּ: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת. מַצָּה אִיהִי שְׁמוּרָה וּבַעְלָהּ דְּאִיהוּ וָא"ו וּבֵיהּ אִתְעֲבִיד מְצָוָה. בָּךְ שׁוֹתִין יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע כָּסֵי דְּחַמְרָא בְּרָזָא דְּחֵרוּתָא, דְּכָל חַד וְחַד מִנַּיְהוּ אִיהוּ מִצְוָה בְּאַפֵּי נַפְשֵׁהּ. בָּךְ גּוֹמְרִין הַהַלֵּל בְּלֵילְיָא, מַה דְּלָא אִשְׁתַּכַּח הָכִי בִּשְׁאָר זְמָנֵי וְחַגֵּי. בָּךְ אִשְׁתַּכַּח רְבוּ יַתִּיר כְּדְכְתִיב: וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים. בָּךְ אִשְׁתַּכַּח זִווּגָא דְּסִהֲרָא בִּנְהִירוּ דְּשִׁמְשָׁא בִּשְׁלִימוּ. בָּךְ אִתְעָרוּ קִדּוּשֵׁי מַלְכָּא בָּךְ כְּתִיב:

לֵיל שִׁמּוּרִים הוּא לַה' זִווּגָא קַדִּישָׁא וְהוּא שִׁמּוּרִים בְּכֻלָּא. בָּךְ זִווּגָא מִסִּטְרָא דִּלְעֵלָּא אִתְעַר וְאִשְׁתַּכַּח. בָּךְ קַטִּיל קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אִינּוּן בּוּכְרִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא. בָּךְ נָטִיר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אִינּוּן בּוּכְרִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא. בָּךְ נָטִיר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל כְּאַבָּא עַל בְּנִין. בָּךְ הוּא בְּטוּלָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה וְאִסְתַּלַּק קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקָרֵהּ. בָּךְ אִתְכַּפְיָין כָּל חֵילִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא. בָּךְ אַחֲזֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֵילָא, בָּךְ אִתְקַיְּמוּ כָּל זְמָנִין וְחַגִּין וְשַׁבַּתִּין, וּבְגִין דָּא כֻּלְּהוּ דּוּכְרָנָא לְהַאי נְקָא דַּעֲבַד בָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בָּךְ הֲוָה נָהִיר לֵילְיָא כְּיוֹמָא דְּתָקוּפָא דְּתַמּוּז, וַחֲמָא כָּל עַמָּא עוֹבָדוֹי דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֲדָא הוּא דִּכְתִיב: וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֶשְׁכָּה כָּאוֹרָה. בָּךְ פִּרְסוּמֵי נְקָא דְּלָא הֲוָה כְּהַאי מִיּוֹמָא דְּאִתְבְּרֵי עָלְמָא. בָּךְ אִתְרְעֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל לְאִתְדַּבְּקָא אִינּוּן בֵּהּ, וּלְמֶהֱוֵי אִינּוּן חוּלָקֵהּ, כְּדִכְתִיב: כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ. בָּךְ עָאלוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּמָא דְּאוֹת קַדִּישָׁא. בָּךְ הֲוָה רְשִׁים עַל פִּתְחָא דְּיִשְׂרָאֵל רְשִׁימָא דְּמֵהֵימְנוּתָא, בָּךְ יְהַב קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל קְשׁוּרָא בַּאֲתַר עִלָּאָה בִּרְשׁוּתָא דְּמֵהֵימְנוּתָא. בָּךְ אַפִּיק קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם, וְאַפֵּי לוֹן מִתְּבִירוּ דַּגְרְמֵיהוֹן וּמִתְּבִירוּ דְּרוּחֵיהוֹן כְּדִכְתִיב: וַה' הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם לַנְחוֹתָם הַדֶּרֶךְ, וְכָל אָרְחִין הֲווֹ סַלְקִין רֵיחִין דְּאַסְוָתָא וְעָאלִין לְגוּפַיְהוּ וְאִתַּסְיָן. וַהֲווֹ שָׁמְעִין קָל תֻּשְׁבְּחָן וְשִׁירִין דְּאוֹכְלוּסִין וּרְתִיכִין קַדִּישִׁין דַּאֲרִימוּ קָמֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וַהֲווֹ חֲדָאן וְנִיחִין בְּרוּחֵיהוֹן:

חַגָּא דְּפִסְחָא כַּמָּה חָבִיב אַנְתְּ וַיַקִּיר. הָא אַנְתְּ קָאִים בְּיַרְחָא דְּנִיסָן דְּבֵהּ אִתְעֲבִידוּ נִסִּין רַבְרְבִין לְיִשְׂרָאֵל. וְהָא אִיהוּ זַמִּין לְמֶעְבַּד בֵּהּ נִסִּין רַבְרְבִין לְיִשְׂרָאֵל בְּפוּרְקָנָא בַּתְרָאָה. כַּמָּה זַכָּאָה הַאי יַרְחָא דְּבֵהּ הֲוָה בִּטּוּלָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה, בֵּהּ שְׁלִיטוּ יִשְׂרָאֵל עַל דַּחֲלָא דְּמִצְרָאֵי וַאֲלָהָא דִּלְהוֹן דְּאִקְרֵי תּוֹעֲבַת מִצְרַיִם, בְּגִין דְּמִצְרָאֵי הֲווֹ פַּלְחִין לְמַזַּל טָלֶה וּבְגִין דָּא פַּלְחִין לְאִמְרָא. וּבְגִין דָּא מַנֵּי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל: וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבוֹת שֶׂה לַבָּיִת, וְאַשְׁלִיט לוֹן עֲלֵהּ וְתָפְשֵׁי לֵהּ תְּפִישׁ בִּתְפִישָׂה דִּלְהוֹן. וְאָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מֶבֶּעְשׂוֹר לַחֹדֶשׁ סִיבוּ דַּחֲלָא דְּמִצְרָאֵי וְתִפְשׁוּ לֵהּ, וִיהֵא אַסִּיר וְתָפִישׁ בִּתְפִישָׂה דִּלְכוֹן יוֹמָא חַד וּתְרֵין וּתְלָת, וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה אַפִּיקוּ לֵהּ לְדִינָא וְאִתְכַּנְּשׁוּ עֲלֵהּ. וּבְשַׁעְתָּא דְּמִצְרָאֵי הֲווֹ שַׁמְעִין קָל דַּחֲלָא דִּלְהוֹן דְּתָפִישׁ בִּתְפִישָׂה דְּיִשְׂרָאֵל וְלָא יָכְלִין לְשֵׁזָבָא לֵהּ הֲווֹ בָּכָאן, וְהָווּ קַשְׁיָא עֲלֵיהוּ כְּאִלּוּ גַּרְמַיְהוּ אִתְעֲקִידוּ לְקִטְלָא. וְאָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, יְהֵא דָּא תָּפִישׁ בְּרִשׁוּתַיְכוּ יוֹמָא בָּתַר יוֹמָא אַרְבָּעָה יוֹמִין, בְּגִין דְּיֶחֱמוּן יָתֵהּ מִצְרָאֵי תָּפִישׁ, וּבְיוֹמָא רְבִיעָאָה אַפִּיקוּ לֵהּ לְקִטְלָא, וְיֶחֱמוּן לֵהּ מִצְרָאֵי הֵיךְ אִתּוּן עֲבִדִין בֵּהּ דִּינָא. וְדָא קַשְׁיָא לְהוּ מִן כָּל מַכְתְּשִׁין דַּעֲבַד לוֹן קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כַּד יֶחֱזוּן אינוּן דִּינִין דְּעַבְדִין יִשְׂרָאֵל בְּדַחֲלֵיהוֹן דְּמִצְרָאֵי. לְבָתַר דְּקַטְלִין לֵהּ דִּינִין לֵהּ בְּנוּרָא, דִּכְתִיב: פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ. וְאָמַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא: אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, דְּלָא יֵימְרוּן בִּרְעוּתָא וּבְתִיעוּבְתָא דְּדַחְלָנָא אָכְלִין לֵהּ הָכִי. אֶלָּא אַתְקִינוּ לֵהּ צָלִי וְלָא מְבֻשָּׁל, דְּאִלּוּ מְבֻשָּׁל יְהֵא טָמִיר וְלָא יֶחֱמוּן לֵהּ, אֶלָּא תִּקּוּנָא דִּילֵהּ, דְּיֶחֱמוּן לֵהּ הָכִי. מִתּוֹקְדָא בְּנוּרָא בְּגִין דְּרֵיחֵהּ נוֹדֵף, וְתוּ רֵישֵׁהּ עֲלֵהּ כְּפוּף עַל קִרְסֵלָּי, דְּלָא יֵמְרוּן דְּחַיָּה אוֹ מִלָּה אַחֲרָא הוּא, אֶלָּא דְּיִשְׁתְּמוֹדְעוּן לֵהּ דְּאִיהוּ דַּחֲלָא דִּלְהוֹן. וְתוּ דְּלָא יֵיכְלוּן לֵהּ בְּתִיאוּבְתָא, אֶלָּא עַל שַׂבְעָא אוֹרַח קָלָנָא וּבְזָיוֹן. וְתוּ וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, אֶלָּא דְּיֶחֱמוּן גַּרְמוֹי רְמָאן בְּשׁוּקָא וְלָא יַכְלִין לְשֵׁזָבָא לֵהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב: וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשָׂה ה' שְׁפָטִים, דִּינִין סַגִּיאִין. וְתוּ וּמַקֵּלְכֶם בְּיֶדְכֶם, וְלָא חַרְבָּא וְרֻמְחָא וּשְׁאַר מָאנֵי קְרָבָא. **חַגָּא** דְּפִסְחָא דְּרוֹעָא יְמִינָא, בָּךְ אִתְאַחֲדוּ וְאִתְקַשְּׁרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִשּׁוּרָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא וּנְפַקוּ מֵרְשׁוּתָא אַחֲרָא דְּהָא בְּאַרְבַּע עֶשְׂר לְיַרְחָא מִתְקָנֵי גַּרְמַיְהוּ וּמְבַעֲרֵי חָמֵץ מִבֵּינַיְהוּ, וְעָיְלוּ בִּרְשׁוּתָא קַדִּישָׁא. בָּךְ מִתְעַטְּרֵי חָתָן וְכַלָּה בְּעִטְרוֹי דְּאִמָּא עִלָּאָה, דִּכְתִיב דָּא בָּעֵי בַּר נָשׁ לְאַחֲזָאָה גַּרְמֵהּ דְּאִיהוּ בַּר חוֹרִין. בָּךְ זִווּגָא קַדִּישָׁא בְּלֵילְיָא קַמָּאָה אִשְׁתַּכַּח בְּכָל סִטְרִין. וְזִווּגָא הוּא בְּאַרְבַּע קִשְׁרִין, דְּאִינּוּן אַרְבַּע דַּרְגִּין וְלָא מִתְפָּרְשֵׁי דָּא מִן דָּא. וְעַל דָּא אֲנָן בְּחֶדְוָתָא דִּלְהוֹן אִתְעָרְנָא לְמִשְׁתֵּי אַרְבַּע כָּסֵי דְּחַמְרָא, דְּבָעִינָן לְמֶעְבַּד שְׁלָמָא בְּכֻלָּא, וּלְמֶחֱדֵי לֵילְיָא בְּגִין דְּחֶדְוָתָא הוּא לְעֵלָּא וְתַתָּא. וְעוֹד דְּבָעִינָן לְמִשְׁתֵּי אַרְבַּע כָּסֵי לָקֳבֵל אַרְבַּע גְּאֻלּוֹת. זַכָּאָה הַאי חַגָּא דְּבֵהּ אִשְׁתְּלִים סְהֲרָא בְּכֻלָּא, וְיַרְתָּא שִׁבְעִין וּתְרֵין שְׁמָהָן קַדִּישִׁין בִּתְלָת סִטְרִין, בָּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה יֵשׁ נוֹהֲגִים לוֹמַר מַאֲמַר הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בָּ"רַעְיָא מְהֵימָנָא" [פָּרָשַׁת בֹּא, דַּף מ ע"ב], הַמְדַבֵּר בְּשֶׁבַח לֵיל הַסֵּדֶר, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:

פְּקוּדָא בָּתַר דָּא לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָא דִּיצִיאַת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל בַּר נָשׁ לְאִשְׁתְּעֵי בְּהַאי שִׁבְחָא לְעַלְמִין. וְהָכִי אוֹקִימְנָא כָּל בַּר נָשׁ דְּאִשְׁתְּעֵי בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וּבְהַהוּא סִפּוּר חָדֵי בְּחֶדְוָא, זְמִין אִיהוּ לְמֶחֱדֵי בְּמָארֵהּ, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהַהוּא סִפּוּר. בֵּהּ שַׁעְתָּא כְּנִישׁ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל פַּמַלְיָא דִּילֵהּ, אָמַר לוֹן: זִילוּ וּשְׁמַעוּ סִפּוּרָא דִּשְׁבָחָא דִּילִי דְּקָא מְשַׁתְּעוּ בָּנַי וַחֲדָאן בְּפָרְקָנִי. כְּדֵין כֻּלְּהוּ מִתְכַּנְּשִׁין וְאַתְיָין וּמִתְחַבְּרָן בַּהֲדֵיהוּ דְּיִשְׂרָאֵל, וְשַׁמְעִין סִפּוּרָא דִּשְׁבָחָא דְּקָא חָדָאן בְּחֶדְוָא דְּפָרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. כְּדֵין אִתְּתָן וְאוֹדָאן לֵהּ לְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כָּל אִינּוּן נִסִּין וּגְבוּרָן, וְאוֹדָאן לֵהּ עַל עַמָּא קַדִּישָׁא דְּאִית לֵהּ בְּאַרְעָא, דַּחֲדָאן בְּחֶדְוָא דְּפָרְקָנָא דְּמָארֵיהוֹן. כְּדֵין אִתּוֹסַף לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרְתָּא לְעֵלָּא. וְיִשְׂרָאֵל בְּהַהוּא סִפּוּרָא יַהֲבֵי חֵילָא לְמָארֵיהוֹן, כְּמַלְכָּא דְּאִתּוֹסַף לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרְתָּא כַּד מְשַׁבְּחִין גְּבוּרָתֵהּ וְאוֹדָאן לֵהּ, וְכֻלְּהוּ דַּחֲלִין מִקַּמֵּהּ וְאִסְתַּלָּק יְקָרֵהּ עַל כֻּלְּהוּ. וּבְגִין כָּךְ אִית לְשַׁבָּחָא וּלְאִשְׁתְּעֵי בְּסִפּוּר דָּא כְּמָה דְּאִתְּמַר.

תַּרְגּוּם לְלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ: הַמִּצְוָה שֶׁלְּאַחַר זוֹ הִיא לְסַפֵּר בְּשֶׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא חוֹבָה עַל הָאָדָם לְעוֹלָם לְסַפֵּר בַּשְּׁבָחִים הָאֵלּוּ. וְכָךְ הֶעֱמִדְנוּ, כָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְשָׂמֵחַ בַּסִּפּוּר הַהוּא בְּשִׂמְחָה, עָתִיד הוּא לִשְׂמֹחַ עִם הַשְּׁכִינָה לָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא שִׂמְחָה מִכָּל צַד, שֶׁזֵּהוּ אָדָם הַשָּׂמֵחַ בַּאדוֹנוֹ. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שָׂמֵחַ בַּסִּפּוּר שֶׁלּוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וְשִׁמְעוּ הַסִּפּוּר שֶׁל הַשֶּׁבַח שֶׁלִּי שֶׁמְּסַפְּרִים בָּנַי וּשְׂמֵחִין בִּגְאֻלָּתִי. אָז מִתְקַבְּצִים כֻּלָּם וּבָאִים וּמִתְחַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשֶּׁבַח שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה מֵאֲדוֹנָם. אָז בָּאִים וּמוֹדִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֵלּוּ הַנִּסִּים וְהַגְּבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל הָעָם הַקָּדוֹשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּאָרֶץ, שֶׁשְּׂמֵחִים בְּשִׂמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם. אָז נִתּוֹסֵף לוֹ עֹז וּגְבוּרָה לְמַעְלָה, וְיִשְׂרָאֵל בַּסִּפּוּר הַהוּא נוֹתְנִים עֹז לַאדוֹנָם, כְּמֶלֶךְ שֶׁנִּתּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה בְּעֵת שֶׁמְּשַׁבְּחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְהַכֹּל יְרֵאִים מִפָּנָיו, וְעוֹלֶה כְּבוֹדוֹ עַל כֻּלָּם. וּמְשׁוּם זֶה יֵשׁ לְשַׁבֵּחַ וּלְסַפֵּר בַּסִּפּוּר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁלָּמַדְנוּ.

"**פניני הגדה לשלחן הסדר**"

אוֹתָהּ תּוֹרָה לְכָל הַבָּנִים

בְּתוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ אַרְבָּעָה פְּסוּקִים, כָּל אֶחָד בְּנֶפֶשׁ אַחֵר:

א. נֶאֱמַר "כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים **אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם**" (דְּבָרִים ו, כ) - זֶה מוֹרֶה עַל הֶחָכָם שֶׁשּׁוֹאֵל בִּפְרָטוּת כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְכוֹלֵל עַצְמוֹ בְּתוֹךְ קְהַל יִשְׂרָאֵל.

ב. נֶאֱמַר "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם **מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם**" (שְׁמוֹת יב, כו) - זֶה מוֹרֶה עַל **הָרָשָׁע** שֶׁמּוֹצִיא עַצְמוֹ מִכְּלַל עוֹבְדֵי ה'.

ג. נֶאֱמַר "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר **מַה זֹּאת**" (שָׁם יג, יד) - זֶה מוֹרֶה עַל הַתָּם, הַשּׁוֹאֵל שְׁאֵלָה שֶׁאֵינָהּ מְפֹרֶטֶת אֶלָּא מְצַמְצֵם עַצְמוֹ בִּשְׁאֵלָה "מַה זֹּאת".

ד. נֶאֱמַר "**וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ** בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר" (שְׁמוֹת יג, ח) - זֶה מוֹרֶה עַל **שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל**, שֶׁהֲרֵי אֵין כָּאן שְׁאֵלָה אֶלָּא צִוּוּי לָנוּ לוֹמַר לְמִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל.

כָּתַב **הַגְּרַ"א**, דְּהֶחָכָם הוּא הַתַּלְמִיד-חָכָם, הוּא הִפּוּךְ שֶׁל מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל. וְהַתֹּם אֲשֶׁר הוֹלֵךְ בְּתָמִימוּת, הוּא הִפּוּךְ שֶׁל הָרָשָׁע שֶׁסּוֹטֶה מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה. וּלְפִיכָךְ הָיָה רָאוּי לְבַעַל הַהַגָּדָה לוֹמַר: "אֶחָד חָכָם וְאֶחָד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל", אֶחָד תֹּם וְאֶחָד רָשָׁע. אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁלֹּא רָצָה לְסַיֵּם בְּדָבָר רַע שֶׁהוּא הָרִשְׁעָ, לְפִיכָךְ שִׁנָּה אֶת הַסֵּדֶר.

הַגָּאוֹן **רַבִּי חַיִּים מִבְּרִיסְק** אוֹמֵר, שְׁתּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה אֵינָהּ דּוֹמָה לִשְׁאָר מִקְצוֹעוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְאִימָם לְפִי הָרָמָה שֶׁל הַלּוֹמֵד בָּהֶם. כִּי בִּלְמוּד הַתּוֹרָה - אוֹמֵר בַּעַל הַהַגָּדָה - "כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָנִים דִּבְּרָה תּוֹרָה", כְּלוֹמַר אוֹתָהּ תּוֹרָה שֶׁמַּתְאִימָה לַבֵּן הֶחָכָם מַתְאִימָה גַּם כֵּן לִשְׁאָר הַבָּנִים - רָשָׁע, תֹּם וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל.

עִקַּר הָעֶמֶל שֶׁל הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ - הוּא חִנּוּךְ הַבָּנִים

בָּרוּר וּפָשׁוּט שֶׁעִקַּר "עֲמָלוֹ" שֶׁל הָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ - מְבֹאָר בַּעַל "אִמְרֵי יְהוּדָה" עַל הַהַגָּדָה - הוּא בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים. וּמִי לָנוּ גָּדוֹל כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי אֲשֶׁר רָאָה בִּבְנוֹ אֶת מְקוֹר גַּדְלוּתוֹ, עַד שֶׁקָּם וְהִכְרִיז "רָאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵן מוּעָטִין, אִם אֶלֶף הֵן - אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן. אִם מֵאָה הֵן - אֲנִי וּבְנִי מֵהֶן. אִם שְׁנַיִם הֵן - אֲנִי וּבְנִי הֵן" (סֻכָּה מה:).

וּכְבָר דִּקְדְּקוּ הַמְפָרְשִׁים מַדּוּעַ לֹא הִמְשִׁיךְ וְאָמַר: "אִם אֶחָד - אֲנִי הוּא" (כְּפִי שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ). וְלָמְדוּ מִכָּךְ רַמָּז גָּדוֹל, שֶׁאֲפִלּוּ רַשְׁבִּ"י עִם כָּל עֹצֶם גַּדְלוּתוֹ, יָדַע שֶׁאֵין לְךָ "בֵּן עֲלִיָּה" אִם חַס וְשָׁלוֹם בְּנוֹ אֵינוֹ עוֹמֵז, שֶׁכֵּן אֵין לְךָ מִי שֶׁמְּקַיֵּם אֶת הֶמְשֵׁךְ עֲלִיָּתוֹ הַנִּצְחִית שֶׁל הָאָב, בִּבְחִינַת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר "וְתִקְוָתְךָ לְדוֹר דּוֹרִים", יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בָּנָיו אַחֲרָיו.

וְזֶה מוּכָח וּמְבֹאָר יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהוֹסִיף (שָׁם) רַשְׁבִּ"י: "יָכוֹל אֲנִי לִפְטֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ מִן הַדִּין, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרֵאתִי עַד עַתָּה. וְאִלְמָלֵא אֶלְעָזָר בְּנִי עִמִּי, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם וְעַד עַכְשָׁו..."

הֲרֵי לְפָנֵינוּ שֶׁגְּדוֹלָה זְכוּת הָאָב "כְּשֶׁבָּנוֹ עִמּוֹ" יוֹתֵר מִכָּל זְכֻיּוֹתָיו עֲשֶׂרֶת מוֹנִים. שֶׁכֵּן, בִּלְעֲדֵי אֶלְעָזָר יֵשׁ בְּכֹחַ רַשְׁבִּ"י לִפְטֹר מִן הַדִּין "רַק" אֶת בְּנֵי דּוֹרוֹ, אוּלָם עִם אֶלְעָזָר בְּנוֹ יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִפְטֹר גַּם אֶת כָּל הַדּוֹרוֹת שֶׁקָּדְמוּ לוֹ.

וְזוֹ מוֹדָעָה רַבָּה לְאוֹרָיְתָא, לְכָל הָעֲמַלִּים בַּתּוֹרָה וּטְרוּדִים בָּהּ בְּכָל כֹּחָם וּמִרְצָם, עַד שֶׁאֵינָם מוֹצְאִים זְמַן לִלְמוּד הַבָּנִים. שֶׁהֲרֵי עַיִן רוֹאָה מִכָּאן, שֶׁמִּלְּבַד מִצְוֹת "וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ", גַּם הָאָב עַצְמוֹ מִתְעַצֵּם וּמִשְׁתַּדֵּל לְאֵין עֵרֶךְ - מִכֹּחַ הַבֵּן. וְהוּא שֶׁאָמְרוּ "בְּרָא מְזַכֶּה אַבָּא".

וְכָזֹאת מָצִינוּ לְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, אֲשֶׁר הֵעִיד עָלָיו הַשַּׁ"ס בִּכְתֻבוֹת (קג:), שֶׁבִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם אָמַר: "לִבְנִי אֲנִי צָרִיךְ". לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאֲפִלּוּ רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר אֵין לָנוּ מֶשֶׁג כְּלָל בְּעֶצֶם גְּדֻלּוּתוֹ, בְּטֶרֶם בּוֹאוֹ לְהִתְיַצֵּב בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, לֹא סָמַךְ עַל כָּל מַעֲשָׂיו הַנִּשְׂגָּבִים אֶלָּא אָמַר "לִבְנִי אֲנִי צָרִיךְ".

אֵין סָפֵק, כִּי גַּם לַמְחַנְּכִים יֵשׁ מִשְׁקָל נִכְבָּד בְּעִצּוּב דְּמוּתוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד. לְהַלָּן מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁהוּבָא בַּסֵּפֶר "אוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם":

סִפֵּר הָרַב בַּהָר"ן עַצְמוֹ:

'כְּרֹב יַלְדֵי יְרוּשָׁלַיִם, הִתְחַנַּכְתִּי בְּתַלְמוּד תּוֹרָה "עֵץ הַחַיִּים" שֶׁבְּלֵב הָעִיר. בַּצָּהֳרַיִם, הָיִינוּ אוֹכְלִים אֲרוּחָה בַּ"מִסְעָדָה" שֶׁל הַמּוֹסָד; בַּמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי הַקָּשֶׁה דְּאָז, הָיְתָה זוֹ לָרַבִּים מֵאִתָּנוּ הָאֲרוּחָה הָעִקָּרִית בַּיּוֹם... הַקִּנּוּחַ, הָיָה מַעֲדָן אֲמִתִּי שֶׁל אוֹתָם יָמִים: פּוּדִינְג מָתוֹק! יוֹם אֶחָד הִזְדַּרַזְתִּי לֶאֱכֹל אֶת מְנָת הַפּוּדִינְג שֶׁלִּי, וּבְקַשְׁתִּי מָנָה נוֹסֶפֶת. לְצַעֲרִי, גַּם הַמָּנָה הַשֵּׁנִיָּה "נִגְמְרָה" מַהֵר, וְלֹא נוֹדַע כִּי בָּאָה אֶל קִרְבִּי... יָשַׁבְתִּי וְחִשַּׁבְתִּי בְּמְהִירוּת, שֶׁאִם אַמְתִּין עַד שֶׁהַכֹּל יְקַבְּלוּ "סִבּוּב שֵׁנִי" שֶׁל פּוּדִינְג, לֹא יִשָּׁאֵר עוֹד מִן הָאָדֹם הַמָּתוֹק הַזֶּה... נִגַּשְׁתִּי אֶפּוֹא וּבִקַּשְׁתִּי מָנָה שְׁלִישִׁית.

אָמְרָה הַטַּבָּחִית: "לֹא, אַתָּה כְּבָר קִבַּלְתָּ פַּעַם שְׁנִיָּה." בְּאוֹתָהּ עֵת הָיוּ הַמַּמְתַּקִּים מְעַטִּים... לֹא יָכֹלְתִּי לְהַשְׁלִים עִם הַהַכְרָעָה הַקָּשָׁה שֶׁל הַטַּבָּחִית. בָּרֵגַע שֶׁל כַּעַס הֶחְלַטְתִּי: "גַּם לִי גַּם לְךָ לֹא יִהְיֶה" – וְהָפַכְתִּי אֶת הַסִּיר עַל פָּנָיו!... מִיָּד קָמָה מְהוּמַת-עוֹלָמִים: יֶלֶד הִשְׁתַּגַּע וְשִׁפַּךְ אֶת כָּל הַפּוּדִינְג!

נִלְקַחְתִּי אַחַר כָּבוֹד לַהַנְהָלָה, וְנֶאֱמַר לִי שֶׁמָּחָר בַּבֹּקֶר עָלַי לְהִתְיַצֵּב בְּחַדְרוֹ שֶׁל ה"מַּשְׁגִּיחַ": ר' אַרְיֵה לֵוִין.

וְכִי יֵשׁ צֹרֶךְ לוֹמַר, שֶׁלֹּא יָשַׁנְתִּי כָּל הַלַּיְלָה...? מָה אֶעֱנֶה לוֹ כְּשֶׁיִּשְׁאַל אֵיךְ עָשִׂיתִי דָּבָר נוֹרָא כָּזֶה?! כָּל הַלַּיְלָה עָבְרוּ בְּמֹחִי הָעֲנָשִׁים שֶׁתִּטִּיל עָלַי הַהַנְהָלָה...

לַמָּחֳרָת, נִכְנַסְתִּי בִּדְחִילוּ וּבְקִיק-בַּרְכַּיִם, לַקִּיטוֹן הַקָּטָן שֶׁל ה"מַּשְׁגִּיחַ", שֶׁהָיָה מְמֻקָּם מִתַּחַת לְגֶרֶם הַמַּדְרֵגוֹת; יָשַׁבְתִּי מוּלוֹ וְהוּא פָּנָה וְשָׁאַל:

"אֶמֹר לִי, הַאִם נְכוֹנָה הַשְּׁמוּעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי בְּקֶשֶׁר אֵלֶיךָ?..." הִרְכַּנְתִּי רֹאשִׁי, וְאָמַרְתִּי בְּקוֹל נָמוּךְ: "כֵּן." "מֵבִין אֲנִי אֵפוֹא מִסִּפּוּר זֶה, שֶׁהִנְךָ אוֹהֵב מְאֹד פּוּדִינְג?"

רֹאשִׁי הַקָּטָן אִשֵּׁר אֶת דְּבָרָיו בִּשְׁתֵּי תְּנוּעוֹת נִמְרָצוֹת.

"אִם כָּךְ..." – שָׁלַח ר' אַרְיֵה יְדוֹ הַצְּדָדָה וְהֵרִים צַלַּחַת אֶל הַשֻּׁלְחָן – "... הִנֵּה הֵבֵאתִי לְךָ פּוּדִינְג – קַח וֶאֱכֹל לַהֲנָאָתְךָ!"

בְּאוֹתוֹ רֶגַע, הִתְעַלָּה לִבִּי הַקָּטָן לְהָבִין שֶׁחִנּוּךְ אֲמִתִּי, הִנּוֹ מָתוֹק הַרְבֵּה יוֹתֵר מִפּוּדִינְג...

אָז, לְרַאשׁוֹנָה בְּחַיַּי, נִצְנְצָה בִּי שְׁאִיפָה: אִם יְזַכֵּנִי ה', אֶגְדַּל וְאֶהְיֶה מְחַנֵּךְ בְּיִשְׂרָאֵל! מְחַנֵּךְ – כְּמוֹ ר' אַרְיֵה...

גַּם לַסֶּבֶל יֵשׁ קֵץ

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת הַזְּמַן לְפַרְעֹה כְּפִי שֶׁנִּגְזַר עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת בָּנוּ כִּרְצוֹנוֹ, אֲבָל יְהוּדֵי מַאֲמִין צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁגַּם לַסֶּבֶל יֵשׁ קֵץ, לְכָל מַכָּה, לְכָל עִנּוּי יֵשׁ אֶת הַזְּמַן שֶׁנִּגְזַר עָלָיו לְיַסֵּר אֶת הָאָדָם וּבָרֶגַע שֶׁזֶּה יִגָּמֵר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא יַשְׁאִיר אוֹתוֹ רֶגַע אֶחָד נוֹסָף בַּסֶּבֶל הַנּוֹרָא הַזֶּה.

אֲנַשֵּׁי אֱמוּנָה אֲנַחְנוּ וְאָנוּ מַאֲמִינִים, שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יַגִּיעַ הַקֵּץ לְסִבְלֵנוּ וְהַשָּׁלִיחַ שֶׁעוֹשֶׂה זֹאת בְּרִשְׁעוּתוֹ גַּם יִתֵּן אֶת הַדִּין עַל כָּךְ וְלַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דְּרָכִים מִשֶּׁלּוֹ לְהוֹשִׁיעֵנוּ.

מָשָׁל נִפְלָא עַל כָּךְ הֵבִיא הַ"בֶּן אִישׁ חַי" זיע"א:

יְהוּדִי שֶׁנִּקְלַע לִבְעָיוֹת קָשׁוֹת בְּפַרְנָסָה, נֶאֱלַץ לִנְדֹּד בְּמֶשֶׁךְ תְּקוּפָה אֲרֻכָּה בַּנֵּכָר, וְלַעֲבֹד שָׁם עֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת וּמְפָרְכוֹת, עַל מְנָת שֶׁיּוּכַל לַחְסֹךְ וְלִצְבֹּר סְכוּם כֶּסֶף מְסֻיָּם שֶׁיְּשַׁמְּשֶׁנּוּ לְהַכְנָסַת אַנְשֵׁי הַבַּיִת וּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לְהַאֲכִיל אֶת בָּנָיו הַמְרֻבִּים בְּבֵיתוֹ.

רָאָה ה' בְּעָנְיוֹ וְנָתַן חִנּוֹ בְּעֵינָיו שֶׁל בַּעַל מַאֲפִיָּה, וּלְאַחַר שֶׁלָּמַד אֶת הַמְּקֻצוֹעַ הֵחֵל לַעֲבֹד בְּמֶרֶץ רַב. בַּעַל הַבַּיִת חִבְּבוֹ בִּמְאֹד עַד שֶׁנָּתַן לוֹ לֶאֱכֹל מִפִּתּוֹ וְהִתִּיר לוֹ לָלוּן בְּתוֹךְ הַמַּאֲפִיָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא הֲצָרְךָ לְשַׁלֵּם דְּמֵי אָשֶׁ"ל.

לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים הִצְלִיחָה מְשִׂימָתוֹ בְּיָדוֹ וְהוּא צָבַר סְכוּם כֶּסֶף גָּדוֹל וְהִתְכּוֹנֵן לָשׁוּב לְבֵיתוֹ. בַּיָּמִים הָהֵם הָיוּ הוֹלְכֵי הַדְּרָכִים חֲשׁוּפִים לְסַכָּנוֹת רַבּוֹת מְשׁוֹדְדִים שֶׁהִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם וְשָׁדְדוּ מֵהֶם אֶת כָּל כַּסְפָּם וּרְכוּשָׁם, וּמִי שֶׁהֵעֵז לְהִתְנַגֵּד לָהֶם - רְצָחוּהוּ נָפֶשׁ.

גַּם הַיְּהוּדִי שָׁלְנוּ, שֶׁכָּרַךְ אֶת צְרוֹר כַּסְפּוֹ בִּבְגָדָיו, נִתְקַל בְּדַרְכּוֹ בְּשׁוֹדֵד שֶׁהָיָה חָמוּשׁ בִּכְלֵי נֶשֶׁק, וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּאִיּוּמִים אֶת כָּל הַכֶּסֶף. הֵחֵל הַיְּהוּדִי לִבְכּוֹת בְּכִי תַּמְרוּרִים וְנָסָה לְעוֹרֵר אֶת רַחֲמָיו שֶׁל הַשּׁוֹדֵד, וְסִפֵּר לוֹ שֶׁעָזַב אֶת בֵּיתוֹ כְּדֵי לְהָבִיא פַּרְנָסָה, וְאֶת הַכֶּסֶף הַזֶּה שֶׁשָּׁדַד זֶה עַתָּה הִשִּׂיג אַחֲרֵי עֲבוֹדָה מְאֻמֶּצֶת שֶׁנִּמְשְׁכָה זְמַן רַב, "אוּלָם כֵּיוָן שֶׁיָּדַעְתִּי שֶׁאֵין כָּל סִכּוּי שֶׁתָּשִׁיב לִי אֶת הַכֶּסֶף, אֲנִי רוֹצֶה לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ דָּבָר מָה".

הַשּׁוֹדֵד גִּלָּה נְכוֹנוּת לִשְׁמֹעַ אֶת הַבַּקָּשָׁה וְאָז פָּנָה אֵלָיו הַנִּשְׁדָּד וְאָמַר לוֹ: "הַבְּעָיָה שֶׁלִּי תִּתְעוֹרֵר כַּאֲשֶׁר אַגִּיעַ לְבֵיתִי וְאִשְׁתִּי תִּרְאֶה שֶׁאֵין בְּיָדַי מְאוּמָה. אָז הִיא עֲלוּלָה לַחְשֹׁב שֶׁשִּׁקַּרְתִּי אוֹתָהּ וּבְמֶשֶׁךְ כָּל הַתְּקוּפָה הָאֲרֻכָּה שֶׁשָּׁהִיתִי מִחוּץ לַבַּיִת לֹא עָסַקְתִּי בַּעֲבוֹדוֹת, אֶלָּא בִּזְבַזְתִּי זְמַנִּי לָרִיק אוֹ שֶׁלְּחִלּוּפִין בִּזְבַזְתִּי אֶת כָּל הַכֶּסֶף... גַּם כַּאֲשֶׁר אֲתָאֵר בְּפָנֶיהָ

מַה קָּרָה עִמְּדִי בַּדֶּרֶךְ, וַאֲסַפֵּר לָהּ עַל הַשּׁוֹדֵד שֶׁגָּזַל מִמֶּנִּי אֶת כָּל כַּסְפִּי, הֵיא עֲלוּלָה שֶׁלֹּא לְהַאֲמִין לִי..."

"נוּ, אָז מָה אַתָּה רוֹצֶה מִמֶּנִּי?" - הִתְפַּלֵּא הַשּׁוֹדֵד.

"יֵשׁ לִי מִמְּךָ בַּקָּשָׁה קְטַנָּה מְאֹד. כְּדֵי לְשַׁכְנֵעַ אֶת אִשְׁתִּי שֶׁאָכֵן תְּפָסַנִי שׁוֹדֵד בַּדֶּרֶךְ, אֲנִי אוֹרִיד אֶת הַמְּעִיל שֶׁלִּי וְאֶתְלֶה אוֹתוֹ עַל עֵץ, וְאַתָּה תִּירֶה בּוֹ כַּמָּה יְרִיּוֹת כְּדֵי שֶׁבְּבוֹאִי הַבַּיְתָה יְשַׁמְּשׁוּ אוֹתִי הַחוֹרִים שֶׁל הַיְרִיּוֹת כְּעֵדוּת עַל הַשּׁוֹדֵד שֶׁנִּקְלַע בְּדַרְכִּי".

לֹא הָיְתָה לַשּׁוֹדֵד כָּל סִבָּה שֶׁלֹּא לְהַסְכִּים לְבַקָּשָׁתוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי, וְהוּא בִּצַּע אֶת הַדָּבָר, וְעַל יְדֵי הַיְרִיּוֹת נִפְעֲרוּ כַּמָּה חוֹרִים בַּמְּעִיל.

הַשּׁוֹדֵד חָשַׁב לְהַמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ עִם הַכֶּסֶף שֶׁשָּׁדַד, אֲבָל הַיְּהוּדִי פּוֹנָה אֵלָיו שׁוּב וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיְּיָרֶה גַּם בְּכוֹבָעוֹ, "כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה הַתְּמוּנָה מֻשְׁלֶמֶת"... הַשּׁוֹדֵד הִסְכִּים גַּם לָכָךְ, וְיָרָה יְרִיָּה בַּכּוֹבַע. הַיְּהוּדִי הוֹפֵךְ אֶת הַכּוֹבַע לְצִדּוֹ הַשֵּׁנִי, וּמְבַקֵּשׁ שֶׁיְּיָרֶה גַּם בְּצַד זֶה.

הַשּׁוֹדֵד לוֹחֵץ עַל הַהֶדֶק, וְאָז מִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁהַכַּדּוּרִים אָזְלוּ...

מְיֻתָּר יִהְיֶה כְּבָר לְצַיֵּן שֶׁלְּרֹגַע זֶה הִמְתִּין הַיְּהוּדִי הַפִּקֵּחַ שֶׁלָּנוּ... שֶׁהִתְנַפֵּל עַכְשָׁו עַל הַשּׁוֹדֵד, הִפִּילוֹ אַרְצָה וּלְאַחַר מַאֲבָק קָצָר הִכְרִיעוֹ וְהִצְלִיחַ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כַּסְפּוֹ.

עַל פִּי סִפּוּר זֶה פָּרַשׁ הַ"בֶּן אִישׁ חַי" מַדּוּעַ עוֹרֵר ה' יִתְבָּרַךְ אֶת פַּרְעֹה לִרְדֹּף שׁוּב אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאַחַר שֶׁכְּבָר יָצְאוּ מִמִּצְרַיִם, וְהָיוּ בְּדַרְכָּם לְיַם סוּף. שֶׁהֲרֵי אַף עַל פִּי שֶׁהַמִּצְרִים הֶעֱבִידוּ בְּמֶשֶׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעָשׂוּ זֹאת כְּשׁוֹדְדִים גְּמוּרִים, וְגָזְלוּ מֵהֶם אֶת חֵרוּתָם וְכָל מָמוֹנָם, אֲבָל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הִצְטַבְּרוּ בָּהֶחְשְׁבּוֹנוֹ שֶׁל פַּרְעֹה כַּמָּה "מִצְוֹת", כְּמוֹ עֶצֶם הַהוֹצָאָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְגַם הַ"לְּווּיי" שֶׁהֶעֱנִיק לָהֶם, וְעִם הַ"נֶּשֶׁק" הַזֶּה שֶׁהָיָה בְּיָדָיו הָיָה קָשֶׁה לְהַכְרִיעוֹ.

מֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? - עוֹדְדוֹ לָצֵאת וְלִרְדֹּף שׁוּב אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִגְלַל הַמַּעֲשִׂים הַלָּלוּ יִגְמַר כָּל הַ"נֶּשֶׁק" שֶׁבִּרְשׁוּתוֹ וְיוּכְלוּ לְהַאֲבִידוֹ מִן הָעוֹלָם.

יֵשׁ בְּרַעְיוֹן זֶה הַטָּמוּן בְּדִבָּרָיו שֶׁל הַ"בֶּן אִישׁ חַי" לְעוֹדֵד וּלְחַזֵּק בְּרַכִּים כּוֹשְׁלוֹת. יֵדְעוּ כָּל הַסּוֹבְלִים וְהַמִּתְמַרְמְרִים: לְמוּל הַיּוֹרֵד לְחַיֵּינוּ, הִנְנוּ נִדְרָשִׁים לְגַלּוֹת רַק מְעַט סַבְלָנוּת! לְהַמְתִּין עַד שֶׁהַנֶּשֶׁק יִגְמַר לוֹ, וְאָז לֹא תִּהְיֶה לוֹ כְּבָר כָּל שְׁלִיטָה עָלֵינוּ וְנוּכַל אֲנַחְנוּ לְהִתְנַפֵּל עָלָיו וּלְהַכְרִיעוֹ.

וְכָךְ גַּם בַּאֲשֶׁר לְכָל הַמְּסִיתִים וְהַמְקַטְרְגִים נֶגֶד הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. מִי שֶׁמַּחְדִּיר אֶל לִבּוֹ אֶת הַיְּדִיעָה שֶׁ"הַנֶּשֶׁק שֶׁלָּהֶם יִגְמַר אֵי פַּעַם", וְאָז הֵם יֵהָפְכוּ לִכְלִי שָׁבוּר, שֶׁאֵין בּוֹ מְאוּמָה, לֹא יִתְרַגֵּשׁ יָתֵר עַל הַמִּדָּה מִדִּבְרֵי הַנְּאָצָה שֶׁמַּשְׁמִיעִים שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל.

וְכָךְ גַּם בְּכָל מַה שֶּׁנּוֹגֵעַ לַצָּרוֹת וְלַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עַל הָאָדָם שֶׁגַּם הֵם נוֹבְעִים מִכֹּחוֹ שֶׁל הָרַע בָּעוֹלָם. הַתַּחְמֹשֶׁת שֶׁל הָרַע תִּכְלֶה בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, וְתִתְבַּעֵר מִן הָעוֹלָם, וְאָז יִהְיֶה סוֹף וְקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ, וְתַגִּיעַ הָעֵת לִפְדְיוֹן נַפְשֵׁנוּ, וְעוֹד נֵצֵא בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל.

צפון

לְכַתְּחִלָּה, יֹאכַל שְׁנֵי כַּזֵּיתִים מִן הָאֲפִיקוֹמָן הַשָּׁמוּר בְּמַפָּה, כַּזַּיִת אֶחָד זֵכֶר לְקָרְבַּן הַפֶּסַח שֶׁהָיָה נֶאֱכָל עַל הַשָּׂבָע, וְכַזַּיִת אֶחָד זֵכֶר לַמַּצָּה הַנֶּאֱכֶלֶת עִם הַפֶּסַח [וְאִם אֵין בְּכֹחוֹ לֶאֱכֹל שְׁנֵי כַּזֵּיתִים, יֹאכַל כַּזַּיִת אֶחָד, זֵכֶר לַפֶּסַח], וְיֹאכַל אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּקָרְבַּן הַפֶּסַח, וּבַהֲסִבָּה.

הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

זֵכֶר לְקָרְבַּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשָּׂבָע:

וְלֹא יֹאכַל שׁוּם דָּבָר אַחֲרָיו. וּמֻתָּר לִשְׁתּוֹת רַק מַיִם [וּלְצֹרֶךְ גָּדוֹל מֻתָּר לִשְׁתּוֹת קָפֶה].

זמן אכילת האפיקומן

נִפְסַק לַהֲלָכָה (שו"ע או"ח תעז, א): "לְאַחַר גְּמַר כָּל הַסְּעוּדָה אוֹכְלִים מַצָּה הַשְּׁמוּרָה תַּחַת הַמַּפָּה, כַּזַּיִת כָּל אֶחָד, זֵכֶר לַפֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשֹּׂבַע, וְיֹאכְלֶנּוּ בַּהֲסִבָּה וְלֹא יְבָרֵךְ עָלָיו. וְיֵהָא זָהִיר לְאָכְלוֹ קֹדֶם חֲצוֹת."

וּמֵאַחַר שֶׁלַּהֲלָכָה נִפְסַק שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת זָהִיר לֶאֱכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן קֹדֶם חֲצוֹת, עָלֵינוּ לְבָרֵר מַה יִּהְיֶה אִם אָדָם הַנִּמְצָא בִּתְחִלַּת הַסְּעוּדָה אוֹ בְּעִצּוּמָהּ רוֹאֶה כִּי חֲצוֹת הַלַּיְלָה מִתְקָרֵב וְלֹא יוּכַל לְהַסְפִּיק לֶאֱכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן לִפְנֵי חֲצוֹת - כֵּיצַד יִנְהַג?

דָּבָר מֵעִין זֶה אֵרַע **לְהַגָּרָ"א מִוִּילְנָא**, כְּפִי שֶׁמְּסֻפָּר בְּ"**תּוֹסְפוֹת מַעֲשֵׂה רַב**":

פַּעַם אַחַת הֶאֱרִיךְ בַּהַגָּדָה וּפֵרוּשִׁים וְסִפּוּרִים, וְהִבִּיט בְּהַמּוֹרֶה שָׁעָה שֶׁחֲצוֹת מְמַשְׁמֵשׁ וָבָא. וְאָז תֵּכֶף צִוָּה לֶאֱכֹל אֲפִיקוֹמָן, וְנִשְׁאֲרוּ כָּל הַמַּאֲכָלִים וּמִינֵי מְגָדִים עַל הַשֻּׁלְחָן, וְלֹא אָכַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם וַאֲפִלּוּ אִשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ.

הֲרֵי שֶׁהַגָּרָ"א סָבַר שֶׁאֵין שׁוּם עֵצָה אֶלָּא לְהַקְפִּיד לֶאֱכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמָן קֹדֶם חֲצוֹת.

הרב שבדרון אכל את האפיקומן אחר חצות

כְּשֶׁהִתְאָרַח ר' שְׁלוֹם שַׁבְדְּרוֹן זַצַ"ל, הַמַּגִּיד הַיְרוּשַׁלְמִי, בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מִמַּכָּרָיו, בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֲשֶׁר חָל לִהְיוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת הַמַּלְכָּה...

הִזְכִּירוּ אֶת הַיּוֹם בַּשָּׁבוּעַ, שֶׁכֵּן יֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ כִּי אֶת עֲרִיכַת הַסֵּדֶר בְּאוֹתָהּ שָׁנָה הֵחֵל ר' שְׁלוֹם בְּשָׁעָה מְאֻחֶרֶת לְמַדַּי, רַק לְאַחַר שֶׁאִמּוֹ הָאַלְמָנָה שֶׁל הַמְּאֻחָר - אֲשֶׁר הֵסַבָּה אֶל

שֶׁלְּחָנוֹ כְּמוֹ הַצַּדִּיק הַיְרוּשַׁלְמִי - סִימָה אֶת הֲכָנוֹתֶיהָ, הֲכָנוֹת אֲשֶׁר לֹא נִתַּן הָיָה לְעָשׂוֹתָן אֶלָּא לְאַחַר יְצִיאַת הַשַּׁבָּת.

וְהִנֵּה, מִנְהָגוֹ שֶׁל ר' שָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, הָיָה לְהַקְפִּיד עַד מְאֹד עַל שְׁעַת אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן. אֶת חֲצוֹת הַלַּיְלָה הוּא לֹא הָיָה עוֹבֵר בְּטֶרֶם אָכְלוּ אֶת הַ"כַּזַּיִת" הָאַחֲרוֹן הַזֶּה - וְיהִי מָה! אוּלָם הַלַּיְלָה, עָסוּק הָיָה ר' שָׁלוֹם בְּדָבָר מָה אַחֵר, חָשׁוּב יוֹתֵר...

סֵדֶר הַפֶּסַח הֵחֵל, כְּאָמוּר, בְּשָׁעָה מְאֻחֶרֶת לְמַדַּי, וְהִנֵּה הִבְחִין ר' שָׁלוֹם כִּי בַּעַל הַבַּיִת מְשְׁתַּדֵּל לְהַזְדָּרֵז וּלְזָרֵז אַף אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ, תּוֹךְ שֶׁהוּא מוֹנֵעַ אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו מִלְּהַרְצוֹת חִדּוּשִׁים וּפֵרוּשִׁים שֶׁנֶּאֶמְרוּ לָהֶם בִּמְקוֹמוֹת לְמוּדֵיהֶם, וְזֹאת עַל מְנָת לְהַסְפִּיק וּלְסַיֵּם אֶת הַסְּעוּדָה עַד לַחֲצוֹת הַלַּיְלָה. הוּא הִפְנָה אֵלָיו פָּנִים זוֹעֲפוֹת וְעָמַד עַל כָּךְ שֶׁיֶּחְדַּל מִמַּעֲשָׂיו תֵּכֶף וּמִיָּד!...

כְּפִי שֶׁיְּכוֹלִים אָנוּ לְתָאֵר, אֶל שִׁלַּב אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמָן הִגִּיעוּ הַמְסֻבִּים רַק בְּשְׁעַת לַיְלָה מְאֻחֶרֶת, הַרְבֵּה הַרְבֵּה לְאַחַר שְׁעַת חֲצוֹת. הָיְתָה זוֹ הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּיו שֶׁל הַצַּדִּיק הַיְרוּשַׁלְמִי שֶׁבָּהּ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ לְהַקְפִּיד עַל אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן בִּזְמַנּוֹ. אוּלָם אִם סְבוּרִים אָנוּ כִּי פָּנָיו עָגְמוּ וְהֶעָצְבוּת קָבְעָה אֶת מִשְׁכָּנָהּ בְּלִבּוֹ - הֲרֵי שֶׁאֵינֶנּוּ אֶלָּא טוֹעִים... הַהֶחְמָצָה לֹא נִכְרָה עַל פָּנָיו!

עַל פָּנָיו שֶׁל ר' שָׁלוֹם נִכְרָה רוֹמְמוּת הֶחָג בִּלְבָד, שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, מִצְוָה אֲשֶׁר הִתְקַיְּמָה תּוֹךְ שִׁקּוּל דַּעַת הִלְכָתִי-תּוֹרָנִי צָרוּף: "אֲכִילַת אֲפִיקוֹמָן לִפְנֵי חֲצוֹת - הֲרֵי זֶה דִּין דְּרַבָּנָן בִּלְבָד!" - הֶבְהִיר ר' שָׁלוֹם שָׁעוֹת סְפוּרוֹת מֵאַחַר יוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר נִגַּשׁ מְאָרְחוֹ וְהִתְנַצֵּל עַל שֶׁבְּעָטְיוֹ נֶאֱלַץ הַצַּדִּיק לְשַׁנּוֹת מִנְהָגוֹ אֲשֶׁר נָהַג מֵעוֹדוֹ... "לְצַעַר אַלְמָנָה לְעֻמַּת זֹאת" - חִדֵּד הַ"מַגִּיד" אֶת הַמֶּסֶר - "הֲרֵי זֶה לְאוֹ דְּאוֹרְיְתָא בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל סָפֵק!"

"דַּאֲגָתִי בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַלַּיְלָה לֹא הָיְתָה נְתוּנָה לַ'חֲמָרָה' שֶׁלִּי עָלַיִךְ לֹא אוּכַל לְהַקְפִּיד. מֵאַחַר שֶׁעָשִׂיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאֵל יָדִי, בָּרוּר כִּי הָרִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי יוֹתֵר!" - הִטְעִים ר' שָׁלוֹם. "דַּאֲגָתִי הָיְתָה נְתוּנָה אַךְ וְרַק לְאִמְּךְ הָאַלְמָנָה, וּלְכָךְ שֶׁתְּהֶנֶה בְּרֹב נַחַת מִילָדֶיהָ וּנְכָדֶיהָ הַצּוֹעֲדִים כֻּלָּם בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בְּאַהֲבָה!"

הוֹסִיף הַ"מַגִּיד" וְהִסְבִּיר:

"רְאֵה נָא! אִמְּךְ בְּלֹא כָּל סָפֵק מַמְתִּינָה בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשָּׁנָה לַלַּיְלָה הַמְרוֹמֵם הַזֶּה, לֵיל הַסֵּדֶר, בּוֹ תָּסֵב עִם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךְ סְבִיב הַשֻּׁלְחָן הָעָרוּךְ, וְאֶת לִבָּהּ תְּמַלֵּא גַּאֲוָה יְהוּדִית אֲמִתִּית כַּאֲשֶׁר תִּשְׁמַע אֶת הַיְלָדִים הַמְסַפְּרִים אֶת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, אֶת הַבַּחוּרִים הַמְחַדְּשִׁים וּמְפַלְפְּלִים, וְאוֹתְךְ מְנַצַּחַ עַל כֻּלָּם... וּבְכֵן, הַאִם יְכֹלְתִּי לְקַחַת מִמֶּנָּה תַּעֲנוּג זֶה? בְּשׁוּם פָּנִים וְאֹפֶן לֹא!" - סִיֵּם בְּהִתְרַגְּשׁוּת.

וְאָכֵן, מַרְבֶּה הָיָה ר' שְׁלוֹם לַעֲמֹד עַל דְּבָרָיו שֶׁל נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל בִּתְהִלּוֹתָיו, אֲשֶׁר אָמַר: ''לֹא בִּגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפָּץ, לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה, **רוֹצֶה ה' אֶת יְרֵאָיו** - אֶת הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ''. וְיֵשׁ לְהָבִין, לְכְאוֹרָה, אֵיזוֹ שַׂיכוּת מָצָא דָּוִד הַמֶּלֶךְ בֵּין ''גְּבוּרַת הַסּוּס'', בֵּין ''שׁוֹקֵי הָאִישׁ'' - לְבֵין יִרְאַת ה'? אֶלָּא דָּוִד הַמֶּלֶךְ פּוֹנֶה אֶל אוֹתָם ''צַדִּיקִים'': דְּעוּ לָכֶם, לֹא בִּגְבוּרַת הַסּוּס יֶחְפַּץ! הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינוֹ חָפֵץ בַּגְּבוּרָה שֶׁל הַסּוּס, בְּהִתְגַּבְּרוּת אֲשֶׁר רוֹמֶסֶת אֶת הַזּוּלַת וּמְתְעַלֶּמֶת מִשִּׁקּוּל הַדַּעַת הַתּוֹרָנִי אֲשֶׁר מַנְחִיל לָנוּ בּוֹרֵא הָעוֹלָם.

בְּמִי רוֹצֶה אֲפוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא? אַךְ וְרַק בִּירֵאָיו! אַךְ וְרַק בְּאֵלּוּ אֲשֶׁר רַק יִרְאַת אֱלֹקִים עוֹמֶדֶת לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם, אֵלּוּ אֲשֶׁר אֵין לָהֶם בְּעוֹלָמָם מְאוּמָה מִלְּבַד רְצוֹנוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם! בָּהֶם - חָפֵץ ה' יִתְבָּרַךְ.

וְר' שְׁלוֹם בְּעַצְמוֹ, כְּפִי שֶׁרָאִינוּ, הִוָּה אֶת הַדֻּגְמָה הַמַּשְׁלֶמֶת לְאָדָם כָּזֶה, אֲשֶׁר יָדַע בְּעֵת הַצָּרָךְ, כִּי עַל הַכֹּל שָׁוֶה לְוַותֵּר - עַל כָּל ''חֻמְרָה'', כָּל ''הִדּוּר'' וְכָל ''מִנְהָג'' - וּבִלְבַד שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת הָעִקָּר, לְהַחֲטִיא אֶת הַמַּטָּרָה הָאֲמִתִּית - קִיּוּם רְצוֹן ה'!

בקשה מיחדת של ילד יהודי לאפיקומן

בּוֹאוּ וְנִרְאֶה אֵילּוּ מִשְׁאֲלוֹת יֵשׁ לְיֶלֶד טָהוֹר לֵב. נָבִיא כָּאן אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל אַבָּא אֶחָד שֶׁהִגִּיעַ אֶל הָרה''ג **יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** שְׁלִיט''א מֵיָּד לְאַחַר לֵיל הַסֵּדֶר וְכֻלּוֹ נִרְגָּשׁ:

''אֲנִי חַיָּב לְסַפֵּר לְךָ מָה עָשָׂה הַבֵּן שֶׁלִּי, כְּדֵי שֶׁהַכֹּל יִלְמְדוּ וְיִרְאוּ עַד הֵיכָן מַגִּעַת טָהֳרָתוֹ שֶׁל יֶלֶד יְהוּדִי.

כְּמוֹ שֶׁמְּקֻבָּל בְּהַרְבֵּה בָּתִּים יְהוּדִיִּים, גַּם בְּבֵיתִי זֶה 'חוֹטְפִים' הַיְלָדִים אֶת הָאֲפִיקוֹמָן וּמַרְאִים אֶת כֹּחָם בִּ'גְבוּרָה' זוֹ. בְּלֵיל הַסֵּדֶר הִתְפַּלֵּאתִי לִרְאוֹת שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי הַקְּטַנִּים שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג בְּדֶרֶךְ כְּלָל לְהִלָּחֵם בְּנוֹשֵׂא זֶה עִם אֶחָיו, מִתְאַמֵּץ אַף הוּא לְהַגִּיעַ אֶל הָאֲפִיקוֹמָן וְלַחְטֹף אוֹתוֹ.

לְמַרְבֶּה הַפֶּלֶא, כְּשֶׁהִגִּיעוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה לְמִצְוַת הָאֲפִיקוֹמָן הִתְבָּרֵר שֶׁהַבֵּן הַקָּטָן הִצְלִיחַ הַפַּעַם יוֹתֵר מֵאֶחָיו וּכְשֶׁהָאַבָּא בִּקֵּשׁ אֶת הַמַּצָּה נֶעֱמַד הַיֶּלֶד וְהִכְרִיז בְּעֵינַיִם בּוֹרְקוֹת שֶׁלֹּא יַחֲזִיר אֶת הַפְּקִדּוֹן הַיָּקָר עַד שֶׁיְּבֻטִיחוּ לוֹ, כַּמְקֻבָּל מִקְּדֶמֶת דְּנָא, מַתָּנָה נָאָה.

נִבְהַלְתִּי. כְּשֶׁיֶּלֶד קָטָן מְבַקֵּשׁ מַתָּנָה, לֹא תָּמִיד אֶפְשָׁר לְמַלֹּא אֶת מְבֻקָּשׁוֹ. וּמַה יִּהְיֶה עַל קִיּוּם הַמִּצְוָה? הֲרֵי לֹא יִקְחוּ מֵהַקָּטָן אֶת הַמַּצָּה בְּכֹחַ...

בְּלֵית בְּרֵרָה שָׁאַל הָאָב אֶת הַיֶּלֶד מַה הוּא רוֹצֶה וְהַיֶּלֶד הִפְתִּיעַ בְּדִבְרֵי תְּשׁוּבָתוֹ אֶת כֻּלָּם, וְאַף לְחָלַח אֶת עֵינֵיהֶם שֶׁל כַּמָּה מִן הַנּוֹכְחִים.

'אַבָּא, אֵינֶנִּי רוֹצֶה מַתָּנָה. אֲנִי רוֹצֶה מִמְּךָ בְּרָכָה, שֶׁתְּבָרֵךְ אוֹתִי שֶׁאַצְלִיחַ בְּלִמּוּד תּוֹרָה וְאוּכַל לְכַבֵּד אוֹתְךָ וְאֶת אִמָּא כָּרָאוּי. אִם תְּבָרֵךְ אוֹתִי, אַחֲזִיר לְךָ מִיָּד אֶת הָאֲפִיקוֹמָן'.

מוּבָן שֶׁהָעִסְקָה בָּצְעָה עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וְהָאָב הִנִּיחַ אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁ בְּנוֹ וּבֵרְכוֹ בִּלְבָבִיוּת רַבָּה. הַיֶּלֶד הָיָה כָּל כָּךְ מְאֻשָּׁר, מְתָאֲרִים אֶחָיו, שֶׁשִּׂמְחָתוֹ זוֹ לֹא פָּסְקָה בְּמֶשֶׁךְ זְמַן רַב. שִׂמְחָה עַל כִּי קִבֵּל בְּרָכָה מֵאָבִיו..."

ברך

מוֹזְגִין כּוֹס שְׁלִישִׁי, נוֹטְלִים יָדַיִם לְמַיִם אַחֲרוֹנִים וּמְבָרְכִין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן.

הִנְנִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן כַּכָּתוּב וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ:

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ. יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה: לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ. בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישׁר. וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ. יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים. וְיִירְאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל-עֵת. תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע. אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם: תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר פִּי. וִיבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ: וַיְדַבֵּר אֵלַי, זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה:

אִם מְבָרְכִים בְּזִמּוּן הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר:

הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: הַב לַן וְנִבְרִיךְ לְמַלְכָּא עִלָּאָה קַדִּישָׁא.

הַמְסֻבִּים עוֹנִים: שְׁמֵיהּ.

הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: בִּרְשׁוּת מַלְכָּא עִלָּאָה קַדִּישָׁא. (בשבת: וּבִרְשׁוּת שַׁבַּת מַלְכְּתָא)

וּבִרְשׁוּת יוֹמָא טָבָא קַדִּישָׁא. וּבִרְשׁוּת מוֹרַי וְרַבּוֹתַי.

הַמְבָרֵךְ אוֹמֵר: נְבָרֵךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ:

הַמְסֻבִּים עוֹנִים: בָּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:

הַמְבָרֵךְ חוֹזֵר וְאוֹמֵר: בָּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ וּבְטוּבוֹ חָיִינוּ:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל הַזָּן אוֹתָנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרָוַח וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נתן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר. כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ: וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ וְאַל יֶחְסַר לָנוּ מָזוֹן תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הוּא אֵל זָן וּמְפַרְנֵס לַכֹּל, וְשֵׁלְחָנוֹ עָרוּךְ לַכֹּל, וְהֵתְקִין מִחְיָה וּמָזוֹן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא, בְּרַחֲמָיו וּבְרוֹב חֲסָדָיו, כָּאָמוּר. פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ. וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַזָּן אֶת הַכֹּל:

נוֹדֶה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמָזוֹן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עֲבָדִים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחָתַמְתָּ

בִּבְשָׂרֵנוּ, וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמַּדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֶּיךָ רְצוֹנָךְ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמָזוֹן שֶׁאַתָּה זָן וּמְפַרְנֵס אוֹתָנוּ:

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שִׁמְךָ כָּאָמוּר וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ. וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן:

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ, וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ, וְעַל הֵיכָלֶךָ, וְעַל מְעוֹנֶךָ, וְעַל דְּבִירֶךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אָבִינוּ, רְעֵנוּ, זוּנֵנוּ, פַּרְנְסֵנוּ, כַּלְכְּלֵנוּ, הַרְוִיחֵנוּ, הַרְוַח לָנוּ מְהֵרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ, וְנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִידֵי מַתְּנוֹת בָּשָׂר וָדָם, וְלֹא לִידֵי הַלְוָאָתָם, אֶלָּא לְיָדְךָ הַמְּלֵאָה וְהָרְחָבָה, הָעֲשִׁירָה וְהַפְּתוּחָה. יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִכָּלֵם לָעוֹלָם הַבָּא, וּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ תַּחֲזִירֶנָּה לִמְקוֹמָהּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ:

בְּשַׁבָּת אוֹמְרִים:

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ וּבְמִצְוַת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא מִלְּפָנֶיךָ. נִשְׁבֹּת בּוֹ וְנָנוּחַ בּוֹ וְנִתְעַנֵּג בּוֹ כְּמִצְוַת חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ. וְאַל תְּהִי צָרָה וְיָגוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וְהַרְאֵנוּ בְּנֶחָמַת צִיּוֹן בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַנֶּחָמוֹת וַהֲגַם שֶׁאָכַלְנוּ וְשָׂתִינוּ חָרְבַן בֵּיתְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁכַחְנוּ. אַל תִּשְׁכָּחֵנוּ לָנֶצַח וְאַל תְּזַנְחֵנוּ לָעַד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אָתָּה:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ וְיֵרָאֶה וְיֵרָצֶה וְיִשָּׁמַע וְיִפָּקֵד וְיִזָּכֵר זִכְרוֹנֵנוּ וְזִכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ. זִכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ. וְזִכְרוֹן מָשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדֶּךָ. וְזִכְרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ לִפְלֵיטָה לְטוֹבָה. לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה. וּפָקְדֵנוּ בּוֹ לִבְרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. בִּדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים. חוּס וְחָנֵּנוּ וַחֲמוֹל וְרַחֵם עָלֵינוּ. וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אָתָּה:

וְתִבְנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, בּוֹנֵה יְרוּשָׁלָיִם. (וְאוֹמֵר בְּלַחַשׁ: אָמֵן):

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, לָעַד הָאֵל אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אַדִּירֵנוּ. בּוֹרְאֵנוּ. גּוֹאֲלֵנוּ. קְדוֹשֵׁנוּ. קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לַכֹּל. שֶׁבְּכָל יוֹם וָיוֹם הוּא הֵטִיב לָנוּ. הוּא מֵטִיב לָנוּ. הוּא יֵיטִיב לָנוּ. הוּא גְמָלָנוּ. הוּא גּוֹמְלֵנוּ. הוּא יִגְמְלֵנוּ לָעַד חֵן וָחֶסֶד וְרַחֲמִים וְרֶוַח וְהַצָּלָה וְכָל טוֹב:

הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח עַל כִּסֵּא כְבוֹדוֹ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁתַּבַּח בָּנוּ לְדוֹר דּוֹרִים: הָרַחֲמָן הוּא קָרֶן לְעַמּוֹ יָרִים: הָרַחֲמָן הוּא יִתְפָּאַר בָּנוּ לָנֶצַח נְצָחִים: הָרַחֲמָן הוּא יְפַרְנְסֵנוּ בְּכָבוֹד וְלֹא בְבִזּוּי בְּהֶתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר בְּנַחַת וְלֹא בְצַעַר: הָרַחֲמָן הוּא יִתֵּן שָׁלוֹם בֵּינֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה רְוָחָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֵינוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גָּלוּת מֵהֲרָה מֵעַל צַוָּארֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא יוֹלִיכֵנוּ מְהֵרָה קוֹמְמִיוּת בְּאַרְצֵנוּ: הָרַחֲמָן הוּא יִרְפָּאֵנוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף: הָרַחֲמָן הוּא יִפְתַּח לָנוּ אֶת יָדוֹ הָרְחָבָה: הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִמ�ֶּנּוּ בִּשְׁמוֹ הַגָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב בַּכֹּל מִכֹּל כֹּל. כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ יַחַד בְּרָכָה שְׁלֵמָה. וְכֵן יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן: הָרַחֲמָן הוּא יִפְרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמוֹ:

בְּשַׁבָּת: **הָרַחֲמָן** הוּא יַנְחִילֵנוּ עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:

הָרַחֲמָן הוּא יַנְחִילֵנוּ יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב:

הָרַחֲמָן הוּא יִזַּע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבֵּנוּ וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פָּנֵינוּ לְבִלְתִּי נֶחֱטָא. וְיִהְיוּ כָל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שָׁמָיִם:

בִּרְכַּת הָאוֹרֵחַ:

הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת הַשֻּׁלְחָן הַזֶּה שֶׁאָכַלְנוּ עָלָיו וִיסַדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדַנֵּי עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, כָּל רָעֵב מִמֶּנּוּ יֹאכַל, וְכָל צָמֵא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה. וְאַל יֶחְסַר מִמֶּנּוּ כָּל טוּב לָעַד וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים: הָרַחֲמָן הוּא יְבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל הַסְּעֻדָּה הַזֹּאת. הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שֶׁיִּחְיוּ. וּבִנְכָסִים שֶׁיִּרְבּוּ. בָּרֵךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה. וְיִהְיוּ נְכָסָיו וּנְכָסֵינוּ מֻצְלָחִים וּקְרוֹבִים לָעִיר. וְאַל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוּם דָּבָר חֵטְא וְהֶרְהוּר עָוֹן. שֹׂשׂ וְשָׂמֵחַ כָּל הַיָּמִים בְּעֹשֶׁר וְכָבוֹד מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. לֹא יֵבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לָעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

הָרַחֲמָן הוּא יְחַיֵּינוּ וִיזַכֵּנוּ וִיקָרְבֵנוּ לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ וּלְבִנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

מִגְדּוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ. וְעֹשֶׂה חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד-עוֹלָם: כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעֵבוּ. וְדֹרְשֵׁי יְהוָה לֹא יַחְסְרוּ כָל טוּב: נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב. וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְוֶה. וְזַרְעוֹ לִבְרָכָה: מַה שֶּׁאָכַלְנוּ יִהְיֶה לְשָׂבְעָה. וּמַה שֶּׁשָּׁתִינוּ יִהְיֶה לִרְפוּאָה. וּמַה שֶּׁהוֹתַרְנוּ יִהְיֶה לִבְרָכָה כִּדְכְתִיב וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתִירוּ כִּדְבַר יְהוָה: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה. וְהָיָה יְהוָה מִבְטַחוֹ: יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן. יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:
יְבָרֵךְ "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן" עַל כּוֹס שְׁלִישִׁית, וְיכַוֵּן לִפְטֹר בִּבְרָכָה זוֹ גַּם כּוֹס רְבִיעִית, וְיִשְׁתֶּה בַּהֲסִבָּה, וְלֹא יְבָרֵךְ אַחֲרָיו בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה:
כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא. וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא:
סָבְרֵי מָרָנָן:
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן.
שׁוֹתִין בְּהֲסִבַּת שְׂמֹאל.
זה השלחן אשר לפני ה'
כָּתְבוּ **חַכְמֵי הַמּוּסָר**: סְגֻלָּה נִפְלָאָה בָּדוּק וּמְנֻסֶּה, דְּהַמְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בִּנְעִימָה בְּשִׂמְחָה וּבְכַוָּנָה, מֻבְטָח לוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ דֹּחַק פַּרְנָסָה כְּלָל, וְיִהְיוּ מְזוֹנוֹתָיו תָּמִיד מְצוּיִים לוֹ בְּרֶוַח, וְכֵן הַזָּהִיר כָּל יָמָיו בִּבְרִכַּת הַמָּזוֹן מַמְצִיא לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מְזוֹנוֹתָיו בְּכָבוֹד, וְאֵינוֹ נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת.
גָּמַר מִלֶּאֱכֹל צָרִיךְ שֶׁיֵּאָרִיךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ, וְכֵן אָמְרוּ בִּבְרָכוֹת (דף כה) אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ"ל: כָּל הַמַּאֲרִיךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְטַעַם הַדָּבָר, לְפִי שֶׁהַשֻּׁלְחָן בַּבַּיִת, כַּמִּזְבֵּחַ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: מַה מִּזְבֵּחַ - מְכַפֵּר, אַף שֻׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם - מְכַפֵּר כְּשֶׁהוּא מַאֲכִיל מְמֻנּוּ אֶת הָעֲנִיִּים, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא מַאֲרִיךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ יָבוֹא עָנִי וְיִתֵּן לוֹ פְּרוּסָה וּמִתְפַּרְנֵס מִמֶּנּוּ, וְהִנֵּה אֲרִיכוּתוֹ בְּכַוָּנָה זוֹ סִבָּה לִצְדָקָה, וְאָמַר הַכָּתוּב: "בְּאֹרַח צְדָקָה - חַיִּים" (מִשְׁלֵי יב), וְלָכֵן מַאֲרִיכִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו.
אָמְרוּ בִּבְרָכוֹת: "הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שָׁלוֹשׁ אַמּוֹת גָּבוֹהַּ וְאָרְכּוֹ שְׁתַּיִם אַמּוֹת, וּמִקְצוֹעוֹתָיו לוֹ, וְאָרְכּוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ, וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (יְחֶזְקֵאל מא). פָּתַח בְּ"מִזְבֵּחַ" וְסִיֵּם בְּ"שֻׁלְחָן", לְלַמְּדֵנוּ, מַה מִּזְבֵּחַ - מְכַפֵּר, אַף שֻׁלְחָן - מְכַפֵּר. לָכֵן צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר דִּבְרֵי תוֹרָה עַל הַשֻּׁלְחָן. אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרַךְ עָלָיו בְּרָכוֹת הַמַּחֲיָבוֹת, וְהוּא עָתִיד גַּם כֵּן לְבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ, אֵינוֹ נִפְטָר בְּבִרְכַּת הַמָּזוֹן בִּלְבָד, אֶלָּא יַרְגִּיל עַצְמוֹ גַּם לוֹמַר דִּבְרֵי תוֹרָה, וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (אָבוֹת פֶּרֶק ג): "כָּל שֻׁלְחָן שֶׁאָכְלוּ עָלָיו וְאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה כְּאִלּוּ אָכְלוּ מִשֻּׁלְחָנוֹ שֶׁל מָקוֹם", כְּלוֹמַר: כְּיָוֹן שֶׁאָמְרוּ עָלָיו דִּבְרֵי תוֹרָה, הֲרֵי זֶה הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'.
ועל תורתך שלמדתנו
פַּעַם אַחַת בְּיוֹם שִׂמְחַת תּוֹרָה כַּאֲשֶׁר כָּל הַמִּתְפַּלְלִים רָקְדוּ בְּהִתְלַהֲבוּת עִם סִפְרֵי הַתּוֹרָה וְעָרְכוּ אֶת הַ"הַקָּפוֹת" בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה, הִבְחִין רַבִּי יְשַׁעְיָה בְּקְבוּצַת אֲנָשִׁים בַּעֲלֵי מְלָאכָה קַלֵּי דַּעַת וּרְחוֹקִים מִתּוֹרָה שֶׁלֹּא נָטְלוּ חֵלֶק בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה וְעָמְדוּ וְשׂוֹחֲחוּ בֵּינֵיהֶם בְּדִבְרֵי שְׂחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ. רַבִּי יְשַׁעְיָה נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם, וּבְחִיּוּךְ עַל שְׂפָתָיו וְדִבְרֵי נֹעַם כְּשֶׁפָּנָיו

מְאִירִים בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה הַזְּמִינָם לְהִצְטָרֵף לְשִׂמְחַת הַתּוֹרָה יַחַד עִם כָּל הַמִּתְפַּלְּלִים.
''אַתָּה שֻׁלְמַדְתָּ תּוֹרָה'' - אָמְרוּ לוֹ בַּעֲלֵי הַמְּלָאכָה - ''בְּוַדַּאי יֵשׁ לְךָ בַּמֶּה לִשְׂמֹחַ, אַף אָנוּ שֶׁלֹּא לָמַדְנוּ כָּל הַשָּׁנָה וְלֹא פָּתַחְנוּ סֵפֶר מַה לָּנוּ וְלַשִּׂמְחָה''.
''דְּעוּ לָכֶם'' - אָמַר לָהֶם רַבִּי יְשַׁעְיָה - ''כִּי יֵשׁ לָנוּ הַיּוֹם שְׁנֵי חֲתָנִים: 'חֲתַן תּוֹרָה' וַ'חֲתַן בְּרֵאשִׁית'. לְשֵׁם מָה 'חֲתַן תּוֹרָה', לָזֶה שֶׁלָּמַד תּוֹרָה כָּל הַשָּׁנָה וְשָׂמַח עַל סִיּוּמָהּ שֶׁל תּוֹרָה; וְאִלּוּ 'חֲתַן בְּרֵאשִׁית' נוֹעַד לָזֶה שֶׁלֹּא לָמַד כָּל הַשָּׁנָה כְּלוּם אֲבָל מְקַבֵּל עָלָיו לִלְמֹד לְהַבָּא וְהוּא שָׂמֵחַ בְּשִׂמְחַת הַקַּבָּלָה עַל לְהַבָּא, וְלָכֵן בּוֹאוּ וְשִׂמְחוּ בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה''. אָמְרוּ לוֹ בַּעֲלֵי הַמְּלָאכָה: ''רוּחַ חֲדָשָׁה נָפַחְתָּ בְּקִרְבֵּנוּ, אָנוּ מוּכָנִים וּמְזֻמָּנִים לְקַבֵּל עָלֵינוּ עֹל הַתּוֹרָה מֵהַיּוֹם וּלְהַבָּא''. רַבִּי יְשַׁעְיָה הִבְטִיחַ לָהֶם לְקַבֵּעַ אִתָּם שִׁעוּרִים בַּתּוֹרָה, וּמִיָּד יָצְאוּ כֻּלָּם בְּרִקּוּד בְּשִׂמְחַת הַתּוֹרָה. רַבִּי יְשַׁעְיָה שָׂמַר לָהֶם אֶת הַבְטָחָתוֹ וְקִבַּע אִתָּם שִׁעוּרִים שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְקַבֵּל פְּרָס, וּמֵאָז הִשְׁתַּנּוּ בְּתַכְלִית הַשִּׁנּוּי. (רַבִּי יְשַׁעְיָה חֶשִׁין)

''לא לידי מתנת בשר ודם''

זְהִירוּת מִשִּׂחַד

שָׂח רַבִּי **שְׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן** זַצַ''ל:

פַּעַם אַחַת, בִּהְיוֹתִי בְּבִקּוּר אֵצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי פִּינְחָס עֶפְשְׁטֵיין זַצַ''ל, רָאֲבַ''ד הָעֵדָה הַחֲרֵדִית בִּירוּשָׁלַיִם, נִכְנַס אֵלָיו אֶחָד מִמַּשְׁגִּיחֵי הַכַּשְׁרוּת לְבָרֵר עִנְיָן מְסֻיָּם, וּבְסִיּוּם הַשִּׂיחָה שָׁמַעְתִּי אֵיךְ הוּא מַזְהִיר אוֹתוֹ: ''שִׂים נָא לֵב לְבַל תִּקַּח שׁוֹחַד, וְלֹא רַק שׁוֹחַד גַּס בְּמַשְׁמָע, אֶלָּא גַּם מַשֶּׁהוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲבַק שׁוֹחַד, כְּגוֹן שֶׁבַּעַל הַמִּפְעָל יְנַסֶּה 'לְהֵיטִיב' עִמְּךָ בְּשָׂכָר אוֹ בְּמַתָּן הֲנָחוֹת, כְּדֵי שֶׁתַּעְלִים עַיִן מִכָּל מִינֵי קַלּוֹת שֶׁהוּא רוֹצֶה לִנְהֹג לְעַצְמוֹ''...

בְּאוֹתָהּ הִזְדַּמְּנוּת סִפֵּר לוֹ רַבִּי פִּינְחָס מַעֲשֶׂה שֶׁאֵרַע אֵצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֹמֹה קָלוּגֶר זַצַ''ל. אָדָם אָמִיד מִבְּנֵי קְהִלָּתוֹ שָׁלַח לוֹ בְּאַחַת הַשָּׁנִים כְּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת בְּפוּרִים, סְכוּם כָּפוּל וּמְשֻׁלָּשׁ מִכְּפִי שֶׁנָּהַג לִשְׁלֹחַ מִדֵּי שָׁנָה. הָיָה הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינָיו, וּמִיָּד גָּמַר בְּדַעְתּוֹ לְהַחֲזִיר לוֹ אֶת הַסְּכוּם הַנּוֹסָף. וְאוּלָם אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ לֹא הֵבִינוּ מָה רָאָה עַל כָּכָה.

הַדָּבָר הִתְבָּרֵר עַד מְהֵרָה, כַּאֲשֶׁר מִסְפַּר יָמִים אַחֲרֵי פּוּרִים בָּא הַנָּגִיד לְרַבִּי שְׁלֹמֹה וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיַּעֲנִיק לוֹ הֶכְשֵׁר עַל מַשְׁקֶה מְסֻיָּם שֶׁהֵבִיא עִמּוֹ מֵחוּץ לָאָרֶץ. רַבִּי שְׁלֹמֹה נִמְנַע מִלְּהַשִּׁיב עַל אֲתַר אֶלָּא בְּקֹשׁ מֵהַנָּגִיד שְׁהוּת שֶׁל כַּמָּה יָמִים כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְיַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ. מִשֶּׁיָּצָא הַנָּגִיד מִבֵּיתוֹ, קָרָא מִיָּד לְמְשַׁמְּשׁוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ כִּי יֵשׁ אֵיזוֹ בְּעָיָה בְּכַשְׁרוּת הַמַּשְׁקֶה, וְלָכֵן עָלָיו לְצֵאת וְלִבְדֹּק אֶת הָעִנְיָן הֵיטֵב. וְאָמְנָם, כְּשֶׁחָזַר הַשָּׁלִיחַ הוּא אִשֵּׁר שֶׁאָכֵן יֵשׁ חֲשָׁשׁ בַּכַּשְׁרוּת. כָּל הַסּוֹחֲרִים, שֶׁשָּׁמְעוּ זֹאת, תָּמְהוּ מְאֹד, בְּאָמְרָם: הֲלֹא

הָרַב בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי מַתִּיר אֶת הַמַּשְׁקֶה, וְכֵיצַד זֶה הוּא אוֹסֵר? עָנָה הַרַב, שֶׁבְּרוּר הֶעֱלָה שֶׁנִּמְצָא חֲשַׁשׁ כַּשְׁרוּת בַּמַּשְׁקֶה, וְעַל כֵּן הוּא אוֹסֵר אֶת הַמַּשְׁקֶה.

רַבִּי שְׁלֹמֹה שָׁלַח מִיָּד מִבָּרָק לְרַב אוֹתָהּ הָעִיר, שֶׁיְּבַדֵּק פַּעַם נוֹסֶפֶת אֶת הָעִנְיָן, וְהַתְּשׁוּבָה לֹא אֵחֲרָה לָבוֹא: אָכֵן, בָּדַק אוֹתוֹ הָרַב גַּם הוּא אֶת הַמַּשְׁקֶה וּמָצָא שֶׁיֵּשׁ חֲשָׁשׁ מַמָּשִׁי לְכַשְׁרוּתוֹ, שֶׁמִּמַּבָּט רִאשׁוֹן לֹא נִתַּן הָיָה לְגַלּוֹתוֹ. הָיָה אוֹתוֹ רַב מָלֵא הִתְפַּעֲלוּת עַל רַבִּי שְׁלֹמֹה, עַד שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ: מִנַּיִן יָדַע עַל כָּךְ, וְכִי נָבִיא הוּא?...

עָנָה לוֹ רַבִּי שְׁלֹמֹה: לֹא נָבִיא אֲנִי וְלֹא בֶּן נָבִיא אָנִי, אֶלָּא, שֶׁאוֹתוֹ נָגִיד, שֶׁלְּמִסְחָרוֹ עוֹסֵק כְּסוֹכֵן מַשְׁקָאוֹת, נוֹהֵג לִשְׁלֹחַ לִי כְּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת סְכוּם מְסָיִם, וְהִנֵּה, הַשָּׁנָה, הִכְפִּיל וְאַף שִׁלֵּשׁ אֶת הַסְּכוּם, וּמִזֶּה הִרְגַּשְׁתִּי שֶׁהוּא רוֹצֶה לְשַׁחֵד אוֹתִי. וְכַאֲשֶׁר בָּא אֵלַי מִסְפֵּר יָמִים אֲחָרֵי פּוּרִים לְבַקֵּשׁ הֶכְשֵׁר עַל הַמַּשְׁקֶה, מִיָּד עָלְתָה בְּמֹחִי חֲשָׁשׁ לְכַשְׁרוּתוֹ, שֶׁכֵּן אִם הָיָה כָּשֵׁר בְּלִי פִּקָּפּוּק - לְשֵׁם מָה בִּקֵּשׁ לְשַׁחֲדֵנִי, אֶלָּא שֶׁהוּא בָּקִיא הֵיטֵב בְּיִצּוּר הַמַּשְׁקֶה וְאַף יָדַע שֶׁיֶּשְׁנוֹ חֲשָׁשׁ, וְלָכֵן מָצָא לְנָכוֹן לְשַׁחֵד אוֹתִי, וְזוֹ הָיְתָה הַסִּבָּה שֶׁשָּׁלַחְתִּי שָׁלִיחַ כְּדֵי לְבָרֵר הֵיטֵב מַה נִּמְצָא בַּמַּשְׁקֶה, עַד שֶׁגִּלָּה אֶת הַבְּעָיָה...

וְסִיֵּם רַבִּי פִּינְחָס עֶפְשְׁטֵיין זַצַ"ל אֶת דְּבָרָיו לְמַשְׁגִּיחַ הַכַּשְׁרוּת, בְּאָמְרוֹ לוֹ: "הֱיֵה נָא זָהִיר עַד מְאֹד מִכָּל נִסָּיוֹן לְשַׁחֵד אוֹתְךָ, בְּהוֹסָפַת שָׂכָר אוֹ בְּמַתָּן הֲנָחָה עַל סְחוֹרוֹת בַּחֲנוּתוֹ, שֶׁכֵּן כָּל זֶה נִתָּן כְּדֵי שֶׁרְאִיָּתְךָ תִּתְעַוֵּר וְתַעְלִים עַיִן מִכָּל מִינֵי קְלוּת וּסְפֵקוֹת, שֶׁהֲרֵי כָּךְ פָּסַק רַבִּי שְׁלֹמֹה קָלוּגֶר עַל עַצְמוֹ, שֶׁאִם הָיָה מְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהִכְפִּיל וְשִׁלֵּשׁ בְּפוּרִים לֹא הָיָה מְגַלֶּה אֶת הַבְּעָיָה שֶׁהִתְעוֹרְרָה עַל אוֹתוֹ מַשְׁקֶה, מֵחֲמַת הַשּׁוֹחַד". (רַבִּי פִּינְחָס עֶפְשְׁטֵיין)

"שלא נכשל"

בִּזְכוּת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן נִצָּלָה מִנִּישּׂוּאִים עִם גּוֹי

הָיָה זֶה אַבְרֵךְ בֶּן תּוֹרָה שֶׁנִּצְרַךְ לְאַחַת הַסִּפְרִיּוֹת הַכְּלָלִיּוֹת כְּדֵי לְעַיֵּן בְּסֵפֶר עַתִּיק הַנִּמְצָא שָׁם. הוּא שִׁעֵר שֶׁהָעִיּוּן בַּסֵּפֶר יִקַּח לוֹ שָׁעוֹת אֲחָדוֹת וּלְפִיכָךְ לָקַח לְעַצְמוֹ כָּרִיךְ. לֹא שֶׁהוּא זָקוּק לְכָרִיךְ כָּל כַּמָּה שָׁעוֹת אֶלָּא שֶׁכָּךְ הִכְנִיס לוֹ בּוֹרֵא הָעוֹלָם לְרֹאשׁוֹ.

הוּא הִגִּיעַ לַסִּפְרִיָּה, קִבֵּל אֶת הַסֵּפֶר וְשָׁקַע בְּעִיּוּן. לְאַחַר כַּמָּה שָׁעוֹת, כְּשֶׁנִּזְכַּר בַּכָּרִיךְ שֶׁהֵבִיא, נָטַל יָדָיו, בֵּרַךְ וְאָכַל וּלְבַסּוֹף בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּדִקְדּוּק וּבְהִתְלַהֲבוּת.

הוּא לֹא שָׂם לֵב שֶׁהַסַּפְרָנִית, נַעֲרָה חִלּוֹנִית, צוֹפָה בּוֹ כָּל הַזְּמַן. מִלְּכַתְּחִלָּה, כַּאֲשֶׁר נָטַל אֶת יָדָיו, כְּבָר עָקְרָה אֶת רַגְלֶיהָ לְגֶשֶׁת לְהָעִיר לוֹ כִּי עַל פִּי הַתַּקָּנוֹן אָסוּר לֶאֱכֹל בַּסִּפְרִיָּה, אוּלָם מִשּׁוּם-מָה עָמְדָה. כָּעֵת, לְאַחַר שֶׁסִּיֵּם אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, קָמָה וְנִגְּשָׁה אֵלָיו.

"שְׁתֵּי הֶעָרוֹת יֵשׁ לִי", אָמְרָה, "אֶלְ"פ: אָסוּר לֶאֱכֹל בְּאוּלָם זֶה."

הָאַבְרֵךְ הִתְנַצֵּל שֶׁלֹּא יָדַע עַל כָּךְ.

''בְּי''ת: אֲנִי מִבַּיִת דָּתִי וּמַכִּירָה אֶת נֻסַּח בִּרְכַּת הַמָּזוֹן שֶׁהוּא 'שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם וָעֶד' וְאִלּוּ אַתָּה אָמַרְתָּ 'שֶׁלֹּא נֵבוֹשׁ וְשֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל לְעוֹלָם וָעֶד'. לָמָּה שִׁנִּיתָ?'' - כָּךְ שָׁאֲלָה הַסַּפְרָנִית.

לֹא הָיְתָה לָאַבְרֵךְ תְּשׁוּבָה מִיָּד מַהוּ הַמָּקוֹר לַנֻּסָּח שֶׁלּוֹ וְלָכֵן הֵשִׁיב שֶׁיִּבְדֹּק. הוּא עָזַב אֶת הַסִּפְרִיָּה, שָׁב לְבֵיתוֹ, פִּשְׁפֵּשׁ וּמָצָא שֶׁכָּךְ הוּא הַנֻּסָּח בְּסִדּוּר רֶעדְלְהַיִים (כְּמִנְהַג יוֹצְאֵי גֶּרמַנְיָה). הוּא שָׁלַח אֶת צִלּוּם הָאסְמַכְתָּא לַסַּפְרָנִית תּוֹךְ שֶׁהוּא מַדְגִּישׁ אֶת הַמִּלִּים ''שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל'' בִּשְׁלוֹשָׁה קַוִּים שְׁחוֹרִים וְעַבִים...

נָקְפוּ שָׁבוּעוֹת וְחֳדָשִׁים וְהַמַּעֲשֶׂה נִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ לַגְּמָרֵי.

אֶלָּא שֶׁלְּאַחֲרוֹנָה קִבֵּל הָאַבְרֵךְ הַזְמָנָה לַחֲתֻנָּה וְנִתְמַלֵּא כֻּלּוֹ תְּמִיהָה: אֵין הוּא מַכִּיר אֶת הֶחָתָן וְלֹא אֶת הַכַּלָּה, לֹא אֶת הַמִּשְׁפָּחוֹת וּמַה לּוֹ לְהַזְמָנָה זוֹ? הָפַךְ בַּמַּעֲטָפָה שׁוּב וְשׁוּב וּפִתְאֹם נָפַל מִמֶּנָּה דַּף מְקֻפָּל וְזֶהוּ תָּכְנוֹ:

''אֲנִי הַסַּפְרָנִית בְּסִפְרִיַּת ... בַּעֲוֹנוֹתַי הָרַבִּים, נִתְחַבַּרְתִּי עִם גּוֹי וְהֶחְלַטְתִּי לְהִנָּשֵׂא לוֹ. כְּשֶׁבֵּרַכְתָּ בַּסִּפְרִיָּה בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּהִתְלַהֲבוּת, זִעְזַעְתָּ אוֹתִי וְהִרְגַּשְׁתִּי נוֹרָא עִם הַמַּעֲשֶׂה שֶׁאֲנִי עוֹמֶדֶת לַעֲשׂוֹת.

''כַּמָּה יָמִים אַחֲרֵי זֶה עָמַדְתִּי לִפְגֹּשׁ אֶת הַגּוֹי אֲבָל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הִגִּיעַ הַמִּכְתָּב מִמְּךָ וּבוֹ הַמִּלִּים 'שֶׁלֹּא נִכָּשֵׁל' מֻדְגָּשׁוֹת בִּשְׁלוֹשָׁה קַוִּים עַבִים. הַקַּוִּים הָאֵלֶּה שָׁרְפוּ אֶת לִבִּי וְהִרְגַּשְׁתִּי קוֹל בְּתוֹכִי זוֹעֵק עַל עַצְמִי: 'הֲרֵי אַתְּ הוֹלֶכֶת לְהִכָּשֵׁל עַכְשָׁו!'' עָבַרְתִּי מַאֲבָק אִיּוֹם, וּבָרוּךְ ה', נִצַּחְתִּי: הֵרַמְתִּי אֶלָיו טֶלֶפוֹן וְהוֹדַעְתִּיו עַל נִתּוּק מֻחְלָט בַּקְּשָׁרִים בֵּינֵינוּ. לְאַחַר שִׂיחַת הַטֶּלֶפוֹן נִהְיָה לִי קַל וְהֶחְלַטְתִּי תֵּכֶף עַל חֲזָרָה בִּתְשׁוּבָה.

''הַיּוֹם אֲנִי חֲרֵדִית נֶאֱמָנָה, עוֹמֶדֶת לְהִנָּשֵׂא לְבָחוּר תּוֹרָנִי יְרֵא שָׁמַיִם וַאֲנִי חָבָה לְךָ אֶת אָשְׁרִי. ''אֲבַקֵּשׁ אֵפוֹא שֶׁתִּשְׁתַּתֵּף בַּחֲתֻנָּתִי...''

הלל

יִמְזְגוּ כּוֹס רְבִיעִי וְיִגְמְרוּ עָלָיו אֶת הַהַלֵּל בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת רַבָּה וְיֹאחַז הַכּוֹס בְּיָדוֹ עַד גְּמַר הַהַלֵּל.

שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ: כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ. שְׁפֹךְ עֲלֵיהֶם זַעְמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ יַשִּׂיגֵם: תִּרְדֹּף בְּאַף וְתַשְׁמִידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי יְהוָה.

לֹא לָנוּ, יְהוָה, לֹא לָנוּ, כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן כָּבוֹד, עַל חַסְדְּךָ, עַל אֲמִתֶּךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹהֵיהֶם: וֵאלֹהֵינוּ בַּשָּׁמָיִם, כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה: עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם:

פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ, עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ, אַף לָהֶם וְלֹא יְרִיחוּן: יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ, לֹא יֶהְגּוּ בִּגְרוֹנָם: כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא: בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַּיהוָה, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא. יִרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ בַּיהוָה, עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא.

יְהוָה זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ. יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן: יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה, הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים: יֹסֵף יְהוָה עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה, עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם: לֹא הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי דוּמָה: וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא: אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי שְׁאוֹל מְצָאוּנִי, צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מַלְּטָה נַפְשִׁי: חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק, וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם: שֹׁמֵר פְּתָאִים יְהוָה, דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְהוָה גָּמַל עָלָיְכִי: כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת, אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה, אֶת רַגְלִי מִדֶּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב:

מָה אָשִׁיב לַיהוָה כֹּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ: יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: אָנָּה יְהוָה כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ, אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ, פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ: בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה, בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָיִם. הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל גּוֹיִם, שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים: כִּי גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ, וֶאֱמֶת יְהוָה לְעוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

יֹאמְרוּ נָא בֵית אַהֲרֹן - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְהוָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

מִן הַמֵּצַר קָרָאתִי יָהּ, עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ: יְהוָה לִי, לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים: כָּל גּוֹיִם סְבָבוּנִי, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: סַבּוּנִי כִדְבֹרִים, דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים, בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילַם: דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל, וַיהוָה עֲזָרָנִי: עֻזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וִישׁוּעָה בְּאָהֳלֵי צַדִּיקִים יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: יְמִין יְהוָה רוֹמֵמָה, יְמִין יְהוָה עֹשָׂה חָיִל: לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה, וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי

יְהֹוָה: יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ, וְלַמָּוֶת לֹא נְתָנָנִי: פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק, אָבֹא בָם, אוֹדֶה יָהּ: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָֹה, צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ:

אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה. אוֹדְךָ: אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה. אֶבֶן: מֵאֵת יהוה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאֹת בְּעֵינֵינוּ. מֵאֵת: זֶה הַיּוֹם עָשָׂה יְהֹוָה נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ. זֶה:

אָנָא יְהֹוָה - הוֹשִׁיעָה נָּא.

אָנָא יְהֹוָה - הוֹשִׁיעָה נָּא.

אָנָא יְהֹוָה - הַצְלִיחָה נָּא.

אָנָא יְהֹוָה - הַצְלִיחָה נָּא.

בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהֹוָה בֵּרַכְנוּכֶם מִבֵּית יְהֹוָה. בָּרוּךְ: אֵל יְהֹוָה וַיָּאֶר לָנוּ. אִסְרוּ חַג בַּעֲבֹתִים עַד קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵל: אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָּ, אֱלֹהַי אֲרוֹמְמֶךָּ. אֵלִי: הוֹדוּ לַיהֹוָה כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ. הוֹדוּ:

הוֹדוּ לַיהֹוָה כִּי טוֹב - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

הוֹדוּ לֵאלֹהֵי הָאֱלֹהִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְעֹשֵׂה נִפְלָאוֹת גְּדֹלוֹת לְבַדּוֹ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְעֹשֵׂה הַשָּׁמַיִם בִּתְבוּנָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְעֹשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמֶמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

אֶת הַיָּרֵחַ וְכוֹכָבִים לְמֶמְשְׁלוֹת בַּלָּיְלָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְמַכֵּה מִצְרַיִם בִּבְכוֹרֵיהֶם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְגֹזֵר יַם סוּף לִגְזָרִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וְהֶעֱבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וְנָעַר פַּרְעֹה וְחֵילוֹ בְיַם סוּף - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְמוֹלִיךְ עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְמַכֵּה מְלָכִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וַיַּהֲרֹג מְלָכִים אַדִּירִים - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ:

וְנָתַן אַרְצָם לְנַחֲלָה - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
וַיִּפְרְקֵנוּ מִצָּרֵינוּ - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
נֹתֵן לֶחֶם לְכָל בָּשָׂר - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃
הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם - כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃

נִשְׁמַת כָּל חַי תְּבָרֵךְ אֶת שִׁמְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תְּפָאֵר וּתְרוֹמֵם זִכְרְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אַתָּה אֵל. וּמִבַּלְעָדֶיךָ אֵין לָנוּ (מֶלֶךְ) **גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. פּוֹדֶה וּמַצִּיל. וְעוֹנֶה וּמְרַחֵם. בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה. אֵין לָנוּ מֶלֶךְ עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ אֶלָּא אָתָּה׃**

אֱלֹהֵי הָרִאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. אֱלוֹהַּ כָּל בְּרִיּוֹת. אֲדוֹן כָּל תּוֹלָדוֹת. הַמְהֻלָּל בְּכָל הַתִּשְׁבָּחוֹת. הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיְהוָה אֱלֹהִים אֱמֶת לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשֵׁנִים וְהַמֵּקִיץ נִרְדָּמִים. מְחַיֶּה מֵתִים. וְרוֹפֵא חוֹלִים. פּוֹקֵחַ עִוְרִים. וְזוֹקֵף כְּפוּפִים. הַמַּשִּׂיחַ אִלְּמִים. וְהַמְפַעֲנֵחַ נֶעֱלָמִים. וּלְךָ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים׃

וְאִלּוּ פִינוּ מָלֵא שִׁירָה כַּיָּם. וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כַּהֲמוֹן גַּלָּיו. וְשִׂפְתוֹתֵינוּ שֶׁבַח כְּמֶרְחֲבֵי רָקִיעַ. וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ. וְיָדֵינוּ פְּרוּשׂוֹת כְּנִשְׁרֵי שָׁמָיִם. וְרַגְלֵינוּ קַלּוֹת כָּאַיָּלוֹת. אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. וּלְבָרֵךְ (אֶת) **שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ. עַל אַחַת מֵאֶלֶף אַלְפֵי אֲלָפִים וְרוֹב רִבֵּי רְבָבוֹת פְּעָמִים. הַטּוֹבוֹת נִסִּים וְנִפְלָאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעִם אֲבוֹתֵינוּ. מִלְּפָנִים מִמִּצְרַיִם גְּאַלְתָּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ. מִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרָעָב זַנְתָּנוּ. וּבְשָׂבָע כִּלְכַּלְתָּנוּ. מֵחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ. מִדֶּבֶר מִלַּטְתָּנוּ. וּמֵחֳלָאִים רָעִים וְרַבִּים דִּלִּיתָנוּ. עַד הֵנָּה עֲזָרוּנוּ רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוּנוּ חֲסָדֶיךָ. עַל כֵּן אֵבָרִים שֶׁפִּלַּגְתָּ בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנָּפַחְתָּ בְּאַפֵּינוּ. וְלָשׁוֹן אֲשֶׁר שַׂמְתָּ בְּפִינוּ. הֵן הֵם. יוֹדוּ וִיבָרְכוּ. וִישַׁבְּחוּ. וִיפָאֲרוּ. אֶת שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ תָּמִיד. כִּי כָל פֶּה לְךָ יוֹדֶה. וְכָל לָשׁוֹן לְךָ תִשָּׁבֵחַ. וְכָל עַיִן לְךָ תְצַפֶּה. וְכָל בֶּרֶךְ לְךָ תִכְרַע. וְכָל קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִשְׁתַּחֲוֶה. וְהַלְּבָבוֹת יִירָאוּךָ וְהַקֶּרֶב וְהַכְלָיוֹת יְזַמְּרוּ לִשְׁמֶךָ. כַּדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מַצִּיל עָנִי מֵחָזָק מִמֶּנּוּ. וְעָנִי וְאֶבְיוֹן מִגֹּזְלוֹ׃**

שַׁוְעַת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע. צַעֲקַת הַדַּל תַּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ. וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּיהוָה. לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה׃
בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְרוֹמָם׃
וּבְשִׂפְתֵי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ׃
וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדָּשׁ׃
וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלָּל׃

בְּמִקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. שֶׁכֵּן חוֹבַת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת. לְהַלֵּל. לְשַׁבֵּחַ. לְפָאֵר. לְרוֹמֵם. לְהַדֵּר. וּלְנַצֵּחַ. עַל כָּל דִּבְרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשַׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחֶךָ:

וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לָעַד מַלְכֵּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי לְךָ נָאֶה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. שִׁיר. וּשְׁבָחָה. הַלֵּל. וְזִמְרָה. עֹז. וּמֶמְשָׁלָה. נֶצַח. גְּדוּלָה. גְּבוּרָה. תְּהִלָּה. וְתִפְאֶרֶת. קְדֻשָּׁה. וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל.

יְהַלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וַחֲסִידֶיךָ וְצַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנֶךָ, וְעַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם בְּרִנָּה יוֹדוּ וִיבָרְכוּ, וִישַׁבְּחוּ וִיפָאֲרוּ, אֶת שֵׁם כְּבוֹדֶךָ. כִּי לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשִׁמְךָ נָאֶה לְזַמֵּר, וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתִּשְׁבָּחוֹת:

הֲרֵינִי מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם מִצְוַת כּוֹס רְבִיעִי שֶׁל אַרְבַּע כּוֹסוֹת, לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל יְדֵי הַהוּא טְמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

וְשׁוֹתֶה בְּהַסִיבַּת שְׂמֹאל וְאַחַר כָּךְ יְבָרֵךְ בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה וּרְחָבָה שֶׁרָצִיתָ וְהִנְחַלְתָּ לַאֲבוֹתֵינוּ לֶאֱכוֹל מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבּוֹעַ מִטּוּבָהּ. רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ. וְעַל מִזְבְּחֶךָ. וְעַל הֵיכָלֶךָ. וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ. וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ. וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ וּנְבָרֶכְךָ עָלֶיהָ בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה. (בְּשַׁבָּת: וּרְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה)
וְשַׂמְּחֵנוּ בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. בְּיוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. כִּי אַתָּה טוֹב וּמֵטִיב לַכֹּל וְנוֹדֶה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי גַּפְנָהּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרִי גַּפְנָהּ.

כּוֹסוֹ שֶׁל אֵלִיָּהוּ

רַבִּים הֵמָּה הַסְּפוּרִים עַל גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר זָכוּ לְגִלּוּי אֵלִיָּהוּ. אֶחָד מֵהֶם שֶׁזְּכִינוּ לִרְאוֹתוֹ בְּדוֹרֵנוּ בִּשְׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת הוּא הגה"צ רַבִּי אֵלִיָּהוּ לַאפְיָאן זַצַ"ל (נִלְקַח לְבֵית עוֹלָמוֹ בִּשְׁנַת תש"ל זְקֵן וּשְׂבַע יָמִים) וּמוּבָא בַּהַקְדָּמָה לְסִפְרוֹ "לֵב אֵלִיָּהוּ":

בִּימֵי חָרְפּוֹ חָלְתָה אִשְׁתּוֹ הַצְּעִירָה בְּמַחֲלָה קָשָׁה. וְהָיוּ בָּנֶיהָ בֵּיתָהּ מִתְפַּלְּלִים וּבוֹכִים לְיַד מִטָּתָהּ.

וְהִנֵּה נִכְנַס יְהוּדִי אֶחָד וְשָׁאַל: "עַל מָה וְלָמָּה בּוֹכִים אַתֶּם?"

סִפְּרוּ לוֹ עַל מַצָּבָהּ הָאָנוּשׁ שֶׁל הָאִשָּׁה.

אָמַר לָהֶם הַיְּהוּדִי: "צְאוּ הַחוּצָה וּקְחוּ פְּרִי אֲשֶׁר גָּדַל עַל הָעֵץ וּתְנוּ לְאִשָּׁה לֶאֱכֹל וְתַבְרִיא." וְכָךְ הָיוּ...

לְאַחַר זְמַן נָסַע רַבִּי אֱלִיָּהוּ זַצַ"ל אֶל הגה"צ בַּעַל הַ"שְׁפַּת אֱמֶת" מִגּוּר וּבִקְּשׁוֹ שֶׁיְּבָרְכוֹ. אָמַר לוֹ הַ"שְׁפַּת אֱמֶת": "מִי שֶׁזָּכָה לְגִלּוּי אֵלִיָּהוּ אֵין צָרֵךְ שֶׁאֲנִי אֲבָרְכוֹ!"

הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי אֱלִיָּהוּ: "כֵּיוָן שֶׁהָרַבִּי יוֹדֵעַ שֶׁהָיָה לִי גִּלּוּי אֵלִיָּהוּ וַדַּאי וַדַּאי שֶׁמִּמֶּן הָרָאוּי לְבָרֵךְ אֶת בִּרְכָתוֹ".

שְׁאַל בְּנִי

לָמָּה אוֹמְרִים הַלֵּל בְּפֶסַח, הֲרֵי טְבִיעַת הַמִּצְרִים הָיְתָה בְּשִׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח וְדַוְקָא אָז הָיָה רָאוּי לוֹמַר הַלֵּל?

תְּשׁוּבָה:

כֵּיוָן שֶׁבְּלֵיל שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח רָדְפוּ הַמִּצְרִים אַחֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטָבְעוּ בַּיָּם, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַמַּלְאָכִים: מַעֲשֵׂי יְדַי טוֹבְעִים בַּיָּם וְאַתֶּם אוֹמְרִים שִׁירָה?

אִם כֵּן, גָּרְמָה יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁבַּלַּיְלָה הַזֶּה לֹא תֵּאָמֵר שִׁירָה לְפָנַי ה' יִתְבָּרַךְ וְלָכֵן מַשְׁלִימִים אֶת הַחִסָּרוֹן בְּלֵיל פֶּסַח. (אֲזוֹר אֵלִיָּהוּ)

את עיני מן דמעה

בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי

הַהַקְדָּמָה - לְכֹל וּלְרֹאשׁ - לַעֲרִיכַת הַסֵּדֶר (עוֹד קֹדֶם אֲמִירַת הַהַגָּדָה) הִיא הַהַכְרָזָה "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל". לְלַמֶּדְךָ: יְהוּדִי אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת "בֶּן חוֹרִין" אֲמִתִּי - גַּם אַחַר יְצִיאַת מִצְרַיִם- כָּל עוֹד יְהוּדִי אַחַר נָתוּן בְּמַצָּב קָשֶׁה וְדָחוּק שֶׁאֵינוֹ מְאַפְשֵׁר לוֹ לִהְיוֹת בֶּן חוֹרִין.

מֵחוֹבָתֵנוּ לִדְאֹג בְּרֹאשׁ וּבָרִאשׁוֹנָה לְאוּתוֹ יְהוּדִי וּלְהַזְמִינוֹ אֶל שֻׁלְחַן הַסֵּדֶר - "כָּל דִּכְפִין יֵיתֵי וְיֵכוֹל" - וְרַק אָז אָנוּ נוּכַל לְהַתְחִיל וּלְקַיֵּם אֶת הַסֵּדֶר עַל מְנַת שְׁנִהְיֶה בִּבְחִינַת בֶּן-חוֹרִין אֲמִתִּי.

סִפְּרוּ לְמָרָן הָרַב שְׁךָ זַצַ"ל, שֶׁפְּלוֹנִי הִתְאַלְמֵן מֵאִשְׁתּוֹ וְנִתְקַף דְּכָאוֹן. פָּסַק לְתַפְקֵד, אֵינוֹ מְדַבֵּר וְאֵינוֹ אוֹכֵל, מִתְכַּנֵּס בְּעַצְמוֹ וְדוֹמֵם.

קָם וְהָלַךְ אֵלָיו, נָקַשׁ עַל הַדֶּלֶת וְאֵין עוֹנֶה. צָעַק הַמַּלְוֶה: "הָרַב שְׁךָ בָּאו!" וְלֹא בָּאָה תְּגוּבָה. נִסָּה מָרָן וְרָאָה שֶׁהַדֶּלֶת אֵינָהּ נְעוּלָה. נִכְנַס וְהִתְיַשֵּׁב לְיַד הָאִישׁ הַמִּצְטַנֵּף עַל הַסַּפָּה. הִנִּיחַ יָדוֹ עַל זְרוֹעוֹ, וְאָמַר בְּרֶגֶשׁ: "אֲנִי מֵבִין אוֹתְךָ כָּל כָּךְ! דַּע לְךָ, גַּם אֲנִי אַלְמָן, גַּם עָלַי חָשַׁךְ הָעוֹלָם. 'אֵין אִשָּׁה מַתָּה אֶלָּא לְבַעְלָהּ', אַחִים אָנוּ לְצָרָה... 'כָּל הַשָּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה', אַתָּה זָקוּק לְשִׂמְחָה, וַאֲנִי זָקוּק לְשִׂמְחָה"...

הָאִישׁ נָשָׂא רֹאשׁוֹ, נִיצוֹץ נִדְלַק בְּעֵינָיו הַכְּבוּיוֹת. הִנֵּה, יֵשׁ מִי שֶׁמְּבִינוֹ.

וּמָרָן הִמְשִׁיךְ: "יֵשׁ לִי רַעְיוֹן כֵּיצַד נִתְחַזֵּק יַחְדָּו. אֲנִי, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹאֶה אוֹתִי, יוֹדֵעַ אֲנִי לְהָכִין תַּבְשִׁיל חַמִּין מְיֻחָד לְשַׁבָּת! אֲבַשֵּׁל אֶת הַחַמִּין בְּיוֹם שִׁשִּׁי וְאֶשְׁלַח אוֹתוֹ לְכָאן,

וּבְשַׁבָּת אָבוֹא אֵלֶיךָ וְנֹאכַל יַחְדָּו! נִסְעַד יַחַד אֶת סְעוּדַת הַשַּׁבָּת, נָשִׁיר יַחְדָּו זְמִירוֹת וְנִתְעוֹדֵד בְּצַוָּתָא. מַה דַּיְּתְךָ?''

וְלָרִאשׁוֹנָה, הוֹפִיעַ בְּדַל חִיּוּךְ עַל הַשְּׂפָתַיִם הַחִוָּרוֹת... בְּשָׂפָה רָפָה מָחָה: ''הֵן לֹא יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת, רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה, לֹא בָּא בְּחֶשְׁבּוֹן''...

''אָז תַּחְשֹׁב עַל עֻצָּה אַחֶרֶת'', הֻשִׁיבוֹ מָרָן, ''מִכָּל מָקוֹם, אָבוֹא מָחָר. אֲנִי מִתְעוֹדֵד בְּמִחְצָתְךָ...''

סָח לוֹ מָרָן: ''בְּבַחֲרוּתִי, לֹא הָיְתָה לִי אֶלָּא חֻלְצָה אַחַת. בְּכָל שָׁבוּעַ הָיִיתִי מְכַבְּסָהּ בְּהֶחָבֵא, וּמְצַטַּמְרֵר בַּקֹּר עַד אֲשֶׁר יָבְשָׁה בָּרוּחַ הַמַּקְפִּיאָה. מֵרֹב שִׁמּוּשׁ בָּלְתָה הַחֻלְצָה, וְנִפְעַר חוֹר גָּדוֹל בְּגַבָּהּ. מְמַהֵר הָיִיתִי לְהָיוֹת הָרִאשׁוֹן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וּבְמֶשֶׁךְ שָׁעוֹת לֹא קַמְתִּי מִמְּקוֹמִי, כְּדֵי שֶׁגַּב הַסַּפְסָל יַסְתִּיר אֶת הַקֶּרַע... נוֹדַע הַדָּבָר לְאַחַת מִנְּשׁוֹת הַקְּהִלָּה וְשָׁלְחָה לִי שְׁתֵּי חֻלְצוֹת! עַתָּה בָּאָה הָרְוָחָה: יָכוֹל הָיִיתִי לַעֲמֹד בִּשְׁעַת הַלִּמּוּד וְלָגֶשֶׁת כִּרְצוֹנִי לַאֲרוֹן הַסְּפָרִים, וּכְשֶׁכִּבַּסְתִּי אֶת הַחֻלְצָה הָאַחַת לוֹבֵשׁ הָיִיתִי אֶת הַשְּׁנִיָּה!''

אָכֵן, זֶה הָיָה הַמַּצָּב פַּעַם - חֻלְצָה אַחַת וְתוּ לֹא וְאַתָּה צָרִיךְ לְהִסְתַּדֵּר עַד שֶׁנִּקְרַעַת הַחֻלְצָה וְגַם אָז, לָרֹב, אִי אֶפְשָׁר לְהַחֲלִיפָהּ בְּאַחֶרֶת.

לֹא תָּמִיד הָיָה מִי שֶׁיִּדְאַג לְתִלְבֹּשֶׁת, וְלֹא רַק זֹאת אֶלָּא אַף לְגַבֵּי הַמָּזוֹן הָיוּ נוֹהֲגִים בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבוֹת לְהִתְאָרֵחַ וְלִסְעֹד עַל שֻׁלְחָנָם שֶׁל בַּעֲלֵי-בָּתִּים שֶׁהִזְמִינוּ אוֹתָם, הָיוּ גַּם פְּעָמִים שֶׁהָיוּ בַּחוּרִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ יוֹם אוֹ יוֹמַיִם לְלֹא מַזְמִינִים... וְאֵין פּוֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף.

בָּרוּךְ ה', זֶה לֹא הַמַּצָּב כַּיּוֹם אַךְ עֲדַיִן יֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת שֶׁקָּשֶׁה לָהֶן, שֶׁהָעֹל הַכַּלְכָּלִי רוֹבֵץ עֲלֵיהֶן קָשׁוֹת וְהֵן הִגִּיעוּ אַף לְמַצָּב שֶׁל... יֵאוּשׁ.

אָמְנָם, בָּרוּךְ ה', זָכִינוּ וְאָנוּ עֵדִים כַּיּוֹם לְאַרְגּוּנִים רַבִּים הַנּוֹטְלִים עַל שִׂכְמָם לְדָאוֹג לְחַלֵּק מִצְרָכִים לְמִשְׁפָּחוֹת בְּרוּכוֹת-יְלָדִים וּלְמִשְׁפָּחוֹת נִזְקָקוֹת.

אַךְ עֲדַיִן יֶשְׁנָן מִשְׁפָּחוֹת הַמִּתְבַּיְּשׁוֹת לְבַקֵּשׁ, כִּי עַד עַכְשָׁו חָיוּ, בָּרוּךְ ה', בְּרָמַת חַיִּים טוֹבָה וּפִתְאֹם נָהְפַּךְ עֲלֵיהֶן הַגַּלְגַּל, וְאִם אָנוּ לֹא נִדְאַג לָהֶן מִי יוֹדֵעַ כֵּיצַד יַעֲבֹר עֲלֵיהֶן ''לֵיל הַסֵּדֶר'' הַשָּׁנָה.

דַּוְקָא הַלַּיְלָה הַזֶּה, לֵיל הַסֵּדֶר, מְחַיְּבִים אָנוּ לָתוּר וּלְחַפֵּשׂ, לִשְׁאֹל וּלְהִתְעַנְיֵן... לִמְצֹא אֶת אֵלֶּה שֶׁאֵין לָהֶם הֵיכָן לַעֲרֹךְ אֶת ה''סֵּדֶר'' וּמִתְבַּיְּשִׁים לְבַקֵּשׁ לְהִתְאָרֵחַ.

זוֹ חוֹבָתֵנוּ לִמְצֹא אֶת אוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁבְּלֵית בְּרֵרָה עֲשׂוּיִים לְהִשָּׁאֵר לְבַדָּם בְּבֵיתָם בְּלֵיל הַסֵּדֶר.

רַק כָּךְ נוּכַל לִזְכּוֹת שֶׁיִּתְקַיֵּם בָּנוּ שֶׁנִּהְיֶה בְּנֵי חוֹרִין אֲמִתִּיִּים!

מה אשיב לה'

"נִשְׁאַרְתִּי יְהוּדִי בִּזְכוּת הֶחָפֵץ חַיִּים"

לְעִתִּים, עַל יְדֵי מְנִיעַת עֵין הָאָדָם מִדְּמָעָה, מַצִּילִים אוֹתוֹ בָּעָתִיד מִשְּׁמָד וּמִירִידָה מִדְּחִי אֶל דֶּחִי.

אֶת הַמַּעֲשֶׂה הַמֻּפְלָא הַבָּא סִפֵּר הָרַב רְאוּבֵן קַרֶלְנְשְׁטַיין שְׁלִיטָ"א, שֶׁסִּפְּרוֹ בְּשֵׁם נִין שֶׁל הֶ"חָפֵץ חַיִּים":

לְמָרָן הֶחָפֵץ חַיִּים הָיָה חָתָן, רַבִּי צְבִי [הִירְשׁ] לֵוִינְסוֹן, אֲשֶׁר נִפְטַר בְּגִיל צָעִיר, וְהוּא הָיָה אָדָם גָּדוֹל עַד לִמְאֹד [עַד כְּדֵי כָּךְ, שֶׁכְּשֶׁנִּפְטַר, רַעְיָתוֹ, בִּתּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים, בָּאָה לִפְנֵי אֲבִיהָ הַגָּדוֹל וְטָעֲנָה לְפָנָיו: "אַבָּא, מִכָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁיֵּשְׁנָם בָּעוֹלָם, לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רַק אֶת בַּעְלִי?" אָמַר לָהּ הֶחָפֵץ חַיִּים: "וְכִי מָה רָצִית, שֶׁבִּמְקוֹם זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִקַּח שְׁלִישׁ מֵהָעוֹלָם?!" כֹּה גָּדוֹל הָיָה הָאִישׁ!].

לְרַבִּי צְבִי לֵוִינְסוֹן הָיְתָה אָחוֹת חִלּוֹנִית. יוֹם אֶחָד קָרָה אָסוֹן: הִיא וּבַעְלָהּ, שְׁנֵיהֶם נִפְטְרוּ וְהִשְׁאִירוּ אַחֲרֵיהֶם יֶלֶד יָתוֹם בֶּן עֶשֶׂר.

נָסַע רַבִּי צְבִי לְבֵית אֲחוֹתוֹ, שָׁם פָּגַשׁ אֶת אַחְיָנוֹ הָאֶמְלָל. אָרַז אֶת חֲפָצָיו, כָּל מַה שֶּׁהָיָה בְּחַדְרוֹ, וְלָקַח אוֹתוֹ עִמּוֹ אֲלֵיהֶם לְבֵיתָם, לְרָאדִין. בַּבַּיִת יְחֵד לוֹ חֶדֶר וְסִדֵּר אוֹתוֹ עֲבוּרוֹ בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַחֶדֶר שֶׁהָיָה לוֹ בְּבֵיתוֹ.

דָּא עָקָא, שֶׁהַיֶּלֶד לֹא הָיָה רָגִיל לִלְמֹד תּוֹרָה, וּמִתּוֹךְ שִׁעֲמוּם, הָיָה יוֹשֵׁב וּבוֹכֶה כָּל הַזְּמַן.

אָמַר רַבִּי צְבִי: אֵין בְּרֵרָה, נִדְאַג לְלַמְּדוֹ אֶת אוֹתָם מִקְצוֹעוֹת שֶׁהָיָה רָגִיל לִלְמֹד, וְשָׂכַר עֲבוּרוֹ מוֹרֶה לִלְמוּד הַשָּׂפָה הָרוּסִית.

מִי שֶׁקָּרָא מְעַט סְפָרִים עַל הַתְּקוּפָה הַהִיא, יוֹדֵעַ שֶׁאֵצֶל הֶחָפֵץ חַיִּים, לִמּוּד רוּסִית הָיָה חָמוּר מְאֹד. הוּא נִלְחַם נֶגֶד זֶה רַבּוֹת! וְהִנֵּה כָּאן חָתָנוֹ, רַבִּי צְבִי לֵוִינְסוֹן, לוֹקֵחַ אֲלֵיהֶם לְבֵיתָם מוֹרֶה לְלַמֵּד רוּסִית אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה!

בָּאוּ אַנְשֵׁי הָעֲיָרָה אֶל הֶחָפֵץ חַיִּים וְהֵרִימוּ קוֹל צְעָקָה: לִמּוּד רוּסִית בְּבֵיתוֹ שֶׁל גָּדוֹל הַדּוֹר! הֲיִתָּכֵן?!

אָמַר לָהֶם הֶחָפֵץ חַיִּים: "רַבִּי צְבִי הוּא אָדָם גָּדוֹל, וְהוּא יוֹדֵעַ מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה", וּבָזֶה נִגְמַר הַדִּיּוּן.

עָבְרוּ שָׁנִים, הַיֶּלֶד גָּדַל, עָזַב אֶת רָאדִין וְהִתְגַּיֵּס לַצָּבָא הָרוּסִי. לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים, בְּיוֹם בָּהִיר אֶחָד, הוּא מַגִּיעַ לְעֲיָרָה, לָבוּשׁ מַדִּים וַעֲטוּר מֻדָלְיוֹת וּדְרָגוֹת. הִתְבָּרֵר שֶׁהַיֶּלֶד הַקָּטָן הִתְבַּגֵּר וְנַעֲשָׂה קָצִין בָּכִיר בַּצָּבָא הָרוּסִי.

הוּא נִגַּשׁ יְשִׁירוֹת לְבֵית הָאַלְמָנָה, הָרַבָּנִית לֵוִינְסוֹן [בַּעְלָהּ כְּבָר נִפְטַר], יָשַׁב וְשׂוֹחַח עִמָּהּ כִּשְׁעָתַיִם, וּבְסִיּוּמָן קָם וְהָלַךְ. אַף אֶחָד לֹא יָדַע מֶה הָיְתָה מַטָּרַת בּוֹאוֹ וְעַל מָה נָסַבָּה הַשִּׂיחָה.

חָלְפוּ שָׁנִים, וְכָל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים נִפְטְרוּ. נִשְׁאֲרָה רַק הָרַבָּנִית פֵּיגָה זַקֵס, אֲשֶׁר הִגִּיעָה לַאֲמֶרִיקָה.

בַּחֲתֻנַּת אֶחָד מִצֶּאֱצָאֶיהָ, נִכְנַס לְפֶתַע לָאוּלָם אָדָם שֶׁהָיָה נִרְאֶה כְּמוֹ גּוֹי, וְהִתְחִיל לִצְעֹק: ''הֵיכָן פֵּיגָה'' [זוֹ הָיְתָה הָרַבָּנִית]. הִיא נִגְּשָׁה אֵלָיו וְשָׁאֲלָה: ''בַּמֶּה אוּכַל לַעֲזֹר לְךָ?''

אָמַר לָהּ: ''אֲנִי הוּא הַבָּחוּר שֶׁגָּדַלְתִּי אֵצֶל רַבִּי צְבִי''.

''הוֹ, יִפֵּי שֶׁבָּאתָ'', שָׂמְחָה הָרַבָּנִית, ''בּוֹא תֵּשֵׁב אִתָּנוּ''. וְאָז הוּא סִפֵּר לָהּ אֶת כָּל סִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה:

''דְּעִי לָךְ'', כָּךְ הוּא אָמַר, ''בְּאוֹתוֹ לַיְלָה שֶׁהָיוּ הָאֲנָשִׁים אֵצֶל הֶחָפֵץ חַיִּים וְצָעֲקוּ עַל כָּךְ שֶׁרַבִּי צְבִי לֵוינְסוֹן לוֹקֵחַ מוֹרֶה לְרוּסִית, וְהֶחָפֵץ חַיִּים דָּחָה אוֹתָם, וְאָמַר שֶׁרַבִּי צְבִי אָדָם גָּדוֹל הוּא, בְּאוֹתוֹ לַיְלָה בָּא הֶחָפֵץ חַיִּים לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי צְבִי וְאָמַר לוֹ: ''יוֹדֵעַ אֲנִי בְּךָ שֶׁהִנְּךָ אָדָם גָּדוֹל. לָכֵן אֵין לִי שׁוּם טַעֲנוֹת כְּלַפֶּיךָ. אֶלָּא שֶׁ'תּוֹרָה הִיא וְלִלְמֹד אֲנִי צָרִיךְ'. תַּסְבִּיר לִי בְּבַקָּשָׁה: אֵיךְ קָרָה הַדָּבָר שֶׁלָּקַחְתָּ מוֹרֶה לְרוּסִית?''

נַעֲנָה רַבִּי צְבִי וְאָמַר: ''הַיֶּלֶד הַזֶּה הוּא יָתוֹם מֵאַבָּא וּמֵאִמָּא, לֹא מַפְסִיק אֲפִלּוּ רֶגַע לִבְכּוֹת. וַאֲנִי יוֹשֵׁב וְחוֹשֵׁב, אֵיךְ יָכוֹל אֲנִי לַעֲשׂוֹת לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ טוֹב יוֹתֵר כְּדֵי שֶׁיִּבְכֶּה פָּחוֹת. לָכֵן לָקַחְתִּי לוֹ מוֹרֶה לְרוּסִית, וְזֶה בֶּאֱמֶת עוֹזֵר שֶׁהוּא בּוֹכֶה פָּחוֹת''.

אָמַר לוֹ הֶחָפֵץ חַיִּים: ''אַתָּה צוֹדֵק''.

''אֲנִי'', כָּךְ מְסַפֵּר אוֹתוֹ רוּסִי לָרַבָּנִית, ''שָׁמַעְתִּי אֶת הַשִּׂיחָה הַזֹּאת שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים עִם רַבִּי צְבִי, שָׁמַעְתִּי אֵיךְ יוֹשְׁבִים שְׁנֵי גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְדָנִים כֵּיצַד נִתָּן לִמְנֹעַ דִּמְעָה מִיָּתוֹם, וְהַדְּבָרִים חָדְרוּ עָמֹק בְּתוֹךְ לִבִּי.

עָבְרוּ שָׁנִים, הִתְגַּיַּסְתִּי לַצָּבָא, וְשָׁם עָמַדְתִּי בִּפְנֵי נִסָּיוֹנוֹת קָשִׁים, אֲבָל הָיוּ שְׁנֵי דְּבָרִים שֶׁשָּׁמַרְתִּי עֲלֵיהֶם בִּמְסִירוּת נֶפֶשׁ: לֹא חִלַּלְתִּי שַׁבָּת, וְלֹא הִסְכַּמְתִּי בְּשׁוּם אֹפֶן לְהִתְחַתֵּן עִם גּוֹיָה.

עַד שֶׁפַּעַם אַחַת הָעֲמַדְתִּי בְּנִסָּיוֹן נוֹרָא. הָיְתָה גּוֹיָה אַחַת שֶׁרָצִיתִי לְהִתְחַתֵּן אִתָּהּ, אַךְ יָדַעְתִּי שֶׁעִם אֶתְחַתֵּן אִתָּהּ, אֲנַתֵּק אֶת עַצְמִי מֵעַם יִשְׂרָאֵל. וְאָז חָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי: עִם כָּזֶה, שֶׁשְּׁנֵי הַגְּדוֹלִים שֶׁלּוֹ מְסֻגָּלִים לְשֶׁבֶת וְלָדוּן אֵיךְ לִמְנֹעַ כַּמָּה דְּמָעוֹת מִיָּתוֹם - עִם כָּזֶה לֹא עוֹזְבִים בָּרָגַע. צְרִיכִים עַל זֶה שִׂקּוּל דַּעַת גָּדוֹל!

הֶחְלַטְתִּי שֶׁלִּפְנֵי שֶׁאֶעֱשֶׂה אֶת הַצַּעַד הַמַּכְרִיעַ הַזֶּה, אֵלֵךְ לְהִתְיַעֵץ. וְעִם מִי יֵשׁ לְהִתְיַעֵץ, מִי יֵשׁ לִי בָּעוֹלָם? הָרַבָּנִית לֵוינְסוֹן!

הִגַּעְתִּי לְרֹאדִין, יָשַׁבְתִּי עִם הָרַבָּנִית וְסִפַּרְתִּי לָהּ אֶת סִפּוּרִי, וְהִיא שִׁכְנְעָה אוֹתִי בְּכָל כֹּחָהּ לֹא לַעֲשׂוֹת זֹאת. הִיא אָמְרָה לִי: ''הַיּוֹם נִרְאֶה לְךָ, שֶׁיִּהְיֶה לְךָ טוֹב עִם הַגּוֹיָה, אַךְ דַּע לְךָ:

בַּיּוֹם שֶׁלֹּא תִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיהָ בַּמַּשֶּׂהוּ הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, הִיא תִּירַק עָלֶיךָ וְתִצְעַק שֶׁאַתָּה יְהוּדִי מְלֻכְלָךְ. לֹא כְּדַאי לְךָ לְהִתְעַסֵּק אִתָּהּ כִּי בַּסּוֹף אַתָּה עוֹד תִּסְבֹּל מִמֶּנָּה, עָלֶיךָ לְהִשָּׁאֵר יְהוּדִי לְעוֹלָם".

וַאֲנִי", הִמְשִׁיךְ אוֹתוֹ רוֹסִי וְסִפֵּר לָרַבָּנִית פֵּיגָה, "קִבַּלְתִּי אֶת דְּבָרֶיהָ, וְהָלַכְתִּי לְהוֹדִיעַ לְאוֹתָהּ גּוֹיָה שֶׁאֵינֶנִּי מִתְחַתֵּן אִתָּהּ. אֲבָל עוֹד לִפְנֵי שֶׁהִסְפַּקְתִּי לוֹמַר לָהּ זֹאת, הִיא כְּבָר יָרְקָה עָלַי!!"

"נִשְׁאַרְתִּי יְהוּדִי", סִיֵּם אֶת דְּבָרָיו בְּהִתְרַגְּשׁוּת, "בִּזְכוּת הֶחָפֵץ חַיִּים וְרַבִּי צְבִי. בְּגָלַל שֶׁשָּׁמַעְתִּי כַּמָּה אִכְפַּת לָהֶם מִדְּמָעָה שֶׁל יָתוֹם!!"

שְׁאַל בְּנִי

בַּמִּזְמוֹר "מִן הַמֵּצַר" (תְּהִלִּים קיח) שֶׁבַּהַלֵּל נֶאֱמַר "לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה וַאֲסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָ-הּ". אִם "לֹא אָמוּת" אָז וַדַּאי "אֶחְיֶה", אִם כֵּן לָמָּה הַכְּפִילוּת?

תְּשׁוּבָה:

יֵשׁ מִי שֶׁהוּא מֵת - זֶהוּ אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְתַקֵּן מַעֲשָׂיו. וְזוֹ הַכַּוָּנָה בַּפָּסוּק: לֹא רַק שֶׁלֹּא אָמוּת אֶלָּא שֶׁאֶחְיֶה עַל יְדֵי תִּקּוּן הַמִּדּוֹת וְהַמַּעֲשִׂים. עַל כֵּן, כָּל זְמַן שֶׁאָדָם לֹא מֵת, עֲדַיִן בְּכֹחוֹ לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו וּלְהוֹסִיף זְכֻיּוֹת עַל זְכֻיּוֹתָיו וְלִחְיוֹת חַיִּים שֶׁל תּוֹרָה.

בְּעִנְיָן זֶה מִן הָרָאוּי לְהָבִיא כָּאן תֵּאוּר מַפְלִא שֶׁל סֵדֶר חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ שֶׁעָרַךְ ה"**חָפֵץ חַיִּים**" זיע"א לְעַצְמוֹ, וּכְפִי שֶׁסִּפֵּר חֲתָנוֹ שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים, שֶׁפַּעַם אַחַת אָזַר עֹז, נֶעֱמַד לְיַד הַחַלּוֹן וְהֶאֱזִין לַדְּבָרִים שֶׁיָּצְאוּ מִפִּיו בְּעָרְכוֹ אֶת חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ.

אֶת חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ עָרַךְ הֶחָפֵץ חַיִּים בְּצוּרָה שֶׁל דּוּ-שִׂיחַ עִם עַצְמוֹ, כָּךְ שֶׁהַמַּאֲזִין מִבַּחוּץ יָכֹל לְדַמּוֹת בְּנַפְשׁוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד אִתּוֹ אָדָם נוֹסָף וּמְשׂוֹחֵחַ עִמּוֹ.

"יִשְׂרָאֵל מֵאַיִר, מַה שְׁלוֹמְךָ?"

"בָּרוּךְ ה'!" עוֹנֶה הֶחָפֵץ חַיִּים.

"אַתָּה אָדָם חָזָק לְמַדַּי, יִשְׂרָאֵל מֵאַיִר..." - תּוֹךְ שֶׁהוּא טוֹפֵחַ עַל שִׁכְמוֹ...

לַמָּחֳרָת פּוֹגֵשׁ אוֹתוֹ "אָדָם אַחֵר" וְשׁוֹאֵל:

"יִשְׂרָאֵל מֵאַיִר, מַה שְׁלוֹמְךָ?"

בַּפַּעַם הַזֹּאת עוֹנֶה הֶחָפֵץ חַיִּים: "לֹא כָּל כָּךְ טוֹב. לֹא יָשַׁנְתִּי כָּל הַלַּיְלָה, וַאֲנִי מַרְגִּישׁ חֻלְשָׁה".

"אִם כֵּן, לֵךְ וְתִשְׁכַּב בְּמִטָּתְךָ..."

וְהֶחָפֵץ חַיִּים עוֹמֵד וּ"מְסַפֵּר": "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר נִשְׁכַּב בַּמִּטָּה וְהִתְחִיל לְהַרְגִּישׁ לֹא טוֹב. מְבַקְּרִים בָּאוּ לְבַקֵּר אוֹתוֹ וְהָיָה בֵּינֵיהֶם מִי שֶׁהִצִּיעַ אֵיזֶה אֹכֶל מֵזִּין כְּדַאי שֶׁיֹּאכַל כְּדֵי שֶׁיַּבְרִיא, אֲבָל מִצַּבּוֹ נַעֲשָׂה יוֹתֵר חָמוּר, וְאָז בִּקֵּשׁ שֶׁיָּבִיאוּ לְפָנָיו אֶת אַנְשֵׁי הַחֶבְרָא קַדִּישָׁא כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לוֹמַר אִתָּם אֶת הַוִּדּוּי, וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הִתְחִיל לוֹמַר בִּבְכִי גָּדוֹל וָמָר אֶת כָּל הַוִּדּוּי,

כְּפִי שֶׁמְּפֹרָט בַּנָּסְחָאוֹת. לְרֶגַע הִתְאוֹשֵׁשׁ קְמְעָא וְאָמַר: אָסוּר לְאַבֵּד אֶת מִדַּת הַבִּטָּחוֹן, עֲדַיִן יָכוֹל אֲנִי לְהַבְרִיא. הוֹרוּנוּ חֲז"ל: אֲפִלּוּ חֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ אַל יִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים, וְהוּא מַתְחִיל לוֹמַר תְּהִלִּים בְּחֹם.

לְאַחַר מִכֵּן, שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ אוֹמֵר: "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר מֵת וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ. מְבִיאִים אוֹתוֹ לְבֵית הַטָּהֳרָה, שָׁם עוֹרְכִים לוֹ אַנְשֵׁי הַחֶבְרָה קְדִישָׁא אֶת הַטָּהֳרָה, וְאֶחָד מֵהֶם אוֹמֵר לוֹ: 'יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, הֲרֵי הָיִיתָ אָדָם דַּי חָזָק, מִי חָלַם שֶׁתָּמוּת כָּל כָּךְ מַהֵר?' עַתָּה מַלְבִּישִׁים אוֹתוֹ תַּכְרִיכִים, עוֹרְכִים לוֹ אֶת הַלְוָיָה וְטוֹמְנִים אוֹתוֹ בַּקֶּבֶר, עוֹרְמִים עָלָיו עָפָר וְאוֹמְרִים קַדִּישׁ!.. "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר!!!" - הוּא זוֹעֵק לְפֶתַע כְּלַפֵּי עַצְמוֹ - "הַאִם חָשַׁבְתָּ שֶׁבַּקֶּבֶר מְצַפִּים לְךָ שֶׁקֶט וּמְנוּחָה?! לֹא כֵן!"

הַסְּעָרָה מַגִּיעָה אָז לְשִׂיא. שׁוֹמְעִים אֵיךְ שֶׁהֶחְפִּץ חַיִּים הוֹלֵם בַּשֻּׁלְחָן, כְּאִלּוּ הָיָה זֶה הַקֶּבֶר, וּמַכְרִיז: "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר! מְבַקְּשִׁים אוֹתְךָ לְמַעְלָה, לַעֲמֹד לְדִין! כְּלוּם חָשַׁבְתָּ שֶׁכָּאן תָּנוּחַ?" וְהִנֵּה מְתָאֵר הוּא אֵיךְ שְׁנֵי מַלְאָכִים בָּאִים וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ לְבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה וְהַדִּין מַתְחִיל בְּתֹאוּר הַמַּעֲשִׂים הַטּוֹבִים שֶׁעָשָׂה, כָּךְ וְכָךְ לָמַדְתָּ, וְקִיַּמְתָּ מִצְוָה זוֹ וּמִצְוָה זוֹ..." עַד שֶׁהוּא אוֹמֵר לְעַצְמוֹ: "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר, זֶה בְּסַךְ הַכֹּל דַּי טוֹב, עָשִׂיתָ קְצָת לְעַצְמְךָ בָּעוֹלָם הַזֶּה..." אֲבָל מִיָּד מִשְׁתַּנָּה הַתְּמוּנָה. הוּא מְתָאֵר אֵיךְ בָּאִים הַמַּלְאָכִים הַשְּׁחוֹרִים הַמְקַטְרְגִים עַל חוֹבוֹתָיו, וּבְבֶכִי נוֹרָא הוּא מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אֶת עַצְמוֹ:

"אוֹי לִי, שֶׁמִּצְוַת הַתְּפִלָּה הָיְתָה בְּלִי שִׂמְחַת הַלֵּב, וּבְנְטִילַת הַלּוּלָב הָיְתָה חֶסְרָה שִׂמְחַת הַמִּצְוָה..."

וְכָךְ פֵּרֵט שׁוּרָה אֲרֻכָּה שֶׁל "עֲבֵרוֹת", עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לַסִּכּוּם הַכְּלָלִי וּמִתְבָּרֵר לוֹ שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמֶחֱצָה עַל מֶחֱצָה, וְאִם כֵּן דִּינוֹ לְגַן עֵדֶן, אֲבָל אָז מַגִּיעַ מַלְאָךְ וּמְעַכֵּב אוֹתוֹ מִלְּהִכָּנֵס לְגַן עֵדֶן, כְּשֶׁהוּא צוֹעֵק: "יִשְׂרָאֵל מֵאִיר - חַי הוּא אוֹ מֵת? אִם הוּא מֵת, מַגִּיעַ לוֹ גַּן עֵדֶן, אֲבָל אִם הוּא חַי - הֲלֹא הוּא רָשָׁע, לָמָּה אֵינוֹ עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל עֲבֵרוֹת שֶׁבִּידוֹ!" וְכָךְ יוֹצֵא הַקּוֹל מִבֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה: וַדַּאי שֶׁיִּשְׂרָאֵל מֵאִיר חַי עֲדַיִן!

וּבְאוֹתוֹ רֶגַע הֵחֵל לִזְעֹק: "יִשְׂרָאֵל מֵאִירוּ! רָשָׁע מְשֻׁקָּץ וּמְתֹעָב אַתָּה, הֲלֹא עֲדַיִן אַתָּה חַי וְיָכוֹל לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה, וְלָמָּה אַתָּה מִתְהַלֵּךְ בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא תְּשׁוּבָה?! שׁוּב יוֹם אֶחָד לִפְנֵי מִיתָתְךָ! מִי עָרֵב לְךָ שֶׁלֹּא תָּמוּת בְּכָל רֶגַע, וַהֲרֵי אַתָּה עָלוּל לָמוּת בְּלִי תְּשׁוּבָה!"

וְכָךְ עָמַד הֶ"חָפֵץ חַיִּים" וְגִדֵּף אֶת עַצְמוֹ בְּמָשָׁךְ שָׁעָה שְׁלֵמָה בִּבְכִי מַר.

כְּשֶׁסִּיֵּם אֶת סֵדֶר חֶשְׁבּוֹן הַנֶּפֶשׁ, נִזְקַק לִמְנוּחָה וְהִתְיַשֵּׁב לְכַמָּה דַּקּוֹת. אַחֲרֵי זֶה יָרַד לְחַדְרוֹ בַּקּוֹמָה שֶׁלְּמַטָּה, מְעוֹדָד וּמָלֵא שִׂמְחָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ: "עֲדַיִן לֹא שָׁלַחְנוּ מִכְתַּב

תְּשׁוּבָה לְרַבִּי חַיִּים עוֹזֵר, וְעוֹד צָרִיךְ לַעֲרֹךְ מִכְתָּב לְעִיר פְּלוֹנִית וּמָקוֹם אַלְמוֹנִי, כְּדֵי לְעוֹרֵר אֶת אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּעִנְיַן הֲקָמַת מִקְוֶה!...''

וְאוּלַי נִתָּן לְהוֹסִיף נְקֻדָּה לַדְּבָרִים עַל הַפָּסוּק ''לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה'', שֶׁאָכֵן בָּעוֹלָם הַבָּא יֵשׁ חַיִּים, יֵשׁ מִיתָה בָּעוֹלָם הַזֶּה, אַךְ לֶעָתִיד לָבוֹא אָדָם שֶׁיַּעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ, אָדָם שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת נַפְשׁוֹ לִקְרַאת יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, יַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה שֶׁאָכֵן יֵשׁ מִיתָה גּוּפָנִית לַגּוּף בִּלְבַד כִּי זוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם, אַךְ הַנְּשָׁמָה לֶעָתִיד לָבוֹא תִּהְיֶה מִלֵּאת חַיִּים, כְּפִי שֶׁהֵכִינוּ אוֹתָהּ כָּאן בָּעוֹלָם הַזֶּה.

וְעַל זֶה פֵּרֵשׁ ה''**חָפֵץ חַיִּים**'' זיע''א אֶת הַתְּפִלָּה ''אֱלֹקַי, נְשָׁמָה שֶׁנָּתַתָּ בִּי אַתָּה עָתִיד לִטְהָרָהּ מִמֶּנִּי וּלְהַחֲזִירָהּ בִּי'': כֵּן, אָכֵן הַנְּשָׁמָה תַּחֲזוֹר כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁל הָאָדָם וּכְפִי שֶׁהִשְׁאִירוּ אוֹתָהּ כָּאן - אָכֵן עָתִיד לְהַחֲזִירָהּ, וְהַשְׁאֵלָה הִיא כֵּיצַד הִיא תַּחֲזוֹר לָהּ אוֹתָהּ נְשָׁמָה.

זוֹהִי כַּוָּנַת הַכָּתוּב ''לֹא אָמוּת כִּי אֶחְיֶה'': כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חַי בָּעוֹלָם הַזֶּה עֲלֵי אֲדָמוֹת, יֵשׁ בְּכֹחוֹ לְתַקֵּן, לְשַׁפֵּר. לֶעָתִיד לָבוֹא, גַּם כַּאֲשֶׁר הַנְּשָׁמָה תָּקוּם עִם הַגּוּף, הַשְׁאֵלָה הִיא אֵיךְ תָּקוּם לָהּ אוֹתָהּ נְשָׁמָה שֶׁאַתָּה, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עָתִיד לְהַחֲזִירָהּ בִּי?

עַל כֵּן מִן הָרָאוּי שֶׁכָּל אָדָם יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן נַפְשׁוֹ וְיָכִין עַצְמוֹ כְּבָר עַכְשָׁו לִקְרַאת הַדִּין שֶׁהוּא עָתִיד לִתֵּן.

''**לא אמות כי אחיה**''

לֹא אָמוּת בַּגֵּיהִנֹּם שֶׁהוּא צַלְמָוֶת. כִּי אֶחְיֶה, בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ''וְרַבִּים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יָקִיצוּ.'' וֶאֱסַפֵּר מַעֲשֵׂי יָהּ, לְעוֹלָם הַבָּא. בְּסוֹד כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ. (הַגְּר''א)

מְסֻפָּר עַל הַשַּׂר מוֹנְטִיפְיוֹרִי שֶׁנִּפְגַּשׁ פַּעַם עִם אִישִׁיּוּת בְּאַנְגְּלִיָּה, וְהַלָּה טָעַן כְּנֶגְדּוֹ: אַתֶּם הַיְּהוּדִים שׂוֹנְאִים מֵאִתָּנוּ לֹא רַק בְּאֹרַח חַיֵּיכֶם אֶלָּא אַף בְּמִיתָתְכֶם: כַּאֲשֶׁר אָנוּ קוֹבְרִים אֶת מֵתֵנוּ הֲרֵי שֶׁמַּלְבִּישִׁים אוֹתוֹ בְּרֹב פְּאֵר וְהָדָר וְתַכְשִׁיטִים, וְאִלּוּ אַתֶּם רַק פִּסַּת תַּכְרִיכִים. עָנָה לוֹ הַשַּׂר מוֹנְטִיפְיוֹרִי בְּחִיּוּךְ: וַדַּאי כְּךְ דֶּרֶךְ הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר עוֹזֵב אָדָם אֶת מְקוֹמוֹ עַל מְנָת שֶׁלֹּא לָשׁוּב עוֹד לְשָׁם הֲרֵי שֶׁלּוֹקֵחַ אֶת מֵיטַב כַּסְפּוֹ וּרְכוּשׁוֹ וְכָל כְּבוֹדוֹ עִמּוֹ. כָּךְ הוּא אֶצְלְכֶם - אָדָם שֶׁמֵּת וְעוֹזֵב אֶת מְקוֹמוֹ מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, וְשׁוּב לֹא יַחֲזוֹר לָעַד, לָכֵן לוֹקֵחַ הוּא אֶת כַּסְפּוֹ וּמֵיטַב כַּסְפּוֹ. לֹא כֵן אָנוּ הַיְּהוּדִים שֶׁהַמִּיתָה אֶצְלֵנוּ הִיא זְמַנִּית, עַל מְנָת לַחֲזוֹר, הֲרֵי שֶׁלְּגַבֵּנוּ זֶה כְּמוֹ שֵׁנָה, וּמִמָּתַי הוֹלֵךְ אָדָם לִישׁוֹן עִם חֲלִיפָה וְתַכְשִׁיטִים?

''**לא ינום ולא יישן**''

הָעֲלִילָה שֶׁהִתְבַּטְלָה

הִנֵּה מַאֲמָר זֶה אֲמָרוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בִּתְהִלִּים ''הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל'':

וְהַשְׁאֵלָה נִשְׁאֶלֶת אִם נֹאמַר לֹא יָנוּם שֶׁהִיא שְׁנַת עֲרַאי, כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִישַׁן שְׁנַת קֶבַע, וְאִם כֵּן מַאַחַר שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָנוּם לָמָּה נֶאֱמַר וְלֹא יִישָׁן? וְהַתְשׁוּבָה לְכָךְ נִמְצֵאת בַּמַּעֲשֶׂה הַבָּא:

אֶל אַרְמוֹנוֹ שֶׁל מֶלֶךְ סְפָרַד הִגִּיעָה קְבוּצַת נְכָרִים. בְּפִי הַבָּאִים הָיְתָה הַאֲשָׁמָה חֲמוּרָה: בְּבֵיתוֹ שֶׁל יְהוּדִי בָּעִיר נִמְצָא הָרוּג מִבֵּין בְּנֵי הָעִיר. בְּטֶרֶם הִסְפִּיק הַמֶּלֶךְ לְהָשִׁיב דָּבָר לַמִּתְלוֹנְנִים, פָּצָה פִּיו יוֹעֲצוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ. הַלָּה, שׂוֹנֵא יְהוּדִים מֻשְׁבָּע הָיָה, וּמִפִּיו נָטְפוּ דִּבְרֵי אֶרֶס וְשִׂטְנָה נֶגֶד הַיְהוּדִים. דְּבָרָיו שֶׁל הַיּוֹעֵץ עוֹדְדוּ אֶת הַמִּתְלוֹנְנִים וְהֵם אָמְרוּ: אִם הַמֶּלֶךְ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט בַּיְּהוּדִים - נֵלֵךְ אָנוּ בְּעַצְמֵנוּ אֶל שְׁכוּנַת הַיְּהוּדִים, וְשָׁם נַהֲרֹג כָּל יְהוּדִי שֶׁנִּמְצָא.

לְשֵׁמַע דִּבְרֵיהֶם אָמַר הַמֶּלֶךְ: יָדוּעַ לִי כִּי אֵין בְּפִיכֶם אֶלָּא עֲלִילַת שֶׁקֶר בִּלְבָד, הִשָּׁאֲרוּ כָּאן, וְעַד מְהֵרָה תִּוָּכְחוּ בַּדָּבָר, וְיֵדְעוּ הַכֹּל כִּי עֲלִילָה חֲרַשְׁתֶּם עַל יְהוּדֵי עִירֵנוּ. נוֹתְרוּ הַמִּתְלוֹנְנִים בְּהֵיכָלוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ שָׁלַח לִקְרֹא לְאוֹתָם יְהוּדִים שֶׁעֲלֵיהֶם סִפְּרוּ הַמִּתְלוֹנְנִים כִּי בְּבֵיתָם נִמְצָא הֶהָרוּג:

אִמְרוּ לִי אֶת הָאֱמֶת, פָּנָה הַמֶּלֶךְ אֶל הַיְּהוּדִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְחַדְרוֹ, מֶה הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שֶׁאָמַר בִּתְהִלִּים "הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל"?

הַיְּהוּדִים דָּמְמוּ, נִצְּבוּ מַחֲרִישִׁים אֶל מוּל הַמֶּלֶךְ אֵינָם יוֹרְדִים לְסוֹף כַּוָּנָתוֹ.

אַתֶּם שׁוֹתְקִים, אֵינְכֶם יוֹדְעִים לְהָשִׁיב אֲבָל לִי יֵשׁ הֶסְבֵּר לַפָּסוּק, וְאוֹתוֹ הֵבַנְתִּי לְאַחַר מַה שֶּׁרָאוּ עֵינַי בַּלַּיְלָה הָאַחֲרוֹן. בַּלַּיְלָה הַזֶּה הִתְהַפַּכְתִּי עַל מִשְׁכָּבִי וְלֹא הִצְלַחְתִּי לְהֵרָדֵם. מִשָּׁנָקְפוּ הַשָּׁעוֹת הֶחְלַטְתִּי לָקוּם וְלָצֵאת מֵהַחֶדֶר. טַיָּלְתִּי אֲפוֹא בֶּחָצֵר, לְאוֹר הַיָּרֵחַ הַמַּלֵּא. וּפִתְאֹם רָאִיתִי מִבַּעַד לְאֶשְׁנַבֵּי הַגַּדֵּר הַמַּקִּיפָה אֶת חֲצֵרִי, קְבוּצַת אֲנָשִׁים רָצָה בָּרְחוֹב. קָרַבְתִּי אֶל אַחַד הָאֶשְׁנַבִּים וְהִבַּטְתִּי הַחוּצָה, וּמָה רוֹאוֹת עֵינַי? אֶחָד מִן הָאֲנָשִׁים הָרָצִים הֶחֱזִיק אָדָם עַל כְּתֵפוֹ. בְּוַדַּאי יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, הִרְהַרְתִּי וְנָחְפַּזְתִּי לִשְׁלֹחַ שְׁלוֹשָׁה מַעֲבָדַי בְּעִקְבוֹת הָרָצִים. צִוִּיתִי עַל עֲבָדַי לַעֲקֹב חֶרֶשׁ חֶרֶשׁ אַחַר הָאֲנָשִׁים וּלְוַדֵּא אִם הָאִישׁ שֶׁנּוֹשְׂאִים הֵם עַל כְּתֵפֵיהֶם חַי הוּא אוֹ מֵת.

וְאָכֵן, עֲבָדַי לֹא הִכְזִיבוּ אוֹתִי. הֵם עָקְבוּ אַחַר הָאֲנָשִׁים הָרָצִים וְנוֹכְחוּ שֶׁנּוֹשְׂאִים הֵם אָדָם מֵת עַל כְּתֵפֵיהֶם וּמַנִּיחִים אוֹתוֹ בַּחֲצַר בֵּיתָם שֶׁל אוֹתָם הַיְּהוּדִים הָעוֹמְדִים כָּאן בַּחֶדֶר. וּמִי הָיוּ הָאֲנָשִׁים שֶׁנָּשְׂאוּ אֶת הַמֵּת? מְבַקְּשִׁים אַתֶּם לָדַעַת, הִרְעִים הַמֶּלֶךְ בְּקוֹלוֹ, הַלֵּלוּ הָיוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים פֹּה בַּחֶדֶר, אוֹתָם בְּנֵי בְּלִיַּעַל שֶׁחָרְשׁוּ מְזִמָּה נֶגֶד יְהוּדֵי הָעִיר.

וְעַכְשָׁו מְבִינִים אַתֶּם אֶת כֶּפֶל הַלָּשׁוֹן בַּפָּסוּק "לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן": הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱלֹקֵי הַיְּהוּדִים הַיּוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם "לֹא יָנוּם" וְאַף לֹא יָנִיחַ לַאֲחֵרִים לִישֹׁן כַּאֲשֶׁר יֵשׁ הֶכְרֵחַ בַּדָּבָר,

וְכָךְ גָּרַם לִי בַּלַּיְלָה הָאַחֲרוֹן נְדוּדֵי שֵׁנָה כְּדֵי שֶׁאֶרְאֶה אֶת הַדְּבָרִים בְּמוֹ עֵינַי וְהָעֲלִילָה תִּתְבַּטֵּל.

שְׁאַל בְּנִי

מַדּוּעַ אוֹמְרִים "אֶחָד מִי יוֹדֵעַ" בְּלֵיל הַסֵּדֶר?

תְּשׁוּבָה:

פֵּרֵשׁ בַּסֵּפֶר "**עֲטֶרֶת יְשׁוּעָה**" פִּיּוּט זֶה וּמַקְשֶׁה: בְּאֵיזוֹ זְכוּת זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לְאוֹתָהּ גְּאֻלָּה בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה, הֲרֵי הָיוּ מְשֻׁקָּעִים בְּמ"ט שַׁעֲרֵי טֻמְאָה?

וְלָכֵן אָסַף אִישׁ טָהוֹר, מְחַבֵּר הַפִּיּוּט הַזֶּה, וּמָנָה זְכֻיּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל יָדָם זָכוּ לְהִגָּאֵל מִמִּצְרַיִם, וְסִדֵּר זֹאת בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה.

וּכְמוֹ סֵדֶר הַהַגָּדָה, שֶׁמִּצְוַת סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה הִיא בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, כָּךְ רָצָה לְסַיֵּם הַפִּיּוּט בְּדֶרֶךְ שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה, לְמַעַן יֵחָקֵק בְּזִכְרוֹנוֹ שֶׁל אָדָם, וְשׁוֹאֵל: "אֶחָד מִי יוֹדֵעַ?" - דְּהַיְנוּ, מִי יוֹדֵעַ אֵיזוֹ זְכוּת אַחַת שֶׁבִּגְלָלָהּ זָכוּ עַם יִשְׂרָאֵל לַגְּאֻלָּה? אַחַר כָּךְ שׁוֹאֵל: "שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ?" - דְּהַיְנוּ, מִי יוֹדֵעַ עוֹד אֵיזוֹ זְכוּת שֶׁבִּגְלָלָהּ זָכוּ יִשְׂרָאֵל לְהִגָּאֵל מִמִּצְרַיִם? עִם יִשְׂרָאֵל זָכוּ לְהִגָּאֵל מִמִּצְרַיִם הוֹאִיל וְצָבְרוּ לְעַצְמָם זְכֻיּוֹת. פִּזְמוֹן זֶה הוּא אֹסֶף נְקֻדּוֹת הַזְּכוּת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל. אֶחָד - אֱמוּנָה בְּאַחְדוּת אֱלֹקֵינוּ; שְׁנַיִם - לוּחוֹת הַבְּרִית. וְכֵן מִתְפָּרֵשׁ עַל דֶּרֶךְ זֶה כָּל הַפִּיּוּט.

נרצה

אִם עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה יִהְיֶה רָצוּי לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִזְכֶּה לְשָׁנִים רַבּוֹת נְעִימוֹת וְטוֹבוֹת.

חֻסַּל סִדּוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ. כְּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ.

כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסַדֵּר אוֹתוֹ כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ.

זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, קוֹמֵם קְהַל עֲדַת מִי מָנָה.

בְּקָרוֹב נַהֵל נִטְעֵי כַנָּה פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרִנָּה.

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה

לְאַחַר הַסֵּדֶר יֹאמַר בַּקָּשָׁה זוֹ (מִסִּדּוּר "אוֹר הַלְּבָנָה"):

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְּכֹחַ סְגֻלַּת אַרְבַּע כּוֹסוֹת וְכָל הַמִּצְוֹת שֶׁעָשִׂינוּ בַּלַּיְלָה הַזֶּה, יִגְדַּל נָא כֹּחַ יְהוָה לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה. וּבְרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיְּמְתָנוּ, כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְחַנְּנוּ וְתֶאֱסֹף גָּלְיוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ, לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם, עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת. וְצֵא נָא לְיַשֵּׁעַ עַמְּךָ לְיֵשַׁע אֶת מְשִׁיחֶךָ, וְכִימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים כֵּן עַתָּה בְּגָלוּת הַחֵיל הַזֶּה

הַרְאֵנוּ נִפְלָאוֹת, וְזַכֵּנוּ לִרְאוֹת פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ הַקָּדוֹשׁ. וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְהוָה אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. וְהָיָה כָל הָאָרֶץ שָׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וּלְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד. וְיִקַּיַם בָּנוּ מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי:

תְּפִלָּה מֵהַגְּאוֹן הָרַב הַחִיד"א זְצוּק"ל זִיע"א לְאָמְרָהּ אַחַר הַסֵּדֶר

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, הָאֵל הַגָּדוֹל, הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא, שֶׁיִּהְיוּ חֲשׁוּבוֹת וּמְרֻצוֹת לְפָנֶיךָ כָּל מַעֲשֶׂה הַמִּצְוֹת שֶׁעָשִׂינוּ (וְכָל הַכַּוָּנוֹת שֶׁכִּוַּנּוּנוּ) בַּלַּיְלָה הַזֶּה, וְיַעֲלוּ לְפָנֶיךָ לְרָצוֹן וְיֹאמְרוּ תָּמִיד יִגְדַּל יְיָ. יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד, הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ, גָּדוֹל יְיָ וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר.

אָנָּא יְיָ תֵּרַב גְּדֻלָּתִי וְעִתָּה יִגְדַּל נָא כֹּחַ אֲדֹנָי לְרַחֵם עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שֶׁהֶחֱיִיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כֵּן תְּחַיֵּנוּ וּתְחָנְנֵנוּ וְתֶאֱסֹף גָּלֻיּוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ לִשְׁמֹר חֻקֶּיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנֶךָ וּלְעָבְדְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם עַל שֶׁאָנוּ מוֹדִים לָךְ בָּרוּךְ אֵל הַהוֹדָאוֹת. וְצֵא נָא לְיֵשַׁע עַמָּךְ, לְיֵשַׁע מְשִׁיחֶךָ, וְכִימֵי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְאֵנוּ נִפְלָאוֹת בְּגַלּוּת הַחֵיל הַזֶּה. וְהַבֵּט לִרְאוֹת פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ הַקָּדוֹשׁ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ וְהָיָה יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד. אָמֵן, כֵּן יְהִי רָצוֹן.

חַיָּב אָדָם לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת פֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם וּלְסַפֵּר בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ עַד שֶׁתַּחְטָפֶנּוּ שֵׁנָה. (שו"ע או"ח תפא, ב).

כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

אַדִּיר בִּמְלוּכָה, **בָּ**חוּר כַּהֲלָכָה, **גְּ**דוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

דָּגוּל בִּמְלוּכָה, **הָ**דוּר כַּהֲלָכָה, **וָ**תִיקָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

זַכַּאי בִּמְלוּכָה, **חָ**סִין כַּהֲלָכָה **טַ**פְסְרָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

יָחִיד בִּמְלוּכָה, **כַּ**בִּיר כַּהֲלָכָה **לְ**מוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

מוֹשֵׁל בִּמְלוּכָה, **נ**וֹרָא כַּהֲלָכָה **סְ**בִיבָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

עָנְיו בְּמִלּוֹכָה, פּוֹדֶה כַּהֲלָכָה, צַדִּיקִיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

קָדוֹשׁ בְּמִלּוֹכָה, רַחוּם כַּהֲלָכָה שַׁנְאַנָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

תַּקִּיף בְּמִלּוֹכָה,, תּוֹמֵךְ כַּהֲלָכָה תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ: לְךָ וּלְךָ, לְךָ כִּי לְךָ, לְךָ אַף לְךָ, לְךָ יְהוָה הַמַּמְלָכָה, כִּי לוֹ נָאֶה, כִּי לוֹ יָאֶה.

אדיר

אַדִּיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

בָּחוּר הוּא, גָּדוֹל הוּא, דָּגוּל הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

הָדוּר הוּא, וָתִיק הוּא, זַכַּאי הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

חָסִיד הוּא, טָהוֹר הוּא, יָחִיד הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

כַּבִּיר הוּא, לָמוּד הוּא, מֶלֶךְ הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

נוֹרָא הוּא, סַגִּיב הוּא, עָזּוּז הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

פּוֹדֶה הוּא, צַדִּיק הוּא, קָדוֹשׁ הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

רַחוּם הוּא, שַׁדַּי הוּא, תַּקִּיף הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בִּמְהֵרָה,בִּמְהֵרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתְךָ בְּקָרוֹב.

אחד מי יודע

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ: אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שְׁלשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ: אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שִׁשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ: שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

תִּשְׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ: תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ: עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

אַחַד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. אַחַד עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: אַחַד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שְׁנֵים עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵים עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא, אַחַד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִדַּיָּא. שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא, אַחַד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא, עֲשָׂרָה דִבְּרַיָּא, תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא, שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

הַפִּיּוט "אֶחָד מִי יוֹדֵעַ"

פִּיּוט "אֶחָד מִי יוֹדֵעַ" זֶה נִכְתַּב בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָה וּמְפֹרָט 13 סִבּוֹת לְיִצִיאָתֵנוּ מִמִּצְרַיִם. זוֹ גַּם הַגִּימַטְרִיָּא שֶׁל הַמִּלָּה "אֶחָד". בְּכָךְ אָנוּ מַצְהִירִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא אֶחָד וְיָחִיד.

מְחַבֵּר הַפִּיּוּט אָסַף אֶת מַאֲמְרֵי חֲזַ"ל עַל גְּאֻלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהִזְכִּיוֹת שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לִגְאֻלָּה:

א. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת אַחַת, שֶׁבִּזְכוּתָהּ נִגְאֲלוּ? וְהַתְּשׁוּבָה: "אֶחָד אֱלֹקֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ" - בִּזְכוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהֶאֱמִינוּ בְּאֵ-ל יָחִיד וּמְיֻחָד.

ב. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁנַיִם ? **שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית**. מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שְׁאַל אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "מַה זְּכוּ יִשְׂרָאֵל לְצֵאת מִמִּצְרַיִם", וְה' עָנָה לוֹ: "בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים... ", שֶׁיְּקַבְּלוּ עַל הַר חוֹרֵב שְׁנֵי לוּחוֹת הַבְּרִית! וּבִזְכוּת זֶה יִגָּאֲלוּ.

ג. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁלִישִׁית ? שְׁלֹשֶׁת הָאָבוֹת - "וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב" (שְׁמוֹת ב, כד), וּבִזְכוּתָם נִגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם.

ד. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת רְבִיעִית? בִּזְכוּת אַרְבַּע הָאִמָּהוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת.

ה. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת חֲמִישִׁית? בִּזְכוּת קַבָּלַת הַתּוֹרָה (חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי), נִגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם.

ו. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שִׁשִּׁית ? **שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה**. גִּטִּין דַּף ס: "לֹא כָּרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּרִית עִם יִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּשְׁבִיל דְּבָרִים שֶׁבְּעַל פֶּה", שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה.

ז. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁבִיעִית? בִּזְכוּת **הַשַּׁבָּת** נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ.

ח. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁמִינִית? מִילָה! בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ עֲרֵמִים מֵהַמִּצְוֹת וְלֹא הָיְתָה לָהֶם זְכוּת לְהִגָּאֵל, וְנָתַן לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שְׁתֵּי מִצְוֹת, אַחַת מֵהֶן - דַּם מִילָה.

ט. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת תְּשִׁיעִית ? **תִּשְׁעָה יָרְחֵי לֵדָה**, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַמְשִׁיכִים אֶת שׁוֹשֶׁלֶת הַדּוֹרוֹת לְמֵרוֹת כָּל הַצָּרוֹת וְלֹא נִרְתְּעוּ גַּם נֹכַח גְּזֵרַת פַּרְעֹה "כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ", בִּזְכוּת זֶה נִגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם.

י. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת עֲשָׂרָה? בִּזְכוּת **עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת**, שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַר סִינַי, נִגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ.

יא. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת אַחַת-עֶשְׂרֵה ? אַחַד-עָשָׂר כּוֹכָבַיָּא, אַחַד-עָשָׂר הַשְּׁבָטִים, שֶׁבַּחֲלוֹמוֹ שֶׁל יוֹסֵף נִמְשְׁלוּ לְכוֹכָבִים, שֶׁלֹּא שִׁנּוּ אֶת שְׁמָם.

יב. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁתֵּים-עֶשְׂרֵה ? **שְׁנֵים-עָשָׂר שִׁבְטַיָּא**, גְּדוּרִים הָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּעֲרָיוֹת, שְׁמָרוּ עַל טָהֳרַת מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם כְּעַל בָּבַת עֵינָם וְלֹא הִתְבּוֹלְלוּ בֵּין הַמִּצְרִים.

יג. מִי יוֹדֵעַ זְכוּת שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה ? **שְׁלֹשָׁה-עָשָׂר מִדַּיָּא**. לְאַחַר שֶׁפֵּרֵט הַמְחַבֵּר אֶת הַזְּכֻיּוֹת לִיצִיאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, הוּא מְסַכֵּם אֶת הַפִּזְמוֹן בִּזְכוּת הָעָם לְגְאֻלָּה הָעֲתִידָה, וְהִיא בִּזְכוּת שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת.

הָאַדְמוֹ"ר מִקָּלוֹיזֶנְבּוּרְג מְבָאֵר, שֶׁפִּיּוּט "חַד גַּדְיָא" מְלַמְּדֵנוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁבָּנֵי יִשְׂרָאֵל עָבְרוּ אֶת כָּל הַיְסוּרִים - שׁוּנָרָא, כַּלְבָּא, חוּטְרָא וְכוּ' מִכָּל זֶה נוֹתַר רַק יְהוּדִי אֶחָד שֶׁמְּדַקְדֵּק בַּמִּצְוֹת. הִגִּיעַ מַלְאַךְ הַמָּוֶת וְהָרַג אוֹתוֹ, וְעַם יִשְׂרָאֵל נִשְׁאַר, לִכְאוֹרָה, לְלֹא תִּקְוָה, לְעָנִי וּבוֹדֵד בַּמַּעֲרָכָה. כָּל זֶה בָּא לְעוֹרֵר אוֹתָנוּ וּלְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֵין לָנוּ עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּלְהַאֲמִין שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִשְׁחַט אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת, וְיִגְאָלֵנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן.

שְׁלוֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ

"חֲכַם כּוֹלֵל" - שְׁלִיחַ חַכְמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֶאֱסֹף כְּסָפִים לְטוֹבַת הַיִּשּׁוּב הַיְהוּדִי בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ, הִגִּיעַ לָעִיר. קִבְּלוּ אֶת פָּנָיו בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וְהַכֹּל נֶאֶסְפוּ לִשְׁמֹעַ אֶת דְּרָשָׁתוֹ. אַחַר הָלַךְ אֶחָד מִנִּכְבְּדֵי הָעֵדָה לְלַוּוֹתוֹ אֶל בָּתֵּי בְּנֵי הַקְּהִלָּה, לְהַתְרִימָם וּלְבָרְכָם.

הָלְכוּ הַשְּׁנַיִם בְּרְחוֹב הַיְּהוּדִים וּפָקְדוּ דִּירָה אַחַר דִּירָה. וְיִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים, נִתְבָּעִים וְנוֹתְנִים אִישׁ כְּיָכְלְתּוֹ. הִגִּיעוּ לְבַיִת אֶחָד, בֵּית מִדּוֹת מִפְּאֹר, וּפָסְחוּ עָלָיו. הִתְפַּלֵּא הַשָּׁלִיחַ וְשָׁאַל: "מַדּוּעַ לֹא עָלִינוּ לְבַיִת זֶה?"

עָנָה הַמְּלַוֶּה: "חֶבֶל עַל הַטִּרְחָה. בְּעָלָיו הוּא כִּילַי וְקַמְצָן, מִימָיו לֹא נָתַן פְּרוּטָה לִצְדָקָה!"

אָמַר הֶחָכָם: "עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ. נַעֲלֶה וּנְבַקֵּשׁ בְּדְבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב, וַחֲזָקָה שֶׁיַּחְדְּרוּ אֶל הַלֵּב!"

מָשַׁךְ הַמְּלַוֶּה בְּכִתְפָיו וְנָקַשׁ עַל הַדֶּלֶת. יָצָא אֲלֵיהֶם הָעָשִׁיר.

שְׁאַל הַמְּלַוֶּה: "הַאִם אֶפְשָׁר לְשׂוֹחֵחַ עִמְּךָ?"

עָנָה: "לְשׂוֹחֵחַ, בְּכָבוֹד. אֲבָל אִם לְבַקֵּשׁ כֶּסֶף בְּאתֶם, חֶבֶל עַל הַזְּמַן וְעַל הַטִּרְחָה".

הִתְעָרֵב הַשָּׁלִיחַ בַּשִּׂיחָה וְשָׁאַל: "מִקּוֹרוֹת בֵּיתְךָ נִכָּר שֶׁעָשִׁיר אַתָּה, מַדּוּעַ לֹא תְּרִים אֶת תְּרוּמָתְךָ לַעֲנִיֵּי אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ הַנִּמְקִים בָּרָעָב?"

עָנָה הֶעָשִׁיר עַזּוּת: "כַּסְפִּי שֶׁלִּי הוּא, בְּזֵעַת אַפַּי צָבַרְתִּיו, וְלֹא אֶתְּנֶנּוּ לְמִי שֶׁלֹּא עָמַל בּוֹ!"

"הַכֶּסֶף כַּסְפְּךָ, וְהַהַחְלָטָה הַחְלָטָתְךָ", עָנָהוּ הֶחָכָם וּפָנָה לָצֵאת. בְּעָמְדוֹ תַּחַת הַפֶּתַח, הִנִּיחַ יָדוֹ עַל הַמְּזוּזָה, נָשָׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם וְקָרָא בְּקוֹל: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! יְהִי רָצוֹן שֶׁעָשִׁיר זֶה יִהְיֶה הַשְּׁלִישִׁי!"

אָמַר, וְהָלַךְ לְדַרְכּוֹ.

סָגַר הֶעָשִׁיר אַחֲרֵיהֶם אֶת הַדֶּלֶת וְתָמַהּ: לְמָה הִתְכַּוֵּן בִּדְבָרָיו? פָּנָה לַעֲסָקָיו, וְהִרְהֵר בַּדְּבָרִים. שָׁב לְבֵיתוֹ, וְנִטְרַד בָּהֶם. עַל מִשְׁכָּבוֹ בַּלַּיְלָה הָגָה בַּמִּלִּים הַמּוּזָרוֹת וְתָמַהּ לְפִשְׁרָן. מַה פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁאָלָה: "שֶׁעָשִׁיר זֶה יִהְיֶה הַשְּׁלִישִׁי?"

הַחִידָה הִסְתּוֹמָה לֹא נָתְנָה לוֹ מָנוֹחַ. לַמָּחֳרָת, הָלַךְ לְחַפֵּשׂ אֶת הַשָּׁלִיחַ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. מְצָאוֹ וּשְׁאָלוֹ: "לְמָה הִתְכַּוַּנְתָּ בִּדְבָרֶיךָ שֶׁאֶהְיֶה הַשְּׁלִישִׁי?"

אָמַר לוֹ הֶחָכָם: ''כִּבַּדְתִּי אֶת רְצוֹנְךָ, שֶׁכָּסַף שֶׁיַּגַּעְתָּ עָלָיו - לֹא תִּתְּנוֹ לְאַחֵר חִנָּם. הָכֵיצַד תִּתְבַּע מִמֶּנִּי לִמְסֹר לְךָ חִנָּם מֵחָכְמָתִי, שֶׁיַּגַּעְתִּי עָלֶיהָ לֹא פָּחוֹת מִשֶּׁיַּגַּעְתָּ אַתָּה עַל רְכוּשְׁךָ?''...

הֵבִין הַקַּמְצָן וְכִבֵּד אֶת הַגִּישָׁה. ''אַשְׁלִם לְךָ עַל הַיְדִיעָה!'' אָמַר.

''מֶסְכָּם'', אָמַר הֶחָכָם, וְנָקַב סְכוּם כָּפוּל וּמְכֻפָּל מִשֶּׁקִּבֵּל מֵאֲמִידִים אֲחֵרִים. הִשְׁלִישׁ הֶעָשִׁיר אֶת הַסְּכוּם, וְהֶחְכָּם פָּתַח וְאָמַר: ''דַּע לְךָ, שֶׁהָיָה פַּעַם עָשִׁיר מֻפְלָג, שֶׁכִּגְדֵּל עָשְׁרוֹ כֵּן קַמְצְנוּתוֹ. אַף לְצָרְכֵי מִחְיָתוֹ קָמַץ. לֹא הֵקִים מִשְׁפָּחָה - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה עָלָיו לְפַרְנְסָהּ. עָמַל בְּפֶרֶךְ כָּל יָמָיו וְצָבַר אֶת כַּסְפּוֹ כְּעַכְבָּר הָרוֹבֵץ עַל עֲרֵמַת מָעוֹת. כְּשֶׁהִגִּיעָה שְׁעָתוֹ לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ, קָרָא לְאַנְשֵׁי חֶבְרָה קַדִּישָׁא וְהוֹרָה, שֶׁיִּקְבְּרוּ עִמּוֹ אֶת רְכוּשׁוֹ - בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא יִפָּרֵדוּ!

רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם הוּא כְּבוֹדוֹ: עָשׂוּ אַנְשֵׁי הַחֶבְרָה קַדִּישָׁא כִּרְצוֹנוֹ. לְאַחַר סְתִימַת הַגּוֹלֶל, הִבְהִילוֹ הַמַּלְאָךְ לְבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה.

אָמְרוּ לוֹ: ''עָסַקְתָּ בַּתּוֹרָה?''

עָנָה: ''אִישׁ מִסְחָר הָיִיתִי מֵעוֹדִי''.

אָמְרוּ: ''אִם אֵין אַתָּה מְלוֹמְדֵי תּוֹרָה, הֲרֵי וַדַּאי אַתָּה מִתּוֹמְכֵי תּוֹרָה וְנוֹתְנֵי צְדָקָה. אֵילּוּ דְּבָרִים טוֹבִים עָשִׂיתָ בְּמָמוֹנְךָ?''

עָנָה: ''מַה לִּי לִמְסֹר דִּין וְחֶשְׁבּוֹן עַל כָּל פְּרוּטָה - הֲבֵאתִי הַכֹּל לְכָאן, וַעֲשׂוּ בַּכֶּסֶף כִּרְצוֹנְכֶם!''

אָמְרוּ: ''כָּאן, אֵין הַכֶּסֶף מוֹעִיל מְאוּמָה. כָּאן סוֹחֲרִים בְּמִצְוֹת בִּלְבָד!''

מִכַּיָּון שֶׁמִּצְוֹת לֹא הָיוּ לוֹ, שָׁקְלוּ מַה יְּהֵא בְּדִינוֹ. וְהֶחְלִיטוּ, שֶׁבְּהִיוֹת שֶׁלִּפְנֵי עִדָּן וְעִדָּנִים קָרָה מִקְרֶה דּוֹמֶה, וְקֹרַח נִבְלַע בָּאֲדָמָה עִם כָּל רְכוּשׁוֹ, יֶאֱרַח לוֹ קַמְצָן זֶה לְחֶבְרָה, שֶׁהֲרֵי אַף הוּא נִקְבַּר, כָּמוֹהוּ, עִם כָּל עָשְׁרוֹ. אֵין לְתָאֵר אֶת שִׂמְחָתוֹ שֶׁל קֹרַח, עַל שֶׁנִּגְאַל מִבְּדִידוּתוֹ!''

סִיֵּם הֶחָכָם וְאָמַר: ''אֲבָל קָשֶׁה לְבַלּוֹת שָׁנִים כֹּה רַבּוֹת בִּשְׁנַיִם בִּלְבָד, וְזֶה מִכְּבָר מִשְׁתּוֹקְקִים הֵם לִשְׁלִישִׁי, שֶׁיֶּאֱרַח לָהֶם לְחֶבְרָה, וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם: הַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק. כְּשֶׁנִּתְקַלְתִּי בְּךָ, חָשַׁבְתִּי לְנַפְּשִׁי: מִי יוֹדֵעַ, אוּלַי קְרוֹבָה יְשׁוּעָתָם לָבוֹא. הֵם יִשְׂמְחוּ עַד מְאֹד. אַף אַתָּה, מְשֻׁנָּתָתְ מִתְּרוּמַת יָדְךָ, חוֹשְׁשַׁנִי שֶׁקֹּרַח וַחֲבֵרוֹ יִשְׂאֲרוּ בִּבְדִידוּתָם...''

פִּלְּחוּ הַדְּבָרִים אֶת לִבּוֹ שֶׁל הַכִּילַי, וְנוֹכַח בְּדַרְכּוֹ הַשְּׁגוּיָה. וּמִן הַיּוֹם הַהוּא וָהָלְאָה הָיָה לְרֹאשׁ וְרֹאשׁוֹן בְּכָל עִנְיָן שֶׁבִּצְדָקָה! (כְּרַחֵם אָב, הַקְּדָמָה לְסֵפֶר וַיִּקְרָא)

חד גדיא

חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא. דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא שׁוּנְרָא וְאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא כַלְבָּא וְנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא חוּטְרָא וְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא נוּרָא וְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא מַיָּא וְכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא תוֹרָא וְשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא הַשּׁוֹחֵט וְשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא מַלְאָךְ הַמָּוֶת וְשָׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.
וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְשָׁחַט לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת, דְּשָׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא, דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנָרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

שִׁיר נִצָּחוֹן לֶאֱמוּנָתֵנוּ הַזָּכָה

חַד גַּדְיָא חַד גַּדְיָא. יֵשׁ בְּמִדְרָשׁ רַבָּה פָּרָשַׁת נֹחַ:

כַּאֲשֶׁר אַבְרָהָם אָבִינוּ שִׁבֵּר אֶת פְּסִלֵי תֶּרַח, לְקָחוֹ אָבִיו וּמְסָרוֹ לִידֵי נִמְרוֹד, וְהִנֵּה הִתְפַּתַּח בֵּינֵיהֶם וִכּוּחַ כִּדְלִקְמָן:

אָמַר נִמְרוֹד לְאַבְרָהָם: נַעֲבֹד לְאֵשׁ!

עָנָה אַבְרָהָם וְאָמַר: וְנַעֲבֹד לַמַּיִם הַמְכַבִּים אֶת הָאֵשׁ...

אָמַר נִמְרוֹד: טוֹב, נַעֲבֹד לַמַּיִם!

אָמַר אַבְרָהָם: וְנַעֲבֹד לֶעָנָנִים הַנּוֹשְׂאִים אֶת הַמַּיִם...

אָמַר נִמְרוֹד: טוֹב, נַעֲבֹד לֶעָנָנִים!

אָמַר אַבְרָהָם: וְנַעֲבֹד לָרוּחַ הַמְפַזֵּר אֶת הֶעָנָנִים...

אָמַר נִמְרוֹד: טוֹב, נַעֲבֹד לָרוּחַ!

אָמַר אַבְרָהָם: וְנַעֲבֹד לָאָדָם הַסּוֹבֵל אֶת הָרוּחַ...

הַוִּכּוּחַ בֵּינֵיהֶם הִסְתַּיֵּם וְנִמְרוֹד הִשְׁלִיךְ אֶת אַבְרָהָם לְאוּר כַּשְׂדִּים וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּילוֹ מִשָּׁם. אֲבָל עוֹבְדֵי הָאֱלִילִים הִמְשִׁיכוּ לִסְגֹּד לָעֵצִים וְלָאֲבָנִים וּבְעִקָּר לְכֹחוֹת הַמְסַמְּלִים אֶת

הַתַּאֲוֹוֹת הַגַּשְׁמִיּוֹת לְמִינֵיהֶן. בְּמִצְרַיִם עָבְדוּ לַטָּלֶה בִּרְאוֹתָם בָּזֶה הַכֹּחַ הַנּוֹתֵן לָהֶם לִלְבֹּשׁ צֶמֶר מִגִּזַּת הַכְּבָשִׂים וְלִשְׂבֹּעַ מֵהֶחָלָב וּמַאֲכָלֵי חָלָב. עַל יְסוֹד זֶה עָרַךְ מְחַבֵּר הַפִּזְמוֹן "חַד גַּדְיָא" מֵעֵין וְכוּחַ עִם הַמִּצְרִים, הָעוֹשֶׂה לְלַעַג וּלְקָלֶס אֶת אֱלִילוּתָם. (עַל יְסוֹד הַגָּדָה לְפֶסַח שֶׁל מַהֲרַ"ט בַּאנְדִי זַ"ל מִפְּרַאנְקְפוּרְט)

וּמַתְחִיל "חַד גַּדְיָא דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי", הַיְנוּ גְּדִי זוֹל שֶׁקָּנָה אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי - עוֹשִׂים אוֹתוֹ הַמִּצְרִים לֶאֱלִיל וְסוֹגְדִים לוֹ, בִּגְלַל הַתּוֹעֶלֶת הַחָמְרִית שֶׁזֶּה מֵבִיא לָעוֹלָם.

מִתְוַכֵּחַ הַיְהוּדִי עִם הַמִּצְרִי וְאוֹמֵר לוֹ:

מַדּוּעַ תַּעַבְדוּ לַגְּדִי בִּגְלַל חֶשְׁיבוּתוֹ הַחָמְרִית, הֲלֹא הֶחָתוּל יָכוֹל לְהַתְקִיפוֹ וּלְאָכְלוֹ כְּרֶגַע וְהַסּוֹף לָאֱלִיל שֶׁלָּכֶם!

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲבֹד לֶחָתוּל בִּגְלַל תְּקִפּוּ!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אִם כֵּן תַּעַבְדוּ לַכֶּלֶב שֶׁהוּא יוֹתֵר חָזָק וְיָכוֹל לִנְשֹׁךְ לֶחָתוּל וּלְחַסְּלוֹ...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, אָנוּ נַתְחִיל לַעֲבֹד לַכֶּלֶב הָעַז!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אִם כֵּן, תַּעַבְדוּ לְמַקֵּל הָעֵץ שֶׁבְּחָבְטוֹ בַּכֶּלֶב פּוֹצְעוֹ אוֹ הוֹרְגוֹ...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲבֹד לִסְגִידַת הָעֵץ שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ חָזָק וְנֹאמַר לָעֵץ "אָבִי אַתָּה"!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אִם כֵּן, תַּעַבְדוּ לְאֵשׁ הַמְכַלָּה אֶת הָעֵץ וּכְרֶגַע הוֹפֵךְ לְאֶפֶס...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲשֶׂה אֶת הָאֵשׁ לֵאלֹהֵינוּ וְנַעֲבֹד לוֹ בִּגְלַל עֻזּוֹ!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אֵיזֶה אֱלִיל הוּא הָאֵשׁ - אִם הַמַּיִם יְכַבּוּהוּ בְּרֶגַע קָט, אִם כֵּן תַּעַבְדוּ לַמַּיִם...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲבֹד לַמַּיִם הַמִּתְגַּבְּרִים עַל הָאֵשׁ!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אִם הַמַּיִם יִהְיוּ אֱלֹהֵיכֶם - הִנֵּה בָּא הַשּׁוֹר וְשׁוֹתֶה אֶת הַמַּיִם, אִם כֵּן, תַּעַבְדוּ לַשּׁוֹר...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲבֹד לַשּׁוֹר!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: מַה כֹּחוֹ שֶׁל הַשּׁוֹר אִם בָּא הַשּׁוֹחֵט וְנוֹטֵל אֶת חַיָּיו בְּסַכִּינוֹ, אִם כֵּן, תַּעַבְדוּ לַשּׁוֹחֵט...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, נַעֲבֹד לַשּׁוֹחֵט שֶׁכֹּחוֹ אִתּוֹ לִשְׁחֹט אֶת הַשּׁוֹר הֶחָזָק!

אוֹמֵר הַיְהוּדִי: אִם הַשּׁוֹחֵט יִהְיֶה אֱלִיל שֶׁלָּכֶם בִּגְלַל כֹּחוֹ הָרַב לְהִשְׁתַּלֵּט עַל הַשּׁוֹר וְעַל יְצוּרִים חַיִּים חֲזָקִים אֲחֵרִים - הֲרֵי הוּא נָתוּן בְּיֵדֵי מַלְאַךְ הַמָּוֶת שֶׁבִּרְצוֹתוֹ הוּא נוֹטֵל אֶת נִשְׁמָתוֹ וְהַשּׁוֹחֵט מֵת כְּרֶגַע, אִם כֵּן תַּעַבְדוּ לְמַלְאַךְ הַמָּוֶת...

אוֹמֵר הַמִּצְרִי: טוֹב, מֵעַתָּה נַעֲשֶׂה אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת לֵאלֹהֵינוּ, הֱיוֹת שֶׁהוּא הַגִּבּוֹר וְהֶחָזָק מִכָּל הָעוֹלָם וּבִרְצוֹתוֹ מְהָרֵס וְקוֹטֵל אֶת חַיֵּי הָאֲנָשִׁים הַחֲזָקִים בְּיוֹתֵר, וְלוֹ כֹּחוֹת עֶלְיוֹנִים כַּבִּירִים וְיָאֲתָה לוֹ כֶּתֶר מַלְכוּת הַיְצִירָה, וּמֵעַתָּה לוֹ אָנוּ עֲבָדִים וְהוּא אֱלֹהֵינוּ!...

אוֹמַר הַיְּהוּדִי: שׁוֹטֶה שֶׁכְּמוֹתְךָ, כָּל הַכֹּחוֹת הַחֲזָקִים וְהָאַדִּירִים שֶׁבָּעוֹלָם הַתַּחְתּוֹנִים וְהָעֶלְיוֹנִים הֵם כְּאַיִן וּכְאֶפֶס לְעֻמַּת אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ הַיָּחִיד וּמְיֻחָד וְהוּא מוֹשֵׁל בַּכֹּל וּבְיָדוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה וְהוּא עָשָׂה אֶת הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם, הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ, הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם, וְהוּא מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם - אֵין עוֹד מִלְבַדּוֹ!

הַיּוֹצֵא לָנוּ מֵהַפִּזְמוֹן-הַוּכּוּחַ הַזֶּה שֶׁבְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר יַכִּירוּ הָעַמִּים הַתּוֹעִים בְּכֹחַ מַלְכוּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, יִזָּנְחוּ אֶת עֲצַבֵּיהֶם וְיִחְפְּרוּ עִם פְּסִילֵיהֶם וְיַטּוּ שְׁכֶם אֶחָד לְעָבְדוֹ וְיִלְמְדוּ תּוֹעִים בִּינָה וְיֵמַלְּלוּ אֶת גְּבוּרַת ה' וְיַקְבִּלוּ עֹל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וִירוֹמְמוּהוּ בְּקַהַל עָם וְיִשְׁמְעוּ רְחוֹקִים וְיָבוֹאוּ בִּבְרִיתוֹ וְיִתְּנוּ לוֹ כָּתֶר מְלוּכָה!

העונש למצרים - ומשל הכלב שהתעבר על ריב לא לו

הַגָּאוֹן **רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים** מִבָּבֶל, בַּעַל "**בֶּן אִישׁ חַי**" בְּאֹר בְּרָכָךְ זוֹ:

אִם נִתְבּוֹנֵן בְּסִפּוּר הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל "חַד גַּדְיָא", תִּתְעוֹרֵר מֵאֵלֶיהָ תְּמִיהָה גְּדוֹלָה: אֲמָנָם הֶחָתוּל נֶהֱנֶה שֶׁלֹּא כַּשּׁוּרָה כַּאֲשֶׁר אָכַל אֶת הַגְּדִי, אַךְ לְעֻמָּתוֹ הַכֶּלֶב בְּהֶחְלֵט עָשָׂה כְּדִין כַּאֲשֶׁר נָשַׁךְ אֶת הֶחָתוּל הָרָשָׁע. וְהַמַּקֵּל שֶׁהִכָּהוּ בֶּן בְּלִיַּעַל הוּא, שֶׁהֲרֵי פָּגַע בַּכֶּלֶב שׁוֹמֵר הַחֹק וְהַסֵּדֶר, שֶׁרַק נָקָם אֶת נִקְמַת הַגְּדִי הָאֻמְלָל, וּמַעֲתָּה הָאֵשׁ שֶׁשָּׂרְפָה אֶת הַמַּקֵּל - יָפָה עָשְׂתָה, כָּךְ נָאֶה וְכָךְ יָאֶה. וְהַמַּיִם שֶׁכִּבּוּהָ שֶׁלֹּא כַּדִּין עָשׂוּ, וְעַל כֵּן עָלֵינוּ, לְכָאוֹרָה, לוֹמַר "יִישַׁר כֹּחַ" לַשּׁוֹר שֶׁשָּׂתָה אֶת מֵי הַמְּרִיבָה הַלָּלוּ, וּלְעֻמַּת זֹאת עָלֵינוּ לְהִתְקוֹמֵם נֶגֶד הַשּׁוֹחֵט, שֶׁהֵנִיף אֶת הַמַּאֲכֶלֶת עַל צַוָּאר הַשּׁוֹר הַצַּדִּיק וּשְׁחָטוֹ עַד שֶׁפָּרְחָה נִשְׁמָתוֹ, וּבְהֶכְרֵחַ נַגִּיעַ לְאוֹר כָּל זֹאת לְמַסְקְנָה שֶׁמַּלְאַךְ הַמָּוֶת, שֶׁהֵמִית אֶת הַשּׁוֹחֵט - כַּדִּין עָשָׂה, וּמַעֲתָּה תִּתְעוֹרֵר הַשְּׁאֵלָה: מַדּוּעַ הֶעֱנִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת מַלְאַךְ הַמָּוֶת?

אַךְ הַתֵּרוּץ לָזֶה הוּא פָּשׁוּט וּבָרוּר: אָכֵן לֹא כַּהֹגֶן נָהַג הֶחָתוּל כַּאֲשֶׁר אָכַל אֶת הַגְּדִי, אוּלָם אֵין זֶה מֵעִנְיָנוֹ שֶׁל הַכֶּלֶב לְהִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ! אִישׁ לֹא מִנָּהוּ לְגוֹאֵל הַדָּם שֶׁל הַגְּדִי, וְעַל כֵּן צָדַק הַמַּקֵּל שֶׁהִכָּהוּ, וְלֹא צָדְקָה הָאֵשׁ שֶׁשָּׂרְפָה אֶת הַמַּקֵּל, וְצָדְקוּ הַמַּיִם כְּשֶׁכִּבּוּ אֶת הָאֵשׁ, וְלֹא צָדַק הַשּׁוֹר כְּשֶׁשָּׂתָה אֶת הַמַּיִם, וְהַשּׁוֹחֵט צָדַק בִּשְׁחִיטַת הַשּׁוֹר וּמַלְאַךְ הַמָּוֶת לֹא כַּדִּין עָשָׂה, וְנִמְצָא שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֶעֱנִישׁוֹ כַּדִּין, אֵ-ל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל!

וְכָל זֶה אֵינוֹ אֶלָּא מָשָׁל עַל עִנְיַן יְצִיאַת מִצְרַיִם. שֶׁכֵּן, לְכְאוֹרָה, גַּם עָלֶיהָ קָשָׁה דּוֹמָה: מַדּוּעַ הֶעֱנִישׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַמִּצְרִים, וַהֲרֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁגָּזַר שִׁעְבּוּד עַל עַם יִשְׂרָאֵל?

אֶלָּא כַּאֲשֶׁר גָּזַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הַשִּׁעְבּוּד, בְּאָמְרוֹ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ "כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעֲךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם" - לֹא אָמַר מִי יִהְיֶה הָעָם שֶׁיִּשְׁעְבֵּד אֶת יִשְׂרָאֵל, וְהַמִּצְרִים הֵם שֶׁבָּחֲרוּ לְמַלֹּא תַּפְקִיד אַכְזָרִי זֶה, וְעַל כֵּן אָנוּ מְשִׁיבִים לָהֶם מֵעֵין הַתְּשׁוּבָה שֶׁבְּ"חַד גַּדְיָא": הַשִּׁעְבּוּד אָמְנָם

נִגְזַר עַל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל אַתֶּם מַה לָּכֶם שֶׁנִּכְנַסְתֶּם וּמְנִיתֶם עַצְמְכֶם לְתַפְקִיד הַמְשַׂעְבְּדִים? עַל כָּךְ נֶעֱנַשְׁתֶּם!

המתלוצץ על "חד גדיא" חיב נדוי!

"חַד גַּדְיָא" לֹא הֻזְכַּר כְּלָל בְּסִפְרֵי הָרִאשׁוֹנִים, מִלְּבַד **בְּהַגָּדַת הַתַּשְׁבֵּ**"ץ, הַהַגָּדָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּהּ מוּבָא הַפִּיּוּט, נִדְפְּסָה בִּפְרָאג בִּשְׁנַת ש"נ.

עֲבְדָּה מְעַנְיֶנֶת לְגַבֵּי מְקוֹרוֹ שֶׁל הַפִּיּוּט מֵבִיא הַגָּאוֹן רַבִּי **יְדִידְיָה טִיאָה וַייל** (בֶּן הַגָּאוֹן בַּעַל "קְרֵבַן נְתַנְאֵל"). "הַפִּיּוּט 'חַד גַּדְיָא', - הוּא כּוֹתֵב – "אָמְרוּ שֶׁמָּצְאוּ גָּנוּז בֵּין כְּתָלֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ בְּגֶרְמַנְיָא, וְלֹא מוּדָע מֵיהוּ מְחַבְּרוֹ, וְקָבְעוּ לְאָמְרוֹ בְּלֵיל שִׁמּוּרִים, וְהַדָּבָר צָרִיךְ טַעַם..."

"הַחִיד"א נִשְׁאַל (שו"ת חַיִּים שְׁאַל, ח"א סִימָן כח): "שְׁאֵלָתְ מִמֶּנִּי: אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְלוֹצֵץ עַל פִּיּוּט 'חַד גַּדְיָא' שֶׁאוֹמְרִים בְּעָרֵי אַשְׁכְּנַז לֵיל הִתְקַדֵּשׁ הֶחָג, וּפֹעֵר פִּיו וְקָם אֶחָד מֵהַחֲבוּרָה וְנִדָּהוּ - אִם נִדּוּיוֹ נִדּוּי, דִּלְמָא שֶׁלֹּא הָיָה חַיָּב וְנִדָּהוּ שֶׁלֹּא כַּדִּין וְהַמְנַדֶּה נִלְכָּד."

וְהוּא מֵשִׁיב בְּנֶחֱרְצוּת: "כָּל הַאי מִלְּתָא פְּשׁוּטָה לְפָנָיהָ, כִּי אֱנוֹשׁ זֶה זַד יָהִיר לֵץ הַמִּתְלוֹצֵץ עַל מַה שֶּׁנָּהֲגוּ רִבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵי פּוֹלִין וְאַשְׁכְּנַז וַאֲבִיזָרְיְהוּ, וַאֲשֶׁר לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹלֵי עוֹלָם קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין וְדוֹר דּוֹר וַחֲכָמָיו וְהֵן עוֹד הַיּוֹם, לֹא אַלְמָן יִשְׂרָאֵל, כַּמָּה וְכַמָּה רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת וּגְאוֹנֵי הַזְּמַן ה' עֲלֵיהֶם יְחִיוּ, וְכֻלָּם אָמְרוּ וְאוֹמְרִים פִּיּוּט זֶה, וְנִמְצָא רָשָׁע זֶה מִתְלוֹצֵץ בְּרִבְבוֹת יִשְׂרָאֵל וּגְדוֹלֵיהֶם, אֲבוֹת בֵּית דִּין וּגְאוֹנֵי אֶרֶץ - אֱנוּשָׁה מַכָּתוֹ וְחַיָּב נִדּוּי וְכוּ'."

וְהוּא מוֹסִיף: "וּלְמַעַן תֵּדַע יְדִיד נַפְשִׁי אַגִּיד אֶת הָרֶשׁוּם, כִּי יֵשׁ כַּמָּה פֵּרוּשִׁים בְּפִיּוּט זֶה, מֵהֶם נִדְפְּסוּ וּמֵהֶם בִּכְתַב-יָד. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי מִמַּגִּידֵי אֱמֶת, שֶׁגָּאוֹן מֻפְלָא בְּדוֹרוֹ עָשָׂה לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה פֵּרוּשִׁים בְּפִיּוּט זֶה, בְּפַרְדֵּ"ס פֵּרוּשִׁים נֶחְמָדִים וּמְתוּקִים, וְאֵין סָפֵק כִּי לֹא דָּבָר רֵיק הוּא. וּכְבָר נוֹדַע תֹּקֶף גְּדֻלַּת פִּיּוּטֵי אַשְׁכְּנַז הַמְיֻסָּדִים עַל הַחָכְמָה הָאֲמִתִּית כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר בְּקָדְשׁוֹ רַבֵּנוּ **הָאַר**"י זַצַ"ל. וְכָתְבוּ מִשָּׁם רַבֵּנוּ מַהֲרַ"א מִגְּרַמַיְזָא בַּעַל 'הָרֹקֵחַ' זַצַ"ל, כִּי כָּל עִנְיְנֵי פִּיּוּטֵיהֶם וְדִקְדּוּקֵיהֶם קַבָּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ וְרַב מֵרַב וְכוּ'.

"וְעַל הַשָּׁנוּת הַמִּנְהָגִים בֵּין סְפָרְדִים לְאַשְׁכְּנַזִים וְאִיטַלְקִים וְכַיּוֹצֵא, כְּבָר כָּתַב רַבֵּנוּ **הָאַר**"י זַ"ל שֶׁכָּל אֶחָד הוּא לְפִי שׁוֹרֶשׁ הַשֵּׁבֶט לוֹ וִינִיקָתוֹ וְהַשְׁפָּעָתוֹ, וְהֵם דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְלָכֵן אֵין לָזוּז כָּל אֶחָד מִמִּנְהָגוֹ וְכוּ'.

"כְּלָל הָעוֹלֶה, דְּנִדּוּי שֶׁנִּדּוּ לְאִישׁ הַנִּזְכָּר בַּשְּׁאֵלָה - נִדּוּי, וְצָרִיךְ הַתָּרָה כְּשִׁיתְוַדֶּה וְיִשְׁאַל מְחִילָה, וְיָמִין מְקֹרֶבֶת לְהָקֵל מֵעָלָיו, וְרַב הַמָּקוֹם, לְפָנָיו יֵלֵךְ דָּבָר, לְהוֹכִיחוֹ בְּטוּב טַעַם וְלָשׁוֹן רַכָּה תִּסְבֹּר יִסְבֹּר וְלֹא יָדַע אֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ וְשָׁב וְרָפָא לוֹ."

ואתא כלבא

הַכֶּלֶב בָּא וְנָשַׁךְ אֶת הֶחָתוּל. אוּלָם לֹא רַק חֲתוּלִים נוֹשֵׁךְ כֶּלֶב. רוֹאִים אָנוּ שֶׁפְּעָמִים גַּם אֶת הָאָדָם בָּא הַכֶּלֶב לִנְשֹׁךְ!

וְאַף שֶׁנֶּאֱמַר בַּפָּסוּק: "וּמוֹרַאֲכֶם וְחִתְּכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמָיִם" (בְּרֵאשִׁית ט, ב), כָּל זֶה אָמוּר רַק בְּשָׁעָה שֶׁהָאָדָם מְשַׁמֵּר אֶת צַלְמוֹ הָאֱלֹקִי בִּקְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה - אָז יְרֵאִים מִמֶּנּוּ בַּעֲלֵי הַחַיִּים וְאֵינָם שׁוֹלְטִים בּוֹ, אֲבָל אִם פָּגַע בַּצֶּלֶם הָאֱלֹקִי, הֲרֵי הוּא דּוֹמֶה לְחַיָּה... וּמוּבָן שֶׁחַיּוֹת טוֹרְפוֹת וְנוֹשְׁכוֹת זוֹ אֶת זוֹ...

סִפְּרָה לִי אִמּוֹ הַיְשִׁישָׁה שֶׁל הָרה"ג ר' אָשֵׁר צִימְרְמָן זַצַ"ל, כִּי רָאֲתָה בְּעֵינֶיהָ הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נָחֲרַת הֵיטֵב בְּזִכְרוֹנָהּ, שֶׁבְּצַעֲירוּתָהּ הָיְתָה נִשְׁאֶרֶת לְבַד עִם יְלָדֶיהָ, כִּי בַּעְלָהּ הָיָה יוֹצֵא לְכַפָּרִים וְלָעֲיָרוֹת שֶׁמִּסָּבִיב לָעִיר שֶׁגָּרוּ בָּהּ, וְהָיָה מוֹצֵא אֶת פַּרְנָסָתוֹ בְּמִכְיֶרֶת סְחוֹרוֹת, וְלִקְרַאת שַׁבָּת הָיָה חוֹזֵר לְבֵיתוֹ וּמֵבִיא טָרָף לְבֵיתוֹ, בְּמַצָּב זֶה לֹא יִפָּלֵא שֶׁהָיְתָה פּוֹחֶדֶת לְהִשָּׁאֵר לְבַדָּהּ בְּבֵיתָהּ, וּלְכָךְ הֵבִיאוּ כֶּלֶב שְׁמִירָה שֶׁעָמַד תָּמִיד לְיַד הַדֶּלֶת הָעֲשׂוּיָה מִזְּכוּכִית, וְכָל אֵימַת שֶׁהִתְקָרֵב אָדָם זָר לַבַּיִת הָיָה הַכֶּלֶב פּוֹתֵחַ בִּנְבִיחוֹת, כָּךְ יָכְלָה לְהַבְחִין מִי הוּא הַבָּא אֶל בֵּיתָהּ, וְכָךְ הִרְגִּישָׁה בְּטוּחָה יוֹתֵר וּרְגוּעָה.

וְהִנֵּה הגה"צ ר' אֶלְחָנָן וַסֶּרְמָן ה' יִקֹּם דָּמוֹ זַצַ"ל, כִּשֶּׁהָיָה מַגִּיעַ לַאֲמֶרִיקָה הָיָה סָר תָּמִיד לְבֵקֵר בְּבֵיתִי, מֵאַחַר שֶׁהָיָה יְדִיד הַמִּשְׁפָּחָה, וּרְאֵה זֶה פֶּלֶא: תָּמִיד כַּאֲשֶׁר הִתְקָרֵב ר' אֶלְחָנָן לְבֵיתִי, הָיָה הַכֶּלֶב נֶאֱלָם דּוּמְיָה, וְלֹא חָרַץ לְשׁוֹנוֹ כְּלָל... הוּא אֲשֶׁר אָמַרְנוּ: מִי אֲשֶׁר מוֹרָאוֹ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֲרֵי שֶׁמִּתְיָרְאִים הַחַיּוֹת מִפָּנָיו...

וְכָךְ גַּם שָׁמַעְתִּי מֵאֶחָד שֶׁלָּמַד בִּישִׁיבַת מִיר הַמַּעֲטִירָה, וְהָיוּ שָׁם שְׁתֵּי דְּרָכִים לָלֶכֶת לְיִשִׁיבָה - אַחַת אֲרֻכָּה וּקְצָרָה וְאַחַת קְצָרָה וַאֲרֻכָּה, כְּלוֹמַר: שֶׁבַּדֶּרֶךְ הָאֲרֻכָּה הָיָה זֶה עַל יְדֵי שְׁבִיל סָלוּל, וְהַדֶּרֶךְ הַקְּצָרָה הָיְתָה עַל יְדֵי שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג מֵעַל גְּדֵרוֹת חֲצֵרִים, וּפַעַם בָּאוּ כַּמָּה תַּלְמִידִים לְר' יְחֶזְקֵאל הַמַּשְׁגִּיחַ זַצַ"ל לְבֵיתוֹ, וּמִשֶּׁהִגִּיעַ הַזְּמַן לָלֶכֶת אֶל הַיְשִׁיבָה קָם ר' יְחֶזְקֵאל עִם הַבַּחוּרִים לָלֶכֶת אֶל הַיְשִׁיבָה, וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ לַיְשִׁיבָה בַּדֶּרֶךְ הַקְּצָרָה שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לְקַפֵּץ אֶת הַגְּדֵרוֹת, כִּי בְּדֶרֶךְ הַשְּׁבִיל הָיָה קְצָת פְּרִיצוּת, וּמוּבָן שֶׁהַבַּחוּרִים הִתְלַוּוּ לְר' יְחֶזְקֵאל בְּהֹלְכוֹ בַּדֶּרֶךְ.

וּמִשֶּׁהִגִּיעוּ לְאַחַת הַחֲצֵרוֹת רָאוּ אֵיךְ שֶׁכֶּלֶב אֶחָד גָּדוֹל עוֹמֵד לְמוּלָם לְבַל יַעַבְרוּ בֶּחָצֵר, וּפִיו פָּתוּחַ לָרְוָחָה לְטָרְפָם, וּפָחֲדוּ הַבַּחוּרִים לְקַפֵּץ עָמוֹ לֶחָצֵר, אָמַר לָהֶם ר' יְחֶזְקֵאל, שֶׁכָּל אֶחָד יִתְפֹּס בִּכְנַף גְּלִימָתוֹ, וְכָךְ יְקַפְּצוּ וְלֹא יִפָּגְעוּ בְּמְאוּמָה מִן הַכֶּלֶב, וְלִבָּם הָיָה בַּל עִמָּם, אֲבָל ר' יְחֶזְקֵאל אָמַר לָהֶם שֶׁעָדִיף לוֹ לָלֶכֶת כָּאן - מֵאֲשֶׁר לָלֶכֶת בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ פְּרִיצוּת, וְלֹא הָיְתָה לָהֶם כָּל בְּרֵרָה, וְאָזְרוּ עֹז וְאָחֲזוּ בְּשׁוּלֵי גְּלִימָתוֹ וְקָפְצוּ, וּמִשֶּׁאַז קָפְצוּ רַבִּץ הַכֶּלֶב עַל מְקוֹמוֹ וַאֲפִלּוּ לֹא נָבַח.

כָּךְ הֵם הַצַּדִּיקִים אֲשֶׁר מוֹרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלִבָּם - בְּאוֹתָהּ מִדָּה חוֹתֶת הַחַיּוֹת מִפְּנֵיהֶם.

בקש "מי שברך" ל...כלב

סָח הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל מֵאִיר מִילֶר זַצַ"ל:

פַּעַם נָסַעְתִּי בְּמוֹנִית מֵעִיר רַבָּנוּתִי, בַּת-יָם, לְהוֹעִץ בְּמָרָן הָרַב שָׁךְ זַצַ"ל. הַמּוֹנִית הִמְתִּינָה וּכְשֶׁיָּרַדְתִּי מִדִּירָתוֹ אָמַרְתִּי לַנֶּהָג: "בָּרוּךְ שֶׁחָלַק מֵחָכְמָתוֹ לִירֵאָיו! אַשְׁרֵי הַדּוֹר שֶׁמָּרָן מַנְהִיגוֹ!"

שָׁמַע הַנֶּהָג שֶׁאָנוּ חוֹנִים לְפֶתַח בֵּיתוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר, הִתְרַגֵּשׁ וְאָמַר שֶׁבִּרְצוֹנוֹ לְבַקֵּשׁ בְּרָכָה דְּחוּפָה לְחוֹלֶה. שַׁבְתִּי וְעָלִיתִי עִמּוֹ וְנִכְנַסְנוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה. לְתַדְהֵמָתִי שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מִמָּרָן לַעֲשׂוֹת "מִי שֶׁבֵּרַךְ" לְכַלְבָּתוֹ הַחוֹלָה...

לֹא הֶאֱמַנְתִּי לְמִשְׁמַע אָזְנַי. בִּקַּשְׁתִּי לִגְעֹר בּוֹ, אֲבָל רָאִיתִי שֶׁמָּרָן שׁוֹמֵעַ אֶת הַבַּקָּשָׁה בְּכֹבֶד רֹאשׁ, שׁוֹאֵל עַל אוֹדוֹת הַמַּחֲלָה שְׁמַמְּנָה סוֹבֶלֶת הַכַּלְבָּה, חוֹקֵר כַּמָּה זְמַן הִיא סוֹבֶלֶת וְעַד כַּמָּה הִיא מִתְיַסֶּרֶת, וְכָלוֹ מָלֵא הִזְדַּהוּת עִם הָאִישׁ וְחָמְלָה עַל הַיְצוּר הַסּוֹבֵל.

בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר נִגַּשׁ לְבִרְכַּת "מִי שֶׁבֵּרַךְ" לַחוֹלָה. פָּתַח אֶת הַסִּדּוּר וְשָׁאַל לְשֵׁם הַכַּלְבָּה.

עָנָה הָאִישׁ לִשְׁמָהּ.

"בַּת...?!" - שָׁאַל מָרָן...

אוֹ אָז הֵבִין נַהַג הַמּוֹנִית שֶׁלֹּא בְּדִיּוּק מְקֻבָּל לְעָרֹךְ "מִי שֶׁבֵּרַךְ" לְכַלְבָּה...

מָרָן זַצַ"ל גָּרַם לוֹ שֶׁיְּבִין זֹאת בְּשִׁיא הָעֲדִינוּת וְהַהִתְחַשְּׁבוּת...

זוֹהִי גְּדֻלּוּת. לְהָבִין גַּם לִלְבּוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי הַטּוֹעֶה וּבְמִתִּינוּת וּבְסַבְלָנוּת עַד אֵין קֵץ, בְּקִרְבָה, בְּאַהֲבָה, לְקָרְבוֹ לְרִבּוֹנוֹ-שֶׁל-עוֹלָם. וְאָכֵן **הַגְּרַא"מ שָׁךְ** זַצַ"ל יָדַע בְּרֹב חָכְמָתוֹ לְהַכְנֵס לְ"רֹאשָׁם" שֶׁל "עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל" הַ"תּוֹהִים וְהַטּוֹעִים". וְאֵין לְךָ דֶּרֶךְ נִפְלָאָה יוֹתֵר לַחְדֹּר לְלִבָּם בְּדֶרֶךְ זוֹ, עַד שֶׁיֹּאמְרוּ "טוֹעִים אֲנַחְנוּ!".

בִּגְמַר הַסֵּדֶר וַאֲמִירַת הַפִּזְמוֹנִים, יֹאמַר שִׁיר הַשִּׁירִים בְּמִתִּינוּת וּבְנַעִימָה. אִם הַשָּׁנָה טֶרֶם חָטַפְתּוּ, חַיָּב לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח וּבְסִפּוּר הַנִּסִּים וְהַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם אֲבוֹתֵינוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם.

שיר השירים

וְנָהֲגוּ לוֹמַר אַחַר הַסֵּדֶר מְגִלַּת שִׁיר הַשִּׁירִים.

לְשֵׁם יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בִּדְחִילוּ וּרְחִימוּ, וּרְחִימוּ וּדְחִילוּ, לְיַחֲדָא שֵׁם י"ה בְּו"ה בְּיִחוּדָא שְׁלִים (יְהוָה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים לָשִׁיר בְּקוֹל נְעִים שִׁיר

הַשִּׁירִים לְתַקֵּן אֶת שְׁרְשָׁהּ בְּמָקוֹם עֶלְיוֹן. וִיהִי נֹעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה: יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן: לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ: מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָּרוּצָה הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ נַזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיַּיִן מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ: שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלָם כְּאָהֳלֵי קֵדָר כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה: אַל תִּרְאוּנִי שֶׁאֲנִי שְׁחַרְחֹרֶת שֶׁשֱּׁזָפַתְנִי הַשָּׁמֶשׁ בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי שָׂמֵנִי נֹטֵרָה אֶת הַכְּרָמִים כַּרְמִי שֶׁלִּי לֹא נָטָרְתִּי: הַגִּידָה לִי שֶׁאֲהֵבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִרְעֶה אֵיכָה תַּרְבִּיץ בַּצָּהֳרָיִם שֶׁלָּמָּה אֶהְיֶה כְּעֹטִיָּה עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ: אִם לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן וּרְעִי אֶת גְּדִיֹּתַיִךְ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים: לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי: נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים: תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף: עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ: צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי בֵּין שָׁדַי יָלִין: אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר דּוֹדִי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי: הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים: הִנְּךָ יָפֶה דּוֹדִי אַף נָעִים אַף עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה: קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים רַהִיטֵנוּ בְּרוֹתִים:

ב אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים: כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת: כְּתַפּוּחַ בַּעֲצֵי הַיַּעַר כֵּן דוֹדִי בֵּין הַבָּנִים בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי: הֱבִיאַנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה: סַמְּכוּנִי בָּאֲשִׁישׁוֹת רַפְּדוּנִי בַּתַּפּוּחִים כִּי חוֹלַת אַהֲבָה אָנִי: שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הֶהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת: דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ מַשְׁגִּיחַ מִן הַחַלֹּנוֹת מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים: עָנָה דוֹדִי וְאָמַר לִי קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ: כִּי הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ: הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ: הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ קוּמִי לָךְ רַעְיָתִי יָפָתִי וּלְכִי לָךְ: יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ הַשְׁמִיעִינִי אֶת קוֹלֵךְ כִּי קוֹלֵךְ עָרֵב וּמַרְאַיִךְ נָאוֶה: אֶחֱזוּ לָנוּ שׁוּעָלִים שׁוּעָלִים קְטַנִּים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סְמָדַר: דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים סֹב דְּמֵה לְךָ דוֹדִי לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בָתֶר:

ג עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת בִּקַּשְׁתִּי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו: אָקוּמָה נָּא וַאֲסוֹבְבָה בָעִיר בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחֹבוֹת אֲבַקְשָׁה אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו: מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם: כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם עַד שֶׁמָּצָאתִי אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֲחַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ עַד שֶׁהֲבֵיאתִיו אֶל בֵּית אִמִּי וְאֶל חֶדֶר

הוֹרָתִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיְלוֹת הַשָּׂדֶה אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימָרוֹת עָשָׁן מְקֻטֶּרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה מִכֹּל אַבְקַת רוֹכֵל: הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל: כֻּלָּם אֲחֲזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת: אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֵעֲצֵי הַלְּבָנוֹן: עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלִָם: צְאֶינָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ:

ד הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מֵהַר גִּלְעָד: שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכֻּלָה אֵין בָּהֶם: כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתוֹתַיִךְ וּמִדְבָּרֵיךְ נָאוֶה כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים: שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה הָרוֹעִים בַּשּׁוֹשַׁנִּים: עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֵלֵךְ לִי אֶל הַר הַמּוֹר וְאֶל גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה: כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ: אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֱמָנָה מֵרֹאשׁ שְׂנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעֹנוֹת אֲרָיוֹת מֵהָרְרֵי נְמֵרִים: לִבַּבְתִּנִי אֲחֹתִי כַלָּה לִבַּבְתִּינִי (באחד) בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ בְּאַחַד עָנָק מִצַּוְּרֹנַיִךְ: מַה יָּפוּ דֹדַיִךְ אֲחֹתִי כַלָּה מַה טֹּבוּ דֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ מִכֹּל בְּשָׂמִים: נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן: גַּן נָעוּל אֲחֹתִי כַלָּה גַּל נָעוּל מַעְיָן חָתוּם: שְׁלָחַיִךְ פַּרְדֵּס רִמּוֹנִים עִם פְּרִי מְגָדִים כְּפָרִים עִם נְרָדִים: נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם קָנֶה וְקִנָּמוֹן עִם כָּל עֲצֵי לְבוֹנָה מֹר וַאֲהָלוֹת עִם כָּל רָאשֵׁי בְשָׂמִים: מַעְיַן גַּנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנֹזְלִים מִן לְבָנוֹן: עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן הָפִיחִי גַּנִּי יִזְּלוּ בְשָׂמָיו יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ וְיֹאכַל פְּרִי מְגָדָיו:

ה בָּאתִי לְגַנִּי אֲחֹתִי כַלָּה אָרִיתִי מוֹרִי עִם בָּשָׂמִי אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דִּבְשִׁי שָׁתִיתִי יֵינִי עִם חֲלָבִי אִכְלוּ רֵעִים שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים: אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחִי לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי שֶׁרֹּאשִׁי נִמְלָא טָל קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה: פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי אֵיכָכָה אֶלְבָּשֶׁנָּה רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי אֵיכָכָה אֲטַנְּפֵם: דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹר וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו: קַמְתִּי אֲנִי לְפַתֵּחַ לְדוֹדִי וְיָדַי נָטְפוּ מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי מוֹר עֹבֵר עַל כַּפּוֹת הַמַּנְעוּל: פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ בִּקַּשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ קְרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי: מְצָאַנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר הִכּוּנִי פְצָעוּנִי נָשְׂאוּ אֶת רְדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אָנִי: מַה דּוֹדֵךְ מִדּוֹד הַיָּפָה בַּנָּשִׁים מַה דּוֹדֵךְ מִדּוֹד שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ: דּוֹדִי צַח וְאָדוֹם דָּגוּל מֵרְבָבָה: רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב: עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מָיִם רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב

יִשְׁבוֹת עַל מִלֵּאת: לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר: יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים: שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָז מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן בָּחוּר כָּאֲרָזִים: חִכּוֹ מַמְתַקִּים וְכֻלּוֹ מַחֲמַדִּים זֶה דוֹדִי וְזֶה רֵעִי בְּנוֹת יְרוּשָׁלָם:

ו אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים אָנָה פָּנָה דוֹדֵךְ וּנְבַקְשֶׁנּוּ עִמָּךְ: דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם לִרְעוֹת בַּגַּנִּים וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים: אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי הָרֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה נָאוָה כִּירוּשָׁלִָם אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת: הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי שֶׁהֵם הִרְהִיבֻנִי שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מִן הַגִּלְעָד: שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת וְשַׁכֻּלָה אֵין בָּהֶם: כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רַקָּתֵךְ מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ: שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילַגְשִׁים וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר: אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי אַחַת הִיא לְאִמָּהּ בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ רָאוּהָ בָנוֹת וַיְאַשְּׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילַגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ: מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כַלְּבָנָה בָּרָה כַּחַמָּה אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת: אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל לִרְאוֹת הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן הֵנֵצוּ הָרִמֹּנִים: לֹא יָדַעְתִּי נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי מַרְכְּבוֹת עַמִּי נָדִיב:

ז שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנֶחֱזֶה בָּךְ מַה תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית כִּמְחֹלַת הַמַּחֲנָיִם: מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת נָדִיב חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן: שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים: שְׁנֵי שָׁדַיִךְ כִּשְׁנֵי עֳפָרִים תָּאֳמֵי צְבִיָּה: צַוָּארֵךְ כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי דַמָּשֶׂק: רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים: מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ אַהֲבָה בַּתַּעֲנוּגִים: זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר וְשָׁדַיִךְ לְאַשְׁכֹּלוֹת: אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר אֹחֲזָה בְּסַנְסִנָּיו וְיִהְיוּ נָא שָׁדַיִךְ כְּאֶשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרֵיחַ אַפֵּךְ כַּתַּפּוּחִים: וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים: אֲנִי לְדוֹדִי וְעָלַי תְּשׁוּקָתוֹ: לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה נָלִינָה בַּכְּפָרִים: נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן פִּתַּח הַסְּמָדַר הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים שָׁם אֶתֵּן אֶת דֹּדַי לָךְ: הַדּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים דּוֹדִי צָפַנְתִּי לָךְ:

ח מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי יוֹנֵק שְׁדֵי אִמִּי אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקְךָ גַּם לֹא יָבוּזוּ לִי: אֲנַהֲגֲךָ אָבִיאֲךָ אֶל בֵּית אִמִּי תְּלַמְּדֵנִי אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח מֵעֲסִיס רִמֹּנִי: שְׂמֹאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלִַם מַה תָּעִירוּ וּמַה תְּעֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ: מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךְ שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ אִמֶּךָ שָׁמָּה חִבְּלָה יְלָדַתְךָ: שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל זְרוֹעֶךָ כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָה: מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה וּנְהָרוֹת לֹא

יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ: אָחוֹת לָנוּ קְטַנָּה וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ: אִם חוֹמָה הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם דֶּלֶת הִיא נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז: אֲנִי חוֹמָה וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת אָז הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאַת שָׁלוֹם: כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה בְּבַעַל הָמוֹן נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ אֶלֶף כָּסֶף: כַּרְמִי שֶׁלִּי לְפָנָי הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה וּמָאתַיִם לְנֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ: הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעִינִי: בְּרַח דּוֹדִי וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאַיָּלִים עַל הָרֵי בְשָׂמִים:

רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁבִּזְכוּת שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר קָרִיתִי וְלָמַדְתִּי שֶׁהוּא קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, בִּזְכוּת פְּסוּקָיו, וּבִזְכוּת תֵּבוֹתָיו, וּבִזְכוּת אוֹתִיּוֹתָיו, וּבִזְכוּת נְקֻדּוֹתָיו, וּבִזְכוּת טְעָמָיו וּרְצוּפָיו וּרְמָזָיו וְסוֹדוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים הַנּוֹרָאִים הַיּוֹצְאִים מִמֶּנּוּ. שֶׁתְּהֵא שָׁעָה זוֹ שְׁעַת רַחֲמִים שְׁעַת הַקְשָׁבָה שְׁעַת הַאֲזָנָה, וְנִקְרָאֲךָ וְתַעֲנֵנוּ, נַעְתִּיר לְךָ וְהֵעָתֵר לָנוּ, וְיִהְיֶה עוֹלֶה לְפָנֶיךָ קְרִיאַת וְלִמּוּד שִׁיר הַשִּׁירִים כְּאִלּוּ הִשַּׁגְנוּ כָּל הַסּוֹדוֹת הַנִּפְלָאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הֵם חֲתוּמִים וּסְתוּמִים בּוֹ בְּכָל תְּנָאָיו, וְנִזְכֶּה לְמָקוֹם שֶׁהַנְּפָשׁוֹת הָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת נֶחְצָבוֹת מִשָּׁם וּכְאִלּוּ עָשִׂינוּ כָּל מַה שֶּׁמֻּטָּל עָלֵינוּ לְהַשִּׂיג בֵּין בְּגַלְגּוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגּוּלִים אֲחֵרִים, וְלִהְיוֹת מִן הָעוֹלִים וְהַזּוֹכִים לָעוֹלָם הַבָּא עִם שְׁאָר צַדִּיקִים וַחֲסִידִים, וּמִלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה וְתִהְיֶה עִם לְבָבֵנוּ וְאִמְרֵי פִּינוּ בְּעֵת מַחֲשַׁבְתֵּנוּ, וְעִם יְדֵינוּ בְּעֵת מַעֲבַדֵּנוּ, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה וְהַרְוָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדֵינוּ, וּמַעֲפָר עָנְיֵנוּ תְּקִימֵנוּ מֵאַשְׁפּוֹת דַּלּוּתֵנוּ תְּרוֹמְמֵנוּ, וְתָשִׁיב שְׁכִינָתְךָ לְעִיר קָדְשֶׁךָ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן:

שִׁיר הַשִּׁירִים

כְּתַב הַגְּאוֹן רַבִּי **מְנַחֵם מְנַשֶּׁה זַצַ"ל**:

מָצָאתִי בְּסֵפֶר כְּתִיבַת-יָד מִתֵּימָנִים מַעֲשֶׂה בִּיהוּדִי אֶחָד, בַּעַל מְלָאכָה פָּשׁוּט, אֲשֶׁר אָמְנָם לֹא זָכָה לִלְמֹד הַרְבֵּה, אַךְ עָשָׂה לוֹ מִנְהָג, שֶׁבְּכָל יוֹם שִׁשִּׁי אַחַר הַצָּהֳרַיִם הָיָה הוֹלֵךְ לִטְבֹּל בְּמִקְוֶה טָהֳרָה וְלוֹבֵשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת. הָיָה יוֹשֵׁב בְּפִנַּת בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר שִׁיר הַשִּׁירִים מִלָּה בְּמִלָּה בְּשִׂמְחָה רַבָּה וּבְנִגּוּן יָפֶה, וְהָיָה מַאֲרִיךְ בַּאֲמִירָתוֹ כִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת.

בְּמוֹתוֹ, דָּנוּהוּ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעְלָה כְּפִי מַעֲשָׂיו - לְלֶדֶת לַגֵּיהִנֹּם. מְסָרוּהוּ בְּיַד הַמַּלְאָךְ לְמָסְרוֹ לְדוּמָה, הַמְמֻנֶּה עַל הַגֵּיהִנֹּם. כְּשֶׁבָּאוּ לְמָסְרוֹ, שָׁמְעוּ לְפֶתַע זִמְרָה נִפְלָאָה שֶׁל שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיְתָה הַמַּנְגִּינָה עֲרֵבָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁשָּׁבְתָה נַהֲמַת הַלֶּהָבוֹת שֶׁל הַגֵּיהִנֹּם, וְאַף הַמְמֻנֶּה נִמְשַׁךְ אַחַר הַנִּגּוּן הַנִּפְלָא, וְהִמְתִּין עַד שֶׁיִּפְסֹק. אֲבָל מֵרֹב לְרַגַּע לְרֶגַע גָּבְרָה הַנְּגִינָה, וְהַקּוֹל הָיָה הוֹלֵךְ וְחָזֵק. רָאָה הַמְמֻנֶּה שֶׁפָּסְקָה לַהֶבֶת הַגֵּיהִנֹּם, וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בּוֹ. הוֹרָה

לַמַּלְאָךְ לִטֹּל אֶת הַנְּדוֹן וּלְהַחֲזִירוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם, נִשְׁמַעַת זִמְרַת הַשִּׁירִים, וְהַגֵּיהִנֹּם שׁוֹבֶתֶת מִמְּלַאכְתּוֹ.

הֶחֱזִיר הַמְּמֻנֶּה אֶת הָאִישׁ לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, וְאָמַר, שֶׁאֵשׁ הַגֵּיהִנֹּם שׁוֹבֶתֶת בְּגִינוֹ. הוֹרוּ שֶׁיֵּחָסֵךְ מִמֶּנּוּ שְׁלַב הַיִּסּוּרִים, וְהוּא יוּבָא מִיָּד לְמִחְצָתוֹ בְּגַן הָעֵדֶן. בָּא הַנִּפְטָר בְּלֵיל שַׁבָּת לְרֵב הָעִיר בַּחֲלוֹמוֹ וְסָח לוֹ כָּל הַמַּעֲשֶׂה כְּדֵי לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים שֶׁיִּנָּהֲגוּ כְּמוֹתוֹ. (אַהֲבַת חַיִּים, וַיֵּרָא)

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתָךְ!

שִׁיר הַמְּשֻׁבָּח וְהַמַּעֲלֶה שֶׁבַּשִּׁירִים...

כָּל הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין הָעוֹלָם כְּדַאי כְּיוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים! (יְלַקּוּט שִׁמְעוֹנִי שִׁיר הַשִּׁירִים) בְּלֵיל הַסֵּדֶר, בְּסִיּוּם הַהַגָּדָה, אָנוּ קוֹרְאִים אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְיָדוּעַ שֶׁשְּׁלֹמֹה חִבֵּר שִׁירִים הַרְבֵּה, אֶלֶף וַחֲמִשָּׁה שִׁירִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאָלֶף" (מְלָכִים א' ה, יב). כָּל הַשִּׁירִים נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם הָיוּ בִּבְחִינַת קֹדֶשׁ אַךְ עַל שִׁיר הַשִּׁירִים נֶאֱמַר שֶׁהוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים. עוֹד נֶאֱמְרוּ עֶשֶׂר שִׁירוֹת בָּעוֹלָם וּנְצַיֵּן אֶת חֶלְקָן:

אָדָם הָרִאשׁוֹן אָמַר: "**מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת**" (תְּהִלִּים צב).

כַּאֲשֶׁר נִבְקַע הַיָּם פָּתְחוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ כְּאֶחָד שִׁירָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "**אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת**".

מֹשֶׁה רַבֵּנוּ אָמַר אֶת שִׁירַת הָאֲזִינוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "**הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה**" (דְּבָרִים לב).

דְּבוֹרָה וּבָרָק בֶּן אֲבִינֹעַם אָמְרוּ שִׁירָה: "**וַתָּשַׁר דְּבוֹרָה וּבָרָק בֶּן אֲבִינֹעַם**" (שׁוֹפְטִים ה).

דָּוִד הַמֶּלֶךְ גַּם שָׁר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "**וַיְדַבֵּר דָּוִד לַה' אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת**" (שְׁמוּאֵל ב' כב, א).

וְהַשִּׁירָה הָאַחֲרוֹנָה עֲתִידִים לוֹמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "**הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֶּשׁ חָג וְשִׂמְחַת לֵבָב**" (יְשַׁעְיָה ל, כט). זֶה יִהְיֶה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלִים לֶרְאוֹת לִפְנֵי ה' שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה בְּמֵינֵי זֶמֶר וְקוֹל תֹּף לַעֲלוֹת לְהַר ה' לַעֲבֹד לִפְנֵי צוּר יִשְׂרָאֵל.

לְכְאוֹרָה מַדּוּעַ נֶאֱמַר עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים וְהַמַּעֲלֶה שֶׁבַּשִּׁירִים? הֵיתְכֵן שֶׁמַּעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה לְמָשָׁל מִשִּׁירַת הַיָּם שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר "זֶה אֵ-לִי וְאַנְוֵהוּ" אוֹ שִׁירַת דָּוִד אוֹ שִׁירַת דְּבוֹרָה?

כְּדִ שׁוֹאֵל הַגְּר"י **נַיְמָן זַצַ"ל** בְּסִפְרוֹ "**דַּרְכֵי מוּסָר**" וּמְתָרֵץ, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁרוּ אֶת שִׁירַת הַיָּם רַק לְאַחַר שֶׁרָאוּ אֶת מַפֶּלֶת מִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם" (שְׁמוֹת יד, ל), וּבְשִׁבְילָם נִבְקַע הַיָּם וְאָז אָמַר שִׁירָה, וְזֶה דָּבָר טִבְעִי, כִּי מִי לֹא יָשִׁיר עַל מַתָּנָה כָּל כָּךְ נִפְלָאָה שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, מִלְבַד שֶׁהֵם עָבְרוּ אֶת הַיָּם

וְרָאוּ בְּעֵינֵיהֶם אֶת קְרִיעַת יַם סוּף רָאוּ גַּם בְּמַפֶּלֶת שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁהֶעֱבִידוּ אוֹתָם בְּפֶרֶךְ. זוֹ הָיְתָה בְּעָצֶם מֵעֵין נְקָמָה מְתוּקָה, עַל זֶה וַדַּאי אוֹמְרִים שִׁירָה.

גַּם דָּוִד אָמַר שִׁירָה לְאַחַר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אוֹיְבָיו וּמִיַּד שָׁאוּל. וַדַּאי שֶׁעַל יְשׁוּעָה כָּזֹאת כְּדַאי לוֹמַר שִׁירָה.

לְעֻמַּת זֶה, בְּשִׁיר הַשִּׁירִים מְתָאֵר שְׁלֹמֹה אֶת הַסֵּבֶל שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל וּקְשֵׁי הַגָּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר **הִכּוּנִי פְצָעוּנִי**" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) וּבְכָל זֹאת אוֹמְרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: "אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי מַה תַּגִּידוּ לוֹ **שֶׁחוֹלַת אַהֲבָה אֲנִי**".

זוֹהִי הַמַּדְרֵגָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. אִם בִּשְׁעַת הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא בְּיוֹתֵר אוֹמְרִים שִׁירָה וּשְׂמֵחִים בַּיִּסּוּרִים זוֹ מַעֲלָה גְּבוֹהָה מְאֹד.

וּמִכָּאן מוּבָן מַדּוּעַ נִבְחַר שִׁיר הַשִּׁירִים כַּמְשֻׁבָּח בְּיוֹתֵר. לֹא רַק שֶׁלֹּא מִתְלוֹנְנִים עַל הַסֵּבֶל הַנּוֹרָא אֶלָּא אוֹמְרִים לַהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ! אֲנִי "חוֹלַת אַהֲבָה עָלֶיךָ" אַף עַל פִּי הַיִּסּוּרִים, הַמַּכּוֹת וְהַסֵּבֶל הַגָּדוֹל שֶׁאָנוּ עוֹבְרִים.

בַּסֵּפֶר "**אֲנִי מַאֲמִין**" הוּבָא מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁסִּפֵּר הָרַב **אַפְרַיִם אַשֶּׁרִי**:

בִּזְמַן הַשּׁוֹאָה פָּרְצוּ הַנָּאצִים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיָּשָׁן שֶׁל קוֹבְנָה, בְּהַדְרָכָתָם שֶׁל שְׁכֵנֵינוּ הַלִּיטָאִים הַ"טּוֹבִים", וְצִוּוּ לְהַפְסִיק אֶת הַתְּפִלָּה. הֵם צִפּוּ לְבֶהָלָה וְלִמְהוּמָה. אַךְ טָעוּת הָיְתָה בְּיָדָם. הַיְּהוּדִים עָמְדוּ כְּמִקְדָּם, עֲטוּרִים בְּטַלִּית וּבִתְפִלִּין; אִישׁ מֵהֶם לֹא בָּכָה. הֵם נִצְּבוּ בְּמָקוֹמוֹתֵיהֶם. אִישׁ לֹא זָע. לֹא נִשְׁמְעָה אֲנָחָה, רַק תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ.

רַבִּים וַדַּאי הֵחֵלּוּ בַּאֲמִירַת וִדּוּי, אַךְ אִישׁ מֵהֶם, לֹא מִן הַזְּקֵנִים וְלֹא מִן הַצְּעִירִים, מִמֶּשׁ אַף אֶחָד, לֹא בָּכָה וְלֹא הִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ בִּפְנֵי הַמְרַצְּחִים. בְּאֹמֶץ לֵב וּבְשֶׁקֶט הֵישִׁירוּ הַיְּהוּדִים אֶת מַבְּטֵיהֶם לְעֵבֶר הָעֵינַיִם הָרַצָּחָנִיּוֹת.

לְאַחַר רֶגַע נִתְאוֹשְׁשׁוּ הַנָּאצִים מִתַּדְהֵמָתָם וְהִתְנַפְּלוּ בְּמַכּוֹת רֶצַח עַל הַמִּתְפַּלְּלִים. לְאַחַר זְמַן הוֹבִילוּם בְּחוּצוֹת קוֹבְנָה מֻכִּים, מְעֻנִּים וּפְצוּעִים, אַךְ אִישׁ לֹא נָפַל בְּרוּחוֹ.

הֵם צָעֲדוּ בְּשֶׁקֶט וּבְשַׁלְוָה, עֲטוּפִים בְּטַלִּיתוֹתֵיהֶם וַעֲטוּרִים בִּתְפִלֵּיהֶם, כְּאִלּוּ צָעֲדוּ בְּמִצְעָד צְבָאִי. כָּךְ הוֹבִילוּם אֶל הָאֲגַם וְשָׁם צִוּוּ עֲלֵיהֶם לַחְפֹּר בּוֹרוֹת. עֲטוּפִים בְּטַלִּיתוֹת חָפְרוּ אֶת הַבּוֹרוֹת כְּשֶׁבְּרֹאשָׁם מִתְנוֹסְסִים תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ - וְהַכֹּל בְּשֶׁקֶט וּלְלֹא בֶּהָלָה. אִישׁ לֹא הִשְׁלָה אֶת עַצְמוֹ בְּיַחַס לְגוֹרָלוֹ אַךְ גַּם בָּרָגָעִים הָאַחֲרוֹנִים לֹא נִשְׁבְּרוּ.

מִסָּבִיב הִתְאַסֵּף אֲסַפְסוּף שֶׁל אַנְטִישֶׁמִים לִיטָאִיִּים, שֶׁהֵחֵלּוּ לְהִתְגָּרוֹת בַּיְּהוּדִים. אַךְ הַלָּלוּ לֹא הֵגִיבוּ וְהִמְשִׁיכוּ בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם בְּכַוָּנָה עֲצוּמָה, בְּהִתְלַהֲבוּת קֹדֶשׁ. הֵם פָּתְחוּ בַּאֲמִירַת וִדּוּי בְּהַמְשִׁיכָם לַחְפֹּר אֶת הַבּוֹרוֹת וְלֹא שָׁעוּ כְּלָל לַנַּעֲשֶׂה סְבִיבָם.

כַּאֲשֶׁר יָרוּ בָהֶם הַנָּאצִים וְהֵם כָּרְעוּ וְנָפְלוּ, נִשְׁמַע נִגּוּן שֶׁל אֲמִירַת תְּהִלִּים - נִגּוּנָם הַמְלַבֵּב וְהַנִּרְגָּשׁ שֶׁל יְהוּדֵי לִיטָא בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁל נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָךְ נָפְלוּ קְדוֹשֵׁי בֵּית הַמִּדְרָשׁ הַיָּשָׁן לְתוֹךְ הַקְּבָרִים שֶׁכָּרוּ לְעַצְמָם.

אַךְ כְּדַאי שֶׁנִּשְׁאַל אֶת עַצְמֵנוּ הַאִם גַּם אָנוּ מַרְגִּישִׁים כָּךְ כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הַאִם כַּאֲשֶׁר אָנוּ נִתְקָלִים בְּקְשָׁיִים אוֹ בְּיִסּוּרִים קָשִׁים אָנוּ יְכוֹלִים לוֹמַר בְּפֶה מָלֵא: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! תּוֹדָה! תּוֹדָה עַל הַמַּכּוֹת וְהַסֵּבֶל שֶׁאֲנִי מְקַבֵּל מִמְּךָ. אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ!"?

אֵין סָפֵק, כִּי רַק מְתֵי מְעַט וִיחִידֵי סְגֻלָּה יְכוֹלִים לְהָעִיד עַל עַצְמָם שֶׁכְּךָ הֵם חָשִׁים כָּל עֵת שֶׁהֵם מְקַבְּלִים יִסּוּרִים.

ה"**חַפֵּץ חַיִּים**" זַצַ"ל הָיָה רָגִיל לְלַמֵּד דַּעַת אֶת הָעָם לְבַל יִבְעֲטוּ בְּיִסּוּרִים, וְהָיָה שָׁגוּר בְּפִיו מַאֲמַר **הַגְּרָ"א** זַצַ"ל: "אִלְמָלֹא הַיִּסּוּרִין לֹא הָיִינוּ מוֹצְאִים יְדֵינוּ וְרַגְלֵינוּ בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט!"

אִם נִתְבּוֹנֵן בְּדַרְכֵּם שֶׁל גְּדוֹלֵי רַבּוֹתֵינוּ, וּנְגַלֶּה שֶׁגְּדֻלָּתָם הִגִּיעָה אֲלֵיהֶם דַּוְקָא כְּשֶׁעָמְדוּ בְּמַצָּב שֶׁל נִסְיוֹנוֹת וּקְשָׁיִים.

כָּל עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם וְהַצְלָחָתוֹ הִיא דַּוְקָא בְּמַצָּב שֶׁל קְשָׁיִים, וּכְכָל שֶׁיִּרְבּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת שָׁם תִּבָּחֵן עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל הָאָדָם.

הָבָה נִבְחַן אֶת עַצְמֵנוּ: כֵּיצַד נִרְאֵית אַהֲבָתֵנוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כַּאֲשֶׁר אָנוּ חָשִׁים אֶת "מַכָּתוֹ"? הַאִם גַּם אָז אָנוּ אוֹמְרִים "תּוֹדָה, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם"?

אֵין סָפֵק, לְכָךְ הִתְכַּוֵּן שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: "הִכּוּנִי פְּצָעוּנִי". הַסֵּבֶל הוּא נוֹרָא - אַךְ עִם כָּל זֶה - הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתָךְ!

קריאת שמע על המטה בליל הסדר

כַּיָּדוּעַ, אֵין אוֹמְרִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֶת כָּל קְרִיאַת שְׁמַע עַל הַמִּטָּה, אֶלָּא רַק פָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה "שְׁמַע" וּבְרָכַת "הַמַּפִּיל".

אֶת טַעְמוֹ שֶׁל מִנְהָג זֶה בֵּאֵר רַבִּי **שָׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן** זַצַ"ל בְּאֹפֶן נִפְלָא:

בַּלַּיְלָה הַזֶּה אָנוּ מְצֻוִּים עַל סִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם, "וְכָל הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח". וּמַהוּ שִׁעוּר הַחִיּוּב לְמַעֲשֶׂה? - "חַיָּב אָדָם לַעֲסֹק בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח וּבִיצִיאַת מִצְרַיִם, וּלְסַפֵּר בַּנִּסִּים וּבַנִּפְלָאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲבוֹתֵינוּ, עַד שֶׁתַּחְטִפֶנּוּ שְׁנָה" (שו"ע אֹרַח חַיִּים סִימָן תפא ס"ב).

וְהִנֵּה, חִיּוּב סִפּוּר הַיְצִיאָה הוּא מִדְּאוֹרָיְתָא, וְאִלּוּ קְרִיאַת שְׁמַע עַל הַמִּטָּה אֵינָהּ אֶלָּא עִנְיָן דְּרַבָּנָן. מִמֵּילָא, מִי שֶׁעֲדַיִן יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִקְרֹא קְרִיאַת שְׁמַע, מֻטָּל עָלָיו הַחִיּוּב לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְאֵינוֹ רַשַּׁאי לְבַטֵּל אֶת הַחִיּוּב מִדְּאוֹרָיְתָא, אֶלָּא יַמְשִׁיךְ עוֹד וְעוֹד לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, עַד שֶׁבֶּאֱמֶת "תַּחְטְפֶנּוּ שְׁנָה"!...

וְדִבְרֵי פִּי חָכָם חֵן!

מילואים - אסופת אמרים"

כנגד ארבעה בנים דברה תורה:

חֲכָמֵינוּ קִבְּעוּ עַל פִּי מְקוֹרוֹת הַתּוֹרָה כִּי מְדַבֵּר בְּאַרְבָּעָה בָּנִים, שֶׁלְּכָל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ לְהָשִׁיב אֶת הַמַּעֲנֶה הָרָאוּי לוֹ, בִּבְחִינַת "חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ".

וּמְדַבֵּר עַל אַרְבָּעָה בָּנִים - סוּגֵי אֹפִי שׁוֹנִים, חִנּוּךְ שׁוֹנֶה, יֶדַע שׁוֹנֶה וְדַרְכֵי הִתְנַהֲגוּת נִפְרָדוֹת.

הדגמא האישית - היא תנאי בסיסי לחנוך והוראה

דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת כְּבָר רָמְזוּ מִכָּאן יְסוֹד נִפְלָא, וְהוּא הַדֻּגְמָא הָאִישִׁית - שֶׁהִיא תְּנַאי בְּסִיסִי לְחִנּוּךְ וְהוֹרָאָה. וְזֶה שֶׁאָמַר "חָכָם - מַה הוּא אוֹמֵר?", רוֹצֶה לוֹמַר "חָכָם" מְשַׁמֵּשׁ תְּחִלָּה דֻּגְמָא לְהוֹרָאתוֹ - "מַה הוּא אוֹמֵר?", אוֹמֵר מַה שֶּׁהוּא נוֹהֵג בְּעַצְמוֹ.

וְכָאן הַמָּקוֹם לְהַעְתִּיק תַּמְצִית דְּבָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ (בְּ"חַגִּים וּזְמַנִּים" ח"ב מַאֲמָר "דֻּגְמָא אִישִׁית") עַל אוֹדוֹת עִנְיָן זֶה:

כַּיָּדוּעַ פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה (שְׁמוֹת כח, כ) אֵינָהּ פּוֹתַחַת כְּדֶרֶךְ כָּל הַפָּרָשִׁיוֹת - "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר" אֶלָּא בִּלְשׁוֹן "וְאַתָּה תְּצַוֶּה". וּכְבָר עָמְדוּ עַל כָּךְ הַמְפָרְשִׁים, וּבֵאֲרוּ כָּל אֶחָד כְּיַד ה' הַטּוֹבָה עָלָיו.

וּלְפִי הַנִּרְאֶה בָּאָה הַתּוֹרָה לְהוֹרוֹת לָנוּ בָּזֶה, שֶׁהַדֻּגְמָא הָאִישִׁית הִיא תְּנַאי לְהוֹרָאָה וְחִנּוּךְ: "**וְאַתָּה**" - קֹדֶם כֹּל שֶׁמֹּשׁ אַתָּה דֻּגְמָא לְהוֹרָאתְךָ וְאַחַר כָּךְ "**תְּצַוֶּה**" לַאֲחֵרִים.

וְכָךְ מָצִינוּ לְאֹרֶךְ מַסֶּכֶת אָבוֹת נֶסֶף יְחוּדִי, שֶׁאֵינוֹ מָצוּי בְּכָל מַסֶּכְתּוֹת הַשַּׁ"ס: "הוּא הָיָה אוֹמֵר...", כְּלוֹמַר "הוּא הָיָה" - דֻּגְמָא אִישִׁית לְהוֹרָאתוֹ, וְרַק אַחַר כָּךְ "אוֹמֵר" - צַוָּה כֵּן לַאֲחֵרִים. מִפְּנֵי שֶׁמַּסֶּכֶת אָבוֹת, הָעוֹסֶקֶת כֻּלָּהּ בְּהוֹרָאוֹת מוּסָר וְהַנְהָגוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, רָאוּי לָהּ לְהָעִיד בָּרֹאשׁ וְבָרֹאשׁוֹנָה שֶׁבַּעַל הַשְׁמוּעָה שֹׁמֵשׁ דֻּגְמָא אִישִׁית לְהוֹרָאתוֹ.

וְזֶהוּ יְסוֹד הַחִנּוּךְ וְשׁוֹרֶשׁ הַמַּנְהִיגוּת, שֶׁכֵּן הוֹרֶה אוֹ מוֹרֶה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מַנְהִיג, לְעוֹלָם לֹא יוּכַל לְהַעֲבִיר אֶת מָסָרָיו, בִּלְא שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בְּעַצְמוֹ דֻּגְמָא אִישִׁית לְהוֹרָאתוֹ.

מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מִבָּתֵּי הָרְפוּאָה הַגְּדוֹלִים בָּאָרֶץ, שֶׁהִתְקַיֵּם בּוֹ יוֹם עִיּוּן בְּנוֹשֵׂא נִזְקֵי הָעִשּׁוּן, בְּהִשְׁתַּתְּפוּת מְאוֹת מְעַשְּׁנִים כְּבֵדִים.

בְּפֶתַח הַדִּיּוּן הֵקְרִן בִּפְנֵי הַנּוֹכְחִים סֶרֶט מַבְהִיל בְּמְיֻחָד הַמְתָאֵר אֶת הַנִּזָּקִים הַחֲמוּרִים הַנִּגְרָמִים עֵקֶב הָעִשּׁוּן. בְּמִשְׁאַל שֶׁנֶּעֱרַךְ אַחַר הַקְרָנַת הַסֶּרֶט, הֵבִיעוּ רַבִּים מֵהַמְשַׁתְּתְּפִים אֶת נְכוֹנוּתָם לְהַתְחִיל מִיָּדִית בְּתַהֲלִיךְ גְּמִילָה. אוּלָם, עֲבֻדָּה אַחַת מָחֲקָה לַחֲלוּטִין אֶת הַחְלָטָתָם...

הַפְּרוֹפָּסוֹר שֶׁהִרְצָה בִּפְנֵיהֶם שָׁלַף לְפֶתַע סִיגָרִיָּה מִכִּיסוֹ וְהִפְטִיר: "עַכְשָׁו נַתְחִיל בִּשְׁלַב הַשְּׁאֵלוֹת וְהַתְּשׁוּבוֹת..."

הִנֵּה כִּי כֵן אָמְנָם לֹא חָל שׁוּם שִׁנּוּי בַּתֹּכֶן הַמַּדְעִי שֶׁהֻצַּג בִּפְנֵיהֶם וְגַם הַתְּמוּנוֹת שֶׁהֻקְרְנוּ לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם הָיוּ נְכוֹנוֹת, אַךְ דָּבָר אֶחָד נִשְׁתַּנָּה - "הַדֶּגֶמָא הָאִישִׁית". וְזֶה לְמַעֲשֶׂה הַכֹּל...

ההבדל בין שאלת החכם - לרשע

שְׁאֵלָה מְפֻרְסֶמֶת וִידוּעָה הִיא, מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׁאֵלַת הַבֵּן הֶחָכָם לִשְׁאֵלָתוֹ שֶׁל הַבֵּן הָרָשָׁע. אִם הָרָשָׁע מִצְטַיֵּן לְרָעָה בְּכָךְ שֶׁהוּא מֵטִיחַ "לָכֶם" וּמוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל, וַהֲלֹא גַּם הֶחָכָם אוֹמֵר בִּשְׁאֵלָתוֹ "אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם", אֶתְכֶם וְלֹא אוֹתוֹ, אִם כֵּן גַּם הוּא, לְכְאוֹרָה, הוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל?

א. אֶלָּא, אִם נִתְבּוֹנֵן בַּפְּתִיחָה לִשְׁאֵלַת הֶחָכָם, נַבְחִין שֶׁיֵּשׁ תּוֹסֶפֶת שֶׁל מִלָּה אַחַת: "כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר **לֵאמֹר**". מַדּוּעַ הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה אֶת הַמִּלָּה "לֵאמֹר"? מִפְּנֵי שֶׁבְּכָל מָקוֹם מִתְפָּרֶשֶׁת הַמִּלָּה "'לֵאמֹר" - לֵאמֹר לַאֲחֵרִים. אַף כָּאן, הֶחָכָם לֹא שׁוֹאֵל בִּשְׁבִיל עַצְמוֹ, הוּא אֵינֶנּוּ זָקוּק לְדָרָשׁוֹת וּלְהֶסְבֵּרִים. כָּל שְׁאֵלָתוֹ הִיא מַה לוֹמַר לָאֲחֵרִים הַשּׁוֹאֲלִים, אוֹתָם הַמַּלְעִיגִים עַל הַמִּצְוֹוֹת וְתוֹקְפִים אֶת שׁוֹמְרֵי הַדָּת בְּקֻשְׁיוֹת.

הֶחָכָם רוֹצֶה לָדַעַת מַה לְהָשִׁיב לָהֶם בִּבְחִינַת "דַּע מַה שֶּׁתָּשִׁיב". מִמֵּילָא, לֹא קָשֶׁה מַדּוּעַ נֶאֱמַר "אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ **אֶתְכֶם**", מִפְּנֵי שֶׁזּוֹ לֹא שְׁאֵלַת הֶחָכָם עַצְמוֹ, אֶלָּא צִטּוּט שֶׁל שְׁאֵלַת הָרְשָׁעִים, לָהֶם הֶחָכָם מְבַקֵּשׁ לַעֲנוֹת. וְאוֹתָם רְשָׁעִים בְּאָמְרָם "אֶתְכֶם", בֶּאֱמֶת מִתְכַּוְּנִים לְהוֹצִיא עַצְמָם מִן הַכְּלָל. [עַל פִּי "תִּפְאֶרֶת יְהוֹנָתָן"]

ב. הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם מָצוּי כְּבָר בְּרֶקַע לַדְּבָרִים. לִפְנֵי שְׁאֵלָתוֹ שֶׁל הֶחָכָם כָּתוּב: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ" (דְּבָרִים ו, כ), "יִשְׁאָלְךָ" זֶה כְּבָר מוֹכִיחַ שֶׁהַבֵּן הוּא חָכָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר בֶּן זוֹמָא בְּאָבוֹת (פ"ד מ"ב): "אֵיזֶהוּ חָכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר 'מִכָּל מְלַמְּדַי הִשְׂכַּלְתִּי'." בֵּן שֶׁמַּצִּיג שְׁאֵלוֹת, בֵּן שֶׁרוֹצֶה לָדַעַת, בֵּן שֶׁיֵּשׁ לוֹ דֶּרֶךְ-אֶרֶץ לְאָב שֶׁמֵּבִין יוֹתֵר מִמֶּנּוּ - זֶה עַצְמוֹ מוֹכִיחַ שֶׁהוּא חָכָם. **לֹא נָסַח הַשְּׁאֵלָה אֶלָּא הַגִּישָׁהּ שָׁלוֹ**, הִיא הִיא הַמּוֹכִיחָה עַל חָכְמָתוֹ. אֵצֶל הַבֵּן הָרָשָׁע לִפְנֵי הַמִּלִּים "מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם", כָּתוּב: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם" (שְׁמוֹת יב, כו). בָּזֶה נִמְדֶּדֶת רִשְׁעוּתוֹ: הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל, הוּא יוֹתֵר חָכָם מִכֻּלָּם, הוּא לֹא צָרִיךְ לִשְׁמֹעַ מֵאִישׁ. הוּא אוֹמֵר, מַכְרִיז, מֵטִיחַ וּמַתְרִיס. זֶהוּ הַהֶבְדֵּל הַבָּסִיסִי בֵּין הֶחָכָם הַשּׁוֹאֵל לְבֵין הָרָשָׁע הַמַּתְרִיס. [עַל פִּי **הַגָּר"א**]

ג. בֶּאֱמֶת לֹא עַל מַה שֶּׁאָמַר הָרָשָׁע "לָכֶם" תְּלוּנָתֵנוּ. עִקַּר הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׁאֵלַת הֶחָכָם לִשְׁאֵלַת הָרָשָׁע הוּא, שֶׁהֶחָכָם בִּשְׁאֵלָתוֹ מַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם: "אֲשֶׁר צִוָּה ה' **אֱלֹקֵינוּ** אֶתְכֶם", וְאִלּוּ

הָרָשָׁע לֹא מַזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם בִּשְׁאֵלָתוֹ. דָּבָר זֶה מֵעִיד עַל הָרָשָׁע שֶׁהוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר וְלָכֵן אַף אָנוּ נַקֵּהוּ אֶת שִׁנָּיו.

לְאוֹר הַהֶסְבֵּר הַזֶּה צָרִיךְ לְהוֹסִיף אוֹת ו' בְּדִבְרֵי בַּעַל הַהַגָּדָה: ''וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל וְכָפַר בָּעִקָּר'', שֶׁכֵּן ''כָּפַר בָּעִקָּר'' הוּא לֹא מִמַּה שֶׁאָמַר ''אֶתְכֶם'' אֶלָּא מִמַּה שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם.

ד. כְּלָל יְסוֹדִי בְּקִיּוּם תּוֹרָה וּמִצְווֹת: אַף עַל פִּי שֶׁאָנוּ מְצֻוִּים לַחְקֹר וְלָדַעַת אֶת שָׁרְשֵׁי הַמִּצְוָה וְטַעְמָהּ, **אֵין הַדָּבָר מְעַכֵּב בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה. הָעֲבָדָה שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים אֶת טַעֲמֵי הַמִּצְווֹת אֵינָהּ מַתִּירָה לָנוּ לְהִשְׁתַּהוֹת בְּקִיּוּם הַמִּצְוָה.** עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מִכֹּחַ צִוּוּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְלֹא בְּגִלַּל שִׂכְלֵנוּ אוֹ הֶבְנָתֵנוּ.

שְׁאֵלַת הֶחָכָם כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה כָּךְ: ''כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם''. הוּא לֹא שׁוֹאֵל הַיּוֹם אֶת שְׁאֵלָתוֹ. **הַיּוֹם הוּא מְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כִּי כָּךְ רָאָה אָבִיו רַבּוֹתָיו.** הוּא עוֹד יַחְקֹר בְּטַעְמָן שֶׁל הָעֵדוֹת, הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים, אַךְ לֹא הַיּוֹם בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה. אֵין בְּחֹסֶר הֶבָנָתוֹ לְהָעִיב בְּמַשֶּׁהוּ עַל מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה אוֹתָהּ הוּא מְקַיֵּם.

הָרָשָׁע לְעֻמָּתוֹ, שׁוֹאֵל ''מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם''. הוּא שׁוֹאֵל בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה, כְּשֶׁהַמִּצְוָה ''הַזֹּאת'' ''''מֻנַּחַת'' לְפִתְחוֹ. **הוּא לֹא מְקַיְּמָהּ אִם הִיא לֹא בְּקַו אֶחָד עִם הֶבָנָתוֹ.** הוּא יְקַיְּמֶנָּה רַק אִם יִשְׁרָה בְּעֵינָיו אוֹתָהּ מִצְוָה.

''וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל'' - הוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִכְּלַל עֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת, ''כָּפַר בָּעִקָּר''.

''**רשע מה הוא אומר**?''

הָרָשָׁע אוֹמֵר - אֵינוֹ שׁוֹאֵל

שְׁאֵלַת בְּנִי

מְקֻשִׁים **הַמַּלְבִּי''ם** וּבַעַל ''**מֶשֶׁךְ חָכְמָה**'': בְּכָל הַבָּנִים, לְמַעֵט הַבֵּן הָרָשָׁע, נִזְכְּרָה לְשׁוֹן ''**שְׁאֵלָה**'':

בִּשְׁאֵלַת הַבֵּן הֶחָכָם: ''כִּי **יִשְׁאָלְךָ** בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם'' (דְּבָרִים ו, כ).

בִּשְׁאֵלַת הַבֵּן **הַתָּם**: ''וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה זֹּאת'' (שְׁמוֹת יג, יד).

וְאִלּוּ אֵצֶל שְׁאֵלַת הַבֵּן הָרָשָׁע לֹא נִזְכְּרָה לְשׁוֹן שְׁאֵלָה: ''וְהָיָה כִּי **יֹאמְרוּ** אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם''.

מִפְּנֵי מָה לֹא נִזְכְּרָה גַּם כָּאן לָשׁוֹן שֶׁל שְׁאֵלָה?

(שְׁאֵלַת הַבֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל לֹא נִזְכֶּרֶת, שֶׁכֵּן אֵין הוּא יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל וְיֶשְׁנָהּ מִצְוָה לְסַפֵּר לוֹ גַּם בְּלִי שֶׁשָּׁאַל).

זֹאת וְעוֹד: אֵצֶל שְׁאָר הַבָּנִים נִזְכְּרָה לְשׁוֹן ''**לֵאמֹר**'', דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִזְכָּר אֵצֶל הַבֵּן הָרָשָׁע.

תְּשׁוּבָה:

הֶחָכָם וְהַתָּם אָכֵן שׁוֹאֲלִים וּמְצַפִּים לִתְשׁוּבָה. מִשּׁוּם כָּךְ מוֹפִיעָה שָׁם הַמִּלָּה ''לֵאמֹר'', אֲשֶׁר מִלַּמֶּדֶת כִּי צִפּוּ לִתְשׁוּבָה אֲשֶׁר תֵּאָמֵר לָהֶם, וּכְמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲז''ל בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים אֶת מוּבָנָהּ שֶׁל מִלָּה זוֹ.

לֹא כֵן הַבֵּן הָרָשָׁע, אֲשֶׁר לֹא בָּא לִשְׁאֹל שְׁאֵלָה וַאֲשֶׁר אֵינוֹ מְצַפֶּה לִתְשׁוּבָה כָּלְשֶׁהִי. בְּאָמְרוֹ ''מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם'' אֵין כַּוָּנָתוֹ אֶלָּא לְלַעֵג לָעֲבוֹדָה, אֲשֶׁר לְדַעְתּוֹ הִיא דָּבָר בָּטֵל וּמְיֻתָּר, וְאֵין רְצוֹנוֹ בִּתְשׁוּבָה כָּלְשֶׁהִי. כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁתִּשָּׁאֵר קְשִׁיתוֹ בַּחֲלַל הָעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַלַּעַג חָזָק, וּמִשּׁוּם כָּךְ לֹא הֻזְכְּרוּ אֶצְלוֹ בְּטוּי הַשְׁאֵלָה וְהַמִּלָּה ''לֵאמֹר''.

רשע ... הקהה את שניו

יֵשׁ שֶׁהַהַנְהָגָה הַחִנּוּכִית הַנִּדְרֶשֶׁת מְחַיֶּבֶת לְנַקֵּט ''שְׁמֹאל דּוֹחָה'', כְּאָמוּר כָּאן בַּתְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלַת הַבֵּן הָרָשָׁע ''הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו''. מוּבָן שֶׁהַדְּבָרִים אֲמוּרִים רַק בְּמִקְרִים יוֹצְאֵי דֹּפֶן שֶׁל בֵּן שֶׁסָּר מִדֶּרֶךְ אָבוֹת, אֶלָּא שֶׁבְּנִדּוֹן זֶה מִתְקַיֵּם וְכוּחַ קָדוּם בֵּין שְׁתֵּי גִּישׁוֹת, מַה הִיא הַהִתְיַחֲסוּת הָרְאוּיָה לְבֵן תּוֹעֶה שֶׁכָּזֶה, הַלְרַחֵק אִם לְקָרֵב; הַאִם לְנַתֵּק בַּיָּדַיִם אֶת הַפְּתִיל אוֹ לִשְׁמֹר וְלוּ בִּמְעַט עַל הַקַּיָּם, גַּם בִּמְחִיר כָּבֵד; שֶׁהֲרֵי קָשֶׁה תַּרְבּוּת רָעָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם...

רַבֵּנוּ **הַגְּרִי''ח זוֹנֶנְפֶלְד** זַצַ''ל הֵבִיא סֶמֶךְ לְעִנְיָן זֶה מֵהַמַּעֲשֶׂה שֶׁמְּתֹאָר בַּתּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר שָׂרָה אִמֵּנוּ רָאֲתָה אֶת יִשְׁמָעֵאל מְצַחֵק וְנִזְעֲקָה אֶל אַבְרָהָם לְשַׁלֵּחַ אֶת יִשְׁמָעֵאל מִן הַבַּיִת, וְאַבְרָהָם הִסֵּס בַּדָּבָר, ''וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל אַבְרָהָם אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ, כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ, כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע'' (בְּרֵאשִׁית כא, יב). כְּלוֹמַר, אִם רְצוֹנְךָ שֶׁיִּצְחָק יַמְשִׁיךְ אֶת דַּרְכְּךָ וְיִקָּרֵא עַל שִׁמְךָ - לֹא נוֹתָרָה לְךָ בְּרֵרָה אֶלָּא הַפְרִידֵהוּ מִיִּשְׁמָעֵאל.

וְהִטְעִים רַבֵּנוּ אֶת הַדְּבָרִים, שֶׁהִנֵּה לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִין מֵהֵיכָן הִגִּיעָה שָׂרָה לְמַסְקָנָה זוֹ - לְצַוּוֹת אֶת אַבְרָהָם לְגָרֵשׁ אֶת בֶּן הָאָמָה, הֲרֵי סוֹף כָּל סוֹף יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הָיָה, וְכָל חֶטְאוֹ הִסְתַּכֵּם בָּזֶה שֶׁ''מְצַחֵק הָיָה''.

אֶלָּא שֶׁכָּאן מִתְגַּלָּה לָנוּ הַשְׁקָפַת הַתּוֹרָה, מַהִי דַּרְכָּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל, אֲשֶׁר תְּחִלַּת מַעֲשֵׂיהֶם - צְחוֹק, אַךְ בְּסוֹפָם גִּלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. אָמְנָם כְּלַפֵּי חוּץ יִשְׁמָעֵאל רַק הָיָה מְצַחֵק, אֲבָל לְמַעֲשֶׂה בְּנוֹסָף לָזֶה הוּא הָיָה עוֹבֵר אֶת הָעֲבֵרוֹת הַחֲמוּרוֹת בְּיוֹתֵר. וְלָכֵן פָּנְתָה שָׂרָה אֶל אַבְרָהָם בְּדִרְישָׁה ''כִּי לֹא יִירַשׁ וְגוֹ' עִם בְּנִי עִם יִצְחָק''. וּמִנֶּגֶד - אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם חָשַׁשׁ מִלְּגָרֵשׁ אֶת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֲרֵי כָּל זְמַן שֶׁיִּשְׁמָעֵאל שָׁרוּי בְּבֵיתוֹ, וְנִמְצָא בְּצִוְתָּא עִם יִצְחָק, הֲרֵי יֵשׁ סִכּוּי שֶׁלֹּא יִנָּתֵק הַקֶּשֶׁר לְדַרְכּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, אוֹ אָז יֵשְׁפַּע

וְלוּ בְּמַעַט מֵרוֹמְמוּת הַבַּיִת הַגָּדוֹל. אַךְ מִנֶּגֶד טָעֲנָה שָׂרָה, כִּי חוֹשֶׁשֶׁת הִיא שֶׁיִּוָּתֵר מִמַּה שֶּׁיִּשְׂמְעֵאל יִשְׂפַּע מִמִּדּוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק עָלוּל יִצְחָק לִלְמֹד מִמַּעֲשָׂיו וּמִמִּדּוֹתָיו הַמְקֻלְקָלוֹת שֶׁל יִשְׂמָעֵאל.

אָז בָּא דְּבַר ה' אֶל אַבְרָהָם וְהִכְרִיעַ בַּסֻּגְיָה הָעֲמֻקָּה: "אַל יֵרַע בְּעֵינֶיךָ עַל הַנַּעַר וְעַל אֲמָתֶךָ, כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקֹלָהּ, כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע" - אִם בִּרְצוֹנְךָ שֶׁיִּצְחָק יִקָּרֵא עַל שִׁמְךָ, אֵין בְּרֵרָה אֶלָּא לְהַרְחִיק אֶת הָרַע מִן הַטּוֹב. אִם לָאו - עָלוּל אַתָּה לְאַבֵּד גַּם אֶת יִצְחָק, וְגַם הוּא לֹא יִקָּרֵא עַל שִׁמְךָ. וְאַף אִם בְּעֵינֶיךָ נִרְאֶה הוּא רַק כְּ"מְצַחֵק", יֵשׁ לְדַעַת כִּי הַדָּבָר מֵעִיד עַל עֹמֶק הָרַע הַטָּמוּן בּוֹ אֲשֶׁר הוּא חָמוּר בְּיוֹתֵר. וְסִיֵּם רַבֵּנוּ שֶׁהַכְּרָעָה זוֹ, כְּאוּבָה כְּכָל שֶׁתִּהְיֶה, רְאוּיָה לִשְׁעָתָהּ וּנְכוֹנָה לְדוֹרוֹת - "גֵּר "... (רִבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד)

החכם מבקש לדעת טעמי המצוה

רַבִּים מִן הַמְפָרְשִׁים דָּנִים בַּשְּׁאֵלָה מַה בֵּין הֶחָכָם לָרָשָׁע. הֲלֹא כְּשֵׁם **שֶׁהָרָשָׁע** אוֹמֵר "מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת **לָכֶם**" וְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל, שֶׁלֹּא אָמַר "לָנוּ", כֵּן גַּם **הֶחָכָם** אָמַר "**אֶתְכֶם**" וְלֹא אָמַר "אוֹתָנוּ"!

בַּסֵּפֶר "**חֲזוֹן עוֹבַדְיָה**" "**לַגָּר**"**ע יוֹסֵף** שְׁלִיטָ"א מֵבִיא בְּשֵׁם "**שִׁבֳּלֵי הַלֶּקֶט**", שֶׁהוֹאִיל וְהֶחָכָם הִזְכִּיר "ה' אֱלֹקֵינוּ" בִּשְׁאֵלָתוֹ וְכָלַל עַצְמוֹ עִמָּהֶם, וַדַּאי שֶׁכַּאֲשֶׁר סִיֵּם "אֶתְכֶם" לֹא נִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל, אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַקָּטָן (פְּסָחִים צא.), לָכֵן אָמַר "אֶתְכֶם".

טַעַם נוֹסָף מוּבָא בְּשֵׁם "**פָּנִים יָפוֹת**" וְהַ"**כְּלִי יָקָר**":

אָמְנָם הָרְשׁוּת נְתוּנָה לַחְקֹר, לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל בְּשָׁרְשֵׁי טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות, אַף עַל פִּי שֶׁכָּל חֻקֵּי הַתּוֹרָה בִּגְזֵרַת מֶלֶךְ, אַךְ נוּכַל לְבַקֵּשׁ טַעַם לְמִצְוָה כְּפִי שֶׁכָּתַב **מָרָן הַחִיד**"**א** זַצ"ל בַּסֵּפֶר "**לֵב דָּוִד**", שֶׁחַיָּב **אָדָם לְמַעַן דַּעַת טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות לְפִי הַפְּשָׁט עַל פִּי יְדִיעָתוֹ וְהַבָּנָתוֹ** שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּכְלַל "וַתְּהִי יִרְאַתָם אוֹתִי מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה", בְּכָל זֹאת טוֹב לַחְקֹר הַדָּבָר **לְאַחַר עֲשַׂיָתָהּ** וְלֹא מִקֹּדֶם לָכֵן כִּי אוּלַי לֹא יִמְצָא טַעַם נָכוֹן בַּדָּבָר וְיָבוֹא לְזַלְזֵל בַּמִּצְוָה, כְּפִי שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמַע" כְּשֵׁם שֶׁהֶעֱבֵד לֹא יִשְׁאַל אֶת רַבּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁמְּצַוֵּהוּ לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר מַה טַּעַם בָּעֲשָׂיָה אֶלָּא עוֹשֵׂהוּ מִיָּד וְאַחַר כָּךְ יָכוֹל לְבַקֵּשׁ מֵרַבּוֹ טַעַם אִם יִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו אָז יוֹדִיעוֹ.

וּמֵעַתָּה יוּבְנוּ הַדְּבָרִים הֵיטֵב. אֵצֶל הֶחָכָם נֶאֱמַר "כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ **מָחָר** לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּנוּ ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם". הֶחָכָם אֵינוֹ מַטְרִיד אֶת הָעוֹלָם בְּקֻשְׁיוֹת בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח אֶלָּא רַק לְמָחָר. קֹדֶם הוּא מְקַיֵּם אֶת הַצִּוּוּי וְעוֹשֶׂה וְרַק לְאַחַר מִכֵּן,

לְמָחָר, הוּא שׁוֹאֵל. רַק לְאַחַר שֶׁקִּיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כְּהִלְכָתָהּ וּכְמִשְׁפָּטָהּ הוּא שׁוֹאֵל כְּדֵי לְהָבִין וּלְהַשְׂכִּיל טַעַם הַמִּצְוָה וְדִקְדּוּקֶיהָ.

לְעֻמָּתוֹ הָרָשָׁע שׁוֹאֵל "מָה הָעֲבֹדָה **הַזֹּאת** לָכֶם". הוּא מַרְאֶה בְּאֶצְבַּע בִּשְׁעַת עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה וּבִרְצוֹנוֹ לָדַעַת תֵּכֶף וּמִיָּד אִם יֵשׁ טַעַם הַמִּתְקַבֵּל עַל הַדַּעַת לְכָל מַעֲשֶׂה שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, הַקְרָבָתוֹ וּצְלִיָּתוֹ לְקִיחָתוֹ וּמִשְׁפָּטוֹ, וְאִם אֵין טַעַם הַמּוּבָן לְפִי שִׂכְלוֹ אָז הוּא לֹא מְקַיֵּם הַמִּצְוָה.

הַגָּאוֹן **הַחָתָם סוֹפֵר** זַצַ"ל הָיָה אוֹמֵר: כָּל הַחֲקִירוֹת בִּיסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה בְּחֻזְקַת סַכָּנָה הֵן, מִקְצָר הַמַּשִּׂיג וּמֵעֻמָּק הַמַּשָּׂג, וּבְנָקֵל יוּכַל הָאָדָם לִפֹּל בְּרֶשֶׁת הַטָּעוּת, כִּי שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּמַפְלֵא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ". וְלָכֵן קֹדֶם שֶׁבָּא הָאָדָם לַחְקֹר וְלִדְרֹשׁ, עָלָיו לְקַבֵּעַ בְּדַעְתּוֹ בְּאֹפֶן נִמְרָץ לֵאמֹר: אֲנִי מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁכָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה אֱמֶת, וְהַכֹּל נִתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד, אֶלָּא שֶׁבִּרְצוֹנִי לְהָבִין גְּדֻלַּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְעֶרְכָּהּ הַנִּצְחִי.

וְזֹהִי כַּוָּנַת הַפְּסוּק: "וְאַרְשְׁתִּיךְ לִי בֶּאֱמוּנָה" - **שֶׁאִם הָאֱמוּנָה נָחְקְקָה עַל מוֹרֶשֶׁת לִבְּךָ בְּרֹב עֹז וְתַעֲצוּמוֹת, אָז** "**וְיָדַעַתְּ אֶת ה'**" (שָׁם), **תּוּכַל לַחְקֹר וּלְהִתְבּוֹנֵן לְהַכִּיר אֶת בּוֹרְאֶךָ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דָּעֵהוּ וְהוּא יְיַשֵּׁר אָרְחֹתֶיךָ"**. וְזֶהוּ גַּם כֵּן מַה שֶּׁאוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה "אֵין כֵּאלֹקֵינוּ, אֵין כַּאדוֹנֵנוּ" וְכוּ' וְאַחַר כָּךְ: "מִי כֵּאלֹקֵינוּ, מִי כַּאדוֹנֵנוּ" וְכוּ'. וְלִכְאוֹרָה הָיָה צָרִיךְ לְהֵיוֹת לְהֶפֶךְ: תְּחִלָּה בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה "מִי כֵּאלֹקֵינוּ, מִי כַּאדוֹנֵנוּ" וְאַחַר כָּךְ תְּשׁוּבָה לַדָּבָר: "אֵין כֵּאלֹקֵינוּ, אֵין כַּאדוֹנֵנוּ!" וּלְפִי הָאָמוּר נִיחָא, כִּי "רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה'" - לְהַאֲמִין בִּיחוּד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְרַק לְאַחַר שֶׁנִּקְבַּע הַדָּבָר בְּלִבּוֹ בְּאֹפֶן מֻחְלָט וּבְרוּר, כְּאָמְרוֹ: "אֵין כֵּאלֹקֵינוּ, אֵין כַּאדוֹנֵנוּ"! רַק אָז רַשַּׁאי לַחְקֹר וּלְהִתְבּוֹנֵן כִּי "מִי כֵּאלֹקֵינוּ, מִי כַּאדוֹנֵנוּ"?

בַּסֵּפֶר "**קִנְיַן הַתּוֹרָה**" מוּבָא מַעֲשֶׂה הַמְחֻדָּד אֶת שְׁאֵלוֹת הֶחָכָם וְהָרָשָׁע:

נָכְדּוֹ שֶׁל מָרָן הָרַב שָׁךְ זַצַ"ל שְׁאָלוֹ: "מַה בֵּין שְׁאֵלַת הֶחָכָם לִשְׁאֵלַת הָרָשָׁע, הֲרֵי שְׁנֵיהֶם שׁוֹאֲלִים לְטַעַם מִצְוֹת הֶחָג?"

חִיֵּךְ מָרָן זַצַ"ל וְעָנָה: "דַּע לְךָ כְּלָל, אוֹתָהּ שְׁאֵלָה עַצְמָהּ - תְּלוּי מִי שׁוֹאֵל אוֹתָהּ..."

וְהוֹסִיף: "הַסִּבָּה וּשְׁמַע מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה. שְׁמַעְתִּיו מִדּוֹדִי, מָרָן הַגָּאוֹן רַבִּי אִיסֶר זַלְמָן מֵלְצָר זַצַ"ל.

אֶחָד מִבַּעֲלֵי הַמּוּסָר נִקְלַע לַעֲיָרָה אַחַת בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל וְלָן בְּאַכְסַנְיָה. בְּאֶמְצַע הַלַּיְלָה שָׁמַע קוֹל קִינָה וּנְהִי בּוֹקֵעַ מֵחַלּוֹן הַבַּיִת הַסָּמוּךְ: 'אַלְלַי לִי, עָבַר הַקַּיִץ וְאָנוּ כְּבָר בְּאֶמְצַע אֱלוּל! מַה יִּהְיֶה הַסּוֹף?!'

שָׁמַע הַצַּדִּיק וְהַדְּבָרִים פִּלְּחוּ אֶת לִבּוֹ. שְׁנָתוֹ נָדְדָה, וְהוּא עָרַךְ חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ בִּדְמָעוֹת שְׁלִישׁ. כִּי אָכֵן, הַקַּיִץ עָבַר וּכְבָר אֶמְצַע אֱלוּל, וּמַה יְּהֵא הַסּוֹף!...

עִם שַׁחַר הָלַךְ לְתְפִלַּת שַׁחֲרִית וְהִתְעַנְיֵן אֵצֶל בָּאֵי בֵּית-הַכְּנֶסֶת מִי מִתְגּוֹרֵר בַּבַּיִת הַסָּמוּךְ לָאַכְסַנְיָה. הֶרְאוּ עַל אָדָם פָּשׁוּט, בְּיַרְכְתֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ. הִנֵּה כִּי כֵן נִתְגַּלְגְּלָה לְיָדוֹ הַזְּכוּת לְפַגֵּשׁ בְּצַדִּיק נִסְתָּר!

לְאַחַר הַתְּפִלָּה הִתְקָרֵב אֵלָיו וְנִסָּה לְדוֹבְבוֹ בְּדְבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. אַךְ הַלָּה הִתְבּוֹנֵן בּוֹ בְּמַבָּט תָּמֵהַּ, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מְאוּמָה, וְנִכָּרִים הָיוּ דִּבְרֵי אֱמֶת: אָדָם פָּשׁוּט הוּא וּרְדוּד-מַחֲשָׁבָה.

הִתְבַּלְבֵּל הַצַּדִּיק: "וּמִי הָיָה זֶה שֶׁקּוֹנֵן בְּאִישׁוֹן לַיִל שֶׁעָבַר הַקֵּיץ וּכְבָר אָמְצַע אֱלוּל, וּמַה יְּהֵא הַסּוֹף?!"

"אֲנִי הוּא," - הוֹדָה הָאִישׁ - "הוֹגֵע בְּעַצְמְךָ, לַיְלָה אַחַר לַיְלָה עוֹטִים עָלַי הַיְתוּשִׁים וְעוֹקְצִים לְלֹא רַחֵם! מֵילָא בַּקַּיִץ, זְמַנָּם הוּא. אֲבָל בֶּאֱלוּל - הִגִּיעַ זְמַנָּם לְהֵעָלֵם, הֲלֹא כֵן?..."

"הִנֵּה כִּי כֵן," - סִיֵּם מָרָן - "אוֹתָהּ הִתְבַּטָּאוּת, תָּלוּי מִי אוֹמְרָהּ!"

איך שואל החכם טעם על חקה?

חֹק שֶׁבַּתּוֹרָה טַעְמוֹ נִסְתָּר מֵאִתָּנוּ וְהַמְצָוָה חֲתוּמָה וּסְתוּמָה, וְאִם כֵּן עַל מָה וְלָמָּה שׁוֹאֵל הֶחָכָם? חָכָם זֶה, מִתּוֹךְ שֶׁחָכָם הוּא, כְּלוּם אֵין הוּא יוֹדֵעַ שֶׁאֵין לִשְׁאֹל בְּטַעְמָהּ שֶׁל חֻקָּה? וּמִתּוֹךְ שֶׁחָכָם הוּא, הֲלֹא יוֹדֵעַ הוּא כִּי תַּכְלִית הַשְּׁאֵלָה וּמַטָּרָתָהּ הִיא הַמַּעֲנֶה שֶׁעָלֶיהָ, וְכִי אֵין טַעַם לִשְׁאֹל שְׁאֵלָה אֲשֶׁר תִּשָּׁאֵר לְלֹא מַעֲנֶה, וְאִם כֵּן הֲלְמַאי הוּא שׁוֹאֵל, כְּלוּם יַעֲנוּ לוֹ עַל שְׁאֵלָתוֹ?

אַךְ בֶּאֱמֶת כָּתוּב "מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל" (תְּהִלִּים קמז, יט), שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים הַטַּעַם בַּחֻקָּה! ("**שִׁפְתֵי אֱמֶת**"). אִם כֵּן, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר מָנַח בִּשְׁאֵלַת הֶחָכָם - אָנָא, אִמְרוּ לִי טַעְמָהּ שֶׁל חֻקָּה. מִשְׁפָּטִים מֵבִין אֲנִי, אַךְ לֹא אֶת הַחֻקִּים, וְלָכֵן מִי אֲשֶׁר יוֹדֵעַ, שֶׁיֹּאמַר לִי הַטַּעַם לְכָל דָּבָר.

נִמְצָא שֶׁשְּׁאֵלַת הֶחָכָם הִיא בִּטּוּי וְהַבָּעַת הִשְׁתּוֹקְקוּת וּכְמִיהָה אַדִּירָה מֵעִמְקֵי לִבּוֹ לַהֲבָנַת טַעַם הַחֻקִּים.

אַךְ הָרְשַׁע כַּוָּנָתוֹ אֵינָהּ לְהוֹסִיף חָכְמָה אוֹ דַּעַת, אֵין כַּוָּנָתוֹ לֵידַע טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות. כָּל מַטָּרָתוֹ הִיא לְקַנְטֵר, לְבַעֵט, לֹא לָדַעַת, לִשְׁאֹל כְּדֵי לִשְׁאֹל וְלֹא לְצַפּוֹת לִתְשׁוּבָה וְעַל כֵּן אֵין מְשִׁיבִים לוֹ.

אֵין סָפֵק, שֶׁכַּאֲשֶׁר אָנוּ נְבַקֵּשׁ לֵידַע טַעֲמֵי הַמִּצְוֹות כְּדֵי לְקַיְּמָן, הַדָּבָר יָקֵל עָלֵינוּ בְּיֶתֶר שְׂאֵת בְּעֵת קִיּוּמָן.

"**וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם**" (שְׁמוֹת יג, ח) **חנך לנער "ביום ההוא"**

בַּהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח אָנוּ רוֹאִים דָּבָר מְעַנְיֵן בִּתְשׁוּבָה עַל שְׁאֵלָתָם שֶׁל אַרְבַּעַת הַבָּנִים:

הָרָשָׁע - שׁוֹאֵל "מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת **לָכֶם**" - לָכֶם וְלֹא לוֹ...
וְהַתְּשׁוּבָה הַנִּתֶּנֶת לוֹ הִיא: אֱמֹר לוֹ "**בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם**" - לִי וְלֹא לוֹ...
שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל - מָה אוֹמְרִים לוֹ? "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר **בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם**".
לִכְאוֹרָה, תְּשׁוּבָה זֶהָה לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים הַשׁוֹנִים בְּאָפְיָם וּבְמַעֲשֵׂיהֶם, וּמַהוּ בְּעֶצֶם הַקֶּשֶׁר בֵּין הָרָשָׁע לָזֶה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל?
הַדְּבָרִים מְבֹאָרִים יָפֶה עַל פִּי דִּבְרֵי הַ"**כְּתַב סוֹפֵר**":
"חֲנֹךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַּרְכּוֹ גַּם כִּי יַזְקִין לֹא יָסוּר מִמֶּנָּה" - יֶשְׁנוֹ כְּלָל גָּדוֹל וְחָשׁוּב בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים: "חֲנֹךְ **לַנַּעַר**". בְּעוֹדוֹ נַעַר יֵשׁ לְהַשְׁרִישׁ בְּלִבּוֹ אֶת יְסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה. הַיֶּלֶד בְּעוֹדוֹ רַךְ בַּשָּׁנִים עֲדַיִן בָּשֵׁל הוּא לִקְלֹט אֶת כָּל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לוֹ. בְּגִיל זֶה הֲרֵי הוּא נֶחְשָׁב כִּכְלִי-קִבּוּל וְיִכֹּלֶת הַקְּלִיטָה שֶׁלּוֹ גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר.
אוּלָם יֵשׁ, לְצַעֲרֵנוּ, הוֹרִים הַחוֹשְׁבִים שֶׁהֵם "מְבִינִים גְּדוֹלִים" בְּחִנּוּךְ וְ"דוֹאֲגִים לַיֶּלֶד", וְאֵינָם רוֹצִים לְהַכְבִּיד עָלָם עַל הַיֶּלֶד רַךְ הַשָּׁנִים. וְטַעֲנָתָם עִמָּהֶם: "הוּא קָטָן וְרַךְ בַּשָּׁנִים, אֵינוֹ מֵבִין, אֵינוֹ יוֹדֵעַ, עֲדַיִן הוּא לֹא בָּשֵׁל לְכָךְ, וְאֵין זֶה נוֹרָא כָּל כָּךְ אִם הוּא אֵינוֹ מַקְפִּיד עַל קִיּוּם מִצְוֹות בְּגִיל צָעִיר כָּל כָּךְ". לְטַעֲנָתָם יֵשׁ לָתֵת לַיֶּלֶד "בְּחִירָה חָפְשִׁית" וְשֶׁהוּא יִבְחַר "מֵרְצוֹנוֹ הַטּוֹב".
אַךְ דָּא עָקָא, דַּוְקָא הוֹרִים אֵלּוּ הֵם הַסּוֹבְלִים הָעִקָּרִיִּים. כַּאֲשֶׁר מַגִּיעַ הַנַּעַר לְגִיל הַהִתְבַּגְּרוּת מְאַבְּדִים הֵם אֶת הַשְׁלִיטָה עָלָיו, וְהוּא כְּבָר אֵינוֹ נִשְׁמָע לְהוֹרָאוֹתֵיהֶם, וְאָז הַדָּבָר לְפֶלֶא בְּעֵינֵיהֶם... מְנַסִּים הֵם לְהָבִין לָמָּה, "הֲרֵי לֹא מָנַעְנוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר", וְאֵינָם מְבִינִים שֶׁזּוֹ אַחַת הַבְּעָיוֹת בְּחִנּוּכוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד לָתֵת לוֹ הַכֹּל לְפִי מַאֲוַיָּו וּרְצוֹנוֹתָיו, וּכְכָל שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה מְבֻגָּר יוֹתֵר הַבְּעָיוֹת הוֹלְכוֹת וּמַחֲרִיפוֹת, אָז מְפַתֵּחַ הוּא אִישִׁיוּת עַצְמִית וְלֹא תָּמִיד זוֹכֵר הוּא אֶת כָּל הַטּוֹבָה שֶׁזָּכָה לָהּ מֵהוֹרָיו וְאַף הַטּוֹבָה עַצְמָהּ הוֹפֶכֶת לְחֵלֶק מִסִּבּוֹת הִתְנַכְּרוּתוֹ אֲלֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁאֵין הֵם יְכוֹלִים לְסַפֵּק כָּל רְצוֹנוֹתָיו.
זֹאת בָּאָה הַתּוֹרָה לְהַזְהִיר אוֹתָנוּ: "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ **בַּיּוֹם הַהוּא**" - עוֹד בְּטֶרֶם יָבוֹא לִשְׁאֹל אוֹתְךָ, עוֹד בְּטֶרֶם הוּא מְפַתֵּחַ אֶת שִׂכְלוֹ וּבוֹנֶה לְעַצְמוֹ אֶת עוֹלַם הָעֲרָכִים שֶׁלּוֹ, אָז דַּוְקָא יֵשׁ לְהַחְדִּיר בּוֹ אֶת יְסוֹדוֹת הָאֱמוּנָה, וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לֹא תַּקְפִּיד עַל כָּךְ, וְלֹא תֵּדַע לְחַנֵּךְ "**בַּיּוֹם הַהוּא**" - בִּזְמַן שֶׁהוּא קָטָן, עָלוּל לִצְמֹחַ לְךָ בֵּן רָשָׁע חַס וְשָׁלוֹם, וְאַתָּה לֹא תַּרְגִּישׁ בְּאֵיזוֹ מְהִירוּת זֶה קוֹרֶה!
כְּאוֹת לְכָךְ הַתּוֹרָה נָתְנָה תְּשׁוּבָה זֶהָה עַל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁנֵי הַבָּנִים, הֵן לָרָשָׁע וְהֵן לַשֶּׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, לוֹמַר לְךָ: זֶה וְזֶה חַד הֵם. הָרָשָׁע לֹא נוֹלַד כְּשֶׁהוּא רָשָׁע - הוּא בְּרֵאשִׁית צְמִיחָתוֹ

הֵחֵל אֶת מַסֶּכֶת חַיֶּיו כְּ"מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל", אָז עֲדַיִן הָיָה מוּכָן לְהַקְשִׁיב וּלְהַאֲזִין לְדִבָּרֶיךָ. אֶלָּא שֶׁהָאַשְׁמָה הִיא רַק שֶׁהֶחְמַצְתָּ אֶת הַהִזְדַּמְנוּת הַנְּדִירָה הַחַד-פַּעֲמִית שֶׁהָיְתָה לְכָךְ וְאֶת הַנַּעֲשָׂה אֵין לְהָשִׁיב.

חוֹבָתֵנוּ הִיא לִזְכֹּר וּלְהַשְׁמִיעַ לְיִלָּדֵינוּ בַּזְּמַן הַנָּכוֹן - "בַּיּוֹם הַהוּא" - אֶת דְּבָרֵינוּ, אַף כִּי אֵין סָפֵק, שֶׁכָּל יֶלֶד הוּא עוֹלָם בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְאֵין לִבּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל זֶה דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ.

בַּסֵּפֶר "**חוֹבַת הַתַּלְמִידִים**" בַּהַקְדָּמָה הִסְבִּיר זֹאת **הָאַדְמוֹ"ר מִפִּיסֶצְנָה** זְצוּק"ל הַשֵּׁם יִקֹּם דָּמוֹ בְּצוּרָה נִפְלָאָה:

אִם נַחְדֹּר אֶל תּוֹךְ נֶפֶשׁ הַנַּעַר וְנִתְבּוֹנֵן בְּנִסְיוֹנוֹת זַכִּים וַאֲמִתִּיִּים בְּכָל מַהֲלָכָהּ, נִרְאֶה **שֶׁעַל פִּי רֹב אֵין הַנַּעַר סָר מִדַּרְכֵי ה' בְּפַעַם אַחַת**, לֹא מְחֻלַּל שַׁבָּת בְּפַעַם אַחַת, אַף אֵינוֹ יוֹצֵא מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ לְטַרְטֵירָאוֹת פִּתְאֹם. הַגְּמָרָא (שַׁבָּת קה:) אוֹמֶרֶת: "כְּךְ אֱמָנוּתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע, הַיּוֹם אוֹמֵר לוֹ עֲשֵׂה כָּךְ וּלְמָחָר עֲשֵׂה כָּךְ" וְכוּ'.

בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה מִתְקַבֵּל הָרוֹשֶׁם מִגְּמָרָא זֹאת **שֶׁהַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ מַתְחִיל מִיָּד בַּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת, אֶלָּא בְּהַדְרָגָה הוֹלֵךְ מֵהַקַּל אֶל הַכָּבֵד, גַּם בְּדַעְתּוֹ פְּנִימָה הַמַּשְׁבֵּר לֹא נַעֲשָׂה פִּתְאֹם וּבְפַעַם אַחַת**, רַק לִפְנֵי שָׁנָה אוֹ יוֹתֵר הִתְחִילָה דַּיְּעָתוֹ לְהִתְפַּצֵּעַ מְעַט, פָּצַע וְאֵינוֹ פָּצַע, כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבַּיִת, רַק כְּנֶגַע, נֶגַע וְאֵינוֹ נֶגַע, וּמִמֶּנּוּ מְבַצְבֵּצֶת מַחֲשָׁבָה דַּקָּה מִן הַדַּקָּה, לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה כְּעַל דָּבָר נִבְזֶה וּבַטְלָנוּת, וְעַל עוֹלָם הַחִיצוֹנִי שֶׁל הוֹלֻלּוֹת, בַּעֲרוּת וּפַחֲזוּת כְּיָפֶה וְטוֹב, וְאָז גַּם סִבָּה קַלָּה יְכוֹלָה לְגָרֵם פֶּצַע כָּזֶה, כִּי מִצָּעָרָה הִיא בְּרֹאשִׁיתָהּ וְאֵינָהּ פּוֹעֶלֶת הַרְבֵּה עָלָיו וְעַל מַעֲשָׂיו, רֻבּוֹתָיו אַף חֲבֵרָיו הַיּוֹתֵר קְרוֹבִים אֵינָם מַכִּירִים בּוֹ אָז שׁוּם הִשְׁתַּנּוּת, אַךְ מְעַט מְעַט הַפֶּצַע מִתְעַמֵּק בְּנַפְשׁוֹ וּמִתְרַחֵב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּמְנַפֵּשׁ וְעַד בָּשָׂר מְכַלֶּה, וּפִתְאֹם קוֹל רַעַשׁ נִשְׁמָע, וְהִנֵּה עָזַב אֶת בֵּית אֱלֹקִים וְנָפַל לִבְאֵר שַׁחַת, רַחֲמָנָא לִצְלַן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

זוֹהִי חוֹבָתֵנוּ כְּהוֹרִים וְכִמְחַנְּכִים כַּאֲשֶׁר אָנוּ מַתְחִילִים לִרְאוֹת נִצָּנִים שֶׁל רִפְיוֹן בַּעֲבוֹדַת ה', חַיָּבִים לִבְדֹּק וְלֹא לְזַלְזֵל, לָדַעַת שֶׁהַדְּבָרִים עֲלוּלִים לְהִתְפַּתֵּחַ לְמַצָּב שֶׁאַחַר כָּךְ לֹא תִּהְיֶה לָנוּ שְׁלִיטָה עַל הַנַּעֲשֶׂה. עָלֵינוּ לִפְקֹחַ עַיִן בּוֹחֶנֶת עַל הִתְנַהֲגוּת יְלָדֵינוּ, לִבְדֹּק יוֹם-יוֹם וְלֹא לְהַשְׁאִיר אֶת הָאַחֲרָיוּת לַאֲחֵרִים כֵּיוָן שֶׁאִם חַס וְשָׁלוֹם הַיֶּלֶד יִסְטֶה מִדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, לֹא נוּכַל לוֹמַר "יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה"!

זוֹ כַּוָּנַת הַכָּתוּב "וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא", לֵאמֹר: זְכֹר אֶת שְׁאֵלוֹתָיו הַיּוֹם וַעֲנֵה לוֹ נְכוֹנָה, וּמִן הַשָּׁמַיִם יְסַיְּעוּךָ לְכַוְּנוֹ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת, וְאִם כָּךְ תַּעֲשֶׂה - רַבִּים סִכּוּיֶיךָ שֶׁתִּזְכֶּה בְּבָנִים צַדִּיקִים, בְּנֵי תוֹרָה וְיִרְאֵי ה'. אַךְ עָלֵינוּ לָדַעַת, שֶׁהַדֶּרֶךְ הָעִקָּרִית לְהַקְנוֹת לַבָּנִים אֶת אַהֲבַת הַתּוֹרָה הִיא בְּאֶמְצָעוּת הַדֶּגְמָא הָאִישִׁית.

ואף אתה הקהה את שניו

''וְאַף אַתָּה הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו, וֶאֱמֹר לוֹ: 'בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם''

אֵין מְשִׁיבִים לְרָשָׁע

הַתְּשׁוּבָה לַבֵּן הָרָשָׁע, מְפֹרֶשֶׁת בַּפָּתוּב: ''וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם 'מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם?' וַאֲמַרְתֶּם: זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל.''

וְיָדוּעַ דִּקְדּוּקוֹ שֶׁל הַגָּרָ''א בַּכָּתוּב הַזֶּה: פָּרְשָׁה תּוֹרָה שֶׁיֹּאמְרוּ הַדְּבָרִים כִּתְשׁוּבָה לִשְׁאֵלַת הַבֵּן - לְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל נֶאֱמַר ''וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ'' (שְׁמוֹת יג, ח) לַבֵּן הַתָּם עוֹנִים ''וְאָמַרְתָּ **אֲלֵיהֶם**'', ''וְאָמַרְתָּ **לְבִנְךָ**'' (דְּבָרִים ו, כא) בָּחָכָם. אֲבָל כָּאן בַּמִּקְרָא הָאָמוּר בְּבֵן רָשָׁע, נֶאֱמַר ''וַאֲמַרְתֶּם'' סְתָם, וְלֹא נֶאֱמַר ''וַאֲמַרְתֶּם **לוֹ**''.

וּבֵאֵר אֲדוֹנֵנוּ הַגָּרָ''א, שֶׁאֵין מְשִׁיבִים לְרָשָׁע. שֶׁהֲרֵי הוּא עַצְמוֹ גַּם כֵּן לֹא הִפְנָה אֵלֵינוּ שְׁאֵלָה, אֶלָּא קָבַע וְהִתְרִיס לְנֶגְדֵּנוּ, כַּנֶּאֱמַר בָּעִנְיָן: ''וְהָיָה כִּי **יֹאמְרוּ** אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם'' - וְלֹא כְּהָאָמוּר אֵצֶל הַתָּם וְהֶחָכָם: ''כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ''. וְהֵיכָן שֶׁאֵין שְׁאֵלָה, אֵין מִן הַצָּרֶךְ לְהָשִׁיב. אָמְנָם בְּיַחַס לַבֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, נִצְטַוִּינוּ בְּ''אַתְּ פְּתַח לוֹ'', אֲבָל אֵצֶל רָשָׁע כְּבָר נֶאֱמַר, ''אַל תּוֹכַח לֵץ'' (מִשְׁלֵי ט, ח).

וְהוֹסִיף וּבֵאֵר בָּזֶה עוֹד אֶת דִּקְדּוּק לְשׁוֹן הַמַּגִּיד כָּאן: ''לִי, וְלֹא **לוֹ**, אִלּוּ הָיָה שָׁם, לֹא **הָיָה** נִגְאָל.'' וּמַשְׁמָע, שֶׁאֵין הָאָב מִתְפַּנֶּה לְדַבֵּר עִם הַבֵּן הָרָשָׁע עַצְמוֹ, אֶלָּא שֶׁתּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּרוֹ עִם הָאֲחֵרִים, עָלָיו לְהַפְנוֹת רֶמֶז לְעָבְרוֹ, לְהַקְהוֹת אֶת שִׁנָּיו. וְ''הַקְהֵיָה'' זוֹ, בְּוַדַּאי אֵין בָּהּ מִשּׁוּם גּוּף מִצְוַת סִפּוּר לַבֵּן הָרָשָׁע, אֶלָּא שֶׁהוּא מְחַנֵּךְ בָּזֶה אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ הָאֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יִמָּשְׁכוּ אַחֲרָיו.

וּמָשָׁל נָאֶה אָמְרוּ בָּזֶה:

מָשָׁל לְכַבָּאִים שֶׁהֶזְעֲקוּ לְכַבּוֹת דְּלֵקָה גְּדוֹלָה. בְּהַגִּיעָם לַמָּקוֹם וּבִרְאוֹתָם אֶת עָצְמַת הַדְּלֵקָה הַמִּשְׁתּוֹלֶלֶת, הֵחֵלּוּ לְהַתִּיז מַיִם, דַּוְקָא לְעֵבֶר הַבָּתִּים הַסְּמוּכִים לְמָקוֹם הַשְּׂרֵפָה, אֲבָל הַבַּיִת הַבּוֹעֵר עַצְמוֹ, לֹא שָׂתוּ אֲלֵיהוּ לִבָּם וְלֹא הִתִּיזוּ עָלָיו, וְלֹא זָכָה אֶלָּא לְכַמָּה פֵּרוּרֵי טִפִּין שֶׁנִּתְזוּ עָלָיו מִמֵּילָא.

הַצִּבּוּר הָרַב שֶׁנִּתְקָהֵל בַּמָּקוֹם תָּמֵהַּ לְפֵּשֶׁר הַדָּבָר. וְדַיָּרֵי הַבָּתִּים הַסְּמוּכִים שֶׁהַמַּיִם הֻתְּזוּ עֲלֵיהֶם בְּזֶרֶם שׁוֹטֵף, נִקְהֲלוּ עַל הַכַּבָּאִים בְּמְחָאָה נִמְרֶצֶת: ''מַה לָּכֶם לְהַשְׁחִית אֶת רְכוּשֵׁנוּ? הֲטַחוּ עֵינֵיכֶם מֵרְאוֹת הֵיכָן מְקוֹר הַתַּבְעֵרָה. הֵן לֹא הֻזְעַקְתֶּם לְהַתִּיז מַיִם בְּעִלְמָא, אֶלָּא לְכַבּוֹת הַדְּלֵקָה. וְעֵינֵיכֶם הָרוֹאוֹת שֶׁבְּבָתֵּינוּ לֹא אָחֲזָה הָאֵשׁ. טַפְּלוּ אֵפוֹא בַּבַּיִת הַבּוֹעֵר עַצְמוֹ!''

הֶשִׁיבוּם הַכַּבָּאִים: "שׁוֹטִים שְׁבָעוֹלָם! וְכִי אֵינְכֶם רוֹאִים בְּעַצְמְכֶם, שֶׁמַּצָּבוֹ שֶׁל הַבַּיִת הַבּוֹעֵר כְּשֶׁלְּעַצְמוֹ הִנּוֹ בְּכִי רַע. הַסְּכוּי לְהַצִּילוֹ אַפְסִי, וְגַם אִם הַצֵּל נַצִּיל מַשֶּׁהוּ, יִהְיוּ אֵלּוּ שְׁיָרִים מְפֻחָמִים בִּלְבָד. לְעֻמַּת זֹאת, עָלֵינוּ לְדָאֹג מִבְּעוֹד מוֹעֵד, לַבָּתִּים הַסְּמוּכִים. כָּל עוֹד לֹא הִתְפַּשְׁטָה הָאֵשׁ וְלֹא אָחֲזָה בָּהֶם, אֶפְשָׁר עֲדַיִן לְהָגֵן עֲלֵיהֶם בְּזִרְמֵי מַיִם כַּבִּירִים לְבַל תִּתָּפֵס בָּהֶם."

הָרְשָׁע עַצְמוֹ, אֵין סִכּוּי שֶׁיֵּאוֹת לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה וּלְהַפְנִימָהּ. אֲבָל הַבָּנִים הָאֲחֵרִים זְקוּקִים לִתְגוּבָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תֹּאחַז בָּהֶם אֹשֶׁו שֶׁל רָשָׁע.

בַּסֵּפֶר "**אַסַּפַּת מַעֲרָכוֹת**" שׁוֹאֵל הָרַב הַגָּאוֹן **יַעֲקֹב חַיִּים גּוֹלְדְוִיכְט** זַצַ"ל: אִם כֵּן, מַהוּ זֶה הָאָמוּר בַּכָּתוּב כִּתְגוּבָה לְדִבְרֵי הָרָשָׁע: "וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פָּסַח גּוֹ'"? וְנִרְאֶה לְבָאֵר שֶׁהָרָשָׁע, אֵין מוֹכִיחִין אוֹתוֹ, אֲבָל **מוֹחִין** בַּעֲדוֹ. וּמְחָאָה, לֹא נוֹעֲדָה בְּעִקָּרָהּ לְמְנֹעַ בְּיַד הָעוֹבֵר עֲבֵרָה מִלַּעֲבֹר. תֹּרֶף פְּקִירָתָהּ הוּא לְהָגֵן עָלֵינוּ עַצְמֵנוּ, שֶׁנּוֹכַחְנוּ בִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה. כִּי הָרוֹאֶה מַעֲשֵׂי רָשָׁע וּמִתְבּוֹנֵן בָּפָנָיו, אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִשְׁפַּע מִמֶּנּוּ, בְּמִעַט אוֹ בְּהַרְבֵּה. וּכְבָר קָבְעוּ חֲכָמִים לֵאמֹר: "כָּל הָרוֹאֶה סוֹטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יַזִּיר עַצְמוֹ מִן הַיַּיִן" (סוֹטָה ב.).

וְכִדְמוּת הַדְּבָרִים, בְּאֵר **הַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם אַלְיָהוּ דֶּסְלֶר** זַצַ"ל, שֶׁעַל כֵּן נֶאֱמְרָה הֲלָכָה בְּמְחֻיְּבֵי מִיתַת בֵּית דִּין: "יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָּרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ" (דְּבָרִים יז, ז). כִּי הֵם אֵלּוּ שֶׁנּוֹכְחוּ בִּשְׁעַת הָרֶשַׁע, הֵם שֶׁהִתְרוּ בּוֹ וְשָׁמְעוּ אֶת ה"אַף עַל פִּי כֵן" הַדָּוְקָנִי שֶׁלּוֹ. וְעַל כֵּן הֵם הַחַיָּבִים יוֹתֵר מִכֹּל, בִּתְגוּבָה הוֹלֶמֶת.

וְכַיּוֹצֵא בָּזוֹ מָבָאר הַגְּרִי"ז מִבְּרִיסְק זַצַ"ל, בְּבֵאוּר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמִים: "אִיּוֹב שֶׁשָּׁתַק (לַעֲצַת פְּרֹעֹה עַל יִשְׂרָאֵל) נִדּוֹן בְּיִסּוּרִין" (סוֹטָה יא.). כִּי הַשְׁתִּיקָה כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ לְתִכְנִית רָשַׁע שְׁטָנִית, כְּגוֹן זוֹ שֶׁל "כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ" (שְׁמוֹת א, כב), הִנָּהּ שֹׁרֶשׁ פּוֹרֶה רֹאשׁ. אִי-הַתְגּוּבָה כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ הִנָּהּ חֵטְא הַטָּעוּן כַּפָּרָה.

וְאַף כָּאן, כַּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת הַטָּחַת הָרְשָׁע הַמְחֻצָּפָת: "מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם!" עָלֵינוּ לְהָגִיב מִיָּדִית בִּדְבָרִים אֲמוּנִיִּים: "זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה' אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וְגוֹ'", שֶׁאִלְמָלֵא כֵּן, נָהֵא אָנוּ עַצְמֵנוּ נִפְגָּעִים מִן הַבּוֹטוּת הַזּוֹ.

וְכֵן מַשְׁמַע דִּקְדּוּק לְשׁוֹן **רַשִׁ"י** בָּעִנְיָן: "בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי" - כָּאן רָמַז תְּשׁוּבָה לַבֵּן הָרָשָׁע. "כִּי כָּאן בִּלְבָד, הַדְּבָרִים מְכֻוָּנִים בְּרֶמֶז שֶׁל עֻקְּיפִין מִיהָא לַבֵּן הָרָשָׁע. אֲבָל זוֹ הָאֲמוּרָה בְּמִקּוֹמָהּ: "וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח וְגוֹ'", אֵינָהּ תְּשׁוּבָה לוֹ, אֶלָּא מַעֲשֶׂה מְחָאָה בְּעֶלְמָא, שֶׁלֹּא נוֹעַד לְאָזְנָיו הָעֲרֵלוֹת כְּלָל.

לָמָּה לֹא מַחֲזִירִים אֶת הָרָשָׁע בִּתְשׁוּבָה?
שְׁאַל בְּנִי

לָמָּה מַרְחִיקִים אֶת הָרָשָׁע וּמַקְהִים אֶת שִׁנָּיו, הֲרֵי אַדְרַבָּה, צְרִיכִים לְקָרְבוֹ וּלְהַחֲזִירוֹ בִּתְשׁוּבָה? לָמָּה מְשִׁיבִין לוֹ דִּבְרֵי חִדּוּדִין כָּאֵלֶּה, הֲרֵי גַּם הוּא נִקְרָא בֵּן?!
תְּשׁוּבָה:
אֶלָּא, אֵין כַּוָּנַת בַּעַל הַהַגָּדָה בְּאָמְרוֹ "הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו" שֶׁצָּרִיךְ לְגַנּוֹת סְתָם אֶת הַבֵּן הָרָשָׁע, כִּי אִם לְהַחֲלִישׁ אֶת כֹּחַ הָרַע הַפּוֹעֵל בְּקִרְבּוֹ, וְעַל יְדֵי שֶׁיְּבַטֵּל עַצְמוֹ אֶל הֶחָכָם יִהְיֶה גַּם לוֹ תִּקּוּן.
פֶּסַח הוּא זְמַן שֶׁמֵּאִיר אֶת הָאָדָם... כָּל אֶחָד יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַמְּצָרִים (מִלְּשׁוֹן "יְצִיאַת מִצְרַיִם"). אֲפִלּוּ מִי שֶׁדַּעְתּוֹ מְעֻרְבֶּבֶת וְעוֹד אֵין לוֹ מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת יָכוֹל לְהוֹשִׁיעַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּיצִיאַת מִצְרַיִם: "וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם". גַּם הָרָשָׁע מְסֻגָּל לִהְיוֹת לוֹ תִּקּוּן בְּיָמִים אֵלּוּ עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה... פֶּסַח הוּא זְמַן לַכֹּל...
אַךְ עָלֵינוּ לִזְכֹּר: רַק עַל רָשָׁע, שֶׁהוּא רָשָׁע בֶּאֱמֶת, נֶאֱמַר "הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו", אַךְ אִם אֵין אָנוּ יוֹדְעִים בְּוַדָּאוּת שֶׁמְּדֻבָּר כָּאן בְּאָדָם רָשָׁע וַדַּאי שֶׁחוֹבָתֵנוּ לְקָרְבוֹ וּלְעוֹדְדוֹ.
כָּךְ רָאִינוּ אֵצֶל פַּרְעֹה, שֶׁעָלָיו כָּתַב הָרַמְבַּ"ם, שֶׁמּוֹנְעִים מִמֶּנּוּ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָה, כִּי הָרְשָׁעִים אַף בְּפִתְחָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם אֵינָם שָׁבִים. עַד כְּדֵי כָּךְ רִשְׁעוּתָם טְבוּעָה בָּהֶם, שֶׁהֵם אֵינָם יְכוֹלִים לְהִשְׁתַּחְרֵר מִמֶּנָּה, אֲפִלּוּ יוֹדְעִים הֵם אֶת הָאֱמֶת. אַךְ אִם אָכֵן דַּעְתֵּנוּ נוֹטָה בְּבֵרוּר לָדַעַת שֶׁמְּדֻבָּר בְּרָשָׁע נְקֵיִּם אֶת מַאֲמַר הַמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת (א, ז): "אַל תְּתַחַבֵּר לָרָשָׁע". (רַבִּי אַבְרָהָם מְרָדְכַי אַלְתֶּר מִגּוּר, ה"אִמְרֵי אֱמֶת")

יכול מראש חדש

זְהִירוּת בְּצַעֲרָן שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל
מְסֻפֶּרֶת כַּלָּתוֹ שֶׁל רַבִּי **יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד** זַצַ"ל, אֵשֶׁת בְּנוֹ ר' **אֱלִיָּהוּ מָרְדְּכַי** זַ"ל:
אַחֲרֵי פְּטִירַת חֲמוֹתִי וּמָרָן זַצַ"ל נִשְׁאַר בְּגִפּוֹ, עָבַרְנוּ עִם הַמִּשְׁפָּחָה לָגוּר בִּדִירָתוֹ. בַּיָּמִים הָהֵם הָיוּ מוֹשִׁיבִים כּוֹבֶסֶת עַל גַּבֵּי גִּיגִית מְלֵאָה מַיִם, וּמַהֲנַץ הַחַמָּה עַד שְׁעַת שְׁקִיעָה הָיְתָה מְשַׁפְשֶׁפֶת אֶת יָדֶיהָ בַּכְּבִיסָה, וְכָל זֹאת תְּמוּרַת שָׂכָר זָעוּם וְעָלוּב. בְּדֶרֶךְ כְּלָל הָיְתָה זוֹ פַּרְנָסָתָן שֶׁל הָעֲנִיּוֹת שֶׁמְּבִין מִשְׁפָּחוֹת יוֹצְאֵי אַרְצוֹת הַמִּזְרָח. וְהִנֵּה בִּשְׁעַת בֹּקֶר מֻקְדֶּמֶת, בְּטֶרֶם יָצָא חְמִי זַצַ"ל לִתְפִלַּת שַׁחֲרִית כְּוָתִיקִין, נִשְׁמְעוּ מֵרָחוֹק קוֹלוֹת מְרִיבָה נִרְגָּזִים, הַבָּאִים מִכִּוּוּן מַעֲלֵה "בָּתֵּי מַחְסֶה". "אוּלַי תַּטְרִיחִי עַצְמֵךְ לָצֵאת וְלִרְאוֹת מַה פֹּשֶׁר הַקּוֹלוֹת וְהַצְּוָחוֹת בִּשְׁעַת בֹּקֶר מֻקְדֶּמֶת כָּזֹאת?" - פָּנָה אֵלַי בַּאֲדִיבוּת חְמִי הַצַּדִּיק זַצַ"ל.
כְּשֶׁחָזַרְתִּי סִפַּרְתִּי לוֹ כִּי אַחַת מִנְּשׁוֹת "בָּתֵּי מַחְסֶה" הִזְמִינָה אִשָּׁה תֵּימָנִיָּה שֶׁגָּרָה בְּכִפַּר הַשִּׁילוֹחַ, שֶׁתָּבוֹא לְכַבֵּס אֶצְלָהּ הַיּוֹם. וְהִנֵּה כְּשֶׁבָּאָה הַמִּסְכֵּנָה בְּעוֹד חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה בַּחוּץ, סָרְבָה הָאִשָּׁה לְהוֹשִׁיבָהּ עַל הַכְּבִיסָה, בְּטַעֲנָה כִּי שְׁכְחָה שֶׁהַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאִלּוּ הָאִשָּׁה

תֵּימָנִיָּה מַתְרִיעָה כְּנֶגְדָּהּ וְצוֹוַחַת, שֶׁאִם לֹא תַּעֲבֹד הַיּוֹם, לֹא יִהְיֶה לָהּ מִמַּה לְהָבִיא טֶרֶף לְעוֹלְלֶיהָ, כִּי בַּעֲלָהּ שׁוֹכֵב חוֹלֶה בַּבַּיִת וְהִיא הַמְפַרְנֶסֶת הַיְחִידָה שֶׁל הַמִּשְׁפָּחָה.

מִשֶּׁשָּׁמַע חָמִי אֶת הַסִּפּוּר, פָּנָה אֵלַי: "הַאִם יֵשׁ לָךְ בַּמֶּה לְהַעֲסִיק אֶת הַכּוֹבֶסֶת?" מִשֶּׁנַּעֲנָה בְּחִיּוּב, פָּנָה אֵלַי וְאָמַר: "עָלַי וְהַזְמִינִי אֶת הַכּוֹבֶסֶת הַתֵּימָנִיָּה וְהוֹשִׁיבִי אוֹתָהּ לְכַבֵּס. לְצַעַר בַּת יִשְׂרָאֵל עֶלוּבָה וַעֲנִיָּה שֶׁטַּפְלֵי תְּלוּיִים בָּהּ, חָמוּר מִלַּעֲבֹר עַל מִנְהָג".

אַחֲרֵי שֶׁהֵכַנְתִּי אֶת הַגִּיגִית וְהִדְלַקְתִּי מִתַּחְתֶּיהָ אֶת ה"פְּרִימוּס", וְהוֹשַׁבְתִּי לְיָדָהּ אֶת הַכּוֹבֶסֶת, בָּאָה אוֹתָהּ אִשָּׁה בְּרִיצָה, וּבִקְשָׁה מֵהַכּוֹבֶסֶת לָבוֹא אֵלֶיהָ...

"אִם לָרַב מָתָר לְכַבֵּס בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, מָתָר גַּם לִי!"... (רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זוֹנֶנְפֶלְד)

"והגדת לבנך"

בְּדֶרֶךְ שֶׁל דֶּגֶמָא אִישִׁית

"בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְגוֹ' אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְגוֹ" (דְּבָרִים כא, יח).

וְקָשֶׁה: לְשֵׁם מָה מוֹסִיפָה הַתּוֹרָה "אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ"? וְכִי עַל מָה וְלָמָּה זֶה הוּא קְרוּי בֵּן סוֹרֵר אִם לֹא שֶׁמֵּאֵן לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הוֹרָיו?

מְתָרֵץ "**הַשָּׁרָף**" **מִקּוֹצְק**: הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ מָה הַסִּבָּה שֶׁהַבֵּן הַסּוֹרֵר הִגִּיעַ לְמַצָּבוֹ הַמַּבִּישׁ. הוּא לֹא שָׁמַע אֶת קוֹל אָבִיו, הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, בְּלָמְדוֹ תּוֹרָה בְּבֵיתוֹ; הוּא לֹא שָׁמַע אֶת אַבָּא מְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּקוֹל, בַּכַּוָּנָה הָרְאוּיָה, וְגַם לֹא שָׁמְעוֹ קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּדִקְדּוּק הָאוֹתִיּוֹת וְכוּ'.

גַּם אֶת אִמּוֹ הוּא לֹא שָׁמַע אוֹמֶרֶת תְּהִלִּים וּמִתְחַנֶּנֶת לֵאלֹקִים עַל בָּנֶיהָ שֶׁיִּגְדְּלוּ וְיִצְמְחוּ לְיִרְאֵי אֱלֹקִים, לֹא שָׁמְעָה מִתְפַּלֶּלֶת כְּמוֹ שֶׁאִשָּׁה יְהוּדִיָּה צְרִיכָה לְהִתְפַּלֵּל, וְלָכֵן נֶהְפַּךְ לְבֵן סוֹרֵר.

יְסוֹד זֶה שֶׁל הַדֶּגֶמָא הָאִישִׁית שֶׁל הַהוֹרִים, מַשְׁלִים אֶת הַנֶּאֱמַר עַל הַחוֹבָה לִיצֹר אֲוִירָה נִנּוֹחָה וּשְׁלֵוָה בַּבַּיִת. כִּי בְּעוֹד שֶׁיְּצִירַת הָאֲוִירָה הַטּוֹבָה מִתְמַקֶּדֶת יוֹתֵר בְּמָה לֹא לַעֲשׂוֹת, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לְהִתְנַגֵּשׁ עִם הַיֶּלֶד יְתֵר עַל הַמִּדָּה, הַיְסוֹד שֶׁל הַדֶּגֶמָא הָאִישִׁית מְדַבֵּר בְּמֻנָּחִים אַקְטִיבִיִּים וּמַעֲשִׂיִּים.

וּשְׁנֵי הַיְסוֹדוֹת הָאֵלֶּה מַשְׁלִימִים זֶה אֶת זֶה בְּיֶתֶר שְׂאֵת, כִּי אִם נוֹצֶרֶת בַּבַּיִת אֲוִירָה נְעִימָה וּלְבָבִית, נִתֶּנֶת לַיֶּלֶד אֶפְשָׁרוּת טוֹבָה יוֹתֵר לַעֲקֹב אַחֲרֵי מַעֲשֵׂי הוֹרָיו וְלִלְמֹד מִדַּרְכֵיהֶם. רַק בְּצוּרָה זוֹ הוּא מַרְגִּישׁ קִרְבָה נַפְשִׁית וּמְעֻנְיָן בְּחֵפֶץ רַב לְקַחַת מֵהֶם מָשָׁל וְדֶגְמָא לְדַרְכֵי הַחַיִּים.

וְהָיָה אִם יִנָּצְלוּ הַהוֹרִים הַזְּדַמְּנוּת זוֹ וְיִשַּׁפְּרוּ מַעֲשֵׂיהֶם בַּהַנְהָגָה הָרְאוּיָה בֵּינָם לְבֵין עַצְמָם, בֵּינָם לְבֵין הַמָּקוֹם וְגַם בֵּינָם לְבֵין יַלְדֵיהֶם - יֵשׁ לְתְלוֹת תִּקְוָה רַבָּה בָּעֲתִיד.

בָּרֹאשׁ וּבָרִאשׁוֹנָה, חַיָּבִים אָנוּ לְחַנֵּךְ אֶת עַצְמֵנוּ, וְכִלְשׁוֹן הַגָּאוֹן **רַבִּי שִׁמְשׁוֹן רָפָאֵל הִירְשׁ** בְּסִפְרוֹ "**יְסוֹדוֹת הַחִנּוּךְ**" (ח"ב עמ' נה'): "וּלְפִיכָךְ שׁוּמָה עָלֵינוּ לְהַתְחִיל, לֹא יְאֻחַר מִשְּׁעַת לֵדָתוֹ שֶׁל בְּכוֹרֵנוּ, אֲשֶׁר ה' חוֹנֵן אוֹתָנוּ, לִנְדֹּר נֶדֶר קָדוֹשׁ, כִּי מִשָּׁעָה זוֹ וְאֵילָךְ נְחַנֵּךְ אֶת עַצְמֵנוּ, כְּדֵי שֶׁנּוּכַל לְחַנֵּךְ אֶת בָּנֵינוּ בְּרוּחַ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת".

הַהוֹרִים צְרִיכִים לְהַחְשִׁיב אֶת עַצְמָם כַּחֲנִיכִים לְכָל דָּבָר, לְתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הָעוֹמְדִים לְקַבֵּל אֶת חִנּוּכָם הָרִאשׁוֹן, וְרַק אִם יַרְגִּישׁוּ כָּךְ וְיִחְיוּ בְּרוּחַ זוֹ הֵלְכָה לְמַעֲשֶׂה, יוּכְלוּ לְהָבִיא גַּם אֶת יַלְדֵיהֶם לִצְעֹד בְּעִקְבוֹתֵיהֶם.

הַדֻּגְמָא שֶׁהַיֶּלֶד צָרִיךְ לִלְמֹד מֵהוֹרָיו נֶחֱלֶקֶת לִשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים, וּלְכָל אֶחָד מֵהֶם נוֹדַעַת חֲשִׁיבוּת מְרֻבָּה. שׁוּמָה עַל הָאָבָא לְהַרְאוֹת דֻּגְמָא נְאוֹתָה בְּמַעֲשִׂים הַמַּשְׁתְּכִים אֶל תְּחוּמוֹ וּלְ"שֻׁטַּח שִׁפּוּטוֹ"; חוֹבָה **עַל הָאֵם לְהַוּוֹת דֻּגְמָא לְעוֹלָלֶיהָ** בִּדְבָרִים הַנּוֹגְעִים לָהּ; וּמֻטָּל עַל שְׁנֵיהֶם לְהִצְטַיֵּר בְּצַוָּתָא כִּדְמֻיּוֹת חִיּוּבִיּוֹת בַּדְּבָרִים הַמְשֻׁתָּפִים שֶׁלָּהֶם.

יְסוֹד זֶה שֶׁל הַדֻּגְמָא הָאִישִׁית נִתַּן לַהֲבָנָה עַל פִּי כָּל הַגָּיוֹן. כִּי הֲרֵי לְיֶלֶד בַּגִּיל הָרַךְ אֵין נְטִיָּה עַצְמָאִית לְכִוּוּן מְסֻיָּם, הוּא גַּם אֵינוֹ בַּר דֵּעָה לְהָבִין בְּשִׂכְלוֹ מָה הַדָּבָר הָרָאוּי לַעֲשׂוֹתוֹ וּמַמַּה לְהִמָּנַע.

הוּא נָתוּן כֻּלּוֹ תַּחַת הָרְשָׁמִים הַנִּצּוֹדִים בְּעֵינָיו, וּמֻשְׁפָּע מֵהֶם. מִן הָרְשָׁמִים הַלָּלוּ מִתְפַּתַּחַת אִישִׁיּוּתוֹ, וּמִמַּה שֶּׁקּוֹלְטוֹת אָזְנָיו נוֹצְרוֹת הַמִּדּוֹת שֶׁלּוֹ, תְּכוּנוֹתָיו וְאָפְיוֹ לְכָל יְמֵי חַיָּיו.

לָכֵן, אִם הוּא רוֹאֶה בְּהוֹרָיו אֲנָשֵׁי אֱמֶת, שׁוֹנְאֵי בֶּצַע, וְכָאֵלֶּה שֶׁאֵינָם מְיַחֲסִים חֲשִׁיבוּת לְדְבָרִים שֶׁל הֶבֶל, גַּם הוּא לֹא יִתְהַבֵּל, וְכָל דַּאֲגָתוֹ תִּהְיֶה נְתוּנָה לְעִנְיָנִים שֶׁבְּרוּחַ. כַּאֲשֶׁר הַהוֹרִים מְשֻׁפָּעִים בְּאַהֲבַת תּוֹרָה, וּמוֹכִיחִים זֹאת בִּפְנֵי יַלְדֵיהֶם, יֵשׁ סִכּוּי רַב שֶׁגַּם הַדּוֹר הַבָּא יִצְמַח וְיִגְדַּל מִתּוֹךְ אַהֲבַת תּוֹרָה אֲמִתִּית.

בְּהַקְדָּמָתוֹ הַנִּרְגֶּשֶׁת לַסֵּפֶר "**אַבְנֵי חֵן**", שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי **אַבְרָהָם יַעֲקֹב זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיטָ"א**, **כּוֹתֵב אֲבִי הַמְחַבֵּר**, **הַגְּר"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין** שְׁלִיטָ"א, מְעַט מֵהַנְּהָגוֹת הַחִנּוּךְ שֶׁל הָרַבָּנִית מָרַת **עֲלִזָה-שׁוֹשַׁנָּה** עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, וְהַדְּבָרִים רְאוּיִים לִהְיוֹת נִשְׁמָעִים בְּכָל בַּיִת:

בָּאתִי בָּזֶה לְהַזְכִּיר אֶת רַעְיָתִי הַצַּדֶּקֶת הַמַּפְלֶגֶת בְּכָל מִדָּה נְכוֹנָה, הָרַבָּנִית עֲלִזָה שׁוֹשַׁנָּה עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, בַּת מָרָן עֲטֶרֶת יִשְׂרָאֵל יְבָדֵל לְחַיִּים טוֹבִים וַאֲרֻכִּים, הַגְּרי"ש אֶלְיָשִׁיב שְׁלִיטָ"א, שֶׁבְּזְכוּתָהּ זָכָה בְּנִי נ"י לְחַבֵּר סֵפֶר עַל הַ'מְנָחַת חִנּוּךְ'.

הִיא הָיְתָה כֵּלָה מַסֶּכֶת חִנּוּךְ לְבָנֶיהָ, וְקָשֶׁה לְתָאֵר בְּמִלִּים אֶת עֹצֶם שִׂמְחָתָהּ כְּשֶׁהָיְתָה מְלַוָּה מִיַּלְדוּתוֹ אֶת בְּנֵנוּ הרה"ג ר' אַבְרָהָם יַעֲקֹב שְׁלִיטָ"א לִירוּשָׁלַיִם, לְבֵית אָבִיהָ שְׁלִיטָ"א, שֶׁהָיָה מַקְצִיב לוֹ זְמַן מְסֻיָּם לְהַעֲנִיק לוֹ מֵחָכְמָתוֹ וְיִרְאָתוֹ.

רַעְיָתִי עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם לְבָשָׁה בִּגְדֵי שַׁבָּת וְעֵינֶיהָ זָלְגוּ דְּמָעוֹת, וְלִבָּהּ הָיָה הוֹמֶה לִרְאוֹת אֶת בְּנָהּ שׁוֹמֵעַ תּוֹרָה מֵאֲבִיהָ שְׁלִיטָ"א. יוֹם טוֹב הָיְתָה עוֹשָׂה עַל כָּל מַסֶּכֶת שֶׁלָּמַד, וְהִקְרִיבָה כָּל אֲשֶׁר לָהּ עַל מְנָת לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל הַתּוֹרָה יוֹצֵא מִפִּיו.

הִיא עָלְתָה גַּם לְבֵיתוֹ שֶׁל מָרָן הַגָּאוֹן הָ"אֲבִי עֶזְרִי" זַצַ"ל, כְּדֵי לְהוֹדוֹת לוֹ עַל הַשִּׁעוּרִים הַנִּפְלָאִים שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ בַּיְשִׁיבָה, וּבְנֵנוּ נ"י הָיָה חוֹזֵר עֲלֵיהֶם בְּבֵיתֵנוּ בְּחֶדְוָה וּבְשִׂמְחָה. גַּם בְּקָשָׁה מִמֶּנּוּ שֶׁמִּדֵּי פַּעַם יְדַבֵּר עִמָּהּ בְּלִמּוּד. לִי לֹא הָיָה הָאֹמֶץ לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְהִיא הֶחְלִיטָה שֶׁחַיֶּבֶת הִיא לְהַבִּיעַ אֶת אֲשֶׁר עַל לִבָּהּ.

הִיא גַּם הִכְנִיסָה בְּלֵב בָּנֶיהָ דֶּגְמָא שֶׁל אֲנָשִׁים לֹא שִׁפּוּיִים בְּבֵיתָהּ, אֲשֶׁר בְּכֹחוֹתֶיהָ הַדַּלִּים וּבְרוּחָהּ הָאַדִּירָה שִׁקְּמָה אוֹתָם, וְזוֹ הָיְתָה מַסֶּכֶת חִנּוּךְ עֲצוּמָה לְבָנֶיהָ. הִיא הָיְתָה שׂוֹמַעַת מֵהֶם חֶרְפָּתָהּ בָּרַבִּים וְלֹא הָיְתָה מְשִׁיבָה בִּגְבוּרָה עֲצוּמָה. וְקִבְּלָה בְּדוּמִיָּה אֶת חֶרְפָּתָהּ, אֲשֶׁר "חֶטְאָהּ" הַיְחִיד הָיָה בָּזֶה שֶׁאֵרְחָה אוֹתָם בְּבֵיתָהּ חִנָּם לְשֵׁם ה' יִתְבָּרַךְ בִּלְבָד. הִיא הִצְלִיחָה לְהַעֲבִיר אֶת כֹּחַ הַהַתְמָדָה הֶעָצוּם שֶׁרָאֲתָה אֵצֶל אָבִיהָ לְבָנֶיהָ. לֹא הָיָה לָהּ בְּעוֹלָמָהּ כְּלוּם; כָּל חֶפְצָהּ הָיָה לְהַעֲנִיק לְיוֹצְאֵי חֲלָצֶיהָ תּוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם, וְזָכְאִית נִשְׁמָתָהּ בְּגַן עֵדֶן, בְּצֵל אִמָּהּ הָרַבָּנִית שֶׁייָּנַע חַיָּה אֶלְיָשִׁיב עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, שֶׁהָיְתָה לָהּ לְמוֹרָה דֶּרֶךְ בְּחָכְמָתָהּ וּבְיִרְאָתָהּ וּרְדִיפַת הַשָּׁלוֹם שֶׁלָּהּ". עַד כָּאן לְשׁוֹן דְּבָרָיו שֶׁל הָרַב.

אִם רוֹאִים אֶת יְלָדֶיהָ בְּתִפְאֶרֶת הַתְמָדָתָם הָעֲצוּמָה, וּבְאַהֲבַת הַתּוֹרָה הַיּוֹקֶדֶת שֶׁלָּהֶם, צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁמְּקוֹרָהּ שֶׁל אַהֲבָה זוֹ הוּא בְּאֵמָם הַגְּדוֹלָה עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם. כִּי כַּאֲשֶׁר הַהוֹרִים מְהַוִּים דֶּגֶמָא לְיַלְדֵיהֶם בְּעִנְיָנִים אֵלֶּה, וּמִתְפַּלְּלִים עֲלֵיהֶם תָּמִיד שֶׁיִּזְכּוּ לִהְיוֹת גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה, יֵשׁ לָהֶם לְקַוּוֹת שֶׁהַיְלָדִים לֹא יַכְזִיבוּ.

וּמִכָּאן כְּדַאי לְהָאִיר אֶת עֵינֵיהֶם אֶל הָאֵמָא הַמַּשְׁקִיעָה כֹּחוֹת נָפֶשׁ, זְמַן וָמֶרֶץ לְלֹא לְאוֹת בְּחִנּוּךְ יְלָדֶיהָ, מִן הָרְאוּי שֶׁנְּדַע מַהִי הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה שֶׁכְּדַאי לְשָׁם לְהַפְנוֹת אֶת כָּל הַכֹּחוֹת.

ה"בבא סאלי" נלחם למען חנוך טהור

חִנּוּךְ הַיְלָדִים הוּא אַחַת הַמְּשִׂימוֹת הַקָּשׁוֹת בְּיוֹתֵר הַמֻּטָּלוֹת עַל הַהוֹרִים. כָּל בַּר דַּעַת מֵבִין כִּי חִנּוּכוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד תְּלוּי בְּשָׁנֵי גּוֹרְמִים: הַחִנּוּךְ בַּבַּיִת וְהַחִנּוּךְ בְּבֵית הַסֵּפֶר כַּאֲשֶׁר הָאֶחָד מַשְׁלִים אֶת הַשֵּׁנִי.

אֵין סָפֵק, כִּי הוֹרֶה הַשּׁוֹלֵחַ אֶת בָּנָיו לְבֵית סֵפֶר מְסֻיָּם רַק בְּגַלַּל קִרְבָתוֹ לְבֵיתוֹ, וְזוֹ הַסִּבָּה הַמַּכְרִיעָה בַּשִּׁקּוּלִים - אַף עַל פִּי שֶׁבְּבֵית סֵפֶר זֶה אֵין מְלַמְּדִים לְפִי הַשְׁקָפַת הַתּוֹרָה, הֲרֵי שֶׁהוֹרֶה זֶה הוּא בְּבָחִינַת חוֹטֵא וּמַחֲטִיא אֶת נַפְשׁוֹת יְלָדָיו.

לֹא אַחַת הִתְלַבְּטָיוֹת רַבּוֹת מְקַנְּנוֹת בְּלִבָּם שֶׁל הוֹרִים מְסֻיָּמִים לְגַבֵּי הַהַחְלָטָה בִּבְחִירַת הַמּוֹסָד הַחִנּוּכִי וּלְעִתִּים שִׁקּוּלִים זָרִים הֵם הַמַּכְרִיעִים אֶת הַכַּף, כְּגוֹן: שְׂכַר הַלִּמּוּד, הַסָּעָה,

קְרֻבָה לַבַּיִת, כַּאֲשֶׁר הֵם אֶמְנָם דְּבָרִים חֲשׁוּבִים אַךְ לֹא עִקָּרִיִּים. מִן הָרָאוּי לְהַשְׁמִיעַ לְאוֹתָם הוֹרִים שֶׁאָסוּר שֶׁסִּבּוֹת טֶכְנִיּוֹת מֵעִין אֵלּוּ יִהְיוּ הַשִּׁקּוּל הָעִקָּרִי וְהַמַּכְרִיעַ בַּהַחְלָטָה!

לֹא אַחַת הוֹרִים רַבִּים מִתְקַשִּׁים לְהָבִין מַדּוּעַ זֶה קוֹרֶה לַבֵּן שֶׁלָּהֶם, אֵיךְ פִּתְאֹם הוּא "בּוֹרֵחַ לָהֶם מֵהַיָּדִים", מַדּוּעַ הַדָּת הָפְכָה אֶצְלוֹ לְעֹל, מַדּוּעַ אֵין לוֹ חֵשֶׁק לַתּוֹרָה.

הוֹרִים הַחֻפְצִים בְּהַצְלָחַת בְּנֵיהֶם חַיָּבִים לָדַעַת כִּי עֲבוּרָתָם הַחִנּוּכִית בַּבַּיִת הִיא הַבָּסִיס לְהַצְלָחַת הַיֶּלֶד אַךְ מִנֶּגֶד לַעֲקֹב אַחַר הֶשֵּׁגָיו וְלִהְיוֹת בְּקֶשֶׁר מַתְמִיד עִם מְחַנְּכָיו.

הַבַּבָּא סָאלִי זַצ"ל יָדַע כִּי אַחַת מֵאַבְנֵי הַיְסוֹד לְחִנּוּכוֹ הַטָּהוֹר וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַיֶּלֶד הוּא מְקוֹם חִנּוּכוֹ וְעַל כֵּן הִקְפִּיד מְאֹד בָּעִנְיָן.

מַעֲשֶׂה נִפְלָא עַל כָּךְ מוּבָא בַּסֵּפֶר "**סִידְנָא בַּבָּא סָאלִי**":

כַּאֲשֶׁר כֹּהֵן הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבֵּנוּ יִשְׂרָאֵל אֲבִיחֲצִירָא זַצ"ל כְּרַבָּה שֶׁל בּוּדְנִיב שֶׁבְּמָרוֹקוֹ, נָסַע פַּעַם לְכַפָּרִים סָבִיב כְּדֵי לַעֲמֹד עַל מִשְׁמַר הַדָּת וְהַמְּצוֹת. נִצְלוּ הַמַּשְׂכִּילִים אֶת הֶעְדְּרוֹ, שָׂכְרוּ מְבֻנֶה מְפֹאָר, וְהֶחֱלוּ בְּרֹאשׁוּם תִּלְמִידִים לְבֵית סֵפֶר בְּרוּחַ הַהַשְׂכָּלָה הַכַּפְרָנִית.

כְּשֶׁשָּׁב הַבַּבָּא סָאלִי מֵמַּסָּעוֹ הָיוּ הַלִּמּוּדִים בְּעִצּוּמָם. כִּנֵּס אֶת הַקָּהָל וְדָרַשׁ בְּמַפְגִּיעַ לְהוֹצִיא אֶת הַיְלָדִים מִבֵּית הַסֵּפֶר הַמַּעֲבִירִם עַל דָּתָם. הַלָּלוּ לֹא הֶחֱרִישׁוּ. מְנַהֵל בֵּית הַסֵּפֶר עָבַר מִבַּיִת לְבַיִת וּפָתָה אֶת הַהוֹרִים בְּחֶלְקַת לָשׁוֹן וּבְמַתַּת יָד לְהַשְׁאִיר אֶת הַבָּנִים בְּבֵית סִפְרוֹ.

נַעֲנָה הַבַּבָּא סָאלִי וְאָמַר: "אָב שֶׁלֹּא יוֹצִיא אֶת בָּנָיו מִבֵּית הַסֵּפֶר הַחִלּוֹנִי, מֻבְטָח לוֹ שֶׁבָּנוֹ לֹא יוֹצִיא שְׁנָתוֹ!"

לְמָחֳרַת הַיּוֹם נִסְגַּר בֵּית הַסֵּפֶר בְּאֵין תַּלְמִידִים...

אַךְ הַשָּׂטָן לֹא אָמַר נוֹאָשׁ. הַמַּשְׂכִּילִים הֶחְלִיטוּ לִכְפּוֹת אֶת אַרְסָם דַּרְכָּךְ מִשְׁרַד הַחִנּוּךְ הַמָּרוֹקָאִי וּלְחוֹקֵק חֹק שֶׁיְּחַיֵּב אֶת הַיְּהוּדִים לִשְׁלֹחַ אֶת בְּנֵיהֶם לַחִנּוּךְ הַכְּלָלִי.

הַבַּבָּא סָאלִי הֶחְלִיט לִלְחֹם בַּחֹק. שַׂר הַמִּשְׁטָרָה הִכִּירוֹ אִישִׁית וְהוּא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל הַפֶּחָה בָּעִיר בּוּדְנִיב. הַעֲרָצָתוֹ שֶׁל הַפֶּחָה לַבַּבָּא סָאלִי הָיְתָה כֹּה רַבָּה, עַד שֶׁבִּקְּשׁוֹ שֶׁיַּתִּיר לִבְנוֹ, אוֹפְקִיר, לְהִתְרוֹעֵעַ בְּקַטְנוּתוֹ עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל הָרַב. עַתָּה גָּדַל אוֹפְקִיר, עָלָה בְּסֻלָּם הַתַּפְקִידִים עַד שֶׁהָיָה לְשַׂר הַמִּשְׁטָרָה.

נָסַע הַבַּבָּא סָאלִי לְעִיר הַמְּלוּכָה רַבָּאט וּבִקֵּשׁ לְהִוָּעֵד עִם אוֹפְקִיר. הִתְבָּרֵר שֶׁהוּא שׁוֹהֶה עַתָּה עִם חֲבֵרָיו הַשָּׂרִים בִּישִׁיבַת הַמֶּמְשָׁלָה. בִּקֵּשׁ הַבַּבָּא סָאלִי לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא מַמְתִּין לוֹ.

לְהַפְתָּעַת הַכֹּל, קָטַע אוֹפְקִיר אֶת הִשְׁתַּתְּפוּתוֹ בַּיְשִׁיבָה וְיָצָא אֶל הָרַב.

"מַדּוּעַ זֶה בָּא כְּבוֹד הָרַב לְבַקְּרֵנִי?" - שָׁאַל בְּיִרְאַת כָּבוֹד.

"עַם יִשְׂרָאֵל וְתוֹרָתוֹ נְתוּנִים בְּיָדֶיךָ!" - אָמַר לוֹ הַבַּבָּא סָאלִי בְּהִתְרַגְּשׁוּת עֲצוּמָה.

"אֵינִי מֵבִין" - אָמַר אוֹפְקִיר.

"עוֹמְדִים לְחוֹקֵק חֹק הַמְיַעֵד לְהַרְעִיל אֶת לִבּוֹת יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל, לְהַלְעִיטָם בְּלִמּוּדֵי כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת!" - הִסְבִּיר הָרַב בְּהִתְרַגְּשׁוּת.

שָׁמַע אוֹפְקִיר עַל הַחֹק הַמֻּצָע, אַךְ עִנְיָן זֶה לֹא הָיָה בִּתְחוּם סַמְכוּתוֹ.

"אֲנִי שַׂר הַמִּשְׁטָרָה" - הִזְכִּיר לְאוֹרְחוֹ - "לֹא שַׂר הַחִנּוּךְ!"

"לֹא" - הֵשִׁיב הַבַּבָּא סָאלִי - "דַּע לְךָ, כִּי מֻרְגָּע זֶה וְאֵילָךְ אֵינְךָ שַׂר הַמִּשְׁטָרָה אֶלָּא שַׂר הַחִנּוּךְ!"

"הֵכֵיצַד?" - תָּמַהּ אוֹפְקִיר.

"זֶה עַתָּה הֶחְלִיטָה הַמֶּמְשָׁלָה בְּהֶעָדֵרְךָ לְמַנּוֹתְךָ כְּשַׂר הַחִנּוּךְ!" - הוֹדִיעוֹ הָרַב.

"אִם כֵּנִים דְּבָרֶיךָ, רַבִּי, מַבְטִיחַ אֲנִי לְךָ חֲגִיגִית כִּי הַחֹק לֹא יִתְקַבֵּל." - עָנָה אוֹפְקִיר הַמֻּפְתָּע.

הוּא שָׁב לִישִׁיבַת הַמֶּמְשָׁלָה שָׁם הִתְקַבֵּל בִּתְרוּעוֹת וּבִבְרָכוֹת וּבְשׂוּרוּהוּ כִּי זֶה עַתָּה נִבְחַר פֶּה אֶחָד לְכַהֵנַת שַׂר הַחִנּוּךְ...

הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן שֶׁעָשָׂה בְּכַהֲנָתוֹ הַחֲדָשָׁה - בְּטוּל הַצַּעַת הַחֹק לְחַיֵּב אֶת יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּדֵי כְּפִירָה, וּלְאַפְשֵׁר לָהֶם לְהַמְשִׁיךְ בְּחִנּוּכָם הַמְּקוֹרִי בְּרוּחַ מוֹרֶשֶׁת הַדּוֹרוֹת.

"**הבה נתחכמה לו**"

"**בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדְדִין לוֹ**".

שְׁלֹשָׁה הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֵצָה: בִּלְעָם וְאִיּוֹב וְיִתְרוֹ.

בִּלְעָם שֶׁיָּעַץ - נֶהֱרַג. אִיּוֹב שֶׁשָּׁתַק - נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים.

יִתְרוֹ שֶׁבֵּרַח - זָכוּ בָּנָיו שֶׁיָּשְׁבוּ בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. (סוֹטָה יא.)

"בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדְדִין לוֹ". כְּלָל הוּא, כִּי הַשָּׂכָר וְהָעֹנֶשׁ בָּאִים עַל הָאָדָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. אִם, לְמָשָׁל, מָדַד הָאָדָם וְנָתַן צְדָקָה לְעָנִי מְלֹא חָפְנָיו, מוֹדֵד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּחָפְנָיו וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ (סַנְהֶדְרִין ק.). וְכָךְ גַּם עָנְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: כֵּיוָן שֶׁקִּשְׁטָה הַסּוֹטָה עַצְמָהּ לְעֲבֵרָה, צוֹתָה הַתּוֹרָה לְנַוְּלָהּ (סוֹטָה ח:). שִׁמְשׁוֹן הָלַךְ אַחַר עֵינָיו וְנָתַן עֵינָיו בְּדְלִילָה, "כִּי הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי", לְפִיכָךְ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו (סוֹטָה ט:). וַשְׁתִּי הָרִשָׁעָה הָיְתָה מְבִיאָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּמַפְשִׁיטָתָן עֲרֻמּוֹת, לְפִיכָךְ צָוָה אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ לַהֲבִיאָהּ לְפָנָיו לַמִּשְׁתֶּה כְּשֶׁהִיא עֲרֻמָּה (מְגִלָּה יב:).

אַף עָנְשָׁם שֶׁל בִּלְעָם וְיִתְרוֹ הָיָה מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה:

בִּלְעָם, שֶׁיָּעַץ שֶׁיְּהַרְגוּ יַלְדֵי יִשְׂרָאֵל וְיַשְׁלִיכוּם לַנָּהָר, לְפִיכָךְ נֶעֱנַשׁ וְנִדּוֹן לְמִיתָה. אַף יִתְרוֹ קִבֵּל שְׂכָרוֹ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁהֲרֵי הָיָה עָשִׁיר מֻפְלָג, וְכָל חֻקֵּי מִצְרַיִם הָיוּ עַל פִּיו, וְיָשַׁב בְּכִבּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁוִּתֵּר עַל הַכֹּל וּבָרַח, זָכָה לְכָבוֹד גָּדוֹל שֶׁיָּשְׁבוּ מִבְּנֵי בָּנָיו בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית.

וְאוּלָם, מַה מִּדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יֵשׁ אֵצֶל אִיּוֹב שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁתַק נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים?

אֶלָּא לְאִיּוֹב הָיוּ שִׁקּוּלִים וְחֻשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים לַשְׁתִּיקָה שֶׁגָּזַר עָלָיו לְנַכֵּחַ הָעֵצָה "כָּל הַבֵּן הַיִּלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכוּהוּ". הוּא סָבַר, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמִּן הַדִּין עָלָיו לְמָחוֹת, אוּלַם בַּמִּקְרֶה הַזֶּה לֹא תּוֹעִיל הַמְחָאָה וְלֹא כְלוּם, וְאִם כֵּן "כְּשֵׁם שֶׁמְּצְוָה לוֹמַר דָּבָר הַנִּשְׁמָע כָּךְ מִצְוָה שֶׁלֹּא לוֹמַר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע" (יְבָמוֹת סה:). וְאַדְרַבָּה, סָבַר אִיּוֹב כִּי מוּטָב שֶׁלֹּא לְמָחוֹת עַתָּה, וְאָז יִשָּׁאֵר בְּמִשְׁרָתוֹ וּבְמַעֲמָדוֹ, כְּדֵי שֶׁאַחַר כָּךְ כְּשֶׁתָּבוֹא הַהִזְדַּמְנוּת הָרְאוּיָה, יִהְיֶה בְּיָדוֹ לִפְעֹל לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

הֵבִיא עָלָיו הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִסּוּרִים, כְּדֵי שֶׁאִיּוֹב יִזְעַק מָרָה עַל יִסּוּרָיו.

וְאוּלָם, לְכְאוֹרָה, לְשֵׁם מָה זָעַק וְצָוַח עַל יִסּוּרָיו, וְכִי יֵשׁ בְּכָךְ כְּדֵי לְהוֹעִיל וְלוּ בְּמַשֶּׁהוּ?

אֶלָּא זֶה הַכְּלָל: כְּשֶׁכּוֹאֵב - זוֹעֲקִים. וְאִם אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּכָךְ כְּדֵי לְהוֹעִיל מְאוּמָה, מִכָּל מָקוֹם הָאָדָם זוֹעֵק כָּל אֵימַת שֶׁחָשׁ כְּאֵב וְצַעַר, מַדּוּעַ אֲפוּא לֹא זָעַק אִיּוֹב עַל גְּזֵרַת הַבָּנִים? עַל כָּרְחֲךָ, שֶׁהַגְּזֵרָה לֹא נָגְעָה לְלִבּוֹ וְלֹא כָּאֲבָה לוֹ כְּאֵב אֲמִתִּי.

אִיּוֹב שֶׁשָּׁתַק נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה... (בְּשֵׁם מָרָן הַגְּרִי"ז)

"וארא"ך מתבוססת בדמיך"

תַּעֲלוּמַת רֶצַח הַנַּעֲרָה הַנּוֹצְרִיָּה

א.

בְּיַעַר סָמוּךְ לַעֲיָרָה יְהוּדִית נִמְצְאָה נַעֲרָה נוֹצְרִיָּה הֲרוּגָה. הַיְדִיעָה נָפוֹצָה חִישׁ מַהֵר בִּכְפָרֵי הַסְּבִיבָה, וּמִיָּד הֵחֵלּוּ בֵּין הַגּוֹיִים לְדַבֵּר עַל כָּךְ שֶׁיַּד הַיְּהוּדִים בָּרֶצַח, מִכַּיְוָן שֶׁהֵם זְקוּקִים לְדָם נוֹצְרִים בְּשָׁבִיל לָלוּשׁ בּוֹ אֶת מַצּוֹתֵיהֶם, וְהַיָּמִים הָיוּ סְמוּכִים לְפֶסַח...

הַיַּעַר הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל חוֹכֵר יְעָרוֹת יְהוּדִי בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל, שֶׁגָּר בָּעֲיָרָה הַיְּהוּדִית הַסְּמוּכָה. הוּא חָכַר אֶת הַיַּעַר מֵאֵת פָּרִיץ הַסְּבִיבָה בְּשָׁבִיל לִכְרֹת אֶת עֵצָיו. וּמִבֶּן שֶׁהַחֶשֶׁד נָפַל עָלָיו.

הַנִּרְצַחַת הָיְתָה בִּתּוֹ שֶׁל אֶחָד הַפּוֹעֲלִים הַנִּכְרִיִּים מֵעוֹבְדָיו שֶׁל ר' שְׁמוּאֵל בַּיַּעַר, הִיא הָיְתָה מְבִיאָה בְּכָל יוֹם אֹכֶל לְאָבִיהָ בַּיַּעַר, וְגַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עָשְׂתָה כָּךְ. ר' שְׁמוּאֵל הָיָה בַּיַּעַר בְּשָׁעָה שֶׁהָרֶצַח אֵרַע, וּמִיָּד לְאַחַר מִכֵּן עָזַב אֶת הַיַּעַר. הַאִם זְקוּקִים עוֹד לְהוֹכָחוֹת "מְשַׁכְנְעוֹת" יוֹתֵר שֶׁהִנֵּהוּ הָרוֹצֵחַ?

מִיָּד נִמְצָא גַּם "עֵד רְאִיָּה". נַעַר בֶּן עֶשְׂרִים הֵעִיד שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ הָיָה בַּיַּעַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. הוּא שָׁמַע צְעָקוֹת וְרָץ מַהֵר אֶל הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ הִגִּיעַ הַקּוֹל. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשָׁם רָאָה כְּבָר אֶת הַנַּעֲרָה מֻתָּה. הוּא עוֹד הִסְפִּיק לִרְאוֹת אֶת חוֹכֵר הַיַּעַר הַיְּהוּדִי כְּשֶׁהוּא מִתְרַחֵק מִן הַמָּקוֹם, וּבְיָדוֹ סַכִּין מְטַפְטֵף דָּם וְסִיר גָּדוֹל בּוֹ קִבֵּל אֶת דַּם הַנִּרְצַחַת.

ר' שְׁמוּאֵל נֶאֱסַר וְאִתּוֹ נֶאֶסְרוּ גַּם הָרֵב וְרַאשֵׁי הַקָּהָל, מִכַּיְוָן שֶׁנּוֹדַע שֶׁבַּלַּיְלָה לִפְנֵי כֵן הָיְתָה אֲסֵפָה בְּבֵית ר' שְׁמוּאֵל וּ"בְרוּר" אֲפוּא שֶׁהֶרֶצַח תֻּכְנַן אָז, וְנַעֲשָׂה עַל דַּעַת כָּל רַאשֵׁי הַקָּהָל.

רָאשֵׁי הַפְּעִילִים בַּהֲסָתָה נֶגֶד הַיְּהוּדִים הָיוּ הַכֹּמֶר וְהַפָּרִיץ. הֵם דָּרְשׁוּ מִשְׁפָּט מָהִיר נֶגֶד הָאֲסִירִים.

יְהוּדֵי הַמָּקוֹם שָׁלְחוּ מַיָּד שְׁלוּחִים אֶל הַצַּדִּיק ר' לֵוִי יִצְחָק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב זַצַ"ל, לְהוֹדִיעַ לוֹ עַל צָרָתָם וּלְבַקְּשׁוֹ לִפְעֹל לִישׁוּעָתָם. הַצַּדִּיק חִזֵּק אֶת רוּחָם הַנּוֹאֶשֶׁת, עוֹדֵד אוֹתָם בִּדְבָרִים וְאָמַר לָהֶם שֶׁיְּבַקְּשׁוּ רַחֲמִים וְיִגְזְרוּ תַּעֲנִית, וְהַתְּשׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם בּוֹא תָּבוֹא.

ב.

בְּיוֹם בָּהִיר אֶחָד הוֹפִיעַ בְּחַדְרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב אָדָם לֹא מֻכָּר. לִפְנֵי לְבוּשׁוֹ וְאֹפֶן דִּבּוּרוֹ נִרְאָה כְּאִכָּר רוּסִי. מַה טִּיבוֹ שֶׁל גּוֹי אֵצֶל הַצַּדִּיק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב? הָיָה הַדָּבָר לְחִידָה בְּעֵינֵי כֹּל. וּכְשֶׁבִּקֵּשׁ לְהִכָּנֵס אֶל הָרַבִּי לֹא נָתְנוּ הַגַּבַּאי.

"מַה מְּדַמִּים אַתֶּם, שֶׁאֲנִי גּוֹי?" - אָמַר הָאָדָם הַמּוּזָר - "יְהוּדִי אֲנִי! וְאִלְמָלֵא קָרָא לִי הָרַבִּי לֹא הָיִיתִי בָּא אֵלָיו"...

מִשֶּׁשָּׁמְעוּ "נָסָּח" כָּזֶה פָּתְחוּ לְפָנָיו אֶת הַדֶּלֶת. הָרַבִּי קִבֵּל אוֹתוֹ בְּ"שָׁלוֹם עֲלֵיכֶם" לְבָבִי וְשׂוֹחַח אִתּוֹ בִּידִידוּת.

עַד מְהֵרָה נוֹדַע בֶּחָצֵר טִיבוֹ שֶׁל עִנְיָן. אוֹתוֹ אָדָם הָיָה יְהוּדִי שֶׁגָּר בֵּין הַגּוֹיִם. הוּא דָּבַק בִּסְבִיבָתוֹ הַגּוֹיִית, לָבַשׁ כְּגוֹי וְחַי כְּמִנְהֲגֵי הַגּוֹיִם, עַד שֶׁכִּמְעַט שָׁכַח אֶת מוֹצָאוֹ הַיְּהוּדִי. אוּלָם עוֹד הִבְהֵב בְּלִבּוֹ זִיק חַלָּשׁ וְלֹא נִרְגַּשׁ שֶׁל יַהֲדוּת, שֶׁלֹּא נִתָּן לְהַכִּירוֹ מִבַּעַד לְפַרְצוּף הַגּוֹיִם הַמְגֻשָּׁם שֶׁלּוֹ.

הַצַּדִּיק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב שֶׁיָּדַע מִמֶּנּוּ שָׁלַח לִקְרֹא לוֹ. הַשָּׁלִיחַ שֶׁל הָרַבִּי אָמַר לוֹ בִּמְפֹרָשׁ, שֶׁאֵין הַצַּדִּיק מְבַקֵּשׁ לְהוֹכִיחוֹ עַל מַעֲשָׂיו וּלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שֶׁיַּחֲזֹר לְמוּטָב, אֶלָּא הוּא רוֹצֶה מִמֶּנּוּ טוֹבָה בְּעִנְיָן שֶׁל הַצָּלַת נְפָשׁוֹת. הַהוּא הָיָה בַּעַל לֵב טוֹב, וּמִשֶּׁשָּׁמַע כָּךְ, מִהֵר לָבוֹא.

הָרַבִּי סִפֵּר לוֹ עַל הַמְּאוֹרָע שֶׁנָּפַל בְּאוֹתָהּ עֲיָרָה, וְעַל הַסַּכָּנָה הַמְרַחֶפֶת עַל יְהוּדֵי הַמָּקוֹם מֵעֲלִילַת הַדָּם שֶׁנִּטְפְּלָה עֲלֵיהֶם. הוּא אָמַר לוֹ: "בְּיָדְךָ לַעְזֹר לְאַחֶיךָ וְהַחוֹבָה עָלֶיךָ לַעֲשׂוֹת זֹאת".

"כֵּיצַד?" - שְׁאַל הַלָּה.

"הֲלֹא מַרְאֶה שֶׁל גּוֹי לְךָ" - עָנָה הָרַבִּי - "וְלֹא יִקָּשֶׁה עָלֶיךָ לָבוֹא בֵּין הַגּוֹיִם שֶׁל אוֹתָהּ עֲיָרָה וְלִקְשֹׁר שִׂיחָה עִמָּהֶם. תִּשְׁתַּדֵּל אֲפוּא לְהוֹצִיא מֵהֶם פְּרָטִים הַיְדוּעִים לָהֶם עַל דְּבַר הָרֶצַח. אוּלַי תּוּכַל לְהָפֵר אֶת מְזִמּוֹתֵיהֶם הַשְּׁפָלוֹת נֶגֶד הַיְּהוּדִים".

ג.

הַיְהוּדִי הַמִּתְנַכֵּר קִבֵּל אֶת הַתַּפְקִיד שֶׁהִטִּיל עָלָיו הַצַּדִּיק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב. הוּא יָדַע כַּמָּה קָשָׁה הַמְּשִׂימָה שֶׁקִּבֵּל עָלָיו, אֲבָל הָיָה נָכוֹן לַעֲשׂוֹת אֶת הַכֹּל בִּשְׁבִיל לְהַצִּיל אֶת אֶחָיו הַנְּתוּנִים בְּסַכָּנָה.

בְּמַסָּוֶה שֶׁל סוֹחֵר נוֹדֵד נִכְנַס אֶל אוֹתוֹ הַכְּפָר וְהֵחֵל לְהִתְרוֹעֵעַ עִם תּוֹשָׁבָיו. הָיָה מַרְבֶּה שִׂיחָה עִם הַכַּפְרִיִּים עַל כּוֹסוֹת יַ"שׁ, וְעַד מְהֵרָה נוֹדַע לוֹ מִי וָמִי הָעוֹמְדִים בְּרֹאשׁ הַהֶסָתָה נֶגֶד הַיְהוּדִים. כֵּן נוֹדַע לוֹ עַל דְּבַר הַנַּעַר "עַד הָרְאָיָה" שֶׁהֵעִיד נֶגֶד ר' שְׁמוּאֵל.

הוּא מִהֵר לְהִתְיַדֵּד עִם הַנַּעַר וְנַעֲשָׂה כְּרֵעַ כְּאָח לוֹ. הָיָה מַזְמִינוֹ תְּכוּפוֹת לְבָתֵּי הַיַּיִן וְהָיָה מַשְׁקֵהוּ כּוֹסוֹת מְלֵאוֹת מִמַּשְׁקָאוֹת הָאַלְכּוֹהוֹל הַמְשֻׁבָּחִים בְּיוֹתֵר, וּבְהִזְדַּמְּנִיּוֹת כְּאֵלֶּה הָיָה הַנַּעַר מְגַלֶּה לְפָנָיו אֶת כָּל לִבּוֹ. בְּיִחוּד הָיָה הַ"סוֹחֵר" מַרְבֶּה לְדַבֵּר עִם הַנַּעַר דִּבְרֵי שִׂנְאָה נֶגֶד הַיְהוּדִים.

פַּעַם בְּהִיוֹת הַ"סוֹחֵר" בְּחֶבְרַת הַנַּעַר, וְהַנַּעַר הָיָה שָׁתוּי כַּהֶגֶן, אָמַר אֵלָיו הַ"סוֹחֵר" בְּתוֹךְ דְּבָרָיו נֶגֶד הַיְהוּדִים: "אֲנִי הָיִיתִי נָכוֹן אֲפִלּוּ לְרָצֹחַ נוֹצְרִי בִּשְׁבִיל שֶׁאֶפְשָׁר יִהְיֶה לְהַטִּיל אֶת הָאַשְׁמָה עַל הַיְהוּדִים".

"הֲלֹא זֶהוּ בְּדִיּוּק מַה שֶּׁעָשִׂיתִי אֲנִי", - הִפְלִיט הַנַּעַר הַשָּׁתוּי.

"סַפֵּר הַכֹּל בְּדִיּוּק" - אָמַר לוֹ הַ"סוֹחֵר" בְּשִׂמְחָה מֻסְתֶּרֶת - "בִּפְנֵי יָדִיד כָּמוֹנִי מֻתָּר לְךָ לְגַלּוֹת הַכֹּל".

הַנַּעַר סִפֵּר שֶׁהוּא בְּמוֹ יָדָיו רָצַח אֶת הַנַּעֲרָה. הוּא הִסְתַּכְסֵךְ עִמָּהּ, וּבְהִיוֹתָם לְבַדָּם בַּיַּעַר עָמַד וּדְקָרָהּ לַמָּוֶת. אַחֲרֵי מַעֲשֵׂהוּ נִקְפוֹ לִבּוֹ וְרָגַשׁ שֶׁל חֶרְטָה לֹא נָתַן לוֹ מָנוֹחַ. הוּא מִהֵר אֶל הַכֹּמֶר וְהִתְוַדָּה לְפָנָיו. וְהַכֹּמֶר אָמַר לוֹ, שֶׁרַק בָּזֶה יְכַפֵּר עֲוֹנוֹ, אִם יָעִיד שֶׁחוֹכֵר הַיַּעַר שְׁמוּאֵל רָצַח אֶת הַנַּעֲרָה. הוּא קִבֵּל עָלָיו לַעֲשׂוֹת כָּךְ, וְהַכֹּמֶר הֵבִיא אוֹתוֹ אֶל הַפְּרִיץ וּשְׁלָשְׁתָּם יַחַד תִּכְנְנוּ אֶת הָעֲלִילָה נֶגֶד הַיְהוּדִים.

מִשֶּׁגָּמַר הַנַּעַר אֶת סִפּוּרוֹ הֵחֵל לְהִתְפַּכֵּחַ מִשִּׁכְרוֹנוֹ וְכִמְעַט הִתְחָרַט עַל שֶׁגָּלָה אֶת סוֹדוֹ לְאַחֵר. אֲבָל הַ"סוֹחֵר" תָּפַס אוֹתוֹ בְּדְבָרָיו וְהָפַךְ פִּתְאֹם אֶת עוֹרוֹ. הוּא הִתְחִיל לְדַבֵּר דִּבְרֵי כִּבּוּשִׁין עַל לֵב הַנַּעַר, וְיִסֵּר אוֹתוֹ עַל עָוֹן דְּמֵי נְקִיִּים שֶׁהוּא לוֹקֵחַ עַל רֹאשׁוֹ, בָּזֶה שֶׁהוּא מֵטִיל עַל אֲחֵרִים אֶת אַשְׁמַת הָרֶצַח שֶׁהוּא בְּצַע. וּלְבַסּוֹף אִיֵּם עָלָיו שֶׁהוּא יוֹפִיעַ בִּפְנֵי בֵּית הַמִּשְׁפָּט וְיִסַּפֵּר אֶת כָּל מַה שֶּׁשָּׁמַע כָּעֵת מִפִּיו.

הַנַּעַר הִתְחַלְחֵל וְנִשְׁבַּר. הוּא בִּקֵּשׁ מֵהַ"סוֹחֵר" שֶׁיַּדְרִיךְ אוֹתוֹ אֵיךְ לִנְהֹג.

"עָלֶיךָ פָּשׁוּט לְהוֹפִיעַ בְּבֵית הַמִּשְׁפָּט וְלוֹמַר שֶׁעֵדוּתְךָ בְּדוּיָה, וְרַק הַכֹּמֶר הוּא שֶׁשָּׂם אֶת הָעֵדוּת הַזֹּאת בְּפִיךָ." - אָמַר לוֹ הַ"סוֹחֵר" וְהַנַּעַר קִבֵּל עָלָיו לַעֲשׂוֹת כָּךְ.

וְכָךְ הָיָה. הַמִּשְׁפָּט בֶּטַל וְהָאֲסִירִים שֻׁלְּחוּ לַחָפְשִׁי. הַיְהוּדִים נָשְׁמוּ לָרְוָחָה וְהַכֹּמֶר וְהַפְּרִיץ יָצְאוּ מֵהָעִנְיָן חֲפוּיֵי רֹאשׁ.

הַזְּכוּת הַגְּדוֹלָה שֶׁל הַצָּלַת אֶחָיו הַיְהוּדִים מִסַּכָּנָה, הִלְהִיטָה אֶת הַזִּיק הַיְהוּדִי הֶחָלוּשׁ בְּלִבּוֹ שֶׁל הַיְהוּדִי הַמִּתְנַכֵּר, וְהֶפְכַּתּוּ לְשַׁלְהֶבֶת. לִבּוֹ הַיְהוּדִי נִתְעוֹרֵר מִתַּרְדֵּמָתוֹ, הוּא הֵחֵל לַחֲזֹר לְמוּטָב וּבְעֶזְרָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מִבֶּרְדִּיטְשׁוֹב הָפַךְ לִהְיוֹת בַּעַל תְּשׁוּבָה גָּמוּר. וְכָךְ בְּיַחַד עִם הַצָּלַת חַיֵּיהֶם שֶׁל אֶחָיו הַיְהוּדִים הִצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ הוּא לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא.

"**ונצעק אל ה**'"

בֶּאֱמוּנָה - תּוֹשִׁיעַ ה'

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם אַךְ דַּרְכָּם אֵינָהּ סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. מִצְרִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם מֵאָחוֹר וְרוֹצִים לְהַשְׁמִידָם וְאִלּוּ מִלְּפָנִים נִמְצָא הַיָּם.

הַדָּבָר הַטִּבְעִי וְהַמִּתְבַּקֵּשׁ מֵאֵלָיו שֶׁעוֹשֶׂה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ הוּא לִזְעֹק אֶל ה', לְהִתְחַנֵּן שֶׁיְּרַחֵם עֲלֵיהֶם וְיַצִּילֵם וְכָךְ הוּא עָשָׂה, אַךְ מָה הַפֶּלֶא שֶׁעַל תְּפִלָּתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹנֶה לוֹ בְּשִׁלְילָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי? דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ! וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וְגוֹ'".

שׁוֹאֵל "**אוֹר הַחַיִּים**" הַקָּדוֹשׁ: וְכִי מָה הָיָה לוֹ לַעֲשׂוֹת? לְמוּל מִי יִצְעַק אִם לֹא לַה' אֱלֹקָיו וּבִפְרָט בְּעֵת צָרָה? וְלִכְאוֹרָה אָנוּ רוֹאִים שֶׁאַף נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ כִּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתוֹ: "וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטֶּךָ".

וְעוֹד קָשֶׁה: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְצַוֶּה אוֹתוֹ "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ", לְהֵיכָן יִסְעוּ אִם מִצְרַיִם רוֹדֵף מֵאֲחוֹרֵיהֶם וְהַיָּם לִפְנֵיהֶם?! וְאִם הַכַּוָּנָה אַחַר שֶׁיִּבָּקַע הַיָּם אִם כָּךְ הָיָה לוֹ לוֹמַר קֹדֶם "הָרֵם אֶת מַטֶּךָ" וְאַחַר כָּךְ "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".

מְתָרֵץ "**אוֹר הַחַיִּים**" הַקָּדוֹשׁ, שֶׁמִּדַּת הַדִּין טוֹעֶנֶת שֶׁאֵינָם רְאוּיִים וְאֵין כֹּחַ בְּרַחֲמִים כְּנֶגֶד מִדַּת הַדִּין הַמּוֹנַעַת. **רָאָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּצַּד מַעֲשֵׂיהֶם אֵינָם רְאוּיִים.**

הֲרֵי פָּשׁוּט הַדָּבָר שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין קְשֵׁי בְּקִרִיעַת יַם סוּף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "גּוֹעֵר בַּיָּם וַיַּבְּשֵׁהוּ" (נחום א, ד), אֶלָּא כְּפִי שֶׁמֵּבִיא **בַּזֹּהַר הַנָּגְלֶה**: בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲמִדוּ לִפְנֵי הַיָּם, וּבִקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִקְרֹעַ לָהֶם אֶת יַם סוּף, בָּא רַהַב, הַשַּׂר הַמְמֻנֶּה עַל מִצְרַיִם, וְתָבַע דִּין מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אָמַר לְפָנָיו: "רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַדּוּעַ אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת דִּין בְּמִצְרַיִם וְלִקְרֹעַ הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל? הֲרֵי כֻּלָּם חוֹטְאִים לְפָנֶיךָ, וְכָל דְּרָכֶיךָ בְּדִין וֶאֱמֶת. אִלּוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְאִלּוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, אִלּוּ חָטְאוּ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת וְאִלּוּ חָטְאוּ בְּגִלּוּי עֲרָיוֹת, אִלּוּ שׁוֹפְכֵי דָּמִים וְאִלּוּ שׁוֹפְכֵי דָּמִים".

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה קָשֶׁה לְפָנָיו לַעֲבֹר עַל מִדַּת הַדִּין. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים אֶל תּוֹךְ הַיָּם שֶׁנֶּאֱמַר: '''וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ''. וְהָיָה קָשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲבֹר עַל מִדַּת דִּינוֹ וְלִקְרֹעַ לָהֶם אֶת יַם סוּף.

אַךְ כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה ''דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'' כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה לְהַגְבִּיר צַד הַחֶסֶד וְהָרַחֲמִים **וְיִתְעַצְּמוּ בֶּאֱמוּנָה בְּכָל לִבָּם** ''וְיִסָּעוּ'' אֶל הַיָּם קֹדֶם שֶׁיֵּחָלֵק, וְזֹאת עַל סְמַךְ הַבְּטָחוֹן כִּי אֲנִי אֶעֱשֶׂה לָהֶם נֵס וּבְאֶמְצָעוּת זֶה תִּתְגַּבֵּר מִדַּת הָרַחֲמִים. כִּי רַק עַל יְדֵי הַגְבָּרַת הָאֱמוּנָה נִתָּן לִמְנֹעַ אֶת קִטְרוּגוֹ שֶׁל שַׂר מִצְרַיִם.

עַל כֵּן עָלֵינוּ לְהִתְחַזֵּק **בֶּאֱמוּנָה** וְלָדַעַת מָה רַב כֹּחָהּ וְעָצְמָתָהּ שֶׁמְּסֻגֶּלֶת הִיא לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל הַמְקַטְרְגִים וְהַמַּשְׂטִינִים. זוֹ הַזְּכוּת שֶׁהַיָּם נִבְקַע לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְהַצַּדִּיק הָרִאשׁוֹן שֶׁגָּרַם לְכָךְ הוּא נַחְשׁוֹן בֶּן עַמִּינָדָב שֶׁקִּפֵּץ רִאשׁוֹן אֶל הַיָּם, אַף גַּם עִם כְּנִיסָתוֹ לַמַּיִם הֵם עָדַיִן לֹא נִבְקְעוּ עַד שֶׁהַמַּיִם הִגִּיעוּ לְגַרוֹנוֹ, עַד שֶׁאָמַר ''הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹהִים כִּי בָאוּ מַיִם עַד נָפֶשׁ'' (תְּהִלִּים סט, ב).

אֵין סָפֵק, כִּי כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת מְסִירוּת נַפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם לְקַיֵּם אֶת רְצוֹנוֹ בְּכֹחַ הָאֱמוּנָה - הַיְשׁוּעָה אֵינָהּ מִתְמַהְמַהַת אַף לְרֶגַע!

אֲנָשִׁים רַבִּים חוֹשְׁבִים שֶׁהַיְשׁוּעָה צְרִיכָה לְהַגִּיעַ בְּאֹפֶן מִיָּדִי כַּאֲשֶׁר יֵשׁ צָרָה, וְלֹא אַחַת מִתְרַעֲמִים עַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַדּוּעַ הִיא מִתְמַהְמַהַת וְדַוְקָא אָז נֶחֱלָשִׁים הֵם בְּכֹחַ אֱמוּנָתָם.

אַךְ דַּוְקָא כָּעֵת צָרִיךְ לָבוֹא לִידֵי בִּטּוּי כֹּחַ אֱמוּנָתוֹ בַּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

אֶת הַפָּסוּק ''דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי'' (תְּהִלִּים קיט) הָיָה רַבִּי **יְחֶזְקֵאל אַבְרַמְסְקִי** זַצ"ל מְבָאֵר: ''מִפְּנֵי שֶׁבָּחַרְתִּי דֶּרֶךְ שֶׁל אֱמוּנָה תְּמִימָה וּשְׁלֵמָה בַּה', לָכֵן כָּל הַמִּשְׁפָּטִים שֶׁל ה' הֵם שָׁוִים בְּעֵינַי, וּבָרוּר לִי שֶׁהַכֹּל בְּמִשְׁפָּט''. וּכְשֶׁהִגִּיעָה אֲלֵיו מִירוּשָׁלַיִם הַיְדִיעָה הַמָּרָה עַל פְּטִירַת בְּנוֹ הַבְּכוֹר רַבִּי מֹשֶׁה זַ"ל בְּלוֹנְדוֹן, מִיָּד אָמַר בְּהִתְרַגְּשׁוּת: ''דֶּרֶךְ אֱמוּנָה בָּחָרְתִּי - מִשְׁפָּטֶיךָ שִׁוִּיתִי, וּמִמֵּילָא אֵין לִי שׁוּם טְעָנוֹת''...

לְמַדְרֵגָה זוֹ צִפָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעוּ לֶאֱמוּנָה אֱמִתִּית וּשְׁלֵמָה בַּה' - אָז נִבְקַע הַיָּם.

''אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים''

מַהי תַּכְלִית הַמַּכּוֹת?

שׁוֹאֵל בַּעַל ''**אִמְרֵי יְהוּדָה**'' עַל הַהַגָּדָה:

יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן: מַדּוּעַ הָיָה צָרִיךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהָבִיא אֶת מִצְרַיִם בְּעֶשֶׂר מַכּוֹת שׁוֹנוֹת, וְכִי לֹא הָיָה דַּי לָהֶם בְּמַכָּה אַחַת נִצַּחַת עַד לְהַכְנָעָתָם?

זֹאת וְעוֹד: גַּם כְּשֶׁכָּבָר נִשְׁבַּר לֵב פַּרְעֹה, הִכְבִּיד שׁוּב ה' אֶת לִבּוֹ - "בֹּא אֶל פַּרְעֹה כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לִבּוֹ לְמַעַן שִׁתִי אֹתֹתַי אֵלֶּה בְּקִרְבּוֹ" (שְׁמוֹת י, א).

אִם כֵּן, מַהִי תַּכְלִית הַמַּכּוֹת? מַה, בְּעֶצֶם, רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְלַמְּדֵנוּ בִּנְתִינַת כָּל עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת?

עַל כָּרְחָךְ צָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁתַּכְלִית רִבּוּי הַמַּכּוֹת לֹא הָיְתָה כְּדֵי לְהַכְנִיעַ אֶת מִצְרַיִם, אֶלָּא כְּדֵי לְהַרְאוֹת אֶת כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכָל מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה: דָּם וּצְפַרְדֵּעַ - עַל הַמַּיִם, כִּנִּים - עַל הָאָרֶץ, עָרֹב וָדֶבֶר - עַל הַחַיָּה וְהַבְּהֵמָה, שְׁחִין וּמַכַּת בְּכוֹרוֹת - עַל הָאָדָם, בָּרָד וְחֹשֶׁךְ - עַל מַעַרְכוֹת הַשָּׁמַיִם. כָּל זֶה נוֹעַד לְהַשְׁרִישׁ אֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בְּקֶרֶב לִבָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל "וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה'".

נִמְצָא שֶׁהַמַּכּוֹת עַצְמָן לֹא הָיוּ אֶלָּא הִתְעַלְּלוּת, וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב: "לְמַעַן תְּסַפֵּר גּוֹ' אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלַּלְתִּי בְּמִצְרַיִם". וְזֶה מוּכָח מִדִּבְרֵי **הָרַמְבַּ"ם** (הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה פ"ו ה"ג): "וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּחָטֵא אָדָם חֵטְא גָּדוֹל אוֹ חֲטָאִים רַבִּים עַד שֶׁיִּתֵּן הַדִּין לִפְנֵי דַּיַּן הָאֱמֶת שֶׁיְּהֵא הַפֶּרָעוֹן מִזֶּה הַחוֹטֵא וְכוּ' **שֶׁמּוֹנְעִין מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה וְאֵין מַנִּיחִין לוֹ רְשׁוּת לָשׁוּב מֵרִשְׁעוֹ כְּדֵי שֶׁיָּמוּת וְיֹאבַד בְּחֶטְאוֹ שֶׁעָשָׂה**... לְפִיכָךְ כָּתוּב בַּתּוֹרָה 'וַאֲנִי אַחַזֵּק אֶת לֵב פַּרְעֹה' לְפִי שֶׁחָטָא מֵעַצְמוֹ תְּחִלָּה... נָתַן הַדִּין לִמְנֹעַ תְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ עַד שֶׁנִּפְרַע מִמֶּנּוּ, לְפִיכָךְ חִזֵּק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת לִבּוֹ.

"וְלָמָּה הָיָה שׁוֹלֵחַ לוֹ בְּיַד מֹשֶׁה וְאוֹמֵר לוֹ שְׁלַח וַעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה... כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְבָאֵי עוֹלָם שֶׁבִּזְמַן שֶׁמּוֹנֵעַ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַתְּשׁוּבָה לְחוֹטֵא, אֵינוֹ יָכוֹל לָשׁוּב אֶלָּא יָמוּת בְּרִשְׁעוֹ". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְהַדְּבָרִים מְדַבְּרִים בְּעַד עַצְמָם, שֶׁתַּכְלִית הַהִתְעַלְּלוּת בְּפַרְעֹה הָיְתָה לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְדַרְכֵי הַנְהָגָתוֹ עִם בְּרוּאָיו.

עַתָּה נִשְׁכַּיל לְלָמֹד שֶׁיֵּשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁ"מּוֹנְעִים מִמֶּנּוּ דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁיְּשׁוּב מֵחֶטְאוֹ". אוֹי לַמַּתְבּוֹנֵן!

"אלו עשר המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן"

תַּכְלִית הַמַּכּוֹת - לְעוֹרֵר אֶת פַּרְעֹה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה.

מַדּוּעַ הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מַכּוֹת עַל הַמִּצְרִים, הֲלֹא אֶפְשָׁר הָיָה לְהָבִיא רַק אֶת מַכַּת בְּכוֹרוֹת, וּמִיָּד הָיָה פַּרְעֹה מְשַׁלֵּחַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? וּבְכָלָל, מָה הָיְתָה הַתּוֹעֶלֶת בְּאוֹתָן מַכּוֹת, הֲלֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִקְשָׁה אֶת לִבּוֹ?

אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ הֶבְדֵּל בֵּין תֵּשַׁע הַמַּכּוֹת לְמַכַּת בְּכוֹרוֹת. מַכַּת בְּכוֹרוֹת בָּאָה לְהַעֲנִישׁ אֶת פַּרְעֹה עַל כָּל שֶׁעוֹלֵל לְעַם יִשְׂרָאֵל. **אוּלָם שְׁאָר הַמַּכּוֹת לֹא הָיוּ עֹנֶשׁ לְפַרְעֹה, אֶלָּא בָּאוּ לְעוֹרֵר אֶת פַּרְעֹה לַחֲזֹר בִּתְשׁוּבָה.**

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לֹא מְעֻנְיָן לְהַעֲנִישׁ אֶת הָרְשָׁעִים, אֶלָּא שֶׁיַּחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "חַי אֲנִי נְאֻם ה' אִם אֶחְפֹּץ בְּמוֹת הָרָשָׁע, כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ וְחָיָה" (יְחֶזְקֵאל לג, יא). וְלָכֵן הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת תֵּשַׁע הַמַּכּוֹת, שֶׁהֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים מֻפְלָאִים, בְּמַטָּרָה שֶׁפַּרְעֹה וּמִצְרַיִם יִרְאוּ אֶת גְּדֻלַּת ה' וְיִכָּנְעוּ מִלְּפָנָיו וְכָךְ יַחְזְרוּ בִּתְשׁוּבָה. אִלּוּ הָיָה פַּרְעֹה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, אֲפִלּוּ אִם לֹא הָיְתָה זוֹ תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר שֶׁהִיא מַגַּעַת עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד וְשֶׁעֲוֹנוֹת נֶחְשָׁבִים לוֹ כִּזְכֻיּוֹת" (יוֹמָא פו:), אֶלָּא רַק תְּשׁוּבָה מִיִּרְאָה - יִרְאַת הָעֹנֶשׁ, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ וְלֹא הָיָה מַעֲנִישׁוֹ.

בְּרַם, הָיָה מָקוֹם לַחֲשֹׁשׁ שֶׁאָמְנָם פַּרְעֹה יְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִקְבוֹת הַמַּכּוֹת שֶׁקִּבֵּל, אַךְ לֹא תִּהְיֶה בָּזֶה חֶזָרָה בִּתְשׁוּבָה כְּלָל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲדַיִן לֹא מַכִּיר בִּגְדֻלּוֹ שֶׁל ה' וְאֵינֶנּוּ יָרֵא מִפָּנָיו, אֶלָּא הוּא פָּשׁוּט לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַמַּכּוֹת וְלָכֵן הוּא מְשַׁלֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל. לָכֵן, הִקְשָׁה ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה וְנָתַן לוֹ כֹּחַ לִסְבֹּל אֶת הַמַּכּוֹת, וְלֹא לְשַׁלֵּחַ אֶת יִשְׂרָאֵל רַק כְּדֵי לְהִפָּטֵר מֵהֶם, וְכָעֵת הָיְתָה הַבְּחִירָה בְּיַד פַּרְעֹה, הַאִם לְהִתְעוֹרֵר עַל יְדֵי הַמַּכּוֹת וּלְהִכָּנַע מִפְּנֵי ה' אוֹ לְהַמְשִׁיךְ לְמָרֹד בּוֹ. [עַל פִּי סְפוֹרְנוֹ]

וּבְכָךְ לֹא הֻשְׁגָּה הַמַּטָּרָה שֶׁפַּרְעֹה יַגִּיעַ לִידֵי הַכָּרָה שֶׁה' הוּא הָאֱלֹקִים, אֶלָּא כָּאן פַּרְעֹה מְשַׁחְרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק בִּגְלַל סִבְלוֹ הָאִישִׁי.

עַל כֵּן הֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עֶשֶׂר מַכּוֹת עַל מִצְרַיִם כְּדֵי לְעוֹרְרָם לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן נֶפֶשׁ עַל סִבַּת הַמַּכּוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרְרוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה.

"**עמלנו - אלו הבנים**"

סְגֻלּוֹת רַבּוֹת יֶשְׁנָן כֵּיצַד לִזְכּוֹת בְּבָנִים תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים. אֵין סָפֵק, כִּי הַדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה וְהָרְאוּיָה בְּיוֹתֵר הִיא לִמּוּד בְּצוָתָא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עִם הַבָּנִים.

אַך יֵשׁ דֶּרֶךְ נוֹסֶפֶת וּמְעַנְיֶנֶת שֶׁגַּם הִיא יֵשׁ בְּאֶפְשָׁרוּתָהּ לְזַכּוֹתֵנוּ בְּבָנִים תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים: בְּאַחַת הַקְּהִלּוֹת הַחֲרֵדִיּוֹת בִּדְרוֹם הָאָרֶץ יֵשׁ מִשְׁפָּחָה שֶׁכָּל יְלָדֶיהָ, עַד הָאַחֲרוֹן, גָּדְלוּ לִתְפְאֶרֶת בְּצוּרָה שֶׁבֶּאֱמֶת לֹא רוֹאִים כְּמוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּחוֹת רַבּוֹת, עַד כְּדֵי כָּךְ שֶׁכַּמָּה מֵחַבְרֵי הַקְּהִלָּה הַהִיא אָמְרוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹאִים יֶלֶד מְחֻנָּךְ מִסְתּוֹבֵב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, מְשַׁיְּכִים אוֹתוֹ בְּאֹפֶן אוֹטוֹמָטִי אֶל הַמִּשְׁפָּחָה הַהִיא...

וֶה לֹא רַק הֶעָמָל וְהַהַתְמָדָה בַּתּוֹרָה, וְלֹא רַק צוּרַת הַתְּפִלָּה שֶׁלָּהֶם, שֶׁכֻּלָּהּ אוֹמֶרֶת הוֹד וְהָדָר, אֶלָּא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּה. מְדֻבָּר בִּילָדִים שֶׁיִּרְאַת הַשָּׁמַיִם כָּל כָּךְ נִשְׁקֶפֶת מִדְּמוּתָם, עַד שֶׁהֵם וְיִרְאַת שָׁמַיִם - חַד הוּא.

גַּם יַחֲסֵיהֶם אֶל הַסְּבִיבָה, הִתְיַחֲסוּתָם הָאֲדִיבָה וְהַנְּעִימָה לְכָל בַּר-אֱנוֹשׁ, יִהְיֶה מִי שֶׁיִּהְיֶה, מוֹשֶׁכֶת אֶת לֵב כָּל רוֹאֵיהֶם.

וְאַחַר כָּל זֹאת, הַהַתְמָדָה שֶׁלָּהֶם בַּתּוֹרָה נַעֲשֵׂית בְּחֵשֶׁק רַב, וְנִכָּר שֶׁהַלִּמּוּד הוּא הַדָּבָר הַמְאֻשָּׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיֵּיהֶם. זֶרַע בֵּרַךְ ה' בְּמִלֹּא הַמּוּבָן וּבְמִלֹּא הַמַּשְׁמָעוּת שֶׁל הַמֻּשָּׂג הַמְקֻדָּשׁ הַזֶּה.

כְּדַי לְהָבִין כֵּיצַד זֶה קוֹרֶה, הִתְבָּרֵר שֶׁיֵּשׁ מֵאֲחוֹרֵי הַקְּלָעִים סִפּוּר נִפְלָא:

רֹאשׁ הַמִּשְׁפָּחָה, תַּלְמִיד-חָכָם בַּעַל שִׁעוּר קוֹמָה, מַגִּיעַ מִדֵּי יוֹם, בְּשָׁעָה אַרְבַּע לִפְנוֹת בֹּקֶר, לְבֵית-הַכְּנֶסֶת. הוּא נִכְנָס אֶל הַמִּסְדְּרוֹן וּפוֹתֵחַ אֶת "חֲדַר הַנְּקִיוֹן" שֶׁל בֵּית הַמִּדְרָשׁ, בּוֹ נִמְצָאִים הַמַּטְאֲטֵא וְהַסְּפוֹנְ'דוֹר, הַדְּלָיִים וְחֻמְרֵי הַנְּקִיוֹן.

הָאַבָּא, תַּלְמִיד-חָכָם כְּשֶׁלְּעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁעָמַל עַל הַתּוֹרָה בְּאַחַד הַכּוֹלֶלִים שֶׁל הַקְּהִלָּה, מוֹצִיא מִשָּׁם אֶת הַכֵּלִים לִשְׁטִיפַת הָרְצָפוֹת, מַפְשִׁיל אֶת שַׁרְווּלָיו, מְמַלֵּא מַיִם מִן הַבֶּרֶז, מַכְנִיס לַדְּלִי מֶעֶט סַבּוֹן רֵיחָנִי ו... מַתְחִיל לִשְׁטֹף אֶת הַמִּסְדְּרוֹן.

אֶת הַשִּׁטִיפָה הוּא מְבַצֵּעַ בְּמֶרֶץ רַב, כְּמִי שֶׁאִכְפַּת לוֹ עַל בֵּיתוֹ-שֶׁלּוֹ, לֹא מְוֻתָּר גַּם עַל הַפִּנּוֹת.

כָּל זֶה לוֹקֵחַ דַּקּוֹת אֲרֻכּוֹת.

הוּא לֹא מִסְתַּפֵּק בַּמִּסְדְּרוֹן, אֶלָּא נִכְנָס אַף לְבֵית הַכְּנֶסֶת עַצְמוֹ, וְעוֹבֵד גַּם שָׁם בְּמֶרֶץ רַב.

אֲבִי הַמִּשְׁפָּחָה נִמְנֶה עִם אֶחָד מִמִּתְפַּלְּלֵי מִנְיַן הַוָּתִיקִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא שֶׁהוּא מַקְדִּים לִפְנֵי כֻּלָּם וְשׁוֹטֵף מִדֵּי יוֹם אֶת הַמִּסְדְּרוֹן הַגָּדוֹל שֶׁלִּפְנֵי הַהֵיכָל וְאֶת הַהֵיכָל עַצְמוֹ.

כְּשֶׁמַּגִּיעִים הַמִּתְפַּלְּלִים, הֵם מַרְגִּישִׁים בְּצַחְצוּחוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם, בְּנִקְיוֹנוֹ וּבְטָהֳרָתוֹ, וְאֵינָם יוֹדְעִים מִי עוֹשֶׂה עֲבוּרָם אֶת הַמְּלָאכָה הַמְקֻדֶּשֶׁת הַזּוֹ.

מִי שֶׁמְּגַלֶּה אִכְפַּתִיּוּת לְנִקְיוֹנוֹ שֶׁל בֵּית ה', וּמִשְׁתַּדֵּל שֶׁהָאֲנָשִׁים הַבָּאִים לְשָׁם יָרִיחוּ רֵיחוֹת טוֹבִים וְנְעִימִים, מוֹכִיחַ בְּכָךְ שֶׁזֶּה בֵּיתוֹ הַשֵּׁנִי, וְאוּלַי הָרִאשׁוֹן... וְאָז הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוֹפֵךְ אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה לִמְקוֹמָם הַטִּבְעִי שֶׁל יְלָדָיו.

בָּרוּר אֲפוֹא, שֶׁזּוֹ עִלַּת הַהַצְלָחָה הָעַל-טִבְעִית שֶׁל יְלָדָיו שֶׁל הַתַּלְמִיד-חָכָם הַנַּ"ל, וּמִכָּאן נוֹבֵעַ הַחֵשֶׁק הַבִּלְתִּי-נִדְלֶה שֶׁלָּהֶם לִלְמֹד וְלִלְמֹד וְלִלְמֹד.

אַךְ זֶה עוֹד לֹא הַכֹּל. מִיָּד לְאַחַר שֶׁהוּא שׁוֹטֵף אֶת הָרִצְפָּה, הוּא מַתְחִיל לִשְׁטֹף עוֹד מַשֶּׁהוּ... אֶת דַּף הַסִּדּוּר...

וְהַפַּעַם, הוּא עוֹשֶׂה זֹאת בְּדִמְעוֹת עֵינָיו...

לְאַחַר אֲמִירַת כַּמָּה פְּרָקֵי תְּהִלִּים, הוּא מִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּלְשׁוֹנוֹ-שֶׁלּוֹ, וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו בִּדְמָעוֹת שֶׁל מַמָּשׁ, עַל חַיִּימְקֶ"ה שֶׁלּוֹ וְעַל מוֹשָׁלֶ"ה שֶׁלּוֹ, עַל שְׁלוֹמִי וְעַל יְהוּדָלֶ"ה וְעַל כָּל הַיֶּתֶר.

וְהַתְּפִלָּה הַזּוֹ, כְּכָל שֶׁהִיא נֶאֱמֶרֶת בְּשָׂפָה פְּשׁוּטָה יוֹתֵר, כָּךְ הִיא מְרַגֶּשֶׁת יוֹתֵר. בְּמֶשֶׁךְ כְּאַרְבָּעִים דַּקּוֹת מִתְפַּלֵּל הַתַּלְמִיד-הֶחָכָם הַמַּפְלִא הַהוּא לְאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁיִּתֵּן בְּלֵב בָּנָיו אֶת הַשִּׂמְחָה לְלִמּוּד תּוֹרָה.

הוּא מַזְכִּיר וּמוֹנֶה אוֹתָם בִּשְׁמוֹתֵיהֶם אֶחָד לְאֶחָד, וְאוֹמֵר: "אָנָּא, אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, עֲזֹר לָנוּ שֶׁלְּחַיִּימְקֶ"ה שֶׁלָּנוּ יִהְיֶה חֵשֶׁק לִלְמֹד, וְלֹא יְעַכֵּב אוֹתוֹ שׁוּם מַחְסוֹם וְשׁוּם מַפְרִיעַ. אֶלָּא שֶׁיֵּשֵׁב כָּל יָמָיו עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה."

וְכָךְ, כְּאָמוּר, הוּא מוֹנֶה אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וּמְבַקֵּשׁ עֲלֵיהֶם בִּתְפִלָּה הַבּוֹקַעַת הַיִּשֵּׁר מִן הַלֵּב.

מִי שֶׁעוֹקֵב אַחַר הַ"מַּסְלוּל הַלֵּילִי" שֶׁל הָאַבָּא הַזֶּה, דֶּרֶךְ שִׁטִּיפַת הָרִצְפָּה וּ"שְׁטִיפַת" הַסִּדּוּר, יָבִין אֶת סוֹד הַהַצְלָחָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל יְלָדָיו.

"**עמלנו אלו הבנים**"

הֶעָמֵל גַּם בְּיִלְדִים מְחַנָּכִים

שׁוֹאֵל חֲתָנִי הַיָּקָר, **ר' יִצְחָק בָּרֶנֶס** נ"י:

בְּדִבְרֵי הַהַגָּדָה הַלָּלוּ יֶשְׁנָהּ קֻשְׁיָה עֲצוּמָה הָעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ מִקְּרִיאַת הַדְּבָרִים: הֵיכָן נֶאֱמַר בַּפָּסוּק "כָּל הַבֵּן הַיִלּוֹד הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ" (שְׁמוֹת א, כב) שֶׁהַבָּנִים הֵם "עֲמָלֵנוּ", הֲרֵי נִזְכָּר בּוֹ רַק הַצַּוּוּי שֶׁל פַּרְעֹה לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַזְּכָרִים לַיְאוֹר?

אֶלָּא, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ צָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁזֶּה שֶׁחִנּוּךְ הַיְלָדִים דּוֹרֵשׁ עָמָל - הוּא דָּבָר כֹּה פָּשׁוּט שֶׁאֵין צֹרֶךְ לְהָבִיא לוֹ רְאָיָה מֵהַכְּתוּב (וְלָכֵן מִסְתַּפְּקִים בִּרְאָיָה רַק לְעֶצֶם הָעֲבֹדָה שֶׁהַמְּצָרִים הֵרְעוּ לָנוּ בְּעִנְיַן הַבָּנִים - אַךְ לֹא לְ"עָמֵל")!

בַּעַל הַהַגָּדָה אֲפִלּוּ אֲיָנְנוּ נִדְרָשׁ לְסֶמֶךְ אוֹ לְחִזּוּק לִדְבָרָיו, מִשּׁוּם שֶׁהֶעָמֵל בְּחִנּוּךְ הַבָּנִים הוּא מוּבָן מֵאֵלָיו מַמָּשׁ!

דָּבָר נוֹסָף נִתָּן לִלְמֹד מִכָּאן - שֶׁהַהוֹרִים צְרִיכִים לְהַשְׁקִיעַ אֶת כָּל עָמָלָם בְּחִנּוּךְ הַיְלָדִים גַּם אִם הַיֶּלֶד "טוֹב" וּ"מֻשְׁמָע" וּמְחֻנָּךְ מֵעַצְמוֹ. אֵין לְהִסְתַּפֵּק בְּכָךְ אֶלָּא גַּם בְּמִקְרֶה כָּזֶה יֵשׁ "לַעֲמֹל" בַּחִנּוּךְ, שֶׁהֲרֵי חִנּוּךְ הַבָּנִים נִקְרָא "עָמָל" לְלֹא כָּל חִלּוּק בֵּין סוּגֵי הַיְלָדִים וְהַמְּחֻנָּכִים. לְלַמְּדֵנוּ, שֶׁגַּם בַּיֶּלֶד הַמֻּצְלָח בְּיוֹתֵר יֵשׁ "לַעֲמֹל".

וְכַאֲשֶׁר מִתְיַגְּעִים בְּעִנְיַן הַחִנּוּךְ כִּדְבָעֵי, אֲזַי זוֹכִים לִילָדִים שֶׁעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר "הֵם הִכִּירוּהוּ תְּחִלָּה" (הֵם רָאוּ אֶת הַשְׁכִינָה עַל יַם סוּף רִאשׁוֹנִים) וְיָכְלוּ לְהַרְאוֹת בָּאֶצְבַּע "זֶה אֵ-לִי וְאַנְוֵהוּ"...

הָרַב **אַרְיֵה שָׁבְטָר** שְׁלִיטָ"א, שֶׁזָּכָה לְהִמָּנוֹת עִם מְקֹרָבָיו שֶׁל הָרַבִּי הַזָּקֵן מִסְקְוִויר זַצַ"ל סִפֵּר סִפּוּר מְאַלֵּף:

בְּמִלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה עָבְרוּ עַל הָרַבִּי מִסְקְוִויר תַּהְפּוּכוֹת רַבּוֹת. הוּא וּמִשְׁפַּחְתּוֹ נִרְדְּפוּ עַל נַפְשָׁם עַד שֶׁהַמִּלְחָמָה הִסְתַּיְּמָה וְהַסַּכָּנָה חָלְפָה. הַסַּכָּנָה הַגַּשְׁמִית חָלְפָה, הַחֶשֶׁשׁ מִפְּנֵי הֶרֶג וְרֶצַח. אֲבָל הַסַּכָּנָה הָרוּחָנִית אִיְּמָה בְּמִלֹּא עֻזָּהּ.

הוּא מָצָא אֶת עַצְמוֹ בָּעִיר בּוּקָרֶשְׁט בְּרוֹמַנְיָה, בְּעוֹלָם חָרֵב וּמֻכֶּה. הַיְשִׁיבוֹת חָרְבוּ, בָּתֵּי הַמִּדְרָשׁ שָׁמְמוּ.

עִקַּר דַּאֲגָתוֹ שֶׁל הָרַבִּי הָיְתָה מֻפְנֵית לְחִנּוּךְ בְּנוֹתָיו הָרַכּוֹת. הוּא לֹא הִנִּיחַ לָהֶן לְהִתְרוֹעֵעַ עִם יַלְדֵי הַשְּׁכוּנָה, וְהָיָה מְחַנֵּךְ אוֹתָן בְּעַצְמוֹ. הָיָה פּוֹנֶה מִלִּמּוּדָיו וּסְפָרָיו וּמְשׂוֹחֵחַ אִתָּן וְאַף מְשַׂחֵק עִמָּן!

יוֹם אֶחָד הָיְתָה חֲתֻנָּה אֵצֶל קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה. הָרַבָּנִית לָקְחָה עִמָּהּ אֶת הַבָּנוֹת. כְּשֶׁהִגִּיעָה הָעֵת לָחֲזוֹר בְּקֹשִׁי הַבָּנוֹת לְהַשְׁאִיר מְעַט. הִבְטִיחוּ קְרוֹבֵי מִשְׁפָּחָה, שֶׁהֵם יַחֲזִירוּן הַבַּיְתָה.

שָׁבָה הָרַבָּנִית לְבַדָּהּ. כְּשֶׁהִתְקָרְבָה אֶל הַבַּיִת, רָאֲתָה שֶׁבַּעֲלָהּ, הָרַבִּי עוֹמֵד בַּחֲלוֹן וּמְצַפֶּה לְשׁוּבָהּ. כְּשֶׁרָאָה שֶׁשָּׁבָה לְבַדָּהּ קָרָא בַּחֲרָדָה: "הֵיכָן הַבָּנוֹת?!"

סִפְּרָה לוֹ הָרַבָּנִית שֶׁנִּשְׁאֲרוּ בַּחֲתֻנָּה בְּהַשְׁגָּחַת קְרוֹבִים.

מֵהֵר הָרַבִּי וְשָׁלַח אֶת מְשַׁמְּשׁוֹ לַהֲבִיאָן מִיָּד וְהוּא עַצְמוֹ לֹא מָשׁ מֵהַחַלּוֹן עַד שׁוּבָן.

הִשְׁתּוֹמְמָה הָרַבָּנִית וְשָׁאֲלָה: "מָה אִם תִּהְיֶינָה שָׁם עוֹד רֶבַע שָׁעָה?"

עָנָה הָרַבִּי: "מִי יוֹדֵעַ אֵיזוֹ תּוֹלַעַת יְכוֹלָה לַחְדֹּר בְּאוֹתָן חֲמֵשׁ-עֶשְׂרֵה דַּקּוֹת..."

וְאָמְנָם, זָכָה הָרַבִּי מִסְקְוִויר וְכָל צֶאֱצָאָיו בָּנוּ בָּתִּים שֶׁל תּוֹרָה וּקְדֻשָּׁה, לְרֹב נַחַת וְאוֹרָה.

כְּלַפֵּי מָה הַדְּבָרִים אֲמוּרִים? הַחַגִּים הֵם יְמֵי שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה, יְמֵי הִתְעַלּוּת וּקְדֻשָּׁה. עִם זֹאת אָמְרוּ חֲז"ל, שֶׁהֶחָג עָלוּל לִהְיוֹת הַזְּמַן הַנּוֹרָא בְּיוֹתֵר בַּשָּׁנָה מִהְיוֹתוֹ תְּקוּפַת חֹפֶשׁ וּבַטָּלָה. בְּשֶׁבַע עֵינַיִם יֵשׁ לְהַשְׁגִּיחַ עַל בְּלוּיֵי הַיְלָדִים הַיְקָרִים לָנוּ כָּל כָּךְ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְדְּרוּ, חָלִילָה, תּוֹלָעִים לַבֶּסְתֵּן הַנִּפְלָא, לְפֵרוֹת הַחֶמֶד שֶׁלָּנוּ, וְלֹא יַרְקִיבוּם!

למה דוקא עשר מכות הכו פרעה ומצרים, לא פחות ולא יותר?

טַעַם נָכוֹן בַּדָּבָר כָּתַב בַּעַל "**מַעֲשֵׂי ה'**": כֵּיוָן שֶׁאָמְרוּ חֲז"ל בְּמַסֶּכֶת אָבוֹת "בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם", וְהֵם כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת שֶׁנִּתְּנָה בָּהֶם תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁאֵין קִיּוּם לָעוֹלָם אֶלָּא בִּזְכוּת לְמוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוּמָהּ.

עַל כָּךְ שָׁאֲלוּ חֲז"ל: "וַהֲלֹא בְּמַאֲמָר אֶחָד יָכוֹל לְהִבָּרְאוֹת?" אִם כֵּן, מַדּוּעַ הָיָה צָרִיךְ ה' לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת?

מְשִׁיבִים חֲז"ל: "אֶלָּא לְהַפְרַע מִן הָרְשָׁעִים שֶׁמְּאַבְּדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים שֶׁמְּקַיְּמִים אֶת הָעוֹלָם בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת".

פֵּרוּשׁ, שֶׁהַצַּדִּיקִים עַל יְדֵי שֶׁמְּקַיְּמִים אֶת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת מְקַיְּמִים אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, וְאִלּוּ הָרְשָׁעִים הַמְבַטְּלִים אֶת עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת מְבַטְּלִים אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת.

וַהֲלֹא כַּפֵּרְעֹה שֶׁאָמַר "לֹא יָדַעְתִּי אֶת ה'" וְהִכְחִישׁ אֶת בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת, דִּין הוּא שֶׁיִּלָּקֶה עֶשֶׂר מַכּוֹת כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבִּטֵּל!

קריעת ים סוף

ד' כִּתּוֹת עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם: אַחַת אוֹמֶרֶת נִבְּל לַיָּם, וְאַחַת אוֹמֶרֶת נַחֲזֹר לְמִצְרַיִם, וְאַחַת אוֹמֶרֶת נַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מִלְחָמָה, וְאַחַת אוֹמֶרֶת נִצְוַח כְּנֶגְדָּן. זוֹ שֶׁאָמְרָה נִבָּל לַיָּם - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "'הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה'", וְזוֹ שֶׁאָמְרָה נַחֲזֹר לְמִצְרַיִם - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "לֹא תוֹסִיפוּן לִרְאוֹתָם". וְזוֹ שֶׁאָמְרָה נַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מִלְחָמָה - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "ה' יִלָּחֶם לָכֶם". וְזוֹ שֶׁאָמְרָה נִצְוַח כְּנֶגְדָּן - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן". (יְרוּשַׁלְמִי תַּעֲנִית ב)

"וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה" - אִם בַּיָּם לָמָּה בַּיַּבָּשָׁה? וְאִם בַּיַּבָּשָׁה לָמָּה בְּתוֹךְ הַיָּם? אֶלָּא מִכָּאן אַתָּה לָמֵד שֶׁלֹּא נִקְרַע לָהֶם הַיָּם עַד שֶׁבָּאוּ לְתוֹכוֹ עַד חָטְמָם וְאַחַר כָּךְ נַעֲשָׂה לָהֶם יַבָּשָׁה. (שְׁמוֹת רַבָּה פָּרָשָׁה א)

בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה "וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטֶּךָ" נִבְקְעוּ כָּל מַעְיְנוֹת תְּהוֹם שֶׁבָּעוֹלָם אֲפִלּוּ מַיִם שֶׁבַּכַּדִּים וְשֶׁבַּגִּתּוֹת וְשֶׁבַּצַּלָּחוֹת. (שׁוֹחֵר טוֹב תְּהִלִּים יח)

הָיְתָה בַּת יִשְׂרָאֵל עוֹבֶרֶת בַּיָּם וּבְנָהּ בְּיָדָהּ וּבוֹכָה, וּפוֹשֶׁטֶת יָדָהּ וְנוֹטֶלֶת תַּפּוּחַ אוֹ רִמּוֹן מִתּוֹךְ הַיָּם וְנוֹתֶנֶת לוֹ.

י' נִסִּים נַעֲשׂוּ לָהֶם עַל הַיָּם: נִבְקַע לָהֶם הַיָּם, וְנִבְקַע כְּמִין כִּפָּה וְכוּ', וְנֶחֱלַק לִי"ב שְׁבִילִים וְכוּ', וְנַעֲשָׂה יַבָּשָׁה וְכוּ', וְנַעֲשָׂה כְּמִין טִיט וְכוּ' וְנַעֲשׂוּ הַמַּיִם פֵּרוּרִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ סְלָעִים סְלָעִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ גְּזָרִים גְּזָרִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ עֲרֵמוֹת עֲרֵמוֹת וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ כְּמוֹ נֵד וְכוּ', וְיָצְאוּ לָהֶם כְּדֵי מַיִם מְתוּקִים מִתּוֹךְ מְלוּחִים וְקָפְאוּ הַמַּיִם וְנַעֲשׂוּ כִּכְלֵי זְכוּכִית וְכוּ'. (תַּנְחוּמָא בְּשַׁלַּח)

מכת בכורות

הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהִכָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם "הָיְתָה צְעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיְתָה וְכָמֹהוּ לֹא תֹסִף" (שְׁמוֹת יא, ו), "וַתְּהִי צְעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת" (שָׁם יב, ל).

אֵין סָפֵק, שֶׁגַּם אִם לֹא הָיְתָה צְעָקָה גְּדוֹלָה בְּכָל הַמַּכּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת, מִכָּל מָקוֹם שֶׁקֶט גָּדוֹל לֹא הָיָה בְּמִצְרַיִם זֶה שָׁנָה שְׁלֵמָה בִּזְמַן הַמַּכּוֹת...

דַּי לָנוּ בְּדִמְיוֹן קַל כְּדֵי לְהָבִין שֶׁכְּשֶׁצִּפְרְדֵּעַ קְטַנָּה מְזַנֶּקֶת לְתוֹךְ הַפֶּה, אוֹ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעֶגֶרֶת הַבַּיִת מְסִיטָה אֶת הַחַלּוֹן וּבֶן-רַגַע נִשְׁאָבִים עַל פָּנֶיהָ נְחִילִים שֶׁל מְעוֹפְפִים בְּמַכַּת אַרְבֶּה - שֶׁקֶט גָּדוֹל לֹא שָׂרַר שָׁם...

גַּם גְּנִיחוֹתֵיהֶם שֶׁל הַמְצָרִים בְּמַכַּת כִּנִּים שֶׁהָיוּ כְּחִצִּים בְּגוּפָם (כִּלְשׁוֹן חֲזַ"ל בַּמִּדְרָשׁ), וּבְמַכַּת שְׁחִין שֶׁכְּאֵבָה יוֹתֵר מִכָּל הַמַּכּוֹת שֶׁהָיוּ לְפָנֶיהָ (רְאֵה מִדְרָשׁ בְּשַׁלַּח) לָבֶטַח שֶׁלֹּא עָבְרוּ בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה...

וּבְמַכַּת עָרֹב, כַּאֲשֶׁר רָאָה אָדָם נָחָשׁ אָרֹךְ ה' אַמּוֹת וְעֵב כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד מְטַפֵּס וְעוֹלֶה בְּגֶרֶם הַמַּדְרֵגוֹת אֶל בֵּיתוֹ, אוֹ שֶׁמִּבַּעַד הַדֶּלֶת שׁוֹמֵעַ הוּא הֵיטֵב אֶת כֹּבֶד פְּסִיעוֹתָיו שֶׁל הַדֹּב הַתָּר אַחֲרֵי טֶרֶף וּלְאַחַר שָׁעָה קַלָּה שׁוֹמֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹת בְּנוֹ נִמְעָכוֹת בְּפִי הָאַרְיֵה. וְכִי לֹא הָיוּ שָׁם צְעָקוֹת? - וַדַּאי הָיוּ גַּם הָיוּ!

לְשֵׁם מָה הִקְדִּימָנוּ כָּל זֶה? כְּדֵי לְהָבִין יוֹתֵר אֶת הַתֵּמַהּ שֶׁבְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת.

הֵן אֱמֶת שֶׁבְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת הָיְתָה צְעָקָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר, וְהַטַּעַם: "כִּי אֵין בַּיִת אֵין שָׁם מֵת", אַךְ אִם זֶהוּ הַטַּעַם - **תְּמוּהַּ הַהֶפְרֵשׁ הַגָּדוֹל בֵּין מַכַּת בְּכוֹרוֹת לִשְׁאָר הַמַּכּוֹת, שֶׁלֹּא מָצִינוּ שֶׁהַזְּכִירָה הַתּוֹרָה אֶת עִנְיַן הַצְּעָקָה אֶלָּא בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת!**

וּבְיוֹתֵר, שֶׁהֲרֵי לֹא תֵּאָרֶה הַתּוֹרָה כְּלָל אֶת פְּרָטֵי הַכְּאֵב בְּכָל שְׁאָר הַמַּכּוֹת, הַאֵיךְ הִתְנַהֲגוּ הַמִּצְרִים וְכֵיצַד הֵגִיבוּ עַל הַמַּכּוֹת, וּמַדּוּעַ נִשְׁתַּנְּתָה בָּזֶה מַכַּת בְּכוֹרוֹת שֶׁהַזְּכַר בָּהּ שֶׁתִּהְיֶה "צְעָקָה גְּדוֹלָה בְּמִצְרַיִם"?

הַדָּבָר יִבֹאַר בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם בְּהַקְדָּמַת שְׁאֵלָה נוֹסֶפֶת.

הֲרֵי לְאַחַר חֲמֵשׁ מַכּוֹת שֶׁבָּהֶן לֹא נִכְנַע פַּרְעֹה וְלֹא שִׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - הִכְבִּיד ה' אֶת לִבּוֹ לְבַל יְשַׁלַּח. וְאִם כֵּן צָרִיךְ לְהָבִין אֵיךְ הִצְלִיחָה מַכַּת בְּכוֹרוֹת לְהַקְהוֹת אֶת קְשִׁי הַלֵּב שֶׁנַּעֲשָׂה מִשָּׁמַיִם?

וְאִם נַפְשְׁךָ לוֹמַר, שֶׁמַּכַּת בְּכוֹרוֹת הָיְתָה קָשָׁה יוֹתֵר מִשְּׁאָר הַמַּכּוֹת בְּמַה שֶׁ"אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת" - הִנֵּה לָנוּ בַּמִּדְרָשׁ שֶׁגַּם בִּשְׁאָר מַכּוֹת הָיוּ מֵתִים בָּהֶן הַמִּצְרִים, וְלֹא רַק בְּכוֹר הַבַּיִת - אֶלָּא אֲפִלּוּ כַּמָּה מִבֵּית אֶחָד!!

שֶׁכָּךְ וְכָךְ מְתָאָרִים לָנוּ חֲזַ"ל בַּמִּדְרָשׁ: "שִׁלַּח בָּהֶן עֵרֹב - אֲרָיוֹת, זְאֵבִים, נְמֵרִים וְדֻבִּים וּנְשָׁרִים. הָיָה לְמִצְרִי חֲמִשָּׁה בָּנִים וְהָיָה נוֹתְנָן לְיִשְׂרְאֵל לְהוֹצִיאָן לַשּׁוּק בְּיָדוֹ. בָּא אֲרִי - נוֹטֵל אֶחָד, זְאֵב - נוֹטֵל אֶחָד , דֹּב - אֶחָד, נָמֵר - אֶחָד, נָשָׁר - אֶחָד. הָיָה נִכְנָס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל מִצְרִי לְבַדּוֹ. אוֹמֵר לוֹ: הֵיכָן בָּנַי?! הוּא אוֹמֵר לוֹ: אֲשֶׁשָּׁה חֻשְׁבּוֹן, בָּא הָאֲרִי - נָטַל אֶחָד, וְהַזְּאֵב - אֶחָד, הַדֹּב - אֶחָד, נָמֵר אֶחָד, נָשָׁר - אֶחָד." (תַּנְחוּמָא בֹּא פָּרָשָׁה ד).

הֲרֵי לָנוּ שֶׁלֹּא הָיָה בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת בְּעַצְמָהּ קְשֵׁי הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל מִשְּׁאָר הַמַּכּוֹת, וְאִם כֵּן שׁוּב חוֹזֶרֶת הַשְּׁאֵלָה: כֵּיצַד הִקְהֲתָה מַכַּת בְּכוֹרוֹת אֶת קְשֵׁי הַלֵּב שֶׁמִּשְּׁמַיִם?

ֶלָּא, שֶׁהַשִּׁנּוּי וְהַחִדּוּשׁ שֶׁבְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת הָיָה שֶׁבְּמַכָּה זוֹ רָצָה ה' שֶׁיַּגִּיעַ הַקֵּץ, וּלְפִיכָךְ הֵסִיר מִפַּרְעֹה אֶת כְּבֵדוּת הַלֵּב - כְּדֵי שֶׁיְּשַׁלַּח וְיוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפֹעַל!

אִלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה מְסַלֵּק מִפַּרְעֹה אֶת קְשֵׁי הַלֵּב בְּמַכַּת חֹשֶׁךְ - הֲרֵי שֶׁכְּבָר אָז הָיָה פַּרְעֹה מוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל!!!

נִמְצָא, שֶׁהֲרֵי זֶה מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁאִם תָּשִׂים עַל הָאֵשׁ זְמַן רַב סִיר מְהֻדָּק הֵיטֵב (סִיר לַחַץ) וּלְפֶתַע תָּסִיר אֶת הַפְּקָק - הַכֹּל יָעוּף בֵּן-רֶגַע. כָּךְ נָהַג ה' עִם פַּרְעֹה...

ה' הִכְבִּיד אֶת לִבּוֹ וְלֹא הִנִּיחַ לוֹ לְהִכָּנַע בְּכָל הַמַּכּוֹת, וְעַל כֵּן כַּאֲשֶׁר הֵסִיר אֶת כֹּבֶד לִבּוֹ בְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת - הָיָה זֶה כְּמֵסִיר מִכְסֶה הַסִּיר, שֶׁלֹּא רַק אֶת מַכַּת בְּכוֹרוֹת הִרְגִּישׁוּ פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו - אֶלָּא שֶׁאָז הִרְגִּישׁוּ לְפֶתַע אֶת כָּל הַמַּכּוֹת יַחַד... פִּתְאֹם צָפוּ וְעָלוּ כָּל מַכְאוֹבֵיהֶם מִמַּעֲמַקֵּי לִבָּם...

כָּעֵת הִרְגִּישׁוּ הַמִּצְרִים כְּאִלּוּ הֻכּוּ בְּבַת-אַחַת בְּדָם, צְפַרְדֵּעַ, כִּנִּים, עָרֹב, דֶּבֶר, שְׁחִין, בָּרָד אַרְבֶּה, חֹשֶׁךְ וּבְכוֹרוֹת... וּמִמֵּילָא הַצְּעָקָה שֶׁהָיְתָה שָׁם אַף הִיא לֹא הָיְתָה צְעָקַת מַכַּת בְּכוֹרוֹת בִּלְבַד - אֶלָּא צְעָקַת דָּם, צְפַרְדֵּעַ וְכוּ' - כָּל עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת כְּאֶחָד!

מֵעַתָּה, אֵין כָּל קְשֵׁי בְּטַעַם הַזְכָּרַת הַצְּעָקָה שֶׁבְּמַכַּת בְּכוֹרוֹת, שֶׁכֵּן צְעָקָה זוֹ לֹא הָיְתָה כְּצַעֲקַת שְׁאָר הַמַּכּוֹת, אֶלָּא צְעָקָה שֶׁל כָּל הַמַּכּוֹת כֻּלָּן! לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: "וְהָיְתָה צְעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָתָה וְכָמֹהוּ לֹא תֹסִף!"